

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

ЗАХІДНОПОДІЛЬСЬКІ ТА СУМІЖНІ ГОВІРКИ

ТЕКСТИ

ТОМ ПЕРШИЙ

Кам'янець-Подільський

2020

УДК 811.161.2=...:282(477-43)(075.8)

ББК 81.411.4-923.5

К 56

Рецензенти: **Венжинович Н.Ф.**, доктор філологічних наук, завідувач кафедри української мови ДВНЗ «Ужгородський національний університет»;

Гороф'янюк І.В., кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського.

Відповідальний редактор – Гриценко П.Ю., доктор філологічних наук, професор, директор Інституту української мови НАН України.

Західноподільські та суміжні говірки. Тексти : у 2-х т. / упоряд.: Н.Д. Коваленко. – Кам'янець-Подільський : ТОВ «Друкарня «Рута», 2020. Т. 1. – 536 с.

ISBN 978-617-7887-31-6

У збірці подано транскрибовані тексти народного мовлення з різної тематики, записані упродовж 1998-2018 рр. від носіїв західноподільських і суміжних говірок на території Хмельницької, Вінницької, Тернопільської та Чернівецької областей.

Для дослідників-діалектологів, фольклористів, студентів і викладачів філологічних факультетів закладів вищої освіти, вчителів-словесників – усіх, хто цікавиться говірковим мовленням українців, духовною та матеріальною культурою Поділля.

*Рекомендувала до друку вчена рада
Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка
(протокол № 10 від 31 жовтня 2019 р.)*

© Коваленко Н.Д.

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	6
ТЕКСТИ	12
ТЕРНОПІЛЬСЬКА ОБЛАСТЬ	12
с. Іванків Борщівського району	12
с. Коралівка Борщівського району	18
смт Мельниця-Подільська Борщівського району	21
с. Пищатинці Борщівського району.....	28
с. Стрільківці Борщівського району.....	40
с. Худіївці Борщівського району.....	57
м. Бучач Бучацького району	68
с. Верб'ятин Бучацького району.....	83
с. Жизномир Бучацького району	86
смт Золотий Потік Бучацького району	113
с. Сновидів Бучацького району.....	123
с. Стінка Бучацького району	137
с. Трибухівці Бучацького району.....	141
с. Красне Гусятинського району.....	158
с. Блищанка Заліщицького району.....	160
с. Мишків Заліщицького району	162
с. Ставки Заліщицького району.....	171
с. Бишки Козівського району	185
с. Заставці Монастириського району.....	192
с. Магдалівка Підволочиського району	202
с. Голгоче Підгасцького району	203
с. Волиця Підгасцького району	213
с. Чорнокінци Чортківського району.....	217
с. Шманьківці Чортківського району.....	219
с. Пробіжна Чортківського району.....	232

с. Швайківці Чортківського району	242
ХМЕЛЬНИЦЬКА ОБЛАСТЬ	255
сmt Вiнькiвцi Вiньковецького району	255
с. Петрашiвка Вiньковецького району	259
с. Станiславiвка Вiньковецького району	261
с. Бубнiвка Городоцького району	268
с. Зверхiвцi Городоцького району	279
с. Клинове Городоцького району	289
с. Курiвка Городоцького району	300
с. Лiсоводи Городоцького району	307
с. Папiрня Городоцького району	311
сmt Сатанiв Городоцького району	317
с. Хоптинцi Городоцького району	319
с. Чорнiводи Городоцького району	322
с. Маникiвцi Деражнянського району	335
с. Явтухи Деражнянського району	337
с. Блищанiвка Дунаєвцiвського району	341
с. Варварiвка Дунаєвцiвського району	344
с. Велика Кужелева Дунаєвцiвського району	350
с. Велика Побiйна Дунаєвцiвського району	356
с. Голозубинцi Дунаєвцiвського району	369
ст. Дунаiвцi Дунаєвцiвського району	381
с. Залiсцi Дунаєвцiвського району	386
с. Заставля Дунаєвцiвського району	391
с. Зеленче Дунаєвцiвського району	400
с. Лошкiвцi Дунаєвцiвського району	403
с. Макiв Дунаєвцiвського району	422
с. Мала Кужелiвка Дунаєвцiвського району	434
с. Минькiвцi Дунаєвцiвського району	443
с. Михiвка Дунаєвцiвського району	446
с. Мiцiвцi Дунаєвцiвського району	449

с. Морозів Дунаєвського району	463
с. Петрівське Дунаєвського району	479
с. Рачинці Дунаєвського району	481
с. Сивороги Дунаєвського району	482
с. Синяківці Дунаєвського району	488
с. Січинці Дунаєвського району	510
смт Смотрич Дунаєвського району	514
с. Стара Гута Дунаєвського району	524
ПОКАЖЧИК ОСНОВНИХ ТЕМ ОПОВІДЕЙ	533

ПЕРЕДМОВА

Говіркове українське мовлення зберігає цінну й багатоаспектну інформацію про історію становлення та розвитку української літературної мови, а також її діалектних різновидів, які теж здатні змінюватися, як і «утримувати» визначальні риси крізь століття. В умовах наслідків індустріалізації та урбанізації, екологічних катастроф важливо не втратити мовно-культурні осередки, а залучати всі фіксовані дані про мікросоціуми до наукових описів. Саме таке усвідомлення мовознавцями важливого значення і невідкладності збереження мовно-культурного образу зони Чорнобильської катастрофи спонукало до записів у 1994-1996 рр. текстів зв'язного мовлення з уст переселенців¹.

Емпірична база української діалектології, сучасні ґрунтовні дослідження утвердили особливий статус текстів зв'язного говіркового мовлення як надійного, багатовимірного та самодостатнього джерела з невичерпною інформативністю для багатьох наук. Серед важливих діалектологічних матеріалів для діахронічних досліджень територіального мовлення тексти теж мають найвищу інформативність, якщо йдеться про вичерпний опис за всіма мовними рівнями. Зауважимо, що автентичні спонтанні розповіді, записані від носіїв говірок, також засвідчують знання про народні звичаї та обряди, вірування та ідеали, розуміння законів буття та місця людини у Всесвіті.

Багатство та глибина народної оповіді були й залишаються в центрі уваги діалектологів, актуалізують пошуки різних підходів у фіксації, формуванні зв'язних усних текстів у збірці, їх тематичній презентації, визначенні сітки територій тощо. Сучасне південно-західне наріччя, до якого належить і ареал нашого обстеження – Західне Поділля і суміжжя, уже презентовано в текстах за територіями так: волинські говірки Полісся (Г.Л. Аркушин²), закарпатські

---

¹ Говірки Чорнобильської зони. Тексти / за ред. П.Ю. Гриценка. Київ, 1996.

² Аркушин Г. Голоси з волинського Полісся (Тексти). Луцьк, 2010.

(О.Ф. Миголинець, О.Д. Пискач³), буковинські (Н.О. Руснак, Н.В. Гуйванюк, В.Є. Бузинська⁴), східноподільські (Г.Г. Березовська, І.І. Кривошия, Т.М. Тищенко⁵), південноволинські (Н.Д. Коваленко, Б.О. Коваленко⁶) та ін.

Н.М. Глібчук у двох книгах⁷ упорядкувала зразки живого діалектного мовлення з надсянських, наддністрянських, бойківських і лемківських говірок. Додатки у виглядів текстів до опису однієї говірки подав М.П. Лесюк у праці «Мовний світ сучасного галицького села (Ковалівка Коломийського району)»⁸, тому читачі мають можливість ознайомитися з індивідуальністю мовлення конкретної говірки. Унікальним виданням є праця М.І. Голянич «Мовний портрет села Тюдів»⁹, у якій ілюстративний матеріал до лексем і фразем подано розлогими діалектними текстами – свідченнями про щоденне життя носіїв гуцульського говору, їх культурну локальність, традиції, духовність і побут, а особливо – глибини народного мовлення для дослідження історії української мови.

Цінними для діалектологів, фольклористів та етнографів є транскрибовані тексти з різної тематики, що періодично публікують на сторінках «Діалектологічних студій» Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України (Львів, 2003–2019 рр.). Існує низка текстів з чітко окресленою тематикою, поданих як додаток до дисертацій, які, на жаль, поки що залишаються в рукописах.

---

³ Українські закарпатські говірки. Тексти / упор. та примітки: О.Ф. Миголинець, О.Д. Пискач. Ужгород, 2004.

⁴ Буковинські говірки: хрестоматія діалектних текстів / укл. Н. Руснак, Н. Гуйванюк, В. Бузинська. Чернівці, 2006.

⁵ Говірки історичної Уманщини і суміжних земель / [Г.Г. Березовська, І.І. Кривошия, Т.М. Тищенко та ін.]; за ред. Т.М. Тищенко. Умань, 2008.

⁶ Коваленко Н.Д., Коваленко Б.О. Волинські говірки Хмельниччини. Збірник діалектних текстів. Кам'янець-Подільський, 2019.

⁷ Говірки південно-західного наріччя української мови. Збірник текстів / упор. Н. Глібчук. Львів, 2000; Українські говірки південно-західного наріччя. Тексти / упор. Н. Глібчук. Львів, 2005.

⁸ Лесюк М.П. Мовний світ сучасного галицького села (Ковалівка Коломийського району). Івано-Франківськ, 2008.

⁹ Голянич М. І. Мовний портрет села Тюдів. Словник. У 2-х т. Том І. А-М. Івано-Франківськ, 2018.

Упродовж останніх років емпірична база діалектології поповнилася й окремими збірками текстів, що мають тематичне обмеження: “Скарби гуцульського говору: Росішка (вівчарство у текстах)” М.А. Грицака¹⁰, “Палає пам’яті свіча. Вогонь – не згас”: Хрестоматія діалектних текстів очевидців Голодоморів” І.В. Гороф’янюк¹¹, “Східноподільський родильний обряд: лексикографічний і текстовий описи” Т.М. Тищенко¹², “Скарби українських говорів: тексти про борщ”¹³, упорядковані колективом діалектологів.

Подільський говір у транскрибованих текстах зв’язного мовлення представив А.А. Москаленко у 1965 р. (подільські говірки Одещини)¹⁴. Зразки говірок з усіх областей Поділля зафіксовано у виданні 1977 р. “Говори української мови”¹⁵, що дає можливість визначити модифікації мовлення та ознаки поширення порівняно зі зразками кінця ХХ – початку ХХІ ст.

У пропонованій збірці подано тексти, графічно реалізовані через точну транскрипцію, які записали викладачі та студенти Кам’янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка упродовж 1998-2018 рр. на території Західного Поділля та суміжжя: Хмельницька, Вінницька, Тернопільська та Чернівецька області. Разом представлено говіркове мовлення 125 населених пунктів 24 районів названих областей. До більшості сіл подано короткі історичні відомості, за науковими джерелами, якщо на території чи поблизу було виявлено давні поселення, залишки трипільської, черняхівської культур тощо.

---

¹⁰ Грицак М. Скарби гуцульського говору: Росішка (вівчарство у текстах). Львів, 2008.

¹¹ “Палає пам’яті свіча. Вогонь – не згас”: Хрестоматія діалектних текстів очевидців Голодоморів / упор. І.В. Гороф’янюк. Вінниця, 2014.

¹² Тищенко Т.М. Східноподільський родильний обряд: лексикографічний і текстовий описи. Умань, 2014.

¹³ Скарби українських говорів: тексти про борщ / Відп. ред. Н. Хібеба, В. Леснова; Інститут українознавства імені І. Крип’якевича НАН України. Львів, 2019. (Серія «Діалектологічна скриня»).

¹⁴ Москаленко А.А. Методичні рекомендації для практичних занять з української діалектології. Одеса, 1965.

¹⁵ Говори української мови (Збірник текстів) / укл.: С.Ф. Довгопол, А.М. Залеський, Н.П. Прилипка; відп. ред. Т.В. Назарова. Київ, 1977.

Тексти мають нумерацію для зручного пошуку окремих тем оповідей (спогади про дитинство, колгоспна праця, традиційні родинні та календарні обряди, вірування, господарювання, побут та ін.), поданих наприкінці кожного тому. Уривки народних пісень, віршів, замовлянь тощо оформлено курсивом. Так само графічно виділено запитання записувачів текстів.

Для передачі фонетичних особливостей діалектного мовлення використано транскрипційний запис, який апробовано в “Атласі української мови”¹⁶, збірниках діалектних текстів “Говори української мови. Збірник текстів”¹⁷, “Говірки Чорнобильської зони. Тексти”¹⁸ та ін.

Голосні звуки передаються такими знаками:

[i] – голосний переднього ряду високого підняття, нелабіалізований: *л'іс, в'іл, хм'іл'*;

[i^ɛ] – звук, проміжний між [i] та [e], але ближчий до [i]: *з'най'еш*;

[i^u] – звук, проміжний між [i] та [u], але ближчий до [i]: *м'і'н'і*;

[iⁱ] – звук, проміжний між [u] та [i], але ближчий до [u]: *ми'н'і*;

[u] – голосний переднього ряду, нелабіалізований, високого обниженого підняття: */тихо, /лихо, зи/ма*;

[u^ɛ] – звук, проміжний між [u] та [e], але ближчий до [u]: *си'ло*;

[u^u] – звук, проміжний між [e] та [u], але ближчий до [e]: *се'ло*;

[e] – відкритий голосний переднього ряду, нелабіалізований, підняття середнє: */небо*;

[e^a] – звук, проміжний між [e] та [a]: *т'ре'ба, ж'ме'н'а*;

[eⁱ] – звук, проміжний між [e] та [i], але ближчий до [e]: */май'еш*;

[a] – голосний заднього ряду низького підняття, нелабіалізований: *мак*;

[a^o] – звук заднього ряду низького підняття, лабіалізований:

---

¹⁶ Атлас української мови. В 3-х т. Т. 1. Полісся, Середня Наддніпрянщина і суміжні землі. Київ, 1984.

¹⁷ Говори української мови. Збірник текстів / Укл. С.Ф. Довгопол, А.М. Залеський, Н.П. Прилипка. Київ, 1977.

¹⁸ Говірки Чорнобильської зони. Тексти / за ред. П. Гриценка. Київ, 1996.

/'za^oўтра, ka/'za^oў;

[o] – голосний заднього ряду, середнього підняття, лабіалізований: */'голос,*

[o^y] – звук, проміжний між [o] та [y], але ближчий до [o]: *ко^yжух;*

[y^o] – звук, проміжний між [y] та [o], але ближчий до [y]: *ку^oжух;*

[y] – голосний заднього ряду високого підняття, лабіалізований: *дух.*

Приголосні звуки передаються такими знаками:

- а) губні – б, п, в, ў, м, ф;
- б) передньоязикові – д, т, з, с, ц, ж, ч, ш, н, л, р;
- в) задньоязикові – г, к, х;
- г) фарингальний – г;
- д) середньоязикові – й, ї.

Більшість приголосних звуків позначається відповідними літерами українського алфавіту.

Так звані нескладотворчі [y] та [i] позначаються відповідно [ў] (*даў*), [і] (*гаі*).

Шепелявість свистячих [с], [з], [ц] позначається літерою меншого розміру відповідного шиплячого звука: *с^шіно, з^жі'ма, ц^шку'вати.*

Палаталізованість приголосних позначається знаком апострофа (').

Довга вимова приголосних і голосних позначається двокрапкою (*зна'н':а*). Ослаблена (зредукована) вимова звуків зображається літерою меншого розміру, що виноситься трохи вгору (*ве^uсна*).

Місце наголосу позначається вертикальною рисою, яка ставиться перед знаком приголосного, що передує голосному наголошеного складу, а якщо в наголошеному складі немає попереднього приголосного, то риска ставиться безпосередньо перед літерою на позначення голосного: *но'га, го'дина, 'арка.*

У фонетичному записі можуть бути допущені деякі відхилення від традиційної фонетичної транскрипції: власні імена умовно подано з великої літери (прізвища, імена, по батькові, назви міст, сіл, кутків, річок, товтр тощо).

Джерела про історію населених пунктів

1. Історія міст і сіл Української РСР : в 26 т. Вінницька область. Інститут історії академії наук УРСР. Київ, 1972.
2. Історія міст і сіл Української РСР : в 26 т. Тернопільська область. Інститут історії академії наук УРСР. Київ, 1973.
3. Історія міст і сіл Української РСР : в 26 томах. Чернівецька область. Інститут історії академії наук УРСР. Київ, 1969.
4. Історія міст і сіл Української РСР : в 26 томах. Хмельницька область. Інститут історії академії наук УРСР. Київ, 1971.

ТЕКСТИ

ТЕРНОПІЛЬСЬКА ОБЛАСТЬ

с. Іванків Борщівського району

Село розташоване за 11 км від районного центру й за 3 км від залізничної станції Скала-Подільська. Розвинуті рільництво, тваринництво, а також городництво. Село відоме з 1785 року. Тут збереглися залишки поселення трипільської культури (II тисячоліття до н. е.), розкопано поховання часів Київської Русі (XII- XIII ст.) [2, с. 167].

Інформант: Стецюк Даниїла Дмитрівна, 1935 р. н., освіта – 8 кл.

1. – Йак йа ва^ру боршч // ва^ру м^н'асо / коли ва^риц'а м^н'асо че^рвоній бу^рак тушу / ок^ремо / ну йак // на бу^л'он ки^дайу кар^топл^у / ки^дайу ка^пусту // коли ка^пуста з^вариц'а / туше^н'ній бу^рак ту^да ки^дайу / зап^ра^ул'айу то^матом / сме^т'анойу // до борш^чу обо^уйас^ково т^реба фа^сол'у // ну і шо ше / ну таї / таї борш^ч го^товий // ну а зак^васник / ли^мона кис^лота / а^бо то^мат / з^робити борш^ч квас^ним таї ^ус'о // солити / зарас йе ^уже ц'і м'і^в'іні / при^прави ше ^лможна ^дати і це^во / при^прави тої м'і^в'іні таї борш^ч го^товий // а борш^ч ^добрий / йак йе ба^гато сме^т'ани //

2. – То^уд'і хо^дили / йак йа бу^ла ^д'і^учино^у / йак йа хо^дила до ш^коли // то йа бу^ла та^ка ^б'ідна і не^н то шо йа / а ^ус'і бу^ли та^к'і ^б'ідн'і ^д'іти // се бу^ло ^п'ісл'а в'і^пні / шо йа ^м'ала ^сиц'е^н'ве ^плат'ачко / фа^расинов'і ту^фе^л'ки // це йак йа хо^дила до Ска^ли до ш^коли // до ^м'іста / називали // ну но^сили то^уд'і шкар^петки / но^сочки / йак зарас ^кажут / ^плат'а / зви^чаїн'і ^плат'а бу^ли / йа з^найу / но^сили ^плат'ачка / све^д'р'і^у не^н ^було / бо не^н ^було де їх ^уз'ати //

3. – Так йак те^н'пер за^лиц'айуц'а х^лопц'і до ^д'і^учат / так ^само і то^уд'і за^лиц'алис'а // хо^дили ^д'і^учата на ^тан'ц'і // ко^лис' ^було так / шо ^у ^церкв'і ^правили май^йуку / так йак ц'ілії ^траве^н'н' ^м'іс'ац' // то зарас / зарас н'ікого не^н

знайдеш // там може / йак п'їде до церкви перед вече^нром / там може йе зо тройе / четве^нро чоло^в'їк молодих л'удеї / а шо йак'їс' зо штири бапц'ї таї // а колис' поўна церква була / може спе^нц'їал'но їшли / ви^еходили з майїўки / хлопц'ї провожали д'їўчат // ходили колис' / колис' д'їўчата не^н ходили так йак зарас / ўночи // одинац'ат' годин // вона збе^нрайец'а їде ў се^нло / а колис' шли // сонце захо^ндило / а д'їўчата їшли до^вдому // хлопц'ї / хто дружиў с' хлопце^нм / то х'лопе^нц' провожаў її і шли до^вдому / а хто їшоў сам // але^н шоб приїти дес' в одинацит' чи ў дес'ат' годин до^вдому / то се нас тато буў би вигнаў / або йа знайу / шо буў би зробиў // сонце заїшло / шо ўс'о д'їўчата ходили // і ў се^нло їшли / дес' може^н ў три години / отако // йак сонце трошки / чут' чут' заг^нуло на полудн'а їшли / ходили по до^роз'ї с'уда д'їўчата / хлопц'ї / по до^роз'ї ходили / там балакали со^вб'ї / к'їно ше то^вд'ї не^н крутили / не^н було к'їно ше зразу / і ўс'о / сонце над захо^ндом / ўс'о / д'їўчата до^вдому // так / колис' була така дисципл'їна / шо не^н так / йак зарас / ўночи // дес'їт' годин / вона зб'їрайец'а на кавал'ерку //

4. – Йак бат'ки були / то була ко^рова // колис' / ше йак йа мала була / то тримали ко^н'а / ше колгоспу не^н було / даўним даўно // а пот'їм ўже / йак колгосп зробили / ко^рова т'їко була // пасти го^нїла йа / пасла ко^рову // ну а мама шо / мама робили ў колгосп'ї / тато робиў ў заготзе^нрн'ї ў Скал'ї // мама сапали бур'аки б'їдна // так насапалас'а / шо з' св'їта п'їшла бе^нз часу // ну та йа / йа там допомагала / йа допомагала / то^то йа пасти го^нїла // ни по^чистила там дес' ў с'таїн'ї / шос' таке / а там шо // с'їчку р'їзали руками / крутили с'їчкарн'у // ну / а го^вдували чим / кукуруз'анка / со^лома / ну таї ше шос' / пити давали ко^ров'ї // та йак догл'адали / таї до^вїїла йа / часом йа до^вїїла ко^рову / а шо б'їл'ше мама // а пот'їм не^н с'тало // тато п'їшоў / а йа на ро^бот'ї була / мама тоже захвор'їла таї ко^рову продали // таї залишилис'а то^ди проле^нгар'її // вик'їнути гн'її в'їд ко^рови / по^мити їїї / по^чистити / то^ди подо^вїїти // а йак л'їго / то гнати пасти / а йак зи^ма / то дати їїсти / по^вїїла / а то^ди напо^вїїти таї ўс'о // а шо ко^ров'ї б'їл'ше треба / шоб наїїласи // до^впуст'їм тато п'їшоў

по|чисти|ю / а |мама| |з|ала| це| / в|і|дер|ко / д|і|ї|нич|ку / ну| та| |з|ала| во|дич|ки / там|
спе|ц|і|ал|на| бу|ла| по|судина| така| / та| об|мила| в|і|м|ї|а| ко|ро|в|і / та| по|вити|рала|
ру|шнич|ком / здо|ї|ла| та| |с|о / та| при|нес|ла| мо|ло|ко / а| шо| |мала| ше| ко|ро|в|і / с|
ко|рово|ю| не| |го|во|ри|ли| н|і|чо // |с|вин|і| три|ма|ли| / го|ду|ва|ли // |с|вин|ам| т|ре|ба| бу|ло|
ва|ри|ти| |ї|сти| / ва|ри|ли / ми| ва|ри|ли| ба|ра|бол|у| |с|вин|ам| та| каш|і| |я|ко|ї|с| / та|
го|ду|ва|ли // |р|і|за|ли| / за|кри|ва|ли / ну| ту|шон|ки| та| |с|ма|ле|ц| |ма|ли| св|і|ї| / так| жи|ли //

5. – Ну| пам|н|а|та|ю| ко|лис| / |як| не| |бу|ло| ше| ко|л|гос|пу| / то| |як| / во|ра|ли // |ї|
нас| бу|ї| к|ін| і| |ї| со|с|і|ди| / і| во|ни| |раз|ом| по|ма|га|ли| о|д|н| |д|руго|му // |с|о|д|н|і| то|ї| бра|ї|
ко|н|а| / |за|ї|тра| то|ї| / та| о|ра|ли| |по|ле| // |ї| нас| не| |бу|ло| ба|га|то| |по|л|а| / |ма|ли| шос| три|
ге|к|тари| / чи| шо| // |с|і|ї|а|ли| так| |як| |ї|се| / на| го|род|і| са|ди|ли| кар|то|пл|у| / а| там|
пше|ниц|у| / |жи|то| // теш| мо|ло|ли| / хл|ї|п| пе|к|ли| сам|і| // не| |бу|ло| та|ке| / шоп| так|
|як| |за|ра| п|і|шо|ї| та| |го|тов|ї| хл|ї|б| // |л|уди| пе|к|ли| со|б|і| / рас| |ї| т|иж|де|н| |з|нала|
|ж|ї|нка| / шо| |ма|ї|е| спе|к|ти| хл|ї|б| та| // ну| а| |я| шо| / |я| |з|нала| т|ї|л|ко| шо| |го|то|ве|
|ї|сти| / шо| |я| |з|нала| то|ди| / ма|ла //

6. – |Як|і| ми| хо|ди|ли| / |як|і| не|ш|час|н|і| // ми| з| бра|том| |ї|шли| с|у|да| на|
Гу|шт|ин|ку| до| ш|ко|ли| / то| тато| в| |ар|м|ї|ї| то|ди| бу|ї| / шо| |ма|ли| од|н|і| |чо|боти|
з|ро|бле|н|і| // і| то| |як|і|с| так|і| бу|ли| ма|ле|н|к|і| / шо| в|ін| не| |ї|зу|ти| / не| |з|най|ю|
|я|к|их|ос| гал|о|ша|х| |г|умо|вих| / чи| |ї| ч|їм| в|ін| хо|ди|ї| // чи| |як| |я| |з|най|ю| //

7. – Ко|лис| |л|уди| |с|і|ї|а|ли| / і| |я| пам|ї|а|та|ю| т|ро|хи| |с|і|ї|а|ли // т|ї| ко|но|пл|і|
ви|би|ра|ли| / |як|ос| д|ї|ли|ли| над|во|ї|е| / бу|ли| так|і| од|н|і| / шо| |ран|ше| ви|би|ра|ли| / а|
бу|ли| так|і| шо| / шо| |д|руг|ї| рас| н|ї|би| п|ї|зн|ї|ш // су|ши|ли| |ї|х| на| го|род|і| там| / де|
ви|би|ра|ли // |ї|ї|а|за|ли| |ї| сно|пи| / скла|да|ли| |ї| так|і| / ну| |як| |з|най|е|ш| / а|би| во|ни|
ви|с|ї|ха|ли| / а| пот|їм| мо|чи|ли| |ї|х| |ї| во|д|і| // но| |я| не| |з|най|ю| ск|їл|ко| во|ни| мо|кли| |ї|
во|д|і| // хто| во|зи|ї| аш| ту|да| до| З|бу|р|ча| / до| |р|ї|чки| / а| хто| тут| |ї| на|ш|їм| по|то|ц|і|
на|мо|чу|ва|ї| // і| хо|ди|ли| мо|ка|ли| т|ї| ко|но|пл|і| / |ї|х| там| тре| бу|ло| спо|ло|ку|ва|ти| /
|ви|т|а|гну|ти| і| зо|ї| клала| |ї|х| // во|ни| ви|с|ї|ха|ли| / а| то|д|ї| бу|ли| спе|ц|ал|н|і| так|і|
те|р|лиц|і| / ну| |я| |се|го| не| ро|би|ла| / але| |я| ви|д|ї|ла| |як| |ма|ма| ро|би|ла| то| |ї|с|о // ну|
|як| то|б|ї| ска|за|ти| / ну| та|к|ї| |ї|род|і| ко|з|лик| та|к|ї|во| / а| тут| / ну| дв|ї| н|ї|шки| / з|в|ї|ци|
но|га| і| з|в|ї|ци| но|га| / тут| так|і| |ро|спор|ки| // |я| |з|най|ю| |як| / шос| |добре| не|

памн'атайу і там таке знайе'ш / що вони кидали йіго і тако зверху мн'али / мн'али і виходило ўже шо прадиво // а по'том / то л'уди з ним ск'іко тре було намучитис' // вони пот'ім його то прадиво брали / були спе'ц'іал'ні так'і зал'ізні шч'ітки і його на т'і шч'ітки / тако чисали і шо // то'то шч'ісувалас'а / то казали / шо то к'люч'а // клали його та йак на грубу і шо робили / так'і ве'рети // ко'лис' спали на ве'ретах / не" спали тих простин'іў / де було // може ко'лис' були / але" так йак памн'атайу / шо ў в'і'ну то йіх не" було / на тих ве'ретах // то були спе'ц'іал'но л'уди / йак'і мали так'і ткач'к'і апарати // вони с'тойі половини робили так'і ве'рети і л'уди сте'лили / а с' того ўже г'ладке / то ж'інки сид'іли ц'ілу зиму і пр'али // пр'али на ве'ре'тенах шо наложували / та то та'кії доўгі процес / а йа шо ўс'о памн'атайу / бо йа то ўс'о вид'іла // по'тому йіх були спе'ц'іал'ні мото'вила / мо'тали йіх там // вила так'іво були / та'кії патик і тут тако було / а тут так'і распорки ўрод'і тако // йакос' тако'во намотували / а шо йіх там рахували / ск'іл'ко йіх там мае'бути / ўйазали / тош не" так ск'іл'ко намотали / шо мото'вил'і ск'іл'ко йіх там мае'бути // йакос' вони там рахувалис'а / пот'ім скидали то'т'і / шо н'ітки називалис'а / то'д'і йіх ўз'али і зо'лили // зо'лили вули і спе'ц'іал'ні були так'і де'ре'ўйан'і / ну йак воно де'ре'ўйан'і так'і / ну шо йак бан'аки і ту'да йіх кидали і пе'ре'си'пали попе'лом // а поп'ілом / д'уже добрії йе / казали йаси'новії поп'іл / то'го поп'ілу ту'ди і заливали ок'ропом / парили // вони там в'іт'б'іл'увалис'а н'іби / а то'д'і і ше'було / то ўже так'і ве'лике було / називалос'а снувалки // ту'да намотували йіх / шо та'ке йакес' ве'лике / йа знайу ў мойі бапки воно було нав'іт' / крутилось'а / вони там йакос' намотували // шо не" ма'шинка / воно йакес' де'ре'ўйане було / йа то'б'і не" годна розказати йак // ве'лике та'ке і вони там намотували на клуп'ки / мо'тали / а то'ди здавали ткач'ам // ткач'і робили полот'но / т'кали та'ке / ну та то'нен'ких ниток н'іби з'робле'но то полот'но // ц'іле" л'іто б'ілили / мо'чили ў воду / ну так'і шо доўг'і були / знайе'ш // йа знайу ск'іл'ко там метр'іў то'го полот'на / там до'рошка та'ка // то'ди ў вод'і мо'чили на ден' зо два три рази і та'мо на / на по'тоц'і / на тра'в'і прсте'л'али і воно з'робилос'а б'іле" з

одної сторони // а тоді шили сорочки і штани з нього // так / а ти думала / так
йак зарас // шили тоді з них сорочки / що йа памн'атаю / йак ме^н'ні були
пошили сорочку с того полотна // а воно таке тве^р'де / поки / а воно ўже йак
пару рас може / може з р'ік / йа знаю / йак воно добре ўтоў'к'лос'а ўже / мйах'ке
було / то ўже там воно йакос' // а то йак пошили сорочку / а плат'ачко / було
йакес' таке тон'ке / що таке / йак бал'ар'іна знайеш / бо то полотно грубе / а
плат'а тонен'ке / отаке^нво // що се і чолов'ікам шили сорочки і ж'інкам / ну та
йак була краса / що краскоў красили // ше йак шили штани так'і верхн'і / то
тра було закрасити чимос' / бо так йак сп'ідне / що було б'іле / а йак то що //

8. – *З чого робили фарбу?*

– З базнику / знайеш / вид'іла тому ў ц'ому / ў йару росте базник //
знайеш такиї / майе так'і чорн'і грона ўрод'і // ну йа ходила до школи / що
може чорнила не^н було / що було п'ісл'а в'ітні / то чорнила не^н було / що ми
душили тої базник і робили чорнило / писали // а душили ту йушку зв'іти /
видушували і воно т'і зо два дни / три дни було видно / а по^тому краса цево /
обл'ізала таї ўс'о // пап'ір з'іў краску таї / що написаў / що ўже не^н було // таї до
школи йак ходила / так само п'ісл'а в'ітні таї зошит'іў не^н було / то зошити
получалос'а і д'ілили надвоє // таї одному була / були з облошками зошити / а
другому було так //

– *Це куплені зошити ділили?*

– Ага // купован'і / так // а йак ўже дес' йа ў с'омому клас'і була / то ўже
йак крашчим лучн'ам було / що давали ў подарок / ў виного'роду давали зошити /
зо два зошити // це ўже було дес' п'ійіс'атиї р'ік / так // так жили //

9. – *Як колись готувалися до весілля?*

– Йак тоб'і сказати ве^н'с'іл'а / холодец варили / так йак і зарас / салат'іў
не^н було / салати не^н робили / х'іба там може ог'ір'ки йак'іс' чи пом'ідори / а
так'і йак'іс' салати робили / то н'е // т'істо варили / йушку і куреї і т'істо
робили / варили / йак казали душе^н'нину / п'ідлиўку // п'ідлиўка така / знайеш //
тоже таке давали на ве^н'с'іл'а / ну мн'асо / п'ідлиўка така зви'чайна / йак зарас на

барабол'і чи шо таке / може / пеўно шоб була густ'іша / шоб й'їи йіли / р'ітку зробити / шо йак мали йісти // ну а пе"кти тоже л'уди / пе"кти не" ўм'іли / й'акихос' тор'т'іў чи шос' таке // от йак'іс' т'істе"чка ше так'іво простен'к'і / може чи завиван'ц'і / йак казали т'і / таке пече"не" // так прос'т'іше було ўс'о / не" так йак зарас / л'уди були т'рохи те"мн'ішч'і та б'ідн'ішч'і були / таї не" з'нали // таї так / шо ўм'іли то робили //

– Чи робили дівчатам перед весіллям віночки?

– Ну а йакже // робили зви'чайно // шо робили / прос'или д'іўчат / х'лопц'іў на веч'ір пере"д ве"с'іл'ам // ве"с'іл'а ў суботу коліс' не" робили / так йак зараб'іл'ше ў суботу / робили ўс'о на не"д'іл'у // а ў суботу збирали х'лопц'іў // д'іўчата робили з м'ірту в'іночок / шили там / одна сид'іла і робила в'іночок такиї / сп'івали // а шо там робити / ве"с'іл'а // а пот'ім с'к'іл'ки / тош в'іночок не" плели ц'ілії вече"р / зробили в'іночок / а то"д'і тан'ц'і / потан'ц'ували і йак дали шос' т'рохи по"йісти / може і н'ічо не" давали / таї з'ібраліс'а до"дому таї п'ішли // то"то шо на ве"с'іл'а го"товили // холодец давали //

10. – Як пироги печете?

– Набираю муку / насипаю ў миску // ну йак / прос'їяти т'реба обоўйасково / муку прос'їяла / ў сит'і таї водичку // ну йа з'найу / йак йака мука / йакшо мука добра така // йа не"даўно мала к'римс'ку муку / то водою зам'ісила / то во"на така не" розлаз'илас'а / а зарас йе в'іниц'ка / шо так зам'ішу / водичкою зам'ішу т'істо / шо поки нароб'лу пирог'іў / то во"но т'рошки розр'ідне" // ну а йак // йа нап'риклад / не" качайу / бо йе шо качайут / роскачуйут т'істо і вир'ізайут ста'каном // йа не" з'найу йак мама т'воя роби / так чи н'е // а йа н'е / так качайу і нар'ізаю так'і ну кусочки / пот'ім роскачуйу то"т'і вар'илиц'і таї кладу йакиї сир чи барабол'і / чи шо там / таї //

с. Коралівка Борщівського району

Інформант: Ревуцька Рудоля Тарасівна, 1921 р. н., освіта – 4 кл.

11. – Коже^н ден[?] / ў[?] ш[?] іс[?] т[?] і го[?] дин[?] і йа ўста[?] вала / оп[?] ходити госпо[?] дарку // йа но[?] сила во[?] ду с ки[?] р[?] ниц[?] і / а по[?] тому тер[?] ла бура[?] ки с[?] вин[?] ам / по[?] тому ко[?] ли на[?] тер[?] ла т[?] роха бура[?] к[?] іў / розд[?] ілила на два ве[?] дра і бе[?] ру во[?] ди і л[?] ейу туди т[?] роха во[?] ди / ква[?] сного мо[?] лока // йак[?] шо йе бара[?] бол[?] і так[?] і др[?] іб[?] н[?] і / йак[?] того / то ки[?] дайу туди і рука[?] ми розми[?] найу і роз[?] м[?] ішуйу / і дайу с[?] вин[?] ам // ко[?] ров[?] і дайу йак[?] шо л[?] ітом / то бу[?] рин / वो[?] се[?] ни да[?] вала бура[?] чинки т[?] рохи // осип[?] ки ў жо[?] луб[?] ки[?] дайу // ку[?] рам дайу пше[?] ниц[?] у / ку[?] рузи // деко[?] ли дайу бура[?] чинки //

Інформант: Пузир Ганна Іванівна, 1941 р. н., освіта – 7 кл.

12. – Ми д[?] іти с[?] і ли[?] шили ўдо[?] ма / ма[?] ма ска[?] зали пил[?] ну[?] вати ку[?] ри / аби ў го[?] род не[?] пор[?] пали / аби кв[?] іт[?] ки не[?] по[?] дерли / а ми хо[?] че[?] м с[?] і ба[?] вити // шо йа ро[?] бл[?] у / би[?] ру сп[?] ід[?] ниц[?] у / йак[?] іс[?] тр[?] еп[?] ки шо хо[?] л[?] е[?] ра ўсо / пор[?] т[?] ери // йа шийу ка[?] пц[?] і кур[?] ком так[?] і к[?] ру[?] гл[?] і / шну[?] рочки поч[?] і пала / б[?] ігайт[?] ку[?] ри // ск[?] іл[?] ко бу[?] ло там йіх на[?] шила тих ка[?] пц[?] іў / шну[?] рки поч[?] і пала // туди ку[?] ри до кур[?] ни[?] ка ла[?] пай[?] м / шну[?] рками при[?] йезу[?] йем / ку[?] ри попо[?] лохалис[?] / ўже по[?] ўзу[?] вала / ку[?] ри за[?] чили л[?] ітати по кор[?] чах / поп[?] ід не[?] бе[?] са / на до[?] рогу // л[?] уди їдут до[?] ро[?] го[?] ю / пос[?] ідали поп[?] ід де[?] ре[?] ва ку[?] ри с стра[?] ху // ма[?] ма ўже їде / а йа ку[?] ри по[?] ўзу[?] вала / ўже кв[?] іт[?] ки не[?] по[?] портали // ма[?] ма при[?] х[?] оде / ти шо поро[?] би[?] ла? / пот[?] ала сп[?] ід[?] ниц[?] і / де шо вид[?] іла // на дру[?] гий ден[?] ма[?] ма зно[?] ў п[?] ішли ў по[?] ле / ми ли[?] шилис[?] і ўдо[?] ма / в[?] іс[?] іл[?] е ро[?] бим // Бо[?] же / сп[?] іви / йа здо[?] міла ф[?] іран[?] ку з в[?] ік[?] на / вел[?] он // ўже мо[?] ло[?] да йе / мо[?] ло[?] дий / го[?] с[?] т[?] і / с[?] п[?] іви / л[?] уди їдут згл[?] а[?] дай[?] уца / бо то ми ў цен[?] тр[?] і / бл[?] ис[?] ко ма[?] га[?] зин та[?] ко // в[?] іс[?] іл[?] е ў нас / ро[?] би[?] ла в[?] іс[?] іл[?] е // на т[?] ретий ден[?] шо ро[?] бим / ў л[?] ал[?] ки с[?] і ба[?] вим / по[?] хо[?] рони ро[?] бим / та[?] кий ката[?] фел[?] ок з[?] ро[?] бим / і шо ро[?] бим / за[?] во[?] дим / пла[?] чим йак то за ми[?] р[?] цем / при[?] пов[?] іда[?] ем // ўже на ко[?] ромис[?] л[?] і ми[?] р[?] ц[?] е ви[?] носим / ў йа[?] му ки[?] дай[?] м / сп[?] іви // ма[?] ма при[?] х[?] оде / ўже дон[?] а т[?] воя по[?] хо[?] рон ро[?] би[?] ла // і так бу[?] ло ко[?] лис[?] //

13. – К'інчила с'ім клас'іу / проу'чилас'а шос' п'ят' ден' / може н'е нав'іт'
// при'хожу до'дому / мама с' татом п'лачут' / шо се с'тало 'мамо? / а голова
кол'госпу ска'заў / ваша дон'ка де? / мама ка'же / п'ішла у'читис' до Борш'чева //
йа вам с'кажу / або Борш'ч'іу / або го'роду буду ў'тинати // добре ка'жу / 'мамо / йа
ўже не" п'іду / май'ут го'род ў'тинати / наї' май'ім о'ден го'род і тої ў'тинати і с' чого
будем ж'ити // таї ўже не" ішла ў Борш'ч'іу // м'ї брат буў брига'диром
р'іл'ничой брига'ди / г'нали на 'ферму худоб'ї йісти давати // 'мамо / йа їду на
роботу / то їди Ган'у // п'ішла / не" йа одна / нас ба'гато п'ішло / т'і шо с'а ў'чили
ў Борш'чов'і // ми п'ішли / при'їхаў голова // Слав'ік / повіган'аї цих ўс'іх
без'д'ел'н'ік'іу / заби'райтис'а ми'н'ї з работи / ми плач'учи п'ішли до'дому // йа
ше рос'плакалас'а ў'дома // мама ка'же / а в'ін при'де до'дому / йа йо'му дам //
при'ходе в'ін і ка'же / шо йа зробіў? / йа н'і'чого не" зробіў // ска'заў вигнати в'ін
і йа вигнаў / шо йа й'їй лиш вигнаў? / йа ўс'іх вигнаў // то'ди шо / не" ішла йа
ден' на 'ферму / не" ішла д'ругі // ка'жу 'мамо / йа не" з'найу шо буде / ў'з'ала
в'ідро таї п'ішла до'йти // до'йу худобу / а заўх'верми ка'же ме'н'ї / от Ган'у
т'воя г'рупа / наз'начила ми'н'ї // йа ўже с'іла ко'рови до'йу / д'іўки та на 'мене с'і
ди'ў'ут / загл'ада'ют / а йа видойіла в'ідро моло'ка // а йід'на ж'іночка ка'же до
'мене / Ган'у / а ти шо / видойіла ко'рову / ади / а чо ти с'іла п'ід л'івіи б'ік? / а йа
вижу п'ід йа'кіи б'ік с'ідати? // то ше п'ід п'равіи б'ік с'ідаї / а не" п'ід л'івіи // ми
ўже с'іли подо'йили / порос'ходилис'а до'дому / але ка'жут до 'мене / шоб на 'шесту
го'дину бу'ла на 'ферм'і // йа подо'йіла два дни на 'ферм'і / ме"н'ї ру'ки по'пухли /
шо йа в'ідро во'ди не" мо'гла до 'хати // мама ка'же / лишай / а йа ка'жу н'е / п'іду
// хочим 'хати / хочим то / п'іду // п'ішла плач'учи / ўс'ако бу'ло // ка'жут 'мамо /
Слаў'ко / помо'жи ме"н'ї 'хату зава'лити // добре 'мамо / при'їду / л'у'деї при'везу
// по'гово'рили / по'сид'іли // ка'жут 'мамо / і шо будем Ган'у ро'били? / не"
жур'іц'а / йа п'іду до кол'госпу ви'пишу / 'хата буде // т'ешко / і са'ма г'лину
м'ісила / і випраў'л'ели са'м'і / н'і'кого не" бу'ло // на'крили / д'вер'і / в'ікна
поро'били // с' тих м'озол'іу тре бу'ло ро'бити / ну по'малу // а ти'пер ка'ут' / от
доч'ка мо'йа з'лосна // а ми наро'билис' / ми при'д'бали // йа буду тут ў'мірала //

Інформант: Прийма Єліжбета Іванівна, 1933 р. н., освіта – 5 кл.

14. – Ми плачимо / йісти хочимо // час буў т'ашкії / тато п'ішли на гори заробити / шоб було шо надерти на пала'ниц'у // тод'і хл'їба не^н було / таї пома'лен'ко // хо'дили ко'лос'а збирати / на жорнах мо'лоли / пироги ра'зов'і йіли / хл'їб ра'зови йіли // ну л'уче було жили / але н'ічого // в'ідб'їдила йа / ше ме^нн'і було п'ї'тора роки до пенс'її / ско'рочували // скоро'тили мо'ю подрушку і лишилис'а йа са'ма ше п'ї'тора роки на св'ин'ах // йшла і плакала / кажу до ўн'учки / Боже / хо'ди ме^нн'і по'можиш т'рошка хот' за'мести // ба'пко їду / ба'пко їду // п'ішла до ферми / ба'гато сви'неї / за'чали кри'чати / при'ходе зоо'техн'їк ка'же / там ва'ша ма'ла так пла'че / так пла'че // шо с'ї стало? їду за сви'нарником / а во'на ка'е / йа с'ї плачу / бо сви'неї бо'йу // йа так п'ї'тори роки з му'чен'їем ро'била // ро'била / але му'чилас'а / але йа'кос' до'мучилас'а // т'рицит' в'їс'їм ро'к'ї'ї йа на ферм'ї ро'била / і так йа до'ка'парила до пенс'її //

15. – Сист'ра ў'чила нас ўс'о / і сп'ївати / і нав'їт' так'ї да'вала ог'ирочки / пом'їдори // д'їт'ам з'начит' го'чи заў'їезувала / пи'тала / шо то во'но йе / на смак // і сп'ївали / і ви'стави г'рали / і пол'с'к'ї ви'стави г'рали / а ше ма'лен'к'ї // нас рас по рас поў'би'райут ц'в'їтом / йшли до клубу і ма'ком с'а тим ц'в'їтом / а там г'райут ви'ставу // за'чина'ют / а ми ж ви'д'їли / йак во'ни там бу'ц'їм то ўс'о / але нам ст'рашно стало // ўс'ї тим ц'в'їтом посхо'дили ўниз / би'рут' нас на'зад / дал'ї с'ї ма'хайїм / і та'ке було ўс'а'ке // до Борш'чева хо'дили г'рати ви'стави // кра'коў'їяк тан'ц'ували / нам сист'ра ка'зала сп'ївати і ми сп'ївали // на сист'ру кри'чали / шо за украї'н'с'к'ї п'їс'н'ї / а во'на ў пл'ечи йо'го / на дв'їр / ка'же / за'браїс'а / ми з'найїм шо ми ро'бим // та'ке було //

16. – Шоб наварити пи'рог'ї'ї / тре'ба було т'роха по'гратис'а // ми це д'їло ро'били ко'лис' ўсоў с'їм'їоў // нас д'їтеї було д'во'їе / йа була ст'арша / то од'на йшла на'бирати му'ки / по'т'ому прос'ївали ми йїї і си'пали ў миску // п'їсл'а с'его тре було ў'бити зо три ш'тири йаї'ци / ў'сипати со'ли і по'т'ому те'плом мо'локом розво'дити му'ку і м'їсити к'їсто // тре шоб к'їсто було н'ї гу'сте н'ї р'їт'ке і шоб г'рудочок не^н було / по'т'ому д'їлимо це к'їсто на дв'ї чи три част'ин'ї /

роскачуємо і нар'ізаєм ножем не"ве"лик'і квадратики і ў той квадрат ложку / або видел'цем кладем чи капусту / чи сир / барабол'і / по"тому скласти / р'іжок до р'ішка зал'іпити // і варити їх ў кип'ітку і ви"агувати друшлаком / робити за"жарку с цибул'і і шкварк'іу //

сmt Мельниця-Подільська Борщівського району

Селище міського типу Мельниця-Подільська до 1940 р. мало назву Мельниця-над-Дністром, розташоване на лівому березі Дністра, за 35 км від Борщева й 4 км від залізничної станції Іване-Пусте. В урочищі Гончарівці виявлено поселення трипільської культури, на якому розкопано залишки наземних жител, а в урочищі Новому Полі – залишки слов'янського поселення VI – VII століть. Уперше Мельниця згадується в історичних джерелах початку XVII ст., 1615 р. її зруйнували татарські орди. Наприкінці XVII ст. населення опинилося під владою польської шляхти. Захопивши в 1772 р. західноукраїнські землі, Австрія і в Мельниці зберегла феодальне землеволодіння і кріпосницькі відносини. У 1919 р. у містечку панували війська Польщі, на околицю заселяли колоністів з Польщі. У 1940 р. Мельницю було приєднано до України і переіменовано на Мельницю-Подільську [2, с. 147-154].

Інформант: Тимочків Марія Василівна, 1935 р. н., освіта – 9 кл.

17. – Ўнуки ми"ні помагають ў ха"з"аств'і // йак фа"сул'і дости"гають / ми би"рем тачку та йїде"м ў поли // "вмикаємо фа"сул'і / покладемо на тачку і при"возимо додому // ран"ши йа те"ре"била з" д"іт"ми фа"сул'і // но то дужи клоп"ітка / т"ешка робота // но "нин"ки йа молочу фа"сул'і ц"іпом // д"ітиска обривають зиле"ні стручки / йа кладу на "сонце" і во"ни дости"гають // ко"ли помолочу фа"сул'і / то сипл"у ў риши"то і їду в"ійати // йак по"в"ійу ўс"і фа"сул'і / то то"ди в"іси"пайу на п"ід" / шоб проси"хали // йа л"убл"у ко"лочин'і фа"сул'і і м"ї старій л"уби // мо"чайемо хл"іб" ў миску і тако йїмо // хт"іла бис знати / йак йа ва"ру ко"лочин'і фа"сул'і? // ц"а страва ми"ні дужи до"бри ўда"йеси // мо"йа мамка /

царство їм нибесне" / так варили і ми не наўчили // їа ва ру фа сул'і / мел'у на м'н'асорупц'і // змелин'і фа сул'і їа кладу ў бан'ак і даїу їушку з^с фа сул' / їак вони варилися // фа сул'і тако кип'їа // тогди їа робїу за жарку з^с ол'їом і цибуле"ў // тоўчу часнок // ўс'о це додаїу ў бан'ак з^с фа сул'ами і сол'у // ў мене" дужи фаїн'і фа сул'і / чис'т'і / стручки доўг'і // їа не" продаїу фа сул'і / н'е // но їак так за дурно дам на нас'їн'е // а та л'удина мин'і чимос' в'їд'ачит' // так // чо не" под'їлитиси / коли мин'і Бог даў //

18. – Їа знаїу багато опов'їдок / бо ми мамка моїа росказували // ни рас збїреси ц'їла хата л'удеї до нас // їак си сте"мн'їе / по не"д'їл'ах / коли не"ма роботи / ну і слухайут // мамка росказуйут було / їа маїа на п'їецу сїжу / тожи слухайу // їака ўже їа стара / но ни позабувалам // їшоў Ісус з^с Пе"тром поле"м // вид'а / д'їўка жне жито // об'їд' ўже / сонце" пиче / но воїа ўже ўв'ожне / не" с'їдаїе полуднити // сказали воїи д'їўц'і Бог на пом'їч таї п'їшли дал'ши // вид'а / стар'ї л'уди робл'а ў поли / а дочка в'їдїхаїе ў холод'їку коло кушча // ши і ни починала робити / бо воїа гни"ла була // їдут' с'в'ат'ї дал'ши / вид'а / хлопиц до млиїа їїди коїнем п'їд'т горб // т'ешко кобил'ї вестї / но хлопиц зл'їз з^с воза / тручаїе // за ф'їроў шуруїе їо'го брат / но не" помагаїе їму / бо гни"лий // Пе"тро во'гори" Ісусови / коби ти / Боже" / зїеднаў робочу д'їўку з^с робочим хлопце"м / а гни"лу д'їўку з^с гни"лим хлопцем // Ісус во'гори" / н'е / тра спарувати робочу д'їўку з^с гни"лим парупком / то'во / а гни"лу д'їўку з робочим парупком // бо коли зробл'у їако ти во'гори"ш / то гни"ла д'їўка з^с гни"лим парупком пропадут з^с голоду / бо н'їх'то робити не" хоче" // тако зробіў мудрїї / мї"лосердїї Ісус //

19. – Роскажу вам баїку і не" баїку / но се праўда таке було // можи ви мї"н'ї не" пов'їрите" / но слухаїте" // ў їедного бога'ча ў'мерла дочка їединачка // поховали їеїї дужи багато / пишно / ўс'а ў золот'ї була // їеден парубок буў б'їд'нїї і р'їшїў в'їн п'їти ўночи на могилки / шоб вїкопати ниб'їшциў і ограбити їїїї // в'їн со'б'ї думаў / шо то золото буде" портитиси ў землі / ну а їе'му воїо б знадобїлоси // п'їшоў ўночи на могилки / вїкопаў т'рунво з^с

д'їукоу // позабирау ўсе коштоўност'і / но перс'т'ін' н'їйак не" годиен буу
зд'їмити // пале"ц напух / перс'т'ін' було т'аж"ко зн'ати // парубок задумау
в'ітку'сити пале"ц // ниб'ішка ўстала // во"на т'їл'ко заўмерла була // но і
ўчипиласи на плечи парупкови // в'ін пер"ре"пудиўси дужи" / но і заб'їг тако
до"дому йїї родич'їу // бога'ч'і зрад'їли дужи" / видали зам'їж" за б'їдн'ака
свойу йединачку і фаїне" придане"дали //

20. – Ў нашому сил'ї жила йедна ўдова // л'уди во"гора / шо во"на була
в'їд'ма / бо йїй прислужувау чорт // то"та ўдова но"сила була курачїй зносок п'їд'
пахвойу дев'їт' днин // вилупїўси не"чистїї і начау служити ж'їн'ц'ї // робїу
ўс'о / шо во"на хт'їла // п'їшла во"на раз" на базар та наказала до"ц'ї зварити
кашу / но не" солити і поставити на п'їд' // дочка забуласи но і посолїли страву
// ве"рнулася хаз'аїка з" базару / а з" дима"ра летит на нейї миска з" кашоу // то
чорт роз"не"рвуваўси і в'їд'тогда не" помагау б'їл'ши баб'ї //

21. – Йедна д'їука була дужи фаїна // мала во"на фист ба"гато кавал'ер'їу //
сим во"на дужи пишталаси і крутила парупкам го"лови // пооб'їшчала двом
парупкам / шо вїде замуж за них // но во"ни н'їчо не" знали / шо во"на об'їшчала
в'їдатис'а за них разом // ну р'їшила во"на випробувати / хто йеїї б'їл'ши л'уби
// йедному сказала л'аш ти ў трунво на могилках / а йеншиї мау забивати ў
трунво ц'ївахи // но во"ни н'їчо не" знали про та'кїї угов'їр // п'їшли т'ї на
цвинтар / йеїден л'аг ў трунво / еншиї бїе ц'ївахи // тої / шо лижау / йак ўчуу /
шо його забивайут / пер"ре"пудиўси // ну і б'їгом т'їкати / йеншиї тоже"
пер"ре"пудиўси // тогди приїшли до д'їуки / д'їзналисї / шо во"на зробила // во"ни
ту д'їуку виволокли за коси / побили добре" / шоб во"на не" пер"бїрала нїми //
н'ї йеїден парубок не" хт'їу йї сватати / так лишиласи староу д'їукоу //

22. – До ўдови хо"дїу йї чо"ло"в'їк ниб'їшчик // но стала то"та ж'їнка
с.їхатисї дужи / страшна стала / бо то чорт буу // в'їн с:ау з йї сили // л'уди
сказали / шоб во"на п'їшла до по"па // п'їп пос'ватиу йїї / вогорїу / шоб
посїпала круг хати с'ваченим маком // дау д'їтїскам хрестїки // во"на поч'їпала
хрестїки д'їтїм / а йедному не" стало // ўночи зноу приїшоу чорт / перебранїї ў

чо^уло^в'іка // до хати не^н іде / ну бо по^сипана ма^ком // на^чаю см[']іятиси таї во^гори / ус[']ім хрестики поч[']іпалас / а йе[']дному не^н с[']тало // но ї шчез^с // ўже б[']іл[']ши в[']ін не^н прих[']одію // ж[']інка п[']ішла до по^па / шоб ўз[']ати хрестик шче йед[']н[']ї д[']тин[']ї //

23. – Рос[']кажу вам йе[']дну по[']учал[']ну ба[']іку // ішли Ісус і Пе[']тро і з[']д[']бали чо^уло^в'іка / шо кла[']у тин с тон[']ких хворостин // пи[']тайеси Ісус чо в[']ін не^н по[']стави пл[']іт з['] гру[']пшого д[']ере[']ва / тоди пл[']іт бу['] би мо[']цним / а чо^уло^в'ік в[']іпов[']ідає / шо до[']ки ж[']ити буди / то пл[']іт с тон[']кого п[']рута йо[']му по[']служи // а ко[']ли пл[']іт роз[']валиси / то на[']ї д[']іти со[']б[']і кла[']дут йен[']шії // з[']чудувалиси с[']в[']а[']т[']ї // а Ісус во^гори / не[']добре['] / шо чо^уло^в'ік з[']нає к[']іл[']ко буди ж[']ити // ко[']ли не^н буди з[']нати / ко[']ли ўмре / то не^н буди л[']інуватиси ї роб[']ити на себе['] і д[']ітеї // в[']ід[']тоди так с[']талоси / шо л[']у[']дина не^н з[']нає / ко[']ли ўмре //

24. – Ў йед[']ной ж[']інки ўмер чо^уло^в'ік // п[']лакала во[']на за ним і при[']плакала со[']б[']і чо[']рта // ста[']у в[']ін до не[']ї хо[']дити / при[']ходит ўно[']чи / спит з['] не[']ў йако чо^уло^в'ік // то[']та ж[']інка д[']ужи змар[']н[']іла / с[']тала стра[']шна // су[']с[']іди с[']тали пи[']тати / шо з['] не[']ў с[']талоси / но во[']на ї рос[']казала // л[']уди ї по[']со[']в[']ітували // ко[']лис ше дол[']іўка бу[']ла / шо ма[']зали шо[']суботи // об[']ично до с[']тола зах[']вачували / а йї ска[']зали начи[']нати от по[']рога та ус[']о на[']ўхрест пи[']сати т[']р[']апко[']у // йак ж[']інка так з[']робила / то пе[']ре[']с[']та[']у чорт хо[']дити / бо в[']ін вел[']ми бо[']йаўси хре[']с[']та //

25. – То[']во / рос[']кажу вам / йак йе[']дна д[']іўка зо[']зуле[']у с[']тала // ішли йако[']с Ісус Хри[']стос с Пе[']тром си[']лом // чуйут / шос['] кукає / йак зо[']зул[']а / а то д[']іўка хо[']вайеси за мо[']стом та д[']рочиси з['] с[']в[']а[']тими // чо[']го се д[']іўчина кукає / Ісусику // с[']в[']а[']тї Пе[']тро пи[']тає в Ісуса // Ісус во^гори / шо то[']та д[']іўчина буди ку[']кати / по[']ки ж[']ити буде // і так с[']талоси йак ска[']за[']у Ісус Хри[']стос //

26. – М[']її д[']ад[']а д[']ужи сла[']бії бу[']ю // думалим / шо ўже ўми[']рати буди / до по[']хорону го[']тувалиси // раз['] ў хату при[']ходи йа[']кас ж[']інка // во^гори до мо[']ейї ма[']мки / шо год[']на йо[']го ви[']л[']ічити / лиш на[']ї даст чорну курку // то[']гди ка[']жи ма[']мц[']ї ви[']купати д[']ад[']у і ви[']лити во[']ду п[']ід[']т не[']ро[']д[']уче[']н['] д[']ере[']во ва[']кац[']ійу / а по[']том в[']ід[']вести д[']ад[']у до ц[']еркви // ну ма[']мка так і з[']робила // ви[']л[']ала во[']ду п[']ід[']т

а'кац'і'юу / д'адови стало л'екши і п'ішоў в'ін ў ц'еркву // п'іп йак йо'го п'овид'і'ю / то д'ужи здиву'ваўсі / шо в'ін ўстаў на н'оги / бо буў ўже йо'го виспов'ідаў // мамка д'ужи хвала'ла ту ж'інку / шо д'ад'у поста'ви на н'оги / бо в'ін буў наш году'вал'ник / а ў хат'і п'ят'и'ро мал'их д'іт'иск //

27. – Ви зна'єте" / чо ў за'іц'і'ю ф'остики ко'ротк'і? // то с'луха'іте" // ко'ли зро'б'і'ю Бог по'топ на зе'м'ли / то прика'заў Н'ойв'і по'стро'їти ко'вчег і назган'ати туди по л'ари в'ід'т ко'ждой по'роди зв'і'р'і'ю // Но'ї ўз'аў в'ирваў ў за'іц'а ка'валок фос'та / а в'ін то'ди доў'гий буў // Но'ї зат'каў ним ў чоў'ни д'ирку // в'ід'т'оди ў за'іц'а стаў ко'ротк'і ф'іст //

28. – Не" да'ї Бо'же" н'і'кому зн'ати / шо та'ке го'лод'т // л'уди рату'вали'си в'ід го'лод'ной с'мер'ти / хто йак го'дин буў // йі'ли ўс'о / і ло'бо'ду / кро'п'иву // в'ід'т ло'бо'ди л'уди д'ужи пух'ли і ме'р'ли // б'і'да бу'ла // но мо'я с'і'м'я бу'ла за'можна / бо ми ма'ли ко'р'ову / а це буў ве'лики'ї скар'б // пам'й'е'тайу / шо ми в'игоду'вали ше і чу'жу д'итину // йе'йі мамка п'і'т'кинула нам на по'р'і'г" // но ми зн'али то / бо во'на бу'ла нашоў су'с'іт'коў // йак та д'і'ўч'инка в'иросла бу'ла / то на'в'іду'вала нас ча'сто / бо ми бу'ли не" чу'ж'і со'б'і // м'і'ї д'ад'а по'мер то'ди // мамка напар'толила п'ирог'і'ю / в'ін буў го'лод'т'ні // з'і'ю со'б'і ўсма'к / помн'у в'ін с'ил'но муч'і'ўсі // о'та'ке то бу'ло // стра'шно д'ужи / бо л'уди ўми'ра'ли / йак му'хи //

29. – Йа фа'йна ха'з'а'йка / бо ўм'і'юу ро'бити ўс'о по ха'з'а'і'ству // мо'я ма'мка наў'чила ми'не ва'р'ити / пе'к'ти / ма'стити / б'і'лити // йа ро'била'м ў пе'к'кар'ни / пе'к'ла хл'і'б" // йа хот' ўже д'ужи ста'ра / но і ў'дома пе'к'чу хл'і'б" / мо'я дочка не // та'ко з'веч'ора про'с'і'ю му'ку ў ба'н'ак / при'готоў'л'у ўс'о за'ран'е // на ранок роз'ро'б'л'айу т'і'сто // да'йу д'зер // йа в'ід'і'гр'і'вайу ква'с'не мо'ло'ко на с'ир то д'зером за'м'і'шую хл'і'б" // то'г'ди да'йу йа'іц'і / др'і'жч'і / со'ли // по'ки т'і'сто п'ід'ходи / йа па'л'у ў пе'к'чи // бл'аш'ки ма'шчу о'л'і'юм / в'і'ро'б'л'айу хл'і'б" і кла'ду ў бл'аш'ки // ко'ц'убоў в'ід'гор'тайу гран' на кра'ї // ло'патоў са'жайу хл'і'б" ў п'і'ч і за'гор'тайу бл'аш'ки г'ране"ў // ко'ли хл'і'б" с'п'і'кси / то йа в'і'би'вайу і'го на ч'ист'і'ї ру'ш'ник // д'ужи л'уб'л'у го'рачу ш'к'і'рку з' хл'і'ба //

30. – Коли м'її д'ад'а ўми'раў / то йа булам ў л'їкарні // хо'дила з' третоў д'итиноў // по'н'атно / шо на 'похорони йа не" булам // йак при'ш'лам з' род'т'дому / то зр'обили хре"ст'ини і дали 'синов'ї мн'а Во'лод'а // йакос' ўно'чи йа зали'шила'мси ў'дома са'ма з' д'итиноў // йе'нш'ї д'їт'иска 'були ў 'мойї 'мамки / а чо'ло'в'їк на ро'в'бот'ї сторожу'ваў // страшно так // ди'ў'л'уси / за сто'лом си'д'ит м'її д'ад'а // д'умайте" йа бр'ешу? // от то'в'б'ї хрест // б'їгми / шоб не" ўста'ла з' цего м'їс'ц'а / шо так було // йа во'гор'у / Во'лод'а // в'їн 'каже" / не" далас та'ке мн'а / йак ў 'наш'її фам'їл'їйї / йа не" при'їду до 'тебе" н'їколи // в'їд'т'оди в'їн не" с'ниці ми'н'ї //

31. – Йакос ми'н'ї прис'ниўси м'її д'ад'а ни'б'їшчик // йак 'нин'ки 'вижу / жал'їўси / шо пере"д'т с'мерте"ў про'сиў 'мамку зва'рити пиро'ги // во'ни шос' не" хт'їли // се"с'три 'тожи не" хт'їла була зва'рити // ми'не то'гди не" було ў 'хат'ї / бо булам зва'рила // йа 'дужи л'ўбила д'ад'у // в'їн ми'не 'тожи 'жалуваў // то'гди д'ад'а во'гори ми'н'ї / п'їди до 'мамки і ска'жи наї с'а по'диви п'їд'т пе"р'иноў / йа там схо'ваў 'гроши // наї 'мамка дас'т' то'в'б'ї т'ї 'гроши / йа с'а зди'вувала / шо ми'н'ї та'кїї сон нас'ниўси / но ў'с'отаки п'їшла до 'мамки // 'мамка по'ди'вилиси / сп'раўд'ї там 'були 'гроши // ота'ке то 'було з'ї мноў // йа рос'казала 'мамц'ї сон і во'ни з'чуду'валис' 'були / бо то 'було праўда / шо во'ни не" хт'їли зва'рити д'ад'и'в'ї пиро'ги // 'мамка то'гди зва'рили пиро'ги і в'їд'н'если на д'ад'ов'ї мо'гилку / шоб ду'ша ни'б'їшчика заспо'койелас //

32. – Наше" си'ло називайеси 'Мел'ница По'д'їл'с'ка // во'но так називайеси / бо ко'лис було ў нас ба'гато мли'н'їў на го'р'ї // но ти'пер ни'ма н'ї йе'д'ного / жиў ў наш'їм си'л'ї пан ба'гач // маў в'їн ма'йеток // ле"генда про' него йе // була ў него ко'ханка / хо'дила во'на з' д'итиноў // ў 'л'їс'ї во'ни зди'балиси // пан на йї Ches'т' поса'диў дуби // в'їросли три дуби до'купи // в'їн не" хт'їў же"н'нитиси з' неў / бо во'на була б'їдна / но а в'їн буў жо'натий // б'їдолашна по'в'їсиласи на тих дубах // тим дубам т'риста рок'їў / во'ни / памн'атники при'роди // Олекса Д'оўбуш з оп'ришками по'валиў 'замок / па'н'їў ў'биў / а на 'тому пл'ац'ї сто'їт' ти'пер парк //

33. – Діўка боґачка була йедна ў родич'іў // пол'убиласи воґна з' б'ідн'аком парупком // но боґач'і не^н хт'іли в'ідати дочку за него // раз^с були ґос'т'і ў пана // таі б'ідн'ак росказаў ўс'ім притчу // буў йа в'арм'ійі // начал'ник даў миґн'і йабл'інку шчепу і сказаў посади́ти / йакшо воґна при́миси / то буди мо́я // йа поливаў / догл'адаў за неў // йабл'інка при́миласи / но начал'ник об'ідиў миґне / забраў шчепку / чи ґчесно в'ін зробіў з'і мноў? / л'уди // не^нчесно / ґовора л'уди / йабл'інка належи^с то^б'і // йакшо так / то д'іўчина с'а належи^с миґн'і / бо л'убл'у йіі / догл'адаіу / йак ту йабл'інку / воґна мо́я / сказаў х'лопиц // шо маў казати пан? // мусиў в'ідати дочку б'ідн'акови //

Інформант: Підгірняк Ганна Іванівна, 1937 р. н., освіта – 7 кл.

34. – Йак йа була малоў / ґоґнила пасти ко́рову с те^н'л'ам і двац'іт' овец' // будили ме^нне рано / поки роґса / аби ко́рова по́псла холоди́ком / бо по^нтому куґсайут оводи // ко́рова йак зґедзиц'а т'ікаіе ў л'іс / бо йа паґсла там / де л'іс // а йа дуже плакала / бо бо́йаласи / шоб ко́рова не^н заішла да́леко // на по́лудни ґоґнила до́дому ко́рову / бо тре́ба було йіі здо́йти / або ма́ма в'іходили до меґне^н на па́совиско // з об'іду зноў ґон'у пасти // йа ґоґнила з д'іт'ми / але^н м'іж нами буў о́дин ста́риі ву́іко // ми хо́дили йо́му ко́рову заве́р'тати // до жниў ми паґсли на па́совиску / а по жни́вах ґоґнили пасти на сте^н'р'ну // не^н раз по́кол'у но́ги / бо лит / кроў те^н'че / не^н раз і п'ідб'іги були // раз забила з ґрушки терн'а і зробіўс'а наріў / а мус'іла пасти ґнати / бо не^н було ко́му / таі наплачус'а / таі ц'ілими но́чами не^н спл'у / поки не^н проб'іут або не^н прор'іжут б'ритвоў // по́тому п'ішла до шкoли // зран'а ґон'у пасти / а с по́лудн'а іду до шкoлу // наўт'амл'алос'а меґн'і не^н раз / але^н мус'іла / бо не^н було ко́му //

35. – Мама с'татом хо́дили жати // йа в'іне^нсу ў поле об'ід' / воґни с'ідаіут об'ідати // а йа дуже хо́чу жати // серп ў ру́ки і поб'ігла // з'іґнуласи / ўз'ала ж'мен'у пше^н'ниці і зразу ўт'ала пале^н'ц / завила фусткоў / тоў шо була заўйазана і раз два / іду до них / а воґни меґне сва́ра / а йа плачу // по́тому ли́шали на меґне^н ґоспо́дарку // ў дваґнац'ут' ро́к'іў йа ўже по́чала жати да́бре //

не^н х^т'іла лишатиси |дома / л'іпше ме^н'ні бу^ло їти ў |поле^н // йа |дуже л'у|била
|жати / л'у|била |поле // ўс'о проїшло йак не^н було // хоц' і |руки т'ала і т'ашко
|було і наплакаласи не^н раз / але^н х^т'ілоси би шоб^н ве^нр^ннулос'а ўс'о / а те^нпер йа
жну т'іл'ки кукуру|дз'анку / ко|пайу кар|тофл'і / са|джу фа|сул'і / |пот'ім |микайу і
те^нрєбл'у йіх / хо|ча ме^н'ні з ро|ботойу не^н справитиси / допома|гайут чолов'ік /
|д'іти / ў|нуки //

с. Пищатинці Боршівського району

У селі добре розвинуте городництво, тваринництво. Біля Пищатинців знайдено рештки давньоруського городища XI – XIII ст. [2, с. 172].

Інформант: Голомий Ганна Іванівна, 1938 р. н., освіта – 7 кл.

36. – |Жили ко|лис' |б'ідно / не^н було шо с'є ў|брати / не^н було гро|шеї / |їисти
так не^н було шо // а|ди / ў|брати^с'є не^н було шо / |с'їйали ко|нопл'і |л'уди / так т'і
ко|нопл'і ви^сби^срали / а так |несли до р'іки |мо|чили а|бо на |возе^нро // при^скла|дали
їїх ка|м'ін'ами / а|би |вимокли // ко|ли во|ни |вимокли / т'і ко|нопл'і / три не^нд'іли
|мокли т'і ко|нопл'і / то|ди їїх су|шили / а так |терли на |терц'і / така бу|ла |терка /
шо їїх |терли // а так / с |тойї |терки ўже спус|кали на ш|ч'іц'і / а так пр'и|ли / а так
б|рали / тої|во / на ту / на сну|валку / сну|вали // і ро|били пе^нред ше т'і |м'ітки на
вийа|шки // пе^нред с пр'є|дива на вийа|шки сну|вали / а так с тих ви^сїа|шок на
сну|валку // пр|рали т'і |м'ітки / зо|лили ў |вули^сїу / та|кії буў |вули^сї з|робле^нїї /
|видоў|банє з ве^нр|би / с:є^нре^н|дини ду|пло |за|бранє^н / а ў т'ім зо|лили / |сипали |попил
ту|да / дно за|крите бу|ло со|ломойу / на|би^свали |поўніи тої |вули^сї |м'ітк'їў і зо|лили
// і так їїх пр|рали / а то|ди ро|били ўже з них по|лотно // і йак з|робили по|лотно / то
|шили і со|роч|ки / і |шили с'п'ідні^сц'і / і |шили курт|ки // |нав'іт' ме^н'ні са|м'і
ў|шили бу|ли с'п'ід|ниц'у до ш|коли і курт|ку / за|красили ў ба|зни^ску / бо к|раски
не^н було за шо ку|пити |нав'іт' // і так йа хо|дила ў т'ім до ш|коли //

37. – *А що їли колісь?*

– А шо йіли? / йіли ли^ешен' барабол'і пе^ккли // варут барабол'і / тоді пе^{ре}вертайут на ^кухн'у і на ^кухни припе^шчут // і с ^кухн'і помаст'е ^буц'ім йаким вол'іцем / там де йака ци^ебул'ка / і так йіли // і кул'ашу / кул'ашу / зварту таку ве^лику кулешу і пе^{ре}вернут / такий бу^ѳ кружок де^{ре}ўйаний / на тої кружок / і наўколо ^того круж^ка ^каже ко^пайе лишк^оу і йіс'т' барабол'у ў йус'ц'і і кул'ашу або боршч п'існ^ий / такий сирвачин / ^квасієла бурак і тої квашений боршч варили / або ў йус'ц'і барабол'і // хто ма^ѳ ко^рову / то ше ма^ѳ де сир / а хто не^ѳ ма^ѳ / то лиш ў йус'ц'і барабол'і таї боршч / таї кул'ашу // хл'іба ^мало ко^ли пе^ккли / а йак пе^ккли хл'іб / то ^таже^ѳ б^рали ^трохи курудзеной муки / бо с'ійали л'уди курудзи ў ^поли / а тоді ^житнойі муки / на ^т'іст'і пе^ккли / п'ідробл'ем ^т'істо / варили ту курудз'ану тирбу / так росч^ин'емо / а так м'ісили / а тоді накла^дали ў пате^л'н'і і ў п'йєцу пе^ккли // а н'е то на дн'і такий фист робили / шо були так'і ^коши^еки сол^омл'ен'і ^плете^н'і / і т'і ^коши^еки ви^робл'ели хл'іб / а по^тому с тих ^коши^ек'іў пе^{ре}ве^штали на тоту лопату / і на лопату са^дили ў п'йєц і так пе^ккли // то се казали / шо п'ід^тпалки на ^него // а хто ў бл'еш^ках п'ік //

38. – Де ви працювали?

– Йа працювала на ^ферм'і / ш^тири ^роки робила дой^ркоюу // то була ^т'еш^ка п'рац'а / бо ставалос'е ^дос'в'іта ў че^тверт'і го^дин'і ставалос'е / йшла на ^ферму // носили пе^ред п'іло с ^кормо^цеху // так далеко ^було / шо ми на ^ко^ромі^сслах д'в'і ^путни на ^плечах і носили то п'іло ^худоб'і // а брага ^таже^ѳ була на двор'і ў боч^ках / носилос'е з надвору // бо йак заспа^ѳ / то ўже забрали / ўже не^ѳ стало тоб'і / бо не^ѳ було йа^койіс' ^норми аби / але хто ^к'іл'ко ўз'е^ѳ / тої ^к'іл'ко напої^ѳ // таї йакшо напоїла ^худобу таї ^мала ^моло^ко / а йакшо не^ѳ напоїла / таї не^ѳ ^мала / так і брагу // давалос'е йісти / че^салос'е / ^каждїй ден' с'е ту ^худобу ^мило / аби була ^чиста / ^руками доїлос'е // була ^мала в'іс'ім^нац'ет' ^кор^оў / і було здоїіти ^кажду ^корову три ^рази на ден' / а плати не^ѳ було // було ^нав'іт' так / шо ^мала ш^ти^рнац'ет' ^рубл'іў зарплати // а так по^тому ўже п'ішла була на сви^но^ферму / таї на сви^но^ферм'і ^таже^ѳ при^ехожу /

зам'ітайу с к'літок / ски^едаю гн'ї // тоди другу вагонку мала / шо йїду до кормоцеху за йїдоу // накидаю там / тоїво / барабол'ї були зразу / а так / тоїво / йак барабол' не^н було / то бурак мо^лоти^ели са^ми со^б'ї / таї бурака / таї восіпки / таї води / там дес^тм йакас' сирватка / таї тоїво / таї с'е так годувало // йа була на в'їдгуд'ївел'них / ої / таї таким догл'єнула / то мала дв'їста в'їс'їм'їс'ат грам приросту добового / а таким не^н наго^дувала / то не^н було // таї так си ўсе старало би не^н заспати // а с'н'їги йак'ї були / так було нас задуло / шо зар'їм'н'ало сви^енарник чистотр'їхойу р'їмно // і ми до кормоцеху не^н майемо куда добити^се і бе^нрем проки^едаймо с'н'їг / робим со^б'ї тайак тунел' // і зробилим такиї х'їт с'в'її і таким но^сили п'їдн'єми ту йїду / таї п'їу дн'є го^дуєм с'вин'ї лиш / а плати таже було двац'ет с'їм / ш'їде^нс'ет / с'їмде^нс'ет рубл'їу // то ўже йак було ш'їде^нс'ет / шос' купіу / а йак двац'ет с'їм / то за двац'ет с'їм рубл'їу шо можна купити // а тра було їти вночи / і курило / і зимно // не^н рас приїду додому / обмерзла на мин'ї с'п'їдниц'а чисто / чисто обмерзла с'п'їдниц'а // і дес'ет' рок'їу бе^з ви^х'їдного йа робила / а то^то н'їгде не^н запи^есали ми^ен'ї / бо не^нвол'но було без ви^х'їдного робити / мус'їу бути ви^х'їдний // а пенсийу не^н ўщчи^етали до того / не^н щчи^етали з ви^х'їдними / бу л'удина не^н може к'їл'ко д'н'їу робити // і така була прац'а ў колгосп'ї //

– А ще де працювали?

– А тем с'е будували рас / йєден р'їк такиї буу / шо ми с'е будували / ше йа була д'їучиноу // тато мойї були йїздовими // таї ўстайемо рано / зам'їсимо зам'їс болота / аби було мул'арам шо мурувати / бо с'їр'їуки / с'їцегли / с'їр'їуки робили / будували хату // таї тато с'є ми^ешайут / подайут то^то болото тим роб'їтникам / а йа за тата к'їн'ми йїду // то йа во^зила кам'їн'є таке / по гор'ї зби^ерала / йїзди^ела зби^ералам то кам'їн'є / шо побудували при^ецеп на ти^ел'єта коло стаїн'ї // ц'їле л'їто йа ходила зби^ерала кам'їн'є / во^зила // і таке мое^е було жи^ет'є / се д'ївоцтво мое^е було таке / так йа д'ївочила коло коней / видиш //

39. – Яка у вас господарка, як обходите худобу?

– Ну ў мене йака господарка // майу йодну коўрову і д'воіе пац'ет // ўстаіу рано / п'іў п'іетойі го'дніні / даіу пац'етам йісті // а днём напе^нред заготоўл'ейу / ви^бби^ерайу барабол'і / др'ібн'ен'ких таких / шчо с'е лішайе / бо ве^нлік'і со^вб'і / а др'ібн'і ва^ру пац'етам / і тирбу ва^ру / мел'у пше^нниц'у на де^нкоў / таі ва^ру тирбу і барабол'і // і рву кропиви / бо во^ни хт'е в'ітам'іну йакогос' / в'ід в'ітам'іну л'іпше рос'тут // кропива мае^н дуже в'ітам'ін багато // тоіво / таі розробл'ейу путн'у / але^н даіу / майу коўрову / таі сирватку йа даіу / мо^лока / йак не^н майу сирватки / то мо^лока даіу квас'ного / ўсе квас'ного даіу пац'етам // таі даіу / пе^нред ўста^ну і даіу пац'етам йісті / а так іду мийу коўрову / бо с'е во^бл'ежуйе / по^мийу і даіу йі трошка воси^пки / би во^на нашче з'іла / і дойу // здойіла / мо^локо проц'іділа / п'іг'нала пасти / би живо на^пасти / бо ово^ди не^н даіут' доўго пасти // таі така ў мене господарка //

40. – *А свині як обходите?*

– А свин'і'м дала йісті таі вичистила / таі ўс'о // таі на полудні зноў дала йісті //

– *А що дасте їсти свиням?*

– Барабол'і і тоіво / і тирбу ва^ру с тойі воси^пки / і кропиви / а ко^лис' пше^нниц'і не^н було давати пац'етам / лиш с'е давало кукурудз'ену му^ку // ко^лис' го^дували кукурудз'аноў му^коў //

41. – *А колись яку мали господарку?*

– А ко^лис' ма^лим ко^н'е / ше мойі роди^ч'і / сказати // ма^ли ко^н'е і коўрову / і пац'е / мус'іло с'е с'ічки на^р'ізати / аби с'е стало ко^неви шо йісті / бо к'ін' йіс'т' ц'ілу н'іч / в'ін не^н стаіе йісті / і коўров'і / а пац'ета / то таже го^дували / бу^раком го^дували і / тоіво // і гарбузом / і барабол'еми // але^н воси^пки не^н було / бо пше^нниц'і так не^н ма^ли л'уди / але^н б'іл'ше на ку^рудзи намагали / ку^рудз'еноў му^коў ўс'о го^дували / ва^рили тирбу ку^рудз'ену // але те^нпер р'іже со^вб'і ка^ждїй гос^подар сам пац'е / а ко^лис' йак за^р'ізали пац'е / то дес' на с'в'ета Ве^нли^чкодн'і аш // то с'е д'ілили / при^ставали / брали то пац'е / д'ілили наполовину / а так ту на чверт'ки ше д'ілили л'уди / на четве^рро // шо заішло

пригоршча то́го мн'еса на с'в'ета Ве^нли^екодн'і / аби во^но ^лмало со^лб'і ка^лвал'чик
спе^нчи / а ^к'істочку на холо^лдец зварити // то^то ^л'уди б'ідили страш^не ко^ллис' /
йак не^н ^лмали н'і чим мас^тити / н'і шо ^й'істи не^н ^лмали // от п'існе / то шо ^лмали /
бара^лбол'і і ку^л'л'ешу / та так ^й'іли //

42. – *Розкажіть, як колись варили пироги і як тепер варите?*

– Ко^ллис' ва^рили пи^роги / м'ісили ^т'істо на во^д'і / ^у'били ^й'аїце / таі то^іво /
таі роста^чили // таі хто ^р'іза^у но^жем на ва^ре^ни^чки ква^драти^чки / а хто
шк^л'енко^у ви^душува^у ^к'ругл'і // то / йак ^к'ругл'і бу^л'и / то с'е нази^вали ^л'іпаки /
о / а се^н'сі / то пи^роги // а ^ж'е йак при^ходи^у С'в'еті^і ^в'ечи^р / то ^ж'е ^й'едн'і
пи^роги ва^рили так'і / ш^т'ири к'ін'ці' і з'л'іпл'ували до^купи / бу^л'и з бара^лбол'еми
/ а с ка^пусто^у / то бу^л'и так'і ^в'ушка / ^ж'е зл'іпл'ували^с'е тих два к'ін'чи^чки
до^купи // ^ж'е ка^зали / шо то^іво / шо се с ка^пусто^у пи^роги / так ^л'іпили // а
с^л'і^л'ука^ми /то зл'іпл'ували^с'е три к'інчи^чки до^купки / три ^в'угли / а че^т'верті
^л'до^угі роби^ус'е // а с тим / а з ^л'маком то ^у'сі ш^т'ири зл'іпл'ували^с'е до^купи / таі
роби^лос'е та^кі / йак ^р'ішки // а то^іво / а йак ше ва^рили с тим / с^л'і^л'ука^ми / то та
йак пала^ничку с'е зл'іпл'увало //

43. – *Які страви готували на Святий вечір колись і тепер?*

– Ко^ллис' ва^рили пше^ниц'у / ва^рили ^г'уби / суше^ниц'і / таі ^р'ибу купу^вали
/ таі ка^пусту / таі ^г'олупц'і / таі бара^лбол'і // бо ^м'ус'іло ^б'ути два^нац'ет' стра^у на
С'в'еті^і ^в'ечи^р / але^н то ^у'с'о було п'існе // так ^с'амо і те^пер ^ж'е ^б'і^л'ше / те^пер
^ж'е / а ди с'е / ^к'упит кон^дзерва / таі ^ж'е с'е ка^пчена ^р'иба ^к'упит // а ко^ллис' не^н
кupu^вали / бо ^л'уди не^н ^л'мали ^в'ітки / а то ^к'упи^т ^й'акої^і ^т'іл'ки / а^дис'е / йак
о^дин ^в'осе^нле^дец' ^к'упи^т / то було ве^нлике // ко^ллис' ту бу^у на ^в'ули^ци та^кі
чоло^в'ік / шо ка^за^у / шо ко^ли то^і ^в'ечи^р бу^де / шо не^н мож бу^де н'і си^д'іти / н'і
^л'и^ж'ети // бо ^у'се бу^л'и го^лодн'і / а ^ж'е на С'в'еті^і ^в'ечи^р с'а на^й'іли / шо не^н
мо^г'ли ^н'ав'іт' н'і си^д'іти н'і ^л'и^ж'ети //

44. – *Які ще були звичаї на Святий вечір?*

– Сте^нлили д'ідух / ^у' д'ідух ^к'идали ^й'аблок / го^р'іх'і^у // ^д'іти мал'і
^к'вокали / б'ігали пе^р'е^к'и^ц'ка^лис'е ^у' т'ім д'іду^с'і / шу^кали // бо то було

ве^нлике / бо на С^в'е^тиї вечи^р наїшоў шос' ў д[']іду[']с[']і // а з[']ара ўже кла[']дуд[']чику[']л[']аду / манда[']рини / г[']рош[']і / то ўже по і[']накшому ўс[']о / л[']уди ба[']гач[']:і // а / тої[']во / а тої д[']іду[']х стої[']аў три дни ў хат[']і / але["] на третій ден' с[']в'ет робили пе[']ре[']в[']есла с['] того д[']іду[']ха і ішли ў сад ўйе[']зали дере[']во // кажде дере[']во було заўйезане д[']іду[']хом // а на с[']т[']іл то клали с[']іно / бо та йак Мати[']р['] Божа ў[']роди[']ла Ісуса Хри[']ста на с[']іні / так само і на с[']т[']іл клали с[']іно і клали чос' чи[']с[']ник / ну але["] шо с['] тим чи[']с[']ни[']ком робили / йа не["] з[']найу / чос' чи[']с[']ник клали / се п[']ід[']т с[']іном // і то с[']іно і по[']тому квоч[']ки насажували на т[']ім с[']іні / аби кур[']етка добре ви[']лаз[']ели // а те[']пер / йак йа ўже м[']ішу / ва[']ру пи[']роги / то йа ўже бйу ба[']гато йайец і нав[']іт' на молоц[']і м[']ішу т[']істо // то[']нен[']к[']і ва[']ру / так[']і / би були фаї[']ні / пи[']роги // і шоб пи[']роги чи с[']иром / чи з бара[']бол[']еми / чи пе[']л[']імен[']і / то ўже з[']оўс[']ім по і[']накшому // му[']ка фаї[']нішча / бо ко[']лис' де та[']ку б[']ілен[']ку му[']ка йак те[']пер // а ко[']лис' нав[']іт з гречки робили // йак маў хто гречку / з[']робіў к[']рупи / то к[']рупи на кашу / а му[']ка була та[']ка м[']ілен[']ка / то ва[']рили пи[']роги // во[']ни були так[']і чор[']ні / чор[']ні / йак зе[']м[']ла / але с[']иром були д[']уже смач[']ні // йак з[']іў / пам[']н'ета[']йу до нин[']і то[']т[']і пи[']роги / шо зйілам два пи[']рога і ўжем була наїйже[']на / ўжем б[']іл[']ше не["] хт[']іла йісти / так[']і були сит[']ні //

– *Пшеницю, яку готували на Святий вечір, називали кутею?*

– Ми називали йіі пше[']ниц[']ойу // те[']пер ка[']жуд кут[']а може["] де ў кот[']р[']ім се[']л[']і / а ў нас / то називали пр[']осто пше[']ниц[']а з ма[']ком / з го[']р[']іхами // а з[']ара то ўже і і[']з[']уму да[']йуд / і то[']го / хал[']ви / а ко[']лис' не["] було с[']его //

– *А колись стравами на Святий вечір годували худобу, а хату обходили?*

– Н[']е / хату не["] об[']ходили / але на пер[']шіі С[']в'етіі вечи[']р / то мали ли[']шати д[']ушим // клалас[']а пше[']ниц[']а на с[']т[']іл і л[']ишка / бо ка[']зали / шо д[']уши при[']ход[']а пок[']іін[']і // хто по[']мер / то при[']ходит аби по[']пробувати пше[']ниц[']у // а ўже на д[']ругіі С[']в'етіі вечи[']р ў пер[']шу очи[']ри[']д да[']валос[']а ку[']рим той[']і пше[']ниц[']і / ко[']р[']ов[']і / па[']ц[']етам / ў пер[']шу очи[']ри[']д ўс[']ім да[']валос[']а то[']д[']і пше[']ниц[']і // а на д[']ругіі С[']в'етіі вечи[']р та[']же да[']валос[']а худоб[']і пше[']ниц[']і / але ўже мали ви[']ей[']дати ўс[']о аби н[']ічо с[']а не["] ли[']шало / бо би худоба ви[']ей[']дала // так[']і були

звичайі / шоби зйісти ўс'о / би с'а не^н ли^лшало н'ічо / аби ху^доба ви^вйідала //
першіі Nazi^лваўс'а С'в'етні^л вечі^р / а другий / Шче^ндриі^л вечі^р / бо хо^дили
шче^ндру^вати / бо шче^ндр'ї^нїки хо^дили //

– Які пісні співали?

– С'п'ївали д'ї^чин'ї / шо ў^лрайск'ім го^род'ї ро^сла л'ї^л'їя / хто й'їі са^диў
/ наша Га^нус'а // йа са^дила / н'їдлі^лвала / шчо^б л'ї^л'їя ви^рос^тала / геї же
л'ї^л'їя // при^їшла до неїі^л мат'їнка й'їі / даї ми / Га^нус'у / к'в'їтку з л'ї^л'її //
не^н дам к'в'їтки н'ї ли^сточка / бо шче^н мала л'ї^л'їючка / геї же л'ї^л'їя //
при^їшоў до неїі^л бат'є^н'ко й'їі / даї ми Га^нус'у / к'в'їтку з л'ї^л'її // не^н дам
к'в'їтки н'ї ли^сточка / бо шче^н мала л'ї^л'їючка / геї же л'ї^л'їя // при^їшоў до
неїі^л бра^ч:ик й'їі / даї ми / Га^нус'у / к'в'їтку з л'ї^л'її // не^н дам к'в'їтки н'ї
ли^сточка / бо шче^н мала л'ї^л'їючка / геї же л'ї^л'їя // при^їшла до неїі^л
се^ст^рїчка й'їі / даї ми / Га^нус'у / к'в'їтку з л'ї^л'її // не^н дам к'в'їтки н'ї
ли^сточка / бо шче^н мала л'ї^л'їючка / геї же л'ї^л'їя // при^їшоў до неїі^л милен'кї
й'їі / даї ми / Га^нус'у / к'в'їтку з л'ї^л'її / дам ти к'в'їтку шче^н ї ли^сточок
ми^л'є^н'кому на в'їночок / геї ж л'ї^л'їя // а де йе хло^пец / то хло^пец'ви
шче^ндру^вали / дзв'їн дзвоні^т' / м'їс'ац' с^ходит / там пан Ёванко^л церкву му^руїе
/ з^лотом тал'уїе //

45. – Ви любите вишивати?

– Л'убл'у / дуже^н л'убл'у виши^лвати // йа бим виши^лвала ден' і н'їч / йак'би
не^н хот'їла спа^ти // йа йак' мала д'в'ї д'ї^чин'ї / то йа на^шїла рушні^лк'їу дл'а
ўс'їх старост'їу са^ма / н'їх'то ме^н'н'ї не^н пома^гаў // бо л'уд'їм пома^гаїут / то
купуйут / а йа нави^лшила са^ма // і ўже друга д'ї^чїна п'їдростала ў мене^н /
то йа виши^лла два^ц'ет ш^тїри рушні^лки // і виши^лла прості^рала бу^ла //
по^душк'їу майу де^їїет виши^лтих / а йас'їк'їу / то на^в'їт не^н майу і ра^хунку
к'їл'ко ў них / к'їл'ко йа майу тих йас'їк'їу виши^лтих // і / тоїво / ўже со^в'б'ї
виши^лла на^в'їт на смерт' на ката^фел'ок прості^рало // ко^лїс' шїли / ў дв'ї
прості^рал'ї скла^дали / а йа ўже со^в'б'ї виши^лла та^ке на ката^фел'ок на^ўколо / аби
йа мала / би мен'ї не^н ту^лїли прості^рала / йак' ўму // до ш^коли виши^лам

те^нперка / виши^елам т^ризуб / виши^елам п^рапор / і ўже ви^еши^евайу руш^ник ше на
вобраз // бо йе / ў^чите^нл^ка ўч^іпила / ў^нучка м^іі ходи^т до школи / то ў^тому
к^лас^і ў^чите^нл^ка ўче^нпила посе^ре^дин^іі вобраз / а в^іт^іи п^рапор / і йа ше на то^й
вобраз ви^еши^евайу руш^ник / аби ў^іх клас^і було фа^йно // ну ви^еши^евайу і
хре^стом / і г^лад^у // а ўс^о йе / і зв^ір^іі йе / і то^йво / і у^зори / і к^віти / маки / ўс^о
йе // най^біл[’]ше л[’]убл[’]у / рушни^еки ви^еши^евати най^біл[’]ше л[’]убл[’]у //

46. – *Як колись обробляли поле?*

– Колис[’] поле^н обробл[’]ели ўс^о к[’]ін^іми / бо тех^ніки не^нбуло // то пе^нред та
йак жни^ева во^рут / п^ід^ткида^ли колис^н ниву // п^ід^ткинут[’] ниву / а так ўже
восе^нни во^рут / во^лочут[’] к[’]ін^іми // йе^ден іде за п^лугом / а йе^дно пога^нейе ко^не /
ве^нде ко^не / і так во^рали // а то^ди та во^лочили / шо йе^ден іде за^ду / три^ема^йе за
ваш^ки / а йе^дно іде ўпе^нред пога^нейе // то йа колис[’] пога^нела с[’]татом / то так
ме^ні к[’]ін[’] буў по но^гах ста^ваў / шо ме^ні п^іети ч^исто до кро^ви буў позди^ераў
// йа ше була ма^ла / ма^ма не^н год^ни / ба^пка не^н год^ни / а ме^не пис^лали то^то
во^рати / во^лочити // а йа шо ўм[’]іла с[’]е так живо обе^нрути^т? // та^й ўсе к[’]ін[’] с^тане^н
на но^гу / та^й ўже плачу / бо ўже с[’]п^іет[’]іў іде кроў // а так / то^йво / с[’]і^йали рука^м
/ с[’]і^йали і зноў во^лочили // і г^ні^і во^зилос[’]а ц^ілу з^иму / то ц^ілу з^иму на ф[’]іри
с[’]е на^ки^дало і / то^йво / во^зилос[’]а / а по^тому роски^едалос[’]а і то^й г^ні^і с[’]е
при^еворувало // та^й так ку^рудзи / то ўс^о рука^ми с[’]е ро^било // а бара^бол[’]і / то
са^дили ше і ри^скал[’]ем // йе^дно іде ко^пайе йамку / а д^руге ки^еда^йе г^ні^і / а т^рете
бара^бол[’]у / а то / з ри^скал[’]ем ки^еда^йе ўже на ту бара^бол[’]у з^емл[’]у // так шо було
т^ро^йе / ўже ў кол^госп[’]і се[’] було / то ўже було на р[’]ид ста^вало // а ўдома колис[’] /
то марку^вали к[’]ін^іми / та^кі^і буў марок де^ре^ну^лені^і з^робле^ні^і та йак попе^нрек
/ а там ш^тири лап[’]і / та^кі^і за^тесан[’]і наўс^кіс^н // і так марку^вали і за марком
са^дим бара^бол[’]і // але^н колис[’] було по^ле с^войе г^нойане / то во^но було пух^ке //
то ти йак на ту бара^бол[’]у с^тала / то во^на ст^ригла / шо й^іі / шо но^гу п^ідо^лмила /
шо й^іі ўже було не^н витко[’] той^і бара^бол[’]і // а те^нперка то г^руда ўже / по^ле п[’]
іс^не / не^н г^нойане / а м[’]ін^добри^во т^рошка там ўро^жайу да^йе / але^н зе^нм^ла
тве^нр^да в^ід м[’]ін^добрива // та^й так ми колис[’] по^ле вобро^бл[’]ели / та^й так ку^рудзи

с'їйали / таї так барабол'ї садили / таї пше|ниц'у / таї ўс'о / таї йач'м'ін / таї ўс'о
с'ї с'їйало / але" ўс'о руками с'ї робило // л'уди колис' не" мали коли сид'їги /
бо ц'їлу зиму во'зили гн'її / а коли ве"сна / то ўже во'рали / воло'чили / с'їйали // а
так сапан'е / сапали / а так ўже два |рази с'ї сапало або ї три // а восе"ни майеш
ўс'о руками ко'пати / ўс'о ри'скал'еми чи гре"л'ми // йак мокро / то гре"л'ми / а
йак сухо / то ри'скал'ем // йедного |року то так л'али дошч'ї / шо не" було права
барабол'ї вико'пати // то ми ви'їдемо / настане дошч / ви'їде"мо / м'їхом с'а
накр'їємо / бо хто маў колис' кле'йонку чи плашч // м'їхом с'а накр'їю /
ўко'пайу дв'ї / три |путн'их тих барабол'ї / то та йак бо'лото і на пл'ечї не"су /
шоби не" з'мокли // і зноў дошч ўже л'айе / зноў си'ди"мо чи кайем / би пе"ре"стаў
// пе"ре"стане дошч / зноў ви'їдем / зноў ўко'пайем дв'ї / три |путн'ї і зноў на
пл'ечї і до'дому // і так с'ї ко'пало барабол'ї //

47. – *Розкажіть, як колись варили борщ і як тепер варите?*

– Колис'ш варили борщч / кри"шили бура'ка на так'ї пл'ас'терки // че"рвонїй
бурак настр'ужут / на|р'їжут на пл'ас'терки і ў с'лойок скла'дайт / не" ў с'лойок /
але" ў гла'душчїк / бо с'лойїк'їў колис' не" було // ў гла'душчик кла'дут і кла'дут
на тепле" / би в'ін с'ї к'васїў // йак с'ї на'квасїт тої борщч / то'ди бе"рут ту
йушку // колис' до борщчу шо да'вали / фасол'ї таї барабол'ї т'рошка / таї бура'ка
/ а тим борщчем за'квас'н'ували квас'ним / шо в'ін вики'с // буў фаїнїй че"рвонїй
борщч / але" п'їснїй / бо ў н'їм н'їчо не" було // там йакус' ци'бул'ку де ўлупїў
теї на вол'їще"ви за'жариў таї ўс'о // а йак тої борщч мас'тили ше на мис'ц'ї / то
|жарили ци'булу з вол'їєм / то ше дода'вали во'ди / бо би було б'їл'ше // таї с'їм
рас с'ї ма'хало лишкоў / а рас с'ї капнуло того // бу'ли дуже" т'ешк'ї ча'си // і тої
борщч буў п'їснїй та'ки / шо аш було с'ї витко ў н'їм // х'їба му'ки воз'му т'рошки
/ роз'їбїес'ї му'ки таї с'ї за'правит так му'коў або йаїцем / бо ко'рову р'їтко хто
маў / не" було ко'рови // а йак була ко'рова /то скла'дали ц'їлії т'їжде"н'
сме"тану / а ў не"д'їл'у робили 'масло / бо ў поне'д'їлок буў базар // то ў
поне'д'їлок несли то 'масло про'дали і сир / і 'масло / а ў'дома лиш с'ї ли'шила
сирватка і масл'енка / б'їлше н'їчо // таї так тоў масл'енкоў ше тої борщч с'ї

запраўл'ело / таі таке // а те^мпер йа ўже ва^ру боршч / йа к^ришу бараб^ол'і / к^ришу
бурака / купуйу тамату чи майу с^в'іж'і пом'ідори / к^ришу багата ци^бул'і на
ронде^л' / с^мал'ц^у ки^дайу // то^ди / то^іво во / ки^дайу тамат або пом'ідори
с^в'іж'і / пе^р'е^жаруйу йіх // і ше на та^кіі бан'ак в'іс'імл'іт^рові то йа да^йу
б'іл'ше йак п'іўл'ітра сме^т'ани на та^кіі боршч // і жа^ру му^ки / му^ки жа^ру на
с^мал'це^в'и // і то^ди т^рошка то^йі му^ки да^йу так зо дв'і лишки чи три на то^ту
в'іс'імл'іт^рову р^нку боршчу / би в'ін буў та^кіі наваристіі / густіі / смашніі //
але і моркви ше т^ру / то ўс^о пе^р'е^жаруйу разам і то^ди ви^ли^вайу / йак то^й
боршч го^товіі / ви^ли^вайу ў то^й боршч / запраўл'ейу так боршч //

48. – Як у вас б'ють свиней?

– Ну сви^н'ей ў нас б'іут со^киройу ў го^лову // наса^мпе^ред ви^ли^вод'е з
карни^ка / заби^вайут там дес' с^ере^д под^в'іря / при^ў'іезу^йут за шну^рок до
но^ги бліс^ко / би не^т' ікала і то^ди со^кироў ў го^лову // сви^н'а ўпа^де / то^ди
бе^р'е но^жем д'іста^йе до с^ерца / аби то^іво / кроў сте^к'ла // кроў сте^ч'е / то^ди
бе^р'ут розби^р'айут / с^мал'е ўпе^р'ед / би^рут то^то^іво пайал'ну л'ампу чи
те^м'перка гас і с^мал'е // опс^мал'е / так бе^р'ут ўже шкрабайут то^то // а так ўже
опшкрабали / би^рут мийут / гр'іют т^еплу в^оду і т^еплоў водоў і сапоў то^то ўс'о
/ на чи^сто^ту то^ту зди^р'айут с^в'ин'і // а так нав'іт' т^ими д^роти^к'ами / шо йе / шо
по^суду с'і мийе те^м'пер / д^роти^к'ами ви^ди^р'айут дес' так м'іж рати^ц'ами // а так
бе^р'ут розр'ізайут / кладут на хре^б'ет його гор'ілиц' / йак кажут / і то^ди
розр'ізу^йут жи^в'іт ўздоўж в'ід го^лови // го^лову в'ідр'ізайут / кладут ми^д'ни^цу /
аби ви^б'и^р'ала кроў в^оду / а то^ди розр'ізу^йут сви^н'у і шука^йут кишки с'его
задного про^ходу // в'ідр'ізайут то^й задніі про^х'ід і заўіезу^йут і ўже шука^йут
ки^ш'ок / аби ви^б'рати ки^ш'ки / ви^б'и^р'айут киш'ки ў ван'енку // і ўже ме^н'і т'і
киш'ки да^йут / аби йа розби^р'ала / аби йа в'ідри^в'ала с^ало в'ід них // то
нази^в'айут ў нас ло^точин'е / йа його пов'ідри^вайу со^л'бі / а то^ди ўже іду до
по^тока // ў мене йе не^д'алеко дз'уркало / йа со^л'бі пови^д'ушуйу то^т'і в'ідходи
ўс'і і то^ди іду мити ўже п'ід дз'уркало // а во^ни ўже в'ідби^р'айут пе^р'ед
солонину / розрубуйут на чве^р'ткі і зби^р'айут солонину / і зби^р'айут м^н'еса /

лребра / ўс'о вокремо // но́ги в'ідрубу́ют / в'ід н'іг в'ідби́рают та́же" ўс'о / шо
ли́шайц'а гол'і к'істкі // і мн'есо к'ришу / кладем ў с'лойкі // кладу та́кіі
ба́н'ак ма́йу / шо ва́риц'а холоде́ц / ал'у́м'і́н'і́віі ве́ликіі / кладу на сп'іт
оди́нац'ат л'іт'рових с'лойк'іў / а з'верха де"в'е"нац'іт' п'іўл'іт'рових // і с'ім /
в'іс'ім го́дин ва́риц'а тушо́нка // а сало к'ришу / і ў д'руг'ім ба́н'аку жа́ру са́ло // і
са́ло зли"ва́йу та́кож ў по́ливан'і ба́н'аки і ў в'ідра / а́би сто́йала на ц'іліі р'ік //
так ў нас р'іжут сви"н'у //

49. – Які пам'ятасте свята і звичаї?

– Ко́лис' йа паміа́тайу / ше йа бу́ла ма́лен'коў / ў́же та́ким п'і́дл'іт'ком
бу́ла / ше мо́я ба́пка жи́ла / та йа́к при"ішли с'в'ета Ве́ли"кодн'і / то
зби"ралас'а ц'і́ла ву́лиц'а / ста́р'і / ма́л'і / се"редн'і / ўс'і ба́ви"лис'а га́йіўкі // от
наша с'а ву́лиц'а йа́ка доў́га / во́на ма́йе до́сег' / то ішли с'а́мого к'і́нц'а // ўс'і
ста́р'і пе"ре"би́ралис'а бра́ли пруті́ки і с'п'і́вали га́йіўкі ц'і́лим се"лом // і
жа́ртували д'уже л'уди / бу́ла та́ка ў нас е"ж'іночка горба́тен'ка / ўе"з'ала
вил'і́зла д'руго́му чо́лов'ікови з'верха на корко́ш'і / і в'ін с' тоў га́йіўкоў і́йі
ўздоў́ж ву́лиц'і н'іс // а стае"р'і чо́лов'іки по́натикува́ли"с'а п'і́р'им і с'п'і́вайут /
і гу́л'айут // і та́кі бу́ли д'уже" ве"сел'і с'в'ета / йа́к та при"ходила Па́ска / то
та́ка бу́ла ве"сел'іс'т' / шо ну / ўс'і с'п'і́вали / і ма́ле / і ста́ре / ўс'і //

– Яке ще свято пам'ятасте?

50. – Ну Р'і́зд'в'ен'і с'в'ета / хо́дили кол'аду́вати та́же" / в'ід хати до хати
хо́дили кол'аду́вати / ста́р'і хо́дили кол'аду́вати / д'і́ти хо́дили кол'аду́вати //
але" д'і́ти ў́же пе"ре"ва́жно хо́дили на д'ругі́ С'в'еті́і ве́че"р шче"дру́вати / бо
а́би хто даў по́нчи"к / чи го́р'іх / чи йа́пко / бо не"було н'і ў ко́го так // те"пер йе
ў ка́ждога са́ди / ў ка́ждога йе йа́бл'і́нкі / а ко́лис' не"було // а йа́к котрі́й буў
б'і́дніі / то ўс'ак с'і ста́раў шо́с' дес' го́р'іх'іў д'і́т'им да́ти / йа́бло́к / йа́кис'
по́нчи"к'іў // а ба́гач'і / то не" х'т'і́лі да́ти д'і́т'им / але да́вали гр'і́нку хл'і́ба / та́і
по́кладут на за́гату / а́бо да́йе п'со́ви / бо во́ни ў́же бу́ли до́вол'і на́йі́же"н'і на то́і
Шче́дриі ве́че"р / бо бу́ло // і ўдо́ма ў́же ста́ралис'а би спе"чи / ну і до ка́ждо́й
хати / ў ка́жд'і́ хат'і шо́с" да́вали / ў́же не" хо́т'і́лі так / ну а йа́пка не"ма́ли /

гор'іха / таї хт'ілі того / чи пончи°ка // але^м були ве^мсел'і с'в'ета / ходили ўс'і / і стар'і пе^{ре}биралис'а // і ўже ў кажд'її хат'і не^м було н'ічо / о // так'і були мален'к'і к'іл'шечки триц'ат грам / і тим і к'іл'шечком об'їшла кол'їя / ўс'іх приїмали / ўгостили / так би сказати / а м'її тато ходиў кол'адувати / то їдут до нас с'і приїмати // таї там зварили ги^мшок / таї барабол' / таї капусту ўсмажи^{ли} / таї таке було приїман'а // таї до другойі хати їдут ўже друг'і чолов'їки / ўже ў друг'і с'і хат'і приїмайт // але^м бирут пател'н'у і грайут на пател'н'у ли^шками і гул'айут / і ўс'і гул'айут кличу ше сус'ід'їў і гул'айут // шо дуже^м були л'уди забайн'і йак'іс' / ве^мсел'і // нав'іт' і ў будний ден' / шо не^м ў с'в'ето / і то при°ходили грати ў карта або пр'исти / і сходилис'а ўс'і / і ўже грайут ў карти / ўже с'а забайл'айут л'уди // а те^мпер йак'іс' сум'ні чос' дни / н'ікто н'і до кого не^м їде / ўс'о замк'нене / ўс'о сидит ўдома //

51. – *А Івана Купала колись святкували?*

– Колис' не^м с'ваткували ў нас // те^мпер ўже молод' с'ваткує // ўже пал'е колеса на гор'і / дес' ўже пускайт ў р'їку // то ўже молод' с'і забайл'айе // о / ше а Маланка була дуже ў нас інтєресна / се на старій новій р'їк / перєд старим новим роком // хлоц'і с'і пе^{ре}бирайт за ж'їнок / йе дв'і молодици заўїезаних ў кожу'хах / ў широких с'п'їдниц'ах ўбраних / ў грубих сорочках виши^єтих даўних чорни^єми нєт'ками і Маланка // Маланку заўїезуйут ў пе^{ре}мн'єтку / так'і коліс' були виши^єт'і пе^{ре}мн'єтки / і ту Маланку заўїезуйут ў ту пе^{ре}мн'єтку / також ў грубу сорочку ўбираут / ў запаску / ў с'п'їдниц'у ри^єсовану і ку'жух // і Маланц'і дайут кудел'у / Маланка не^мсе кудел'у / ве^{ре}тено і ў кажд'її хат'і с'їдає / де пускайт Маланку // їдут напе^{ре}д хлопчики з дз'в'їночками / пи^єтайут / чи пускайєте Маланку // йак пускайт Маланку / то ўже їдут до тойі хати // там була та Маланка / дв'і молодици / і було ш'їс'т' / с'їм козак'їў / і буў дохтор буў / і буў такиї / шо зби^єраў / нази^євали зарємба / шо по^даток зби^єраў / і ўже до каждого п'їдходит і би даў по^даток // і буў тої / ш'їчєзло би / з вилами / то скакаў і ше кажду мус'їў ўсажу змас'тити / то де ўздр'їў д'їўчи^єну / то мус'їў йїїї ўсажу вимас'тити // то

бу|ли ц'і|кав'і с'в'ета // ў нас ше ї доте^нпер Маланка с'і ў нас збе^р'ігайе / ше йе с'а традиц'іа // а те^нперка ўже лиш молод'і їдут / стар'і н'е / а ко|лис' так і хо|дили молод'і х|лопц'і і д'і|ўч'ета / і стар'і с'і пе^р"би|рали / але^н брали ўже такого чолов'іка / шо найпога|н'ішиї і доўго|брази / бо Маланка |має |бути круг|лен'ка / |фаїна / а во|ни брали такого доўго|брази і його зави^ннут / заў|йежут ў хустку / то в'ін не^н по|д'ібниї на Маланку / |але^н по|д'ібниї на йа|кус' пе^р"ре^нпуду / |бабу йа|гу // їдут в'ід |хати до |хатн'і пл'ешут / і зби|райут г|рош'і / і при|тмайуц'а / ў гос'ц'е с'е / гу|л'айут / ве^нсе^нлилис'а |л'уди //

с. Стрільківці Борщівського району

Село розташоване на березі річки Нічлави, за 10 км від районного центру й залізничної станції Борщів. Добре розвинуте городництво і тваринництво. Вперше в історичних джерелах село згадується за 1469 р. На околицях Стрільківців збереглися залишки поселень трипільської та черняхівські культур. Тут одна з найбільших досліджуваних гіпсових печер, довжина якої 21 м [2, с. 171].

Інформант 1: Стецько Ганна Василівна, 1939 р.н., освіта – 5 кл.

Інформант 2: Скрицька Ганна Василівна, 1938 р.н., освіта – 7 кл.

Інф. 1:

52. – *А вечорниці колись були?*

– Були ве^нче^нрниц'і // се хо|дили пр'исти одн'і до д|ругих / брали куди^нл'і і їшли пр'исти і ро|били ве^нче^нрниц'і // таї т|рохи попр'и^ндуть там / а то|ди с'а |баўл'а // при^нход'а х|лопц'і / таї |баўл'ас'а ду|рака / то жму|рку // заў|йежуйут |вочи / йе|ден д|ругому пе^р"ре^нў|йежуйут |вочи / в'ін ўс'іх йїх шу|кайе / во|ни хо|вайуц'а по |хат'і / т'і|кайут // ка|зали / шо ке^нташ / по|ди^нвис'а ке^нташ і знаї|ди нас //

– *Що ще робили на вечорницях?*

– Н'е / н'е / ко|лис' не^н |було так / ко|лис' то |мойї т|ато / на|приклат / то брали кни|шки ў б'і|бл'іо|тец'і // б'і|бл'іо|теки так не^н |було / ўже те^нпер була

б'ібл'ютека / але" йед'н'і д'ругих мали кни'шки / то пожи'чали кни'шки і чи'тали // ўже вечи'р / с'ідають тато і ўголок чи'тайут / і ми ўже с'лухайемо // тоди йа ше колис' / ше йа була ма'ла / йак йа чула с'у книшку Марус'а Бо'гуслаўка / то во'на ме'н'і с'а запам'ятала до се'й по'ри та книшка / шо тато чи'тали // ну / і тато мо'й л'убили чи'тати / хо'дили на ви'стави хо'дили // колис' була ў се'н'лі ви'става / з д'ругого се'н'ла при'їздили і ставили ви'стави / і наш'і ставили ви'стави // то йа / хо'ц' йа була ше шко'л'арка / але" тато ме'не бе'рут / бо ма'ма не" годни / а йа ўсе с' татом їду на ви'ставу //

53. – Які вистави пам'ятаєте?

– Памн'атаю На'зар Сто'дол'а ви'ставу / Зе'м'л'а памн'атаю ви'ставу / Ук'рад'ине ш'час'т'а була ў нас ви'става // чи'каї / ше йака була / ої не" хо'ди Г'рицьу на ве"чорниц'і //

– Це ставили самі жителі села, так?

– Жите'л'і се'н'ла / так // були так'і артисти фа'йн'і / шо ўм'іли / ади нав'іт' с'а / Гал'і Ко'зири'єво'й ма'ма / шо во'на по'мерла / то во'на г'рала За'шайли'чку // ше о'дин жи'йе / шо граў с'у ви'ставу Зе'м'л'а / то в'ін граў за Ми'хаїла буў // брат йо'го / йак ска'зати / дво'йур'ідни йо'го брат буў Ми'хаїло / а в'ін буў Са'ва / в'ін граў за Са'ву / то в'ін ше жи'йе //

– А тепер вже нема таких артистів?

– Те"пер мо'же йе / але" н'іх'то не" ўчит / н'іх'то не" ўчит те"пер // йаг'би наўчити / то чо не"ма / ади / шо ма'ло йе? / ади ма'йеш те"пе'р'во на ви'п'уск'н'ім / таї йак ма'йеш д'і'ч'етка фа'їно с'п'і'вайут наш'і / лиш т'реба наўчити ко'мус' // це"р'коўний хор йе / ў шко'лі гур'тки йе / шо ви'сту'пайут д'іти / ўчут // ади нав'іт' йе з Бори'чева ў'чите'л'ка / при'їз'дит / ўчит тан'ц'іў / і так наўчили'с'а // йе та'к'ий / йак во'но с'і нази'євайе / шо ди'р'екторка / а то завуч / ну / по ви'хо'ўн'і ро'бот'і / то фа'їно ўчит с'а ж'іночка // так фа'їно наўчила те"пе'р'во д'ітеї / ставили кон'церт //

Інф. 2:

54. – Ди^етин'ство ¹моє ¹було т'ашке / то^ого шо ^ня не^н мала ¹тата / ¹тато за¹гину^у на ¹воїн'і // а ¹мо^а ¹мама ¹була ¹дуже^н слаба / с'ім ¹рок'і^у ли^ежала / і нам ¹було ¹дуже т'ашко з не^у // ну та^і до ш¹коли ¹малом шо хо¹дила // хо¹дилам / йак сте^ншки бу¹ли / а йак не^н ¹було сте^нжок / то си^ед'іла ¹дома / бо не^н ¹мала с'а шо ў¹зути // а по¹тому в'ід три^нац'ат' ¹рок'і^у п'ішла на ро¹боту / п'ішлам на ¹ферму // ро¹билам на ¹ферми / так ро¹билам ў ¹поли на д'і¹ланци / а так зно^у ро¹билам на ¹ферми // і так з'ішло ¹моє жи^ет'а //

55. – *Як колись дівочили?*

– Йак д'і^евочи^ели? / д'і^евочили / не^н ¹малим с'а шо ў^еби^ерати / ў^зувати // ади / ц'іліі ¹тижден' ¹ходи^емо ў ¹йакхос' ¹б'ілих ¹капц'ах / а по¹тому то^іво^{во} / на не^нд'і^л'у бе^нрем зубній порош^ок / і т'і ¹капц'і ¹пастуємо тим порош^оком // во^ни т^рошки при^есохнут / ми ішли гу^л'ати / але^н йак ми ішли на Дом^ну гу^л'ати / то ми йіх шкоду^вали / бо во^ни с'і ¹дуже^н зазе^нлен'ували / ми йіх ски^едали і бос'ака ми гу^л'али // х'лопц'і ше не^н ски^едали так ¹капц'і / ну д'і^уч'ета пе^нре^нважно ски^едали і гу^л'али так // і ¹таким ¹жили //

– *Були колись вечорниці?*

– Зби^ерали^ес'а / але^н ми пе^нре^нважно тако / йак до ¹церкви шо / з¹найеш / к'в'ітки ро¹били до ¹церкви / ну і там ви^еши^еўки йак'і так'іво / то ми так с'і зби^ерали // бо наш'і бат'ки / то ше ве^нче^нрниц'і ро¹били / а ми ўже не^н ро¹били / бо ўже ко^нопл'і^у не^н с'іпали тог^ди / так йак ми ўже д'і^евочи^ели по ¹воїн'і // ўже ¹менче^н / б'і^л'ше тако ¹дешо хто купу^ва і йакис' ¹мате^нр'іал / шо ўши^у со^л'б'і тамка йа^ку суки^нчину чи соро^чину //

56. – *Як колись пасли худобу?*

– Пасла йа ¹худоби ба^гато / бо йа була б'ідна і л'у^ц'ку худобу ¹пасла // го^нили ¹пасти / там ў нас йе грота / ¹лази^ели ў гроту / ше мал'і бу^ли / ¹лази^ели // йедн'і пол'ізли / а друг'і ¹менч'і д'іти / то ди^евили^ес'а ¹тамка за худобу // але^н во^ни так ди^евили^ес'а / шо ¹худоба ўс'а була ў ¹Корол'і^ус'ких ку^курудзах // і ¹Корол'і^ус'ки^і / голо^ва нам забра^у до ¹Корол'і^уки худобу // ну а йа при^ешла до^дому / ме^не ¹добре насварили / а ше^і виби^ели

мама // післали ме^не / йа ходила до Корол'їўки / м'її 'дз'едз'о буў ў Корол'їўц'ї / і йа с'вого 'дз'адз'а попросила / і 'дз'адз'о п'їшоў до 'того с'торожа і ме^н'н'ї худобу ўночи випустїў / і йа приг'нала додому // 'того йа так запамн'атала / йак йа го'нила пасти / йак йа була ма'ла // а ў три^а'нац'ат' 'рок'їў ўжем п'їшла на роботу / ўжем ходила ў горо'дови^ану / ро'била ўже ў три^а'нац'ат' 'рок'їў // булам на 'ферми зразу шос' там р'їк / а 'потому п'їшла / тоїво'во / з д'їўчїтама ў мо'лод'їжну ланку // а так йак п'їшлам на 'ферму / таї так моїї л'їта проїшли //

57. – Як колись хату будували?

– Ну / хату будували / то с'ампе^аред т'раба було на'возїти зе^а'мл'ї // а ту 'земл'у мо'чили / ки'дали со'ломи / розм'їшували т'рохи к'їн'ми / а т'рохи л'уди но'гами / і так ми ро'били / так'ї спиц'ї'ал'н'ї були / шчо 'цеглу ро'били / так'ї коро'пки // ба'гато л'удеї про'сїло'с'а на 'толоку // і наро'бл'али 'цегли / і так та 'цегла ви'си^а'хала / зво'зили до'дому // і так будували хату // о / так ко'лис' 'було / шо було / але^а ўже то 'було 'фаїно // бо то ўже була 'хата т'рохи л'їпша в'їд тих / шо ко'лис' 'було // і шо ше то'б'ї ро'ска'зати? / ро'ска'зати то'б'ї / йак ми ко'лис' сї'д'їли на 'толоках? // і ше 'толоки ро'били ми до 'п'їр'ї / 'п'їр'ї йак 'дерли / то ми так ў'с'ї с'п'ївали / с'п'ївали / 'заким 'п'їр'ї 'дерли // 'їїсти не^а 'було шо так / 'але^а шо ве^а'сел'їс'т' була 'дуже^а // ми так 'б'їдно жили / ў'би^а'ратис'а не^а 'мали^а шо / не^а 'малим шо 'їїсти / но ми / йак то / в'їч'ут'а та'ке ве^а'селе було // 'кажнїй 'їедно д'ругого л'убило / с'хо'дили'с'а / с'п'ївали // а те^а'перка 'сего та'кого не^а'ма //

Інф. 1:

58. – Ну ў Стр'їл'к'їўцїх 'наших / то йа та'ку ле^а'генду 'чула ше ко'лис' / йак йа ше ма'ла була / то йа се^а'во 'чула / шчо 'турки / йак т'їкали / то зако'пали 'були де^а'с' / во'ни кажут / шо то ў 'Йасе^а'н'їўчи'ку / два'нац'ат' тих йа'кїгос' б'рил'їў чи 'ф'їр'їў / чи то шо то с'ї на'зївало / во'ко йа'кос' і'на'кше на'зївало / 'але^а шо 'та'йак би то 'ф'їр'їў / з'найеш / зако'пали 'золота // ну 'але^а 'йо'го н'їх'то не^а 'годе^а'н наїти // бо 'ади / при'їзд'а і 'н'їмц'ї при'їздили / і 'нав'їт з А'мерики при'їздили були // і се'с'ї 'наш'ї / с'ї ту'ристи // 'їїзд'а таї 'їїзд'а там / 'але^а н'їх'то не^а 'годе^а'н н'їчо наїти // а пе^а'чера 'доўга / ў 'їе'ден б'їк ка'зали / шо 'їе два'ц'ат' в'їс'їм к'їло'метр'їў

/ а там / аш за водоў / то п'іди^ес'ат с'ім к'ілометр'іў // к'іно |були пус|тили се^есе //
йа не^е хо|дила на то к'іно / не^е |мала час ко|ли і не^е п'ішла // а са|мам то|ди |лази|ела
/ |але^е не^е хо|дила на к'іно //

59. – *Як ця печера називається?*

– Озерна / Озерна / так // пе^ечера голу|бих о|зер / то во|но так с'і во|но
нази^евало // там се^ес'і ту|ристи так ка|зали / шо пе^ечера / к'іно так с'і нази^евало /
шо пе^ечера голу|бих о|зер // |каж|ут / шо там три |озе^ер'і / |але^е йа не^е |вид|іла / йа
лиш до йе|дного д'іш|ла бу|ла //

– *Зараз закрита ця печера?*

– Н'і / там |лаз'а і |лаз'а // там йак йа бу|ла / ми / д'іти йак бу|ли при^еш|ли /
то сто|йаў та|кій ве^еликі п'е|ец / шо на т'ім п'е|цу мо|гло ли|жити зо д'ва|ц'ат'
л'у|деі // дроў та|ких сто|йало / |боже^е / то|тих / йак то / ти^ех|во / бата|реі / шо
|випа|лен'і ўже / шо во|ни с'в'і|тили |витко |тами бата|рейа|ми // |нав'іт' сто|йаў
це^еб|ер / так нази|вали ко|лис' / то|во / це^еб|ри ко|лис' так'і бу|ли з |дере|ва // то ше
|нав'іт' сто|йала ма|г'іў|ниц'а / а на т'і ма|г'іў|ници п'іўе^ер|ети бу|ло ў т'і / йак то /
ў вод'і ў т'ім це^еб|ри / а п'іў |вис|іло // то |витко то|ди / йак йіх по|били / тоі / оі
то|во / то |витко / шо ўже та |д'іў|чи^ена не^е до|п|рала / бо там бу|ла |д'іў|чи^ена |межи
|ними // бу|ло три х|лопц'і і |д'іў|чи^ена / і йе|ден йіх там по|стр'і|л'аў і з|даўс'а сам // а
по|тому ўже / |боже^е / йа|кого |було там при^ей|хало / ми ма|л'і бу|ли / та|ких там
бу|ло при^ей|хало тих / чи то че^ек'і|сти / чи то об|лаў|ни^еки / чи хто то буў / йа
|нав'іт' не^е памн'а|тайу / но йіх |сила при^ей|хало // а ти з|найеш / во|ни там |доўго
бу|ли би |жили / бо во|ни |вит'а|гноли лиш |машину |цукру і шос' дв'і ма|шин'і му|ки
// во|ни |доўго би там бу|ли с'а ўт|римали / йа|г|би тоі буў не^е з|даў // |може^е би
по|тому бу|ли с'а і са|ми з|дали // |д'іў|чи^ена та|ка |фа|йна бу|ла |фа|йна // а|ди / во|ни і
ме^ен'і ка|зали / ўже |ват Ба|лан ме^ен'і ка|заў / шо |в'іт|ки та |д'іў|чи^ена / |але^е йа ўже
за|була // в'ін ка|заў / йа ўже за|була // бо то|ди / йак ми бу|ли ма|л'і / то ми |чули /
шо во|на са|ма с Пи^ен'к'іў / там йе за Го|луб'іч|ком та|кій буў |хуг'і|р / Пи^ен'к'и
нази|ваўс'а / о / то ми |чули // |але^е йіх бу|ли по|хо|вали / йіх за|брали бу|ли / бо ми /
з|найеш / йак то |д'іт'і^ем / ма|л'і на|пл'е|ли в'інк'іў // во|ни йіх при^еко|пали / ми

в'інками йіх / тоїво / ўк'лали // с'п'івали йім тамка / тоїво во / україїнс'ких
с'п'іванок си'х'во // а на д'ругий ден' ми при'гнали / то ўже так не" було / ўже
роскидане було / шо йіх заб'рали ўс'іх трох / тих двох х'лопц'іў і ту д'іўчи'ну //
д'іўчи'на та'ка була фаїна ли'є'жила / та'ку ко'су мала ве"лику / шо та'ко при'шоў
тої х'лопе"ц с тих че"к'іст'іў / при'шоў і ту ко'су йі'їи та'ко пок'лаў / бо час' йі'їи /
йа не" з'найу / тайак нап'іўгола ли'є'жила / тоїво / і ўз'аў та'ко йі'їи позакри'є'ваў тоў
ко'соў // сил'но ко'су мала ве"лику // ка'зали / шо с Пи'є'н'ок / а в'ітки / бо Балан
каже" / шо н'і // а в'ін во'писує с'у к'нишку / бо каже" / шо на'писано / але" то
не"праўда / в'ін каже" / н'ібито Балан каже" / шо досл'ідиў тої / шо напи'є'саў с'у
к'нишку / шо в'ін першій там буў // ну а то в'ін першій там не" буў / бо по'тому
ви'є'тагали і в'ід меду то'т'і банкі і то ўс'о / ну в'ін с'єго ж не" вид'іў / то з'начи'єт
в'ін буў п'із'н'ішче за нас ўс'іх // а то'т'і на'сампе"ред т'і / шо йіх по'били / то во'ни
то'то ўс'о поза'чишчували // а ми йак ўже бу'ли / то ли'є'шен' було д'уже" дроў
багато і тих бата'реї / шо во'ни пови'є'пал'ували // оп'ше во'ни ка'зали /
роспов'ідали / шо шеї / тоїво'во / там і жи'є'ди жи'ли // з'найеш йак йіх х'т'іли
ви'є'б'єти / то / тоїво // а чи бу'ли / ну / пе'ўно / шо ї бу'ли //

60. – Колис' / йак ми ше бу'ли ма'лими / то йе бу'ли д'уже" т'ашк'і ча'си //
а'ди / хо'дили ўно'чи х'лопц'і і хо'дили / тоїво / і ўден' і н'іч'н'і // до нас ко'лис' йак
при'є'шли бу'ли / по'тукали і ка'жут / шо за'гр'її с'іво пи'є'роги // ма'ма ўз'али і
гр'іли / ўже рос'пал'ували // ка'жут зати'є'каї в'ік'но подушкойу / ма'ма зат'кали //
ну а ўже во'ни рос'пал'ували / ўже ўз'али со'ломи тойі / с по'сте'л'і / ўже
рос'пал'ували / а йе'ден при'є'шоў йа'кис' ше йе'ден таї при'є'шоў до х'ати таї шос'
йім шеп'нуў / а йіх йак з'дуло с х'ати // не" с'тало / п'ішли ў йар т'уда і п'ішли // ну
а ма'ма при'є'шли до х'ати / таї ка'жут / йіх не"ма // а Ште'фко буў с'таршій / таї
каже / ма'мо / замк'н'іт / каже / таї л'агаїмо каже с'пати // ма'ма лиш замк'нули
д'вер'і / а з в'ік'на подушку заби'є'райут / а до в'ік'на зноў тук / тук // а ма'ма
д'умали / шо то т'і с'а ве"р'нули / а то не" т'і / а то ўже при'є'шли воблаўни'є'ки // і
то'ди до ма'ми / шо ти / тоїво'во / бан'дер'іў / бан'дери ў тебе бу'ли / ну а ма'ма
ка'жут / та ў мене" не" було бан'дер'іў / йа / тоїво / а тої йа'кис' с'а вобе"р'тає таї

'каже" / ади / йе |пун'а пи'рог'і'ю / тоїво во // а тої при'к'лау йе|ден до |мами"них
 грудиї / тоїво / такиї Г'верас тим шп'імам і 'каже / то ти бан'дер'і'ю / тоїво /
 го'дунеш? // |мама 'каже / йа не" го'дуйу йіх / йа не" з'найу / 'каже / хто во'ни |були /
 тої при'ішоу / кладе ка'раб'ін до грудиї / гр'іі 'каже пи'роги / ти при'ішоу / і не"
 гр'іі пи'роги / а йак |жити // і праўда / шо т'і були |вийшли с |хати і |мами ўже не"
 ч'іпали // |але" |мама б'ідн'і / во'ни і з'нали йі'ї / бо во'ни застаў'л'али йі'ї
 гор'і'юку г'нати // г'нати і тим / шо хлопц'і ўно'чи ходили / і тим / шо облаўні'кам
 // і во'ни з'нали йедн'і за д'ругих / шо |мама |гонит тим гор'і'юку і тим // во'ни
 давали мате"р'йал / |але" ми на плечах но'сили дро'ва / та'к'і мален'к'і |мус'іли тим
 то'то палити то / н'ім випали'ц'а // ко'лис' г'нали з бараб'ол'і йа'койіс' / йакус'
 |матку давали і солод давали там / то'то ўс'о давали / то ви'ходило нав'іт двац'ат
 / двац'ат п'ят' |л'іте"р гор'і'юки // і то'то во'ни б'ідн'і г'нали і ўс'о / не"бошка // а
 |мус'іли г'нати / бо шо |мали робити / йак застаў'л'али / застаў'л'али / тай ўс'о / і т'і
 застаў'л'али і т'і // а рас / йак при'ішли т'і / гор'і'юка кисне" / а при'ішли се'с'і
 воблаўні'ки / накидали |тамка |соли / йак за'чили стр'іл'ати на вобор'і / то ми
 |мало не" ўмерли с'траху ўс'і // ми так ўс'і т'роїе с'а поскладали / |мама ў плач /
 плакали / тоїво / думайут / ну / ади / бо т'і при'єнесли то'то ўс'о / бараб'ол'і
 при'єнесли і ту |матку і то ўс'о / би |мама |вигнали гор'і'юки / а |тутка накидали
 |соли / гор'і'юка не" |виіде // |мама з'в'ітки дас'т' / йак ми так'і були б'ідн'і / |йісти
 хт'іли / по во'ін'і |тато с'і не" ве"рнуў // була б'іда |дуже" ве"лика // а |в'ітки во'ни
 то на'ходили / Бог йіх там с'в'єтїі з'найе / таї та'ке //

Інф. 2:

61. – Йак то си'д'ат чи ў грот'і / чи де то во'но // ої / |Боже" |Боже" / а
 Паў'л'іна с |того йак / з Воз'єр'єн / нам рос'казувала / йак д'і'учи'на була п'ішла за
 |ними / то |була бе"реме"на |тамка і про'сила / і про'сила / аби в'ін / |били с'а з'дали
 воби'д'воїе / 'каже / в'ід'сиди'ємо / таї йакос' |буде // то ўз'аў зап'хаў йі'ї н'іш і /
 тоїво / рос'по'роў жи'єв'іт і кинуў йі'ї до с'інеї / а сам |виде"р стр'іху і п'ішоу і
 ўс'о // Паў'л'іна с'аво / К'іс'іл'ова / памн'а'тайеш йі'ї? / на робот'і |були //

Инф. 1:

– Та чо не^н памн^н а^н тайу // а йак во^на хо^дила пе^нре^н дачу | несла / роска^нжи //

Инф. 2:

– Во^на Штефц^ні / с^нвой се^нстр^ні / по^несла до Чорт^нкова пе^нре^н дачу / во^на роспов^нідала // таї ше там з йед^нноў ж^нінкоў / але^н ўже йак с^н а во^на пише / йа забула / а се з^ннайу Паў^нл^ніну К^ніс^ніл^нову / бо йа з неў ро^нбила // таї досит^н того / шо ўже йак ішли / то восе^нни д^нуже^н ма^нлії / тоїво^нво / ден^н // во^нни н^нім с^н а ве^нр^ннули с Чорт^нкова с^н тойі / йі^нйі се^нстру ту ўз^нали / шо во^на ро^нбила на пошт^ні / во^на пе^нре^ндавала то^нт^ні йа^нк^ніс^н шта^нхети / чи шо / йа не^н з^ннайу / еста^нфети // йа не^н з^ннайу / шос^н там пе^нре^ндавала / ну і йі^нйі зам^нкнули бу^нли // ви^нди^нш / а Паў^нл^ніна то^нди ди^нжурила / і во^на ка^нзала / шо не^н бу^нлам і не^н пам^нн а^н тайу / йак спа^нлили се^нс^ну пошту бу^нли / йа на тої час зас^ннула і ўс^но // а во^на ўс^но ви^нд^ніла / але^н бо^нйалас^н а / йі^нйі воб^нми^ннули / а Ште^нфку засу^ндили // і досит^н того / шо іде во^на с тоў ж^нінкоў / шо пе^нре^ндачу да^нли / а тамка / у Кост^нан^нс^нк^нім л^ніс^ні / там йе л^ніс / досит^н того / шо во^нни об^ні іду^нт / а ви^нхо^ндит йа^нкис^н / тоїво / с кара^нб^ніном з л^ніса / таї ка^нже^н / ви куда хо^ндили? // ну а во^нни ка^нжут / шо хо^ндили но^нсили пе^нре^ндачу //

Инф. 1:

– Не за Кост^нанци^нйоў / то за Воз^нер^ненами йе л^ніс //

Инф. 2:

– За Воз^нер^ненами / там / за Бо^нрухами т^ними так / так // о / таї ка^нже^н / йа вас п^нідве^нзу / с^нідаіте // йа ше до н^нин^ні с^н а см^нію / йак во^на роспов^нідала // ка^нже^н / шо с^нідаіте // ну та йак будем с^нідали // в^нін / ка^нже^н / ви^нт^н агнуў г^ніл^ну з л^ніса і ка^нже^н / с^нідаіте // таї ка^нже^н / та ж^нінка ўпе^нред^ні стала / а во^на б^нідна мо^нлода / таї ше д^ніўчи^ннка / таї стала за^нду // таї так / ка^нже^н / ле^нтит с тоў г^ніл^неў / а ме^нне так ли^нт^нки дру^нт / ка^нже^н / йа так п^ніт^нс^нкакуйу / так п^ніт^нс^нкакуйу аду // але^н йа^нкос^н бо^нгу д^накувати / ка^нже / над^нйіхала ма^ншина і фа^нрами ў^ндарила / і в^нін ўз^наў ту г^ніл^ну ли^нешіў // доста с^н того / шо во^на / тоїво / во^нни с^нтали об^ні над тоў г^ніл^неў / а ма^ншина ўже ко^нло н^них // таї ка^нже / ви шо так / тоїво / пла^нчите на с^ні г^нілі / та йа^нкис^н ви^ншоў з л^ніса таї ўз^наў поса^ндиў нас на г^ніл^ну / таї ка^нже / ка^нзаў / шо нас

п'ідтве"зе додому // ну а ми 'каже не" хт'іли / в'ін караб'ін до нас / в'ін буў с караб'іном // і ти з'найеш / во'ни бо'йалис'а / хлопц'і т'і / їти ў л'іс / бо шо / в'ін стаў за дере"во / таї л'убого би забиў // таї то'ди ўз'али / тоїво'во / йіх оби'д'вох / таї в'ідвезли йіх / там таке 'було се"ло мален'ке 'Борухи / чи то колон'іа чи шо то / ну йа не" з'найу //

Инф. 1:

– Колон'іа / колон'іа //

Инф. 2:

– Таке мален'ке / мало хат там / пару хат / так // 'хут'ір чи шо назі'вали / тоїво // і во'ни ўже так / а то'т'і Воз'ер'ени ўже блис'ко / ўже л'ісу не"ма / таї во'ни ўже в'іт'и пе"ре"їшли / а сам'і ве"рнулис'а на'зад // таї во'ни пи'тайут / та'кій в'ін / то шо / а во'ни шо ўно'чи там 'вид'іли / кажут / ми //

Инф. 1:

– Ти л'іпше з'найеш //

Инф. 2:

– А ти? / во'ни 'тутка / йак ми то'ди ше / 'Ган'у / ў Слиўковаго стр'іл'али / ми ше жили / тоїво'во / у Йа'ворского // ми 'мали та'ку 'суку 'сиву 'В'іку / 'В'іка с'і назі'вала // 'Ган'у / йак во'на йіх 'чула / шо во'ни ше 'пеўно дес' так ў кін'ци Се"матихи / де з л'іса їдут / а во'на ўже гаўкала // йак йі'ї кул'у 'дали / то аш йі навил'от вилет'іла то'та кул'а // ну а то'ди при'їшли / і во'на не" за'гинула / ну а ше г'ірше йіх не"нави'д'іла // мама три'мала ў 'хат'і то'ту 'суку // а з'найіш йак то 'д'іти / 'д'іти н'іў 'дуже" л'убе // 'диўл'ус'а / 'ади / Оле"кс'іі таї бе"ре к'ітку / таї спит // таї пса / таї с псом так / йак з ди'тинойу / с'і г'рала // і мам'і при'ка'зали / а'би во'на ту 'суку / тоїво'во / забила / а йак не" заб'іе / то 'наш'і ки'ш'ки буддут / с т'во'їх д'іти / 'каже / буддут ки'ш'ки по т'імво'во / по 'вербах вис'іли // йа ўже не" памн'атайу / шо во'ни б'ідн'і зробили // три'мали ў 'хат'і / н'ічо не" помагало / 'Ган'у / во'на до в'ік'на с'ідала і так гаўкала / шо ну // во'ни понад С'в'ато'го тудаво йак їдут / або дес' та'мо / йак М'іс'ка Матлакова / і во'на 'чула і ўс'о / так йіх страшно не"нави'д'іла / шо ну // ше м'іі Гриц' 'каже" / шо ў 'него буў та'кій

чорний пес / то каже" / шо ше ў воїну то нав'іт' в'ін буў / каже" / шо н'імец йак йему ўпалиў кул'у / то аш му з голови пови'скакувало було // і каже" / в'ін в'ишоў буў / а по'тому / каже" / так тих чу'жих не"навид'іў // і так само с'і хлопц'і н'ічн'і при'казали / бо так само йіх не" л'убіў д'уже" // застр'іли'ели / чи шо / пов'іси'ети мус'іли / пов'ісиш // з'ібрали'с'а хлопц'і / К'індзирскі пов'ісиў того пса / того Цигана / бо не" було с'пасу / так то'во / кри'чит на них / таі ўс'о // а мам'і рас ўз'али таі / знайеш / на саміі Ве"ликде"н' / с'і мойі т'ошч'і / то попри саму до'рогу і на с'т'ін'і там заду / знайеш / то'во / добре / с'тайн'а вели'чезна / ўз'али / таі ш'м'іром напи'сали / йа ўже забула / шо во'ни там напи'сали / але" спи'сали шос' там / то'во / на'прот'іў сих шо / мо'во'во / че"к'іст'іў / шос'" напи'сали були // йак во'ни ўзд'р'іли / мама при'шли с' церкви / таі д'умаіут / борше с'і на йім / а во'ни при'казали / би во'ни мас'тили // на саміі Ве"ликде"н' мус'іли мас'тити то'то // та'ка була б'іда с' тими // і т'і н'ічо не" зробили // і т'і н'ічо не" зробили / але" / ади / йак л'удеі марно п'ішло ба'гато / ба'гато //

Инф. 1:

– Так йак майеш ў С'лиўчи'ноіі згор'іли / не" мали с'а де б'ідн'і л'уди по'д'іти //

Инф. 2:

– Так //

Инф. 1:

– І за'дурно //

Инф. 2:

– А ў Москал'ки / йа чос' ўже не" памн'атаіу / то'во / з Іванчи'е'ковойі вули'ци / то се ўже ше п'із'н'іше / пеўне / чи то'ди саме" / йак ў С'лиў'ковойі // то / ади / аш ми ішли ўже / йа ўже до ш'коли хо'дила / йак се було / то йа ше нин'і вижу того хлопц'а / шо ли'е'жиў / роск'лали так йо'го / знайеш / то то'ди / пеўне / саме // бо то'го шо йіх ба'гато було / йіх шос' ш'тири було на т'імо / на ф'ір'і / йак йіх везли // а то'го хлопц'а тутка ўже / де Вархом жи'еіе / роск'лали йо'го / то

в'ін буў ў воіен'ім шмаг'у / то пеўне хтос' приїшоў з 'арм'ійі / і во'ни ст'агнули
то ўбран'а і так / тоіво'во / ўбраўс'а і хо'диў // але^н та'кіі в'ідзаікуватіі / та'кіі
паца'латіі буў / не^н то шо може^н де та'кіі / з'найеш / йак йо'го в'ид'ілі // йак ми так
с'а пе'ре^нпудили // а / каже^н / ме^н'ні лі'т'ки ч'исто з'дерло / кроў ш'чит / шо ну
// во'на б'ідна роспов'ідала / а ми с'і с'м'іємо / во'на каже^н / 'добре^н вам с'і
ре^н'го'тати / каже^н / шо йа пе'ре^нжила то'гди / таї та'ке // а йа ше со'уб'і те^н
на'гадуїу / йак во'на кл'ала / кл'ала йім // і то'ди ше роспов'ідала за 'сего х'лопц'а
// а ше роспов'ідала / шо там / в'итко / б'іл'ше^н йіх 'було / таї ту 'було 'доста / ту
шо йіх 'було // 'пасла 'д'іучина ко'рову / а в'ійшоў хлоп'чис'ко йа'кис' 'тамка /
'в'ійшоў таї пи'етайе / чи х'л'іба не^н майе / во'на каже / 'мала гр'інку х'л'іба і 'мала
дв'і йапц'і / і ўз'ала йе'му с' фарту'шечка таї 'дала 'тому тоіво'во // по'тому / тоіво /
йо'го з'ла'пали / і в'ін йі'їі в'иказаў / шо во'на да'вала йо'му х'л'іба // і во'ни йі'їі
заб'рали бу'ли ту'да / до Чорг'кова / до 'тойі кат'іўн'і / так йі'їі б'или і на с'таўку
то'ту да'вали // і в'ін йі'їі в'ідразу ска'заў в'очи / шо ти ме^н'ні 'дала гр'інку х'л'іба і
дв'і йапц'і / так і йі'їі за то б'или і засу'дили йі'їі за то //

Інф. 1:

– І ди'евис'а / і н'і за шо //

Інф. 2:

– Н'і за шо / н'і за шо / шо то с'а //

Інф. 1:

– Та так с'а над л'уд'ми зби'тку'вали / шо стра'шне / чи в'ине^н чи не^н
'вине^н / а х'т'ілі с'а позбитку'вата //

Інф. 2:

– 'Мойа 'мама / Ган'у / та'кі п'ішла з йіх рук // во'ни здо'бу'вали Україну /
т'і / шо до'бу'вали Україну / во'ни п'ішли за'граві'ец'і / а с'іво бу'ли п'ішли до
них ў ту 'арм'ійу / а там 'було ўс'о ст'рого // во'ни с'а пове'рт'али с'уда / бо во'ни
з'нали / шо 'майут / йак то 'кажут / тоіво'во / с'пати ў пе^н'рин'і / а 'йісти би йім
'добре^н да'вати // н'ічо во'ни тут 'добро'го не^н ро'били / се^н'сі / шо с'а ли'шили //
мойа 'мама 'через них та'кі п'ішла // заб'рали с'ви'т'у / таї то'ди ш'че ўз'али з'били /

збили / збили і шеї пов'ісити мали / але^н ўже / а видиш / а тої не^н даў / тої їх командир ц'ілії / шо зверху над ними буў // при^ніс маму на по^ріг / і маму поставіли / тої поставиў // моя мама така син'а шіс'т нед'іл ли^нжала / йак товово / йак сукно / нав'іг не^н ўставала с постелі // а ж'інки казали / шо / о / Штефка сте^нрила ди^нтину / таї буде ўми^нрала // а йа при^ншла / йака йа була зарозумна / шо кажу / мамо / ну аво ми йе ўс'і тройе / а вуїни кажут / шо видитину сте^нрили / таї тоґо так'і сти слаб'і / будете ўми^нрати // моя мама так плакала / шо аш заводила / шо буў птах на хату не^н с'іў // ну а моўчила / бо казали / шо / йак ти ко^мус' с'а скажеш / то твояім баіструкам ки^ншки будут повербах вис'іли / ну таї мус'іли моўчити / таї ўс'о // так шо ко^му во^ни робили добре / а ко^му і не^н добре // коліс' за сего Стецкоґо / нашого голову / ме^нні Боїко розказуваў не^нбошчик / Гриц' Боїко / в'ін муруваў ме^нні то^нгу / йак то / ґрупку / пйец / муруваў ме^нні і ґрупку пйец / бо в'ін і то і то ме^нні вимуруваў / то в'ін ме^нні казаў / шо коліс' йо^му казали / шо / тоїво во / Ви^ншеві сад / йакас' така кнішка була / йа чи^нтала / в'ін дуже л'убиў кнішкі чи^нтати / ме^нні казаў / би йа йо^му йакус' кнішку дала / а йа кажу / шо йа те^нпер прочи^нтала / і тамка було так само / шо голова н'іби сеї / с'іл'ради робиў / то в'іт буў коліс' / то / тоїво во / тої на тих робиў / і на тих робиў / а в'ін мус'іў // а не^нбошчик вуйко каже / а ти думайеш / шо Стецкі ш / в'ін каже^н / хт'іў / чи в'ін не^н хт'іў / в'ін мус'іў / каже^н // і так / каже^н / ади / шос' не^н доґодиў / і при^ншли / і йоґо / каже^н / тоїво / забили // і ти знайеш шо ди^нвис'а / йак во^ни йоґо не^н шукали / а по^тому ми ўже ўс'і думайем / шо в'ін / пеўне / тутка / ў бе^нрез'і / ў с'і йам'і / так йак Буга Васил' // та так / Ди^нкунка по^тому / йак мала ўми^нрати / то во^на при^нзналас'а / шо Буга там // ну а хлопці при^ншли і сказали до него / шо пролож'іт нам до^роґу на Б'іл'че / і йак в'ін ви^ншоў / так і ўс'о // йа ше йакос' / йак була у тети / то ми споми^нали / бо йа йїї розказувала / йак тета М'іс'ка / ўсе ме^нні за ту М'іс'ку Пал'інкову / йак йїї били / ґан'у / йак йїї були штахетоў збили / в'ідорвали штахету / то так йїї були збили / шо во^на була ц'іла син'а // і н'ікому с'а не^н при^нзнавала / бо не^н мала права / шо йїї

так набили // а казала / що йїї завезли були Боршчева / і вона тоді каже / йа в'іруйу ў Бога / в'іруйу ў Матинку Божу / бо вона мене тогди спасла // каже / вони так с'а напили / заўкнули мене / привезли / кинули мене / йак пса / до тойї / тамка / ў технику вони там / тоїво / туда н'іби до / там / де йе тепер класи / то вони там кинули йїї і заўкнули // то вуйко Петро небошчик таї тету в'іти забраў // каже / хлопці / вона майе дитину маленку // а вуйко / то такево / знайеш / геї буў то ўчениї трохи / агрономом робив ўже старшим чи шо тоди / моїво во / то вони його слухали / то розум'їли / шо тра //

Інформант: Ткач Анна Антонівна, народилась у Польщі в с. Новосілки в 1934 р., у 1947 р. була переселена на Україну, освіта – 3 кл.

– Розкажіть про своє дитинство.

62. – О / шо йа запам'ятала за с'вого жит'а на Полшчи / то ўс'о йа розкажу // було нас четверо дїтей / тато буў мелником / мама працювала ўдома / йа пішла ў школу / була трошка на служби там / ў ц'оці / дїти бавїла // робили т'ашко / бо тому шо така опстаїоўка була ў Полшчї / шо не то шо тут / на Українї / а там ў нас люди працювали дуже і дїти / і старї // і там не було нї комбайна / там не було нї трактора / то ўс'о с'а робило ўручну / к'інми і руками // коли нас / начит / захопила вїїна / і ми тоді забрали нас бат'ки ў лїс / шоб ми лишилис'а жиївї / бо тому шо дуже лїтаки бомби кидали / хати горїли // сидїли ми ў лїсї три недїли / коли дїти плакали / йїсти хтїли / то бат'ки йшли ўночи додому ў сеїло / і там хто пл'ацки п'їк такї / хто хлїб п'їк / йак шо могли / шос' варили / шоб дїтам на цїлий ден' заготовиїти / шоб дїтам дати йїсти // а коли ўже зак'їнчилас'а вїїна / тоді стали нас / начит / виган'ати на Україну / йакрас попало так / шо то буў сорок семїї р'їк / тут буў голод / посуха страшна // ми приїїхали / не було нї шо йїсти / нї шо ўд'агнутис'а / бо нїчо це ўз'али с'обойу / бо тому шо пол'аки страшне нас гнали з дом'їў / тїко хто шо м'їг то ўз'аў // нас було пїятеро / по'тому ше маленкїї буў хлопчик / і ми ўс'ї дрїбнї дїти були / малї / не було

так татови помоч'і н'і мами в'ід нас / бо то'му шо ми мал'і д'іти ше були // коли ми при'їхали с'уда / то д'і ўже стали / тато по'їхаў дес' на Моск'ву с худобоў з загот'коту // на'чит / йак во'ни везли ва'гонами худобу / тато там нам про'паў / загинуў // ми с'а ли'єшили п'їатером д'ітеї без бат'ка / ше г'ірше" ми б'їдили / але" йакос' Бог даў / шо ми с'а в'їтси зай'їхали до Стри'єйа / Самб'їр / Дро'гобич / зв'їци с'а пове'рнули на'зад / шо бо там було тро'шка б'їл'ше ўро'жайу / і там ми зат'рималис'а о'дин р'їк // пот'їм / на'чит / ми с'а ве'рнули на'зад // б'їдили / стра'шне" б'їдили / бо то'му шо тата не" було / а ми ўс'і мал'і були / а йакос' ми со'б'ї раду да'вали так шо / йа ро'била на сп'їртзавод'ї коло худоби / мала два'нац'ат' штук худоби / йа мус'їла була й'її видо'їти / моло'ко на маслозавод з'дати бе"тонами / пасти мус'їлам г'нати // ставалам ў че"тверт'ї го'дин'ї із дому їшла на ту ро'боту / при'єган'ала / до'їла і зноў до'дому // і так ц'їлими д'н'ами йа була на сп'їртзавод'ї три роки // пот'їм п'їшла ў садочок на к'ухн'у / там прац'увала // там ўже було зо'ўс'їм і'накше / йа ўже була стар'ша / ми ўже поп'їдрос'тали / ўже нам було тро'шка л'ехче // брат п'їшоў до мли'єна / маў мо'лоти ў мли'єн'ї / а т'ї мал'ї до ш'коли хо'дили // і так ми прожи'євали д'уже т'ашко / ў т'ашк'їм по'ложен'у / але" ўс'о Бог до'пом'їг / шо ми с' того ўс'ого пови'хо'дили / ўс'о менче б'їл'ше ўнорму'валос'а // ўс'о при'єзабули то'то шо було / шо саме т'ашче" // ну а так пот'їм йа с'а ўже в'їд'ала / по'стави'єлам хату о'дну / а так чере"з йакїєс' час по'стави'єлим д'ругу хату с чоло'в'їком // малам тро'їє д'їтеї / о'дного сина / а дв'ї доч'ки / пови'хо'дили зам'їж / ўс'о д'обре д'акувати Богу // а те"пер ўже на п'їдход'ї стар'ш'ї л'їта / ўже с'ємдис'ат че"твертїї р'їк ми'нуў / ўже л'удина не" зма'гає / ўже л'удина стар'їєс'а / і рада би ро'бити / поле" йє / го'роди йє / к'їл'ка хоч / т'їл'ко ро'би / але" не"ма' сили // д'уже" ба'гато пол'а ў нас пу'стуйє / не"ма' кому йо'го обр'обл'ати / моло'д'ї пови'їїжали / а д'руг'ї ў'чуц'а / а трет'ї не" год'н'ї / а по'диви'єс'а на поле / аш' серце бо'лит / чо во'но так майє бу'ти // ў нас ў Пол'шч'ї то'го не" було / ў нас кожнїї ку'сочок буў за'саженїї / по'с'їйанїї / так кож'на с'а рахувала л'удина с кож'ним ку'сочком пол'а / а тут / йак по'диви'єс'а на поле / аш' стра'шно по'ди'євитис'а / шо так ба'гато

пол'а мар'нуєс'а // і / тоїво / але" йак'би так були наш'і л'уди мо'лоч'і / так йак
во'ни були ў'дома ў' Пол'шч'і / во'ни би того не" позволи'ели / бо во'ни би со'ў'бі'
ў'з'али ше б'іл'ше пол'а / ше би ро'били / ше би б'іл'шиї мали до'х'ід // ну а тут
не" ў' сил'і / бо то'му шо т'рактор / т'реба т'рактора / таї т'реба то'го ў'с'о'го / ну а тут
з'ара то ў'с'о с'тало до'рошче / а л'уди постар'или'с'а то'т'і і не"ма ко'му так
ро'бити / але д'акувати Богу / шо Бог да'їе хоц' хоц' / йак йе так йе / але шо хоц'
го'дна л'у'дина со'ў'бі' коло с'во'го пол'а обро'бити // і хо'чес'а ска'зати то од'но / шо
ко'роткий час с'а ли'шайе / здо'роў'їа не"ма / але" в'ийде"ш на по'ле / аш с'а дух
ра'дує / йак шос' в'идиш / шо во'но фа'їне / во'но рос'те / при'буток бу'де // а так /
йак'шо не" ма'ти і не" ро'бити / то не" т'реба на с'в'іт'і ж'ити / бо то'го шо то не" йе
л'у'дина та'ка / йак не" л'убит ро'бити // а наш'і л'уди ў'загал'і с' Пол'шч'і во'ни
так при'є'вкли ро'бити / шо во'ни бес пол'а не" мо'жуть ж'ити // те"пер
пови'є'вчували'с'а ў'ченими / а то т'і с'тарш'і ў'же постар'или'с'а / а так бат'ки
поў'ми'рали // ну а шо на Украї'їн'і / хо'чу ска'зати / до'бре / йаг'би т'іл'ко / начит /
бу'ла / йак ска'зати вам / б'іл'ша зарп'лата / або шос' та'ке по'д'їбне // але" ми йак
ў' Пол'шч'і ж'или / то там зарп'лати н'іх'то не" маў / там т'іко мали т'і пенс'ї'ю /
хто за Ау'стр'її буў на во'їн'і забит'ї / то т'і мали пенс'ї'ю там йа'кус' час'тинку
/ а так то н'іх'то / там ў'с'о с' прац'і рук с'а ро'било // там і д'іти не" мали по'н'ат'а
/ та йак тут / шо во'ни х'т'іли чи ку'л'чи'є'ки / чи го'дини'є'ки / чи шос' та'ке мо'дне
ку'пити / там н'іх'то / там ма'ла бу'ти од'на та са'ма ма'тер'ї'їа дл'а ў'с'іх / бо то'му
шо с'ї'їали лен / ро'били по'лог'но і с' то'го по'лог'на шили / йа'ке йак за'кра'сили /
так на р'їзн'і кол'о'ра / так ми хо'дили // не" було та йак тут / шо по'дивис'а на тих
д'і'теї / во'ни ў'же са'м'і не" з'найут / ў'ч'ім во'ни ма'йут хо'дити / а то так не" було //
а ішли до ш'ко'ли / то р'їт'ко хто маў ў'зу'т'а / бра'ли то'т'і / та'к'і з м'їшка та'к'і
то'т'і во'нуч'і / завивали і сти'є'рка'ми за'мотували / ш'нурами заў'язували // б'ігли
до ш'ко'ли / хто ко'му б ли'ше було / а ко'му да'леко / то ў'же му'с'іли бра'ти йа'кес'
ў'зу'т'а с' тата чи з ма'ми // не" було та'кої мо'жливост'і / шоп так йак йе з'ара // тут
т'іл'ки ж'ити і бу'ти / але" шо д'іти не"ч'емн'і / не" слуха'ют бат'к'і'ў / шо хо'т'а /
то во'ни шо за'думали / то ма'їе ма'ма чи тато ку'пити йім / бо то'му шо во'ни то'го

хот'ат // а так колис' не" було того // ў нас / начит / знали / шо ми рано стали / не"д'іла була / н'іхто не" маў по'н'ат'а / шоб сид'іў ў 'хат'і // ўс'і / х'іба та л'удина / котра не" годна була з л'іжка зл'істи / або котра ше не" годна була ходити / ўс'"о ішло ў церкву / ўс'і се"лом ішли так / йак на в'ітпуск // а тут ўже ў нас не" так на Україн'і / ў нас так / 'хочу / добре" / не" 'хочу / то йа 'можу не" п'іти / бо то'му шо шо во'но ме"н'і дас'ц' / а то не"праўда / то було / се було таке заведе"но і так ми робили // с'лухали бат'к'іў / і так було добре // і д'іти були 'чемн'і / і н'іхто йіх не" сваріў // н'і'яких н'і пи'як'іў не" було / н'і'яких нарко'ман'іў не" було / н'і тако'го шос' тако'го / шоп с'а 'били / так не" було / ну а тут се 'дуже страш'не на т'і Україн'і / шо то шо 'зара с'а т'ворит // чо во'но так йе? / йа не" знайу / чи 'витко так Бог допуст'іў / ўже даў йім вол'у / шо ро'біт шо 'хоче"те бе"з Бога // то се во 'дуже" прикро / бо так во'но не" по'вино бути / по'вина л'удина одна дру'гу ц'ініти / шо ти 'хоче"ш 'жити і йа 'хочу 'жити / а чо то так 'майе бути / то йа не" знайу // ну прикро та'ко по'думати / шо ўс'о добре" / ў'бран'і / ў'зут'і і ўс'о 'майут / ну а чос' не"ма добра / таке йакес' то'то ўс'о не"пеўне/ йакес' то'то ўс'о / тих ма'газин'іў йіде / ў'ін 'нав'іт' уваги / шо ти ідеш / шо 'може ти / 'може ти не" ўсп'ієш в'ід н'ого ўт'ічи // в'ін со'б'і йіде / так йак 'йагби 'рове"ром / таї не" раз 'думайеш / ну попа'деш п'ід ма'шину / ўже к'іл'ка раз 'мала по'пасти п'іт ту ма'шину / а 'думайу си / 'Боже / ти / 'витко / ме"не сохраниў / бо то'му шо 'мала бути не"жи'ва // ма'шин ў нас / по 'перше / ў Пол'шч'і не" було / т'іл'ки буў оден 'рове"р / м'іг 'йіхати поштал'йон / коли була 'пошта / то в'ін 'йіхаў 'рове"ром і розда'ваў / а ма'шин йа з'рода не" вид'іла ў Пол'шчи // а кон'і 'мали л'уди / кон'і мали / бо то во'ни обробл'али со'б'і поле / то кон'і мали // а 'булам того року ў Пол'шчи в'іт котройі пори йа 'вийіхала на Україну / при'йіхала ў с'воє се"ло / йа йо'го п'із'нати / йа йо'го п'із'нати по с'воїх тих 'даних / йак наша 'хата сто'йала / бо там була та'ка вода / шо прот'ікала р'іўчи'к / то там дво'пове"р'хов'і / три'пове"р'хов'і до'ма пост'ройен'і / до 'чого красо'та // йак 'гарно л'уди / ну праўда / шо во'ни не" йе то'т'і наш'і / во'ни зайіж'і так'і / 'витко / з н'імецкой те"ри'тор'ійі або с Пол'шчи / зв'іти с тих 'дал'ших крайах / шо два

три^е пове^рхові будинки // йа^ка кра^са / йа^ка то / то ўс^о / ну ўс^о с^а
зм[']інило / ну але^н йа^к да^куїу Богу / шо ме^н'і Бог да^ў хоц['] | передо с^мерте^нў / шо
йа с^а поди^вила / йак то^то ви^гл[']адаїе / йак йа ли^вшила / пам[']атаїу / а йак
зас[']тала // ну / але шо зроби^ти / таї со[']б[']і л[']уди жи^вут // пра[']ўда / шо н[']їх[']то не^н
ви^схо[']диў / н[']їх[']то н[']їчо не^н пи^втаў / т[']їко там бу[']ли так[']ї зна[']ком[']і / то геїби
| роди[']ч[']і трошка так дал[']ш[']і / ў т[']ретому поко[']л[']ін[']у / то во[']ни нас пово[']дили по
т[']ім се[']л[']і // ми там бу[']ли три дн[']і / дуже^н ц[']їкаво бу[']ло / йак то^то ўс^о / де ми
бу[']ли / там / де тато млин ма[']ў / де ў мли[']н[']і роби[']ў / там хо[']дилим / ну і до
кос[']ц[']ола хо[']дили і до кап[']личким хо[']дили / ўс[']ш[']удам с[']а так мен[']че б[']їл[']ше то / шо
йа запам[']атала / то ўс[']ш[']о ми в[']їд[']в[']їдали // і / йак ска[']зати / з[']м[']їнило с[']а то ўс[']о /
чос[']ш['] гори с[']а пос[']у[']вали ўдо[']лину / не^н бу[']ло / тайак то бу[']ло ко[']лис['] видно / шо
| гори / а то бо так н[']їби р[']їїни[']а с[']а зроби[']ла ўс[']о // р[']їка бу[']ла та[']ка стра[']шне
ве[']лика / шо / ди[']тино / шо йа мус[']їла їти / м[']їс[']ц[']ами та[']ка / шо прої[']ти не^н бу[']ло
ку[']да / а з[']ара ўс[']ї кам[']нчи[']ки на[']верха / може[']ш їти со[']б[']ї ў л[']уби час / бо то^то
шо то / а тод[']ї во[']ди бу[']ло / дуже^н гл[']їбоко і дуже^н т[']ашко бу[']ло пе[']ре[']їти з од[']ної
стор[']они на дру[']гу с[']торону // а з[']ара то ўс[']о с['] а в[']ир[']їїн[']ало так чи то / йа не^н
з[']наїу / чи то с[']а зе[']мл[']а пос[']у[']вала / чи то так р[']їка с[']а п[']їд[']нес[']лас['] кам[']їн[']ами /
шо / ну / од[']ним с[']ловом / шо то с[']а ме[']н[']ї ўже не^н так / йак во[']но бу[']ло ко[']лис[']ш[']/а
так те[']пер ўже / шо буду ка[']зала / ўс[']о д[']обре^н / д[']їти д[']обр[']ї / ў[']нуки маїу і
п[']раўнуки маїу / д[']акувати Богу ўс[']о / не^н маїу шо ка[']зати / ўс[']о д[']обре^н / ли[']шен[']
здо[']роўїа би бу[']ло / і шо[']би ше до[']жити до с[']вого в[']їка йа[']кос[']ш['] с[']час[']ливо //

63. – Чому село називається Стрільківці?

– Стр[']їлк[']їўц[']ї називаїе[']ц[']а то^то / шо йе т[']рет[']е та[']ке се[']ло С[']їчка / там
висо[']та йе // с['] теїї висо[']ти стр[']їл[']ели с[']уда ў Стр[']їлк[']їўц[']ї і то^то назива[']ли так //
йак[']їс['] в[']їс[']ка бу[']ли // йе ў се[']л[']ї пере[']селїнц[']ї с['] Пол[']шч[']ї / йе ба[']гато // тут де
йам жи[']їу / над маїїм горо[']дом на поле бу[']ла та[']ка пли[']ета // гово[']рили стар[']ї л[']уди
/ шо там йе за[']копан[']ї т[']ї л[']уди / шо по[']били їїх // йак т[']їкали / йа[']кес['] воїско
т[']їкало і там по[']били їїх / і там ве[']лика стоїт п[']лїта / лиш ти[']пер їїїї уже

зрухали // коршма була коліс'я се^нлі // їе йідна церква і кос'т'ол / але в'ін старій / по'вале^нній // а церква ў нас грекока'толиц'ка //

с. Худіївці Боршівського району

Інформант: Луговик Анастасія Іванівна, 1931 р. н.

63(1) – Ну їа хо'дила до школи п'їчви'рта року / бо ни^е було ў ч'ім / а хто ни^е маў / хто маў / бо мали поли^е л'уди / а хто ни^е маў пол'а таї їшли до пан'їу на лан за шул'ок / за сн'їп // а т'ї решту до пана / до пан'їу на п'їур'їк і так жили / о // а хто ни^е маў пол'а / а хто маў кришку пол'а таї так тажи луди ўси / а приїшли ї заб'рали / ї тої б'їдиў / шо ї поли^е маў // Баз'а Тим'кова / поле де ти^е пер сидит то'та / наша Над'ка // таї з'нали шо хл'їб бде заби'рати / во'ни со'б'ї змоло'тили і в'їдв'їзали / і пе'ри'горо'дили ў т'їм // таї шо ни^е наїшли? / та шеї ў т'ур'м'ї сид'їу старій // пе'ри'горо'дили тако / так їак їи^е ст'їна / а во'ни замурували і там на'сипали хл'їба ї на'кидали со'ломи на стрих таї так // а во'ни приїшли / за'чали шукати / за'чали шп'їгати ти'мо / то'та дудни^е ст'їна / таї наїшли / таї рос'кидали і хл'їб заб'рали та шеї старого ў'з'али до т'ур'ми / о // і таке бло // та б'їда була / дон'ко / дужи^е була б'їда / дужи^е гроши'ї ни^е було / їїсти ни^е було шо / хо'дити // таїак їа ўже мала дв'ац'їт' рок'їу / їа т'риц'їт' першого року родже'на / а п'їдис'а'того року їа си в'їда'вала / то їа ў сат'їн'ї сп'їд'ниці б'рала с'л'уб / ў сат'їн'ї / таке 'сини^е / синен'киї сат'їниці ї на др'їбнен'ко з'їбрана і ў т'ї сп'їд'ниці шл'уб б'рала // а сорочина їа'кас була в'їшита / бо д'їўки шили / Над'їа ї Баз'а шили ї ми^ен'ї в'їши'ли сорочку / а ти^епер ўже ма'ма в'їши'ла / од'ну / в'їши'ла др'угу / ї в'їшила таку хлоп'їанку / а ти^епер їа'кус в'їши'ла чорним таї кажи / шо їа вас похо'ваїу ў чорн'ї / кажу ми^ен'ї ни^е треба чорної / бо в'їшила дв'ї чорних / то'б'ї і ми^ен'ї ў т'рунву / їа кажу шо ми^ен'ї лагодиш ў т'рунву продаш ї будеш ма'ти па'ру рубл'їу / бо ни^ема с'тими гр'їшми // лиш грош'ї / грош'ї ї грош'ї / ўсе вишче ї вишче ї вишче ї / аї //

63(2) – Голупц'і / шо́би зро́бити го́лупц'і тре́ба ма́ти с'в'іжу ка́пусту / по́пари́ти йі́йі / обр'і́зати ру́пчи́ки / би́ни́е бу́ло ру́пчи́к'ю́ / ва́ри́мо ри́с / зва́ри́мо ри́с / т́рошки в'і́н поки́пит / по́тому в'і́ткла́дати йо́го на б'і́к / і́в'і́н на́паруйи́си і́ та́киї ро́биси ро́с:ипча́стиї́ / по́тому жа́ри́мо ба́гато ци́бул'і́ / мо́рки / кро́пу дайи́мо / і́се ў́со ви́м'і́шуйи́мо разо́м / дайи́мо мн'а́са т́рошки йа́к йи́е мн'а́са / йа́к ни́ма / то́ мели́мо шк'ва́рки / дайи́мо шк'ва́рк'і́ю́ / пи́ри́мел'уйи́мо се ў́со / ви́м'і́шуйи́мо с'і́ кру́пи разо́м с ци́бул'ко́ю́ і́ з мо́рково́ю́ і́ з мн'а́сом / йа́кшо́ йи́е мн'а́со і́ то́ди за́ви́вайи́мо го́лупц'і́ / мо́жна за́ви́вати і́ ў ка́пусту / і́ ў ви́ногра́дни́е ли́с'т'а́ мо́жна / і́ ў шч'і́ўни́к мо́жна за́ви́вати / то́ди го́лупц'і́ ро́би́мо за́ви́вайемо́ / скла́дайи́мо р'і́мнен'ко́ у ба́н'а́чок і́ за́ли́вайи́мо шче́ то́матом / жа́ри́мо то́мат / т́рошки то́мату / т́рошки сме́тани́ і́ / али́е ва́рим на́і́ во́ни т́рошки по́ва́руц:и́ бо́ аби́ни́е бу́ла тви́е́рда́ ка́пуста́ / по́ва́руц:и́ / то́ди за́ли́вати́ сим'на́чинку́ / ну́ йа́к ска́зати́ / то́матом і́ сми́тан'о́ю́ / за́ли́вати́ і́ то́ди ќласти́ на́ во́гон' / на́ ли́ген'ки́й во́гон' а́би фі́стни́е з ко́нопл'і́ / ко́нопл'а́ майи́е т'і́ с'і́м'я́ та́к'і́во і́ во́но дости́га́йе і́ ста́йе су́хе і́ то́ди то́ трем ма́ко́гоном ў ма́к'і́т'р'і́ / т́реси́ і́ ро́биси та́ка йу́шка / та́ка б'і́ла / се́ мо́локо́ с'і́ме́ніе́ / о́ / і́ ми та́к то́ мо́локо́ на́трем то́го / і́ ку́лешу́ зва́рут і́ та́к йі́мо / та́ке дужи́е до́брие́ / ко́лис бу́ло до́брие́ / ко́лис та́к'і́ ст́рави ва́рили / го́лупц'і́ та́жи / с ква́сно́ї ка́пусти б'і́л'ши́е ва́рили / на́с'і́чем ка́пусту ў́ бо́ч'і́ўку́ і́ ки́дайи́мо го́лоўки́ ше́ туд'а́ і́ во́но си́ ква́си́ та́ ка́пуста́ і́ т'і́ го́лоўки́ / по́тому т'і́ го́лоўки́ поў́р'і́зайи́мо / і́ ро́бим го́лупц'і́ с кру́п / с ку́рудз'а́них кру́п / о́ / то́ та́к'і́ до́бр'і́ го́лупц'і́ / дужи́е / і́ та́ке ми ва́рили ко́лис // ну́ б'і́л'ши́е шо́ / гу́би ва́рили та́жи / хо́дили на́ гу́би та́й ва́рили / гу́би / п'і́дпали́мо / та́к'і́ гу́би до́бр'і́ п'і́дпали́н'і́ і́ / ну́ та́й пи́ро́ги та́жи ва́рили / ко́лис ми ва́рили пи́ро́ги / али́е ни́е бу́ло чо́с мли́на́ чи шо́ / і́ ми жо́рна ў́ на́с та́к'і́ бу́ли / і́ ру́ками кру́тили т'і́ жо́рна і́ пши́ени́цу / а́ пши́ени́ца та́ко́ гру́бши́е на́ б'і́к пу́скайи́ / а́ то́ др'і́бнен'ки́е / і́ ми та́ко́ зби́райи́мо і́ с то́го пи́ро́ги ва́рили / та́к'і́ пше́ни́чн'і́ / а́ нин'ки́ шу́кают на́йк'ра́шчо́ї́ му́ки на́ пи́ро́ги / а́ б'і́л'ши́е шо́ йа́ буду́ то́б'і́ ка́зати́ //

Інформант: Гудз Ганна Григорівна, 1958 р. н., освіта – 7 класів.

63(3) – А те^нпер роскажу таб'і про своє жит'є // ўро^ддиласи ў п'ійіс'ат' вос'м'ім роц'і / п'ішла йа ў першіи клас / дужи б'ідно жили / хо^ддила ў к'ірзаках до школи / к'ірзаки пов'ішу^ровуван'і так'і / йа хо^ддила // пасти не^н було / мас^тити не^н було чим / шч'іткоў / садж'еў / садж'і с'і кухн'і пома^стила і п'ішла до школи // поки при^хожу до школи / а во^ни зноў риж'і / йак пси / і зноў не^н фаїн'і / пан'ч'ішки були поп'ідўйазуван'і шварамі / і та^ких не^н було йак те^нпер уб'іор'іў // чорна хустина / то ўс'і ко^лис' ў чорних хо^ддили / не^н з^найу // так йа п'іросла / ск'інчила школу / ро^била р'ік ў сад'іку вихо^вате^лкоў / по^тому в'ідаласи / при^шла / йа жила ў Шу^парц'і ў се^лі // мо^е се^ло ве^лике / фаїни / при^шла ў се мален'ки се^ло / Худ'ів'іўц'і / і тут мала дво^е д'іте^й / ро^била / два^ціт'і пат'і рок'іў ро^била ро^бочоў ў ск^лад'і // по^тому д'іти п'ішли мо^йі до школи / дочка і син ўчили^си ў Че^ме^ровецк'ім райо^ні ў проф тех у^чили^сч'і / се^ло Кут'к'іўц'і // по^тому син п'ішоў до ар^м'ійі / в ар^м'ійі буў в Авган'істан'і / дужи пе^ре^жи^вала / дужи плакала / так йак ўс'і ма^ми // по^тому при^шоў с ар^м'ійі / дочка ви^йшла зам'іш / а син п'ізн'ішчи / по^тому ўже жили / ўже і ўнуки мала / син по^йіхаў до Пол'шч'і на ро^боту / там його ў^били / і на т'ім // йа хо^ддила ку^хари^ла / хо^ддила по ви^сіл'ах / по хри^стинах / на по^хорони ва^рила / ко^ли по^ховала с^вого сина ўс'а ск'інчили^си / перес^тала бу^ти ку^харкоў / перес^тала бу^ти ўс'ім / те^нпер жи^ву ўже са^ма / д'іда по^ховала / та^й так ўже дожи^вайу с^вого в'іка / ота^ка мо^я істор'ія коро^тен'ка //

63(4) – Роскажу то^б'і йак ми пи^счем хл'іп / бе^нрем му^ку / во^дичку те^нплен'ку / др'іждж'і п'ідроб'іейем трошки шо^би во^ни зашум'іли / то^ди к^рашчи к'істо кисни / і то^ди наси^впайу трошки квас^ного мо^лока / да^йу трошки во^ди / і то^ди да^йу трошки со^ли / цу^кру / йа^йечко б^йу / од^но / дв'і / за^лежит к'іл'ко пе^нчеси хл'іба // і то^ди зам'ішуйу к'істо / се розко^лочуйу ўсо / то^ди дода^йу му^ку і кисне / п'іткисло там ў мис'ц'і / поўна мисочка / ми ўже ви^дим поўна миска / то^ди роски^сда^йем ў бл'ашки // ў бл'ешках кисне поки ни поўн'і бл'ешки / поўн'і ўже бл'ешки / то^ди роспал'уйем п'іч / али шче поки ни^с

п'іткис хл'іп / тої йа ўже тоди пал'у ў пе^нчи аби наго^р'іло ^ддобри / аби ^ббула
гран' / аби нал'агло на дно / аби дно було аш чи^рвони // йак'шо коц'убоў
пошур'увати по п'йецу то тоди ^ііскри / с'качут ^ііскри / о // то тоди можна са^джети
ўже хл'іп / тоди хл'іп са^джейу ў п'іч / і шче п'іч ^ддобри ни^е закри^евайу аби ^ддобри
п'ід'ішоў / аби були ви^елик'і ^ббоханц'і / тоди при^екри^евайу п'іч ўже / а т^рошки
г^рани ли^шайу до за^тула / ли^шайу т^рошки в'ін за^гн'ітитси / за^би^райу /
закри^евайу за^тул'у і го^ддину пи^ечеси //

63(5) – Йак ва^рити пи^роги / ўз'ети му^ку / про^с'іяти / йак'шо про^с'іяна
му^ка то к^рашчи к'істо си за^м'ішуйе / і тоди бе^нрем во^диц'і те^нплен'кой і зо дв'і
йа^іци / пу^шку ^ссоли / і тоди се рос^колочуйем / і тоди дода^йем му^ку // то ^мможна
багато за^м'ісити / а так со^б'і норму к'іл'ко т^реба к'іл'ко со^б'і м'ісиш / к'іл'ко
йе тойі р'іди^ени / тоди ^сспли^еш ту^да му^ку / ви^м'ішуйем к'істо / по^тому
в'іки^да^йем на с'т'іл'ницу / ^ддобри ви^ем'ішуйем аби ни ^ббуло ^ббодзик'іў // тоди
бе^нреш ^тач'еўку і ро^стачуйеш к'істо / бе^нреш ^хочиш р'іжиш со^б'і на
ква^дратики / ^хочи^еш ста^канчи^еком в'іро^бі^йеш ^круглен'к'і / во^ни к^рашч'і
в'ігл'а^да^йут / і тоди со^б'і ма^йеш ва^ри^енички і чи бара^бол'ки // а йак'шо р'ізати
к'істо на так'і ква^дратики / а тоди со^б'і кла^деш на^чи^енку / ^хоче^нш м^н'асо /
^хоче^нш бара^бол'ки / ^хоче^нш ви^шн'і / ^хоче^нш ма^к / сир / шо то^б'і до с^маку // тоди
за^л'іпл'уйуш і коли ўже окр'іп ки^епит / по^соли^еш окр'іп і тоди ки^да^йеш
пи^роги / пи^роги за^варилиси / жариси ци^бул'ки / шк^варк'іў / а ^хоче^нш с ^маслом /
а ^хоче^нш с ме^нтанкоў і так'і доб^рен'к'і пи^рошки / а тоди друшл'а^ком ше зо
к^ропу ви^би^ра^йеш і кла^деш ў ^миску і по^мастили ^фаіно і йіш //

63(6) – Ко^лис ро^били вес'іл'а б'ід^н'ішче йак ти^епер ^ббуло / ^йушку ва^рили
та^ку з м^н'аса / в'ін'іг^рет ро^били / толу^пц'і / боршч с ^пончи^еками / ма^лисни^еки /
^кашу ^рисову ва^рили та^ку гу^стен'ку с ^цукром про^цукре^ну / кам'пот да^вали ў
та^р'ілках / бо ни^е ^ббуло гор^н'еток так // ни^е ^ббуло ко^лис так йак ти^епер / то се так
во^ни на в'іс'іл'а / ка^пусту р'ітку / ка^пус^н'ак та^киї / та ко^лис так ^бб'ідно ро^били
// а йак хл'іба ни^е ^ббуло к'іл'ко / ^пери^ет ко^жного кла^ди г^р'інку хл'іба / зйіў зноў
при^несли / ни^е так йак ти^епер / на сто^ли по^накла^да^йут хл'іба / би^ери к'іл'ко

'хочи°ш / так ни° було 'борши // 'пили шо / 'пили грушн°ак душили / вишн°ак
 робили / ви°но душили / робили таке ви°но с°вое / до°машн°е / само°гонку 'пили /
 таке°во // та°ка бу°ла забава // 'б°дно було / 'али було ви°село / гул°али два дни /
 три дни // 'перши° ден° се ў суб°оту було / ў суб°оту забаў°йелиси / 'перши° ден° то
 при°носили зе°рно / цукор на при°н°ис / хто шо маў то при°носиў / крупи 'рисов°и /
 а по°тому д°руги° ден° чо°лов°ик не°се два бо°хан°ц°и хл°їба ї гор°іўку / а 'ж°інка
 курку / а т°рети° ден° се ўже буў про°п°її // д°руги° ден° молод°и їшли до шл°убу ї
 тоди при°ходили в°їт с°л°убу ї тоди ўже при°їмалиси за сто°лом // ўс°и гост°и
 сид°їли / 'пили / їїли / сп°ївали / гул°али / а на т°рети° ден° то ўже були сухар°и
 назि°вали / ну йак°шо се ўже до молод°ого їшли на про°п°її / а по°тому ўже робили
 сухар°и / ў молод°ой то ўже сухар°и робили / ў молод°ой ўже не° було забави / то
 се ў молод°ого було / се молод°ой гост°и їшли до молод°ого ї там забаў°йелиси / то
 се нази°ваўси про°п°її / ї та°ке було в°їс°їл°а // те°пер ўже ни° та°ке / ти°пер ўже
 к°рашче / бо°гачи / ни° но°сили тану тар°їлки таки°во / бо ни° було того шче таки
 ў маго°зинах / а ти°пер ўже йе ўс°о таї ўже //

63(7) – Рос°кажу і°стор°їю нашого се°ла / наши се°ло мален°ки / колис
 було б°їл°ши / було б°їл°ши л°удеї йак зарас / зарас пов°їїжали / молод°и
 пожи°єнилиси / пої°їхали по м°їстах / порос°ходилиси по селах ўже // се°ло
 нази°валоси Сте°п°їўц°и / по°тому буў пан Ду°ман°с°киї / а до него при°їїхаў шче
 о°ден пан ў гост°и / се°ло було б°їдни дужи / ї пасли°си в°їўц°и / 'можи було
 двайц°їт° / 'можи триц°їт° тих овец / ни° з°найу / а тої пан кажи / а шо ў теби так°и
 худ°и в°їўц°и / а 'можи би ми т°вое се°ло пе°ре°їми°єнували / а в°їн кажи та наї
 буде / то будут Худи°їїўц°и / так ї Худи°їїўц°и по сеї час / були кол°госпи / те°пер
 ўже не°ма кол°госп°їў / се°ло мален°ки / 'молод° ўс°а п°їшла по м°їстах / а стар°и
 ми так стар°и жийе°мо ў с°воїї і°стор°її / ў с°воїм се°л°и //

63(8) – Ото би°єremo к°їл°ко бакла°жан°їў / ї / з°робимо з них шчос° та°ке
 смач°нен°ки° / аби до писка д°обри° пол°їзло / ї лехко си пери°стравило / би°єру
 чо°ти°ри кругл°їшчих 'овоч°и / зн°їмайу з них шк°їрку / ви°би°єрайу акуратно
 мн°акот° в° окрему мисо°ўчку / тоди роз°їгр°ївайу ду°хоўку до сто в°їс°їмди°с°ат°

г'радус'іу / пос'таул'у на бл'ашку бакла'жани і наї пи'єчуц'и / пит'нац'іт' хви'єлин / тим 'часом 'чишчу одну цибу'лину і с'мажу на ол'їйови / 'вит'агну бакла'жани кла'ду аби бу'ли зим'ні / 'дал'і зноў би'єрус'а за 'начи'нку / пос'ічу шче мн'акот' йаку вибрала з бакла'жан'іу / шче 'пару пом'ідор'іу / по'мийу / пок'райу / а'ле" 'пери'д тим здо'ймаю 'к'ірку з пом'ідор аби ни'є зал'агало у жо'лудку / то 'єс'о до'кину до цибу'л' / і зноў на во'гон' тушку'вати / 'ў к'інци би'єру ж'мен'ку 'сира / ви'би'євайу зо три йа'ці / пос'ічу два зуп'ки часни'єку / по'сол'у / попи'р'чу / 'пот'ім шче з'мел'у на мн'асо'рупц'і чи'єрств'ий хл'іб / та'ко йак си хл'іб ли'шайи'є / то йа 'мел'у на су'хар'і / йак т'реба / 'можна котл'єти у них опка'чати або при'єсипку до 'чогос смач'ного // 'фаїно то 'єс'о ви'єм'ішуйу / ви'єкла'дайу 'ў бакла'жани і зноў 'ў ду'хоўку на 'к'іл'ка хви'єлин аби скр'іпилиси йа'ці / аби во'но с'тани йак 'начи'єнка і 'єс'о //

Інформант: Луговик Михайло Дмитрович, 1932 р. н.

63(9) – 'Ў 'сорок 'сем'ім 'роц'і бу'ў 'голод / ни'є бу'ло шо 'йісти / ни'є до'ўго / дв'і чи три не'д'іли / то хо'дили 'тато ни'єбош'чик і зби'рали 'губи / назби'єрайут 'путн'у губ // ко'рова 'дома до'йіласи і сме'тана бу'ла / зва'рут ба'н'ак губ / та'ка йа'кас ми'єдунка бу'ла / кро'пива / лобо'да / лобо'да і то'їво / ми'єдунка і то'то ва'рили / і кула'чок два му'ки за'прави'єли / кор'ж'іу напи'єкли // йа 'гон'у пасти ко'рову 'йал'іуку і ко'билу / а ми'єн'і 'торбу тих кор'ж'іу нада'йут / 'торбу / в'ісад'а на ко'билу / шо йа // се 'к'іл'ко йа 'рок'іу ма'ў / і в'іжи'єну пасти на Ко'р'чунок і так 'заким пов'ігон'а 'Роман Боднар'ук або Іл'ко / або Ми'єтро і чи'єкаї ше то хтос в'іци / 'М'іс'ко Ко'ро'л'ук / і йа т'і кор'ж'і скла'ду / 'чери'єво та'ке"во 'пере"до мно'ў / о // та'то шо / бу'рин і кула'к му'ки / і так то'їво / і так йа пе'ре"жи'єу тої 'голод / бу'ло ни'є до'ўго дв'і або три не'д'іли / 'ўже ни'є 'годи'єн памн'а'тати / 'али'є шо 'голод бу'ў //

63(10) – Бу'ў ф'іл'варок / 'єс'о бу'ло йак 'майе 'бути / ф'іл'варок ко'лиси ка'зали / ну пан ма'ў поле / ма'ў кон'і / госпо'дарку та'ку ма'ў / кон'і / ху'добу / 'єс'о бу'ло / с'вин'і / ну о'вец не" бу'ло // а 'л'уди ро'били 'ў 'пана / так / хто на п'і'р'ік /

хто на р'ік / на п'іур'ік робили і на р'ік / о // йіздов'і були // було три па́ни / на
глинн'єску один / там де ти пер школа д'ругий / а тут коло с'таву т'ретий / три
па́ни було / і се л'уди робили / так // ну за Пол'шч'і були / за н'імц'іу ф'іл'варок
буў / і за руских колгосп / ну йа час йа не з'найу ў йак'ім роц'і / до в'і́ни / до
в'і́ни / це то шо / чуйиш / Пол'шча була / о // ну а по'тому ўже були голови
колгосп'іў так'і //

63(11) – Ну та ўже колгоспи си завели ў сорок де'ўйат'ім роц'і / айажи'
колгосп буў / та йакий ве'ликий / йаке си'ло / такий колгосп / о // а йа малиў / ўже
ў сорок т'рет'ім роц'і скал'ічиў руку / о // за колгосп йи'е шо росказувати // а йа ў
сорок де'ўйат'ім роц'і ішоў ў'читиси на мел'ника / але та'ко / ўсе ў жни'ва ни'ма
шо молоти / млин заўк'нуў / при'шоў до'дому / а ланк'ова к'личе до млин'ка за т'ік
до колгоспу / йа кажу / ви сид'іт / л'агайте со'в'бі спати / а йа п'іду / се ўночи /
нан'іч / о // йа п'ішоў до млин'ка / а тут йа'рас х'мара над'ішла та'ка / кажи'е /
Іл'ко Гудз' буў головоў колгоспу / не то'во / ни'е роскри'вайте / н'ічо не' роб'іт
чи накри'вайте і ід'іт до'дому // а то такий б'уу / ну йа з'найу йак ска'зати / ну
двигун шо то'во / шо молотарку т'аг'нуў / о // ўс'о поросхо'дилоси / ну а йа ше си
к'ручу / а майу м'ішок / ўпирезаний ў м'ішку / е // а стрепки були / так'і с
караб'інами були / охр'ан'али колгосп / о // а М'іхалко буў тим стреп'ком і спит
на пше'ници / на ка'гат'і / а йа коло 'него ў м'ішок со'б'і нагор'нуў / ну к'іл'ко йа
годи'н ўз'ати / йі'ких д'вац'іт' п'ят' / т'риц'іт' к'іл'а пше'ниці / і ста до'рогоў /
через Ге'ўйако'ву о'в'бору / ста то'во / лиш на до'рогу в'іішоў / а Іл'ко Гудз' /
голо'ва колгоспу / з о'в'бори / а йа черис до'рогу таі го'родом / таі ста чери'єз
Доцину о'в'бору / через Лац'кову с тоў пше'ницеў п'ішоў до'дому / о / та'ке і // шо
то д'вац'іт' ко'п'ійок на трудо'ден' / се т'реба за тоі трудо'ден' наро'битси / о // і
чос йа забуў к'іл'ко тих дек чи грам да'вали на трудо'ден' / так са'мо було жит'а /
а го'роду д'вац'іт' п'ят' сотих // там так / і бура'чок / курудзи / барабол'і / і бурак
/ і бура'чок / ўс'о та'ке // на д'вац'іт' п'ят' сотих го'роду було / ої чи'каї / т'аш'ке
жит'а було / о //

63(12) – Були пол'аки / йа памйа'тайу за пол'ак'ів ше / а по'тому 'руск'і
 прийшли / по'тому цеї / н'імц'і / аї 'Боже / 'Боже / за н'імц'іу то хл'іб зби'єрали /
 шо не" було шо йісти // а йа пас / пригнаў с 'пасин'а / а то з 'дому ўже ўс'о / бо
 н'імц'і ходили / заби'єрали хл'іб / зе'рно / і п'ішли тако було за тим / за го'родами
 такий горб / шо там пот'ік 'рили / і пос'ідали праўда н'імц'і і дал'шиє не" йшли /
 лиш тут ходили // йа пригнаў с 'пасин'а / найіўси і їду / а во'ни ўже тут на с'і
 'вулиці / йа стаў о 'попри хату 'вашу / ста бла с'тешка / ф'іртки не" 'було / н'ічо
 не" 'було / іду / а н'імиц уздр'іў і с 'пісто'л'ета паўх / не" ў 'мениє / 'алиє за мноў /
 тоїво / а йа 'хода / п'ішоў 'черисє 'Худову ўбору і там за тої горб ўже 'коло 'тато /
 'коло 'мами / та там ц'ілії кут сеї сід'іў / було було // по'тому за н'імц'іу / а
 'руск'і були / п'іс'л'а н'імц'іу були 'руск'і / і ка'зали шо / 'кажиє / н'є се за 'перших
 'русских / ка'зали шо пол'аки 'р'іжут / 'кажиє ўже ў 'Колодр'ібц'і л'удий 'р'іжут / о //
 таї 'мама і йа / ни'єбошка 'мама і йа / ми'єне ўз'али до Скоўйати'єна / ми п'ішли /
 ої 'Боже 'Боже / а ў Скоўйатин'і ўже тоїво / москал'і / 'руск'і / 'танки / ўс'о ўже
 спок'ійно / а 'тато лишилиси ни'єбошчик 'дома / се за д'ругих 'русских / а т'рет'і
 'руск'і / то 'воїна 'була / ої то була 'воїна //

Інформант: Прокіпчук Софія Ільківна, 1931 р. н.

63(13) – Йа памйа'тайу 'голод / 'голод такий буў / ни ўро'дилосьи / 'мало /
 'тайак була по'суха і буў дощ і ниє ўро'дилосьи / і 'дужиє 'л'уди 'мало 'мали там
 пши'єниц'і / таї зи'єрна 'мало 'мали / о // і 'голод / 'дужиє ходили 'л'уди дес зда'лека
 суда до 'нашого се'єла / і нав'іт' 'голод такий буў / шо во'ни п'ід п'лотом ўми'єрали /
 ба'гато люди'ї поўми'єрало // се ў йак'ім 'роц'і? / н'є то по в'іп'ні пеўно ўже було /
 'голод по в'іп'ні буў / то 'л'уди ўми'єрали 'поп'ід п'лоти / ўже йа памн'а'тайу 'голод /
 то ўже йа 'добри се з'найу / шо йа 'пасла ко'рову ў 'свого 'бат'ка / то в'ін нам даў /
 бо в'ін буў на 'тоц'і / і нам даў пше'єниц'і / тако шо ми ниє голоду'євали 'дужиє
 'т'ашко // то в 'одного гое'подар'а к'ін' здох / а в'іт'и за Збру'ча таї сід'іў ўже тут
 / з йакойус сід'іў 'ж'інкойу од'нойу / бо хт'іў йісти / а маў дитину / а ў 'нейі шче
 буў хл'іб таї в'ін т'рохи набе'єре хл'іба / таї туду в'ідни'єсе дитин'і і 'ж'інц'і // а ў

су'с'іди здохла кобила таї сказали / кажи^е може би закопати / в'іт'агнути / в'ін
кажи^е ни^е в'іт'агайте / йа зара позвон'у / зара йїї розби^ерут / бо то голод // ни
було // і в'ін п'ішов туді а прив'їў так можи коло дес'іт' / і того кон'а пор'їзали
по кавалку і забрали того кон'а / в'ін здох / буў стабіи / лиш си копита
полишали / а ўс'а забрали / такіи буў т'ашкіи голод / дужи^е т'ашко л'уди
б'їдили // носили в'іт'и шо мали / давали с'уда / і з одежі / і такі сад'їўниц'ї
в'їкопували / приносили / бо дужи^е була / ў нас шче не так / а там дужи^е була
б'їда / дужи^е / ў тих районах / таї так шо ми пер^ебули голод / али^е багато
л'уди п'їшло / померло з голоду / се тайак буў колис голодомор / се так
називайут голодомор / шо буў голод // то так йа б'їлши тоб'ї ни^е знайу //

63(14) – Начинку / будем начинку робити / дл'а начинки треба пи^ечи
корж'ї / корж'ї пи^ечеси на солотк'ім молоц'ї / дайеси трошки потому по
ж'мен'ц'ї і пи^ечем ў духоўц'ї / такі би бли не дуже г'руб'ї / і с'ї корж'ї р'їжемо
на др'їбнен'ко так йак на салат барабол'ї і тоди / добри^е шо би ц'ї корж'ї були
трошки так'ї шо би нин'ки йїх покришити / а заўтра зробити начинку / тоди
бе^нрем тушонку чи мн'асо в'їдваруй^м і р'їжимо на др'їбнен'к'ї кусочки /
вим'їшуй^м корж'ї / бе^нрем бйим йаїц'ї / саме перше треба йїх попарити
кур'ачоў йушкоў / а потому дайимо йаїц'ї / жарі^ну цибул'ку і вим'їшуй^м
разом с'ими коржами / йаїиц треба давати багато / на одну начинку / на одну
бл'ашку треба давати дес'іт' йаїиц принаїм'ї / бо того шо / ну треба би вона
трошки постойала / аби т'ї корж'ї набрали тойї / ну з йаїиц / йаїц'ами би
пере... / там аби переїшли йаїц'ї то то ўс'о / тоди бе^нремо пател'н'у /
на машчуй^м смал'цим не^нростопле^нним / і тоди складайим се ў бл'ашку / ў
духоўц'ї воно пи^ечеси коло години / треба дивити^си / потому шо би знати чи
начинка готова би^ерем стеблинку або з дерва таке в'іт'їсуйим з йакойїс
г'їлочки і тоди прошт'рикни^си йїї ў сирі^едину / йакшо чисте / значит' готова
начинка / а йакшо шче так т'агниси / то значит' ше треба би пе^нкласи / і така
начинка добра // потому би^ерем ви^нмайим йїї з духоўки / добри^е йак ў пе^нчи /

пи^ечи так ў ^сил'і / ви^тмайим йі^йі з ду^хоўкі / кла^дем / во^на т^рошки прости^тгаіе і
то^ди фа^йно си ^р'іже / на ку^сочки / на та^р'ілку і йі^мо //

63(15) – Ў нас ў се^л'і / не^н ў си^л'і / а ў л'іс'і і коло си^ела йе ки^р'ничка / ў
К^лен'іі йе ки^р'ничка шо там ка^з'али / шо ко^лис об^йа^виласи ^Божа ^Мат'і^р і та
вода пом'і^чна / і там ко^ждо^го ^року ^ход'а с'в'а^тити ^во^ду // йак ни^ема дош^чу ідут
мо^литиси / і так л'уди ба^гато ^ход'а до тойі ки^р'нички і д'іти / там пок^л'али хрест
ти^епер ўже / і ^вичистили йі^йі / і во^на там іс^нуіе // і та вода пом'і^чна / ^нав'іт'
^очи ко^го бол'а / мийут л'уди і так за дош^чу ^ход'а мо^литиси / ^ход'а з
ци^ркоўноў про^цас'іюў / ідут і з с'в'аш^чеником / і л'уди ідут до ки^р'нички / і
там в'іт^права / і іде дош^ч / іде / ^Бог по^ма^гаіе // к'іл'ко рас хо^дилим і в'іт'и
п^рійдим / і ^зара в'іт'и н'і в'іт'и х^мара і дош^ч іде / і та^ке / так //

63(16) – А то ^ози^ро / то ў нас при^епов'ідали / там ^дужи^е л'і^л'іі рос^ли /
^дуже^н гл'ібоке то ^ози^ро бу^ло / чоў^нами п^лавали по н'ім // при^епов'ідали / шо
там ко^лис сто^йала ^церква на гор^б'і / бо то на гор^б'і і ^ози^ро си зро^било // і хтос
за^к'лаў ту ^церкву / ну то ^може тис'а^ч'і ^рок'іў / йа ^того ни памй^атайу / лиш та^ке
ка^з'али стар'і л'уди / рос^казували // і та ^церква си за^пала там і зро^билоси ^ози^ро /
а ^по^тому ў^чен'і ^дуже хо^дили і х^т'ілі ў^знати шо там д'іісно йе / і шу^к'али по т'ім
^ози^рі // до дна не^н годин бу^ло з^рунту^вати / не^н годин бу^ло дна на^їти ў т'ім
^озе^р'і / але йак п^лавали на тих лотках / то шос за^ч'іпили то^л'т'і шо п^лавали / і
т'агнут / і так т'агнут / т'агнут / а во^но ^дуже т'аш^ке і ўже п'ід ве^р'хом і о^дин
за^к'лаў / шо ш там ка^же за д'ід'ко та^кіі т'аш^кі ў т'ім ^озе^р'і // а то буў дзв'ін / і
ка^же тої дзв'ін си ур^ваў ^того гач^ка / шо во^ни за^ч'іпили і та^ко зро^биў бам / бам /
бам і п'ішоў на дно / о // так шо во^ни ^того дз^вона не^н ^вит'агнули // а ^по^тому ўже
/ се та^ке припов'ідали стар'і л'уди / шо с ^того ^ози^ра / шо там с тоў ^церквоў
пото^пилиси л'уди і ^по^тому с ^того ^ози^ра ви^хо^дили ру^салки / і ^дужи^е сп'івали на
^берез'і т'і ру^салки / а йак хтос над'іде / а во^ни шо^л'бус' у ^во^ду поска^к'али і ўс'о /
о // і та^ке за се йа ^мо^жу то^л'б'і рос^казати / ну а б'іл'ше шо та^кого старо^даўного /
ўва^ж'али йіх шо то бу^ли / в'іхо^дили на ^берег і ўно^чи / ка^же / ^дуже с'п'івали /
^дужи то^то / а ^по^тому ка^з'али / шо то в'ід'ма / о // то ба^йку ка^з'али / шо в'ід'ми

хо|дили по ха|тах / |коми^еном зал'ізи та |в'ід'ма до |хати і з горшк'іу пов'ійі|дає і
на|зад |комином |ўте^че // то се |бапка |моја та|ке припов'ідала / а |яа |того ни
памй|тайу / а шо |ози^еро / то памй|тайу / і во|но на гор|б'і бло / |але чи во|но
д'існо так |було / шо на гор|б'і і |ози^еро си зро|било / то се |яа |добри^е з|найу / бо |яа
хо|дила //

63(17) – Ба|бус'а роспов'ідала |як у си^ел'і бу|ў чолов'ік / |йо|му чос |ўс'і /
|нав'іт' |ни^е з|найем |як |йо|го пр'ізвншче / а|ї не^н скажу |нав'іт' / |али^е з|найу шо
Си^екретор |йо^уму ка|зали |ўсе / а по|тому і до|ц'і ка|зали |Нас'ц'а Си^екреторчина /
та|ї таки^ево / |але се|ї чолов'ік бу|ў |пе|ўне ро|зумнй |сил'но / бо то|го шо |ў св'іі час
в'ін бу|ў в управ'і секри^та|рем / з|начит |ўм'іу пи|сати / |ўм'іу в'ідно ро|бити
|як'іс сп|рави та|к'і т|рошки ро|зумов'іш'і / а по|тім п'ішо|у на / |ни^е з|найу чи в'ін
|пенс'іу ма|ў / та |яа|ка там |пенс'іа ше то|д'і / |пе|ўни |ни^е |було ше то|д'і |пенс'ійі /
бо то ж ба|пки не^н |мали шче |наш'і |пенс'ійі / в'ін при|шо|ў / і шо / зма|струва|ў
со|б'і к|росна та|к'і і с тих к|росин в'ін тка|ў / |яа|кис ста|нок в'ін ма|ў / |яа не^н з|найу
|як в'ін со|б'і при|дба|ў / |али^е шо / чи в'ін сам |йо|го сотво|рі|ў чи шо / |али^е ба|пка
|ни^е ро|сказувала / |али^е шо з|найу / шо в'ін не^н од|ному тка|ў то|їво / а то |яа|ке то
|було / та то бу|ла стра|шна б'і|дос'а / ко|нопл'і / от нас |суд'а за ко|нопл'і / а то|д'і
було ко|нопл'і це с|пос'іб |як |можна бу|ло од'ітис'а // с'і|їут ко|нопл'і / зро|били
г|ратку ко|нопел' / і та|к |л'уди / та|к |л'уди ви|живали / |але с'п'івали / а |яа|к с'тани^е
гу|л'ати / |яа|к с'тани^е то|їво / ко|зак / |ў|далили / |просто |раду|іси / і о|цеї чолов'ік /
о|цеї си^екретор / се в'ін |ўрод'і зда|вало би си ну шо та|ке / ро|бй|ў та|ї ро|бй|ў / |але
в'ін буквал'но од'іва|ў |л'уде|ї ма|ў та|лант до |того |шоби то|їво / шоб |л'удин'і
зро|бити до|бро / шоб |л'удин'і до|бре зро|бити //

63(18) – На|стругати бу|рака / на|кри|шити др'і|бнен'ко / чи^ер|воного бу|рака і
фа|сул' с п'і|ўл'ітри і бу|рака с п'і|ўл'ітри / і зо дв'і |л'ітри во|ди / |ў |кого |яа|ка
чел'ад' |їе / о // хто |варит бан'а|чок / хто бан'а|к / хто п'і|ў бан'а|ка / і за|кри|шити /
посо|лити / |дати пе|т|рушки / |дати к|ропу / |дати ци^ебул'і / і зва|раси |ўже фа|сул'і /
бо ти^епер к|руг'а бу|рак / го|тов'і / фа|сул'і го|тов'і / |ўс'о // ко|лис не^н |було / хто
кру|ти|ў / де бу|ли с|лойіки / хто |вид'і|ў с|лойик / гла|душчики бу|ли // парти|зани

хо|дили ў дубин'і ночували // ага / за боршч / е // йак ўже і забула шо йа казала / ага / боршч / ну таі тоди варици / варици / звараси ўже фасул'і / даі давати сми^{el}тани / бо ми мали дв'і корови / а хто ни^e маў / тоі оцтом / али^e тоі боршч з'д'ібний з оцтом / ти^{el}пер ни даі сми^{el}тани до боршчу / таі з'д'ібний тоі боршч / о // таі зал'айут / таі звара мама кулешу / ше доки було ш чого / а потому то ўже неⁿ було ш чого / то ўже лиш пригоршчу курудз'анойі муки і лободи / зеⁿлена йакас / шо росте на т'ім / на ви^eсн'і / і нам'ішайут таких корж'іў / плескан'і / почосно^oча / помас'т'а смеⁿтаноў / йак н'е / то росколот'а смеⁿтани / ки^{el}п'іли / бо дуже сфуркайуци / би були ц'ілен'к'і / і ўсо / тоди ўже кладем на тар'ілку і й'імо / смачного //

м. Бучач Бучацького району

Бучач – районний центр, розташоване в долині на обох берегах річки Стрипи, притоки Дністра. Відстань до обласного центру – 72 км. Територія та околиці сучасного Бучача були заселені з давніх часів, про що свідчать виявлені на березі Стрипи залишки двох поселень трипільської культури та поховання доби бронзи. Перша письмова згадка про Бучач датується 1397 р. [2, с. 174-180].

Інформант: Храпко Стефанії Петрівни, 1930 р. н., освіта – 8 кл.

64. – Тис'ача деⁿўйатсот триц'ятого року народилас'а / йа заⁿк'інчила ў сеⁿл'і / ў своєму сеⁿл'і сорок п'ятого року ш'іс'т' клас'іў / але ў нас було так / дв'і ўчитеⁿл'ки мало ш'іс'т' клас'іў / два класи було разом / бо іначе неⁿ виходило // ў сорок п'ятому роц'і нас пеⁿреⁿселили і ў Мижовеⁿчах на сⁿтан'ц'ійі меⁿне хот'іли забрати за своіу / але мойа мама меⁿне неⁿ в'ідала / бо йа була одна донеⁿчка ў мами / ше буў брат / син // ми там були м'іс'ац' / за тоі м'іс'ац' прислали нам два вагони і ми на в'іткритому / то було нас веⁿсеⁿл'али чотирнац'ятого жоўтн'а / на Покрову / а приїхали до Бучача на Миⁿхаїла // на в'іткритих вагонах / йа захвор'іла на деⁿзеⁿнтеⁿр'ійу / потом лежала ў Джуриⁿні на п'ідлоз'і на с'ін'і / поки приїхала ф'іра меⁿне забрати // ўратуваў меⁿне в'ід

смерт'і пок'їнні ўлада Паўло // в'ін сказаў / шоб давати ме^ні зв'іробойу і сок бураков'і / і то ме^не ўратувало // з'начит' йа виходила ту хворобу і п'шла зак'інчити ш'колу ў Баріш'і // зак'інчила с'оміі клас // йа п'шла ў ўчилишче ў Чортк'іў ў то'ргову ш'колу / не^н тому йа йшла / шо йа ро'зум'іла / шо таке торг'іўла // йа йшла тому / шо там бу'ло ў газет'і ого'лоше^н'а / шо там йе сто'лова і там йе сти'пенд'іа / на тої час с'аме б'іл'ше бу'ло / сто с'імде^с'ат рубл'іў / а скр'із' по ўчилишчах бу'ло по сто двацят' рубл'іў // тому йа там п'шла / шоб в'ижити //

65. – Ми бу'ли д'уже б'ідними / ми н'ічого не^н мали / ў нас п'ят' господарок йіхало на одн'і ф'ір'і / то шо мог'ли ў'з'ати / ну шо ми мог'ли ў'з'ати / і корову в'ели // і ше ми д'уже заможного будинку / ро'дини / наш будинок буў д'уже гарніі / п'д бл'ахойу / подв'іря гарне // ўс'о ў нас бу'ло д'уже гарне / і при'шоў пол'ак і нас обдуріў / сказаў / шо йа заберу в'ашу бл'аху з будинку і дорогу п'усуду забраў / і йа вам на стан'ц'іі в'ідам по половин'і / йа буду мати і ви будети мати / і так лише^нте ўс'о // і ми на то пого'дилис'а // в'ін нам не^н в'ідаў н'ічо'г'іс'ін'ко / абсол'утно н'ічого // і так ми при'йіхали голо'роч / йак йа ў'чилас'а ў ш'кол'і / то йа п'шла ў ц'еркву і ме^не д'іўчата запр'осили / шоб йа но'сила / шоб йа йшла з та'цейу / ми там познай'омилис'а / во'на ме^не запр'осила до сво'ейі мами // мама нас ўгостила с'алатом пом'ідо'ровим і хл'іп на'машче^нніі мас'лом / пам'е'тайу т'і смако'ти / ту добро'ту по с'о'годн'ішн'іі ден' / йа так с'ил'но най'ілас'а / але^н на другіі ден' рано мама йііі ме^не к'личе / йа д'уже наст'рашилас'а / там бу'ли д'уже с'ил'ні пом'ідори і д'умаю пеўно хтос' ўкраў / і д'умаю шо то йа / а мама каже / шоб йа ли'шилас'а на гос'п'дарц'і / бо во'на ма'е йіхати з' тойу мой'ейу то'варишкой ў Кий'іў ў л'ікар'ну // йа ли'шилас'а на гос'п'дарц'і / і мама п'ісл'а того ўже ме^не не^н в'ітп'ускала до ш'коли / йа ли'шилас'а до к'ін'ц'а наў'чал'ного року // во'на ме^не году'вала і ше да'вала па'йок до ш'коли / а ў ш'кол'і йа д'і'лилас'а з д'іўчатами / ми то'д'і жили на до'но'рств'і / зда'вали кроў і на то'му жили // п'ізн'іше ме^не на'правили до Бучача / а до Бучача ме^не на'правили то'му / шо мойа ма'ма бу'ла ў Баріш'і // йа

розраховувала на те / що йа буду мам'і помагати / а мама буде ме^н'і помагати // на пйадис'атому роц'і йа виїшла замуш // ў пйадис'ат' шостому роц'і ходила ў церкву правослаўну / ходила ў церкву / т'ішила с'а нейу / але ў пйадис'ат' шостому роц'і ўладика Паўло пришоў з^с т'урми і сказаў ме^н'і / що це церква / і во^ни не^н п'ічин'айуц'а нашому папов'і римс'кому / йа не^н в'ірила і цеї / йа кажу / даї ме^н'і к'нишку таку / шоб йа з'нала йака р'іч / йака п'ічина ц'ому / даў в'ін ме^н'і к'нишку / триц'атого року к'нишка була випущена // йа прочитала / і зрозум'іла / що то не^н йе / йак би мовити / нашої конфес'ійі церква / бо йа народже^н'а ў грекокатолиц'к'ій церкв'і // йа не^н майу н'ічого прот'іў / хто народже^н'ий ў правослаўн'ій церкв'і / в'ін с'і тримає своєїей церкв'и / це і добре / о / але йа ўже зрозум'іла / що то не^н йе моїе // народиўс'а ў мене си^ночок ў пйадис'ат' шостому роц'і і брат хот'іў хре^с'тити // ўладика Паўло / то з'начит' м'ї брат / двойур'ідний / хот'іў хре^с'тити дитину / але йа хот'іла ўже ў церкв'і хре^с'тити дитину // і ўстр'ічайу св'аш'чене^к'а / а св'аш'чене^к'а каже / то тої / що ночами по церк'вах правит' / а йа обурилас'а / кажу / йак / та то ў п'ідвалах правили / х'іба молитва не^н скр'із' однаково / може б'іл'ше ше при^н'ати ў катакомбах причаст'а / а йа кажу / н'е / н'е / н'е / йа не^н хочу записуватис' // і в'ід того часу йа с'тала на с'торону / тве^р'дойу греко католичкойу / пове^р'нула с'а до своєїей св'атин'і // ми були ў п'ідп'іл'і / нам було добре і було т'ашко // добре було нам / було весе^л'о / усп'іхи ми мали // ми мали с'лужби Бож'і // ми разом спов'ідалис' // ми мали ве^л'ике товариство // ў нас облас'т'і так були йак би ўс'о одна р'одина // нап'риклад / йа зара ше скажу за церкву / нашу п'іг'п'іл'ну на Нат'ірин'ц'і / там зій'жалис'а і з^с Си^б'іру і з^с ўс'іх област'ей / і так дал'ше // ми ше з'нали / що там йе мо^н'ахин'і і там приї'жайут' св'аш'ченики / і там в'іг'праўл'айуц'а церк'оўн'і обради // ну п'ід час п'ідп'іл'а ме^н'не визивали ў каге^л'бе / питалис'а / чи йа в'іруйу ў Бога / йа казала / що йа не^н в'иродок своєїей р'одини / питали чи в'іруйуча / хожу ў церкву / н'е не^н хожу ў церкву / чо^м'у не^н ходите // бо йа прац'увала ў торг'іўл'і // буў ў мене^н ў не^н'д'іл'у робочій ден' // по хатах ви ходите // н'е // йа не^н хожу // а Ва^с'илик до

вас при|ходе / кажу / зви|чайно при|ходе / то м'ї брат / а йак брат не^н може приїти до се^нстри / ну во|ни ме^нне намоу|л'али / шоб їа то їім допома|гала без^сплати / їа прац'увати на то не^нл'убл'у // во|ни ме^нн'ї пооб'їц'али / шо їа не^н допрац'уйу до пенс'її / шо |мої д'їти не^нбудут' у|читис'а ў вишчих наўчал'них |закладах // але тим |часом їа прац'увала до пенс'її / району газета |випроварила на пенс'їю з великими |поче^нст'ами / д'їти |мої / троє д'їтеї за|к'інчили ўс'ї вишчу осв'їту / і ўс'о стало з |Божой вол'ї добре // їа ше |хочу нага|дати / шо п'ід час п'їтп'їл'а / не^ндумаїте / шо то так було / так ур'а|дово і так дал'ше // каге^нбе було ў п'їтп'їл'ї / м'їл'їц'їїа була ў п'їтп'їл'ї / ур'адники були ў п'їтп'їл'ї / ўс'ї хре^нстили д'їтеї / хоро|нили своїх бат'к'їў // але бат'к'їў їак хоро|нили / дес' ў |хат'ї в'їтпрау|л'аўс'а |похорон / і осв'ачували |земл'у / |земл'у брали на ту мо|гилку / де похоро|нили л'удину // на|чал'н'їку каге^нбе |бучац'кого їа но|сила св'ачене їаїїчко / но|сила св'ачену |воду / |мама їак їїх по|мерла / то с|лужби |Бож'ї в'їтпрау|л'алис'а / |похорони в'їтпрау|л'алис'а / |л'уди в'їрили ў |Бога / х'їба були т'ї шо не^н в'їрили ў |Бога / ше |хочу зга|дати |бучац'кого Ро|мана / в'їн прац'уваў на|чал'ником |бучац'кой м'їл'їц'її / були ано|н'їмки / були з|воне^н'а / шо на Наг'їрин'ц'ї ў т'ї же п'їтп'їл'н'її |церкв'ї в'їтпрау|л'аїе Ва|силик Пау|ло / там л'уди з'їїшлис'а і там бу|де в'їтправа // а в'їн зробиў ў тої с|пос'їб / маў до|в'їре^н'ну о|собу і приси|лаў на про|в'їрку / але то|д'ї коли ўже |л'уди роз'їїшлис'а // і н'їколи н'їчо не^н мо|гли во|ни за|стати / і од|ного |разу насто|ятел'ка |каже до |мене / шо |пан'ї Сте|фцу / їа|кий Бог |добрий / коли м'їл'їц'їїа при|де / ўсе л'удеї не^нма / аш їак ми |виїшли с п'їтп'їл'а / то теї |самї м'їл'їц'їїо|нер ска|заў / їак на|чал'ник ро|биў / їак в'їн хо|диў на про|в'їрку / ў їа|кий с|пос'їб то було ўс'о за|крито // так |церкву охоро|нали і ур'а|доўц'ї / і так ўс'о було / але |дуже |хочу ска|зати за осв'аче^н'а па|сок / зна|єте / шо по с'о|гон'їшн'її ден' їа |майу та|ке ве^нлике за|доволе^н'а / та|ку |гарну |памїятку / їак св'а|тилис'а па|ски // ў |мене буў |вишит'її о|брус / ст'їл буў рос|кладе^н'ний / |вишитїї о|брус / так же була |вишита до|р'їшка // посе|ре|дин'ї були |б'їл'ї ле|л'її / |бу|кет |б'їлих жи|вих к|в'їт'їў / хоч ў тої час ше к|в'їти були не^н попу|лар|н'ї та|к'ї // к|в'їти їа с

Те^рнопольа пре^возила // ў мене були живі квіти на столі / ў хрусталах / ў
кошичках ўсакі л'юд'ам носили пасхи / йайічка // а ми йайічок ва^рили дуже
багато / бо ми йайічками с'і д'ілили / хто не^н маў д'ілил^са на роботі / л'уди
йайічками д'ілили^са // прийіжайе св'ашчене^к ў трет'і годині ўноч'і /
змуче^нні / не^шчасні / ў болот'і / слова не^н може про^мовити // йа йому дала
ноги по^мити / дала йому капл'і се^рдечні // в'ін трошки в'ід^почіў / ўз'аў
пе^тра^хил' на себе і п'ішоў до к'імнати в'ітпраўл'ати посв'аче^н'а паски // йак
зсп'іваў Христос Воскрес / то душа с'і розкривала / здавало^с'а ме^н'і / шо не^н
на ц'ому св'іт'і // де ўз'аўс'а голос / де ўз'алас'а сила / де ўз'алас'а та краса
тойі паміятки по с'огон'ішн'ї ден' дл'а мене // йак т'іл'ки св'ат'ат' паски / то
йа вес' час соб'і згадуу тої момент // по^тому за йакиіс' час / ў ш'ійіс'ат'
де^нўйатому роц'і здайес'і то було / пре^нходе брат і каже / ти знайеш / шо ми
ви^ходимо с п'ітп'іл'а / йа кажу / та шо ви там хвалитес'а / с п'ітп'іл'а / але шеф
того п'ітп'іл'а / йа ше шо хочу сказа^ти / ў в'іс'імде^н'с'ат' шостому або с'омому
роц'і ўмирае його мама / і во^на ме^н'і каже / йак ме^н'е будут' хоронити / шоб
ме^н'і не^н купл'али в'інк'іў // а шо вам купл'ати / квіти / йа л'убл'у квіти // а
йак'і ўзім'і ўмрети // г'іл'ку сосні // а во^на ў Карпатах ўмирала // але ти ме^н'і
скажи / йак наша церква ви^де с п'ітп'іл'а // йа знайу істор'ію / шо во^на
напеўно ви^де / але^н ў йакиі с^пос'іб // ко^муну завойувала ц'іліі св'іт / ко^муна
не^н дас'ц' наш'ї церкв'і ви^ти / ну йак це буде // йа кажу / ну х'іба йакас' Б^жа
вол'а / а спраўд'і душейу йа не^н в'ірила / йа молода була / йа не^н розум'іла того
/ шо то може так істор'іа так ве^рнутис'а / шо то ми може^нм бути ў свобод'і // і
на й'ї похорон'і була ўс'а Гел'с'інс'ка сп'іл'ка / було багато з областей л'удей з
аўтобусами / машинами і так дал'ше // не^н було н'і одного в'інка / а були квіти
/ а то буў черв'ен' м'іс'ац' // було страшно багато квіт'іў // і во^на ше сказала /
шо йа хочу / шоб ме^н'е несли напе^ред / а за мною сп'івали / О спомагаі нас
Д'іво Мар'іе / і так сталос'а / шо прийіхаў ў Бучач і розгрузилис'а перед
брамою / і п'ішли до хати / і сп'івайт' / О спомагаі нас Д'іво Мар'іе // йа
заде^ре^нв'іла / йак так може споўнитис'а ўсе / шо й'ї х'т'іло // ўже йак ми

виходимо с п'ітп'іл'а було так / шо н'іби н'ікому не" було ўз'атис'а за о'то оформле'н'а церкоў / одн'і на робот'і / друг'і бо'йалис'а / а т'і сужен'і пол'іц'ійі / то були ўс'і сужен'і / тим би йак би не" були сужен'і / во'ни не" мали пра'ва дл'а оформлен'а церкоў / ну йа ўз'алас'а за ту сп'раву // ўз'алас'а за ту сп'раву ше з'е пок'ійним Йосифом Дз'урбаном / а оп'ісл'а в'ін стаў монахом отц'іў Васе"л'ійан / братом //

66. – Значит' Пок'рову ми в'ід'кривали на саме Рождество / і дуже хоч / от йа росказувала / шо значит' парт'ійн'і ко'мун'істи / на'чал'н'іки були ў п'ітп'іл'у // во'ни були ўс'і / не" ўс'і / але ба'гато було в'іруйучих / сп'раўжн'іх Господу Богу // буў та'кіі Бо'йко Іван Д'митрович / шо буў за'в'ідувачем ра'ікому // нам н'і'йак не" хот'іли оформити тойі церкви / бо старалас'а правослаўна церква би за'хопила ту церкву // йа п'ішла до / ми п'ішли з'е Йосипом до Івана Д'митровича / Іван Д'митрович ка'заў за дв'і го'дин'і в'ідати кл'уч'і / шо'б ми на Р'іздво мо'гли в'ітсто'яти церкву // ми пооб'іц'али / шо ми будем в'ітпраўл'ати пер'ед Р'іздвом // та с'т'ілки було наро'ду / страх'іт'а / перша с'лужба Божа була за благосло'вен'а йо'го // з'го'дом дес' / мо'же за па'ру тижн'іў / чи йак на с'в'ато ж'інка да'іе оф'іру на с'лужбу Бо'жу / йо'го ж'інка да'іе // п'ісл'а значит' / с'талос'а / бе'ремос'а ми ўже за монас'тир // в'ін буў ў ве"ликих хруш'чобах / ве"лика церква // з'нали / шо 'того монас'ти'ра н'і'йака правослаўна церква не" забере / і було дуже спок'ійно / але ви'шло ўсе не"здало / при'шлос'а оформл'ати / а це'й шо оформл'аў ў ра'іком'і / ў ра'іком'і / шо оформл'аў / не" 'хочу ка'зати // на'і істо'р'ія за ним с'і не" ли'шайе / не" 'хоче нам да'ти // то'му шо по одн'і'ї сторо'ні плануйут' ш'колу худо'жн'у / а посе"редин'і не" мо'же бу'ти кул'ту ре"л'іг'ійного // йа то'д'і їду ў Те"рноп'іл' / н'ім йа при'їхала з'е Те"рноп'ола / йо'го ўже пе"ре"вели на іншу робо'ту / а на'том'іс'т' с'тала інша л'у'дина / та інша л'у'дина оформила ўс'о / і нам було дуже т'існо ў Пок'ров'і / дуже т'існо нам було ў Пок'ров'і / і ми р'ішили пере'йти до Висил'іянс'кої церкви / там були страшн'і б'і'доти / там були голу'би / л'італи по церкв'і / не" гон було йіх з'ниш'чити // в'ікна були побит'і / поган'і слова були на'писан'і по

с'їнах / д'вер'ї бу'ли пороз'биван'ї / страх'їт'а бу'ло / але зно'сили л'уди / шо хто м'їг / с'їни об'били ка'пами / матер'їалами / і так прист'їл зроб'или з дош'чок / і там ми ўже йе ў Васил'їянс'к'її церкв'ї // і ви з'найте' / шо не" бу'ло н'ї ого'лоше"н' / н'ї на пропов'їд' / н'ї ў га'зет'ї // ми їшли до Васил'їянс'коїї церк'ви / то про'цес'їа їшла в'їд од'ноїї церк'ви до д'ругоїї / бу'ло поўно на'роду // а бу'ли та'ких к'їл'ка ж'їнок / шо в'їшли т'їл'ки на с'ходи / кл'ак'нули на кол'їна і їшли ц'їлу'вали д'вер'ї // це бу'ло жах'ливо / т'риво'жно / йак во'ни їшли до т'їїейї церк'ви / мож'ливо то бу'ли і ў арх'їбра'цтв'ї / хто хот'їў мо'литис' // то ма'бут' / бу'ли / так бу'ло ўсе д'орого //

67. – На початку йак йа т'їл'ки приїшла і сорок де"ўїятому ро'цї ў продук'товї ма'газ'ин / йа прода'вала по п'їўк'їло'грама кру'пи / п'їўк'їло'грама ма'ка'рону і од'ен б'ухане"ц хл'їба // а по хл'їб їїз'дили на пе"кар'н'у ф'їроїу // їїхала йа мо'же в'їд т'рет'а го'дина н'оч'ї / пре"везла тої хл'їб і в'їн / л'уди стої'али ў ч'ерз'ї / ко'му по'пало / ко'му не" по'пало то'го // а л'уди ў ч'ерз'ї стої'али і ка'зали / шо ш то за ма'ма / шо д'ала ту д'їтину ў тої ма'газ'ин // ўс'ому д'їтина в'їна / ше н'їх'то не" в'їшоў з'в'їти на вол'у // ўс'ї п'їшли ў т'ур'му // за мене бу'ло д'уже ст'рашно / йа д'уже бої'алас'а / але" так по'ма'лен'ко / по'ма'лен'ко йа про'прац'увала т'ри'цит' ш'їс'т' рок'їў / в'їд зв'їнка шк'їл'ного до зв'їнка пе"н'с'їїного / і не" мала н'їїаких н'ї ви'говор'їў / н'ї зау'важе"н' // прац'увала ў ве'ликих ма'газ'инах / ў ш'веїних ма'газ'инах / галонте"реїних ма'газ'инах / але х'очу ска'зати / от ба'гато нар'їкаїут те"пер на жит'а / шо бу'ло за москал'їў ўс'їм д'обре / йа би не" ска'зала / шо бу'ло д'обре / йак м'її чо'лов'їк захвор'їў / т'реба бу'ло йо'му д'їс'тати апе"л'с'ин'їў / то де"ре'ктор Те"рноп'їл'с'коїї кул'т'бази їїз'диў на ав'їавок'зал / шо'би куп'ити т'ри к'їло'грами тих цитру'сових / шо'б мож'на бу'ло д'ати // д'їс'тати не" мож'ливо бу'ло // йак'шо пре"везли ко'лис' ма'нда'рин'їў до ма'газ'ину / то ми д'їли'лис'а м'їш со'бою / пе"ре"брали / шо д'обре / а шо г'їрше ли'шило'с'а л'уд'ам // а йак'шо на'в'їт' та'кїї пла'точок на го'лову за г'ривен' / за р'убе"л' дес'ят' / то т'реба бу'ло куп'ити лоте'рейу / або за то т'реба бу'ло д'ати р'убл' п'айу / а тої паї д'ла т'ейї л'уд'ини / то бу'ли г'рош'ї / ве"лик'ї

грош'і // коўба'су йак прода'вала / то з'машчували о'л'іейу / вити'рали пл'існ'аву / і так прода'вали а'би ш'витше прода'ти / а'би т'іки прода'ти // н'і'якояі хал'тури не" було // йак'шо об'мотати то'вар продук'товий / то га'зети ше не" було / але" бу'ли книш'ки стар'і / то т'і стар'і книш'ки оп'ц'амкан'і / бруд'ні / р'вали листоч'ки і так обгор'тали // л'у'дина не" ма'ла п'рава за с'војі грош'і шос' куп'ити со'б'і / сво'б'ідно шос' ви'брати / а ўс'о сп'ід при'лаўка // от пам'я'тайу та'кіі о'дин ви'падок / шо ж'іночка / йі'йі по'мерла доч'ка / а ба'бус'а з ди'тиною п'ішла до ма'газину і ка'же / заўтра п'ерше ве'ресн'а / а во'на не" по'думала / не" мо'гла по йак'іс' при'чин'і / не" куп'ила ди'тин'і ни ба'нтика / н'і фартуш'ка / і во'на п'росит' ме"не / шо да'йте пан'і / поди'в'іц'а та'ка сирот'а і не" ма'є того'во // йа зви'чайно да'ла шо кра'шче / йа сп'ід тойі л'ади вит'агну'ла т'іі ди'тин'і гар'ній бант / гар'ній фартуш'ок / і во'на поче"пи'ла з'разу і п'ішла до'дому // йі'йі ди'тина бу'де о'д'агну'та // по'тому во'на ме"н'і пре"носе йа'йічка за то / шо йа йі'йі да'ла / а йа плачу'чи / ка'жу / пан'і / йа не" воз'му в'ід вас / йа ма'йу / ви йе б'ідна ж'ін'ка / н'е / н'е / воз'м'іт' / воз'м'іт' / йа вас п'рошу / йа спе'ц'і'ал'но ішла а'би ви ў'з'али / йа вам х'очу в'і'д'ачити тим / зви'чайно / шо за т'і йа'ц'і йа шос' ди'тин'і да'ла / шос' з о'деж'і да'ла / ў'же не" зна'йу шо // отаке"во бу'ло / а шоб / а'га / ше рос'ка'жу за т'і рос'роч'ки / шо са'ме б'і'л'ше л'уди спо'ма'галис'а за рос'роч'ками // мо'гла ў'з'ати хо'лодил'ник / шо т'реба бу'ло / ки'лим / мото'цикел' / ну так'і ве"ли'к'і / доро'г'і реч'і ў' рос'роч'ку / ну шоб'и не" пла'тити д'вацят' п'ят' п'роцент'іў / шо ма'ли пла'тити / але во'на не" ма'ла грош'ей / то т'раба бу'ло йа'к'іс' то'вар допи'сати / тої то'вар / зви'чайно / йа допи'сувала / але бо'й'алас'а т'ур'ми вес' час / але йа'кос' бог ми'луваў / шо т'ур'ми не" бу'ло / а ск'і'ки бу'ло та'ке / шо б'ідн'і л'у'дин'і / шо йі'йі т'реба йа'койіс' ко'п'і'ки / шос' т'реба / на шос' т'реба на'в'іт' чи на по'хорон / чи хтос' х'вор'і / чи шос' т'реба ко'п'і'ки / во'на не" ма'є де ў'з'ати і п'росе / пан'і / запи'ш'іт' ме"н'і шос' / а да'йте ме"н'і грош'і / бо йа не" ма'йу і'ншого ви'ходу / а ме"н'і ка'зали / шо ви ме"н'і то'то з'робите / йа і то роб'ила / але п'ід ве"ли'ким стра'хом / бо'й'алас' т'ур'ми // ну х'очу ска'зати / шо ка'ге"бе ка'зали мо'йому чо'лов'іку / шо ха'і Сте'фа со'б'і да'с'т' спок'і'ї з рел'і'г'іейу / бо ў'ладиков'і

Паўлов'і ўсеодна / в'ін ўже на то посв'атиўс'а / йо'му ўс'оодна / чи т'ур'ма / чи свабода / а С'тефа 'маіе 'д'іти і йі / во'на не" зак'інчит' / во'на не" до'робит' до пенс'ійі / 'д'іти не" 'будут' ў'читис'а / а йа з'найу / а ми з'найэ'мо / шо во'на 'добра зв'аскова ў мага'зин'і / бо л'уди до 'неіі при'ход'ат і во'на то ўс'о прода'іе // то так і було / то була циганс'ка 'пошта / йак шос' т'реба було / чи Зарва'ниц'а / чи дес' шос' ў йа'комус' се"л'і / чи Франк'іўс'ку / шос' дес' в'ітпраў'лалос'а / то ўс'о ішло циганс'койу пошто'у // п'ішли ў мага'зин / во'ни то с'і прив'італи хри'стіянс'ким при'в'ітом / йа п'із'нала / шо то 'наш'і д'руз'і по Хри'стов'іі в'ір'і // і во'ни ўже ме"не пи'тали / йа йім ўже распов'ідала / де шо 'маіе 'бути і так дал'ше //

68. – І поў'чал'на р'іч // йа 'мала квар'тиру / аднок'імнатну квар'тиру і дит'инка / і ўла'дики брат / ўла'дики Паў'ла брат ў'чіўс'а ў нас ў 'техн'ікум'і / в'ін жиў ў 'мене" на квар'тир'і / ў д'руг'і к'імнат'і // ну і при'ходе с т'ур'ми ўла'дика Паў'ло і 'каже до 'мене / при'шоў до 'мене 'тоже / во'ни були ў одн'і / на ад'ному л'ішку / а ми на д'руго'му / дит'ина посе"редин'і ў ко'лисц'і / і це була і пр'ал'н'а / і 'кухн'а / і спал'н'а / ўс'о ў ад'ному / ад'на к'імната була / ну і та'ке 'досит' ц'ікаво / то д'і буў та'кі час / шо 'топле"не 'масло скла'дали на 'зиму / і ў 'бан'ц'і було п'іўл'іт'ров'і 'масло / і хтос' зап'хаў 'лошку і ме"н'і 'банку роз'біў // а йа та'ка була гос'подин'а / шо йа ше не" роз'ум'іла / шо 'масло 'можна 'через 'марл'у проц'ід'ити / 'можна росто'пити і шоб йо'го ше 'використати / з'начит' роз'билос'а / викинути // і 'дуже се"рд'ита була / 'дуже зла була / а брат Паў'ло ме"н'і ска'заў так / так / сва'ритис'а не" 'мусимо / бо то'б'і т'ашко / але гн'іватис'а ми не" 'маіемо п'рава н'і на ад'ну хви'лину / н'і на ад'ну хви'лину // т'ікі зло те"бе ў'з'ало / обе"р'нис'а / ўс'міх'нис'а / ска'жи йа'кес' с'лово жарто'ма / са'ма а'би не" гн'івалас' / бо гн'іў / ти не" 'маіеш п'рава на при'час'т'а / гн'іў / ти не" 'маіеш п'рава 'нав'іт' на здо'роў'ла / бо ўс'і йа'к'і л'уди не" 'добр'і / во'ни б'іл'ше хвор'і'ют' / котр'і л'уди добро'тойу / ко'рислив'і / во'ни так не" хвор'і'ют' // во'ни здо'ров'іш'і // ў них 'нерви здо'ров'і //

69. – Ста'райс'а л'іку'ватис'а ўсе са'мо са'бойу / харчу'ватис'а нор'мал'но /

не" пе"ре"йї"датис"а жирного / б"іл"ше на п"існо"т"і / і с"аме б"іл"ше наша хата л"їкуйец"а настоїкою йапон"с"кої шафори // настоїка йапон"с"кої шафори / вона виводит" ўс"ї / ўс"ї запал"н"ї процеси з орган"їзму / н"ї на шо не" ш"кодит" і дуже йа пом"ічна / і ми йї так пов"ірили / шо спраўд"ї / йазва жилутка / вона вил"їковує апсол"утно добре // ви"сокії тиск вона вил"їковує / р"їзн"ї зр"їже"н"а кр"ов"ї вона дає / багато / багато вона / сте"нокард"їю вона л"їкує і пе"ч"інку вона л"їкує / і ми стараєм"с"а т"р"имати йїйї // стараєм"с"а йа"к"іс" зела на худ"об"ї / йак би то м"овити / хвороби соб"ї допомагати / шо"би антиб"їотиками не" ўживати // р"ано ра"нен"ко йа пїу чаїну л"ошку меду / розведе"ну в"ече"ром ў вод"ї / а п"ідогр"ївайу тр"ошки і пїу л"їт"рову б"анку / йа випивайу р"ано шоста година / це дл"а полокан"а же"лутка / дл"а розр"їже"н"а кр"ов"ї дуже добре // ва"зонак золотїї вус дуже пом"ічний / але його м"ожна т"їки ўживати листочок / листочок запару кипїятку / накрити його добре / подушкою / і шоб настоїати одну добу / пот"ом проц"їдити / в"їткрити / пити по пїаде"с"ат грам // це дл"а д"їабету дуже добре / дуже добре дл"а д"їабету // но Б"оже боро"ни пагони п"ити ў с"п"їрт"ї намоче"н"ї / п"ити йїх // м"ожна т"їки п"ити при назначен"у л"їкара та їншими компонентами / а са"мїї вус настоїка не" м"ожна п"ити / бо то йе ве"лика б"їда // а йе дл"а п"їт"риман"а їмуной се"с"теми і дл"а д"їабету дуже добре / золотїї вус / ми т"оже не"йу л"їкуєм"с"а // м"її чолов"їк маїє д"їабет і вес" час ми т"р"имаєм"с"а ў норм"ї с"цукром на рахунок золотого вусу // де"ре"в"її йе в"їтам"їзований // в"їн п"їт"римуйе добре же"лудок / але в"їн згущує кроў / м"ожна т"їки п"ити по потр"еб"ї / потр"ебност"ї / злоўживати де"рев"їюм не" м"ожна // багато так стараєм"с"а народной ме"дициною //

70. – Ше йе тим ў Бучач"ї / шо ми маїємо ў центр"ї монастир оц"їў Васил"їан / оц"ї Васил"їани маїут сп"їл"ноти / йа"к"ї опслуговуют" в"їруйучих / мир"їан / прочан / паломник"їў // ў наш"ї церкв"ї йе сп"їл"ноти / йе в"їд мален"кої д"їтини / йе мален"к"ї д"їточк"ї / д"їти Мар"їїї / во"ни ше добре гов"орити не" ўм"їйут" / а во"ни ўже концерти стаўлат" / благод"їїн"ї / на

це"р'коўн'і стаўл'ат' // во́ни майу́т' сво́йу про'цес'іюу / ма'лен'ку // дал'ше йе ар'х'іб / Ма'р'ііс'ка дру'жина / це д'іти / д'іў'чатка паноч'ки // во́ни не" за'йма'юц'а по'ганим / во́ни при 'церкв'і // во́ни л'убл'ат' сво́йу 'церкву / во́ни ўсе шос' робл'ат' дл'а ней'і // майу́т' 'тоже кон'церти / майу́т' сво́йі забави // дал'ше йе 'лицарс'ка дру'жина / х'лопц'і / во́ни слу'гу'юут' 'в'іўтар / 'тоже т'і д'іти йе кул'турн'і / ўс'і д'іточ'ки / д'іти Ма'р'ііі / Ма'р'ііс'ка дру'жина / 'в'іўтарна дру'жина / ўс'і во́ни в'і'тайуц'а хри'сти'янс'ким при'в'ітом // то'д'і з'начит' стар'і л'уди йе ч'ленами а'постол'ства мо'литви // 'тоже не" 'бчат' сво́йейі старос'т'і / бо майу́т з'ібра'н'а / майу́т мо'литви / майу́т заўдан'а / 'тоже пра'ц'уюут' ў 'ц'о'му // ў нас р'ітко ко'ли ра'нен'ко йе д'во'е / т'ро'е л'у'деі / шо не" іду́т' до св'а'того при'час'т'а / а ше два св'аш'ченики спов'іда'юут' / л'уди причаш'чайуц'а / д'уже ба'гато // на про'шлі р'ік / не" про'шліі / а цеі / ў Ве'ли'кодн'і св'а'та 'тис'ач в'іру'ючих при'т'нали ве'ли'кодн'іі цикл св'а'того при'час'т'а // д'іти л'ітом йізд'ат' на екс'курс'ііі по мо'насти'рах / майу́т забави / д'іти кан'ікули / кан'ікули з 'Бо'гом // во́ни так'і ве"сел'і / так'і рад'і / во́ни так'і шчас'ливі іду́т' // йа с'к'іки пи'талас'а д'іточ'ок / д'іти вам д'обре там / д'уже д'обре / д'уже д'обре // і от наша 'церква д'обре майе //

71. – Йа пе"чу ў пе"ч'і д'ро'вамі // м'іі ре"цепт п'аски та'кіі / т'ри'ц'іт' йа'йч'ок / то'пто жоўт'к'іў / с'імсот грам ма'сла і му'ки с'к'іл'ки забе"ре / п'іўти'ра л'ітри мо'ло'ка / сто п'яд'іс'ат' грам др'іж'іі // п'аску спе"кти ў пе"ч'і / не" мо'жна з'разу йііі вики'дати с по'судини / т'реба / шо'б во'на засти'гла ў по'суд'і / бо во'на с'а'де // во'на д'уже воз'душна і д'уже д'обра // пе"чу та'кіі ше пл'ацок ме"довіі / чо'тири п'ят' йа'йч'ок / т'риста грам ме'ду / ста'кан цу'к'ру / му'ки с'к'іки забе"ре / шо'б п'ісл'а то'го зам'ісу з'робити ло'шко'юу в'іс'іім / шо'б не" розли'валос'а / а'ле там йа'к'раз ше тоі / шо т'реба с'ил'но зби'вати цу'кор / йа'йч'камі / с'ил'но ро'бити ма'су / так йа'к сме"тану / д'уже д'обре з'бити / а'ле т'реба ше т'рохи по'бити / бо йа'к'шо наі'менша р'іч с'і ли'ше т'рошки цу'к'ру / то ўс'оі пл'ацок с'а'де / в'ін д'уже йе д'обріі і йо'го мо'жна пе"кти на'в'іт' на дв'і ни'д'ілі'і ра'н'ше / а по'тому пере'ма'стити ма'со'юу // т'реба т'іки га'рачим ро'солом / бул'йо'ном га'рачим // во'но

тод'і н'іколи не^н поб'іл'іє //

72. – На Наг'ірин'ц'і буў мален'кіі будиночок / там було три монахин'і присв'атой не^нпорочноі Д'іви Мар'ійі / і там була п'ітп'іл'на церква / там л'уди знали / со^нб'і знали / і с Сиб'іру знали / прий'їжали / по^нтом ўже / йак стала наша католиц'ка церква / значит' той будинок ўже ма^нїже с'і розвал'ує // в'ін ўже там ко^нмус' записаніі / і п'ішоў ўладика до мене і йа кажу / там хот' треба поставити хрест / би пам'ятка була / шо там була церква / а ўладика ме^нн'і каже / йакраз сп'іт тойі каплички / де була в'ітп'рава л'уди см'іт'а сипл'ат' / а ўладика каже до мене^н / та Господи / там не^н можна хре^нста ставити / кажу / чо^нго не^н можна хре^нста ставити / там сорок рок'іў була церкоў / і там були св'ат'і таїні / по^нтому м'іс'ц'і ходити не^н можна // там каплиц'а мае^н бути / а чо то ви ше не^н поставили каплиц'у / ўладико / хто ш поставит' ту каплиц'у / та ш то ўс'о старе / а то^нд'і б'іднота дуже була / то^нд'і зарплати не^н платили / не^нможливо то^нто нав'іт' було / там каплиц'а мае^н бути / йа думаў / шо ви ўже поставили каплиц'у / ви знаєте / йа так со^нб'і шос' ўз'ала до голови / ўноч'і / ану йа п'іду заўтра ў м'іс'ку раду / п'ішла до м'іс'койі ради / кажу голові // в'ін каже / давайте / давайте / почиайте / йа вам буду шос' помагати // і йа сказала ў церкв'і / і ми назбирали с'ім'нац'ат' рубл'іў ше / с'ім'нац'ат' рубл'іў // і голова ме^нн'і / Ворошчук Тарас Іванович / звоне до арх'ітектора Добровол'с'кого / шо так і так / так і так / так і так / треба л'уд'ам шос' помогти / в'ін каже / добре / ми по^нможе^нмо / т'іки хаї не^н нагл'іють / а коли йа ўже буду ма^нти можлив'іс'т' / йа ў се^нл'і йім зробр'у // во^нни нам зробили дуже ве^нликий проєкт / дуже гарна капличка / ви^нсока / на церкву // ско^нр'іше тре було розвалити ту хату / забрати // та каплиц'а будувалас' п'ят' рок'іў // дуже т'ашко було // йа не^н оден рас плакала і нар'ікала / чо то йа по^нчала ўз'ати // л'уди не^н дуже хот'іли помагати / то йе н'ічо / дуже помагали / нав'іт' м'іл'іц'іа нам дала машину / це тис'ачу цегли нам м'іл'іц'іа дала / баки дали це^нменту // Панкуш даў нам / ага / шче^нкатурку зробиў / ўсе^нредин'і і зоўн'і / так помален'ко / але то ўс'о було дуже т'ашко / дуже ўс'о т'ашко було // і так ми ту

капличку зробили і с'огодн'і та каплиц'а називаєц'а ше Йури / Тадейу і св'атого Йосафата / самого св'атого Йасафата // правослаўн'і замоўчуйут' ту св'ату пам'ятку / ту каплиц'у //

73. – Отакіі Іван Надорожн'іі ў Франк'іўс'к'іі област'і се'м'інарист / і в'ін загинуў ў дорожн'іі катастроф'і на мотоцикл'і // і з'віци м'яа ўз'ала такс'і і поїхала // там такога народу було / с Франк'іўс'ка // в'ін прац'уваў на пожарн'і ў Франк'іўс'ку // народ з'іхаўс'а хто знае з'вітки і їде ўладика такіі засмуче"ниі / а ме"не л'уди п'ізналі / шо йа се"стра ўладики / їд'іт' скаж'іт' ўладиков'і хаі не" їде / хаі не" їде в'ітпраўл'ати похорону / бо тут йе м'іліц'іа і йе каге"бе / його тут забе"рут // не" можна було йому сказаці / не" їд'іт' // в'ін буў йак зе"мл'а // в'ін буў би не" стримаўс'а / в'ітправиў в'ін тоі похорон / пропов'ід' сил'ну маў / і / з'начит' / їдут' до церкви / то йому дали записку / шоб до церкви не" заносили // т'ілко ўс'ого // не" маў н'ііакого штрафу / н'ічо / н'ічога не" маў // ўс'о об'ішлос'а добре // а ў Надорожн'і ше була церква грекокатолиц'ка / п'ітп'ілна // буў такіі голова с'іл'с'койі ради / шо в'ін тошо ше трімаў / і йа там їздила на Божого т'іла / та це"ркоўц'а / св'ічки / ўс'о / ўс'о своб'ідно так / здавалос'а / шо йа не" ў тому краіу живу / шо йак так ў церкві йе / дуже це було традиц'ійно // а ўс'о ше роскажу за похорон //

74. – Ў п'ідп'ілі ми дуже шанували св'атого Йосафата св'ато // ў Пе"реўлоц'іі ў каплиц'і / чи хрест то буў чи каплиц'а / не" памн'атайу добре / на такому в'ітр'і / на такому мороз'і в'ітпраўл'алас'а служба Божа // ми с процес'іейу ішли з' П'ітзамочка п'ішки на Пе"реўлоку // другіі раз ми були на Слоб'іц'і Монастирис'к'іі // то буў ўже мороз / і так холодно було / страшно / і ми тоже ішли з процес'іейу / нам м'іліц'іа в'ід'ібрала процес'іейу / бо там була одна корог'ва син'а / а друга була жоўта // з'начит' то ўже була атрибутика україн'с'ка / нам в'ід'ібрала / але нам в'ідали йіі // не" було стриму // мороз / в'іте"р / болото / ўс'і кл'акали на земл'у // ўс'і причаш'чалис'а // ўс'і ішли до спов'ід'і // ўс'і / н'іх'то не" ішоў / не" ве"ртаўс'а без св'атого причаст'а додому / ўс'і були / ўс'і були духоўно багат'і // ше роскажу / йак б'ратови не" можна було

/ в'ін буў д'і'яконом ў т'ур'м'і / йо'му можна було вислати на м'іс'яц' одну посылку // посылка могла мати т'іл'ки к'ілограм / не" б'іл'ше / і йа кажу до т'іткі / йа ц'ої м'іс'яц' буду висилати посылку // йа вислала // посылка так мала / с'маже"на мука на масл'і короўйачому / пол'ів'ітам'іні і риб'ячий жир / то буў к'ілограм // д'істаўу йа в'ітпов'ід' листа / ве"ликого листа / йа не" знала хто такий Йосиф Сл'іпіі ў тої час / але йа зразу почала / ага і фотограф'ію трох ўйазн'іў // йа почала голосно плакати / шо брат з'начит' помер / і хтос' чужіі ме"н'і напи'саў листа / і прислаў ме"н'і ту фотограф'ію і банде"рол' / ал'бом з' соломки з'робле"ніі // але йа прочитала того листа // лист буў дуже благословеніі / дуже високо духоўніі // і йа шос' потримала не" дуже доўго // йак ме"н'і сказали с' пошти / шо за мною сл'іт'куйут' / за моїейу кориспон'денц'іейу / сл'іт'куйе каге"бе / шо ўже ходили два рази пров'ірали // йа тої лист з'нишчила // ал'бом мала вес' час // ал'бом ўз'ала до Л'в'іўс'кого муз'ейу Йосипа Сл'іпого // йак при'шоў брат з' т'ур'ми йа / ага / ў тої благодарніі лист буў сказаніі тим / шо ўратувала їх в'ід голодової с'мерт'і і тойу посылкойу / под'ачніі такий / шо йа ўратувала в'ід голодової с'мерт'і / ўратувала їх // але при'шоў брат з' т'ур'ми / йа його пи'тайу / ну йак могла к'ілограмова ўратувати посылка в'ід голодової с'мерт'і / а шо дал'ше // а брат каже / ми в'ітам'іні не" йіли / а кололи / йакби йіли / то були би поўмі'рали / ми кололи і потрошки йіли / а йак ск'ін'чилас'а / к'ін'чилас'а наша посылка / нас в'ідослалі ў Казахс'тан / і ми там пасли худобу // о / ми там ўже зажили / ми там ўже зажили / ми там на пол'і ко'рови б'іл'іли / ми мали молоко / ми там ўже зажили / нам там ўже було добре // отака сила Божа була / шо Бог чере"з мене таку б'ідну / нем'ічну ўратуваў в'ід голодової с'мерт'і / моїйого брата / Йосифа Сл'іпого і к'с'онза Паў'ла з' В'іл'нуса // то йак було пере"захо'роне"н'а Йосифа Сл'іпого / то згадуваў про це Паў'ло / к'с'онз Паў'ло з' В'іл'нуса //

75. – До пенс'ііі йа дуже л'убила молочне / і на вулиц'у Ше"ўченка / ту / де йа живу н'іх'то не" мае ко'рови / н'іх'то ме"н'і молока з' м'іста не" буде но'сити / з' се"ла не" буде но'сити / і ми завели с' чолов'іком кози / і йа с'о'годн'і

ўже майу в іс імдес ат' один р'ік і йа три майу двох козочок / двох козун'іў // і ми майемо молоко / і зймайу / і л'ітом / і йа ношу св'ашчен'ков'і / йа кіі оц'у Доротеу / йа кіі майе ўже де'ўйаносто ш'іс'т' рок'іў // в'ін випівае кожны ден' п'іўл'ітри молока // м'іі чолов'ік х'вори / випівае т'роје гор'н'аток молока на ден' і ше молочн'і ст'рави йіс'т' // к'роме молочних страў в'ін н'ічога не' йіс'т' // йа тоже л'убл'у молоко / і йа в'ітпочивайу / йа на воздус'і / ме'н'і л'уди добр'і сус'іди / принос'ат ўс'ак'і в'ітходи // йа йе дуже задоволена / то йе ў старост'і // то мо'йа рад'іс'т' // во'ни ме'не розум'іют' / йа йіх //

76. – Ш'іс'т' праўнук'іў / дуже ц'ікаво про аднога праўнука роскажу / йа кіі ўчыўс'а з дитинства дуже добре / дуже дитина слух'н'ана була // в'ін не' знаў дит'ач'і ігры / знаў вишивати / комп'юте'ри ўсе со'б'і шос' там будувати / шос' мал'увати і в'ін хот'іў т'ікі / дуже добре ўчыўс'а з в'ізнакоюу // в'ін хот'іў т'ікі ўчитис'а // ў тоі час / ко'ли не' було н'іяких грош'ей / бат'ки / мой'і д'іти / ўч'етел'і музики / і йа написала ў рад'іо Ват'ікан / попросила йіх мо'литву за с'вого ўнука // там сказала йім йака справа // йа д'істала листа в'ід них / шо ми в'ітпраўл'али с'лужбу Бо'жу / ми ўс'і мо'лилис'а за пост'упле'н'а вашого ўнука / і в'ін прац'уваў ше на славу Бо'жу / і так сталос'а / шо в'ін тоі р'ік пост'упіў ў ўс'іх п'ят' інститут'іў // ў Л'вов'і Івана Фран'ка / ў пол'ітехн'ікум Кий'іўс'кий / Те'рноп'іл'с'кий і Фран'к'іўс'кий // в'ін со'б'і в'ибраў то / шо в'ін со'б'і хот'іў // в'ін йак зак'інчыў інститут / то в'ін спраўд'і / помагаў ў церк'ві св'атога Й'ура з' комп'юте'ром // в'ін ўже д'акувати Бо'гу / асп'ірантуру зак'інчыў / ўже пише професорс'ку // отака с'ила Бо'жа / не' т'ікі грош'і / але мо'литва йе ве'лике багацтво / йе ве'лика в'іра ў Господа Бо'га // ше один ўнук прац'уе ў м'іл'іц'іі ў Л'вов'і // трет'іі ўнук прац'уе інже'нером не'в'ідомчойі охорони ў Те'рноп'ол'і // а ше майу мален'кого праўнука / йа кіі майе дес'ат' рок'іў / ў Кийе'в'і ўчиц'а ше і малес'ен'кий // майу ш'іс'т' праўнучк'іў // майу три праўнучки і три праўнуки // во'ни ме'н'і го'ворат' по рад'іо / бабо / в'ітайу // так ме'не поздороўл'али з днем на'роже'н'а //

77. – Йакшо йа при знайомих л'уд'ах зустр'ічайус'а з'і знайомими л'уд'мі

// дуже во́ни ме^не по^тішат' / ^тішит' ме^не / йак во́ни шос' го^ворат' про
ре^л'іг'ію / про йа^кес' зна^н'а ду^хо^ўне // шос' ме^не по^ўчайут' / шос' йа йім
роз^кажу / йа^кас' така атмо^сфера при^йемна / гарна / добра / дуже л'убл'у
мо^литис'а / ше п'ід^т час п'ідп'іл'а / йа ше бу^ла ў Кар^патах / і ж'іночка при^ходе ў
хату і дуже про^шчайец'а / пи^таец'а слава Ісусу Хри^сту / про^шчайец'а / сла^в'іс
Хри^сту / то шос' бу^ло три / чо^тири ^рази // йа з^с по^см'ішкоу ^кажу до ўла^дики /
х'іба то не гр'іхом так ба^гато раз'іу го^ворити / слава Ісусу Хри^сту // ўла^дика
так на мене^н поди^віу^с'а / ^каже / ти шо не^н зна^йеш / йа ^кажу н'е / не^н зна^йу /
слава Ісусу Хри^сту / то хри^сти^йанс'кі ^прив'ітом / то йе ве^л'ика мо^литва / то йе
ве^л'ика про^шча / то йе с'імде^н'с'ат' дн'іу / п'яди^с'ат' дн'іу про^шч'і // і ў
Кар^пахах йа то^д'і за^м'ітила / шо ўс'і л'уди не^нзна^йом'і на аў^тобус^н'і оста^ноўц'і
/ інтел'ігенц'іа іде / ўс'і в'ітайуц'а хри^сти^йанс'ким ^прив'ітом // а при^йіхала ў
Бучач і йа^кос' во^но ўже бу^ло ме^н'н'і не^н так по^думати по ме^н'н'і / бо ўже ўсе /
добрі ден' / добрі ден' / зви^чайно / добрі ден' то йе добрі ден' / але йак
Ісуса Хри^ста роз^пинали / то то^д'і ^воїн до ^воїна ска^заў / добрі ден' то^му /
шо ви доби^лис'а сво^його // а слава Ісусу Хри^сту / то йе слава Гос^под^н'а / і то йе
мо^литва / і ^може та л'удина хреста с'о^гон'і не^н поста^вила на себе / ^може і во^на
не^н помо^лилис'а / не^н по^думала про Бога / але во^на / але йа до не^йі ска^зала /
слава Ісусу Хри^сту / во^на до мене в'і^тпов'іда^йе / слава на^в'іки / з^начит' во^на
ўже ^ма^йе Бо^жу думку // дуже ме^н'н'і при^йемно / йа^кшо д'іти ма^лен'к'і / ў нас на
вулиц'і на^приклат / наша і су^с'ідн'і наша вулиц'а / ма^лесе^н'н'к'і д'іти / ше не^н
ў^м'ійут' розмо^ўл'ати / а ўже в'ітайуц'а хри^сти^йанс'кими ^прив'ітами / ма^мі йіх
ўчут' / старш'і // дуже ме^н'н'і при^йемно і йа с' того ^т'ішус'а //

с. Верб'ятин Бучацького району

Інформант: Климко Марія Степанівна, 1938 р. н., освіта – 5 кл.

78. – Колис' ху^доба і зе^м'л'а то бу^ло на^йб'іл'ше ба^гацтво // йак йа с'і
в'іда^вала / ма^ма ^дали ми ў ^придане^н ко^рову с тил'етком // ко^рову ^траба бу^ло

дойати / а йа не" ўм'іла // с'еду п'ід нейі / во|на б|е фостом / копайе / моло|ка не"
да|е // але" йа|кос' по|ма|лен'ко / т|ро|хи ми све"к|ру|ха по|ма|гала / йа на|ў|чилас'е
дойіти і так пол'у|била ту роботу / шо п'ішла м на |ферму до|йти худобу //
дойіали худобу |рано / ў полудн'е і ўвечер / а ше йа |дуже" л'у|била ма|лен'к'і
те"л'атка і хо|дила |коло них / йак |коло д'і|тиї / г|ладила / напу|вала с |пипки // і так
проро|била на |ферм'і |коло худоби до |пенс'ійі // а те"пер |е |ў|дома ко|рова / би|чок
/ али йа ў|же не" |годна |їх до|йти / бо |руки бол'ат / х'і|ба шо п'іт|казу|ю моло|дим
/ йак хо|дити |коло худоби / сви|ній / во|ни ше |хочут ку|пити ко|н'е / то |наши
госпо|дарка зноў зб'і|л'шуйе|ц'е / али |буде чим зво|рати го|род / при|вести худоб'і
хо|пти // та| так господа|руйем //

Інформант: Дучак Анастасія Миколаївна, 1934 р. н., освіта – 5 кл.

79. – Ў нас ў се"л'і |дуже" ўми|рали |д'іти / за р'ік поўми|рало д|вац'іт' або
б'і|л'ше д'і|теї // л'уди |йіли шо по|пало / тако|го йак м|н'есо / |цукор |ма|йже" не"
було // йак|шо хтос'моў |кури або |гуси то за |йа|їце ку|пували |соли / по|ташу на
пал'а|ниц'у // йак|шо т|ри|мали ко|рову то те"л'е |про|да|вали / а |грош'і |шли на
ка|пц'і / хо|дили і ў де"ре"ў|йанках // а |ўзи|м'і |іно ў |вал'анках / на|битих |при|дивом
// йак|шо хто і |про|да|ваў т|рош|ки зе|р|на / то |тоже" на |йі|дло не" т|ра|тили // л'уди
|йіли |іно то шо са|м'і ви|рош|чували ле"м'і|шка з |варом / або |квас|ним мо|локом /
або з во|доў / ко|ло|ц'о|ха ба|ра|бол'і / ква|шена ка|пуста і ог'і|рки / боршч / хл'і|б"
пе"к|ли |р'іт|ко // б'і|л'ше пал'а|ниц'і ра|ту|вали в'іт |голоду // а хл'і|п пе"к|ли ше
до|да|йучи ба|ра|бол'у // пе"к|ли ў с|віто ми|лаї // це со|лотк|ї хл'і|б" с ку|ку|руз'іно|ї
му|ки // зам'іс'т' |цукру б|рали |цук|рові| бу|рак // так |сама ва|рили і гар|бату с
цук|рового бу|ра|ка // ўл'і|т'і |л'уди |йіли са|до|вину / ва|ре"ну ку|ку|рузу / мо|локо /
в'і|д то|го і ўми|рали ба|гато //

Інформант: Василечко Ганна Миколаївна, 1929 р. н., неосвічена.

80. – Ко|лис' ха|ти ў |селах бу|ли |л'і|пле"н'і / за|м'і|шували |земл'у з со|ломоў і
по|л'овоў і |били ха|ти // ка|зали |бита |хата / не" |дурно на сц'і|ну ро|били опа|луб"ку

і к'лали туд'а вал'ки / з'робле"н'і на подв'іру // гос'подари ро'били толоу'ку / к'ликали на 'нейі ба'гато су'с'ід'і'ю / і будували хату / ўже п'із'н'іше / т'і хто бу'ли ба'гатш'і п'лели с'ц'іни з п'рутик'і'ю дере"ва / г'руб'і з пале"ц / а по'тому вал'кували ўплотн'учи с'ц'іни // комина ў л'іпле"нках тоже" бу'ли з бо'лота і со'ломи і плете"н'і шоб бу'ли моцн'іш'і // дим вихо'диў ў с'ц'іни / і ішоў на ви'шку // ў ха'тах бу'ло на'куре"но димом / і так б'жили // лахи шили тоже" сам'і со'б'і / дл'а ц'ого с'і'яли ко'нопл'і / ко'нопл'і ви'жи'нали / мо'лотили / зерн'іта ішли на во'л'і' / а сте'бла зби'рали ў сно'пи / і спо'чатку йіх но'сили на ста'ви і мо'чили доўго доўго / аш по'ки во'ни не" бу'ли м'яах'к'і і го'тов'і до дал'шої об'ропки // по'том су'шили / і аш по'тому на тер'лиц'і тер'ли / ви'ходило п'радиво / його ше опи'рали / че"сали і ўже ц'ілу з'иму / доўгими но'чима / три каган'ц'і / п'рали п'ражу нит'ки // дл'а чо'го ў ко'жн'ій ха'т'і бу'ла лаў'ка з д'еркоў на ку'ж'іл' / ко'жна гос'подин'а ма'ла ве"ре"тно і п'рала / л'уди ў се"л'і ма'ли і т'кацк'ій ве"рстат / і на не'му т'кали по'лотно // це по'лотно ви'б'іл'ували / а по'тому шили пос'т'іл'н'і прина'лежност'і / а та'кош лахи / по'цему бу'ло ви'дно хто йа'ка гос'подин'і і д'і'ючина // чо'лов'іки і х'лопц'і но'сили доўг'і сороч'ки з'верху по шта'нах / йа'к'і тоже" бу'ли з по'лотна // так'і лахи бу'ли і на ви'х'ід //

Інформант: Шевчук Нестор Іванович, 1929 р. н., неосвічений.

81. – Ў нас ко'лис' буў пан Дв'і'рн'іцк'ій / ў него бу'ло два с'і'ни і ж'інка Йадв'і'га / йа'ка бу'ла д'уже" злоў // панс'к'і д'і'ти Й'узе"к і Анте"к ма'ли дес'іт' і в'іс'ім рок'і'ю / йіх ви'ховувала н'ан'ка / во'на бу'ла пол'коў / називалас'і Й'уза / а к'ликали й'і' Дз'ун'а // ў па'н'і'ю на пост'і'н'і'і роб'от'і ро'било ба'гато роб'ітн'ик'і'ю / ўс'оў гос'подаркоў ке"ру'воў Жонц'а // ў па'н'і'ю бу'ла гу'рал'н'а / йа'ка да'вала ве"лік'і при'бутки / бо соров'іна с'во'я / ро'боча с'ила та'ка / а сп'ірт доро'гій // ў гу'рал'ни ро'било ма'ло л'уде'і / але пост'і'но т'і сам'і / і н'і'коли не" ви'д'іли п'і'яними // хто ро'біў ў гу'рал'ни по'лу'чи'ю сп'ірт // ба'гато з пост'і'них роб'ітн'ик'і'ю по'лу'чали пирци'л'овану зем'л'у / по'ўтому за 'нейі в'ідроб'л'ели // по'ко'й'юка і п'ідку'хон'а б'жили ў дво'р'і / но'чу'вали ў ма'йетку / там і й'іли // па'ни

жили дуже добре / але^н пили дуже р'ітко // вони йїздили на молитви / до кос'т'олу // пан Дв'ірницький дуже доўго жиў // в'ін помер ў де^нве^нносто три роки //

Інформант: Квасниця Любов Михайлівна, 1930 р. н., освіта – 3 кл.

82. – Йак в'ідавалас'а д'їўка / то пер'ед в'іс'іл'ом короваї пе^нкло багато молодц' / вони сп'івали / приба^нлакували // робили к'істо з йаїец / муки / молока / цукру // давали туда ко^нп'їтки на ш^нчас'т'а / а з^нверха робили з к'іста лис'т'а виноґрадове^н / колоски / пташок / аби молод'і л'убилис'а / йак голуп'ки // за^нтикували / спечиний короваї р'ізними к'в'ітами // несли до церкви на вишит'ім рушнику / аби дол'а молодих ш^нчис'т'ом і добром стилілас'а / аби баґацтво ў них во^ндило с'а і д'ітон'ки бу^нли йак йанґолики // а йак с'а ў^нродила дитина / то важноў була перша купе^нл' // аби дит'а було здоро^нве^н і баґате^н і ш^нчас'т'а мало ў жит'у / і би го с'а грош'і три^нмали / то л'али у ви^нанку воду і к'лали ў н'у ўс'оґо тоґо / шо дитин'і мало бу^нти пом'ічне // а бу^нли то к'в'іти / аби красу мало і ко^нп'їтки / аби нужди ў грошах не^н знало // йак то було д'їўчи / то к'лали до ван'анки голку / нитки / аби шити ў^нм'іло / х^нлопчикови к'лали оп'цен'ги / аби буў маїстром / а ше д'іт'ом к'лали ручку / во^нлуфко / аби ўчилис'а добри // та^нкоў була перша купе^нл' ко^нлис' і до ^нин'ки збе^нр'їґаец'а //

с. Жизномир Бучацького району

Населення займається вирощуванням зернових і технічних культур. Поблизу Жизномира знайдено поховання III – IV ст. [2, с. 203].

Інформант: Оленчук Михайло Петрович, 1941 р. н., освіта – 7 кл.

83. – Доброґо здо^нроўяа ўс'ім / здо^нровен'к'і бу^нли / йак кажут ў нас на Зах'ідн'і Україн'і // хоче^нте послу^нхати йак про^нходи^нт' у нас жи^нт'а бут'а // добре^н / йа вам пома^нлен'ко / то в'із'їму таї рос^нкажу // ўжем про^нжиў т'рохи своґо жи^нт'а // баґато шо вид'їў / баґато чи^нт'аў / баґато сп'їлку^нваўс'а з л'уд'ми / на

бага^то^х бу^ѐ ве^сі^ло^х / похоро^{на}х / хре^сти^{на}х / ото^ж мо^жу і ва^м ро^ска^зати / та^ї са^м при^ега^дати / то шо бу^ло ме^ні ці^їка^ве // ну пе^ѐно / шо поч^ну з са^мо^го ве^се^ліш^чо^го / з ве^сі^ла / о // то^му шо ве^сі^ла це йе та^ка р^іч / де ўс^їм ве^се^ло пе^ѐно / шо ли^ше кр^їм га^зд^їю / бо га^зди^е с^ї ду^{ма}й^ут / йа^к ме^нше^н ўт^рати^тис^я / а го^ст^ї ду^{ма}й^ут / йа^к б^їл^ше^н пове^се^лит^{ис}я // ото поч^немо / йа^кшо д^во^їе мо^ло^дих л^уде^ї х^лопе^нц і д^їю^чи^{на} л^уб^ла^ца / зу^ст^рі^чай^уц^а / о / ма^їй^ут с^пїл^ні йа^кїс сво^її ін^тере^си / п^їт^ход^ет од^не до од^но^го по ха^ракте^ру / ну то^ї ўже ду^{ма}й^ут / йа^к с^тати на то^ї с^пїл^ни^ї ру^шни^чок // ото доч^ка почи^на^їе пер^ша ў^до^ма ро^змо^ву з ма^мо^їу // ма^ма ўсе б^ли^шче до доч^ки / йа^к т^ато // та^ї ўже та^ки^ми зда^ле^ка ф^ра^за^ми ка^же / ма^мо / а чи йа ўже до^рос^ла чи н^е / мо^же^н б^ї ўже йа^к ви^їти за^мїж пот^їхен^ко // ўже б^їл^ше му^др^її ў ц^її справ^ї / про^жи^ли^єсти жи^єт^я / то^ї п^їт^каж^їт^ї // ма^ма зви^ча^їно споч^атку почи^на^їе гр^їма^ти / але ў ду^шї во^на ўже та^ко^ї і ра^да / бо на^ста^їе та д^їво^цка по^ра / де ра^но чи п^їзн^о ко^жна му^се^н ви^їти за^мїш^к // ну а дл^я ко^жно^ї ма^те^рї зви^ча^їно / шо йїї доч^ка / то ўсе йа^к ма^лен^ка ди^єти^на / чи йїї п^їят^на^цат^ї / чи д^ва^цат^ї / чи д^ва^цат^ї п^їят^ї ро^кїю // ўсе р^їю^но во^на йа^к ма^лен^ка ди^єти^на // ото^ж так ле^нген^ко по^жу^рїю^ши доч^ку / шо ти ше ма^ла / ти ш^че не^н до^рос^ла / ма^ти почи^на^їе ро^змо^ву зда^ле^ка / а шош то за та^кїй х^лопе^нц / шо то^бї за^па^ў ў ду^шу // ну і доч^ка почи^на^їе то ш^чиро / се^рд^че^чно ро^ска^зу^вати // ма^ма ўже зви^ча^їно на^дїле^на сво^їїм жи^єт^ев^им до^св^їдом / д^иви^ца / об^мїр^ко^ву^є / чи г^їд^ний йїї по^па^да^їец^я то^ї х^лопе^нц / шо хо^че^н с^тати чо^лов^їком / чи в^їн з га^зд^їю^ско^її ро^ди^ни / чи в^їн ро^бот^їаш^чи^ї / чи ў^мїє о^рати / чи ў^мїє шо^с му^ру^вати / а йа^кшо в^їн йа^кїс^ї ма^їсте^р / то ма^ма ўза^гал^ї бу^ла д^уже за^до^воле^на / бо з^на^їе / шо за ним доч^ка бу^де / йа^к за ка^мя^но^їу ст^їн^оїу // ото^ж так ле^нген^ко пере^го^во^рїю^ши з ма^мо^їу на с^лїду^юч^ї з^ди^бан^цї / йа^к го^во^рут ў на^с / із сво^їїм х^лоп^цем / д^їю^чи^{на} го^во^ре / с^луха^ї / йа ўже с сво^їїми ба^тка^ми пере^го^во^рїла / пи^та^їс^я ти сво^їїх / чи то^бї по^зво^лет // ну х^лопе^нц так же са^мо / але ўже почи^на^їе бес^їду ўже с т^ато^м / та^ї ка^же / н^на^ну ўже^н зна^їшо^ў се д^їю^ку / мо^же б^им о^же^ни^їс^я // т^ато в^їз^їме п^їт^кру^те в^уса / г^лане з^вер^ху бо^ком / ш^чо ўже^с

вир'іс / ўже хочте гет в'ід мене / шчес м'і н'іц не" по м'іг / а ўже хоч бим с'і ўтрати'ў / хоч ў душ'і бат'ко дуже ради'ї / бо знайе шо за кожноу д'іўчи'ною й'ї бат'ки мус'ет дати посаг // а посаг може бути воли / поле / можуть бути зем'ел'н'і над'іли / де йа'кнїс' л'іс росте // одним словом мати син'іў / то було дуже добре / бо буў при'буток додому і н'і'яких ўтрат // чим б'іл'ше син'іў / тим б'іл'ше було бат'ков'і лекше на руки / бо коже'н стараўс'е мати поле // йак було с п'яг' ш'іст' син'іў / одн'і могли ко'сити / одн'і ў'м'іли в'орати / одн'і й'їзди'ли до л'ісу / опходили ху'добу // тато лише м'іг т'ото ўс'о зорган'ізувати добре роботу / шоби добре йшла і господарка / йак кажут / процв'італа на о'чах // ну таї добре / ну тако // ўже йак переговориў тато з сином / а т'ота д'іўчи'на з ма'мою / таї ўже тато молодого думаўт / кого к'ликати со'б'і ў старости / шоби п'іти і не" пол'учити гарбу'за / бо йакшо ў'з'ати гарбу'за в'ід молодой / то це було дуже ве'ликим при'ниже'н'ом // хот' скажу вам чесно і так'і бували реч'і / але се бували так'і реч'і тоди / коли бат'ки хот'іли напе'ре'к'ір вол'і молодих ў'з'ати таї поже'нити йіх // бо р'ізне бувало // бувало таке / шо хлоп'чис'ко буў і не" дуже мудрий / але з ба'гацкой с'ім'ї / і тоди бат'ки молодой за ўс'аку ц'іну старали'с'е тих молодих сче'пити докупи / аби мати йа'кнїс' при'буток додому // йакшо д'іўка була така при с'воім характер'і / а йа вам скажу / шо колис' таке було дуже роспоўс'уджене йави'еще / шо д'іўчи'на мала св'її характер // і йак во'на ўздр'іла / шо не" хоче н'і поле / н'і вол'іў / бо не" буде с ним жити / йак ти'ц'нула зверху руш'ник / а знизу гарбу'з / руш'ник ў'крала / а гарбу'з ли'ещиўс'е ў руках молодого // то се вам скажу буў по'зор на ўс'о се'м'ло // р'ітко коли йа'ка д'іўка п'ісл'а того нас'м'іл'увалас'а в'ийти зам'іж за того / шо пол'учиў гарбу'за // але скажу вам шче одне / шо і ў тої час було дуже при'кро в'ийти б'ідн'і л'у'дин'і зам'іж або же'нитис'е / бо дуже ба'гато л'у'деї наїми'тувало / і так не" раз бувало / шо йакшо попада'лас'е д'іўчи'на сир'ота або з б'ідн'ішчой ро'дини / то вам скажу по праўд'і / т'і ди'єтин'і було дуже т'ешко ў'лити'с'е ў то'ту ро'дину // бо з ней'і заўжди старали'с'а ке'пк'увати і попада'ла сама т'ашча робота // й'ї не" рахували н'іколи за поўноц'іну / заўжди ш'тригали / шо во'на голод'ранка / шо

во́на го́ла бо́са при́шла / н'і́якого по́сагу не" при́несла // і́ як би во́на не"
ста́ралас'е до́казати / шо во́на га́рна госпо́дин'а / шо во́на робо́т'ашча / н'і́коли
там не" бу́ло злаго́ди ў т'і́ с'і́м'ї // по́ки жи́ли ба́т'ки і́ по́ки бу́ла та не"в'і́стка
або з'а́т' // ве"р'нес'а до́ того с' чо́го по́ч'ели // о́то по́ч'немо́ йа́краз с' того́ /
п'і́тго'то́ўки на то́ ве"с'і́л'а // з'на́чи'т' йа́к ў́же по́лучи́ли ста́росці́ ру́шни'ки /
пере"ўйе'зали́ йї́х ру́шни'ка́ми че́рез пра́ве ре"ме́но на л'і́вій б'і́к // і́шли во́ни з
го́рдо п'і́дн'ато́йу го́лово́йу / ну се́ му́с'і́ў бу́ти о́дин ста́роста / та́кії́ дже
по́важні́й с' па́лице́йу / ко́стур на́зи'ваў'с'а // в'і́н і́шоў ў́пе"ред ле"гон'ко
п'і́тс'п'і́ву́ючи // ў́с'і́ бачи́ли ў́же / шо і́дут' ста́росці́ не" с' по́рожні́ми ру́ками //
йа́кшо́ йї́х там ча́стували́ / то бу́ло дже́ до́бре / але́ не" раз так бу́ло / шо
ча́стувати́ не" хт'і́ли / але́ ру́шни'ки да́ли // то во́ни ве"р'тали'с'е ў́ д'і́м мо́лодо́го
і́ там ў́же почи́налас'а́ бес'і́да зо́ўс'і́м і́на́кша // бра́ли йа́ку сли"ў'я́нку / та́ї
с'і́дали́ поти́хен'ку / ви́курували́ л'у́л'ку / по́пахку́ючи ле"ген'ко / шо́ сви́вії́
ди"мок сто́йаў по́п'ід л'і́хта́рем / і́ почи́нали́ ро́сказа́вати ў́с'а́к'і не́бе"лиц'і́ /
при́ ц'о́му по́см'і́хайчи́с' с' того́ мо́лодо́го / шо ма́ў же"нитис'е / або́ с' то́йі
д'і́ўки / шо́ ви́ходи́ла за́м'і́ж // ве́с' ча́с шу́кали́ йа́к'і́с' ка́ве"рзні́ на нї́х та́к'і́ /
пи́тан'а́ зада́вали́ йї́м і́ одно́часно́ п'і́тс'м'і́хали́с'а // бу́ло при́йе́мно по́дві́титис'е
/ йа́к мо́лоді́й че"рво́н'і́ў // бо́ не" м'і́г ше́ і́ не" ма́ў пра́ва да́ти в'і́тпов'ід' / то́му
шо́ н'і́х'то́ то́д'і́ не" пере́би'ваў' ста́рши́х л'у́деї́ / так бу́ло не" за́ведено́ / і́ ста́рш'і́
л'у́ди ко́ристи́вали́с'е дже́ ве"ли́ким авто́ри"тетом // дл'а́ того́ / шо́би мо́лод'
бра́ла з нї́х при́клад // о́то йа́к по́лучи́ли во́ни т'і́ ру́шни'ки / ў́же по́сид'і́ли ў́
ха́тах // то́д'і́ ба́т'ки мо́лодо́го і́шли ў́ го́ст'і́ ў́же до ба́т'к'і́ў мо́лодо́й /
дого́ворува́тис'е в'і́дносно́ ве"с'і́л'а // ну́ зви́чаї́но там бу́ли бу́ден'і́ робо́ти /
бу́ден'і́ пи́тан'а́ / але́ осно́ўні́м / кл'учо́вим / до́ йа́кого ў́с'о́ схо́дилос'е / а́ ше
йа́к ба́т'ко мо́лодо́го бу́ў та́кії́ с' ха́ракте"ром чо́лов'і́к / то́ в'і́н з'разу́ пи́таў' с'во́го
ма́йбутн'о́го с'вата́ / а́ шо́ ж да́йте ў́ при́дане́ за сво́йе́йу до́ч'ко́йу // йа́кшо́ ба́т'ки
мо́лодо́й бу́ли ба́га́т'і́ / то́ ба́т'ко ў́се ка́заў' / або́ па́ру во́л'і́ў да́м / або́ с' п'я́т'
ш'і́ст' мо́рг'і́ў по́л'е / а́ н'е / то́ по́мо́жу йа́кус' хату́ побуду́вати // то́ в'і́д ц'о́го
ро́змова́ ста́вала те"пл'і́шчо́йу / по́йаў'л'алас'е ў́же і́ сли"ў'я́нка і́ ви́шн'і́ўка / або́

деколи ше і келишок го́р'ілки на сто́л'і // мо́ва / бес'іда плиу́ла спо́к'і́но і дого́ворувалис'а за ве́с'і́л'а // на ве́с'і́л'і / йак п'рави́ло / ўсе ста́ралис'е / шоб було шо йісти / було шо п'ити // але та́ких роск'і́шних сто́л'і́ў не́ було йак за́раз // обо́ўйаско́во ве́с'і́л'а ро́били восе́ни / або йак ка́зали на м'ясо́вниці // ста́ралис'е / шоб до се́йі ўже бу́ў до́брий ка́банчик ўго́дований / о // р'і́зали ка́банчика / і йа вам с'кажу шо не́ обо́ўйаско́во було б'і́гати по се́л'і ўзна́вати но́вини // йак чу́ў / шо дес' пиш'чит' ўже сви́н'а ў одні́м к'і́нці / ў дру́г'ім / то ўже зна́ли / шо дес' пе́ўно шо бу́де ве́с'і́л'а // к'лика́ли маса́ра / йак те́пер го́во́р'ат / і за́казували ку́харку // ку́харка / то була д'уже ва́жна л'у́дина і масе́р то́же бу́ў а́вторитетний / в'і́н мус'і́ў ўм'іти зро́бити ко́ўба́су // але ко́ўба́су ро́били йа вам с'кажу до́ўго / то не́ то шо те́пер // понапи́хайут ўс'ако́й х'і́м'і́ї і йі́ї йі́сти не́ годен // ко́баса ко́лис' ви́с'і́ла ў ко́мин'і // хто пам'я́та́є / бу́ў та́кий ди́мар / бо ко́лис' не́ було н'і гру́бок ка́фе"л'них / н'і га́зових котл'і́ў / а бу́ў ко́мин / бу́ў п'е́ц // с п'е́ца во́гон' по́падаў у пле́те"ний ко́ме"н дого́ри / і там було з'ро́бле"не спе́ціа́л'не в'і́чко / ку́да ўста́ў'алас' та ко́ўба́са / ко́ўба́са мо́гла там в'у́дитис'е до дв'і не́д'і́л'і́ часу // не́ раз с'ма́лец' с'капува́ў аж на до́л'і́ўку // але за́то та ко́ўба́са та́ка була / шо п'ал'чи́ки об'ли́жеш // шинку мус'і́ў ро́бити // шинка / се́ було то́же св'а́те / д'уже га́рно ро́били с часни́чком // йак ўже накр'і́вали на то́ї ве́с'і́л'ній ст'і́л // з'на́чит' ч'і́л'не м'і́сце за́ймаў ста́роста / хресе́ні ба́т'ки мо́лод'ат // ку́харка ста́ралас'е б'і́гати ли́ше м'і́ж го́сте́ї і дого́дити // а тим ча́сом ўже ў дру́г'і ха́т'і почи́нали сво́ю сп'ра́ву па́нове му́зиканти // му́зикант'і́ў було три чо́тири / б'і́л'ше не́ було / і то́ були д'уже по́важні л'у́де // ну спо́читку по́важні / а ўже по́тому йак ве́с'і́л'е́ було ў розга́рі / то не́ раз так було / шо і то́ї шо гро́ў на цимба́лах і не́ ў ла́д по́падаў / бо ўс'ако́ бу́вало // л'у́ди пи́ли д'уже т'ро́шки / го́во́рили ба́гато / жа́ртували / см'і́ялис'е / та́нц'ували / ра́д'і́ли // але розмо́ва заўжди пли́ла мирно / спо́к'і́но / н'і́коли не́ дохо́дило н'і до йако́йі б'і́йки // не́ то шо те́пер / де ли́ше в'і́с'і́л'е́ / там му́се м'і́л'і́ціант'і́ў визи́вати / або ц'і́лу то́ту бри́гаду / бо се́ не́ мо́жут ра́ду да́ти // не́ / ко́лис' йакби та́ке не́ да́ї Бог було / то́ того́ би б'і́л'ше га́зду

н'іх'то би б'іл'ше на в'іс'іл'е не" запро'сиў // йак'шо б в'ін буў на 'когос' п'ідн'аў
руку / або не" ўм'іў себе 'вести за столом / його вивели би за 'того стола /
викинули дес' за пар'кан / і б'іл'ше б в'ін на ве"с'іл'ох не" буў //

84. – О'то п'ісл'а 'того ўже / йак т'і мол'д'ата поже"нилис'е / ну ви ж
з'наєте / шо природа бе"ре с'воєе // р'ано чи п'ізно ўже то'та ж'інка готувалас'е
'бути 'мамоў // ну йі'ї старалис'а в'іг т'еш'кой р'оботи в'ігх'ілити // то йі'ї ўже
попа'дала т'рошка л'екша / то х'л'іба спе"чи / то борш'чу йа'кого зварити / то
дол'іўку п'ідмести / або ў'з'ати вил'іпити // кол'ис' же не" було п'ідлоги //
дол'іўку вил'іпити г'линойу / п'іч п'ідб'ілити // а ўже на ту т'ашчу р'оботу / де
тре 'було сапати бара'бол'у / чи ж'ати ко'нопл'і / т'іпати / мо'чити / прасти / то
'того не" допус'калос'е // раз і ка'зали / шо та ж'інка йа'ка ўже ваг'ітна / то йі'ї не"
т'реба н'і прасти / н'і ш'ити аби борон' 'боже дитин'і не" заўй'езати дол'у // час'
так кол'ис' г'оворили // а ў не"д'іл'у борон' 'боже було йі'ї б'рати голку ў 'руки
або вер'етено // ка'зали / шо йак'шо к'рутиш вер'етеном / то дитин'і с'і св'іт' буде
вес' час кру'тити // а йак бе"реш йі'глу ў 'руки / то дол'у при'шийеш // і то
старалис'е то збе"р'ігати д'уже д'обре // і ма'ма н'і одна не" хот'іла с'воєй дитин'і
н'і'чого з'лого // захо'рон'ували ц'і з'вичайі / передавали с' покол'ін'е ў покол'ін'е
// і пеўно йа вам с'кажу / воно шос' ў т'ім було / бо р'ітко йа'ка дитина мо'гла
'бути забут'куватойу // або р'ітко йа'ка борон' 'боже / йак не" була настр'аше"на /
мо'гла с'і зай'ікати // ну а йак та'ке ўже було / шо дитина с'і борон' 'боже 'чого
настр'ашилас'е / то була та'ка ба'пка / шо ўм'іла в'іск зли'вати // то в'іск зл'ели /
то п'ітку'рили / таі так було // але йа ўже с'і верну на'зад / бо ўжем забуў с' 'чого
по'чиў г'оворити // о'тож йак ўже п'іг'ходила то'та по'ра / шо тре 'було ж'інц'і
наро'дити // ну йа вам ска'жу / до шпитал'і н'і'х'то не" воз'иў // ў'с'ако бувало //
бувало так / шо і ў пол'і наро'дила / бувало так шо дома // д'уже д'обре / ко'ли
'була пор'ад то'та ба'ба пови'туха // це 'була ж'інка д'уже ро'з'умна / йа'ка то'же
пеўно з 'роду ў р'ід передавала в'ід ма'ми до доч'ки / в'ід доч'ки до йі'ї доч'ки
своєй знан'а // це 'була л'у'дина д'уже по'важна / з йа'койу н'і'х'то н'і'коли не"
хот'іў сваритис'е / н'і н'і'чо // бо се л'у'дина дарувала л'уд'ам жит'а / во'на

помоґала переґр'ізати дитин'і пупоґвину / ўм'іла пошеґтати над пороґд'ілейу / ўм'іла помоґлитис'е // і оґто зґнайете / йак дитина нароґдилас'е шґчиройу / доброґйу / роґзумноґйу / то каґзали / шо / о / баба Палашка в'ідр'ізала пупц'е ноґжем // а йак дитина ґбула заўґжди йаґкойус' паґжерливоґйу / л'інивоґйу / каґзали шо в'ічґкрижила пупоґвину тупоґйу лошкоґйу // тоґму таґке саґме каґжуг / тупіґй йак тоґта лошка // але се дл'а см'іху // оґтож йак нароґдилас'а дитина / баба повиґтуха / воґна хоч і приходоґдила приґн'ати дитину на св'іт / але воґна с пороґжними руґками н'іколи до тоґй хати неґ захоґдила // воґна в'із'ме з соґбою або паґру ґрош'іу / або креґцар'іу // то коґлис' ґбули т'і ґрош'і // або приґнесла йаґкіс' моґточок праґдива / шо би ў т'і хат'і поґйаўл'аўс'а с приходоґдом на св'іт дитини доґстаток / приґбуток // ўґже йак Бог поґм'іг / шо ж'інка розроґдилас'е / то ўґже ґбула ґрад'іс'т' // йакшо буў хґлопеґц / то т'ішиўс'а б'іл'ше тато / йакшо дочґка / то маґма / бо ґбуде п'ідмоґга на старш'і роґки // і неґ доўґго в'іт'аґуйучи / бат'ки стаґралис'е знаґти хґресних с числа л'удеґй ўпливоґвих / аўтоґриґтетних // бо ґдуже ґбуло ґдобре / коли л'удина / шо ішла на хґресних бат'к'іу / ґбула ґтрохи заґмоґжн'ішоґйу / бо заўґжди оґп'ікувалас'е тоґйу своґйеґйу хґресноґйу дитиноґйу // оґто неґ доўґго в'іт'аґуйучи по йак'ім трет'ім / чеґтверт'ім дн'і по нароґджеґн'у дитину збиґралис'е похреґстити / бо каґзаў оґтец' у церкв'і / шо дитину треґба позґбавити в'ід тоґго первоґродноґго ґр'іха / з йаґким воґна приходоґдит' у цеґй св'іт // а шо б позґбавити / зґначит' йіґйі треґба помируґвати / похреґстити і осв'атити воґдойу // оґто ўґже п'ід'ібраўши соґбі хґресних бат'к'іу / бґрали дитину ў руґки / і або ґрано на ґран'ішн'і сґлужб'і боґж'і / або п'ісл'а сґлужби боґжойі / приноґсили дитину до церквѳи // оґтец' в'ітпраўл'аў сґлужбу боґжу / спраўл'аў оґбрад хґресчеґн'а і даваў то імя дитин'і / йаґке або виґбрали бат'ки / або йаґке зб'іґгалос'а с цеґркоўним калеґндарем // хґресн'і бат'ки заўґжди мус'іли ґбути ґдуже в'ітпов'ідал'ними / тоґму шо воґни бґрали на сеґбе обоґўязок в'ітпов'ідати пеґред боґгом і пеґред л'уд'ми за ту дитину / йаґку триґмали до хґресту // бо воґни рахувалис'а дуґхоўними / хґресними // т'і / йаґк'і нароґдили / ґбули кроўн'і бат'ки / а хґресн'і заўґжди б'іл'ше уваґи приґд'іл'али йак р'ідн'і // оґто ж оґто ж / коли воґни хреґстили дитину / обоґўясково хґресн'і тато

мус'ю́ ўз'ати ку'сок полот'на / во'но називалос'а к'рижмо́у / і ў ту к'рижму
заве'ртали дитину // полот'но ма'ло бути б'іле / дл'а то'го / шоб дол'а дитини ў
ма'б'утн'ому то'же була ч'исто́у / б'іло́у і гла'ден'ко́у / та'ка йак це полот'но //
шоб йі'йі заўжди об'міна'ли горе'ст'і / ли'хо / бо'рон' Бо'же хвороби / а ше г'і'рше
не'статки // шоб дитина була ш'часли'во́у / ве'село́у / здо'рово́у на рад'іст'
баг'кам і на рад'іст' л'уд'ам // і ўже п'ісл'а то'го ўс'і ве'рталіс'е с' церкви / хто
буў за'прошени́ на хре'с'т'ини / ве'рталіс'е за св'аг'кові' ст'іл // на св'аг'ковому
сто'л'і і па'рувало / і па'хло с' ко'жного бо'ку // в'італи ўс'і мо'лодо'го та'та / в'італи
ма'му мо'лоду / і н'іх'то то'д'і ў то'ї час не' ку'риў // бо хот' йа вам с'кажу / шо ў то'ї
час ба'гато ку'рило / ку'рили л'ул'ку / ку'рили то'ї до'машн'і' т'у'т'ун // а ўже йак
пойаў'л'алас'а дитина ў хаг'і / то'го ўже не' мо'жна бу'ло ро'бити // л'уди ў
осноў'ному си'д'іли / жарту'вали / йі'ли то шо Бог послаў // д'уже до'бре / шо йак
збере'глас'е йа'кас' шинка / або збере'глас'а коўба'са / там де заўжди // йа вам
ка'заў / шо мо'гла ви'с'іти / ў то'му ко'ме'н'і // і так хре'с'т'ини про'ходили с'м'і'хом
/ жарта'ми / с' при'говорка'ми ўс'а'кими / і б'рали на к'п'ини тих мо'лод'ат / д'ив'іц'е
би не' д'уже доў'го заси'па'іте / йак би даў Бог на д'ругі' р'ік зноў бу'ло // і то'д'і
д'іти так і бу'ло / шо бу'ло се'ме'ро / вос'ме'ро / деў'яте'ро д'і'теі // д'іти бу'ли
здо'ров'і / ве'сел'і / жи'т'е'рад'існ'і і н'іх'то не' л'ізу то'т'і / йак те'пер заведе'но /
не' бу'ло н'і ко'мп'уте'р'іў / н'і теле'в'ізі'і // д'іти ви'рос'тали на ву'лиц'і // б'і'гало
бо'с'іс'і'н'ке по тих поро'хах / йі'ло садо'вину / до'машн'у ўс'у йі'ду // до
до'машн'ойі йі'ди в'і'дно'сило'с'е і карто'пл'а / і ку'леша / і боршч / і ка'пуста /
мо'локо / бо ў ко'жн'і' хаг'і бу'ла ко'рова // дитина рос'ла йак на др'і'жджах /
мо'лода / ве'села / здо'рова // йак го'ст'і ўс'і порос'ходилис'е / по'жарту'ваўши /
посм'і'яўши'с'і і поба'жаўши ўс'ім ново'на'родженим / шоб бу'ли ве'сел'і / здо'ров'і
/ жит'е'рад'існ'і // по'при'носиўши по'дарки / а до по'дарк'іў ўс'а'ке мо'гли не'сти //
та'то хре'сн'і' при'ні'с' к'рижму / ма'ма мо'гла йакшо д'і'ўчинка при'нести
ше'їленову ху'стку / йакшо х'лопчик / то мо'гли по'дару'вати ша'пку ба'ран'ечу //
су'с'іди при'носили хто шо м'іг / мо'гли ку'рку при'нести / мо'гли па'ру гр'іш
при'нести // хтос' м'іг йакшо х'лопец' при'нести лем'і'ша або плуга // і се' бу'ло

дуже добре / бо ў господарстві ўсе прыг'оджувалос' // якшо д'іўчина / то могли
принести кудел'у / шоб прасти на маібутн'е / коли в'оросте // і заўжди хрест'ини
зак'інчувалис' таким обдаруван'ам бат'к'іў // п'ісл'а того / як ўже ўс'і гост'і
порос'ходилис'е / починалис'е буден'і роботи / починачос'е та зноў маірудна
будена робота / як йе у сел'і // бат'ко зноў заімаўсе господаркойу / с'таінейу /
подв'ірам / по др'ова іїздиў ў л'іс / якшо л'іто / то косіў / молотіў //

85. – Отож як почи^еначалас'е зноў та сама маірудна / будена / т'ешка робота
// бо ў сел'і так заведе^{но} / якшо зима / то значит' тре було якій гн'і
вивозити ў поле / ў л'іс іїздити / др'ова заготоўл'ати / худоб'і с'ічку р'ізати /
чистити сп'ід худоби // якшо се була ве^{сна} / тре було орати // дуже т'ашко
л'уди прац'ували / йа вам скажу / л'уди дуже вигл'едали так'і постар'ілими //
як зараз ўз'ати чолов'іка / йакому ш'істде^с'ат л'іт / ну то в'ін вигл'едаіе на
сорокал'ітн'ого / а колис' як ўз'ати ш'істде^с'атил'ітн'ого / ну то ўже була
л'удина спрац'ована / згорована і зб'ідована дуже сил'но // бо т'ашка фізична
праца р'ітко кого молодит' // як ўже т'і буден'і роботи були позак'інчуван'і /
л'уди могли соб'і ў не^д'іл'у в'іл'но в'ійти до церкви // се буў йединий ден' ў
тижден' / де можна було в'ітпочити / тому шо ш'іст' дн'іў л'удина прац'уіе / а
як сказано у пропов'ід'і отц'а / шо с'оміі ден' ў не^д'іл'у треба с'ваткувати // і
ц'ого дог'римувалис' ўс'і / н'іхто не маў права перечити // якби так / не даі
Бог / хто буў аби як'і др'ова рубаў у не^д'іл'у або йакус' с'ічку р'ізаў / то перш
за ўсе отец' на учт'і ў церкв'і виспов'ідаў так його / шо та л'удина була би соб'і
м'ісц'е не знаішла // а по друге з ним н'і сус'іди / н'і родина не хот'ілиб с'а
пот'ім зустр'ічати // сказали б шо в'ін бе^збожник і йакііс' гул'т'ака / якшо
в'ін за ш'іст' дн'іў не заготовіў корму дл'а худоби / або палива соб'і дл'а печ'і
/ шоб ж'інка мала де шо зварити // але отак воно проходе наше жит'е / шо
якшо л'удина народилас'е / л'удина доросл'ішайе / і р'ано чи п'ізно л'удина
стаіе старойу і нем'ічноу // і якшо л'удина доходит' ўже до тойі ме^ж'і / шо
треба прош'чатис'а с цим с'в'ітом // л'уди як правило були дуже побожн'і //
поки могла л'удина ходити / вона ішла до церкви / кожнойі не^д'іл'і

спов'їдалас'е / а ўже йак не^н могла ходити / тод'ї к'ликалі с'ваш'ченика / і с'ваш'ченик спов'їдаў ту л'ўдину / причаш'чаў / бо це 'тоже' було обоўйаском с'ваш'ченика // н'ї о'дин с'ваш'ченик не^н мае права в'ітказати л'ўдин'ї ў бажан'ї с'пов'їд'ї і причаст'ї / се йе с'вате і мусе цих канон'їў дотримуватис'е // о'тож ко'ли л'ўдина спов'їдалас'е / причаш'чалас'а / не^н раз так 'було' / шо о'тец' і ро'ками при'ходиў до цейі л'ўдини / йак'шо во'на 'була' х'вора / при'кута до л'їш'жа // і ко'ли наста'вала та хви'лина / шо ду'ша почи'нае прош'чатис'е с'в'ітом / з'начит' у 'кожн'ї хат'ї мала 'бути' про за'пас с'в'ічка стр'їт'нева // се ко'ли на Стр'їтен'а с'ват'ат' ус'о // так само і во'на була / се дл'а 'того' / шоб в'їд'їгнати ли'х'ї помисли і допомо'хти ц'її ду'ш'ї / йак'а іде ўже ў царство не^нбесне 'лекше' в'їд'їти с 'ц'ого с'в'іту // ко'ли по'мерла л'ўдина / тод'ї ро'дина 'була' ўс'а ў жалоб'ї / і ўс'а ро'дина тод'ї 'була' ў с'мутку / то'му шо 'дуже' шану'вали с'тарших л'ўдеї // бо с'тарш'ї л'ўди 'були' над'їле^н'н'ї і жит'евим 'досв'ідом' / і 'розумом' / і в'їдпов'їдно та'ке 'саме' і це'рк'оўними ўс'їма запов'їд'ами / шо 'мали' // брали со'б'ї ро'дина 'досв'їд' / і брали при'клад // і ко'ли 'тойі' л'ўдини не^н ста'їе / то ўс'ї жалку'вали / ну і ста'ралис'а йак 'можна' б'їл'ше помолитис'е за 'нейі' / то'му шо мо'литва / се йе'дине / шчо 'можна' т'її л'ўдин'ї / йак'а в'їд'їшла с 'ц'ого с'в'іту / шо 'можна' йїї при'нести // о'тож зби'ралос'е / йак'шо л'ўдина по'мерла зранку / зби'ралис'е 'вече'р до по'к'їїника / чи до ме'р'ц'а // с'ходилис'е ўс'ї т'ї л'ўди / йак'ї шану'вали л'ўдину і ста'ралис'е по'сид'їти // ка'зали / шо н'їколи не^н 'можна' ли'шати по'к'їїника са'мого / зби'ралис'е / сид'їли ц'їлу н'їч // од'н'ї при'ходили шо на п'їдвеч'їра / по'сид'їўши до го'дини де^нс'атойї / од'їнац'етойї 'вечора' їшли до'дому / а друг'ї при'ходили дес' ў ц'її по'р'ї і сид'їли ўже до 'ранку' // це не^н 'було' п'росто сид'їн'а // п'їд час 'ц'ого' перебуван'а б'їл'а по'к'їїника з'гадували ўс'ї йо'го 'добр'ї і дес' ко'лис' по'ган'ї д'їла // йак'шо л'ўдина була с'таршойу / то не^н раз і п'їтсм'їховувалис'е / при'гадували не^н раз 'каверзн'ї ўс'ї с'прави / йак'ї не^н так буў зробиў / чи буў не^н так ко'гос' об'їзваў / чи дес' не^н тод'ї по'с'їяаў / чи дес' буў поми'ўс'е і п'їтсм'їхалис'е над цим / о // 'перед' цим д'ак або с'таршїй брат при'ходиў читаў псалтир / л'ўди помо'гали мо'лилис'а / і так про'ходила

перша н'іч // на другий ден зранку л'уди розходились / лишалас'а сама родина // заўжди го'р'или дв'і с'в'ічки і тре' було пил'нувати / шоби с'в'ічка не" гасла / бо казали / шо йак'шо за'гасне с'в'ічка / то с цим припин'айец'а х'ід ду'ш'і у потойб'ічний св'іт // то'му заўжди хтос' буў з родини за цим закр'іплений / шо пил'нуваў / п'ітстригаў гн'іт / м'ін'аў с'в'ічку ў'часно // б'іл'а по'к'ітника заўжди 'були сух'і к'в'іти / бо го'вора'т' / шо жив'і к'в'іти не" можна к'ласти коло тойі л'удини / йака в'ід'ішла // йак'шо не" раз так 'було / шо л'удина поми'рала у п'атниц'у / а ў не"д'іл'у маў 'бути похорон / з'начит' ў суботу л'уди 'тоже старались'е по'доўше по'бути б'іл'а ц'ого по'к'ітника // а йак'шо л'удина поми'рала ў суботу / а ў поне"д'ілок маў 'бути похорон / тод'і б'ігли до ма'істра і про'сили от'ца / шоб в'ідмолиў гр'іх того ма'істра / йак'і 'буде у не"д'іл'у робити домо'вину // бо тож не" було йак те"пер йе тих станк'іў // ўсе робилос'е ўруч'ну / і не" раз ма'істер мус'іў ц'ілу не"д'іл'у і пил'ати пил'ойу / і гил'увати гил'ем / дл'а того / шоб п'ідготувати ц'у остан'у дом'іўку дл'а л'удини // про'сили / шоб св'аш'ченик в'ідмолиў ус'і його гр'іхи // коли ўсе ўже 'було го'тове / коли л'удину нар'адили у ц'у труну і 'була до'моўле"на го'дина / на котру с'ходилос'а ц'іле се"ло // було 'дуже при'низливо / коли хтос' із здорових л'удей не" п'ішоў про'вести ў остан'у до'рогу по'к'ітника // зразу от'ец' говориў ў своїй на'уц'і йак ви про'вожайете ко'гос' / так і 'будут про'вжати вас // і ото так 'було шо ц'іле се"ло ішло за по'к'іником / не"залежно чи це 'була ба'гата чи це 'була б'ідна л'удина / ўс'і старались'е п'іти // коли ўже поставили ў домо'вину / к'лали сух'і к'в'іти ў домо'вину // бо'рон' 'Боже / шоб 'були йак'іс' р'еч'і із жив'ой л'удини і йак'і / йака ше лишайц'а жив'ойу / шоб к'ласти до по'к'ітника // се' майец'а на уваз'і / чи це 'були чоботи / чи це 'була шапка // йак'шо л'удина жив'а і залишайец'а жив'ойу / а його р'еч'і к'лали ў домо'вину / то се казали / шо се буў по'ганій знак // старались'е таке не" робити / або старались'е л'удина за'па'стис'а цим на смерт' со'б'і / йак говорили заў'часно // куп'ляли йак'шо ж'інка / то сп'ідниц'у / йак'шо чоло'вік / то йак'іс' ко'ст'ум / шоб не" буў до'рогий / йак'іс' чоботи / бо то не" ўс'і могли ма'ти м'ешти йак 'зараз // і ўс'а про'цес'ія по'хорона

йшла спочатку до церкви / де в'ітпраў'лас' служба Божа за упок'їйного / пот'ім на цвинтар // цвинтар йак правило ўсе робилос'е дес' на в'ідшиб'і в'ід се"ла / то го'вор'ат шо те'пер йе дуже багато мудрих л'удеі / то колис' були мудр'ішч'і / і робили так цвинтар'і / шоб не" даі Бог то'т'і тл'ін'і останки не" по'пали л'уд'ам ў воду / або ў р'ічку / шоб не" залило водою / шоб це дес' було на пагорпку // старалис'е обса'диди кругом чи л'ісом чи дере"вом / шоб там буў заўжди спок'їі і затишок // коли в'ітправилас' служба Божа ў церкві / л'удину несли на цеі цвинтар // коли несли л'удину на плечах це була дуже ве"лика по'вага / шо йак правило заўжди возили к'ін'ма / ф'ірою // а ўзим'і то сан'ми / а йакшо збиралис'е і несли на плечах / з'начит' ц'а л'удина заслужила на ве"лику по'вагу / старалис'е так йіі в'ід'ачити / коже"н прилучитис'е / йакшо ц'а л'удина була пор'аднойу / прилучитис'е в'ід'ачити йіі // і о'то на цвинтар'і йакшо ц'а л'удина була дуже аўторитетнойу / старалис'е йіі похоро'нити там / де саме к'рашче м'ісце / де те"пл'ішче / де будут' пташки сп'івати / де калина йакас' рос'те / шоб буў спок'їі // і т'і л'удин'і / ну то так ка'зали / шо буде там на т'ім св'іт'і жит'а в'ічне / а тут не"хаі буде спок'їі // похоро'ниўши ц'у л'удину / ўс'і не" б'ігли так йак те"пер б'іжут до хати на поминки / поминк'іў н'іх'то н'і'яких не" робіў // в'ітпраў'лас'а на дев'іт' дн'іў / в'ітпраў'лас'а на сорок дн'іў // але пове"р'нус'а на'зад / йакшо ц'а л'удина була похоро'не"на ў дуже гарн'ім м'ісце / то т'ішилис'і ўс'і // не" наі Бог бо'роне / шоби хтос' буў із со'бойу стараўс'а пок'інчити / стати самогупцем // таку л'удину н'іх'то не" хот'іў / н'і прово'жати / н'і о'тец' не" в'ідсп'івуваў за йііі упок'їі / н'і ў дзвони не" били // таку л'удину йак злод'їя / йак ўбіўц'у хоро'нили маіже потаіки / на самому к'раін'ому дал'ньому м'ісц'і на цвинтар'і // на просто'гон'і / де обду'вайец'а в'іт'рами / обми'вайец'а дош'чами // там не" ставиўс'а н'і хрест / н'іх'то св'ічку не" запалиў / н'іх'то н'і'коли к'в'ітку не" поса'диў // ка'зали шо та душа приречена заўжди на блукан'а / і йіі не" буде н'і'коли про'шче"на // а та л'удина / йака похоро'не"на на ц'ому м'ісц'і отримайе там в'ічний спочинок і заўжди ўс'а родина приходила туди мо'литис'а // це йак нас за'ведено кожноі не"д'ілі / йакшо гарна по'года

сон'ачна / в'ідбуўши с'лужбу Бо́жу ў церкв'і / на́в'іт' зара́з л'уди ста́райуц'е
п'і́ти на цві́нтар / пом'а́нути сво́йіх ро́дич'іў / помо́литис' за́ йіхн'і ду́ші /
п'і́тп'равити гробец' / з'і́рвати йа́кііс' бур'ан / поса́дити йа́кус' кв'і́точку / і
в'і́дати ту о́стан'у ша́ну / на́ йа́ку заслу́говуйе та л'у́дина // бо го́вор'ат' / шо на
т'і́м св'і́т'і / там йа́крас і до́бре / шо не́маіе н'і ск'ри́готу зу́б'іў / н'і бо́ле"ст'і /
н'і трі́вогі / н'і пе́чал'і / ли́ше жит'а в'і́чне // а тут ми жи́вемо ў буд́них
турбо́тах і при́ходе та́ка хви́лина / да́й Бог / шо́б ми заў́жди бу́ли го́тов'і /
в'і́д'і́ти у то́ Царство Не́бесне і шо́б заў́жди ко́жен ма́ў со́б'і св'і́і спо́чинок //

Інформант: Мостовий Іван Григорович, 1935 р. н., освіта – 4 кл.

86. – Те́пер по про́ход'і дейа́кого ча́су / ў́же йа́к то́й хлоп'чиско чи д'і́ўчи
п'і́днікли / в'иро́сли со́б'і тр'о́ха / ну і наста́іе та па́рубо́чка або д'і́во́чка по́ра //
ну йа́к д'і́ўки / то во́ни с'і зби́рали / бу́ло та́ке м'і́сце дес' ў се́млі́ на ко́лотки /
се пе́ўно шо так бу́ло с по́кол'і́н'а ў по́кол'і́н'а за́ложе"но / шо за́копувалос'е зо
два / зо трі́ с'лупи і с'та́вилис' та́к'і са́м'і попе́речн'і ба́л'ки / же се́ мо́лод' на
них там с'і́дала т'і́ го́во́рили / жарту́вали / о // то се́ д'і́ўки так бу́ли / ну а
хлоп'чиска то ў́же збо́ку / ў́же ў кот'ро́го с'і вус за́с'ійоў / ў́же пробу́вали с'і до
них по́мален'ко п'і́тчи́пати / о́тож та́ке са́ме же́рту́вали / см'і́йале"с'і ну і
сп'і́вали // сп'і́вали д'уже ба́гато і д'уже фа́іно // йа́к з'і́децьа мо́лод' / то бу́ло
чу́ти з од́ного кон́ци се́мла на дру́гий ко́нец се́мла / же сп'і́ва́іе мо́лод' // в
осно́ўному са́м'і укра́їн'с'к'і п'і́сн'і м'і́сцев'і та́к'і за́душе́ўн'і / шо не́ раз
ота́ко с'е́демо ў́же с'та́рш'і со́мб'і дес' на́ при́зб'і́ п'і́д хато́ў / т'і́ са́ми с'і
л'у́буйем / йа́к то во́но фа́іно / йа́к та́ке н'і́би с'і мо́лод'іст' на́ше" ве́р'та́іе
на́зад / о // те́й ў́же си́ йа́кіі хлоп'чиско д'і́ўку спо́добоў / т'і́ почи́нало"с'е то
зали́ц'ан'а / ну то не́ так йа́к те́пер"чкі // те́пер"чкі ли́ше по тих ба́рах / т'і́
по тих ка́хве / і́дут т'і́ йа́ку шк'л'енку го́р'іўкі / т'і́ с'і почи́найут зна́коми"ти //
н'е / то́го не́ бу́ло / та ко́лис' д'і́ўка бу́ла би зо ў́сти́ду зго́р'іла / йа́кби йі́і
хтос' бу́ў по́ц'ул'увоў при́ ўс'і́х / та де та́ке бу́ло публ'і́цтво // і о́тож / йа́к во́ни
хо́дили со́б'і го́во́рили // ну про́ шчо мо́гли то́гди т'і́ мо́лод'і го́во́рити / про

поле / про земл'у / тиї про господарку / тиї д'їґчи с'ї хвалило чи ўм'їе вишиєвати / чи ўм'їе прести / ну а хлопчиско розказувоў чи ўм'їе коней догл'адати / чи ўм'їе в'орати / волочити / а на йак'ї нив'ї де зе'рно зас'ївайут' / де пше"ниц'у / а де йач'м'їн' т'реба / а де кон'ушину // тиї на т'їм с'ї йїхн'ї пеўно / йак то зараз го'ворит л'убилис'ї ду'хоўно б'їл'ше / бо зараз м' дуже ўс'ї хочут тої т'їлесної л'убов'ї / а тоди лише ду'хоўна / і так во'ни по дейак'їм час'ї / ўже коли ходили чи п'їўроку чи йак / тоди син до тата зве'ртоўс'е із прос'боў / шо тату / йа хожу до тої д'їґчиєнон'ки / йак ви не" проти / мо'же би с'мо засл'али старост'їў // ну тато з мамойу радиєлиєс'е / бо то не" так / йак те"пере"чки / шо з'їшлиєс'е / бах / поб'їгли ў тоту захсу / во'же"нилиєс'е і при'їшли і майете / ўже поставиєли тата з мамойу перед х'вактом / шо во'ни ўже хлоп і ж'їнка // та де таке було колис' // о'тож йак зве'рнуўс'а син до тата / тато по'радиєўс'е з мамойу / подиєвилиєс'е чи то д'їґчи з фаїного газд'їўс'кого роду / чи во'но не" таке гу'л'ашче / чи во'но не" йе ви'тре"бен'кувате / чи во'но не" йе гниєле // і йак ўздр'їли добре / о / тоди почиєнали со'б'ї приєгадувати / хто самий по'важний з йїхн'їої родини / чи з йїїн'їх сус'їд'їў може виконати тоту рол'у старост'їў // ну старалиєс'е ўсе ўз'єти за старост'їў л'удеї таких газд'їўс'ких / розумних / аўторитетних / йак'ї знали шо сказати / де сказати і йак сказати // о'тож і м'її пок'їїний і таке саме не" раз ходиў старостувати // ну поче"налоєс'е во'но тако // ўже йак тої хлопчис'ко сказаў д'їґц'ї / же буде засиєлати старост'їў / во'на сказала ўже с'воїм тату і мам'ї / ну і во'но тако робило н'їби ў таїн'ї / але і ўс'ї до того готувалиєс'е // ўже молодїї хлопчис'ко з с'воїми тими старостами / йак приєходиў / тиї старости були так'ї / шо ўм'їли добре балакати / тиї с'ї почиєнало // тої / котриі буў б'їл'ш шпаровитий єтароста / почиєнаў / шо ми по до'роз'ї ото їшли / їшли / тиї випала пороша / а по т'її порош'ї тиї поїа'виєс'е сл'їд / а ми їшли за куницею / о'тож то нас до вашої хати тої сл'їд нас приєв'їў / то ми хочем запиєтатис'а / чи тут жиє та куниц'а / чи тут та красна д'їґвиц'а / бо ми майемо стр'їл'ц'а молодц'а / йакого хочем оже"нити ал'бо на т'її куниц'ї / ал'бо на т'її д'їґвиц'ї // чи будете нас приїмати / чи будете з д'вору г'нати // і о'то

ц'а це^{ре}мон'їа про^{до}ўжува^{лас}'е йаких м'їнут в'їс'їм / дес'їт' / ус'ї см'їяли^с'а / а д'ї^чиско сто^їало ў тої час колу^пало п'їч / о // таке н'їби с'ї дуже ўсти^дало / йакшо моло^дїї бу^ў з фа^їноїї по^рїдноїї ро^дїни і йакшо т'ї моло^д'ета л'у^бїлі^с'е / ну то йак п'рави^ло зразу старос^там за^прошувало^с'е с'їсти за ст'їл / а рушні^ки ўже бу^лї на^пого^тов'ї вишїт'ї / но сто^їали ў ск'рїн'ї ў друг'ї хат'ї / о^то йак се т'ї моло^д'ета ўже спо^добали / старос^т'їў за^про^сїли за ст'їў / тїї с^тавїлас'е йа^ка шк^л'еночка виш^н'аку і почи^лас'е роз^мова / але ўже газ^д'їўс'ка роз^мова / ўже то^д'ї к^лїкало^с'ї того моло^дого / йа^кїї че^л'каў ў с'їн'ах таї ту моло^ду / йа^ка бу^ла б'їл'а п'еч'ї / та ўже почи^лас'е з них т^роха кепку^вати // а де то ви так'ї моло^д'ї та со^плїв'ї тїї с'ї та^ко з^дїбали і так с'ї ўже по^вїрос^тали / ше н'їбїсти бу^лї ўчора не^в'елїчк'ї / гусї пас^лї / с'ївн'ї пас^лї / а нїн'ї ўже до же^н'ачкї / о ўже йак на т'їм с'ї ск'їн'чїло / то^дї с'ї до^го^ворува^лї за ве^с'їл':а // за ве^с'їл':а ўсе йак п'рави^ло ў нас на Галїчїн'ї про^хо^дїли п'їзн'їше / восе^нї / ўже йак с'пол'а ўс'о збе^р'ет'с'а до ко^морї / о // йак не^л'ма такоїї сп'їшноїї ро^ботї // ну і ве^с'їл':а про^хо^дїли ў нас або ў че^т'вер / або ў суботу // так бу^ло за^веде^но с'поко^л'їн':а ў поко^л'їн':а / таї до те^пер во^но с'ї так ве^л'де / а ўже йак до^го^ворїліс'ї / бат'кї почи^лали думати / йа^ку ск^лїкати ро^дїну // ск^лїкало^с'е са^мїх б^лїшчїх / са^мїх р'їд^н'їшїх і са^мїх та^кїх по^чес^н'їшїх // ну са^ме осно^в'їне м'їсце на ве^с'їл':ї то заїмала ба^ба по^вїтуха / йа^ка прїмала ко^лїс' по^логї / йакшо ше бу^ла жїва // се х^ресн'ї бат'кї бу^лї та^ке са^ме на ч'їл'но^му м'їсц'ї / ну і моло^дїї з моло^до^дїу // на ве^с'їл':ї та^ке са^ме / не^л' то шо за^раз / йашчїка^мї нос'ат' т'ї кон'їїкї / тїї т'ї шам^пан'с'к'ї / тїї т'ї гор'ївегї // н'ї ве^с'їл':а на сорок чо^лов'їк / то ўже бу^ло ве^л'їке ве^с'їл':а / сї^л'д'їло^с'а ў дво^х йа^кїх хат'ах і оп^хо^дїло^с'а шк^л'енко^ў гор'їўкї то^їу б'їл'шо^їу / тако^їу бут^л'а / йак / йак йїїї назївайут / ну та на дв'ї на т^рї л'їт^рї / і о^тїм келїшк^{ом} / та^кїї шкел'чїк чї йак в'їн с'ї назїво^ў / ну дис' так грам на сорок / б'їл'ше не^л' / і о^то гор'їўка оц'а ц'їле то ве^с'їл':а оп^хо^дїла / так са^мо бу^ло шо на в'їс'їл':у / бу^ла ка^пуста / бу^лї голупц'ї / бу^ў холо^дец' / бу^ла рїба / о // рїба то бу^ла / то памїята^їу дуже д^обре / ну виш^н'аку / бо ж'їнкї гор'їўку р'їт^ко

коли пили / вишн'аку // см'іялися / же'ртували / а ў су'с'ідз'к'і сто'доли /
сто'дол'і було ўс'о випрочено / дул'іўка була добре вимазана глиноў / бо там
мали бути танц'і // і ото приходили панове музиканти / скрипал' настройуваў
соб'і своўу скрипку / п'ідт'егуваў струни / на контрабас'і йак п'равило ўсе буў
порядний хлоп'ак / ве'ликиї / бо то таке йакби ве'лика скрипка / то там мален'кіі
хлоп не' м'іг бути / і цимбали / ото і були ўс'і музики // але йак починали грати
/ ну пере'д цим йім с'і давало / аби руки не' тр'іслис'е / по шкелочц'і мален'к'іі
вишн'аку // йак починали грати / та йак с'і то'д'і ўс'а то'та ве'с'іл'на процес'і йа
ўривала ў ту сто'долу / то аж с'іні трис'т'ілі / а пил'ука ўже йак си погул'али
дв'і три го'дини пил'ука сто'йала слупом догори // о / ну вес'іл'а то було дуже
ве'селе / але воно починалос'е не' так йак те'перечки в'ечером / починалос'е ў
полудне / дис' так година друга або трета по полудн'у / і ўже йак с'і сме'р'кало /
то воно с'і на першій ден' зак'інчувало // а на другій ден' / то були в'ідгостини /
то ўже йшли бе'зпосе'редн'о сам'і / ну йакшо блис'ка і невеличка родина / то
сам'і ближч'і / сам'і родн'іш'і // могло бути п'ятнацет' / двайцет' чолов'ік /
але то ўже було без музик'іў / бо музики на той час коштували зо два / зо три
злотих // се були дуже ве'лики грош'і / бо в'ісім дес'іт' злотих / то могла
коштувати / ну / добра шапка / або добр'і чоботи / ну а ў той час се була ве'лика
р'ітк'іс'т' і доро'га р'іч / та'кже се не' могли на другій ден' на'нести тих
музикант'іў / хто ўже йак в'ідгуляли то ве'с'іл'а / ну той йак приходила мо'лода
ў не'в'істкі / то йа вам скажу / не' було йак те'перечка / шо зразу окремо йім
хату / окремо спал'н'у / аўто / дол'ари / бо інакше с'і не' жене' // н'і / то було в
одн'ій хат'і / але сп'іл'но ўс'о / сп'іл'но д'ілили і т'і миски / і т'і ложки / і
сп'іл'но д'ілилас'а прац'а / та шо була т'ашка / виконували чолов'іки / а
не'в'істка зразу починала до све'к'рухи сво'ій / слова зве'р'татис'е лише мама / а
не' інакше // о / і показувало на то'т'іі в'ідгостин'і / то не'в'істка мала зварити
боршчу / зварити кулеш'і / а йак попадало ўже п'ід не'д'іл'у п'ісл'а ве'с'іл'а /
йак ве'с'іл'а було ў че'т'вер / то ўже мус'іла показати / чи ўм'іе варити
вареники / бо се ўже була ве'ршина того ж'іночого мистецтва // йакшо не'

порозлі'залис'а / йак'шо не" розва'рилис'і і фаїн'і / пух'кен'к'і / то 'буде з 'нейі
'добра госпо'дин'а / о // і не"в'істка ўже помален'ко с'і ўли'вала ў то'ту йіхн'у
с'імйу / ну і мус'іла ўже с'і ми'рити і ко'рити с' тими з'вичайами / йак'і були
заведе"н'і у то'т'і хат'і // але йа вам с'кажу / же тако'го не" було / йак' зара'з / шо
ли'ше с'і поже"нили / че'рез м'іс'ац' т'іка'ют / н'е // ко'лис' йак' о'тец'
заприс'аг'нуў і за'питаў чи по' добр'і' вол'і / чи без' прі'мусу ви одне 'одного
бе"рете" / і йак' во'ни в'ідпов'іли / шо так / йак' во'ни с'і пок'лали пе'ред обра'зами /
ти' на б'ібл'ійі / на йе'вангел'ійі / і ўже ко'жен по'тому бо'йаўсе роз'ір'вати / бо у
сло'вах так і с'казано / шчо зйеднаў Гос'под' / не"ха'і л'удз'ка ру'ка то не роз'йеднуе
// і л'уди бо'йалис'е / та'ке н'іколи не" могло 'бути за 'мойі пом'яг'і / же ў нас
хтос' с'і м'іг роз'вести / х'іба не" даст' Бог хтос' буў по'мер о'дин із с'імйі / о /
то'ди о'тец' ўже дозво'лаў ўз'ати соб'і д'ругу па'ру і так во'но поте"хен'ко то 'жите"
'дал'ше про'доўжувало'се / д'іти / стар'іліс'а бат'кі //

87. – Ота'ко йак' с'і ди'тина ўро'дила / то 'було 'дуже ве"лике с'в'ето дл'а
ц'іло'й с'імйі // але 'було 'дуже фаїно йак' с'і ўро'диў х'лопец' / бо йак' хлоп'чис'ко
ўро'диўс'і / ну то ўже з'нали / шо йак' в'ін с'і дес' 'буде ко'лис' жи'єнити / то 'тато
його ма'бутн'ойі ж'інкі ма'йе да'ти па'ру мор'г'іў пол'е / ал'бо во'ли / ал'бо кон'і
/ ал'бо ка'валок х'ати // то буў ве"ликий при'єчинок до ў'ласной гос'подарки //ну
'добре 'вернус'е до 'того с' чо'гом почиў // ота'ко йак' с'і наро'дила ди'тина / ну
ко'лис' тих ро'дил'них будинок'іў не" було / то с'і при'мали т'і по'логи ў'дома //
'була та'ка йедна ж'інка / 'дуже ну ў то'т'і справ'і ре"х'тел'на / во'на с'і розум'іла /
к'ликали йі'ї ба'ба пови'єтуха // і оту ж'інку ўже йак' ў поро'д'іл'і мало с'і
почи'єнати то'то наро'дже"н'е к'ликали / во'на при'єходила з р'ізним з'іл'ом
с'ўйаченим / з с'ўйатоў с'в'ічу'оў пос'ўйаче"ноў у церкв'і / пе'ре'хрестила'с'а /
помо'лилас'а / ну і помо'гала т'і'ї ди'єтин'і по'йа'вити'єс'е на с'в'іт // то 'було ц'іле
'д'їєство / але во'но 'було поў'йазане на це"р'коўніі лад // і от' кажут та'ко шо була
'дуже шчас'лива та ди'єтина йа'ка с'і наро'дила ў чип'чику / се йа вам с'кажу та'ко
шо се та'ка мален'ка пл'іва ў ди'єтини на голо'в'і // по'тому ўже йак' ди'єтина
наро'дилас'е то'ї чип'чик 'мама ста'рала'с'е ўз'ати / захо'вати шоб в'ін висох і

ўши|валос'і то дес' ди^{ел}тин'і ў йа^{ел}кйіс' ком'ірец або шо / бо ка^зали шо во^{но} буде бере^нгло ту ди^{ел}тину в'ід ўс'акого злого / ли^{ел}хого / в'ід зу^рочеч^н'а / в'ід ў^рок'іў і в'ід неш^ч'іс'т' і так во^{но} пе^ўно ў жи^{ел}т'у було / бо сам з^найу же були так'і д'ітиска же йо^{му} ўс'о лехко ішло тако йак з во^ди / декому с'і д^уже т'ешко то^{то} давало / ну а декому тако ле^нгон'ко / то пе^ўно т'і д'іти ўро^дилис'е ў чипчику / о / ну а по^тому ўже по йа^{ел}ких двох трох дн'ох йак та ди^{ел}тина ўже Богу д'екувати була жи^{ел}ва / тйі ішоў тато тої ди^{ел}тини до от^ц'а договори^т'с'а / ко^ли будут' хри^ест^ини / бо не^н хреш^чену ди^{ел}тину ў^дома не^н можна було три^{ел}мати // о^то при^{ел}ходиў тато до от^ц'а / о^тец' ди^{ел}виўс'а ко^ли ди^{ел}тина наро^дилас'е / маў таку це^р'к^оўну к^нишку / ну і йа вам скажу тако ў т'й к^нишц'і були так'і прост'і л'уц'к'і іме^н'на / йак д'іўч^и'нка / то була Мар'йа / Текл'е / Матрона і ше шчос' / а йак хлоп^ч'ис'ко / то Іван / Пе^т'ро / Ми^{ел}кита / Гаўрило і о^тец' ди^{ел}виўс'а / бо на ко^ж'ен ден' при^{ел}падало йа^к'ес' це^р'к^оўне с'в'ето / о^тож йакш^чо ўро^дилас'е ди^{ел}тина / то йо^{му} на то с'в'ето / то йо^{му} давали то^{то} ім'я // о / і ўже йак с'і договорили то^ди ішоў тато і про^сиў шоби назначити / про^сиў згоди ў сво^йих / або родич'іў / або йа^к'ихос' добрых товари^{ел}ш'іў сво^йих / або сус'ід'іў шоб п'ішли за хресного тата і маму // ў так'й справ'і н'іх^то н'іко^ли не^н хот'іў в'ітказувати / бо то було гр'іх / бо хре^ш'чен'і бат'ки заўжди не^нсут' б'іл'шу в'ітпов'ідал'н'іст' в'ід р'ідних бат'к'іў / о / во^ни бе^нрут на себе в'ітпов'ідал'н'іст' за ду^хоўне вихован'а тої ди^{ел}тини і за оп'іку над нейу / о^тож йак во^ни до^мовилис'е на йа^к'й ден' / тйі браў хреснйі тато ди^{ел}тину на ру^ки і несли п'ішки то^ди ішли / несли до ц^{ер}'кви / п'ісл'а с^лужби Божой і о^тец' то^то ту ди^{ел}тину хре^с'стиў // хре^с'стиў на ру^ках хресного тата / перед цим хресн'і бат'ки мали виспов'ідати^се / за^пре^час^т'ити^се шоби не^н було ў них гр'іх'іў н'ія^к'их / о / і п'ісл'а того ўже / йак ди^{ел}тину наре^к'кли це^р'к^оўн'ем і^менем / похре^с'тили / хресних бат'к'іў і бабу пови^{ел}туху / а також д^уже добрых і блис^к'их сус'ід'іў і родич'іў кликали ўже на хре^с'т^ини // ну хри^ест^ини то с'і не^н в'ідбували так'і / йак те^нпере^чки б^уйн'і і д^уже роз^мажис'т'і / то було п^росто / але з жарта^ми / зо с^п'іва^ми і с^т'акими при^{ел}говорка^ми / на стол'і за^вічаі сто^йала йа^к'ас' шк^л'енка

пал'онки або вишн'яку / ну а з йіди шо було / то була капуста туше'на с
пшоном / тії була кулеша / тії йакий боршч / ну голуп'ці і могли бути / холодец'
і на т'ім було / на т'ім ота йіда і к'інчалас'і // але воно с'і то не" рос'ходилос'е же
би ли'еше була йіда / л'уди б'іл'ше старалис'е сп'ілкуватис'е духоўно / бо
б'іл'ш'іст' л'удеї була не" пи'с'мена і йакраз о то'т'і ўс'і з'вичайі / ўс'і т'і
розмови во'ни закла'далис'е з покол'ін'а ў покол'ін'а і так во'но пе'ре'давалос'е
та усна народна т'ворч'іст' йак йі'ї нази'вайут / о і на т'ім хре'стини тако ўже
зак'інчувалис'е //

88. – Рано чи п'ізно наста'вала та хвилина / ко'ли л'удина ўже мус'іла
поти'хен'ко іс цим с'в'ітом прош'чатис'е // ну шпи'тал'і'ї тих таких не" було йак
те"пер дохто'р'і'ї купа / шпи'тал'і'ї купа / л'уди були здоров'і / йіли ту здорову /
здоровій харч / не" так слабу'вали / а йак слабу'вали / то ўже лише в'ід с'тарости і
в'ід немоч'і // і ото ўже йак л'удина становилас'е така с'імдес'ати п'яти або і
вос'мидес'ати / л'ітн'а ўже без'сила / то йі'ї ўже до р'оботи н'іх'то не застаў'л'аў /
н'і обоўйзак / н'і с'ім'я / і во'на ўже поти'хен'ко си'д'іла ў осноўному ўзи'ем'і
на пе'ч'і / а ў л'іт'і на п'риз'б'і і йак наста'вала та ўже по'ра / шо л'удина ста'вала
бе"з'сила / во'на ўже була ў л'і'жку // ну не так йак те'пер кажут при'кута / в
осноўному та л'удина була догл'анута / бо се було с'ўйате шо д'іти і ўнуки
догл'адали ста'рих л'удеї / во'на була с'ита / во'на була ч'иста і ко'ли чула / шо
йі'ї ўже ста'їе т'рошки г'і'рше про'сила родич'і'ї / родич'і ішли до ц'еркви /
про'сили отц'а отче майемо х'вору л'удину / буд'те доб'рі при'д'іт'
в'ітспов'ідайте // отец' при'ходиў / л'удина до того ўже була п'ідго'тоўлена /
при'гадувала соб'і свої буден'і гр'і'хи / кайалас'а ў них / отец' при'тмаў
спов'ід' / даваў розр'ішен'а / запал'увалас'а с'в'ічка / даваў розр'ішен'а
при'част'е і казаў йакшо го'туєс'а іти ўже ў не"бу'т'а не'хаї Бог пома'гає /
йакшо ше майеш жити / не'хаї Бог охоро'н'ає // о / і л'удина йакшо в'іт'ходила
ўже поте'хен'ко / р'одина була ўс'а б'іл'а нейі / бо це була ве'лика трагед'ія //
запал'ували ст'р'ітен'а с'в'ічку / се дл'а того гово'рили / аби ду'ша л'ехше
в'ід'ішла у тої с'в'іт //

Інформант: Каськів Іван Йосипович, 1939 р. н., освіта – 3 кл.

89. – Йа до того і ве^лду / шо ўже йак то дити^не п'ідникло / же се ў т'іло може в'иросло т'роха / таї ўже се хт'іло йакус' пару знаїти / але то таке / то с'і ўсе хлопец моў пригл'ідатис'а до д'іўки // ну але і д'іўка мус'іла таке саме думати / чи в'ін йї п'іт'іходе / чи в'ін не^н йе забататї д'ла нейї / чи не^н задуже б'іднїї / чи не^н гнїлїї // ну і ўже йак се хлопчис'ко ўподобайе йаку д'іўку / тут і мус'іў засїлати старост'іў // ну старости с'і виби^лрали тако с поважни^х газд'іў / може бути / шо з родини йакис' стрей / або мамїен брат // ну таї мус'іли їти ўже до тойї молодойї питатїс'е позволє^не / чи в'їдаде в'ін йїїї за того хлопчиска // то була цегла це^рмон'їя / то тако приходи^ли т'ї сватї і с'е таї же^нртували / теї балакали / і було дуже добре / йакшо тато молодойї поблагословиў тої хл'їб принєсе^нїї / бо то с'і с хл'їбом ішло / теї ўже аж по^тому про^сили того молодого до хати // і ви знаєте / такої було колїс' л'їпше / бо ўже йак дали тато з мамоў своїе согла^сїє / то ўже тоди молодї думали / йак воно с'і обв'їнчати // то не то / шо те^лпер п'їдеш ў с'їл'раду таї с'ї роспи^лсали / таї деколи тако майут жити йак чолов'їк з ж'їнкоў // ну а колїс' н'е / то то воно файн'їшче / то до ўс'ого ішла п'їдго^тоўка // ўже йак т'ї старости там соб'ї поси^лд'їли / поговори^ли / ну то ўже молодїї ішоў с татом / з мамоў / теї з братом / йак буў / або с се^нстроў / теї ўже ішли такої на в'їдв'їдїни / подївїтис'а шо то за д'іўка // ну таї воно такої файно ви^лг'єдало / бо зноў таки с'ї збе^рїгали то т'ї стар'ї традиц'її // таї ўже йак вони то то погодили / ўже йак с'ї справа наблизувала до того в'їс'їл'є / с'ї виби^лраў ден' / коли воно буде / але ў нас колїс' ўсе було ў старїну же в осноўному ў цел'їм / то було ў че^твер то в'їс'їл'є / або ў не^лд'їлу / бо л'уди мали в'їпочити // йе таке саме дотрїмуватис'є того це^рковного зав'їту / же би ў сере^нду і ў пїетниц'у н'їчого такого мн'єсного і не^н йїсти / бо то так церква заборон'єла / і о^то ўже йак т'ї молодїї р'їшили ўже з мамоў / коли то буде в'їс'їл'є / ну то ўже приїїжаў молодїї п'їд час того в'їс'їл'є / на коли до нашойї молодойї / ну теї

розди^ел'елис'е л'уди / йак ўб'раниї / ў ч'ім ўб'раниї / а йакиї к'ін' фаїніі ў ¹него
// ну а ўже йак ¹мали ¹йіхати до шл'убу / таї с'і запр'ігали ¹ал'бо б'ричка / ¹ал'бо в'із
/ еї / таї с'і ¹цэле се¹ло дивило // то не¹ то / шо те¹пер ¹с'едут / зап'хайут ў то¹то
оўто / таї ве¹зут ту молоду / йак йале¹ўку до б'ика // то н'е / н'іх'то не¹ ¹виде /
лише ¹п'ікан'е / ¹в'іўкан'е таї б'іб'ікан'е ¹тойі ма¹шини // ну таї са¹мо са¹боў ма¹ма
молодо¹го і ма¹ма моло¹дойї ¹мус'ілі йіх ¹благосло¹вити на шл'уб // моло¹дїї
при¹хо¹диў до моло¹дойї / таї ¹мус'іў ¹запла¹тити за б'раму / бо хло¹пчи¹ска ¹випле¹ли
/ а то тако з'і сосни ¹плело // сос¹на теї там кв'іт¹ки с'і добаў¹л'ели до то¹го / теї с'і
ч'іпало / там жеб ¹було ¹видно / шо то в'іс'іл'е // ну таї кавал'ерка то¹та м'іс'цева /
с тойі ¹вулиц'і / де росла моло¹да / теї хт'ілі перекупити са¹б'і то¹ту б'раму / теї
мус'іў моло¹дїї ¹дати ¹т'роха ¹викуп // а там с'і оп'ходило дво¹ма / тр'о¹ма
¹гикл'енка¹ми го¹р'іўки / таї с'і на т'ім ¹к'інчило // ну теї моло¹дїї ¹захо¹диў до ¹хати /
моло¹да йо¹му давала са¹рочку / а в'ін моло¹д'і да¹воў ¹буки¹т // теї во¹ни ¹п'іс'л'а
¹того ста¹вали п'ід ¹благосло¹вен'е бат'к'іўс'ке // ну теї ¹тато з ¹ма¹моў моло¹до¹го
б'рали ¹благосло¹ўл'ели йіх коро¹вайем три ра¹зи наў¹коло голо¹ви / теї д'іги сто¹йали
на кол'інах / бат'ки ¹благосло¹ўл'ели на ш¹час'т'е / на ¹добре ¹жит'е / на ¹добр¹у
дол'у і в'ітпраў¹л'ели йіх до шл'убу // а ўпе¹ред ішли му¹зики / так г'рали / йак
хол'ера / хот'би буў з¹муче¹нїї / теї ўсе од¹но ¹мус'ілі ¹б'іхти ¹дивитис'е / бо то
було ¹дуже ¹весе¹ло // му¹зика ¹вити¹нала / аж за ¹серце ¹шчи¹пало / ну а по ¹виход'і
ўже ¹коло ¹церкви / то о¹тец' ¹духоўнїї зустр'ічаў ту моло¹ду ¹па¹ру / теї за¹во¹диў ўже
йіх до ¹церкви // ну теї там та¹ке са¹ме шл'убу¹воў йіх / пок¹ривоў моло¹ду ¹хусткоў /
а моло¹дїї ¹мус'іў ¹ма¹ти с ¹са¹боў та¹к'і пе¹р¹стен'і / но але то пе¹р¹стен'іў ¹золо¹тих
не¹ ¹було / то та¹ке ¹було в осноў¹ному / шо ўз'еў таї купиў / то та¹ке с тих ¹м'ідних
коп'ійок з¹робле¹н'і т'і пе¹р¹стен'і // теї ў них н'іх'то не¹ ¹хо¹диў / ну / а ко¹ли ¹мали
хо¹дити / по¹ст'іно ¹була ¹йака¹с' ¹ро¹бота // ну але йа не¹ до ¹того то ве¹ду // і ото йак
о¹тец' ¹пошл'убуйе / йак прис'а¹гне йіх / то ра¹хуйте / шо то ¹була ¹пара на¹в'іки / в'ід
по¹ч'етку до к'інц'е / а не¹ то шо ¹зараз / шче не¹ ¹по¹жили ¹м'іс'ец' / а ўже с'і
рос¹писуйут / ўже с'і роз¹вод'е / ўже гет т'іка¹ют / теї не¹ма н'і¹яка¹го с ¹того
жит'е // і то ўже по¹тому / йак ўс'а ¹це¹ре¹мон'і¹я ¹це¹р¹коўна с'і ск'ін¹чила / то ішли

кожен ў св'їі б'ік // молодїї приводиў молоду додому / бо ў неї було в'іс'іл'е / а сам с'і ве"ртаў / бо ў него було в'іс'іл'е // ну теї гост'ї і там були / і там були / ну теї в'іс'іл'е ішло своєюу че"ргоў // ну а в'іс'іл'е / то йе дуже така прийємна справа / воно дуже ц'ікаво там сид'іти // ну л'уди і сп'ївають / і те"рґуєут / і молоду / молодого обгл'едаєут / а ў ч'ім ўбран'ї / а к'іл'ко будут пере"пивати // ну шо дуже багато залеже в'їд того / йакиї буде староста на в'іс'іл'у // йак староста на в'іс'іл'у хлоп забавніи / то дуже ве"селе в'іс'іл'е // в'їн і приже"рґує / і ўс'о // але староста с'ї мусе" пил'нувати / бо йак шос' не" так робїў / то не" т'ешка бе"з разу в'їз'ме його на кпїни // почи"нали йому п'їтс"ївувати / шо де староста / де староста / де староста д'їўс'е / а староста п'їт прип'їчком попе"лом зайїс'е // ал'бо шче таку другу сп'ївали / але ўже хлопи // ої старосто / старостун'у / душ'ко ти побожна / чоу стоєе пере"д нами шк'л'еночка порожна //

– А ўс'а та забава т'їгнулас'е так до годину дваїнаїц'атойї / або першоїї ноч'ї // ну а ўже по"тому / по таск'їм звичайу м'їсцев'їм / то мало бути пере"пиван'е // ну то ўс'ї / почи"найучи в'їд р'їдного тата / мамї і ўс'а родина ішли в'їтати молоду чи молодого // таї староста тоже / теї дарували шчо / та г'рош'ї дарували / хто к'іл'ко м'їг // тобто те"пер лише с'ї одне напе"ред йедного прут / а колїс' на то н'їчого / не" зве"ртаў на то уваги // а то ўже йак пере"пили / по"том с'ї начи"нало ше таке саме д'їство / йак розбїран'е молодойї // таї з молодойї зн'їмали тої в'їнок / таї вел'он / і молоду ўже закручували ў хустїну п'їд молодїц'у // таї све"круха ўже молод'ї то"то мала здоїмати два рази в'їнок / во"на здоїмаєе два рази / закручуєе ў хустку / а молода ў тої час це гет скидаєе з голови / ну а по"тому ўже третїн раз / теї с'ї де мае" д'їти / такий звичаї // теї ўже с'їдаєе теї йїїї све"круха закручуєе / теї по"тому молода з'ї ўс'їма с'воєїми дружбами / друшками пере"гул'уєе св'її останїї ўже танец' такиї / бо ўже їде ў не"в'їстки / чи ли"шийеш дома / то хлопец' їде ў з'ет'ї // ну то пот'їм ўс'їм почи"наєес'е ўже така шчо"дена пра"ца / то тако хто / хто шче моў с'воєе поле / то почи"наєес'е зразу по т'їм в'іс'іл'у // йак була ве"сна / тої було

воран'е / теї по тому садже"н'е / с'іян'е // ну а по тому аж жни'ва / таї так пост'ійно // то л'уди т'ешко робили / то не" то шо зараз / п'іде на роботу / в'ідбуде тих пару годин / таї ве"рну / ўсе // таї йо"му не" треба н'і пол'е / н'і н'іц / бо с'а ўс'о ў т'ім склеп'і купе аби т'ешко робили // а колис' л'уди такої т'ешко робили // теї скажу вам були такої т'ешко дуже зачарован'і // теї такиї хлоп дес' на ш'істде"с'ет' л'іт ўже вигл'едоў / дуже старен'киї хлоп / а ж'інка то ше г'ірше була змордована / бо то таке // теї д'іти були / теї то поле / господарка // теї дуже скоро с'і л'удина стар'іла / ну але знайе"те / то йако йак кожному / шо ўс'о мае почиток / ўс'о мае к'інец' //

90. – С'ідала мама / теї баба йак ше були / таї ўз'ети" пом'іре"ти" тоту воду на к'іл'ко тепла // л'ітом то ўсе с'і м'іри"ло / бо на л'іто шк'іра трохи" тонша // таї ў тих н'е"цках / або ў т'ії ван'ен'ці ўже / йак по том були дж'іл'ізов'і / ну таї з рузних траў там / ки"дали" л'убисток / мн'етку / рум'йенок / таї ди"тину купали" // а було ше ї так / шо бо"зо трошки" ки"дали" / бо воно кажут дуже" було пом'ічне д'іт'ом // о / то ўже йак ту ди"тину викупали" / таї ўже ди"тина / богу д'екувати спок'ійно спала // таї ўже с'і домоўл'ели" / йак по том с тоў ди"тиноў бути / йак йі"ї хре"стити" // мус'іли" п'іти до отц'а духоўного до це"ркви / мус'іли" с'і запи"тати" на коли отец' то"то позвол'е / таї ўже по том доходи"ло до кум'іў // ну а куми / йа вам скажу / то була дуже така поважна м'іс'ія // то мус'іли" вибрати таких газд'іў добри"х / ш'чири"х / бо то с'і на них дуже ве"лик'і обоўйаски покладали / бо то тако не" даї бог бат'ки йакби ўмерли / тойї ди"тини" / то хресниї бат'ки мали" би ту ди"тину догл'едати / теї кум з кумоў / то були дуже" поважн'і л'уди" // о"то ўже йак знаїшли кума с кумоў / таї їшли до них пи"тати / чи во"ни с'і згод'е // але скажу вам напе"ред / шо в'іт кумоўства с'і н'іколи" не" можна в'ідмоўл'ети // о"то ўже йак кумове" с кумоў сказали" / же во"ни майут хре"стити" ди"тину / ну то во"ни мали" перш за ўсе при"дбати крїжму // то йе такиї кусок полотно б'ілого / не"ўживаного / йакиї мае їти дл'а ди"тини" / аби йі"ї пови"нути // о"то ўже йак виїшли с хати / теї баба пови"туха при ви"ход'і кум'іў з ди"тиноюу до хре"сту хрести"т' ди"тину ў

пов'ітр'і / то буў такий заведе"ний звичай // ну а ўже по охрешче"н'і за'прошували°
кум'іў і ўс'у родину за ст'іл // ў такий ден' перше м'ісце ў сам'ім по'чесн'ім кут'і
хати / то майе баба пови°туха // бат'ко ди°тини і све"к'ри чи те"ст'і гост'ат' соб'і
гост'ей борш'чем / пи°рогами° / каше"йу та йаку чарку ўлийут' / таі буд'те ласка /
бе"р'іг' таі жи°в'іц'а / не" ўн'імаїте"с'і / не" ўстидаїте"с'і // по гостин'і ки°даїут'
ново'нарожде"ну не"моўл'ат'і грош'і ў ре"шето / таі ше при ц'ім бе"рут теї
при°сп'івуйут / ни'ни ни'ни з'рош'і ў ск'рини° / а дл'а / дл'а ди°тини° // ну і ў
нас ше буў такий звичай / шо ка'зали° / йак с'і ди'тина наро'дила ў чи°п'чику / ну
чи°п'чик / се така сорочка йекби то'та захис'на / йака ў ди°тини° на гол'іўц'і // то
по'тому мама йакос' то ма'ла ўз'ети сховати / таі п'ітсушити // таі так було же
д'іти целе" жи°т'е с'воїе но'сили° то дес' зашите / або за ко'м'ірце"м / або ў
дол'ішн'і йак'іс' сороц'і // же би н'іколи° не ски'дали° / бо то буў такий
своїе"р'ідний обе"р'іг' / йакий ту ди°тину чи л'у'дину збе"р'ігаў в'ід ўрок'іў /
помагаў ў дороз'і / помагаў ў пра'це / обе"р'ігаў в'ід хвороби° // і так л'у'дина
то'то мус'іла соб'і бе"ре"г'ти / же би йі'ї було д'обре" // ну але ми°нали° часи / та
ди°тина п'ідростала / чи то х'лопе"ц / чи д'іўка / то ўже р'ізниц'і не"маїе // от і
ўже наставаў час парубкуван'а або д'івуван'а // теї во'но шче д'уже д'обре" було
тако / йакшо бат'ки при°гл'енули° за тоў ди°тиноў / теї наўчили° ўс'о'го д'оброго
/ а йа вам ска'жу / те"пер не" то д'івоцтво / шо було коли°с' // те"пер ўс'о йаке"с'
пуст'е / аби де ли°ше закурите° / аби де випите° // а коли°с' н'е / йа вам ска'жу //
коли°с' д'іўка мус'іла бе"ре"г'тис' / бе"ре"г'ти своїу чест' і чест' своїїх бат'к'іў
// бо йакшо би дес' таке с'талос'а / то йі'ї нази°вали° пок'риткоў / то во'на ўже
sob'і м'ісц'е ў т'ім се"л'і не" мо'гла знаїти // то те"пер нази°вайут по р'ізному /
то ма'ма оди°начка / то ше шос' таке / а коли°с' то не" було і'накшого с'пособу // та
л'у'дина ўже була гет про'пашча / ўже во'на се не" мо'гла д'ати ра'ду / таі то
ди°ти°н'е нази°вали чи баїстрит'ом чи йа'кимос' наїдом / бо н'іг'х'то ним не" хт'іў
оп'ікувати // таі н'іх'то с'і не" хт'іў ним с'і пе"ре"т'мати //

91. – Це н'іби тої пот'ічок / шо те"че соб'і ле"хко / дз'ур'коче з го'ри / теї
с'і по'том ўли°ваїе ў р'ічку / теї р'ічка ў мо'ре / теї на т'ім с'і за'к'інчуїе то'та

дол'а пот'ічка // так само і л'уц'ке жит'е рано чи пізно зак'інчує і при^еходе
то'та нем'іч / то'та стар'іст' / ну таї так йе / шо л'удина ўже по'тому поми^ерайе //
то 'коже"н майе св'її в'ідрахованїї в'ік / ск'іл'ко ко'му йе // але ви знайете / ў нас
тут дуже строго 'було заведе"но / 'шоби 'кожна л'удина пере"д тим / йак ўже ч'ує
/ шо та л'удина 'хора д'уже / аби во'на с'ї виспов'їдала / запри^ечас'тилас'е /
миропо'мазала // то ўсе старалис'е л'уди ходити до 'церкви / 'шоби не"
пропускати 'тойї спов'їд'ї 'божой // ну а ўже йак таке було / шо л'удина нем'ічна
/ то ўже ї св'аш'ченик при^еходиў до'дому теї спов'їдоў // бо то 'т'ешкиї гр'їх /
коли л'удина поми^ерайе без спов'їд'ї / ну і старалис'е так робити // ну / а ўже йак
таке с'талос'е / йак л'удина з 'богом в'їд'їшла / ну то ўже була 'зоўс'ім сум'на
'така процес'їя / бо тре 'було пок'їни'ка 'тоже і нарадити / і об'мити // ну але цим
с'ї займала са'ма блис'ка р'одина // то те"пер йе так'ї дохто'ри / шо при^еїде то'то
по'мийе / ўс'о ў'бере / теї л'удеї то н'їц не" оп'ходе // ну а колис' то ўсе
старалис'е / аби 'була запале"на св'їчка стр'їте"н'е ў 'хат'ї / там де л'удина
в'їг'ходе // теї ўже йак ту л'удину нарадили / то с'ї робило такиї ката'фел'ок // ну
то с'ї с'тави'ло ст'їл / о'ден чи два / або в'їко таке 'було з бамбетл'а / таї ўби^ерали
то'то // теї с'тави'ли св'їчку ў голо'вах / но'гах / теї молилис'а // н'їколи
старалис'а так / шоб не" буў сам пок'їїник ў 'хат'ї / бо то получилос'а таке /
йакби гр'їх / йакби не"по'вага до него // то ўсе блис'ка р'одина там молилис'е
'коло него / таї пи'л'нували за св'їчками // ну а 'вечором при'ходиў на 'першиї
'веч'їр с'ваш'ченик в'їтпраўл'еў парастас / то ўже 'були блис'к'ї / сус'їди і т'ї /
хто м'їг п'їд'їїти // ну а 'похорон / то ўсе при'ходиўс'е в'їн дес' на д'ругиї / або на
т'ретий ден' / то ў залежност'ї в'їд 'того / йак л'удина по'мерла // ну і шче од'не /
о'то йак по'мили 'того пок'їїника / то старалис'а же би ту 'воду з него так 'вил'ети
ў то 'м'їсце / де н'їх'то не" 'ходе / бо 'кажут / шо то д'уже зле / коли хто ўс'тупе ў
'нейї // ну і ка'зали / шо йак не"сут пок'їїника / то 'тоже / вон 'борше йак ви'нос'е
пок'їїника / н'їх'то з блис'коїї р'одини не" майе п'рава то ви'носити / ан'ї си'ни /
ан'ї шва'гри // то 'малис'е 'бути блис'к'ї так'ї сус'їди / 'ал'бо т'рошки 'дал'ша
р'одина / шоб во'на с'ї тим займала // ну таї ўже тако / йак його 'вине"сли / теї

пе^{ре}кидали катафел^ок // то ка^зали / шо бу^у та^кий з^вича^й // аби не^н було д^руге та^ке не^шчас^т'а ў^хат[']і / те^й за^кри^вала д^вер[']і з^разу по^виносу по^к'їника // а на под^в'іру ше в[']ітпраў^л'еў о^тец['] / ро^били то ос^тан^{'е} по^ц'ілуван^{'е} / прош^чан^{'е} з под^в'ір^{'ем} / а ше дес['] йак по до^роз[']і були по^к'їного чи по^к'їнойі по^жен^{'н}і д[']іти шо дес['] ў^боц[']і / то там ше о^тец['] в[']ітпраў^л'еў Й^еван^{'г}е^{'л}'і^йе ко^ло них / шо^б попрош^{'ч}ели^с'е з ним / о // ко^лис['] везли / ко^лис['] йа вам скажу везли на воз[']і / ну а зар^{'аз} на воз[']і н[']іх[']то не^н возит['] // зар^{'аз} возе / йе та^ке о^ўто не^нв[']еличке / йе^ке бе[']рут на[']майут те^й во[']но ве[']зе // ну і ше с[']і старали / же би не^н було са[']ма йа[']ма / йак то там ка[']жут на[']пе[']ред ў[']копана // то йак нин[']і л[']у[']дина ў[']мерла / то мо[']гли ко[']пати аж на то[']й ден['] / ко[']ли л[']у[']дину мали хо[']ро[']нити / бо час в[']ін та[']кий бу[']ў // а[']ле ў[']же йак за[']носили по[']к[']їника до ц[']еркви / ну ў[']се ка[']зали / шо ма[']йе бу[']ти в[']іко за[']к[']рите / то та к[']ришка з[']верху ма[']ла бу[']ти за[']к[']рита // ко[']лис['] в[']ін[']ки мо[']гли ли[']ше бу[']ти з[']сосни і то не^н д[']уже с[']і тим л[']у[']ди ба[']лували / бо то бу[']ло на[']кладно т[']роха / те[']й на[']пе[']ўно і не^н д[']уже по[']т[']р[']ібно // йак не^нсли до ц[']еркви / те[']й о[']тец['] ў[']же там в[']ітпраў[']лаў за не[']го па[']на[']хиду / те[']й с[']і л[']у[']ди по[']мо[']лили / йак ви[']носили на ц[']винтар / йак бу[']ла ў[']же го[']това йа[']ма / те[']й то не^н ў[']кож[']н[']ім се[']л[']і бу[']ли та[']к[']і л[']у[']ди / йа[']к[']і мали до то[']го на[']зна[']чен^{'е} // а т[']і л[']у[']ди / йа[']к[']і ў[']о[']кремих се[']лах бу[']ли / шо с[']і тим за[']ма[']ли / то йіх на[']зи[']вали гра[']ба[']рима / о // йім с[']і там пла[']тило йа[']к[']ус['] де[']ш[']чиц[']у тих г[']роше[']й / те[']й во[']ни ро[']били с[']во[']ю сп[']раву / те[']й то[']то бра[']ли за[']кидали то[']ту т[']рунву // ну а о[']тец['] по[']тому ка[']заў / шо пе[']чата[']йе гр[']і[']б до д[']руго[']го при[']шест^{'е} // пос[']ватиў с[']ва[']ченоў во[']доў / в[']іт[']правили с[']луж[']бу бо[']жу / по[']мо[']лилис[']а три ра[']зи от[']че на[']ш / бо[']го[']родице д[']і[']во та['] с[']і на то[']му к[']ін[']чало // а[']ле ше бу[']ў та[']кий з[']вича[']й / то ў[']же на[']й бог ми[']луйе / то[']т[']і л[']у[']ди / йа[']к[']і с[']і з[']вали само[']гуп[']ц[']ами і йа[']к[']і не^н ў[']мерли сво[']йо[']ў с[']мерте[']ў / то йіх на ц[']винтар[']і бо[']ро[']нили / йіх і ў[']ц[']ерк[']ві не^н в[']ітпраў[']лели і о[']тец['] йіх не^н х[']т[']іў хо[']ро[']нити / бо то бу[']ў гр[']іх // то дл[']а та[']ких л[']у[']де[']й бу[']ло о[']кремо в[']ід[']веде[']не м[']ісце на ц[']винтар[']і / де бу[']ло пе[']ре[']рито та[']ким ве[']ли[']ким ро[']вом / так с[']і на[']зи[']вало / шо хо[']ро[']не там за ро[']вом // то дл[']а ў[']с[']іх тих х[']ри[']сти[']ян то бу[']ло м[']ісце та[']ке / не^н д[']уже при[']йем[']не / бо то[']го с[']і бо[']йали / ро[']зу[']м[']ійте // і о[']та[']ко ў[']же йак в[']іт[']правило[']с[']е / йак по[']хо[']ро[']нили ту

л'удину / то казали ўсе / шо душу пок'їного треба ше в'їдмолити ў хат'ї //
ве"рталис'е п'їсл'а того до хати / ну теї зноў молилис'а / теї робили йакус'
неве"личку таку трапе"зу / то те"пер робл'ат таке / йак би гул'биско / колис' те
було скромнен'ко / помолилис'е / пригадали ўс'ї його добр'ї і поган'ї справи /
не теї роз'їшлис' // по"тому на де"ўйетїи ден' скликалис'е до церкви блис'ка
родина теї зноў в'їтпраўл'елас'е служба божа за упок'її // а ўже аж на сороковї
ден' / то д'ї отец' дозволаў / шчо можна ўже зробити було йак'їс'е поминки // то
ўже тако аби л'уди / то д'ї йак'ї похорошили / мали можлив'їс'т' трошка в'їдоїти
в'їд того переживан'е / в'їд того гор'а / о // і ўже йїм трошка було л'екше на
душ'ї і молилис'е / і так само аж на р'їк часу // ну а хре"сти ў тої час йак'ї
с'тавили / то були так'ї дереўйен'ї / неве"лики / ну але зтаралос'е з дуба робити
так'ї хре"сти / аби то м'їсце н'їколи не" забувалос'а // ну теї то старалис'а тої
гробове йакос' п'їткнутї / так шоб моў йакус' трошка форму таку / зверху шоб
видно було / шоб не" вигл'едоў йак сир'їцке / а шоб знали шо в'їн догл'енутиї //
теї йакес' з'їл'е трошки по"тому посадили на н'їм /о тако на ц'їм с'ї таке л'удз'ке
жит'е с'ї зак'їнчувалос'е / а то д'ї йакшо були пок'їнн'ї добр'ї / то йакшо
виховаў добрих д'їтеї / то д'їти за них не" забували / теї ўсе на задушн'ї дн'ї
виходили і теї таке саме на Ве"ликден' // тої до сеї по"ри збе"р'їгс'а тої ше звычай'
/ теї на Р'їздво / йакшо не" дуже заме"те сн'їгом / тої л'уди соб'ї виход'е туд'
таї помолес'е // бо шо л'удина ўже зараз може помохти т'ї л'удин'ї / йака
в'їд'їшла с' цього с'в'їту / х'їба лише шчира молитва / ну неї прощче"н'е його
гр'їх'їў / теї прохан'а не"хаї йому там та тот'їм с'в'їт'ї було трохи л'екше / йак
тут / бо хто його знаїе де то'та праўда чи на с'їм с'в'їт'ї / чи на т'їм / але л'удина
при"ходе с'уди з божоў допомоґоў / л'удина хре"сти"ца / миропомазуйец'а /
одружуйец'а / хвор'їе / помирайе і таке л'удз'ке жит'а на ц'її зе"мл'ї // ото
хот'їли сти д'їти / шоб розказати вам про т'ї звычайї / о / то майете шос' // ото
колис' робилос'е / шо с'ї зараз робе / теї то ўс'е вам с'ї розказало / абисти таке
саме памїе"тали / не" забували і пере"давали с'воїм д'їт'ам тож з роду ў р'їд //

смт Золотий Потік Бучацького району

Селище міського типу розташоване неподалік впадіння річки Стрипи в Дністер, за 18 км від районного центру і залізничної станції Бучач. Поселення виникло наприкінці XIV ст. і називалося Загайполем. Золотий Потік лежав на важливому торговельному шляху з Галичини на Поділля і в Молдавію. Наприкінці XVI – на початку XVII ст. у містечку було чимало ремісників: ковалів, мулярів, теслярів, кравців, кушнірів, шевців, а також мірошників [2, с. 185-191].

Інформант: Крицак Катерина Михайлівна, 1932 р.н., освіта – 3 кл.

92. – Молод'іс'т' така була / молод'і'були^е/ ходили ко'ли ў церкву / ко'ли на вече^рниці'і танц'і / се ўс'о'бул'о' замолоду // на ве^чорниці'і зби^ералис'і до хати / до одної / там схо^дилис'і молод'і / пару ў д'іу'чат / шо дружили' разом // йак при^ішли на вече^рниці'і то пр'или чи плели / а с'п'івали п'іс'н'і ўс'іл'ак'і // така п'іс'н'а була // *йа /першиї раз те^мбе по^бачи^еў / і ш'чиро те^мбе по^кохаў / і в'ід ш'чирого се^рден'ка лис'та до тебе^м напи^саў / раз йа і'шоў с товари'шами і с'хот'іў пров'ірити л'ўбоў / товари'ш'іў своїїх ос'тавиў / а сам до Га'лини йа п'ішоў / п'ішоў йа п'ід иї'иї в'іконце / 'моїа Га'линочка не^м спит' / 'б'іл'а'нейї на кроват'і йа'киїс' не^м в'ідомїї си^едит' // заг'л'ануў /першиї раз ў в'іконце і' мало з жа'л'у не^м ўмер / заг'л'ануў д'ругий раз ў в'іконце 'м'іцно стис'нуў йа л'еол'вер // в'идоўс'і в'истр'іл з л'еол'вера / Га'лина ўпала на кроват' / а тої не^м в'ідомїї схо'п'іс'і / і за'чиў Га'лину ц'ілуват' // праи'чай / праи'чай мо'їа Га'лино / праи'чай ру'с'авайа ко'са / праи'чай Га'лино наўс'іг'да // ми робили ве^черниці'і по хатах / а х'лопц'і приходили до нас // ўже росхо'дилис'і з ве^чорниці' і кажди с' своєюу д'ічиною їде // ми зачи'нали д'іувати с п'їет'нац'іт' рок'іў // при'шоў х'лопе'ц' до мене^м на зал'оти таї каже^м / йа буду при'си'лаў старос'ти / кажи с'воїм роди'чам / а йа кажу / ти кажи // при'слаў в'ін старос'ти і догово'рилис'і на ко'ли в'іс'іл'е //*

93. – Бун'к'ір буў / але ми не^м хо'валис'і / бо н'імц'і були ў нас / то лише йак мали бомбити / то вони ўс'о заган'ели до хат'іў / аби не^м ра'нила кул'а / а

так казоў / шо бомбити не^н будут / н'іби // н'імці / були ў нас ў хат'і // йак йа
ішла до церкви / то в'ін так крич'іў гвоўт аби йа не^н ішла / бо будут бомбити // а
йа таки п'ішла // ми йак були ў церкв'і / то зач'или л'ітаки кружити і бомбити /
то с'в'аш'ченик запер д'вер'і і казаў аби ми були ў церкв'і / бо надвор'і / то ше
ос'колок ранит / а так ўже ў мурах можи н'е //

94. – Ми пе'рибули ў церкв'і і ўже по'тому л'ітаки с'і розлет'или / м'істо
го'рит / а ми ви'ішли і йа п'ішла до^удому / бл'іда йак ст'іна / а тоі плешчи ў
долон'і жи^е в'ін казоў шо так буде // гет м'істо було пого'р'іло // чолов'ік'іў
заб'ірали на фронт / але м'іі ше молодіі буў таі йе'го не^н б'рали // а так робила ў
кол'госп'і / д'іл'анку т'егнула / на д'іл'анку кажда ішла з с'войойу йі'жойу / бо
йак ўже ми робили на току / то нам варили і выдавали порц'ііі йі'ди і ба'іду
хл'іба / а так хто шо моў / бо то було д'уже ск'рутно то'ди / голодоўка була // сеі
го'лод шо буў йа памйе'тайу // л'уди б'ідили / м'ін'ели на йі'ду лахи / аби шос'
принести до^удому / йакойіс' му'ки / зерна / бо були с'ела / шо були т'рохи
заможн'іш'ч'і // ўмирало ба'гато л'удеі // го'лод буў бо було не^н ўро'дило / а т'роха
шос'' таке були зробили / л'уди д'уже сил'но б'ідили / терли йедну барабол'у /
кидали на в'оду і варили тирбу // а по'тому йак н'імці / цофнули / за'вели кол'госп
таі ўже ми там робили // да'вали ў кол'госп'і пару к'ілог'рам зе'рна і ўже так
с'тало л'екше^н //

95. – Д'іўчата хо'дили / принесли бе'р'в'інку / пл'ели в'інок ж'інки / ўб'рали
ў в'інок і то'ди до сл'убу // в'інок пл'ели так'і шо мали чо'ло'в'ік'іў // до в'інка
сп'івали п'іс'н'у / шиіс'і в'іночку г'латко / зач'інаі р'ідна матко // т'і листочки з
бар'в'інку шили на ге'рас'іўц'і / л'ент'і // п'ісл'а в'іс'іл'е запл'італи ко'су
молод'і і сп'івали / че'р'воніі бурач'ок / а зе'лена тичка / ўч'ера була д'іўчиночка
/ нин'і молодичка / ўч'ера була д'іўчиночка / бо ко'су распл'італа / а нин'і
молодичка / бо с'і заўйе'зала // йак приішли в'ід шл'убу / то сп'івали с'вахи /
рад'іс'і маг'інон'ко / ўз'ало шл'уб дити'нон'ко / йак йедно / так дру'гоіе / за
йедно майеш д'воіе // ўсе сп'івали темна н'ічка / те'м'несе'н'ка / кру'гом
с'і'йайут' огон'ки / а йа з Ван'ушойу сто'йала / і ўсе про'силас'і ўт'ікти / пу'сти /

пусти ме^не Ван'уша / пу^сти пу^сти ме^не до^мої / зо^утра п^разник Воскре^сен'а / те^бе до в'їс'ка заб^ерут / а йак те^бе заб^ерут / то заб^ери ме^не з со^бої / ти буд^еш старшим оф'їцером / а йа буд^у мило^у се^ст^рої / а йак те^бе Ван'а по^ран'ат' / йа то^б'ї рани пе^ре^уйажу йа т^вої р^аночки по^мію і б'їлим б'їн^том за^уйажу / зам'іс'т' б'їлен'кої по^душки п^раву ру^чен'ку п'ід^ложу / зам'іс'т' теп^лого од'їяла те^бе гар'ачого по^ц'їлуйу // ўс^тан'те ве^сїл'н'ї / п'їдо^м'їте^с / напе^ред Бо^гови по^клон'їте^с / господа^реви ї господа^ринон'ц'ї / і йїї до^моц'ї і ўс'ї че^л'адон'ц'ї / за хл'їба доно^с'їне / за пива поста^ў'їне / за доб^ро^у з^го^ду / за тих д'їто^чок ў^ро^ду // сп'ївали / а староста на кухарку таї д^ви^ви^чї с^умно / бо кухарка за гр^ош'ї / а староста за^дурно // а староста старос^т'їн'ї роз^дер фар^тух на кол'їн'ї // памн'єтайу першї в'їрш йа^кї ро^сказа^вала йа / гор'їхове с'їде^л'лечко / а к'їн' воро^нен'кїї / ої по^йїхо^ў с'цего се^ла на кро^вавїї т^ане^ц' / бо ўже на нас на^ступ^аїе та^тар'кїї по^гане^ц' / а йак йїха^ў с'ц'ого се^ла нїз^ен'ко ў^кло^нїўс'ї / прашча^ваїте бат'ко ї мати / буду за вас бї^ўс'ї / прашча^ваїте бат'кї ї мати не^ту^ж'їт' за м^но^у / ласка ў^їБога пе^ре^мога с^палит' нашу зб^ро^йу // ше сп'ївали та^ку п'їс'н'у / че^р'вона ка^лїна по^над в'їкна ў^вїла / бо^даї с'ї сїрота на св'їт не^родила / не^т лиш йа сїрота / йе ше сир'їт б'їл'ше / йак бим мала маму / так йак тата майу / при^неслам бї во^ди с'ти^хого Ду^найу / при^неслам бї во^ди / дала м бї на^питис'ї / йак бї м мала маму хот' по^дї^витис'ї / при^їшла йа на ц^винтар і на гр^об'ї ў^пала / і до с^воїї ма^мї ре^уно зар^идала / ўста^ваїте^м ма^мо / бо ўже час ўста^вати / бо в^иросли д'їти / час благосло^ў'л'ати / йа то^б'ї ка^зала ше не^тв'їд'а^ваїс'ї / чи^їши с^воїю ко^су ї бе^рї запл'їтаїс'ї //

Інформант: Шкварило Софія Михайлівна, 1939 р. н., освіта – 10 кл.

96. – Наша молод'їс'т' була д^уже т'єш'ка / ми не^т мали ў шо ўб^иратис'ї / ўзу^ватис'ї / б'їдно^та була / то були по^во^йен'ї ро^ки і було п^рикро д^уже // ну а за^чили п'їдро^стати таї п'їшли до школи / ў ш^кол'ї хо^дили / ў^чилис'ї / не^т було кн^иж^ок / не^т було шо йїсти / ну і по^мало йа^кос так в^ихо^дили ўже то^уту ш^ко^лу і п'їс'л'а за^к'їнче^н'а ш^ко^ли ўже п'їшли зароб^л'єти на ку^сок хл'їба / то була та^ка

орган'ізац'ія комунгосп і ми п'іс'л'а зак'інче"н'а школи зразу п'ішли на
строїку ў ко"мунгосп / но"сили цеглу / буду"вали до"ми / там маї"стри буду"вали / а
ми бу"ли п'ідносчиками //

97. – А на ве"чорниц'і хлопц'і приходили / то тог"ди та"ка бу"ла мо"да / шо
п'ірили / хто виши"воў / хто шиў со"б'і шос' / зби"ралис'і по ха"тах і д'іўчата і
хлопц'і приходили / котра д'іўчина ма"ла хлопц'е / котра не" ма"ла / але
зби"ралис'і йурбами / тог"ди йшли на ве"че"рниц'і / по"сид'іли / с'п'івали /
балакали // ўже до"росл'і / може ма"ли зо ш'існац'іт' / с'імнац'іт' //

98. – Тог"ди не" бу"ло на с"ватан'а та"кой мо"ди / а"би так не"сти т'і бутыл"ки
таї хл'і"би / таї зо"лото / йак те"пер не"сут / а тог"ди п'рїшоў таї ка"же шо хо"че
жї"нитис'і / таї ўже з бат'ками пе"ре"г"воруйут таї д'іўчини пї"тайут чи во"на
п'іде за не"го чи не" п'іде / таї так бу"ло // зби"рали мо"лоду с"вахи / так'і"во з
ро"дини чи су"с'їди / але так'і ж'їнкї / шо ма"ли чо"ло"в'ї"к'іў / а"би бу"ла по"р'їдна
ж'їнка і т'і плели в'їнок // оби"рали з ме"жи тих ўс'їх л'ўди"ну та"ку шо с"ваху / таї
то"та с"ваху вела ко"манду то"ту // ве"с'їл'а бу"ло ден' / на йї"ден ден' ро"били
в'їс'їл'е / а д"ругї ден' ше скли"кали госте"ї таї в'їдгостина / та то не" бу"ло так'і
ве"с'їл'е йак нин'ї // му"зика бу"ла на"родна / бубе"н / ск"рипка / цим"бали / то бу"ли
так'і му"зїки // ма"ма мо"лодо"го розби"рала мо"лоду заўїезувала ў хустку і тог"ди
ўже мо"лода не" ма"ла п'рава ўже розўїезана / ма"ла ўсе хо"дити ў хустин'ї //
че"рвонї бур"чок / а зе"лена гичка / ў"чера бу"ла д'іўчиночка / нин'ї мо"лодичка /
ў"чера бу"ла д'іўчиночка / бо с'ї в'їда"вала / а нин'ї ўже мо"лодїц'ї / бо с'ї
заўїезала // сте"лис'і бар'в'їнку ши"роко ла"нами / йак то до"бре бу"ти ў р'їдної
ма"ми / ў р'їдної ма"ми сн'їдан'а зра"нен'ка / ко"са росче"сана / со"рочка б'їлен'ка
// да"лас ме"не ма"мко да"леко в'їд се"бе" / ка"залас шо п'рїде"ш за с'їм л'їт до
ме"не" // с'їм л'їт про"мінуло / жїт'а с'а ск'їнчило / о"тос ме"не / ма"мко / бе"з
во"ди ўто"пила // ўто"пилас мїа / ма"мц'у / ў ка"ламутн'ї во"д'ї / ої пли"ну йа пли"ну /
пе"ре"плисти год'ї //

99. – Йа бу"ла ланко"ва таї бу"ла голоў"на / л'уди бу"ли р'їзно"го в'їку і
ста"рш'ї і мо"лоч'ї / с'їдали на ма"шїну і по"божн'ї п'іс'н'ї сп'ївали і так'ї

ўс'іл'ак'і // *яа копала бураки / кот'р'і крашч'і на боки / на ма'шину погрузила / ўс'і до'дому пово'зила // ої чорна яа си чорна / чор'нава яак ціганка / шем си пол'убила / чор'навого Іванка // Іванка таї Іванка / Іванка таї не" дур'на / яак'би м го не" збудила / то спаў би до полуд'на // Іванка таї Іванка / Іванка уха'жора / яак'би м го не" збудила / то спаў би до ве'чора // Іванка таї Іванка / на'в'ішчо та'кїї з'доўс'і / на'пїўс'а із Сте"ц'ком / по'біўс'а із Гриц'ком ў м'л'іц'іўу заб'рали // ў м'л'іц'іўу заб'рали / фа'м'іл'іўу спи'сали / Іванкову гол'іўку п'ітс'тригли п'ід нул'іўку / п'іет'нац'іт' / суток 'дали // дес' тут яе м'її Іванко / даў'но йо'го не" бачу / ска'ж'іт' йо'го Ма'рус'а при'несла пе'рїдачу //*

100. – Ходили ўс'і три дни на Ве"ликде"н' і на д'ругї ден' на ў'ливанїї поне"д'ілок / хто хт'іў тої і ішоў / і молод'і і старш'і л'уди були так'і / шо з'нали / б'ралис'і за р'уки і ходили крух ц'еркви / таї д'іти б'ігали / г'ралис'і / т'ішилис'і шо с'в'ета // дубовайа дошче"чка / дошче"чка / ўм'вала личко 'мое б'ілен'ке / ко'му будеш м'лен'ке / молодому даї Божу / а стар'ому б'рон' Божу / б'рон' Божу // іїхоў ко'зак на в'їнон'ку / прои'чаў с'воўу д'іўчи'нон'ку / прои'чаї д'іўчи'но чорноб'рївайа / іїїду ў чу'жуйу сторо'нон'ку / даї ми д'іўчи'но хус'тину / може ў бойу за'гину / на'крїйут 'оч'і 'темнойі 'ноч'і 'лехше ў мо'гил'і спо'чину //

101. – На ц'еркву 'грош'і збї'райут / таї ідут л'уди хто 'хоче // 'колис' ходили старш'і б'рат'е і старш'і се"с'триц'і / а те"перка збї'райуц'і так'іво ўс'ак'і л'уди і молоч'і і старш'і таї ідут кол'е'дуйут / ўс'і три дни ход'е // Бог пре"д'в'ічний нам ро'диўс'а / при'шоў днес' із не"бес' / шоб спас'іти л'уд св'її вес' і ўт'ішиўс'а // Бог с'а ра'ждайе / хто ж то може з'нати / Ісус ма'лен'кїї / Ма'р'їя му 'мати / тут ан'ге'ли чу'дац'а ро'женого бо'йац'а / а в'ін сто'їт' тра'сец'а / о'сел с'мутно па'сец'а / па'сте'р'і ўкл'акайут' / Бога огл'адайут' / тут же / тут же / тут //

102. – Ўсе так ка'зали / шо два'нац'іт' страў / але ўс'о мас'тили о'л'іём / пше"ниц'а / в'ідвар / суше"ниц'і / осе"ледиц' / риба / п'іс'н'і ст'рави // до бат'к'іў при'ход'ат д'іти / таї ро'дина збї'райес'і // боршч ўсе к'васимо / ст'ружимо бураки / а то'д'і на с'в'атїї ве'чир кла'демо до 'того борш'чу ка'пусту / грибочки сух'і і то ставимо вар'іти / за'жаруйемо о'л'їейу //

103. – До паски додаймо др'їджи / йаїчка / цукор / молоко / і так зам'їшуйемо / стоїт в'їд вечора до ран'є / а рано ўстайем і виробл'їем / хто йак со^вб'ї зроби таї так йє // ў кошик паску / макаран / йаїц'ї / хр'їн / чисник / сало / мн'асо / кубаса і масло / ўс'о то то складаїем і не^всем св'їтити //

104. – Холодец' / добре випол'їкуймо мн'асо / таї тогди ставимо ў каструл'у / наливайемо води / аби було трошки више йак мн'асо /

105. – Двац'єтї р'їк буў / йа була сирота / лише тато буў / йа була наймолоча ў родин'ї / велике ве^вс'їл'а не^в робили і йа п'їшла за не^вїстку //

106. – То колис' так не^в було аби д'їти ў бол'ниці ле^ж'ели доўго / родилос'ї дома / то така бапка була шо ходила по хатах таї то т'ї д'їти приїмала / коли виїшло / тогди хрїстили //

107. – Йа була мала / памн'єтайу йак стр'їл'ели / то так'ї зе^мл'анки копали і тато нас ўсе брала / йак зачинали бомбити / і вели п'їд с'їножит' і де^врева / а то бомбили / хати гор'їли / страховис'ко було //

Інформант: Демах Ганна Миколаївна, 1944 р. н., освіта – 7 кл.

108. – Колис' не^в було так йак те^впер / колис' приходи'ели хлопц'ї до д'їўчат до^вдому п'їд в'їкно по'с'тукали і йа виходи'ела / ми со^вб'ї їшли ў к'їно / було так / шо їшли на тан'ц'ї // тан'ц'ї ў нас були просто п'їд в'їткритим небом / йак ми називали толока // на ц'ї толоц'ї грала музика т'їл'ки одна гармошка і бубе^н / п'їт тоў музикоў ми тан'ц'ували с хлопц'ами / хлопц'їў було багато / д'їўчат / ми тан'ц'ували / ве^вси^лилис'ї / не^в доўго / де до де^вс'атой г'їдини / до одинац'їтой / доўше не^в можна бути / бо дома питали / де ти була // приходи'ели до^вдому с хлопц'ем / ше трошки поговорили на подв'їр'ї п'їд хатойу і таке було // ну бувало два м'їс'ац'ї / бувало р'їк / йак хто / йа / наприклад / ходила р'їк с св'їйїм чо^лов'їком / в'їн кажного дн'а приходиў // ше йа ходила ў с'омїї клас / то ўже була д'їўка // ми дружили і ўже приходиў час / шо казоў шо буде ве^вс'їл'а / ми приходи'ели до хати до тата до мами / і там ўже ў хат'ї ми разом то р'їшали // приходи'ели старости // старости йак зви'чаїно / хто може / де бутилку

гор'ілки чи йак'і конфети і с таким приходили не" так йак те"пер / те"пер ўс'о
роск'ішне / то ше не" буў такий час // ве"с'іл'а робили ў'дома / к'лали на подв'ірї
таку буду / йак ка'зали ко'лис' на'б'іл'ше було ве"с'іл'а ў ха'тах / су'с'іди г'рالی ў
су'с'ідн'ї хаг'і / а там / де жи'єш / там к'лали столи на гос'т'і / ну госте"ї так
багато не" було / не" просили де коло йак'их ш'іседе"с'ат чолов'ік / с'емде"сат' і
ўс'о ў хаг'і за столами / одн'і с'іли вихо'дили ўже ішли там на тан'ц'і музику / а
д'руг'і захо'дили і так могло нав'іт' три рази закла'дати за с'т'іл тих л'удеї // то
ше шл'убу не" можна було йак те"пер / до церкви / шл'уб мус'іў дес' бути
сере"д тижн'а / ў с'в'аш'ченика ў хаг'і / лише ішли до роспису ў с'іл'с'ку раду //
ве"с'іл'а було два дни / ў нас так не" було йак те"пер / то було одного дн'а до
в'інка / просили до в'інка / приходили гос'т'і / шили молод'і в'інок / ўбирали ў
в'інок / кропили молоду с'в'іченоў водоў / поси'пали житом / цукром аж на
дорогу // ўже молода ішла по се"л'і просити до ка'жної хати во'на ходила
просити / а на веч'ір / то ўже схо'дилис'і гос'ті до"дому / ўже тог'ди с'ідали за
с'т'іл // ўс'о то було дес' до п'ідранку і д'ругий ден' зноў в'іс'іл'е / ішли до
роспису до церкви н'е / бо шл'уб ми б'рали напе"ред ў хаг'і ў с'в'аш'ченика /
п'іс'л'а роспису до молодої зноў за с'т'іл с'ідали гос'т'і / погостилис'і і музика
г'рала до вече"р'і / ўвеч'ір дес' коло де"ўйатой / де"с'атой зноў засаджували
л'удеї за с'т'іл / то ўже буў д'ругий ден' ве"с'іл'а / аш на т'ретий ден' то
пе"ре"проваджували / молода йак ішла за не"в'істку до молодого / а молодий йак
за з'іт'а до молодої / то три дни було в'іс'іл'е // молодого в'ітпроваджували /
давали одну шафу / погрузили на ма'шину / ма'шина поїхала / а гос'т'і заду
п'ішли і там пос'ідали за с'т'іў погостилис'і // музики були / скрипка /
гармошка / бубе"н і цимбали / то було чо'тири чолов'іки // то була така
спе"ц'іал'на ж'іночка ў се"л'і / во'на була на ц'іле се"ло / приходила і шила тої
в'інок і ўбирала молоду і д'ругий ден' зноў во'на приходила і зноў ўбирала / бо
д'руги'ї ден' ўже молода була ў вел'он'і // п'ісен' с'п'івали / з'найу п'ісен' багато
// шиїс'а в'іночку г'латко / йак солотке"їе йапко / п'ідеш межи л'уди / то"б'і
с'лавон'ка буде" // йак сирота / то с'п'івали п'іс'н'у / се"ст'ричко / се"ст'ричко / ў

тебе" в'іс'іл'ечко / запро'силас' госте"ї ц'і'ле подв'і'р'ечко / запро'силас' госте"ї в'ід брами до лави / лиш не" запро'силас' р'іднен'кої мамі // їа йі'її про'сила / їа за не" ходила / на н'ї висі'пана ви'сока мо'гила / на н'ї висі'пана ви'сока мо'гила / ў' головах са'джена че'р'вона ка'лина / їа ка'лину зрушу / зру'байу / мо'гилу роз'рушу / їа сво'їу маму таки збудити мушу / при'д'іт' мамо / при'д'іте / ме"н'ї моло'ден'к'ї в'інок залож'іте / їа ў'с'тати не" можу / бо гли'бока їама / наї то"б'ї за'ложи ми'лен'кого мамі //

109. – Ну їа йак пе"чу хл'іп / те"пер їа пе"ре"важно ўже не" пе"чу / бо те"пер ўже ў' газон'ї ду'хоўц'ї / ко'лис' їа пе"кла ў пе"чї // ў'вечір со'б'ї па'рила житну муку / да'вала туд'а др'їждж'ї / воно к'исло аш до ранку / ранком м'їсила / то треба було м'їсити ба'гато / бо то на ц'їлу п'їч / м'їсила то ўже пше"нично" му'коў / к'исло то к'їсто / і їа вики'дала ў' кошики плете"н'ї з со'ломи / воно ў' кошиках к'исло / поки не" на'кисли т'ї поўн'ї кошики і с па'перу вити'нала так'ї кру'жечки / на ло'пату клала т'ї кру'жечки па'пе"ров'ї і на т'ї па'пери висі'пала хл'їп і з ло'пати ў' п'їч / т'ї хл'їба пе"кли п'їўтора го'дини ў пе"ч'ї / по'т'їм виби'рали / в'ін бу" таки акуратни" / бо на па'пер'ї в'ін не" ў' попе"л'ї чистен'ки і так ми пе"кли / пе"кли хл'їп / бо ми мус'їли пе"чи / бо то не" було та'ке жит'а / їак те"пер / п'їшоў ў' мага'зин таї купиў // паску пе"ре"важно так їак і те"пер пе"чут / зби'вали цукор з їаїїчками / др'їждж'ї / мо'лока / трошки ма'сла чи о'л'її і так пе"кли ц'їлу п'їч / пе"кли ўсе ба'гато паски / бо було траба б'їл'ше їак те"пер / те"пер так і не" йі'д'е луди / б'їл'ше купуйут / так ко'лис' пе"кли хл'їба / а за хл'їбом ше па'лили і са'джили п'їч паски // ў' кошику обоў'ясково сир / паска / їаїц'ї / м'н'асо / с'їл' / чис'ник / так пе"ре"важно з доўних час'їў таки з'вичай бу" //

110. – Ко'лис' ходили аг'їўки / приходили с' церкви до'дому / поїїли і ўже п'їшли б'їл'а церкви // ходили аг'їўки / ка'зали ўсе кривого тан'ц'у / там було наса'дже"не дере"во коло церкви і поза то дере"во л'уди ходили так за ру'ки і так ходили // ходили х'лопц'ї / чо'тири стоїало на низу / а два наго'р'ї / на пле"чих їім стоїали / три'малис'ї ру'ками / їшли та'кого обо'рога коло церкви // ко'лис'

було ве^лсело / коло церкви с^півали / дзвонили // від рані до вечір'ї
 пе^ре^важно коло церкви ў с^вета ве^ликодн'ї ўс^о було б^ла церкви // молод'ї
 ішли дивилис'ї / а старш'ї л^уди ўс^о с^півали / хо^дили аг^іўки / молодих мало
 / а ўс^о старш'ї л^уди // пе^ре^важно / йак хо^дили наўколо церкви / то с^півали
 Хри^стос Воскрес / а так с^півали п^іс^н'ні хо^дили кулком аг^іўки // ну ў церкв'ї
 с^півайемо / Хри^стос Воскрес ликуйте нин'ї // ўс'ї три дн'ї йак були три дни
 с^ват / то три дни була і аг^іўка аш п^іс^л'а трох ден' там йе проводи / пров'ідна
 не^діл'а / прихо^дили л^уди с церкви до^дому / поїили / трошки в'ітпочили і ўс'ї
 збиралис'ї коло церкви і хо^дили аг^іўки / то можна було робити старшим
 л^удим но^у д'ітим н'іхто не^дозвол'еў на аг^іўки іти / се во^ни х'їба за муру
 дивилис'ї йак ми хо^дим старш'ї // на пров'ідну не^діл'у була аг^іўка до веч'їри
 / ўвеч'їр ўже п'ізно / а ми ше хо^димо аг^іўки ше с^півайемо / то була така
 ве^лсел'їс'т' на ц'їле се^ло //

111. – Ўлан'ц'ї було двац'їт' чо^ло^вік / в'іс'ім'нац'їт' / п'їет'нац'їт' / йак ў
 йак'ї // там ми мали бураки / бураки д'їлили по сте^шках / там дал'ше ішли /
 може^н / кукурузи могли їти сапати / кормов'ї бураки / картопл'у / шчо
 п'їтхо^дило п'їт сапан'е то ми сапали // буў колис' агро^ном / в'ін пост'їно буў ў
 поли^е / хо^диў за нами / там на метрови ми мали сапати лише би було с'ім
 бурачк'їў / ш'їст' / не^н менше і не б'їл'ше / бо б'їл'ше^н то густо / менши /
 зар'їтко / так в'ін за нами с'л'їткувоў пост'їно / бе^з агро^нома ў поли ми не^н
 були н'їколи // на поли^е ўс'ї п'їшки хо^дили / н'іхто тоди не^н возиў / ўс^о ми
 мусили їти п'їшки // йак коли вихо^дило так і сапали / хто лишіўс'ї не^н годе^н
 три^матис'ї л'удеї / то сапала в'ід зор'ї до зор'ї аби три^малос'ї л'удеї / бо не^н
 лишішис'ї сама на поли / привозили воду ў боц'ї / мусиш три^матис'ї л'удеї //

112. – Були так'ї д'їти / шчо с^півали / буз'ку / буз'ку / прине^нси
 Марус'ку / і ўсе казали шчо буз'ок прин'їс // хри^стили не^н так йак те^нпер /
 колис' ми мус'їли ўс^о хри^стити по хатах / у с^в'аш'ченика / ми несли до него і
 то не^н ўден' / а ўвеч'їр / несли ту дитинку похрес'їти до с^в'аш'ченика до^до^дому
 // кажут йак дитина не^н хрещчи^на би до хати н'іхто не^н ішоў / ну а то ў се^л'ї /

до хати л'уди їдут / мусиш охре^стити би була дитина пох^решчина / чи
заслабни / ўс'о муси бути // йак мален'ка дитина поки сонце не^н заїде / то
давати можна ўс'о / а йак сонце заїде / то ўже н'ічо не^н давати / бо кажут / шчо
дитина плаче^н за тим //

113. – Ну боршч / так йак на наш звичаї / ми переважно колис' ва^рили
кваше^нні / бур'ачки кришили на мален'к'і частинки / заливали водоў / в'ін ў т'і
вод'і стоїюў тижде^н / і ўже пот'ім в'ін такий кислий і тої боршч сипали на воду /
кришили капуста / цибул'ки / моркви і ва^рили / ну його треба ва^рити доўго /
того шчо в'ін квашені і тве^рдиї / а такий йак те^нпер ва^риц'і боршч / молодї /
с'в'іжі / то його за пару хвилин зва^риш / а тої треба ва^рити було коло п'їтора
години / зажарували //

114. – На С'в'ітїї вech'ір переважно свої хат'ні / ў кажд'ї хат'і ве^нчер'іе
ўс'а родина / п'ісл'а ве^нчер'і син до тата п'іде^н / йак кому виходи / пере^нважно
ўс'і повин'ї ве^нчер'іти ўс'і ў своїй хат'і // майе бути ўс'о п'існе / пше^нниц'і /
риба / пироги с капустоў / з грибами / с по^видлом / з йагодами / п'існій боршч /
гриби / пампушки // ве^нчер'ати треба дуже скоро с'ідати / бо йак ти
пове^нчер'іеш скоро / то і воє^ни скоро на город'і ўс'о зробиш // на с'в'атїї
вech'ір мус'е бути п'існ'і пампушки / вода / др'їдж'і / чут' цукру і во^ни
п'іткиснут і так їх на ол'ї кидайеш і так'і мус'е бути п'існ'і пампушки //
можна збирати ну не^н ўс'о / треба в одну миску с:ипати / лишити / бо кажут /
шчо приходе душа тих ўме^нрлих / йак'і ў т'ім дом'і жили //

115. – На Р'ідво то ўсе ходит це^нр'коўні хор кол'адувати // колис' ходили
пе^нребран'і / то були п'ідростки і пере^нбиралис'і на жида / на козу / жид'іўку /
анге^нла і так во^ни ішли з ве^нртепом // шче^ндруйт то се на другї С'в'ітїї вech'ір
/ то п'ісл'а ве^нчер'і д'іти їдут шчедрувати // зас'івати то їдут мален'к'і д'іти /
кажут / шчо добре / йак хлопчик приїде першим //

с. Сновидів Бучацького району

Село розташоване на лівому березі річки Дністер, за 25 км від районного центру. Сновидів відомий з 1457 р. Поблизу села знайдено бронзові знаряддя праці доби ранньої бронзи (III тисячоліття до нашої ери) [2, с. 203].

Інформант: Злепка Гафія Федорівна, 1945 р. н., освіта – 7 кл.

116. – Їа жи́ла на хутор'і / да́леко в'ід се́ла / бли́ско́ коло р'іки°
Дн'істра // їа хо́дила на тан'ці до́ клубу / рано́ йшли ми на р'іку / купали́с'і / а
пот'ім йшли́ до́ клубу на тан'ці і тан'ці́ були дес до́ п'ято́ї го́дини° до
шосто́ї / а пот'ім к'іно / а с тан'ці́ю ну́ ко́же"н хлопе"ц с'вою́ д'і́учину броу́ на
к'іно / а пот'ім п'іс'ла к'іна́ були тан'ці́ // їа памн'і́тайу шо́ ко́лис бу́ло та́ке /
шо до́ мо́ї се"стри́ при́шоу́ хлопе"ц / а хо́дили° ко́лис хлопці́ ў са́рдаках /
д'і́уки хо́дили° ў ко́жу'хах та́ких доўги́х і ў ко́жу'шках та́ких йак те"пер
дубл'онки° / а то́ були ко́жу'хи // і при́шоу́ до́ д'і́уки° на ка́вал'ерку / набро́у
кише"нн'і йа́йец / хо"т'і́у купити° цу́кирк'і́у / пове"рну́у до́ скле́пу / а ў скле́п'і не"
бу́ло н'і́кого і в'ін с'тими° йа́йц'іми° при́ходе" до́ д'і́уки° / і при́шоу́ стоу́ на
по́роз'і і сто́їт / а д'і́учи"на ка́же" / хо́ди бли́ше" / с'і́даі / чо́ сто́їш ў по́роз'і? /
в'ін да́лі сто́їт і ка́же" / чо́м сто́їу чо́м не" іду́ / чо́му їа не" ка́жу / чо́му по́ле"
не" ро́скину йа́йц'і не" пока́жу // ну і ўже́ д'і́учи"на по́д'иви"лас'а на́ него шо́ в'ін
не" та́ки / йак ма́йе бу́ти° і в'і́п'рави"ла його́ // і так бу́ло // на ве"чорни́ці
зби"рали́с'а / на ве"чорни́ці ба́гато нас зби"ралос'і / д'і́уки / хлопці́ // ко́лис
бу́ли ку́дил'і / та́к'і шо́ на них ну́ накла́дали° та́ми"чка́ к'лоч'і / при́ди"во / то
бу́ли ко́лопн'і / с'і́йали° ко́лопн'і / т'і ко́лопн'і ма́чили° ў р'і́ці / а пот'ім
су́шили° і на те́рлиці° те́рли° ко́лопн'і / а пот'ім с' того́ при́ли° / ну і ко́жда
д'і́учи"на ма́ла ку́дел'у і йшла́ о́ден ден' до́ одної́ / дру́гій ден' до́ дру́гої / а там
до́ тре́тої і ко́жда ко́тра ма́ла хлопці́ / хлопе"ц при́ходи"у на ве"чорни́ці / ну і
на ве"чорни́ціх / там во́ни і сп'і́вали° / і за́гатки° ро́сказували° / ну бу́ло ўс'о //
та́ї ка́жут шо́ хлопці́м / шо́ при́не"с'іт цу́кирк'і́у на дру́гій рас / а то́гди
цу́кирк'і́у не" бу́ло / бу́у цу́кор га́лками° / ну і ўже́ ко́трий при́не"се́ та́ми"чка / а

йа була мала таї сиджу на пещи / таї лише загл'едаїу / а воїни меїні того цукру і їди спати їди / а йа не спїу бо меїні цїкаво / і лише думаїу / шо воїни там балакаїут // і таке було // на Рїздво таї на Веїликдеїн збіралїсї / на Рїздво ходїли колїдувати / хїлопцї ходїли до своїї дїїїкї колїдувати / ну і їїх баїгато було / приїдут / покол'адувалї ї їїго дїїїкї тої їже сї лишїїї не їшої далї / алеї лишїїїї ї своїї дїїїкї ну таї поївореї / таї пїдут // на сївета веїликодїї хїлопцї ходїлї дїївок їлївати / на їлїванїї понеїдїлок їлївалї / то дїжеї було шо неї водої а дїкаїлоном / дїжеї було вїажне шо дїїїкї їлївалї дїкаїлоном / ну їлїванїїї понеїдїлок означої шо їлївати неї водої / а тим таї їак доїдому приїходїлї / їїх за сїїл заїсаджувалї / давалї їїм там пїтї таї їїду їака там була таке було // ну шо там було неї то шо зараз їе / там буїлї гїшкї / се була пїрша стїрава гїшкї / каїпуста / голубцї / о / і пїрогї давалї // на веїсїїїїх давалї ше ї кашу рїсову з моїоком / тогдї неї було рїсу / дїжеї мало хто мої і купуваї / бо то буї деїфїїцїт / о / то варїлї моїлочну кашу і давалї / кашу і зїверха цукрїлї і ше коїрицеїї посиїпалї і таке було блїудо // і голуцїї давалї і з мукої кукурудзїїної і з гїречкої так шо їсїо було // коїжеї денї коїлїс готувалї / квасїлї каїпусту / бочку каїпустї / бочку огїркїїї і варїлї бараболї ї лупїнї / варїлї фасолї / ну і сї тїмї фасолїїмї їїлї огїрок / терлї тїї фасолї / варїлї / каїзалї шуїпенїу / сїпалї кїрупамї / ростеїралї і досїпалї кїрупї і каїзалї шо то шуїпенїа / ну ростеїралї фасолїї і на окїрїп тогдї кїїдалї ше кїруп / воїно варїлосї і заїжарувалї оїїїїем сї цибуїлїїї і так таїкїї буї рїсїпцїт // ну таїак мї зїналї шо будут госїтї то тїроха готувалїсї / а їак неї зїналї / то давалї шо було // наїпрїклад їак госїтїї малїї бути то давалї пїрогїї / роскоїлочувалї сїр / сїр зо смеїтаноїї се було пїршеї блїудо длїа госїтеї // ну і салат робїлї таїкїї вїнїїїрет / буїрак / фасолї / моркїва / бараболїї і огїрок / циїбуїлїї масїтїлї оїїїїїем / лїшкїу оїїцїту таїкїї буїї салат // та шо тогдї буїлї вїпїїчкїї / пеїкїлї хлїїбїїжїтїїї / рошчїїїнїїїїї їїго на тїїсїтї / бо неї дїжеї було дїрїїждїї тогдї воїно кїсїло / мїїсїлїї їїго пїшеїїнїчної мукої / воїно ше поїкїсїло сї тоїїї дїїїжїї / коїлїс дїїїжїї буїлї / така бочеїчка була з

к'ришкою і ў т'і д'іжи воно кисло / а пот'ім палили^е ў пе^нчи і брали зразу на лопату і садили^е ў п'іч / тої хл'іб^н п'ікс'і дв'і годин'і // пе^нкли ше мал'аї з кукурудз'іной муки // йак солотк'ій мал'аї варили^е солотк'ій бурака цукров'ій бурак і ту йушку і на т'і йушц'і рошчи^{ен}'ели^е аби буў солотк'ій / цукру не^н було тогди / так пе^нкли тої мал'аї // пе^нкли ше пи^роги ў пе^нчи з йаблуками^е / з сли^сўками^е / пе^нре^нважно з маком пе^нкли / так'і були ви^нп'ічки // пе^нкли і паску так са^мо / варили йушку з бурака аби була солотка / били^е багато йайце / на молоц'і рошчи^{ен}'ели^е / докидували^е муки і др'іждж'і так пе^нкли ви^робл'ели^е і ў п'іч і пе^нк'лос'і п'іўтора години^е // та йак'і там мн'асн'і старави^е то було йак зар'ізали^е свин'у то тако було / складали^е соло^нину ў м'ішок і в'іш'іли^е до бан'тини^е / солили^е ту соло^нину ў м'ішок кройіли^е і в'іш'іли^е на под'і до бан'тини^е на под'і // а мн'асо то йак за^мерзло а йак не^н було морозу то варили^е рупу і с'іл' і б'іпков'ій ли^сток і ма^чили^е і варили // варили то м'йасо / тогди н'іх^то не^н зноў закри^вати тушонки^е / не^н зноў робити кубаси / не^н зноў шо таке п'іл'імен'і н'ічо / о / то зварили і спе^нкли мн'аса // три^{ел}мали і худобу і свин'і три^{ел}мали^е але так не^н було йак те^нпер шо багато три^{ел}мали^е / кожде^н три^{ел}мало дл'а себе корову / бо треба було здавати / податки ве^нлик'і / здавати^е молоко де^нржав'і / масло / а йак не^н то^то штрафи^е були ве^нлик'і //

117. – Не^ндалеко в'ід мене прот'ікае р'ічка Дн'істер / ми ў к'в'ітн'і м'іс'іци^е / ну риба терлас'і / називали^е шо то терло / зби^{ел}ралос'і нас багато / хлопц'і і д'ів'уки і пожил'і ж'інки і чолов'іки ішли лапати^е рибу / казали^е шо мацаки // кожде розувалос'і / чи вода хо^лодна чи те^пла ішло шукати^е риби / стала но^гою на рибу і тогди в'іт'ігайе^ш і кидайе^ш со^лб'і чи ў торбу чи ў шо // при^носили^е ту рибу додому і тогди по^чисти / по^мийе^н / на^кройіт і тогди ў бан'іки чи ў горшок / так'і горшкі були // і так шар риби шар цибул'і накла^дайе^н по^ўніи^н бан'ек і тогди м'ісит корж і ше зали^вайут о^л'ійем з^верха тим коржем на^крийе^н ў п'іч засуне і воно там чи ц'ілу н'іч с^тойіт ў пе^нчи чи ўтушиш нав'іт к'іст'ки не^н було шо мож^на було йісти так // ше варили^е ги^сшкі з риби^е / жарили^е рибу // н'іх^то не^н робіў осе^нлетц'і не^н фарши^руваў /

тогди ше такоґо не" зналиґ йак те"пер // ої тоґди постилиґ л'удиґ не" так йак те"пер / н'іхто не" йіў н'і мн'асного / н'і молоґка / н'і сме"таниґ // було такуво шо сир ў бочку спиґхалиґ ў бочку смиґтану то саме" / н'іхто н'іколи не" йіў доґтримувалиґс'і посту // ше моґгли йісти сушен'і гриби / кулешу / фаґсол'і з ог'іркoм / капусту / пиґроґи с капусти / барабол'у ў лупин'і // а пійетниц'і першіі тижде"н' посту і посл'ідній тижде"н' посту ўзаґал'і н'ічо не" йіли л'уди / кажду пійетниц'у і сере"ду постилиґ аж до велиґкодн'і // варилиґ гишкі / капусту / голуц'і / йайц'і варилиґ / ну і на велиґкде"н' ўже йак посв'ітилиґ / ўже приґнеслиґ доґдому і тоґди ўже р'іхтувалиґ / давалиґ сира доґмашного / солоґнину варилиґ / кришилиґ тої солоґниниґ / пе"кли м'ясо / ну і циґбул'і / чиґсниґку зе"леного і хрену // се була перша страва велиґкодн'і / велиґкодн'іі салат // се на св'ітїй веч'ір гоґтуйт дваґнац'іт' страў // саме б'ілше варили пиґроґ'іў / пиґроґи майут бути з бараболе"ў / с капустоў / з маґком / с слиґўкамиґ / йаблукамиґ // а саме голоўне баґато з бараболе"ў / бо ше вари до сего гриби з п'ідліўкоў // голоўне пше"ниц'у / пше"ниц'у варилиґ / давалиґ меґду / маку / гор'іх'іў моґлолиґ / пше"ниц'у тоўкли і так гоґтувалиґ пше"ниц'у // давалиґ ше риби на св'ітїй вече"р / капусту / голуц'і п'існ'і / ўсе було п'існе // боршч п'існій гоґтували давали кваше"ній бурак / з кваше"ного бураґка варилиґ боршч / давалиґ ше гриґб'іў до тоґо боршчу дуже буў доґбриї тої боршч // а йак'і там напоїй гор'іўки трoшка / не" було м'іре"ал'ноїі солотґкої води / н'і пива // варилиґ кампот / вар тоґди буў а те"пер кампот с сухих фрукт'іў йаблук грушок // л'уди дуже" голодували / ў деўкого дешо було ў декого н'ічо не" було / д'іти йісти хот'іли / д'іти ўмиґрвали / стар'і пухли з голоду // а йа ше була маґла / се"стра була б'ілша за мене" і маґма лиґше ме"не з неў / таї лиґше молоґка / с'воґо не" було / воґни там ў соґс'іди воз'мут // а се"стра хт'іла йісти таї виґпиґла то молоґко / а йа плачу та плачу // а воґна тоґди св'іі йазик ме"н'і ў писок йа так сґчала шо аж йазик с'і ў писок не" ўм'ішчїў // і ўже приґход'і маґма таї кажу чоґо так плачу / се"стра каґже" шо в'іпиґла молоґко / а йа гоґлодна / а воґни пре"ішли далиґ ме"н'і йісти // пе"кли корґж'і на кухни із кукурудз'іноїі муґки / з

йачм'інойі / нав'іт' з ленч'і хот' було не^ндобре^н г'ірке / але пе^нкли // зби^рали^е латину ва^рили^е / йіли // ўс'о зби^рали^е зе^нлене^н шо можна було йісти зби^рали^е і йіли // латина се лобода була / зби^рали^е лободу і ва^рили^е таку латину // було таке шо с чужого се^нла до нашого при^еходиў х'лопе^нц' до д'іучи^ни^е / до со^с'іди ^лмойі / таї приїшоў / таї ўже балакаў таї каже / а ў вас Ве^нли^екде^н' тогди йак ў нас / ну таї пос'м'іялис'і з него таї ўз'ели і в'ітправи^ли^е його / бо кажут шо і не^н дурний і не^н мудрий шо пи^етаіе таке // ну і так було // ну де знайоми^ли^ес'і / йшли до к'лубу / там йшли на базар до колгоспу хо^дили^е са^пати бураки / городовину / ўс'о / прац'увала ў колгосп'і і на бураках була доўшиі чис / по се^нзонах була / на зароб'ітки йізди^ла / а пот'ім ўже посл'ідн'і роки робила ў ш'кол'і / триц'іт' рок'іў ў ш'кол'і // так були об'ідн'і пе^нрervi^е / година / а може^н не^н було / тогди були ^норми^е / тогди була не^н д'іл'анка а ^норма / ге^нктар чи два було того бурака чи чоґо там / таї хто моў ^пом'іч тої м'іг со^л'б'і і посид'іти^е / в'іде^нхнути / а хто не^н моў / з'іў таї шоў таї са^поў би три^лмоў с'і з л'уд'ми // ну готували^е / наприклат / на ^рано чи барабол'і / на по^л'лудне^н боршч чи капуста / на ^вече^нр чи за^тирка / чир такий ну шос' було інакше^н // ну хо^дили^е на зароб'ітки бо були так'і баґач'і л'уди шо ^саме^н не^н хот'ілі^е робити / шо ^тамичка за йакус' там ^пайку во^ни робили // ідеш во^ни ва^рит кулешу / дайт ^йісти кулешу / даіе йісти кулеш'і / ну таї ўже ідут са^пати^е / чи шо во^ни там ^робл'і // ну і ўже ви^ходе^н ^пере^нд об'ідом тої господар таї каже^н / ^лмамо / а шо на по^л'лудне ^буде^н роб'ітникам? // а вона каже / шо ^синку Бог доў ^рано то буде і ў по^л'лудне і ўвече^нр // ну таї тогди ўже при^еходе^н то по^л'лудне таї ^с'адим та з'імо тої кулеш'і таї ідем дал'і до роботи / а пот'ім ўже ўвече^нр в'ін там йакус' ви^плачуваў / шос' там того зе^нрна було / чи л'ітра чи дв'і / кожде при^еходи^ло до^дому / ^мали^е ^лжорна / такий млин ручний / так'і два ^кам'ін'і / така ^ручка і з^робле^на д'іра / і так мо^лоли // ну і с ^тойі му^ки пе^нкли д'іт'ам кор'ж'і / чир / чи кулешу / шо ^тамичка мо^гли с того зварити //

118. – На Андрейа зби^рали^ес'і ўс'і д'іўки / зно^сили^е до однойі хати хто шо м'іг / хто шо моў / р'іхтували^е ў т'і хат'і йіду / а ў ^вече^нр д'іўки йшли до к'ірниц'і

/ такої шо можна було набрати ʼї писок води і ношили ʼ / і мʼісили ʼ такі пи ʼрʼіг / його називали ʼ балабух // і ʼже йак во ни замʼісили ʼ / пе ʼкли тʼі пи ʼроги / пʼідвʼишували ʼ колисʼ були ʼ хатʼі такʼі сволчкі / шо до ʼтого сʼволка вʼішʼіли тої пи ʼрʼіг / і ʼкожде ʼ скакало і ку ʼсало ʼтого пи ʼрога // ну і ʼвечер ʼ коли порʼіхтували ʼ то ʼсʼо / при ʼходили ʼ хлопці і ʼразом з дʼіуками ʼ свʼіткували ʼ Андрʼіа / і ʼсʼілʼакі ігри / мʼірʼіли ʼ капці вʼід порога до стола // ʼ котрої вишо ʼ капе ʼц послʼідни ʼї та ка ʼзали бу ʼде сʼі вʼідʼівати ʼ сего ʼроку / і так во ни вʼітсʼвʼітковували ʼтого Андрʼея // так ʼкожна дʼіучина окремо / скакала і ку ʼсала ʼтого балабуха // ну шо ше / йак га ʼўка ʼў пес / хто ʼчу ʼў де га ʼўка ʼїе пес ʼтамичка та дʼіука ʼмала вʼідатисʼі за ʼтого хлопці де га ʼўка ʼїе пес // ну шо пили / горʼіуку пили / к ʼлали на сʼтʼіл вар ʼзамʼісʼтʼ води // су ʼшили ʼсʼакі ф ʼрукти / йабука / грушкі / сли ʼўки і навʼітʼ ʼтерні ʼрвали / де ʼрен бу ʼў рвали / де ʼрен су ʼшили ʼ потʼім варили ʼ с ʼтого вар // су ʼшили ʼ шо на ʼсонце ʼ / на силʼували ʼ так на шнурочок вʼішʼіли / а було шо мали ʼ лʼуди су ʼшарні / та ʼї су ʼшарни ʼ су ʼшили ʼ / а було так шо ʼ пе ʼчи палили ʼ // кинут рас / потʼім вирийут зно ʼї поле ʼ ʼ пе ʼчи дʼругі ʼї рас / але ʼ во но було сʼпече ʼно не ʼ дуже фа ʼїно / бо пе ʼчи і попʼіл і тої / йак би не ʼ вʼігор ʼто ʼї сʼе ʼодно було обмашче ʼне // ча ʼї хʼіба бу ʼў звʼіробʼїї / з мʼїати ʼ чорной / липові ча ʼї / ну і чебри ʼк бу ʼў / цин ʼторʼіа // ну йак жо ʼї лудок болʼі ʼї / йак ʼнирки // ча ʼї з липи ʼї добри ʼї пити / ли ʼше його ки ʼдали ʼ чу ʼчутʼ / бо с ʼтого цвʼіт бо ш ʼкоде на ʼсерце ʼ / кидали ʼ трохи ʼ ʼтого цвʼіту // ну во но кожде ʼ лʼікувал ʼне / але ʼ ми не ʼ зна ʼїм вʼід ʼчого во но ʼїе // то вʼіт ʼтого то вʼіт ʼтого / але ʼ справа ʼї тʼім / шо лʼуди ʼ знали ʼ шо то лʼікувал ʼне та ʼї со ʼїбі заго ʼто ʼїлували ʼ // зна ʼїу йак ʼнирки ʼ болʼе не ʼ треба ʼїсти ʼ солене ʼ / квасне / ʼгосре / і так ʼсамо і жу ʼлудок і пе ʼчʼінка // так шо ʼсʼо ма ʼїе йак то ʼї ка ʼзо ʼї сʼвої ʼїлас ʼтвостʼі //

Інформант: Боднарук Марія Петрівна, 1928 р. н., освіта – 4 кл.

119. – Таке було / дʼівувати не ʼ було ʼї чʼім / бо то бу ʼї по фронтʼі / було не ʼ було ʼї шо сʼі ʼїбрати / таке ʼбосʼім гу ʼлʼали / шом робили ʼї колтос ʼї

с'їйалим / пралим / б'їлилим / с полотном робили на Ве^лликде^н // на св'ата поб'їлилим трюха / ў п'їст і шили сорочки / то називалос'ї воно дванац'ата була / дванац'атка нитки так'ї тонесе^нк'ї / шо шилис'ї сорочки тонк'ї на св'ета Ве^лликодн'ї // вишивали за п'їст мало с'ї вишити сорочка / бис п'їшла на Ве^лликде^н до церкви / а в'їтак се ўже пот'їм по в'їчорниц'їх // ўже л'їго настало то їдем д'їувати / тутка коло клубу по одинац'їту годину хлопц'ї наїмили музику / музика грала до надв'їч'їрка / а ўвечер'ї так йак сонце по корову ўже / ўс'о с'ї росходило хто куда // хлопец' з д'їўчиноў додому / на в'їч'їрн'ї ўже їдут додому і парами до хати / не так йак те^лперка ўс'ї в'їчерами їдут днем ўс'о було в'їчером н'їхто н'їде не ходиў / в'їтак йа ўс'о приходила / бо ме^лн'ї блис'ко було с клубу додому / сто метр'їў / дв'їста не було / а йа ўс'о / бо мама була стара / сл'їпа / то йа в'їрила / але до мене хлопц'ї приходили / але на в'їкнах ф'їранок не було йак те^лперичка / то ўс'о було так шо ну таїак с к'їл'кох / зараз по фронт'ї // фронт буў ў сорок вос'м'ї / йа с'ї в'їдала / а йа з двац'їт' вос'мого / двац'їт' рок'їў / ме^лн'ї було ў к'в'їтн'ї / йа с'ї в'їдала // п'їгнац'їт' рок'їў було ў к'в'їтн'ї йа с'ї в'їдала / в'їс'їл'е / го^лр'їўки так ш'їснац'їт' в'їс'їмнац'їт' л'їтр / але^л одним к'їл'їшком оп'їходиўс'ї ц'їли ст'їў / одну гр'їнку хл'їба давали / а не так йак те^лпер даїут / але^л лише штири^е страв'ї було / а не так йак те^лпер / були гиш'ки на в'їчеру // два дни було в'їс'їл'е / короваї ў суботу / а ў не^лд'їл'у ўже в'їс'їл'е" і ўже в'їс'їл'е / ў суботу шили в'їнок на голову / шоб с'ї ўбрала молода ў суботу // шийут в'їнок // бо короваї ўс'ї с'ї с'їход'ї на заўтра / бо вона буде" їти до клубу // колис ўс'о по крайн'їс'ки корал'ї / ге^лрзани на шийу / те^лперечка зноў їнакши^е і так ўс'о їшло на в'їс'їл'е // хто маў ди^лтину хл'їбец' ў ки^лшен'у не найїдалис'ї йак те^лпер / не було ўс'ого не найїдалис'ї / бо то не було шо але^л проўда шо ўс'о че^лкало / на ўбор'ї була одна хатчина не так йак те^лперичка і то че^лкали гу^лали^е тут ў ме^лне ў С'їйанк'їў / може памн'їтайе^лш ў мене" була одна хата а не так'ї йак с'їс'ї йа ўже поставила / а то була стара хата і хл'їў такий шо ўже с'ї валила / то ўже буў один ст'їў / так були гиш'ки / голуц'ї / капуста і каш'ї

ўс'о / салаг'іў н'і'яаки'х тог'ди не" робіў / се ўже те"пері'чка ўс'о / а коліс'
н'іх'то і н'іш'чо не" до'даваў / ти'хен'ко з'і'дали° то ўс'о / бо не" 'було шо то
голодоўка / чи'каї ше ў 'сорок 'сем'ім йа ше хо'дила м'і'н'ела ше 'фустку
зам'і'н'ела / бо 'голод буў шо 'йілам на'тину / на'тину і зам'і'н'ени'м за 'л'ітру
с'тухлого 'жита 'фустку с'кинули'м / 'фустку таку ве"лику три'мали'м дв'і
ни'д'ілі'є і зам'і'н'ели'є / йа ўже не" памн'і'тайу йа ўже не" 'можу про то роска'зати°
'але" те"пері'чка до'бро / а 'кажут шо ўс'о за гр'ош'і / а коліс' так не" 'було / бо
гр'оше'ї не" 'було і не" 'маў с'і ў шо ўб'рати° / а те"перка ўс'о поў'би'райц'і і ше
не" до'года / на'в'іт' до'ходу с'і в'іш'і'вало сороч'ки зо дв'і на'в'іт' х'лопи'є / шо'би с'і
не" ма'стила а'йакже" ў в'іш'і'ванках хо'дили° йа'ке не"буд' ма'лен'ке" / а про
с'в'ето ве"лике" ме"н'і 'баба 'Доц'ка та'ч'іўку гр'убу запи'хайе / пок'ропит ру'коў
так то'несе"н'ко з'би'райц'і йа'к гар'мон'і'яа / 'але" то'несе"н'ко з'ложит пок'ропи'т /
при'тисне" і три'май'іс'і // чорни'єми'є і че'р'вони'єми'є ви'ши'валос'і / 'але" хто йа'к
хт'іў бу'ли і кол'ор'ов'і // ше с'і ли'шили° пол'с'к'і ни'є'тки / так'і йа'к те"пер с'і з
А'мери'к'и'є в'іси'лайе" так'і шо с'і д'ілит так'і тог'ди бу'ли / 'але" шо чорн'і
'куциков'і бу'ли / буў та'киї ко'цик шо с'і шиў че'р'вони'єм і чорни'єм // йа з'найу шо
'шила йа'к ше ма'ла бу'ла / ме"н'і 'Наст'і 'Булоч'и'на / се"стра 'мо'яа / то в'і'шила
ме"н'і ру'кави'є по за'г'ін так шо чорни'єм х'рести'єком розведи'н'і бу'ли / а ў тих
квад'ратиках бу'ло 'темне" та так че'р'воне" то бу'ло по за'г'ин'і 'мала // так'і ру'ка'ви
а в'і'так у фронт / то пок'рали'є йа'к в'і'д'несла / то про'пало ўс'о і 'фото / і за'паса'ка / і
к'раїка шо бу'ло би те"пер ўс'о ў фронт / ўс'о поза'би'єрали° / 'везли° з Во'зилова
'гуски° ш'тири'є і с'тарш'і так'і з'найе'ш / в'і'диї ў н'і'мц'іў слу'жили° // во'ни
н'і'мец'ку 'форму 'мали // ўс'і од'нак'і на'чал'ни'єки° чи ле'їте"нанти / чи хто
поза'би'єрали° гуски / там фронт буў / а ў нас за 'Гуном сто'йали° 'липи'є / сто'йало
ўс'о в'і'іс'ко і там 'коло 'мене" сто'йаў йе'ден за'копани'ї п'ід 'йабл'інкоў / 'коло
'мене" бу'ла та'ка 'йама в'і'рита і ўс'о 'тутка сто'йало / і т'і'калі'єна 'Йаси'ўн'іўки / то
йа'краз тої р'ік ў 'сорок 'пот'ім / тутка ба'гато с'і пото'пили° ў Дн'і'є'гр'і // н'і'мці
йіх пола'пали / а т'і шо с'пали / а ми ішли чере"з 'воду тог'ди то іш'лос'і з
обе"ретоў // обе"рета так йа'к'би те"перка од'і'яло а'ди та'ке"во / бо с'і

зас'тел'увало обе"рету // йа |шила ўс'о п'ід'рад / шо ўздру на |очи / обра'зи гет ўс'о // йа |в'іписала жур'нали° йа рад'ан'с'ка |ж'інка / ўс'о йа |шийу |ади |буке"т моў / йа ўс'о |виши°|вайу / йа |д'іти |майу / |ў'нуки / |праўнуки і ўс'ім |дарууу шо |при'їд'іт / то йа |дарууу |к'іл'ко йа |на|шила // |к'інде"р |с'ур'п'риз |в'ішила |те"пери°чка то'во |йак |с'і |нази|вайе |ке"нгу'ру / йа |не" |можу |ска|зати° |таке шо |ф'іст |маіе |доўгіі |йа // |можу |пока|зати° |ади |Тараса |Ше"ў'ченка // |в'ішила і |запо'в'іт // |в'ішила |йак |йа |моло'да |бу'ла / то йа |живо |шила / а |те"пер |йа |ўже |не" |виджу // |мушу |їти на |дв'ір // |т'рошки° |по|шийу |йа |се |же |б'іл'ше" |йак |тижде"н" |шийу // |в'іт'шити° |то |йа |борше" |в'іт'шийу / а |ў'шити° |так'і |ко'л'ори° |ти |ўже |по'думаї / |ко'л'ори° |треба |п'ідби°рати |таї |таке / |але" |н'іг'де |не" |їду / |пле"ту |шкар'петки° / |пле"ту |ади |види°ш |шийу |ї |пле"ту |до |полудн'і |шийу // |в'ече"р |не" |мош |спати° |пли°ту / то |стар'іст' / |ти шо |думайеш |Ди°рка|чиха |тета |к'іл'ко |жила // |во'на |мо'яа |ро'весни°ц'і |Ган'і / |М'інд'у'хова |так |само |мо'яа |ро'весни°ц'і / |ста'ра |ше |Аф'і'яа |Г'нато'ва |с'і |ли°шила |йа |наїстар'ша / |йа |ў |к'в'ітну |во'ни |дес' |те"пери°чка // |Доц'ка |Йу'стинина / |Іван |Кара'ч'іў |йа |з |Іл'ком |одного |тижн'і // |л'у'дина |мусе" |с'і |ч'имос |за'мити° // |ну |та |заб'ігали° / |йа |н'іг'де |не" |хо'дила / |заб'ігали° |при°хо'дили° |до |хати // |ти |ўже |поба'лакайе"ш |с |котриї |до |тебе" |ходи° |ти |ви°ходи°ш |таї |поба'лакайу // |на |двор'і |н'іх'то |н'ічо |не" |дару'воў / |такого |не" |бу'ло // |н'іх'то |ден' |на'родже"н'і |не" |ро'биў // |ли°ше |одного |Андре'я / |йак |Андре'я |ў |грудн'у |три°нац'і'того |на |ве"чор'ниці |б'іжиш |во'ди |ў |писку |но'си°ш |аж |з |к'ір'ниці // |а |ў |стоў |ходи°ли° |мацати шо |за'мерз'ло / шо |наїдети° |ў |вод'і / |чи |пла'ток / |чи |кам'ін' / |чи |т'р'іску / то |так шо |бу'де" |маїсте"р / а |йак |кам'ін' / то |мул'ер // на |Андре'я |хо'дили° |барани |мацати° / |але" |ці'каво |бу'ло |до |Штогри°н'іў / то |те"пери°чка |ўже |тутка |не"ма |н'ічо / то |в'іўц'і |стої'вали° // |коли°с' |то |йа |заїшла |до |в'іўц'іў / |ну |хлопц'і |йак |з'нали шо |бу'де |с'і |дес' |їти / |во'ни |с'і |пе"ре"би°рали° |аби |мацати° |ба'ран'іў // |ви |вибачте" / |бо |йа |ста'ра |таї |скинуў |штани / а |йа |заїшла |таї |мацоў / а |в'ін |ў |ко'жус'і |обе"рнуў / |ко'жух |по'мацаў |йак'і |бара'ни |гол'і // |за'чиламс'і |см'і'яти |таї |п'іш'лим / |Іван |Штогри°н'іў |в'іішоў |але" |нас |не" |вид'іў / а |нас |шос' |два'нац'іт' |хо'дило |ну // |се |таке |коли |рахували |не" |годе"н / |не" |два |де"ў'їятиї // |заў'йазували° |такич |чоло'в'ік

попаде" чи горбати"ї / чи кри"вїї / чи р'їмнїї / то се озна"чало // балабухи так'їм пе"кли / а хлопц'ї на до"роз'ї скобчут / то добре" хто скобо"т'їу не" мае / а то шо в'їн не"се" балабух'їу на до"рогу таї їде "чоботи"м'їр'їлі" / п'їд "хату хо"дили" // п'їд за"гатом хо"дили" слухали" хто каже" їди / то з"начит їди таї с'ї в'їд:аш / а йак скаже" хо"ди / то ше "буде"ш до "хати за"прошує "але" ни нас н'їс не" в'їд'їли п'їшли до Васи"лини" не"бошки "Курочи"ної" / а там сто"їяла ста"ра ко"шниц'ї / та"ка плети"на бу"ла / а во"на в:ече"р'ї ва"рила пи"роги йа і Нас"т'ї Кара"чева ўже ў"мерла / ўже не"ма та ўс'ї по"мерли" / лише йа ста"ра і слухай"мо / а во"на ўсе Васи"лку / їди при"ни"си би заки"п'їло чи пи"роги с'ї за"варили" / а ми с'ї ўт'їшили" / бо каже" Васи"лку їди йа ўже ди"тино не" майу" пан'їти та"кої" / ўже ўс'о / ўже те"пер л'уде"ї не" зна"їу і сего // ў нас не" було б'їл"ше" на Закарпат'ї / ту"да Франк'їўс"ка / ту"да тут "може" де "але" ў нас ў си"л'ї та"кого не" було // на Ївана / то ўже зна"їдеш майат йак // май"їли хлопе"ц до д'їўчини" ч'їчку п'хайе на б"раму / а брами здо"мали" несли" до нейї або до него / а отак було // були танц'ї на Ївана / їдут на во"гон" / а те"пер а"во м'її Го"р з д'їўка"ми / то бу"ў на Дн'їстр'ї і ўс'о і д'їўки п'їшли // і во"ни та"мка / йак с'ї каже" / си"д'їли і смали"ц б"рали / і уху ва"рили" // його до"бу не" було / то зв'їци "Над'ї дз"во"нила / пи"тала де ти йе / а в'їн каже" йе // то те"перичка с'в'ет ба"гато поро"били" // танц'ї були ли"ше на с'в'ета / а ў п'їст н'їхто н'їчо не" руши"ў / так йак те"пер п'їст за"ходи"т і ўс'о і н'їхто н'їг"де не" хо"ди"т ли"ше до "церкви" // на "поле"м бу"ла йак ўже в'їдана // було г"рузи"мо бураки / при"їдемо на ма"шин'ї / сп'їва"їмо / ўсе Фал"онкова зачи"найї // зачи"найу / а те"перичка йа ўже не" годна / н'їчо ўже не" мош // а зе"лен'ї с'в'ета йак зви"чаїн'ї с'в'ета май"їц'ї де"рева"ми" / клен / дуб / йасе"н / л'їш"чина // і ўс'о здо"мали бра"ми на зе"лен'ї с'в'ета і на Ївана / а те"перка бахур'ї здо"майут хо"вайут ў го"роди" / шо не" го"де"н на"їти // те"перка ска"зоў кс'онз ко"ли при"падає Пок"рова / тог"ди св'їт"куйут / а ко"лис пе"ре"но"сили на не"д'їл'у че"ре"з кол"госи" / ро"боти" // а на Ве"ликде"н" / то хо"дили сп'ївали гаїїўки // д'їўки / хло"пц'ї наў"коло "церкви" / хо"дили г"рали жучка / ру"ки три"мали шо д'їўчи"на пе"ре"б'їгала наў"коло "церкви" / а ч'їсом хло"пц'ї за"ход'ї і д'їво"к

лапайут // а те^нперка ^лсего не^нма / ^ус'о пе^нре^нходи^т // йак бу^ли стар^і шо ^лгодни^е
то сп^івали^е // с ^лцеркви ішли ^уполе^н і сп^івали^е // кс^{он}дз опхо^ди^у воду / кро^пи^у
^лводу / ішли на ^лполе^н / кро^пиле ^лполе^н би ^урожа^і бу^у / та^і кро^пили хре^сти /
мо^ллили^ес^і ста^вали / а те^нперка ^уже та^кого не^нма // хо^дили^е на Р^іздво
кол^ідувати / ^лале^н мал^і / стар^і / х^лопц^і хо^дили з д^іу^ками^е / ^лгазди^е хо^дили^е по
ха^тах / а х^лопц^і з д^іу^ками^е / д^іу^ці кол^ідували^е // а те^нпере^чка заб^лей^е йак
небу^т ну а шос^т / а кол^іс^т ^лфа^іно сп^івали^е / ^лале^н йа те^нпер не^н годна // во^на
^лдо^уга та^ка де йа те^нпер памн^ітай^у / зажу^рили^ес^і ^лгори шо не^н зродило^сі ^лжито //
по кол^етц^і в^інчуй^т / те^нперка в^іходи^т д^іу^чи^на / іде пла^тити^е / к^ликати^е до
ха^ти^е шо во^ни в^інчуй^т / х^лопц^і молотц^і ми се ^лчуй^{ем} / друг^і кажу^т да^руй^е
нам ^лпана че^брец^т на ^лма^ти^е ^лАн^а грош / а ми йі^йи на с^чіс^ті здо^ро^уйі шоб бу^ла
г^речна / ве^лична йак це^і р^ік ^лми^жи^е па^нами^е / ^лми^жи^е гро^мадами / ^лми^жи^е ^лнами
х^лопц^іми^е кол^ідни^ками^е / о / так ^лдо^уго т^гегнут // кол^іс^т так / а те^нпере^чка
та^кого не^нма // ше йе од^на ^лале^н йа ^лтой не^н з^най^у //

Інформант: Гуцул Марія Григорівна, 1922 р. н., освіта – кл.

120. – Хо^дили^е до Зарва^ниц^і / хо^дили^е сп^івати / хо^дили^е ^у Сно^вид^іу [/]
Пе^тр^іу [/] Скомо^рохи^е // Сно^вид^іу ^{за}йма^у перше^н ^лм^ісце^н / то бу^у луг / хор
це^нр^ко^уни^і / чи^тал^ні // ^ус'о бу^ло марши^рували^е ^улу^зі / ро^били^е ^упра^ви //
марши^рували^е по ^лселах / за^прос^е до Во^зилова / до Скомо^рох / Кост^іл^ни^к / гет
гет хо^дили^е по ^лселах // голо^вом лу^гу бу^у м^і тато / а в^ітак Ми^ха^су^чки^е //
ч^леном бу^у Де^ми^ян^чук Іван і Гуцул Гри^ц / бу^ли паруп^ки і м^і чо^лов^ік //
х^лопц^і ^ухо^дили^е і д^іу^чита / сп^івали^е / хо^дили^е до ^лцеркви^е / до зарва^ниц^і
^лп^ішки босим^і но^гами^е / бо не^н бу^ло ^ушо с^і ^узу^ти // і ^уцерк^ві сп^івали^е / і по
^лселах хо^дили^е / ^ус^туди хо^дили^е сп^івати шо зро^бити^е / а в^ітак бу^ла б^іда / ^ус'о
бу^ло та^ке не^нс^часне^н / бу^у і голо^д / і холо^д / ^ус'о по^гор^іло з^тасло і ^ус'о бу^ло //
на^тину зби^ерали^е по го^родах і йіли хр^ін / ^лтерли^е на ^лп^лацки^е // ^лдехто мо^у шо
небу^д / ^лдехто не^н мо^у // і так д^іілили^ес^і / то^му даш ку^лачок му^ки / а то^му ^риби^е
і так йіли і так бу^ло / а в^ітак бу^ло к^рашче / а те^нпер ^лкажу^т б^іда / не^нма ше

б'іди // худобу три^емали^е / кури / качки / ўс'о три^емали^е // три |рази^е до|йіли^е на ден' // го|нили^е |пасти / |кожне^н |мало сво|є |поле^н / че^н|ри^е|ди не^н бу|ло |як те^н|пері^ечка / |коже^н |го|ниў сво|ю |ко|рову // так |як те^н|пер / |хто буў ба|га|т|іши| / то три^емаў |б'|л'ше^н // с'|в'ета |дуже^н |фа|іно св'|тку|вали^е с |про|цес'|яма|ми хо|дили до Во|зилова / до Ко|ст'|лі|ні^к / ўс'ода хо|дили^е / |коли та|кі |п|ра|зни^к буў за|про|шу|вали^е до Пе^н|т|ро|ва / до Ст'|н|ки^е / до Ко|ст'|лі|ні^к // бу|ли |та|нц'| / гу|л'|али^е / |то чи|тал'н'| с'| на|зи^евала / де те^н|пер Шк|ро|бак // то та|ку|во ск'|н'|чи|ц'| с|лужба |бо|жа то |хло|пц'| д'|і|чита і мо|ло|д'| і |д|ут до чи|тал'н'| // на |ко|ли за|дз|вони дзв'|н на ве^н|ч'|рн'| / |то ўс'о на ве^н|ч'|рн'| / а |п'|с'л'а |того ўс'ого ўс'і ше до чи|тал'н'| / |г|ра|лі^е та|к'і бу|ли |перш'| і |а / Га|н'| Гу|ш|кова / Па|ра|ска О|ле|кс'|на і Га|н'| Б|о|й|кова і Ма|р'|і|й| брат і ми там |перше^н |г|ра|лі р'|здў|яну н'|ч // На|ст'| Пала|ма|ре|ва бу|ла га|з|ди|н'| // нас за|бра|лі^е з^е |ш|ко|лі^е |Фу|ти|щ| Ва|сил' / |та|мка де Ва|сил' і ў|чи|ў нас // ми ма|л'| гет хо|дили^е ко|л'|ду|вати^е // ве^н|с|та|ва р'|здў|й'ана н'|ч бу|ла / на Р'|зд|во |г|ра|лі^е ўс'|л'а|ко|й| / а по|сл'|д|нум |г|ра|лі^е ў|же с'і ўс'о ро|спа|да|ло // |г|ра|лі^ем / не^н хо|ди |Г|ри|ц'|у на ве^н|ч|ор|ни|ц'| / |то по|сл'|д|на бу|ла // бу|ли / с|ва|тан'|а на Го|нч|ар'|ў|ц'| / ў не^н|д'|л'у з|ран'а |з'|л'а р|вала / ба|га|то |дуже^н ба|га|то бу|ло ви^е|с|та|ў // ну |Фу|ти|щ| Ни|ко|ло тим ко|ман|ду|ваў / ў|чи|ў нас ст'|не|цк|й |хло|пе|ц' / на|зи^ево|ўс'| С|ло|ў|ко / пи^е|са|ўс'| |Ша|цк'| // буў |фа|і|ні|щ| |хло|пе|ц' / сла|бо|ви|ти|щ' / а в'|та|к по|мер / |то наш хо|р хо|диў сп'|ва|ти |як в'ін по|мер // |то ўс'о бу|ло і хо|ло|д / і го|ло|д / а те^н|пер не^н|ма шо на|р'|ка|ти / не^н зна|й|ут |як с'і ў|бра|ти / ў ч'і|м хо|ди|ти^е // не^н|ма шо на|р'|ка|ти / |ко|ліс |му|с'|ла в'і|ши|ти со|ро|чк|и / буў |фи|тин / |ма|ли |бу|ти од|на|ков'| |ру|ка|ви / од|на|ков'| сп'|д|ни|ц'| і од|на|ков'| |фа|рту|хи // ўс'о бу|ло в'і|ши|ти^е / |я| ма|ю |ц'|лу шу|фл'|а|ду фо|то|граф'|ї / |чо ви не^н |при|ш|ли |бор|ше^н ? / |би|сти^е бу|ли по|ди^е|ви|ли^ес'і на |то ўс'о // |при|д'|т ше |ко|ли по|д|ви|ти|с'і і по|за|пи|су|єте^н |то ўс'о // ве^н|ч|ор|ни|ц'| бу|ли |хло|пц'| |при|хо|ди|ли^е / |брат На|ст'| Га|ра|си|мо|во|й| / |то во|ни бу|ли |си|ро|ти |то ў|же зна|ли шо в'ін на|д'|ї|де // |г|ра|лі^е |кар|ти і ста|р'| |г|ра|лі^е і мо|ло|д'| |г|ра|лі // в'ін сп'|воў / |як |я| буў |хло|пце^нм не^н знаў |я| шо та|ке л'у|боў / не^н знаў шо с'і л'у|би д'|ў|чи|ну мо|ло|ду / за|чи|ў |я| п'|д|ро|с|та|ти / за|чи|ў |я| ко|ха|ти / по|л'|у|би|ў |я| д'|ў|чи|ну од|ну / а дру|гу по|ко|хаў / а тре|т'|у чо|рно|б|ри|ву|ю до |сер|ц'а |при|го|ртаў / че^н|т|вер|та

ме^не л'убила / а п'їета кохала / шеста за мноу тужила шеї листи писала / до
семой з вечора / до ос'мой ўноч'ї / де^уїату йа поц'їлуваў / з де^с'агоу спл'у
ўночи / а с'тойу оди^енац'їтойу на пров'їд йа ходиў / а с'туйу дванац'їтуйу до
шл'убу йа водиў // ше йе / йїїї сп'їваў вуйко Аф'їїї Боднарвойї // воїни
загинули^е / йїх забрала // воїни ў не^д'їл'у на ве^чор'ниц'ї / на вулице^е ўже
сп'ївайт / багата і д'їўки сходилос'ї на ве^чор'ниц'ї / кажут їде Мац'ук ўже
сп'ївайе / йак буў йа малім хлопц'ем / ўс'їл'ак'ї були сп'їванки^е / і кол'їтки / і
ўс'о було / таке^нво було шо робити // готували^е холодец / капуста / голупц'ї
каш'ї кулеш'ї / кисил'їц'ї / йаблука стружу / ме^н'ї даїе йаблук Л'уба
Л'убунева і з'в'їти в'їд Тан'ки при^енос'ї стружу ў миску / фаїно в'їчишчу і вару
йаблука / фасол' навару і в'їси^епайу до йаблук / цукрист'ї і так с'ї йїст /
к'їсил'їц'ї с'ї називаїе // варили^е ше пац'етка і порос'атка // йа боршч вару з
бурак'їў / бурак / фасол'ї / барабол'ї / а в'їтак збївали^е з'е сми^етаноў і ўс'о //
джур варили^е і ўс'о // а джур то з житнойї мукї / рошчи^ен'ели нан'їч / трошки
молока квасного л'елос'ї ў бан'ек і в'їн заки^епаў і такиї буў добриї шо ну /
пе^н'кли барабол'еники / коржики^е пе^н'кли / таке^нво ўс'о хто сто моў / багат'їше
багаче // паску пе^н'кли / хл'їб / йагн'етка / пац'етка // бис коли приїшла і на
фотограф'її поди^евила / йак колїс ходили^е / то штани / а поверха сорочки //
н'їчо не^н було / ходили^е з голи^еми^е лат'ками і ў сп'їдничци^е / сорочка доўга мала
бути / ходиле^н ўс'ї ў фустках і д'їўчита // йак було тепло то ходили^е ў тонких / а
йак холод то ў г'рубих // купували^е ўбрање і шили^е // колїс Наст'ї Гучкова /
не^нбошка росказувала шо воїни були б'їдн'ї / ц'їлії тижде^н'н' ходжу на в'їворот'
ў кабат'ї / а ў не^д'їл'у в'їтр'їпайу таї обе^н'рну на лице таї їду до церкви / так
було // колїс ў зе^н'лен'ї с'в'єта випаў сн'їг / а то босе^н ўс'о було і ми їдем по
тому сн'їгу / а в'їн те^н'плен'киї буў і ўс'о // сп'ївали хто йакойї зноў / на р'їздво
сп'ївали таки^ево / бог пре^д'в'їчний таї диўнайа нови^н'на / ўже йак ходили^е
parti^езани^е сп'ївали^е Бог наро^д'диўс'а / хри^е'стос наро^д'диўс'а з Пре^ч'истойї Д'їви
/ гл'ан' Л'усе^н ш'чирі^ем 'оком шо с'ї ў с'в'їт'ї д'їїе / а на неб'ї з'їркї йас^н'ен'ко
с'їїайут / а на зе^н'мл'їе бїут' гар'мати / зе^н'мл'а с'а здрі^егаїе д'їти кол'адуїут /

а ж'інки /думають / /наш'і брат'а дес' по /т'урмах та не" о'ден /бат'ко /сина
вигл'а'дає / таї не" од'найа се"ст'ричка б'ратчи"ка че"кає / допо'може" /Божие"
/миру с'а д'іж'дати" / таї шо'би ми доче"кали к'раиче" св'атку'вати / ўс'іл'аки
було і йе / М'іс'ко Та'нашк'іу шо ў сат'кови" дох'тором /роби то в'ін /моїі /Гани
сп'івоў і кол'ідувоў / йа ўже забула / на'гадуу / с'ходи /з'ірка золо'тава / ти
Га'нус'у моло'даїа Га'нус'у / /б'іліі сн'іг при"тр'ісайе тв'іі ка'вал'ір моло'ден'кїі /
а ти св'іти м'іс'а'чен'ку / осв'і'чай нам дор'і'жен'ку / /в'іват /в'іват ми ўже
ї'демо і в'і'ночок тв'іі не"се"мо / а Га'нус'і йак се ў'чула с'тала / д'вер'і роз'ім'кнула
/ ўс'іх нас ў'хату за'про'сила / /л'ітру ви"на поло'жила / бу'вай Га'нус'у здо'рова йак
/риба ду'найова і ўс'а т'воїа ро'динон'ка // так в'ін сп'івоў /моїі /Гани" / в'ін дуже
хот'іу /моїі /Ган'і // коліс ме"н'і ка'зоў / буў /похорон / йа так /вашої /Ган'і хот'іу
/ /але" бойоўс'і і'ти / бо /каже" йа сирота і де йа моў з неў іти / а йа /кажу / /М'іс'ку
а йа йак с'і в'ідавало / то два'нац'іт' /рок'іу по ко'м'ірні хо'дила / а в'ітак сид'іла
ў так'і ха'ч'ин'і // а до /мене" дох'тори" при'ходили" / дох'торка с По'тока / йак йа
була сла'ба на стоўб'нак / /в'ір'атувала во'на ме"не / те"пер во'на ў Че'рн'іуц'ех /
йак с'і в'ідавала про'сила ме"не на в'іс'іл'е / бо йа йі /дала сто два'ц'ат' /йаїец і
ш'тири /курки // во'на с'і Бог'данка Сте"пан'іуна називала / а йак с'і пише" не"
памн'і'тайу // то во'на при'ходила до /мене" / а ми ў так'і ма'ц'он'к'іі /хат'і сид'ілі"
// во'на про'сила ме"не на в'іс'іл'е / а йа /кажу там буд'ут дох'тори і йак йа буд'у
сид'іти // ве"че'рниц'і були / а в'ітак ў п'іст ўс'о в'іши"вало // на Анд'реїа то
так'і ве"лик'і пе"ре"моти робили" / то так с'і ўже схо'дили" / /мама пе"кли пи'роги
/ /р'ізали" куйагне / поўна /хата була ў Марн'ук'іу / а х'лопц'і б'рали ве"ре"тена і
к'рали" ў д'і'вок і ішли на /вулиц'у / пе"ре"моти робили" а'би с'і заш'портали" /
ўс'іл'аки було // пе"кли ба'лабухи / зам'ішували" / ки'дали" /цукру / ки'дали"
др'іждж'і таї ол'їі таї так пе"кли // но'сили /воду таку те"п'лен'ку / а не" то
моло'ком солотким те"п'лен'ким // сп'івали" таї таке"во / же"стику'вали" таї
таке"во //

с. Стінка Бучацького району

Село розташоване за 24 км від районного центру. Уперше воно згадується в історичних документах 1453 р. Поблизу с. Стінка збереглися залишки поселення трипільської культури (III тисячоліття до н. е.) та давньоруського городища [2, с. 204].

Інформант: Данилюк Ганна Федорівна, 1934 р. н., освіта – 4 кл.

121. – Д'їучата приходили до нас і ми разом ве"че"р'ниц'і про'воджували // х'лопц'і приходили ўсе наймали дес' тако ў сту"дол'і / нап'риклад ў нас / там / де ми жили була сту"дола / ми помас'тили 'земл'у і х'лопц'і про'силис'і би наймити музики / 'мама ўже не" хот'іли / а ми ўсе / 'мамо / та найм'іт / та най ў нас г'райут / 'майем ми їти кудас' / най тут // таї х'лопц'і прийшли з 'музикоў і до д'їучат / котриї х'лопе"ц з д'їучиноў дружиў / таї заки'рувоў / 'музика прийшла / гул'али / г'рали / 'пот'ім про'сили ўже шос' поў'б'ідати чи пове"чер'іти / таї кажут / 'тето / 'даїте шос' заку'сити / бо ми 'майем ч'вертку го'р'їўки / а 'мама кажут / та йа х'лопц'і не" 'маїу н'ічо / ў 'мене" шесте"ро д'ітеї / 'маїу кулешу / 'каже / а во'ни кажут даваїте нам по кус'ку ўр'їжте // 'мама ўз'али 'кинули йім ў тар'їлку кулеш'і // 'пот'ім почали зноў гул'ати і ўже почти до ранку / а 'декотр'і ўже таки і спали ў студол'і / бо там 'тато накл'али сноп'їў / шо моло'тили 'жито ўсе // таї не" раз ўже на тих снопах спл'ут / се було так ў суб'оту на не"д'їл'у // а ў не"д'їл'у ўже дес' ў друге 'м'ісце ўже наймаїут музики / і ўже восе"ни декотра ўже в'їдаїес'а // 'наша 'ц'отка Параска 'дуже виби'рала 'тими х'лопц'ами / тої хот'їў с'ватати / а во'на не" хот'їла і так с'ї ли'шила / ли'шила ўже і старшоў д'їукоў / а 'ц'отка Параска в'їдалас'і // чолов'їк прийшоў з 'арм'її / з в'їїни / бо в'їн ш'тири 'роки войу'воў / таї прийшоў і 'дуже хот'їў й'її / таї хо'диў / таї хо'диў / не" раз восе"ни ўже куку'рудзи ди'журут / бо с'вин'і 'дуже захо'дили ў куку'рудзи / а 'л'уди так'ї буди ро'били / таї нас'тел'ували со'ломи / таї там т'рохи спали / а Параска со'б'і с' кавал'ером сидит // в'їн так хо'диў / а 'мама 'каже / ти не" жи'є'нис'і / бо ти бо'гач / а т'воя 'мама не" дозвол'аїе / бо ми 'б'їдн'і / йа 'маїу шесте"ро д'ітеї / іди

шукаї тако́го йак во́на / а в'ї́н не" хо́т'їу́ // там до неї́ ше о́ден хо́диу́ з Ст'ї́нки
хлопе"ц' / а то́же т'рохи бу́у бо́гач / во́на то́го і хо́т'їла / а сеї́ в'ї́дбуї́ і так
жи"ни́у́с'ї // так бу́ло п'рикро // нас виве"зли / хуто́ра ви́вожува́ли на Ук'раї́ну /
таї́ в'ї́н ў́же"ни́у́с'ї / таї́ заб'роу́ Па́раску з" собо́у до сво́їй ма́ми / а нам да́ли шос'
чо́тири ф'ї́р'ї і з'ї́брали ма́ма сїх п'ї́те"ро д'ї́теї і по'везли нас // нас так по'везли
до Пи́шкове"ц' / і так ми там бу́ли шос' дв'ї не"д'ї́ли / ба́гато нас / поч'т'ї
о́динац'їт' хат / ми там бу́ли / а пот'ї́м п'ї́дїї́хау́ това́рн'ек і ми ў́ това́рн'ек /
ў́с'їх по́грузи́ли і везли / а то ў́же ос'ї́н' / ў́же бара́бол'ї бу́ли ви́копали / ў́з'али
со"б'ї́ шос' два м'ї́хи бара́бол' / то нас везли ма́жи м'ї́сїц' / ў́же бу́у на бл'ес'ї /
на това́рн'єку бу́у ў́же сн'ї́г / виступи́у мо́роз // нас при'везли туд'а таї́
прис'ї́дате"л' ска́зоу до од'но́ї ж'ї́нки / бу́ло ў́ неї́ три хат'ї / а во́на бу́ла са́ма і
в'ї́н ска́зоу / їа її́х посе"л'ї́ау ў́ те́бе / то́та ж'ї́нка дуже бу́ла з'лосна // ну таї́ ў́же
пе"че во́на со"б'ї́ хл'ї́б / а там пе"кли ли́ше со́ломойу ў́ п'ї́ецови па́лили со́лому і
нам при'везли та́ку ф'ї́ру ве"лику со́ломи / аби ми змо́гли па́лити і пе"кти хл'ї́б /
при'везли нам му́ки бу́ли і ска́зали ц'ї́ баб'ї / аби во́на нам спе"кла раз хл'ї́ба /
аби ми ви́д'ї́ли йак і шо / а во́на не" хо́т'їла / во́на дуже з'лосна бу́ла / не" да́вала
то́ї во́ди шо пи́ти / таї́ дуже назива́ла нас ў́с'ако // ма́ма дуже бу́ли слаб'ї́ /
се́рце бол'ї́ло // бригади́р пої́хоу ў́ райо́н таї́ ска́зоу шо їо́му та́ких л'у́деї не"
т'реба / д'ї́ти слаб'ї́ / але ї́дут б'ї́дн'ї ро́бити / не"хаї́ со"б'ї́ за́бира́ют та́ких
л'у́деї / ме"н'ї́ ро́бочих т'реба // а ми хо́че"мо шос' зва́рити / а ста́ра не" да́їє і ми
їо́му жал'ї́ємо"а // нас при'везли до По́тока і спи́талис'ї чи ми ма́йемо тут хоч
їа́кус' р'ї́дн'у аби нас при́мили // ма́ма ма́ла ба́пку / ў́ ба́пки од'на хата дуже
ма́лесе"н'ка / але ми ў́с'ї́ бу́ли там / ми с'пали на зе"млі / а ма́ма слаб'ї́ бу́ли на
посе"гли і так ми жи́ли / а в'ї́так ў́с'ї́ поросхо́дилис'ї // ц'отка Ка́с'ка йак
при'ї́хала з Н'ї́меч'ини і з на́ми пої́хала туд'а на Ук'раї́ну / там з'ї́шлас'ї з
їа́кимос' бу́ла / ше до ї́зди і в'ї́н там її́ї ли́шиу́ / а зв'ї́ти при'ї́хала з
ма́лен'коу́ дї́тиноу́ // їа п'ї́шла служити / во́ни да́вали ме"н'ї́ на м'ї́с'їц' со́рок
рубл'ї́у і їа ў́же ї́ сим т'ї́шилас'ї / бо ї́ зїї́м і дешо ма́м'ї́ прине"су / бо ма́ма
слаб'ї́ не" годни́ н'ї́чо // ма́ма по́мерли / а ми ў́же хто куд'а / їа ше служила / а

потім стала робити ў райсоїуз'і / воду продавала // а в'ітак в'ідалас'і таї п'ішла ў не"в'істкі / ўже брат робіў ме"н'і в'іс'іл'е / йа сид'іла / а в'ін з другоў там сус'ідн'оў вигул'увоў / в'ідвезли ме"не до Возилова ў не"в'істкі // ў мене народилас'а Ол'а / а в'ін потім ме"не лишиў таї п'ішоў з другоў ж'ити / з род'ідому таї ме"не се"стра забрала до себе / там вос'миро д'ітеї і стара слаба і старїї / лише р'іх'туйу/ вару йісти і на жорнах мел'у / а йа чо майу так мучити / ше ў них була йакас' така д'іўчина кал'іка / таї ўсе так до д'ітини приступи таї тако дивиц'і / таї стара кричала і йа почала плакати / забрала ме"не ц'отка Параска / бо ў них д'ітеї не" було / а в'ін ўсе л'убіў йії таї так жила до нин'і //

122. – Ж'інки с'ідали і шили такий в'інок і таку позл'ітку тако ч'іпали ўкругову / і насе"р'дину так шили і золотили такоў йакоўс' позл'іткою / шо тако лише прич'іпили і воно ўже тримаєс'і / д'уже фаїно було // молод'і ж'інки приходили нав'іт' і свахи / і похресна мама / і ўс'і приходили / і д'іўчата приходили / так'іво подрушки молодой / і кожна таково дв'і три пел'усточки бе"рв'інку складе докупи / пришиє голкою // ве"с'іла а було два дни // м'ісили короваї багата і т'і шо шили в'інки і т'і м'ісили / нав'іт' по дес'іт ж'інок м'ісило / потім пе"кли // було по двац'іт' / штирнац'іт' дружок / ў нас було ше три дв'і / йак ў кого / йак заможн'і / то крашче / а котр'і б'ідн'і //

123. – Музики були / цимбали / скріпка / гармошка ўже п'ізн'іше" і бубе"н / йа чо ходила до чет'вертого класу? / бо ўже п'іду таї п'іду / п'іду с першого / похожу зиму / або п'іўл'іта / ўже школи не"ма / потім зноў п'іду / таї наново їду ў першиї / теї так ходила / і там на хутор'і / там де ми жили / то йа ходила два роки / а потім пе"ре"ішла йак ме"не в'ідали / мама каже / їди до бапки там будеш ходити тут до школи ў Потоц'і / таї йа шос' не" хот'іла / а потім п'ішла до чет'вертого класу / таї то не"доходила / бо нас виве"зли / таї йак ўже с'і не" хот'іла лишати в'ід мами / бо хто зноў / де нас ве"зут //

124. – К'с'онз'іў не" було / ми ў Потоц'і не" христ'или / а до Соколова носили / буў ў Соколов'і с'в'ашченик такий і ў мене" були сам'і с'войі / буў брат і се"стра // тоди була в'ііна і не" д'уже дозвол'али хре"стити і не" хре"стили

д'ітєй / але" п'із'н'іше" // ж'інка не" майє п'рава | вийти на дв'ір / | кажут шо дитин'і шос' ш'кодит / аби | ж'інку | в'ітє"р не" шимнуў / шо во'на | вийде не" | вивє"дина / бо т'реба би дитину | ўхре"стили і к'онз | виводе" ж'інку / | по'тому ж'інка ўже | майє п'раво | вихо'дити на дв'ір і ўже | чиста / а так | може шос' с'і | стати //

125. – П'іс'л'а | в'ііни | голоду|вали / б'і|дили / чоло"в'іки | то | ве"р'талис'і | декотрой / а | декотрой не" | вир'таўс'і | бо | за'гинуў // на | вуїко / то | в'ін | ш'тири | роки | войу|воў | на | фронт'і | і | буў | раненій / ў | плє'чах | о'сколок і за | вухом | буў | о'сколок / але" | в'ін | вижиў // | йак | за'чиў | рос'казувати / то | аш | страшно | нам | бу'ло / але | каже | шо | куда | хо'диў | то | д'умаў / | Боже | боро'ни | ме"не / в'ін | буў | два | рази | ў | госп'італ'у / | бо | буў | дуже | раненій / | при'шоў | до"дому | і | роб'иў / | х'лопц'і | пове"р'талис'і //

126. – Ў | голод | бу'ло | по'гано / | таково | ми / | тато | хо'дили | м'ін'ати | шо | мали | і | полот'но | чи | йаку | пла'тину / | тато | бу'ли | по'несли | двац'іт' | метр'іў | полот'на | дес' | с'уда | за | ба'зар / | де | таї | при'несли | путн'у | фа'сол' / а | ма'ма | каже / | та | ти | так | йак | за'дурно | в'і'даў / | сеї | бо'гач / | шо | ми / | ўсе | прине"се | нам | путн'у | му'ки / | аби | ма'ма | ва'рила | нам | йі'сти / а | ма'ма | каже / | д'іти | ўс'о | сп'родай / | аби | не" | вид'іла | йак | мойа | дитина | с'пухла | і | ў'мерла // а | то | ўже | бу'ло | п'ід | весну | і | ўже | то"д'і | на'тину | зби'рали | і | ва'рили / а | бли'шче | жниў / | таї | ми | ўже | б'ігали | та'ко | зе"рно | на | поле / а | ми | прине"семо / | т'рошки / | тако | о'дин | ден' | т'рошки | д'ругий | і | ма'ма | за'пале" | ў | п'йец'у / | кинут | то'то | ко'лос'є / | т'рохи | то | пе"ре"т'рут | йо'го | і | на | жорна / | пот'ім | на | воду | насипали | і | йі'мо / | так | вижи'вали / а | л'удєй | ба'гато | поўми'рало // | н'і'мц'і | нас | бу'ли | вигнали | с' | хати / | ми | пол'єгали | на | земл'у // | м'іш | н'і'мц'ами | бу'ли | ма'тери | і | од'ному | ма'ма | вислала | по'силку / | там | ма'ндарини | і | цу'керки / | в'ін | нам | да'йє / а | ма'ма | ска'зала | не" | б'рати | ў | него / | то | страшно / а | ми | так | хо"т'іли / | але" | ма'ма | не" | дозво'л'ала | і | ми | не" | б'рали // | в'ін | забраў | ў | нас | ўс'і | кури / | по'були | шос' | дв'і | не"д'іли | і | по'йіхали //

с. Трибухівці Бучацького району

Село розташоване уздовж річки Вільхівця, поблизу автошляху Бучач – Чортків, за 3 км від районного центру й 1 км від залізничної станції Пишківці. Село відоме з 1785 р. [2, с. 200].

Інформант: Пошелюжний Степан Григорович, 1934 р.н., освіта – 3 кл.

127. – Кажете шчо хоче те послухати йак жило україїнське галицьке село // ну то йа вам можу розказати / за йаких востатних сто / сто дес'ят' л'іт / ото шчо пам'ятаю / р'ешту шчо розказували пок'їн'ї д'їдо / баба / тиї можу вам за таке трохи пояснити // йакш'чо ўз'єти то село ў целому жило одної й'єдиної громадої / ну д'їлили с'є / бо то була р'одина одна / р'одина друга / ну теї кожен староўс'є тако один одному помагати / але скажу вам тако / шчо тоди с'їмїй були дуже велик'ї / було дес'єт' / двацац'єт' / а то нав'їт' с'їмнац'єт' д'їтеї / то не то шчо теїпер вон одна дитина чи дв'ї теї ўже кажут шчо не можут си дати ради / бо колис' д'їти / то нема шчо скривати / скажу вам шчо се було таке йакби то та проста робоча сила // дитина йак з'їп'єлас'є на ноги ў йаких три / ш'ири роки / ўже йїї застаў'єли пасти гуси / а пот'ом / п'їсл'а того / тиї п'єре'ходило ўже / аби була пом'їч / то вона ўже догл'адала за свин'їми / ну а ўже пот'ому трохи б'їл'ше йак стої / то дов'їрали йому худобу / же би пас / то на вигон'ї с'ї пас / то на так'їм в'їт'шиб'ї трохи дал'ше в'їд села / ну а ўже так йак по'чїї парупкувати / то ўже і позвол'єли бат'ки / же би пас кон'ї вечором / то с'ї зб'їрало так три ш'ири хлоп'їска / ну тиї пасли там по двац'їт' / по двац'їт' два кон'єї / тако аби зран'є приг'нати то то / бо зноў тре було ўпр'їгати ту худобину ў роботу // о і теїпер'єчка л'уди соб'ї бе'рут таї мари'єкуйт же йїм т'єшко / же с'ї нар'обл'єйут т'єшко / хот' йакє то може бути т'єшко / зран'є ўстане теї не господарки нема / н'ї н'їчо // а в'їз'їм'їт' отако дл'а того при'єм'їру йак то було колис' / та колис' / йої Боже м'її милиї / та хлоп'ї си г'нули с'їпини / ўноч'ї йак лиш'є попадало / то кам'їн' лупали дес' ў кар'їєрах тих / тиї то ўс'о на ф'їрах возили / тиї до'роги тре було ре'монтувати / ну теї мої таке саме с'воє

поле / л'уди добр'і / то йак тої хлопчиско з'іп'е лише добре на ноги ў йаких ш'існац'ег' л'іт / то мус'іў так того плуга на т'егатис'і наї Бох милує / ну а вот в'із'меш таке шчо кажут те пер шчо ўзим'і не ма роботи / а колис' н'е / колис' ўзим'і / то мус'іли йак моў с'воєе поле / моў с'вого к'лапот' л'ісу / то мус'іў йіхати ўзим'і / р'ізоў / то дерево рубоў на дрова таї возиў па нам до м'іста же би мали чим палити / ну а йак н'е / то брали / ви'євозиў на поле купу г'ноуї тре було вивис'ти / то ўс'о пороски'єдати / та то ўс'о на йедн'і руки / Боже м'ї та йак би тако с'і подивити'єс'і на руки того хлопа же жиў тому л'іт сто на зад / а подивити'єс'і те пер на руки па н'аки того / Матко Боска / та ў того руки були порепан'і / руки і ноги / йедна кожушина / пеўно / була на хату / ну і йедн'і / пеўно / були чоб'іт'єта на хату / ну теї н'іх'то не баїди'кувоў / та л'уди робили та тре було і сн'іги пов'ітк'ідати / боже м'ї // та йак вон розказували же колис' так'і сн'іги були / так'і зими / же комин ли'ше було видно / то л'уди копали оден до одного / з подв'іре на подв'іре таке йак би копанки / ішли по т'ім геї би тунеле / абис оден до одного пробрати / бо бувало і так шо зам'італо / шо не могли с хати вийти / то тре було т'і сн'іги проки'єдати таке саме до тойї сто'д'іл'ч'іни / бо тре було худобу годувати / ну тиї до тойї стаїн'і / ну тиї таке саме і мус'іли йти тиї по се'л'і проки'єдати // буў колис' в'іт / то слово в'іта було законом / йак в'ін к'рикноў шчо мае бути поридок ў се'л'і / же до роги майут' бути по'чишчин'і / то наї Бог бороне би с'і хто в'ітказоў // а шо зараз л'уди мари'куйут' же купа тойї зли'д'іт'і же ўс'о пропадає / н'е / то ди так не було / то ди оди жан'дарм йак раз ў три / ш'ири не'д'іл'і проїшоў'є по се'л'і / та то л'уди / матко боска / хто ўзд'р'іў / то ти гет загл'єдали за тином / бо с'і боїали / але в'ін ішоў / то буў тої караб'ін / при'єп'ененї тої штрик на в'остро / сам буў заш'ч'іпле'ний п'ід саму шийу / зверху там на запетл'ах на т'егне'на з ворлом / то страх йак'ий буў фест сер'йознїй хлоп / же в'ін йак с'і подивіў / то зноў зразу йака л'удина на шчо спос'ібна / тої може ўкрасти / а тої дес' колис' т'рохи баїди'кує / ну теї в'ін три'ємаў поридок сил'но ў се'л'і // але скажу вам так об'ідно колис' було ве'се'л'іше / то жи'єт'є // то те пер'єчка ли'ше така йакас'

молод' же хоче дискотеки / же хоче танц'ї / а колис' єй та то музика / то було шос' таке не"зве"чайне / ну а де танц'ї могли бути / та то у газди ў йакого сама б'їл'ша стодола / ну теї при"ходиў музи"кант с скрипкоў / при"ходиў йакиї з буби"ном / то були фист поважн'ї л'уди / але зразу йїм по тих дор'їще ски"дали йїм теї йаку фл'ешку пал'анки / же би хлопц'ї не дуже мерзли / тиї бої бої та танц'ї їшли аж п'їдлога дви"хт'їла / а пере"д тим воїни добре ў т'її сто"дол'ї ўс'о пови"м'їтали / пови"чишчували / теї воно час в'їд часу то"ко з вулиц'ї на вулиц'їу пе"ре"ходило / ну теї йакиї там мо"роз м'їг ўз'ети / ўс'о молоде / здо"рове / го"риче / то не то шо те"пер с"куле / тиї шипку / тиї то"ту куртку / тиї йак'ї чо"бот'ета / колис' хлопство було голо"воў п'їд саму с"тел'їу / ну теї д'їўки були так'ї по"ридниї же кроў з мо"локом ви"гравало / ну а зара"з таке б'їле же би со"нц'е не"виде / с"кули"с'ї / скрути"с'ї / теї ўсе йо"му шос' не" так // вот так воно і було же мо"лод' ўм'їла с'ї пове"си"елити / та колис' хто коли с'ї биў / оден одного шану"воў / бо хо"дили до церкви / теї о"тец' ўсе наў"чоў йїх тоїї нау"ки / же би боїяти"с'ї бо"га же би пова"жати л'їуди"ну л'їудиноў / а то не" то шо зара"з / вон тиї ли"хослоўл'ат' / тиї сва"рут'си / теї так'ї сло"ва го"вор'ат' шо аж вуха ўїенут / ну але ви"ди"те воно йа"кос' і було так / шо йак л'їуди колис' т'їешко ро"били / теї так само ўм'їли ве"село в'їтпочи"вати / ну се могли со"б'ї таке ўзи"м'ї позволи"ти / ну а ў л'їг'ї / то в'їд ран'ойї ве"снї теї до п'їзноїї осе"н'ї ў тих робо"тах / теї робо"тах / але н'їх"то с'ї н'їколи не" жал'їў / та ўс'о було д'їїсно ве"село таке / шо і коло церкви с'ї зби"рали пост'їїно / ну теї не"ма шо скри"вати було ў се"л'ї і захо"ронка / то се де ма"лен'ких д'їїтеї дес' так в'їд тро"х шти"рох р'їчного в'їку догл'адали / були так'ї сестри на"стаўни"ц'ї / се дв'ї ж'їночки ў нас було ў се"л'ї таких же воїни с'їмеї своїїх не мали мона"хин'ї / ну і так при"сўїйачували то"то жи"т'е своїе ц'їле ви"хо"ван'їу мо"лод'ї / ну то вот йак на Ве"ликден' с'ї зби"рали ўже т'її д'їгоч'ки коло церкви йа"к'їс' в'їрши"ки ро"сказували тиї йак'ї по"божн'ї п'їсн'ї спи"вали / ну а ўже мо"лод' / то стоїяла з бо"ку / та то с'ї було л'їубо поди"вити / хлопст"во стоїяло / сороч'ки виши"т'ї / ну а на д'їўку / то ўзагал'ї стоїяло таке йак"би / ну йа з"найу йак / та то те"пер с'ї

поди^евити геї би то^ди |була йа^ка ца^риц^е / |купа ко^рал^ію / |виши^ета со^рочка / теї
|виши^етиї |горсик на н^і / ну тиї |запаска то^та спе^нреду / то |купа ро^боти |була / ну
то вот йа^краз |ї зи^ем^і то^та |д^іюка йа^ка не^н |мала хот^о зо три бл^уски |виши^ет^і /
со^рочки і зо два |горсики / то во^на с^і раху^вала гни^елою / н^іх^то з не^ю |нав^іт^о не^н
х^тію |балакати / так шчо д^іюки с^і не^н |л^інили / ну а почи^еналас^і та |їса ро^бота
шче |в^ід |раної |восе^нни / то во^но |їсо |шло з ко^нопел^о / то те^нпер знаїшли
йа^кіс^о |то^ті нар^коти^еки / шо то не^н |можна рос^тити / а ко^лис^о |с^о |чого мо^ю |брати /
вот са^дили т^і ко^нопл^і / таї то^то |жили / тр^іпали / мо^чили / |прили |ц^ілу |зиму /
ви^еб^іл^ували / а по^том |їже ви^еши^евали / о то |б^ігме та^ко йа^к с^і |зби^ерали / то
|їс^і на ве^нлик^і |с^ів^ета / та то аж |ї очах |б^іло |в^ід |тойї р^ізношерсної |маси / бо
то |воче с^і |розб^ігали / |ї тойї рукави пови^ешиван^і / а |ї тойї |пазуха / а |ї хлоп^ію
/ то та^ке |було |р^ізн^і |їзори |шоби |о^ден |о^дного не^н |по^уторуво^ю / ну а то |шила або
|мама |хлопце^н |в^і / або се^нстра йа^к |їм^іла ви^еши^евати / теї то |було |л^убо
поди^евити^ес^і // |каже |о^дне з |о^дним здо^роваїс^і / |о^дне з |о^дним в^ітайс^і / тиї
пи^етайс^і |про ту госпо^дарку / тиї |про т^і |пл^іани / йа^к шчо |ро^бити со^бї на |зо^утра
чи на ко^ли / ну |але |були та^кі |прост^іш^і / |але |ї |були |за^житочн^і та^кі
газ^дї^ус^кі |д^іти / ну т^і с^і |сторонили |простих // |во^ни |їже |ста^рали^ес^і та^к
гурту^вати |о^дин з |о^дним / бо йа^к |кажут та^ка |їе |наша |галиц^ка |по^гов^ірка /
|знаїс^е |к^ін^о |с^о |ко^нем / а |в^іл з |во^лом // |се^бто шо |йа^кшо |бу^ю |за^можн^і /
газ^дї^ус^кі |син / ну і |за^можна |газ^дї^ус^ка |дон^ка / то |во^ни с^і |ста^рали |три^емати
йа^кос^о |во^сібно / так бо |їм |було |за^багато |го^нору / |во^ни не |х^тіли с^і з |простим
|л^удом |в^ітати |чи |го^ворити / |от і |во^ни то^му та^к і |ста^рали^ес^і |три^ематис^і |купи //
ну і |багато з |них |йа^кш^о |бат^іки |були та^кі |за^можн^і / то |х^тіли с^і |т^рохи |їти
|їчити // та |ї нас |їа |зна^ю |с^кі^лко / та |може |де з |два^наїц^етеро |то^ди |ї т^і |ро^ки с^і
|їчило // |оди^ениц^і |зак^інчили |г^ім^іназ^іїю / а |то^ті |почат^ков^і |школи та^кі
|штрох^лас^ні / то |багато |т^рохи |було |к^ін^ічило / а |їже |по^том |йа^к |ск^інчили
|г^ім^іназ^іїю / то |дехто |мус^іїю |х^тію |їти с^і |їчити |вишче / то |тато |мус^іїю |про^давати
|або |поле / |або |худо^бу / бо то |тре |було |купу |г^рошеї / ну то і |їїхали |л^уди |до
|л^івова с^і |туди |їчили / |окрем^і |їїхали |їже |п^ісл^а |тойї |г^ім^іназ^іїї / |йа^кш^о с^і

чули добре ў тих науках / то в Аўстр'ію было шос' два хлопаки поїхало / ну тиї во́ни так і п'ішли були досит' ви́соко // а та́ким ше досит' пова́жним за́кладом ў се́лі / то на то́ час було Просв'іта // во́на дес' була зорган'і́зована / йа зна́йу тис'ачу де́ўйат'сот два́наіц'єтого або оди́наіц'єтого ро́ку та́ко / ну то се ў́же було т'рохи б'і́л'ше при́ємне / то́му шо ту́да ў́же схо́дили с'і і га́зди / і га́зди́н'і / тиї то́й мо́лодіі хло́пака чи д'і́ўка / йа́к'і мали до́бру ди́кци́ю / ў́м'іли до́бре го́ворити / тиї не по́гано чи́тали / тиї во́ни ў́чили л'у́деі / де́коли́ було і так же ў́чили на́в'іт' пи́сати / а ў осно́ўному ў́чили л'у́деі йа́к пра́ви́лно по́водити се́бе п'і́д то́й чи то́го о́казан'є / же би́ часом / о то́ ше ви́де́те за́буў ска́зати / же би́ часом йі́х хто не́ обла́пошиў / бо та́ке / йа́к л'у́дина зда́вала с'во́е зє́рно то́то шо ма́ла / ну то́ хто ску́повувоў та́ жи́ди ску́повували / тиї та́ке са́ме л'у́дину ў́чили / по́йасн'ували шо то́ са́ме зє́рно с'і д'і́ле на ќл'аси / то і першо́й йа́койіс' ќл'аси / тиї д́руго́й / т́рето́й / шо́би л'у́дина да́ремно с'во́ю пра́цу не́ про́дала за́ бесц'і́н' / о таќ було шо т'і пе́ре́купчи́ки пра́бували ску́пити за́ бесц'і́н' / ну а хло́п ли́ше д́урно ро́биў / ну а йа́к наро́биўс'і / тиї с' то́го н'і́ц не́ма / тиї на́шо п'і́шла та́ йо́го пра́ца́ було ко́тов'і п'і́д хв'і́ст // ну а́ле ше́й Просв'іта то́та / во́на ма́ла ве́ле́чезне пол'і́тичне та́ке зна́че́н'є / бо там л'у́деі / не́ буду́ бре́хати / то́й при́шчепл'ували л'у́боў то́ту до патр'іо́тизму / до на́ц'іона́ліза́ц'іі / шо́би л'у́ди л'у́били с'во́е / ша́нували с'во́е / же би́ зна́ли с'во́ю і́стор'і́ю / зна́ли с'во́й за́кони / ну і в'і́дпов'і́дно шо́би мо́гли се́бе ў́з'ати і по́казати на та́к'ім нор́мал'ному р'і́ўн'і // бо при́ т'і́м това́риств'і́ Просв'іта / то ў́се во́но йа́к пра́вило с'і зби́рало ў́ха́т'і чи́тал'н'і / ну там́ було йа́ких па́ру соте́н' кни́г / ў осно́ўному йа́ зна́йу шо́ були / се ба́гато́ було т́вор'і́ў Ше́ўченка / йа́кого д́уже ба́гато л'у́деі на́в'іт' че́ре́з не́грамотн'і́ст' / то во́ни йо́го ви́зубр'ували на зу́бок / так на́пам'єт' / л'у́де́йка на́тура́ була та́ка ці́пка / шо ба́гато ви́ўча́ли на́пам'єт' / не́ зна́йучи чи́тати і пи́сати / а в'і́н м'і́г проди́кл'єму́вати па́ру та́ких ве́ли́ких т́вор'і́ў Ше́ўченка і то́ ма́йже на зу́бок // ну а д́ла́ ж'і́нок / то́ була при́ т'і́й ха́т'і чи́тал'н'і́ зорган'і́зована та́ка гру́па госпо́дин'ка на́зи́валас'і / то там ж'і́нкам́ були та́к'і

поси^еден'ки / де во|ни мoгли под'і|лити ре^нцепта|ми / йак то пе^нчи йа|кїйс'
пл'ацок / а|бо йак л'і|пше хл'і|б спе^нчи / а|бо то|т'і фе^нд|ели^еки / ну то ж'і|нкї ўсе
м|али про шчо поб|а|лакати // а от дл'а м|олоди то ше було зорган'і|зоване та|ке
спор|тїуно рухон|кове това|риство Луг / то на сиг лугови^ек'і|ў ўже си |варто |було
поди^ев|ити^ес'і / то п'і|д'і|бран'і бу|ли х|лопц'і м|олод'і / здо|ров'і / йе|де^н ў |йеде^н /
на |кон'ах ви^ей|ї|жали / лугови^еки |були на |кон'ах / так / тїй ў тих |виши^етих
со|рочках / тїй к|раїкоў п'і|тпе^нрезан'і / з|верху на за|пинка та|ка на н'ім // во|ни
по|казували |р'ізн'і ў|прави / тої так'і си^ел|ов'і ў|прави / ну і пе^нре^нс|какуван'е на
ходу с кон'е на кон'е і ви^ес|какуван'е с кон'е на зем|л'у / з зем|л'і на кон'е / та то
ц'і|ле се^нл'о сто|йало с'і ди^ев|ило / |очи пови^ет|р'ішчувало / бо тако|го н'і|хто не^н
|вид'і|ў / ну але се було йак|рас та|ке і |горд'іст' се^нла // ўсе та|к'і |йїхн'і |покази / то
ро|били^ес'і в осно|вному ў се^нл'і // ст|ворюва|ўс'і раз у р'ік / орган'і|зову|ўс'е
та|кїй ден' фе^нс|тин / ну там спо|чатку то|т'і шо |були йак о|ден ў|чител' бу|ў ў се^нл'і
чи йа|кїй св'а|шченик / но то ўс'і фе^нс|тини почи^ен|али^ес'е з мо|леби^ен'е / с|лужби
|Божой / ну а по|тому ў|чител' т|рошки ро|сказу|воў пол'і|тичну си^ету|ац'і|ю йа|ка йе
ў с|в'іт'і / шо т|воре^нс'е / ну л'уди |дуже ува|жно с|лухати / а по|тому |кожен тої
гур|ток йа|кїй бу|ў при т'і| Прос|в'іт'і / при |хат'і чи^ет|ал'н'і / |себто тої гур|ток
госпо|дин'ка / по|тому гур|ток ви^еш|иванка / по|тому лугови^еки / по|тому с'і|чови^еки
/ і |кожен то|то ўс'о по|казу|воў / шо на|ўчи|ўс'е / ну але |було та|ке же ба|гато
де^нк|л'а|мац'і|її про|водили т'і мален'к'і |д'іти / йак йа ўже ка|зоў / |захоронки / то
йа вам с|кажу |чесно / шо л'уди |просто пла|кали / ко|ли та|ке мален'ке і во|но
ро|сказу|вало ве^нл|икїй та|кїй |верши^ек / ну то ви са|ми йа|кшо бат'к'і|ў розу|м'і|єте
на с|к'іл'ко л'у|дин'і при^ей|емно поди^ев|ите^нс'і / шо йї|ї ди^ет|ина шо^с з|найє і шо^с
т|рошки |фаїно го|воре // але пе|ўно же |самим ц'і|кавим ў се^нл'і ў тої час / се на
ве^нл|ик'і с'і|в'ата йа|краз |було / ко|ли не^нма |посту або ў|зи^ем'і / се |було по|ста|ноўка
пїєс і ви|стаў / йа|к'і за|вучу|вала м|олод' / а та|кож і по|важн'і |газди / ну то ўже ў
за|лежност'і в'ід |того ко|му йа|ка по|пала |рол'а / то |було |самим ц'і|кавим
поди^ев|ити^ес'і на ту ви^ес|таву / ну йа з|найу же с|тави^ели На|талку Пол'та|ўку / же
с|тави^ели |Мати |наїми^ечку / ў не^нд'і|л'у |рано |з'іл'а ко|пала // се та|к'і |наш'і

ви°стави / йа°к'і д'їсно і в'їт°ворували жи°т'а і побут україне°кого се°ла і одно°часно по°казували ту соц'їал'ну не°справе°дливіст' м'їж багати°ми і б'їдни°ми / бо ў осноу°ному се° було поста°ноўка сих ви°стаў молод'у / і то та°кою розумноу°ю молод'у / що вони дуже душеу°но в'їдавали тої св'її час і по°казували на сцен'ї маїже уяўл'айучи се°бе ге°роями того чи іншого т°вору // ви°стави йа°к прави°ло тоже творили°с'є / тоди ше кл'убу не° було та°кого ве°ликого / то вони творили°с'ї ў одн'її з наїб'їл'ших сто°дол / то се° була та°ка сто°дола пана Сохан'їус°кого / от / де зби°ралос'є купа народу // робили імпров'їзовану сцену / ну і молод' в'їд'їгравала ту ви°ставу // пов'їрте ме°н'ї же йа°к розкажуть / що ў л'удеї стоїали сл'ози на во°чех / бо д'їсно дуже душеу°но грали // тоди ше осв'їтле°н'є не було н'їякого / то л'ампа одна або дв'ї гасов'ї так'ї гор'їли же би ли°ше добре осв'їтлити сцену і мус'їли т'ї ўс'ї ар°тисти добре з°нати ўс'ї своїї слова / бо йїм не° було коли п'їт°казувати / та тим б'їл'ше і не° ўсе° було того св'їгла / шоби суфл'єр м'їг того п'їт°казати // ше ве°ле°чезноу° горд'їст'у д'їа се°ла було се° коли заби°рали хлопец'а / здо°рового хлопец'а / ў ар°м'її / тоди ў Аўстро Угорс'к'її ар°м'її служили і ў Пол'с'к'її / ну то йа°кш°чо їшоу хлопа°ка моў їти до кавал'єрей / маў ма°ти с'вого кон'а / вишк°ваного добре і кон'а догл'анутого / що к'їн' буў йа°к баск'її та°кїї / що на н'їм ўс'о бли°щало / хлопа°ка мус'їў проїти тої вишк'їл / ну тоди с'їм л'їт служили в ар°м'її / то два роки в'їн готуваўс'є до тої ар°м'її / от / пото°му три роки добре ўже служїў / ну і два роки п'їдшукувоў соб'ї зам'їну / шоби зам'їниў / то ўже йа°к приї°жаў з'в'їти / то се° буў са°мїї по°важнїї і кавал'єр на се°л'ї / одно°часно / і са°мїї аўтори°тетнїї хлопа°ка / бо в'їн в'їд'їў св'їт / в'їн з°нає по°ридок / з°нає дїсци°пл'їну / ну і здо°ровїї са°мо собоў / то та°ких було дуже мало / може де чолов'їк ш'їст' / може с'їм же з нашо°го се°ла за т'ї роки Аўстро Угорс'к'її і Пол'с'к'її окупац'її служили / окрем'ї з них не°даўно ли°ше в'їд'їшли в іншїї св'їт / але по йїхн'їх роспов'їдах / то д'їсно було ц'їкаво послухати про тої по°ридок / про ту дїсци°пл'їну // ше одним та°ким не°мало°важним еп'їзодом буде розказати за те / що йа°к при°їшла перша рад'анс'ка ўлада / се° ти°мчасово

йак говорат' / шо т'і москал'і були перш'і л'іпш'і / бо при'шли т'і п'ішли / а ўже друг'і йак при'шли / то на доўго / ну то йа в'ітхи'ліўс'і т'рошка / ото таким немаловажним фактором було те шо йак при'шли перш'і москал'і / то йіх д'існо наше се'ло зустр'іло було дуже шчиро і дуже добре / бо се' були л'уди не'поган'і / л'уди досит' / оц'і во'яки / були досит' шчир'і / ну і ў осноў'ному прост'і / то ше н'і'якаой та'кой пол'ітичної с'ітуа'ц'іі во'ни не робили // во'ни д'ілили'с'і з л'уд'ми ўс'ім чим могли і так само л'уди до них шчиро в'ідносили // багато було серед них і таких св'ідомих рос'іян / йак'і бачачи то'же нашу кул'туру / нашу на'ц'ію / і глі'боко п'ізнаўши наш'і гали'ц'к'і з'вичай / то'же за'хопл'увалис'і ч'итан'ам і Ше'у'ченка / і ди'вили'с'і не'однора'зово на т'і покази ви'стаў / йак'і йім молод' зорган'ізовувала // во'ни та'ке са'ме могли і допомогти к'ін'ми / йак'шо шос' тре' було і при'мали по'сил'ну уч'аст' у с'іл'с'ких р'ізних м'іроп'р'іємствах / ну але го'вор'у се' були то'т'і перш'і / от / і ўже то'т'і л'уди / йак'і позна'йоми'лис'і з ними т'рошки б'лишче і ўзна'ли / шо т'вори'с'е т'рохи г'ірше / і справи на с'х'ідн'ій Укра'їн'і / о / і по моско'ўчи'н'і / то при'с'лухаўшис' до йіхн'іх росказ'іў / то ба'гато л'уде'і були при'няли та'ке р'іше'н'а же би не' чи'кати / шо про'їде поўна оку'па'ц'іа нашой Гали'чи'ни // ба'гато зби'рало с'во'ї тор'би / не'багат'і с'во'ї по'житки і про'бували т'ікати // од'ні про'бували доби'ратис'е через Аўстр'ію ў Ні'мечи'ну на Італ'ію / на Гол'анд'ію туди на Аўстрал'ію // інш'і думали чи тут зали'шати'с'і чи н'і // ну але ба'гато ро'дин / ба'гато дуже ро'дин ви'їхало в'ід нас / порозри'вали с'во'ї с'ім'ї / ну і ў дейак'ій м'ір'і може бути / шо во'ни були шчас'лив'іш'і в'ід нас то'му шо се' було ў осноў'ному св'ідом'і л'уди / пол'ітичн'і л'уди / йак'і заў'жди при'мали уч'аст' у таких пол'ітичних розго'в'ірках / шо йім дуже було пот'ім не'бе'зпечно зали'шатис'і / бо йіх чи'кала йак'шо не' вис'елка ў Си'б'ір / то ў кра'їн'ім раз'і пеўно / шо дес' тут т'урма // о'тож так ба'гато св'ідомих се'л'ан з нашого се'ла ви'їхало / на заў'жди по'кинули с'во'ю бат'к'іўш'чину / ну ба'гато ўже з них і при'ї'жало ў гост'і / ну се' ўже дуже старен'к'і л'уди / се' ўже т'і л'уди / йак'і про'жили зо'ўс'ім іна'кше жи'т'а там за оке'аном / але ўсе'ж та'ки йіх с'уди т'агне

/ поди^евитис'і на с^воє р'ідне / на с^воє к^ро^уне / бат'к'іус'ки то^му шо ^ус'о м'і^н'айес'е / од^на зе^м'л'а не м'і^н'айец'е / о^тож поди^еви^уши^с' / ме^н'і при^еходи^лос'і ^бути с^в'ітком / ко^ли л'у^дина де^уйаносто^л'ітн'а при^ей'жала с Канади чи з Англ'ії / падала на кол'іна і ц'ілувала с^вою р'ідну земл'у // також пов'ірте / шо зали^ешайет'с'а шос' / то йа^ке не^можливо н'і гр'ішма / ме^н'і при^еходи^лос' ^тоже ^бачи^ти ^у ^йїхн'їх о^чах та^кї не^в'и^емо^уні сум / ну його пе^уно шо не^можливо слова^ми так в'іт^ворити // сум по ^тому шо во^ни зали^ешили н'і благопо^лучом зам'інитис'е / се йа^краз т^воє бат'к'іус'ке / т^воє к^ро^уне / т^во^я зе^м'л'а на йа^к'ї ти в'ир'іс / на йа^к'ї ти жи^у // і сп'іл'куйчис' з ^ними / і те^пер хоч во^ни ве^р'нулис'е на^зад / але тих л'іт / йа^к'і прожит'і на чужи^е'н'і на^зад не^м поверниш / і в'ідано пе^уно ^усе ^саме к^рашче мо^лоде жи^т'а чуж'ї де^р'жав'і / чужим за^конам / чужим по^раткам / і не^м о^дин з них / пов'ірте ме^н'і / шо так ^у ^роспов'ід'ах до^ходило до сл'із / шо в'ін плака^у / чо^му йа не^м м'іг жити так тут на сво^їй бат'к'іушчи^е'н'і // чо^му не^м м'іг при^ложити пра^ц'у с^воїх рук дл'а то^го же би ^мо^я де^р'жава і ^мо^я крайіна і ^мо^ї д'іти / йа^к'і бу^ли б тут наро^дилис'і не^м жили б так шчасливо // чо^му йа ма^у т'ікати // за шчо // чим ми так прови^е'нилис'а // ну се йа розум'їю / шо так се ^просто у л'у^дини то^ї с^муток / але з друго^ї сторо^ни і нас бе^р'е с^муток то^му шо чо^му йа^краз та^ка дол'а украї^н'с'кого / та^ї не ли^еше се^м'ла / украї^н'с'кого наро^ду / шо ^за^ужди в'ін ^має ски^т'атис'а по с^в'ітах / доробл'ати Бог знає ко^го / Бог знає де / от / т'аш^кою пра^цейу і не^м ^може сам на ^себе тут робити // чо^му ^у нас так йе // в'ідпов'ід'і н'іде не^м при^еходи^лос'і чути / та^ї йа і сам до тако^го не^м ^можу д'їти / бо ^уже і н'іби не^ммоло^дї / а не^м ^можу зна^ти в'ідпов'ід'і на ц'ї слова // але ви ми в'ібачте же йа тро^ха с'і в'ітхи^ели^у в'ід ^теми / бо ви в'ід ^мене не^м то х^т'іли по^чути / ну знайте шо ^усе шос' с^воє боли^т' // о^тож йа на^зад повернус'е до то^го за шо йа^краз ви ме^не про^сити // тож ^верни^емос'е йа^краз до с'іл'с'кого жи^т'а / до украї^н'с'кого се^м'ла / от / йа^к во^но ^у нас ^було ше ра^н'іше // од^ним ше ^дуже та^ким ц'ікавим ^фактором / йа^кї на^пе^уно шо до те^пер н'їх^то не^м ^хоче в'іт^ворити се ^було ст^воре^но при Прос^в'іт'і / при ^хат'ї чи^егал'н'і / а також при

допомозі церкви було створено кружок самопоміч / де буў выбрані касир
той самопоміч / ну ти була управа той самопоміч // дл'а чого вона
існувала // ну тоди збиралис'і по жертви і с церкви / і в'ід л'удей на випадок / не
даї Бог / вогн'у або повени / або гибел'і кого небут' ти йакой небут'
домашн'ой тварини / ото ўсе йакраз було ў т'ї самопоміч / була в'ідпов'ідна
сума грошей / небагато / але було так шо л'удин'і йак не даї Бог шо згор'іло /
бо сами знайте / шо тод'і ўс'і кр'іул'і / будинки і ўс'і стодоли / стаїн'і були
п'ід стр'іхою // ото йак не даї Бог шос' згор'іло / ну то с той сп'ілки йіхн'ой
в'ед'іл'алас'е п'еўна сума грошей / шоб л'удина хот' могла соб'і при'дбати
йакиїс' мате'р'ал / тиї зробити йакиїс' ре'монт / або побудувати // ну ше вам
скажу одне / шо тоди йак було таке йак таке лихо сп'іт'кало л'удину / не даї
Бог / то грошей н'іх'то не браў / н'і йакиї н'і маїстер / н'і н'іх'то // сходилос'е
купа л'удей / робили толоку м'ісцев'і балабухи / маїстри ти'сали дере'во і то до
йакого тижн'е часу л'уди помагали т'ї л'удин'і зне'доле'н'ї / то не то же
те'пер йеден' одного би ўто'пн'ї ў лошц'і води із заздрощ'і / шо ў тих г'ірше / а
л'іпше // тод'і н'і / або йакшо ў л'удини гинула худобина / так само ну дес'
нап'еўно половину вартост'і той коровини / то була спроможна дати то'та
сп'ілка / шо л'удин'і ўже було великим благом / бо сами знайте же се'мо без
коровини чи без ко'н'а ў т'ї роки існувати не могло / бо се' були і годувал'ники і
т'аглова сила / без йакой л'удин'і дуже т'ешко при'ходилос'е / бо інакше
мус'іў їти найм'ітувати / мус'іў в'ітпраўл'ети д'ітеї с'воїх ў найми / ну а хто не
знає / даї Бог шоб не зноў / шо таке найми // а мой пок'іт'н'і бапци в'ід се'ми
л'іт' і до с'ім'наїц'іт' найм'ітували / то'му шо були з с'іп'ітс'кой с'ім'ї / було
мален'ким роз'ішлос'е / йіх було багато і мус'іли доробл'ати багатих г'азд'іў /
тож даї Бог шоб ви то'го н'іколи не знали і шоб так йакшо буде йакас' г'ірка чи
прикра хви'лина заўжди було так йак було ко'лис' / же би оден' одному
при'т'шоў на пом'іч не бе'ручи за то н'і йакой в'ід'аки / бо н'іх'то не знає ко'го
/ шо і йак че'кає і даї Бог шоби вам було весе'ло і добре ў ваших ро'динах при
здо'рових д'іт'ах / при достатку / наї Бог милує в'ід тих ўс'іх шп'ігал'іў / бо

шпиґтал'і хоч йе / але здо'роўл'е / то найдо'рожче даі Бог би д'іісно вам було ўс'ім
добра / весе"ло і шоб ви н'іколи не" згадували то'т'і лих'і роки через йак'і
приш'лос'е про'т'і нашим бат'кам / нашим д'і'дам // то'му шо ли"ше ворогу таке
можна ба'жати / а не" добрим л'уд'ам // о'тож ви хот'іли почути іс'тор'ію
коротен'кого жиґт'а галиґц'ких с'іл / шом знаў / то роска'заў / шо чуў / то
запамйе'таў вам роска'заў //

Інформант: Стойко Іван Петрович, 1932 р. н., освіта – 3 кл.

128. – Л'удіе робилие т'ешко т'іі с'і дора'бити н'і до чоґо не" м'іг / бо же би
с'і дора'бити треба було дес' с'і іти ўчитис'е // навука кошту'вала дуже дороґо /
за то же би с'і дитина була р'ік ўчила ў г'імназ'ійі тре було в'ідати дес' дес'іт'
злотиґх / то се було п'іўто'ра добройі д'іінойі ко'рови / то се не" коґе"н м'іг таке
позволие'ти // ну але були ви'патки же так л'удіе с'і та'коі т'ег'нулис'е до навуки і
до вобра'зован'е // ну але ў наш'ім се"л'і на т'і роки то не" було / то нас
прожиґвало дес' тис'ачу с'імсот тис'ачу в'іс'імсот душ наसेле"н'е / то не" було
жаднойі л'удини же би мала вишчу ос'віту / лише"н" в осноўному са'му
поч'ет'кову або одну дв'і кл'аси або нав'іт' і н'і'якоойі не" було // л'удіе робили
на пол'ах дуже т'ешко / б'іл'ш'іс'т' наймі'тувала / ну а т'і гази йак'і були ўже
т'рохи з'іпйелис'е на ноґи / то воґни і не" дуже ўже х'т'іліе помоґати тим
прост'ішиґм б'ідниґм л'уд'ам // ўби'ралис'мос'е б'ідно о то'т'і домо'ткан'і
штани / сорочки / ну д'іўчита т'і с'і т'роха глатше ўби'рали / бо д'іўка то йе
д'іўка // о'то ми ходили ў та'ких з груб"шого полот'на штан'етах теі сороч'ках / ну
а дл'а д'іўчит то ўже с' того лекшого / м'н'екшого // ну то ма'ми ўже виши'вали
йак'іс' сорочини / же би мало ў ч'ім ви'йти на л'уди // ну одноў нашоў та'коў
розрадоў то ўже с'тало коґи була с'творе"на орґан'ізована ш'кола поче"т'кова то'та
і това'рство прос'віти / бо кажут шо то не" йе'диниґм лише хл'ібом л'удина
сита / а воґна ше мусе'мати йак'ус' духоўне баґаство / духоўне захопле"н'а ну і
пе"ре"конан'а своіі жит'ев'і // о'тож при то'му това'рств'і Прос'віта була
зорґан'ізована хата чиґтал'н'а // там на тоі час нал'ічувалос'е дв'іста п'яде"с'ат

книжок / ну і до хати читал'ні було записано дес' коло сто п'яде'с'ет йїї член'їу // л'уди при'ходи'ли до хати читал'ні зо три ра'зи ў тижде'н' / аби послухати на з'ібран'ах шо йак і де нового творе'ц'є же би с'ї по'ради'ти йак с'ї ор'ган'ізувати ў копе'ративи йак сп'іл'но захи'шчати сво'є маїно / йак оден од'ному допома'гати на випадок лиха // ну при'ємнос'т'і було ў т'ї читал'ні поди'вити на ст'їни / бо ст'їни ўс'ї були обв'ішан'ї портретами / буў Шеўченко портрет / Івана Франка / буў портрет Пел'лури / Коновал'ц'а / а також були св'ат'ї обра'зи ну і на по'чесн'ім м'їсце буў велики'ї тризуб де'ре'ул'ени'ї таки'ї вир'ізани'ї із гербом і прапором // ке'р'їу'ником хати читал'ні буў ўже нин'ї пок'їни'ї Донкови'ч Іван Дмитрович і в'ін одно'часно буў і ў церкв'ї д'єком // то в'ін і крас'ї чий сп'ївати україн'с'к'ї п'їсн'ї це'р'коўн'ї та'ї так'ї забайков'ї чий р'їзни'єх спорти'їни'єх ўпраў і в'їдпов'їдаў за ди'єци'пл'їну / а також в'ін буў і кас'їром // в'ін зби'раў грош'ї на кон'цертах і також ўступн'ї ўнески в'їд член'їу той'ї хати читал'ні // на зан'ат'а скли'кали труба'ч'ї / зби'рали'єс'є учасни'єки того два ра'зи ў тижде'н' / мали значки члена лугу / тризуб / а ке'р'їу'ники мали сво'ї одно'с'їбн'ї в'їдзнаки / то таки'ї буў сини'ї три'кутни'єк і три з'їрочки // до лугу ўходи'ли ўс'ї ба'жайуч'ї / платили ўнески на р'їк п'їад'є'с'ет грош'їу / а за кон'церти по два по три грош'ї // ну і поти'єхенко жи'єт'є п'їлило сво'їєм р'услом / л'уди ўже трошка були б'їл'ш згуртован'ї ў сих това'риствах / б'їл'ш добро'зичли'єв'ї / трошки наўчили'єс'є грамоти / ну і йїхн'ї господа'рства по'чали поти'єхен'ку п'їдн'їмати'єс'єа // ну і так три'євало до тих п'їр / поки ў к'їн'ци три'єт' де'ўїєтого року не' при'шл'и сов'їти / о / а йак при'шл'и сов'їти то'ди с'ї по'чило було трошка г'їрше / бо по'чили ўже були ў дейаки'єх м'їс'ц'ах по дейаки'єх селах зорган'їзували кол'госпи // о / то в'їд тих ба'гатчи'єх троха се'л'ан заби'рали вес' інве'н'тир / худобу б'їрали йїхн'у / пе'ре'ворували меж'ї і ка'зали шо буде кол'госп / ну але йакїї то м'їг бути кол'госп / ко'ли ко'же'н га'зда зноў сво'їу худоби'єну / дог'л'єдоў за ниў / а тут ўс'о з'їгнали ў йїдне ст'їло / от і н'їх'то не' хт'їу ўже за тим п'їл'нувати // о і то с'ї про'доўжувало до сорок першого року // ўже ў сорок перш'їм роц'ї йак вибухнула воїна / то'ди дуже

багато молодих хлопак'їу з нашого се^мла забрали були до воїска / до тойї
красной арм'її / ну то з нашого се^мла забрали були дес' коло ш'їсд'е^сет
чолов'їк // багато з них не^н ве^рнули^се назад з віни / хто попоў ў пл'ен / хто
загинуў на в'їн'ї / ну а дехто / то т'ї шо ве^рнули^се / то були кал'їками // та шеї
ў сорок перш'їм роц'ї дес' пеўне серпе^н вере^се^н м'їс'ец / ўступили ў наше
се^мло н'їмц'ї // думали^с може буде полекшан'е / але того не^н наступило //
н'їмц'ї тоже почили zorganizувати молод' на при^емусов'ї р'їзн'ї роботи / дес'
коло де^вїносто родин мус'їли с'ї ўз'ети і на то зголо^сити же би праўдами і
не^нпраўдами йако^с вижи^гти / бо були так'ї / шо не^н було шо йїсти / в'їд
при^езиву ў арм'їю йако^с с'ї схоронили / ну а тут ўже не^н було куда с'ї д'ївати //
ну теї с'ї зголо^сили // було де^вїде^сет' родин з двац'ет' були дали поўну
згоду / ну а решту йако^с с'ї в'їтпросили // шо тут постаўле^но було ве^ликиї
контен^т / шо мус'їли здавати ўже на н'їмец'ку арм'їю молоко / мн'есо /
хл'їп / о / і три^мати худобу / бо н'їмаки тоже і конеї заби^рали // ну то ў нас
стоїаў дес' не^ве^ликиї йакиїс' тої арм'їїскиї п'їдрозд'їл / то було шос' штири
гармати т'ї канонки / йе^ден танк / було пару воз'їу / шо возили то т'ї снар'ади за
ними / ну і дес' напеўне було дес' зо сорок п'їд'їс'ет н'їмак'їу // ну то скажу вам
тако / с поч'етку йакби добре с'ї до нас в'їдносили / а по^тому поч'ели обзи^евати
свин'ми / поч'ели обзи^евати не^гїдни^сками / лаїдаками // ну то коли поблишче
дес' до сорок третого року поч'ели н'їмаки т'їкати / ну то ўже і то т'ї л'уди йак'ї
їїм троха були при^служили^са / бо було шос' три чи штири пол'їцаї тут ў
се^мл'ї теї ўже з ними таке саме т'їкали / де с'ї мали д'ївати // зв'їт:и рад'анс'ка
ўлада п'їд'ходе / а зв'їт:и н'їмаки / а тут с'ї лишийут т'ї л'уди / йак'ї знали же
чим в'їн тут заїмоўсе // а ото йак в'їтступили ўже н'їмаки при^шла зноў
рад'анс'ка влада би була н'їколи не^н при^ходи^ла то с'ї поч'ело / наї Бог милує
/ спроўжн'е пекло / л'уди думали же буде полекш'їне / та де полекш'їне //
поч'ели ворганізовувати колгоспи / поч'ели примусом то ўс'о ст'їгати / робити
не^ма ко^му / годувати не^ма чим ўс'а розруха по воїн'ї // брали хто чим м'їг /
положили ве^ликиї контен^т / зобойа^зали робити за трудо^дни // зе^рно с'ї

т|роха ў|ро|дило // бу|ло бо тих два |роки же сто|йало |поле |пусто / т|роха в'іт|почило
|поле / те|ї с'ї зе|м'л'а т|роха в'і|дала на |в'ідачу |того |зерн'е // ну але поч'ели
ст|вор'увати т'ї стре|б'іт'іл'н'ї батал'йони / ну то дес' |коло п'іт'нац'іт' х|лопа з
|нашого се|м'ла се дес' с'ім'нац'єти в'іс'ім'нац'єтил'ітн'ї бу|ли за|писан'ї ў т'ї
ст|рипки // ў |йіхн'у ме|ту ў|ходи|ло / же би п'і|гнувати кол|госпне добро / на|ї Бог
бороне же би ко|го зло|вили на т'ім кол|госпн'ім |поле / то |йак зло|вили за тих три
чи ш|тири ко|лоски / то л'у|дин'ї св'і|тила т'ур|ма до вос'ми л'іт / а с'ім'яа / |йак
бу|ли мал'ї д'іти / то ўже була при|рече|на на за|гибе|л' за шо на|ложи|т // ў |сорок
|сем'ім |роц'ї поч'є|с'є бу|ў го|лод / тут ў нас |йісти не| було шо / |л'уди
ви|ш|портували з |йам'іў сме|рд'учу зог|ниўшу бара|бол'у / от / а|би |йакос' т|роха
|того крох|мал'у на|варити / р'і|зали лободу / не| було ў ч'ім |мити|с'є / |вущ'ї
дой|дали / |голодом |мучи|ло луде|ї // т|роха по|гинуло / ну / але так же би д|уже так
|сил'но нас тут заче|пий' голод то|го не| можу ска|зати / бо с' ми с' |йакос' се т|роха
да|вали |раду // т'ешко с'ї було поди|ввити на тих л'уде|ї / |йак'ї с'ї прор|вали
|йакимос' |чином зв'іт'ї з с'х'ідной У|країни / бу|ли роз|пухл'ї / го|лодн'ї на тої
|бухане|ц хл'їба ди|ви|с'є та|кими о|чима же би бу|ў з'і|ў чисто // от ну але о|то |йак
ўже ў|сталас'є коле|ктив'ізац'іа д|уже ба|гато ше було по л'і|сах л'уде|ї / |йак'ї с'ї
пе|ре|ховували / |йак'ї бу|ли ч|ленами УПА ў |тому чи|сл'ї і |яа // о|тож до |того
|виходу не| було / |мус'іли с' мо с'ї пе|ре|ховувати |доки ма|ли с' мо з|могу час в'ід
|часу с' мо ро|били |йак'іс' на|скоки т|роха на тої кол|госп а|би чут' се|бе
обе|с|печи|ти |йакимос' пре|в'іантом / бо д|уже ба|гато по|магали нам |л'уди |йак'ї
ри|скували с|войім жи|т'ом і жи|т'ом с|воїх ро|дин / б|лиск'єх за то шо
п'і|дго|довували / бо т|реба |було дес' і |рану пе|ре|в'єзати об'і|прати|с'є та|ї с'ї
при|вести до |лудз'кого |вигл'еду // |сере|д та|ких |добри|х л'уде|ї то |були ро|дини
Би|н|дини / ро|дини О|садц'іви|єх / ро|дини Со|хан'і|ўски|єх / ро|дини Гу|лак'і|ў / |йак'ї
|дуже ба|гато при|лучи|ли|с'є / же б ми ше ў край|іўках мо|гли |були т|роха
прот|римати|с'є / а|би ше не| за|напа|доў дух у|країнс'кої |нац'іи // ну але |сили
|наш'ї |були не| р'і|ўн'ї // |були за|кинут'ї гарн'і|зони / ў Чорт|ков'ї бу|ў
розм'і|шче|нн'ї д|уже ве|лики|ї гарн'і|зон / ко|ло п'і|ўтора тис'ач'ї ос'іб вой|ак'і|ў / ў

Бу|чичу буў батал|йон / а ў Жи|э|з|номи|р|і сфор|мована бри|га|да тих стри|п|к|'і|ў // ба|гато л|у|де|і бой|ачис| за с|во|ю ш|к|'і|ру / о / те|і бу|ли так|і шо прода|вали / по|па|дало ба|гато на|ши|х мо|ло|дих х|ло|пц|'і|ў в|ід рук з|рад|ни|к|'і|ў / ну але з|най|учи шо там ви|ро|бл|али ў тих кат|'і|ўнах НК|В|С ў Бу|чичу / то йа с|і не| д|уже ди|ву|ю|у же во|ни не| витри|мали / ко|ли о|тут йе така Покро|в|ец|ка ц|ер|к|ва ў п|ід|ва|лі|е|нах йа|ко|ї| на по|ч|е|тку де|в|і|де|'с|е|т|'і|х л|і|т| було рос|ко|пано сто ш|і|ї|с|'е|т| в|і|с|і|м з|а|лі|ш|к|'і|ў л|у|дз|'к|і|х // там ў т|і|м чи|с|л|і| були і ма|ло|л|і|тн|'і| д|і|т|і і ж|і|н|к|і і чо|ло|в|і|ки // о|то ў|с|'о б|і|л|шо|ви|ки спи|с|а|ли / же то |ни|ш|чи|ли |н|і|мц|'і| жи|д|'і|ў / але то не| про|ў|да / бо чере|з до|ро|гу в|ід той|і| ц|ер|к|ви бу|ла кат|'і|ўна е|н|ка ве|с|ку|да ви|ло|ў|л|у|вали л|у|де|'т| / на йа|ких а|бо х|тос| до|н|і|с| / а|бо во|ни по|па|ли ў |по|ле з|ору тих ен|ка|ве|со|ўц|'і|ў / то|ди йі|х за|би|ра|ли на |му|ки / на тор|ту|ри // і от|і л|у|ди / не|ма |га|рант|'і|ї| / шо о|с|тан|ки |йі|хн|і| не| по|ко|йа|ц|а п|ід| той|у ц|ер|к|во|ю / і така на|ша п|і|т|п|і|л|на |бо|род|'ба три|е|ва|ла дес| до п|ід|і|с|'е|т| пер|шо|го |ро|ку / |дал|ше ў|же фак|ти|чно не| було н|і з|мо|ги н|і про|ў / же м|би| ту с|і бо|ро|ли ба|гато х|ло|пц|'і|ў з|му|ше|н|і| були ў не|р|і|ўн|і|м бо|й|у зло|жи|ти |го|ло|ви то|му ш|чо |во|ро|га бу|ло ў де|'с|ат|ки ра|з|'і|ў б|і|л|ше / ш|об не| на|кли|кати на с|во|ї| ро|ди|ни / на с|во|ї| с|і|м|ї| то|ї| гн|'і|ў ен|ка|ве|д|ист|'і|ў / то х|ло|пц|і| о|с|та|тну ку|л|у дл|а |се|бе же би пок|і|н|чи|ти з| ў|с|і|ма |му|ка|ми і ў|с|і|м |бо|ле|м / а йі|м бу|ло по д|ва|ц|'і|т| три по два|ц|'і|т| чо|ти|ри |ро|ки // то йа|крас буў цв|і|т на|ц|'і|ї| / йа|ко|му би ли|е|ше |жи|ти і будо|ва|ти с|во|ю де|'р|жа|ву / но не| так то во|но бу|ло йа|к нам би хот|і|лос| // о|то|ж п|і|с|л|а то|го йа|к пок|і|н|че|но бу|ло з о|с|тан|і|ми край|і|ў|ка|ми ў на|шо|му ра|йон|і| і зо|кре|ма ў на|шо|му се|'л|і| // |по|ру|ч на|ст|у|пи|ло |ми|рне кол|гос|пне жи|т|'е / йа|ке то мо|гло |бу|ти |ми|рне кол|гос|пне жи|т|'а / ко|ли де|'р|жа|ва об|ди|рала ў|с|'о до |ни|тки / л|у|ди не| ма|ли шо |йі|сти / ви|жи|е|вали з| чо|го по|лу|чалос|'е // і с|часом чере|з йа|кихос| в|і|с|і|м дес|'а|т л|і|т по|ч|е|ли да|ва|ти по |па|ру |кор|ц|'і|ў з|б|і|ж|'е на р|і|к / це дес| вихо|ди|ло по д|в|і|ста / по д|в|і|ста п|ід|і|с|'е|т грам тих на то|ї| тру|до|ден| // так з|ва|ні|х жи|в|их |гро|ше|'т н|і|х|то не| в|ид|'і|ў // с|техн|і|ки пер|ши|т| тра|ктор по|йа|ви|ў|се ў т|і|м на|ш|і|м кол|гос|п|і| дес| ў ш|і|с|е|'с|'е|т| пер|ш|і|м |ро|ц|'і| / до тих п|і|р то л|у|ди не| в|ид|і|ли н|і |про|св|і|тку н|і| н|і|ц / га|ру|ва|ли |т|е|шко / ро|би|ли |т|е|шко // ў|с|'о с|і го|ду|вало ў|ру|ч|ну / йа|ка та

худо|бина мог|ла бути| добре наго|дована чи |дати моло|ко чи мн'есо / йак на н'ім
|були| ремц'е"та сама шк'іра теї| кости // ну але н'ічо і то |йакос' с'і пе"ре"жило //
т|рошка| лекше| уже| було| стало| уже| дес' напе"ўне| ў с'імде"с'ети"х ро|ках / то|ди
уже| л'уд'ом| поч'ели| були| платити| грош'і / поч'ели| були| ви|давати| зерно / ну /
але| стала| друга| б'іда / т'і л'уди| йак'і| хот'іли| пі|ти з"се"ла до м'іста на ро|боту /
то |йім| колгосп| зразу| хоч і жи"єиш| ў се"л'і / |р'іше"н'ем| того так з'ваного
праў|л'ін'е| колгоспу / обр'і|зали| го|роди / шо то| було то| таке| обр'ізуван'е / се
при"хо|дила| ком'іс'іа| ў склад'і| агронома / пар|торга / голови| с'іл'ради і голови
колгоспу / за|били| те п'ід| хату| коли"к і| заду| де| уже| поч'нес'е| го|род і| сказа|ли| ўс'о
/ се| не"руш / бо| це| уже| не" т'вое // і так та| л'удина| йака| п'ішла| до м'іста на
ро|боту / а| жила| ў се"л'і то не" мала| право| де| три"мати| н'і| курку / н'і| гуску / бо
не" було| де| вигнати| пасти // ну але| ўс'о| одно| л'уди| поч'ели| троха| б'іл'ше
ўсту|пати"с'е| до м'іста на ро|боту бо| можна| було| шос' заробити| би| будувати // бо
по| воїн'і| ў нас| дес' доброго| п'іў| се"ла| було| знище"но / спале"но // ото|ж| л'уди
в'ідно|вили / то| були| зви"чайн'і| глин'ан'і| бит'і| хати / ну а| уже| те"пер
позво|л'елос'е / шоб| л'уди| могли| купити| йакус' |цеглу / теї| будувати| хати // ну то
се"ло| уже| та|ко в'ід| поч'етку| тих с'імде"с'ети"х ро|к'іў| поч'елос'е| поти"хон'ко
в'ідбу|довувати / ну| але" |поч'елосе| го"н'ін'е| уже| за| ре"л'іг'ійо"у / то|му| шо| ў нас
|церква| греко|католи"цка / і| це| йе|дина| гро|мада| ў| район'і / йака| зали"шила|с' при
с|воїм| в'іросп'ов'ідуван'і / при| с|воїх| пе"ре"ко|нан'ах / же| йіх| н'іх'то| не" м'іг
пе"ре"ко|нати // ото| шоб| в'іт|прави"ти| службу| бо|жу / чи на| с'в'ато / чи за| упо|к'іі /
чи| похре"стити| ди"тину| церква| була| за|крита| ше| ў| сорок| шест'ім| ро|ці / о //
п'іт'п'іл'н'і| св'аш'чени"ки| при"ї|жали| з" сторо|ни| Франк'і|ўшчи"ни| то с'і| на них
тво|рило| чисте| пол'ован'е / то|то| бо"ў| не" похорон / а то| було| та|ке| йак
в'ідт'воре"н'е| под'їі| соро|кови"х| ро|к'іў / же| сваш'чени"к| с'і| мус'іў| пе"ре"би"рати| ў
ху|стину / ў| сп'ід|ниц'у / бо| сто|їали| пости| м'іл'іц'їі / йак'і| не" пус|кали| ў| се"ло //
і| не" од|ну| л'удину| так| похоро|нили| йак| соба|ку / ви|бачте / то| св'аш'чени"к'і"ў| не"
|було / а| рад'ан'с'ка| ў|лада| не" позво|л'ела| шоби| хтос' |д|ругий| при"ї|жа"ў| то
хоро|нити // і| ота|ко| са|мо| п'ід|п'іл'но| брали| шл'уби| так| са|мо| п'ід|п'іл'но

хре^нстили д^ітеї / але ў^і серц^і одно збе^нре^нгли в^іру ў^і свою ре^нл^іг^ію / ў^і своєю
в^іроспов^ідуван^іе і ў^і ту бат^к'іус^ку в^іру йа^ка була ше з^і д^іда прад^іда // але
ўсе одно було лекше на душ^і / то^му шо ба^гато д^ітеї мали з^могу їти ў^ічити^се /
хто в інсти^тут на ўчи^те^нл^іў ба^гато п^ішло / ну то хот^а д^іт^іом було лекше / а
ми старше покол^ін^іе с^і з тим ми^ірили і зго^дили^смо с^а наї ўже так буде / от //
ну ў колгосп^і і скажу вам та^ке / хто не^н знайе шо та^ке колгосп / то наї би буў
побуў ў^і наш^і шкур^і і трохі / коли ти не^н майеш н^і дн^іе н^і ноч^і і н^і св^іета н^і
будного дн^іе / ли^іше ро^бити і ро^бити // ото ж^інки т^і шо ро^били до^йарками / ну
то во^но д^іїсно було та^ке йа^к ра^бин^а / бо за ту пра^цу шо во^на ро^била в^ід
ранку до темной^і ноч^і / во^на на тої час могла заро^бити сто рубл^іў / во^ни н^іби
були і не^н мал^і грош^і / але пор^іўн^ати с^і тим / шо в^ід той^і л^удини ўсе
сме^нрд^іло гно^йами / же во^на не^н ма^ла з^моги н^іколи ў^брати^се ч^істо / н^іколи
виїти м^іже л^уди / бо ўсе ферма^і теї ферма // та^ке са^ме було с^і ф^ір^манами на
колгосп^і / т^і же були ше ў^і пол^іов^і бри^ігад^і / тим ше було троха лекше / т^і шо
були ў^і обсл^уз^і ферми то в^ін с^і так пропи^ітоў^і т^іми гно^йами і т^іми
сми^ір^ідами / шо пеўне хрба^ки в^ід него т^ікали // то ўже троха лекше ста^вало ў
тих с^іміях / де с^і д^іти виўчи^іли ве^нрулис^іе / таї ўже мали м^іс^ку роботу /
ма^ли троха л^іпшу зарп^лату / помо^гали бат^кам / буду^вали нов^і ха^ти / по^чели
с^і по^йаў^іл^іети перш^і і т^іел^іев^ізори / дес^і пеўне ш^іс^ід^іс^іет^і ш^іс^іде^іс^іет^і
семіі р^ік // а перше оў^іто ў^і се^нл^ії зйавилос^іе ў^і с^імде^іс^іет^і ш^іс^іт^ім ро^ці / то
було диво / то ў^іласне ўже ма^шина та^ка була с^і таких поважн^іх ма^шин / та
жи^ігул^іа чи моск^івич то ўже нав^іт^і не^н памйе^ітаў / то с^і л^уди згл^ідали йа^к на
цудо / ну ў^іласне шоб при^ід^ібати то^то то мус^іїў здати с^ім тон мо^лока за р^ік і
йа^кос^і проўдоў і не^н проўдоў обми^інути то^ті черги ве^личезн^і і і ўз^іети си то^то
оў^іто // о та^ке то с^іл^іс^іке жи^іт^іе // ну ўже на к^інец в^іс^імде^іс^іет^іх л^іт^і то ўже
ста^ло н^іби троха л^іпше але і т^ірше / про^іпоў ўже по^редок / н^іх^іто ўже не^н
хт^іїў абсол^іутно три^імати^іс^іе тих за^кон^іў / йа^кі п^ід бато^ігом три^іма^л
рад^іан^іс^іка ўла^да / ўже с^і по^чели поти^іхон^іку кра^дішки с^і то^іго колгоспу і с^і
тих ворган^іза^іц^ії / йа^кі були на те^іри^ітор^іїї той^і / хто моў б^іл^іше ўла^ди тої с^і

б'іл'ше до то'го рвоу і при'падоу / а прос'та л'удина шо могла ўк'расти / та м'іх зе'ле'нини чи в'езанку кукуру'з'енки / таї с то'го було раде / бо году'вали ту худо'бину / аби вижи'єти / аби с'і було за шо ўбрати ў'зуту ну теї д'іт'ом шос' дати на науку ў торбу // а наїб'іл'ше ўже с'тало при'ємно ди'євити'с'є / ко'ли на поч'етку ўже де'в'єности'х л'іт ўс'а та справа / за йаку бо'роли'с'є тис'ач'і / м'іл'йони св'ідоми'х україн'ц'іу була до'веде'на до к'ін'ц'є / шо на'решт'і ўже буў с'ино жоўтиї прапор / і ўже буў герб / ўсе то / за шо ко'лис' садили ў т'урми / те'пер можна було см'іливо показати на л'уди / і першиї ў нас буў та'кий м'іти'нг зорган'ізований ў де'в'іностому ро'ці / де зноў на'ша гро'мада приї'нала ўже оф'іц'ійно зноў гр'єко католи'ц'ку в'іру / і були п'ідн'али ў чи'сл'і перши'х с'ино жоўтиї прапор / то було і диво / і була Божа в'іст' / бо купа л'удеї плакали / плакали і т'іши'єли'с'є с то'го шо дожили'с'є до то'го / шо справа тих л'удеї / йак'і в'ідали сво'єє моло'де жи'єт'є не' про'пала ма'рно / шо ма'ємо де'р'жаву / ма'єм прапор / ма'єм св'іи герб // ше бим д'уже хт'іу доче'кати / же би м с'і поди'євити же буде ше по'ридок ў т'і ве'р'хоўн'і рад'і / же будут л'уди т'роха л'іпше жи'єти / шо за них с'і буде л'іпше д'бало / а не' лише па'ни де'путати будут йізди'єти на оўтах / будут с'і л'іку'вати ў ве'ликих сана'тор'іях / а за прос'тій л'уд не' хочут д'бати // лише раз на ш'тири роки ко'ли ма'єут бути т'і вибори же би за них голосу'вати // наї би с'і зр'іу'нали з прос'тим л'удом //

с. Красне Гусятинського району

Село розташоване вдовж автошляху Тернопіль–Кам'янець-Подільський, за 32 км від районного центру й за 15 км від залізничної станції Гримайлів. Красне відоме з 1564 р., неподалік нього виявлено залишки поселення трипільської культури [2, с. 245].

Інформант: Короленко Тамара Іванівна, 1937 р.н., освіта – 4 кл.

129. – Йа наро'дилас'і тис'ачу деўйацот т'риц'іт' с'ємого року ў с'ім'їи роб'ітн'ик'іу / йак'і прац'ували на с'воєму пол'і // пот'ім за'к'інчила ш'колу /

прац'увала з бат'ками // ў с'ім'і нас было ше трые / с'тарша сист'ра зак'інчила
чо'тири класи / бо дал'ши не" було можливос'т'і ўчитис'а // то'д'і заклали
кол'госпи / п'ішли прац'увати // коли йа в'ийшла зам'іш народила трые с'ін'іў //
ўс'і на робо'тах / подружин'і / майут' своїіх д'іт'ей / а ми'н'і з'воз'ат' го'нук'іў
гл'ад'іти // ў мене" йіх аж шесте"ро //

130. – Робота ў пол'і почи'найц'а ве"с'нойу / орут' п'ід по'с'іві йаройі
пше"ниц'і / йач'мен'у // то'д'і го'ту'ють' поле дл'а по'с'атки барабол' // с'і'ють'
цук'ров'і бураки / кор'мов'і / дал'ше ви'сажуйут' ўсе на го'роди / цибул'у / час'ник
/ с'і'ють' моркву / пит'рушку / рид'іску // ви'сажуйемо ка'пусту // ўже дал'ше /
п'ізн'ішче сад'ат ква'сол'у і кукурузу / бо йак'шо й'ійі ран'ше поса'д'ити / то во'на
може з'мерзнути / вуг'ірки с'і'ють' пери'важно ў зе"лену суботу / бо кажут' ў нас /
шо йак' по'с'і'яти ў зе"лену суботу / то 'будут' д'уже гар'ні зе"лен'і вуг'ірки //
коли ўже на го'род'і ўсе зйішло / дес' на по'чатку чер'ўн'а почи'найц'а сапан'а //
ўже чере"з дв'і три ни'д'ілі ўже потр'ібно п'ідгор'тати барабол'у / коли
барабол'а по'чала цв'істи / то'д'і ўже робота ж жу'ками / поки йіх з'нишчимо то
ўже на'ход'ат' жни'ва / то'д'і зби'райімо зирно'ві / о'зиму пши'ниц'у / го'рох /
йач'м'ін' / овес // то ўже аж ў к'інц'і жниў гречку // дал'ше робо'ти не"
ск'інчилис'а / перше іде заго'т'іўл'а со'ломи дл'а худо'би / а дал'ше з'нову
'оранка п'ід по'с'і'ў пши'ниц'і //

131. – Зиму'в'і с'в'ата почи'найуц'а з Р'ізд'ва Хри'стового / і'демо до 'церкви
/ ставімо йалин'ки / прикра'шайімо // прибр'али ў церкв'і / дал'і с'в'аш'ченик
по'с'в'ачуйе прос'фори / розда'є до с'в'атойі ве"чер'і // го'ту'ймос'і до ве"чер'і /
го'ту'ймо два'на'ц'ит' страў // при'носимо с'іно на ст'іл / ўстил'айемо / ў кут'ок
ставімо д'іда ж жита чи с пше"ниц'і / на п'ідлогу стел'ат' д'іду'ха // с'і'дайімо до
с'толу / го'сподар 'дому д'іліт' ўс'іх прос'форами і почи'на'ють' мо'літис'а / кут'а
така смач'на / з го'р'іхами / з ме'дом // пове"чер'али / то'д'і ўс'і 'разом
закол'адув'али // мал'і д'іти л'аз'ат' п'ід сто'лом / к'вока'ють / а ше че"ка'ють шо
задз'вон'ат' дз'вони і при'їдут' хло'пц'і і д'іўч'ата з ве"р'тепом / кол'е'дуйут' і

прослаўл'айут наро́дженого мален'кого Ісуса // на Р'ізд'во ус'і разом їдемо до церкви / с'омого с'ічн'а //

132. – Пе^нчу хл'іб ў п'йецу // на с'їйала муки в'ідро / биру води // ў муку розвожу п'ят' л'ітр води або сирватки / і так кладу дв'і лошки цукру / трошки сол'і // п'ўпачки маргарини і сто грам'іў др'їжд'іў / ўсе розводи́ла і м'ішу т'істо / п'ітсипайу мукоў от і ўсе / то ў мене" така порц'їя // коли т'істо в'икисне / шоп з'нати коли го́тове / маш'чу йаї́цем / пал'у ў п'йецу / саджайу і п'їўтори го́дини б'ілії хл'іб // но ран'іше ми пикли житн'її на че"рин'і / ў горшчич'ках вироб'л'али то дв'і го́дини // йа ко́лис' росч'їна́ла хл'іб нан'іч / але ти́пер прахтику майу шо не" треба нан'іч / а за́раз зам'ісити / бо др'їжд'і за́раз до́бр'і і т'істо до́бре // йак вип'іка́ю на с'в'ата калач'і / пал'анички / пир'ішки / булоч'ки / рул'ети з маком // на Паску пи́чемо ба́пку // ти́пер йе ба́гато пе"карен' / але ўсе́таки с'в'її хл'іб до́машн'її д'іти смаку́ют' наїл'і́ше //

с. Блищанка Заліщицького району

Село розташоване за 22 км від районного центру й за 9 км від залізничної станції Торське на лінії Тернопіль – Чернівці. Село відоме з першої половини XVII ст., на його околицях виявлено залишки поселень доби пізнього палеоліту, ршткі дох поселень та могильник черняхівської культур (на якому розкопано поховання з бронзовими прикрасами й римськими монетами) та 2 могильники часів Київської Русі. Знайдено також бронзовий наконечник до древа прапора II ст. [2, с. 271].

Інформант: Малик Стефанія Стефанівна, 1937 р. н., освіта – 7кл.

133. – Ў час'і Пил'ип'їўки припада́е с'в'ето Анд'ре́я / його́ д'уже л'убл'е паруп'ки і д'їўч'ета // ўс'і д'їўч'ета з нашого ку́та таї ше па́ру зби́ралис'а до Вар'вари на тої б'ік // Вар'вара йше з ўч'ера рихту'валас'а до с'его д'ї́ства / робила пироги з ка́пустоў / смажила пончики / терла фа́сол'і / робила салама́ху / т'агнула воги́рки // накри'вала ск'іў це"ретоў і чи́кала / поки с'меркне // ке"рувала

сеу забавоу́ наша Кас'е // зразу д'їу́ки но́сили во́ду ў пи́ску в'ід кир'ниц'і // о́то
було бреготу / ц'і́л'і сп'ідниц'і були мо́кр'і / парупки́ коло Рима́рчука ч'ету́вали
на них // йак в'іско́че за корч'іу́ / д'їу́ки за́йойка́ют / закрич'ет / та́й ўс'у во́ду с
пи́ска ви́пуска́ют // к'і́л'кана́ц'іт' ра́з'іу́ ве"рталі́са на за́р'інок // йак при́шли с
тоу́ во́доу / то зач'ели м'і́сити т'і́сто на пиро́ги // а о́кр'іп за то́й ч'ес ўже́ кип'іу́
ба́н'еку на бл'ас'і // по́віт'ага́ли пиро́ги / по́скла́дали на д'і́л // 'Йуз'а Во́л'анс'ка
ўхо́пила Кас'чин пи́р'іг і по́б'ігла // к'лика́ли шче́ суку / але́ во́на не" при́ходила
// се́ знача́ла / шо́ Кас'ка́ се́го ро́ку в'і́дас'це́ // за́ тим бра́ли мідни́чку / л'ели́ ў
не́йі во́ду та́й ка́пали с'в'ічкоу́ по дв'і ка́пл'і // та́й зноу́ се́ злі́пили до́ купи
Кашчи́н'і ка́пл'і // се́ знача́ло шо́ живо́у у́ Кас'і́ бу́де за́бава // а́ тим чи́сом
па́рупки ро́били ги́цл'і / здо́мали і хо́вали фі́рткі //

134. – Ў л'ал'ок г'ра́йут т'і́л'ко д'їу́чатка // ча́сом од них не" в'ід'і́рвесе і
ве"лико́йі д'їу́ки / в'іда́йте"си і ў ск'рин'і л'ал'ки ве"зе / так л'у́бит се́ до́бро
с'во́е // х'лопц'і́ ча́сто воро́жо на с'і́ д'їу́чач'і за́бау́ки ди́у́л'атси / ни́шчат і́х /
г'лумл'атси / йак за́йдут / то́ д'їу́ч'ета хо́ва́ют с'во́йі л'ал'ки од них // ўт'ім /
х'лопц'і́ і са́м'і ч'есом по́бау́л'атси л'ал'ка́ми / а́ по́т'ім чо́гос' лу́каві́ та́ки
п'і́ткусе і́х / і во́ни по́глумл'атси над тим ска́рбом чи́ пере́хо́ва́ют так / шо́б
д'їу́ч'ета по́пошу́кали // у́ ха́т'і не" ра́з і ска́рги за л'ал'ок / ба́т'ки та́ ма́те"р'і
г'рима́ют за це́ на х'лопц'іу́ //

135. – Шо́б зва́рители́ пиро́ги / т'ре́ба на́брати з м'і́шка́ му́ки / фа́йно і́йі
про́с'і́яти і ў́сипати ў́ миску́ к'і́л'ко т'ре́ба // по́тому до́ се́йі му́ки ў́бити зо́ два
або́ три і́аі́ци / ў́сипати са́ми / к'і́л'ко т'ре́ба / до́ сма́ку / і то́ди або́ те́плоу́ во́доу
або́ мо́локом со́лотким ро́зводи́ти му́ку і м'і́сити т'і́сто // т'ре́ба йо́го за́м'і́сити
так / би́ не" бу́ло гу́л'о́чок і бу́ло во́но не" р'і́тке і не" гу́сте / а́ йакра́с та́ке
по́в'і́л'не // по́тому ў́р'і́зати ку́сок т'і́ста і на ст'і́л'ниці́ та́ч'іу́ко́йу ро́ска́чати
ве"ли́кійі і то́нкій ко́рж / а́ по́тому йо́го но́жем по́р'і́зати на ква́драти і ў́ то́й
ква́драт ли́шкоу́ чи́ ви́лкоу́ кла́сти і́аку́с' на́чинку // то́ди скла́дати р'і́жок до
р'і́шка і за́лі́пл'увати та́к'і пиро́ги // ва́рители́ і́х ў́ ве"ли́кому ба́н'еку ў́
ки́пл'ач'і́і во́д'і / а́би се́ не" злі́пли // ви́т'ага́ли дру́шл'а́ком і ма́сти́ли с'ма́лце"м

зо шкварками // ше ми дуже л'убили бараболі с кислицею / йак і нам робили
наш'ї на'нашка // з в'іс'їяної м'юки робице закваска // то'то йе чорний хл'їб /
на'моче'ний до води і зм'ішаний з мукою // через два дни його треба проц'їдити //
дуже фаїна ст'рава //

136. – Колис' даўно на в'іс'їл'е газди рихтували холодец / або триглі /
пе'чену капусту / голупці / йаїце з бул'бою / коубасу // а н'ї в'їнку / то н'їчо /
лили сир зо сме'таною / д'їўкам вишн'ек / а хлопцем гор'їўка // а те'пер йакби
поставили сир зо сме'таною / то ўс'ї би се см'їйали // таї переби'ралис'а / два дни
в'іс'їл'е було // бе'рут тачки і їдут по тих / ко'го не'ма / бе'рут х'лопа лиш ў
кал'їсонах / а баба го ле'тит заду з лахами / а музика ўже граїе / ск'рипка /
бубен // молодїй чи молода к'райали коро'ваї і ко'жному давали по кавалку //
те'пер тако'го не'ма //

137. – У ш'їст' тижн'їў дит'атко йак ангол / не' знаїе н'ї добра / н'ї зла //
йак воно см'їйеся / йак спит / то кажут / шо то ў н'їм дух бла'гїї то'ди сидит і
ве'селку пускаїе / ангол так забав'їаїе і т'їшитси / шо ше н'їкому н'їчо'го не'
в'ина // а йак часом жаж'нетси у сн'ї / то через те / шо лукавії зробиў шос' б'їл'а
дитини / або шос' по'гане си снит // йак хто се побачит / х'рестит йїїї і ка'же
Гос'под' с то'бою / мали наїг'їрши л'акайаси сего / і на ду'ши зроби'тси чо'гос'
бойаско / шоб чо'го по'ганого не' графилос'а дит'етку / од перел'яку / кажут /
наїб'їл'ше ли'хо бу'ваїе / су'хоти / при'патки // про'те ж / йак пох'рест'ат' та
про'кажут' шо не'буд' проти не'чество / то лекше стане на ду'ши / бо йе над'їя /
шо ўс'о та'ки ми'нетси //

с. Мишків Заліщицького району

Тут вирощують озиму пшеницю, цукров буряки, тютюн, розвинуті тваринництво, садівництво. На околицях Мишкова виявлено залишки поселень доби пізнього палеоліту, решткидох поселень та могильник черняхівської культури (на якому розкопано поховання з бронзовими прикрасами й римськими

монетами) та 2 могильники часів Київської Русі. Знайдено також бронзовий наконечник до древа прапора II ст. [2, с. 271].

Інформант: Борейко Марія Петрівна, 1935 р. н., освіта – 5 кл.

138. – *Як відбувався весільний обряд?*

– Ну таї каже 'мойі 'мам'ї чи 'хоште ме^не за 'з'ег'е ў'з'ети / ну таї 'мойа 'мама каже му // ну йак ви 'хоште со^у'б'ї / шо йа // ну то 'добре / то йа п'іш'л'у с'тарости в'ід себе^н / в'ід моло'дого / п'іш'л'у с'тарости / с'ватати // ну таї при'ход'е 'родич'ї моло'дого до моло'дой / таї с'ї дого'воруйут на 'коли 'має 'бути в'іс'їл'е // ну / о / ну ўже с'ї дого'ворили на таке то число // ну таї моло'да 'ходить по с'їл'ї п'росит л'удеї на в'іс'їл'е і д'їў'чат / 'шоби плели в'їнок // ну та ўже при'ходить субота / с'ход'ас'ї д'їў'ч'ета / с'їдають за ст'іл / моло'да / друш'ки / нари'вають бар'в'інку // с'тароста при'ходить з ре'ше^нтом / ў ре'ше^нто кладут бар'в'їнок / ко'лач / і таки че^р'вону 'нитку // д'їў'ч'ета пос'їдають поза ст'іл / і с'тароста 'ходить і п'росит благасло'вен'ства / п'росит моло'да благасло'вен'ства // наї Бог благасло'вит / в'їтпов'їдають д'їў'ч'ета / д'ругїй раз п'росит благасло'вен'ства // наї Бог благасло'вит / п'росит т'ретїй раз благасло'вен'ства // наї Бог благасло'вит // то'ди 'мама наїмає таку 'ж'їнку / шо 'фаїно пле^нте в'їночок на 'го'лову / 'мама скла'дає кв'їточ'ки з бар'в'їнку / кла'де кв'їточ'ку і че^р'воною 'ниткоў об'мотує і да'є т'її 'ж'їнц'ї / 'шоби плела в'їночок / а д'їў'ч'ета сп'ївають // а йа з рут'очки дв'ї / три кв'їточ'ки / благасло'ви 'Боже 'нашому ди'т'ати в'їночок за'чати // і д'їў'ч'ата зачи'нають сп'ївати // 'виїс'а в'їночок з'латко / 'йак 'виноїе 'їа'пко // 'йак 'виїде'ш 'межи 'л'уди / наї 'наша с'лава 'буде // ну і то'гда сп'ївають ўже п'іс'н'у // п'лила 'качка п'лила / п'лила соро'ката / 'йа то'б'ї ка'зала / 'шчо йа не^н бо'гата / ти бо'гац'киї 'сину / 'йа б'їд'на д'їў'чина / ти ў са'дочку ле^н'жаў / 'йа ў 'пол'у ро'била / ти ў са'дочку ле^н'жаў / а 'йа ў 'пол'у 'жала / чим с'ї 'йа то'б'ї 'милиї сподо'бала // чи по 'мойім 'ход'ї / чи по 'мойїй ро'бот'ї / чи ме^н'н'ї так Бог даў / д'їў'чин'ї мо'лод'її / чи ме^н'н'ї так Бог даў / чи ме^н'н'ї 'мойї ма'туси / ме^н'не х'лопц'ї 'л'убл'ат' куди повер'нус'а // ск'ін'чиў с'у п'іс'н'у зачи'нають д'ругу // шо ў

се^нредн'ім за^тил'н'ім в'і^нконці за^цвила мушк^а/тел'ка // ми^лен'ка ж ^лмо^я
ми^лен'ка / чо^го та^ка сум'нен'ка // ^яа то^го та^ка сум'нен'ка / бо не^н тої м'її
ми^лен'киї / бо м'її ^лмилиї ^й в'їс'ку с'лужит' н'і^чого не^н з'нає / шо ^йе^го д'ї^чина
до ш'л'убу с'ї зби^рає // д'ї^чина в'ід ш'л'убочку / а ^лмилиї до ду^мочку / п'раву
^лручку вит'а^гає / д'ї^чину с'ї ви^тає // ^лмила ж ^лмо^я ^лмила / шо ж ти нар^одила
/ ^як ^яа ^йшо^у до воїска / ти три ^лрази ^йм'л'їла // ^лмилиї / м'її ^лмилиї / воз'ми ме^не
з' со^бойу / ^лбудем со^бї так ^лжити / ^як чо^лов'їк з же^ною ^лмила ж ^лмо^я ^лмила /
не^н ^лможна так ро^бити / ко^мус ^лв'їрно прис'а^гала с тим до с'мерти т'реба
^лжити // шо то^бї ше тут ска^зати / отак^ет'во // так'ї да^йн'ї за^бобони // от ^йвечир
/ ^як ^йже молоду ^йбрали / при^ходит' молодїї / с' татом / с' ^лмамо^у / с' друж^бами / і
ста^йє на б^рам'ї // молода ви^ходит' с' друш^ками / кла^н'ейс'ї ^йїм і п'росит
молодого ^лродич'ї^у і молодого до ^лхати за ст'їл // ну і там во^ни ве^черають //
пове^черали і молодїї їде до^лдому / молода с'ї ли^шає ^йсебе^н // молодїї їде до
^лсебе^н / бо було в'їс'їл'е оден ден' і ^й молодой і ^й молодого // а ^й не^д'їл'у ^йже
молодїї їде до молодой з му^зиками / і їдут до ^церкви / до ш'л'убу // ^як ^йже
прис'а^гають / ^йкл'їкають п'ід прис'егу / а молодїї ^йсе старайс'є молодой ^йз'ети
сп'їдниц'у / аби ^йкл'їкнути / шоб ^йно було ^лправо не^н молодой / от // і то^гди
^йз'ели ш'л'уб / молодїї їде до^лдому / а молода їде до с'во^го ^лдому / бо до молодого
при^ход'ат на в'їс'їл'є с' при^носом і при^ход'ат до молодой с' при^носом і
заба^ййейуц'а ^йвече^р // молодїї ^йвече^р їде з в'їс'їл'єм // дружби їдут п'рос'ат
молодих х'лопц'ї^у ^й буйари / а д'ї^чет ^й св'їти^йки і при^ход'ет до молодой і
ста^йють на б^рам'ї / і молодого не^н пус^кають / молодой б'рати // кла^дут на б^рам'ї /
тої^во / ст'їл / за^стел'уйут / кла^дут ст'їл // ст'їко в'їн да^йє за молоду ^грошеї // ну
і в'їн да^йє ^грош'ї так'ї ^йс'акої де^ржави / ^йс'їл'ак'ї // ну / але^н брат молодой
не^н при^ймає с'ї / в'їн кла^дє мого^рич / за^куску і да^йє ^грош'ї / так'ї ^йже ^лфаїн'ї
^грош'ї // а ^як хитрїї молодїї / то за^ходит' дру^гим ^боком / ^городом / а друж^бї
^йч'єпит с' ^лправого ^боку ^лбуке^т / ше с'ї не^н при^дивили / бо ^йє з ^якого ^боку
^лбуке^т ^лвисит' б'їл'а с'т'ошка // а молодїї заї^шо^у з дру^гого ^боку / б^рат'а с'ї
го^дуйут / а в'їн молоду ^поп'їд па^ху / таї ^лкаже^н / ^яа ^йїїї купїю // з^нає^ш

приходить молоді до молодой до хати / ну і стаїе за ст'їу // с'їдаїе ўже за ст'їу /
і пл'ешут колач'еми / в'ін йїї / вона йеґо / хто коґо пере^мможе // ну та молодї
маїе ^ддушчу ^ссилу ^ўруц'ї йак молада // от і так с'їдаїут ўже і ве^мчераїут /
пове^мчєрала / тоґди ўже в'їход'ат / ви'тайут моладу / хто чим ^ммаїе / хто гр'їшми
/ хто дарами // ўсе с'ї ск'їн'чїло / молодї моладу пере^мсажуїе через ст'їл на
руках / с'їдаїе на кр'їсло на ^пподушку і моладу розбїраїут / і молодого ^ммама
заўїезуїе моладу ^ўхустку от і таке в'їс'їл'е // і ^ммузика гр'аїе і забаўїейутс'ї /
тоґди прїїз'їдїт молодї к'їн'ми // за мноў прїїз'їдїу ч'їпак / в'їз ве^мс'їл'нїї // і
вїносит в'їн моладу на в'їз і даїут з рушнїц'ї сал'ут // і в'їн пов'їз ўже до^мдому
моладу / до себе^м / і там зноў с'ї забаўїейут // те^мперка молодой р'їдина
збїраїєс'ї і їдут за моладоў / і стаїут коло брами і вїносит молодї так'ї
пир'їшкї ^ўтарели і пр'осїт проп'їц'їу до хати // ну таї тоґди проп'їц'ї заход'ат
до хати / зноў забава до ран'е // повїтали моладу / і ўже с'ї ўс'о р'ос'ходїт // і
п'раўда / йак кладут моладу на ф'їру / йак ве^мзут таї сп'ївайут // ої'с'адаї / с'адаї
кохан'а моїе / н'їц ти не^м по^мможе^м п'лакан'а твоїе // а молада каже // ^ззара /
^ззара ^ббуду ^їїа с'їдала / ^їїа с'ї с'воїї ^ммамц'ї не^м ^ддакувала / ^ддакуїу ти ^ммоїа
^ммамц'у / шос чи^есала ^ккосу ^ззладку / а те^мпер не^м ^ббуде^мш / бо с'ї роз'їїдем // таї
^ммама і тато п'лачут за дон'коў / бо молодї забїраїе ўже до себе^м йїїї // і шо ше
^ттутка казати / ну таї чуйу ўже молада за не^мв'їстку / ну таї така йе сп'їванка / шо
дон'ка сп'ївайе своїї мам'ї шо // йак би ти з'нала ^ммамц'у / ^їїа ка же ме^мн'ї ^бб'їда
/ то же би передала ^гг'ропчїком ^ххл'їба / ^гг'ропчїком ^ххл'їба / а сїнїчкоў ^ссоли /
^їїак би з'нала ^ммамц'у / ^ўў ^їїа к'її ^їїа не^мволи // ве^мчєру ва'ру / по ^вводу їду / ^їїа з
во'дойї ^їїшла та і п'їтс'їлухала с'а ^ммати з ^ссїноном сїдїт та і ^рраду р'адїт // йак ти
^ссїну жи'їєш / шо ти ^жж'їнку не^м бїєш // ^ммамо же ^ммоїа ^ммамо / ти ўже ста'ра /
^їїак ^їїа ^ббуду ^жж'їнку ^ббїтї / с кїм ^їїа ^ббуду ^ўў с'в'їт'ї з неў ^жжїтї // таї таково ўже //

139. – А як врожїли на свято Андрїя?

– М'її тато помер сорокового ^рроку / а ^їїа с трїц'ат пїєтого / ^їїа лиш ^ммама
пїєт ^ррок'їу // ну таї с'ходїлїс'е д'їўч'єта ўс'ї до мене^м / на ^ввеч'їр / пе^мк'лїм так'ї
ґалаїдушки / і к'лїкали // ґалаїдушки на^ммашчувалї то с'мал'це^м / то ол'їйом і

к'ликали пса / ч'орного / кот'рого / кот'ру галаїдушки / ч'ийі пес борше" з'іс'т' та борше" в'ідаст / ої // і к'лали п'ід мис'ки там буке"тец / то се буде д'івочити / а там хустку / то таке не"здале д'іўчин'і паде / а тамка / грош'і к'лали / то ше буде багачкоў // їде д'іўчина / на три миски к'лали / п'ід так'і мис'ки к'лали / п'ід тарел'і // во'на с'т'ане д'умає / кот'риї борше" в'ітк'рити / шо й'її ў суд'б'і попадає / от таке // і х'лопц'і при'ход'е та'кож дивитис'і / таї ч'іп'айем пала'ниц'у до с'тел'і і до цв'ека / і п'ітс'какуєм аби ўкусити / і ту пала'ниц'у кладемо п'ід па'ху л'егаєм с'пати // кот'риї с'і х'лопец прис'нит / то тої й'її і буде // от так'і були забобони ко'лис' / та'ка гра бу'ла // о / таї х'лопц'і ў х'ат'і сид'е / з'битк'іў не" робили // але" кот'р'і не" хот'іли / кот'р'і були так'і / з'найеш / ба'гачики / таї не" хот'іли / та з'ні'мали й'ім ф'ірт'ки / а кот'ра б'ідна д'іўчина бу'ла / то шо й'її х'лопц'і та д'іўч'ета з'битк'іў не" робили // а ба'гачики не" хот'іли / тої'во / робити Анд'рея / бо кажут нам Анд'рея не" тре робити / ми і так бо'гачики / і пов'ідаїємос' живо / бо ми бога'ч'і // а б'ідн'і так живо с'і не" в'іда'д'е / бо б'ідн'і //

140. – *А як святкували Маланку?*

– Таї таке / ўсе та'ко зби'ралис'а ў моїї х'ат'і / бо тата не" було / а мама п'іде до су'с'ітки // таї зби'райуц'і х'лопц'і / їдут до х'ати / таї при'нос'ат д'іўч'ета / та ко'жух прине"се та ко'жушину / а та т'атову со'рочку / а та ша'пку прине"се / тої'во // а та даст фаїну хустку / сп'ідниц'у / фар'тук / таї Маланку ўбе"рут фаїно ў в'ішити со'рочку / дад'е й'ї ко'жух на плеч'і / заўїежут й'її па'ц'орк'іў на шийу / дад'е сп'ідниц'у / хусток наўїежут // се бу'ла Маланка // а коза'кам по'шійут так'і доўг'і ша'пки висок'і / то се були коза'ки // а смерт' мала та'ку доўгу б'ілу со'рочку / і та'ку з'верха маску б'ілу робили і давали й'ї ко'су / шо в'ітесували с'пати'ка / лиш красили на б'іло / бо не" давали о'стру ко'су би хто // а чорт'ик'іў / пе"ре"би'ралис'а / робили ро'ги / та'ку маску / таї мали та'кії ф'іст / робили з д'ротом кол'учим / таї б'ігали шоби ко'го зач'е'пити / бо то чорт'ики бу'ли // а буў жид і жид'іўка / та'кож так'і мали курт'ки на себе" і боро'ду ч'іпали / з'верха капе"л'ух / і мали та'ку сумку і про'сили / даї ко'п'іўку // а не" хош ти / во'ни б'рали

попе"лу ў сумку / таку кобел'ку / таї не" хоче"ш / а во"ни кулак попе"лу на тебе"
// а йак не" хоче"ш / то даї йо"му коп'їрку / чуйеш даї / даї // а чортики таки дерли
до хати аби шос' урвати / шо не"бут' // але" де колис' була д'їучина / таке ўже
доросла / то давали колач / козакам / ну і п'їўл'їтри го'р'їлки / і во"ни тогди
наїмали забаву і гул'али // отакиї буў даўн'її обр'їд / фаїно бу'ло // ну те"пер
того не"ма // шо робити //

Інформант: Кібзуй Євстахія Петрівна, 1937 р. н., освіта – 7 кл.

141. – *Що таке толока?*

– Копали таку / розкопували йа"му ве"лику // наливали во"ди / привозили
г'лини // сипали по"лову пше"нишну с пол'ї привозили / і йшли л'уди ў то"ту
йа"му / м'їсили но"гами / одна за д'ругу / одна за д'ругу / і сп'ївали ў т'їм // л'уди
були здо"ров'ї // чолов'їки викидали то"то за"м'їшену г'лину с по"ловою на бер'їх /
брали таку доўгу со"лому житну / складали ўдвоє / ўмашчували г'линою і
ўби"вали тої патик // в'їн с'ї називаў стри"хуле"ц і закладали на с"тел'у // по"тому
ўкидали / в'їтпраўйели і так л'уди жили // а так чолов'їк'їў наїмали / то ве"ликиї
за"м'їс м'їсили / в'їк'їдали грал"ми то"ту г'лину // і поробиў маїсте"р форми так'ї
/ насипали п'їд сп'їд по"лову / накидали ту форму / мо"чили форму ў во"ду і
накидали тої г'лини з"верха // загладжували / форму в'їт'агали і так'ї с'ї робили
/ називали с'їр'їўки // ди"с'їтка була / два"нац'їтка / ш'їснац'їтка / в'їс'їмнац'їтка
// ш'їснац'їтка йшла на в'їнкл'ї / а в'їс'їмнац'їата йшла на го"ру п'їд с"тел'у і так
кажу зробили се ўс'о / замурували хату / а ўвили с"тел'ї // с'їдали за ст'їл / шо ка
там газдин'а прилагодила / пови"чер'али / по"д'акували і так с'а росхо"дили // от
таке бу'ло жит'е //

142. – *Як виготовляли полотно?*

– С'їдали / в'їб'їрали / ўйе"зали так'ї ўйезки і мо"чили ў р'їц'ї // прикладали
кам'їнем / поки во"но в'їмокло до б'їлого / тоди ви"сушували // і були так'ї
терлиц'ї / шо тоўкли йїх до пр'єдива і дергали на т'її ш"ч'їц'ї так'ї і прили
веритеном // прили ниточки / мо"тали на мото"вило таке / по"тому змотували на

ўйаскі // змотували на клупкі / а так на снувалку таку / снували / би було доўге і на верстаті і ткалі палотна // ткалі л'уди палотна / п'отому б'ілили / на сонце ст'ілили / б'ілили / і з них шили сорочкі хлопам / штаіні // ўс'о шо т'реба / пр'остіні на л'ішко / бо не" было н'ічога такога / шо ше казати / таке було жит'е / не" было шо купіті / н'і од'агу н'ічо / т'римали в'іўці та пр'ізали в'іўці / м'іесо йілі // а с тих шк'ір в'іпраўл'ели / шили кожухі / кожушіні і то ў т'ім ходілі //

Інфармаіт: Рудік Васіль Федоровіч, 1931 р. н., освіта – 5 кл.

143. – Се"ло Мішк'іў зас'новане дуже даўно / ше Пол'с'к'і і Літоўс'к'і дір'жаві с'вога часу захопілі землі / ц'ііейі частіні / де зараз знаходіцца се"ло // і ц'а частіна се"ла д'істалас'а // ше се"ла не" было / були пуішціща / були л'ісі / пр'адом находіліс'а ве"ліке се"ло Б'іл'че Зол'оте / йаке д'істалас'а літоўс'кому кн'аз'е Сап'іеге // в'ін посе"ліўс'а ў се"лі Б'іл'че Зол'оте / от // йому потр'ібні були род'уч'і землі / потр'ібно было вірубуваті л'ісі / і назначіў / де зараз находіцца се"ло / назначіў охор'онцем / будем казаті л'ісініком / чі нагл'адачем за роб'ітнікамі / йак'і вірубувалі л'іс // його пр'ізвішче было Мішкун / в'ін першіі посе"ліўс'а на ц'ому м'ісці / і кн'аз' йому від'іліў кусок зе"млі і в'ін ке"руваў вірупкойу л'ісу // по"тому ц'і халупнікі / йак ііх назівалі / йак'і вірубувалі л'іс / с'талі посе"латіс'а // розрос'таліс'а родіні / от так і начіналос'а с тих п'ір се"ло // в'ід ц'ого першого посе"ленца Мішкун'а д'істало назву Мішк'іў // і першіі з'гаткі про се"ло / шо было зас'новане знайшліс'а дан'і ў україін'с'к'іі акад'ем'ійі наук / знайдена перша з'гатка про се"ло // Мішк'іў было зас'новане ў т'іс'ача чоііріста де"ўйаносто п'іаіому році // ну / і це т'іл'кі з'гатка / ну колі добудувалас' Мішк'іўс'ка ш'кола было знайде"но п'іч / горно і багато к'іс'ток тваріні / йак'і до те"пер'ішн'ого часу не" в'ідом'і / значіт' можна пріпускаті / шо се"ло існувало ше і посе"лен'а тут були і ран'іше // ну / се"ло розрос'талас'а / началос'а / посе"лен'а робіті // і тут постала думка про побудову ц'еркві / і ц'ерква була

закладе"на тис'ачу с'імсот сороковому році перші кам'ін' // будувалас' вона
буквал'но чотирнацят' рок'іу і йї дали назву с'ватого Димитр'іа / і в'ід імен'і
цеї церкви ў цеї ден' на с'ватого Димитр'іа йе празник ў се"л'і // це буде"м
казати храмове с'вато се"ла і л'уди ц'ого се"ла дуже почитайут обр'ади //
с'вата особе"но християнс'к'і / можна обр'ади / ве"с'іл'н'і обр'ади / Р'іздво
Христове с'ваткуйец'а / проводиц'а ў ц'її церкв'і богослуж'ін'а / ну багато
пере"плете"но цих з с'ватами / звичайами / того шо се"ло знаходило' ў р'ізні
часи то п'ід литоўс'ким панством / то п'ід пол'с'ким і кождїй народ приносиў
св'ї в'ітбиток / с'воїй звичай / р'ізні / ўс'ак'і // ну можна розказати про / йак ў
се"л'і с'ваткуйут Р'іздво Христове / особино ў родин'і // почитайец'а с'ват
веч'ір / с'ват веч'ір приходит пере"додн'і Р'іздва Христового / і коли до с'ват
вечора с'ім'яа гоковиц'а дуже старано / гоковиц'а р'ізні страви // обоўйас'ково
маїе бути дв'інац'ят' страў // голоўнойу стравойу це кут'а // ну коли
зго'тоўле"н'і ц'і ўс'і найїтки / узвар / кут'а / риба / гриби / вареники / боршч /
пампушки // це ўс'о повино бути п'іс'ним / того шо буў п'іст / і початок ц'ого /
с'ватоїй ве"чер'і починаўс'а / шо першим глава с'ім'ї / стар'ішина с'ім'ї /
заносиў до хати д'їдуха // д'їдух буў сплете"ний с'н'їпка колос'а
р'ізнобарўного / зе"рнового / це пше"ниц'і / йачмен'у / в'їўса // в'ін ставаў на
пороз'і / в'інчуваў / в'їтаў с'ім'ю с' предидушчими с'ватами // ну то"д'і на ст'іл /
і цеї д'їдух ставиўс'а п'ід ст'іл / в'ін стоїаў ўс'і с'вата / р'іздв'ан'і // на ст'іл
п'ідт' скате"р'тину / так шо то не" було скате"р'тини / було виткано з грубого
полот'на / називаўс'а в'ін обрус / п'ід н'ого ставилос'а с'їно / на него
застил'алос'а цеї обрус і зверху ставилис'а ўс'і страви // с'ім'яа ве"чер'ала / і
ве"чер'ала ўс'о / першим повинен попробувати кут'і глава с'ім'ї і дал'ше ўс'о
по старшинству / по в'їку до молод'шого / д'їти / пере"д ве"черейу на зе"м'л'і
кидаўс'а цеї д'їдух на зем'лу / і от туда насипали гор'їхи / цукерк'їу / ну і д'їти
б'їгали по"п'ід ст'іл і квокали / квокали / гралис'а / шукали цих гор'їх'їу / шоб
кури неслис'а / шоб р'їк буў багатїй // от такиї звичай старообр'ац'киї ше
збе"р'їгс'а // по"тому с'ім'яа / коли пове"черала начала кол'адовати / сп'ївали

р'ізних кол'адок / прослаўл'ати Ё́бога Ісуса Хри́ста / шо в'ін наро́диўс'а // на
д'руги́й ден' Р'ізд'ва Хри́стового ўс'а с'і́м'я ішла до церкви на с'лужбу Ё́божу //
во́на в'і́тпраўл'алас' / тоўд'і с'і́м'я при́ходила доўдому / і тоўд'і ў́же св'аткували
це св'ато / тоўд'і ў́же можна́ було́ йісти р'ізн'і жирн'і ст'рави / сви́н'у р'ізали до
ц'ого с'в'ата / коўбаси / шинки / м'ясо зап'ікалис'а от до ц'ого с'в'ата і це
можна́ було́ споживати ў́ цей ден' // д'ітво́ра і до́рослі хо́дили кол'еду́вати /
поо́ди́нці / д'і́ти гру́пками / б'і́гали в'ід хати до хати / кол'аду́вали / р'і́зних
кол'адок / прослаўл'али Ё́бога Ісуса Хри́ста / і господа́р до́му ви́носиў
кол'адник'іў кол'аду́ / ў́ то́й час це́ було́ й'ябл'уко / го́р'іхи / цу́керки ў́ ко́го́ було́
// ну то / гроше́й не" да́вали / гроше́й то́ди не" було́ / да́вали ли́ше то / хто шо м'і́г
да́ти ди́тин'і ў́ ки́шен'у / і хо́дили / зби́ралис'а гру́пами ж'і́нки // чо́лоў'і́ки
хо́дили кол'еду́вали по се"лі / це д'і́їство / ц'і с'в'ата с'ватку́валис'а три дн'і /
три дн'і Р'ізд'ва Хри́стового // поўтому́ р'ізд'в'ан'і с'в'ата про́доўжи́лис' і
чо́тирна́ц'а́того с'і́чн'а с'ваткували Но́ви́й р'і́к // от по хатах то́жи х'ло́пчики
пос'і́вати хо́дили / в'і́тати з Но́вим ро́ком / но хо́дили т'і́л'кі х'ло́пчики /
д'і́ўчаткам не" можна́ було́ хо́дити пос'і́вати / то́му шо ў́ цей ден' ў́ хату
пови́не"н бу́ў за́йти муш'чина / шоб ве"лос'а господа́рство / шоб ў́се́ було́ ро́дило
// поўтому́ при́ходиў Йорда́н'с'к'і с'в'ата / бу́ла ба́гата ку́т'а в'і́с'і́мнац'а́того
с'і́чн'а / то́же са́ме / при́ходиў с'ват'веч'і́р / ну тут тро́шка зм'і́нені́й обр'ад / тут
гла́ва с'і́м'я до хати за́носиў р'і́зні́й рема́нен́т / чи то́ було́ у́праж'в'ід ко́не́й / чи
р'і́зне зна́рад'а / на́приклад ў́ сто́л'ара р'і́зне зна́рад'а / ў́с'о ста́вилос'а п'ід ст'і́л
// це́ було́ та́кі́ з'в'ича́й / шоб ў́ господа́рств'і ў́ не́го ў́се ве"лос'а / ў́с'о́ було́
спраўне́ / збру́йа дл'а ко́не́й / інстру́мент дл'а ка́ждо́го господа́р'а / чим в'і́н
зан'і́маўс'а по жи́т'у // де"ўйатна́ц'а́того с'ватку́ваўс'а Йо́рдан' / ў́ цей ден' ше
го́во́р'ат' Во́дохрешча́ // с'ва́тили во́ду / про́рубували ў́ р'і́чці́ опо́лонку ў́
вигл'ад'і хре"ста́ / там с'ва́тили во́ду / на́бирали во́ду доўдому / ос'в'ачували
сво́й по́мешкан'а / шоб ў́ хату не" при́ходили н'і́йак'і злі́ д'ухи / шоб ў́се
господа́рство / ху́доба і с'і́м'я бу́ли здо́ров'і // от так за́к'ін'чалис'а р'ізд'в'ан'і
с'в'ата //

с. Ставки Заліщицького району

Тут вирощують озиму пшеницю, цукров буряки, тютюн, розвинуті тваринництво, садівництво. На околицях виявлено залишки поселень доби пізнього палеоліту, рештки двох поселень та могильник черняхівської культури. [2, с. 271].

Інформант: Скочинська Стефанія Степанівна, 1937 р. н., освіта – 7 кл.

144. – Бе^нре молодїї ше одного х^лопа / старосту / їдут с^ватати // зас^ватають д^іїчину / і назна^чайут / ў нас ко^лис^е ро^били ку^лку // так називалос^е таке було с^ватан^е // їдут до к^сондза / к^сондз за^писуйє / оголошуйут о^пов^іди / а в^ін то^ди з його ро^дини / а во^на з^свої к^личут ко^го х^очут // хтос^ь дес^іт^ь / хтос^ь п^йаг^наїц^іт^ь / йак хто чу^ў се^нбе ў си^лі // по^втому ўже ў не^нд^іл^у / к^сондз оголошуйє о^пов^іди / три б^рази оголошуйє // ну ї назна^чайут с^вад^ьбу / то^ді ўже г^райут / то^ди ўже ве^нс^іл^а //

– Скільки днів було весілля?

– Три / бу^ў коро^ваї / а по^том було ве^нс^іл^а / а по^втом бу^ў про^пії // ў молодой бу^ў / ў суботу і не^нд^іл^у / а ў поне^нд^ілок ўже ў молодого бу^ў про^пії // в^ін ў не^нд^іл^у заби^ра^ў молод^у / то^вд^і мої ро^дич^і і там / б^ра^ру гостєї / їшли до н^іого / і там ўже за^ўїезували / на^віт^ь ше ме^не так //

– У що молода була вбрана?

– Кот^ра йак / кот^ра була ў вел^іон^і і су^кин^іц^і / а кот^ра була ў с^під^ниц^е і ви^шиван^ії со^роц^і і ў в^інк^у / то йак хто х^ті^ў // ў нас ка^зали ко^лис^е / шо то см^іт^е / то ўс^о см^іт^е / а тут ўже були ш^лах^тич^і / та йа^кес^ь так було названо / то ў нас ўже б^рала молода ў вел^іон^і ш^луб / а там / йак там / то б^рали ў сп^ід^ниц^ох і ў ви^шиваних со^роч^ках і в^іночки ве^нлик^і с^торч^ками // а ў нас йа то ў суботу була / то йа була то^же ў в^інк^у с^торч^ками / і ў сп^ід^ниц^е і ў ви^шит^ії со^роц^і / а ў не^нд^іл^у ўже була ў су^кин^іц^і і ў вел^іон^і //

145. – Як робили христини?

– К'ликали куму / йедну куму / другу / одну або дві парі // везли до церкви / ў церкві хре'с'тили / прийіздили зв'іги / кликали трохи со'б'і гостеї // ну і спраўл'ели такий бал' / таке було на'родже'н'е //

146. – Їа ўже за поле не' памн'атайу / йа ўже йак йа памн'атайу ў колгосп'і було / йа ўже робила ў колгосп'і // платили то'д'і не' так аж / але то'д'і л'уди йако'с' виживали / йак мо'гли / так йак зара / а зара / шо л'іпше вижива'ют // хто мае велику пенс'ію / тої і жи'є / хто не' мае / тої т'егне // йак л'уди мали хоч йак'і робо'ти / робо'т'іў не'ма / таї не'ма грошеї // і так і ко'лис' було // а йак було ше поле / то йа поле не' памн'етайу // а чула лиш с пе'репо'в'іду / шо мали поле таї там с'іяли / зби'рали то / але йа / ўже не' памн'атайу // йа ўже памн'етайу колгосп // а ўже по'тому / можна було жи'ти ў колгосп'і / а типе'рво с'е розва'лили / хто йак годин / хто жи'є аж ви'шче голо'ви / а хто нав'іт' і так не' жи'є //

147. – То ше ме'н'і росказували / шо тутка буў йа'кіс' пан // отут'во де ти'перка / б'іла / с'аво хата / то там кажут буў такий Чво'рак / пан'і йакас' жила / пан йа'кіс' жиў // ту те'перка де ко'н'уш'а // були побуду'вали на мага'зин / такий / на зе'рно // с'уди буў поставили ко'лис' / то жом / н'іби де'ржава / поставила ту була ха'ти / і засе'лили пол'аками // а туд'а де називали бо'лото / туд'а / де йа жила ко'лис' / то тамка л'уди со'б'і купу'вали поле і там с'е буду'вали // а по'тому чос' / були хто / ўс'і л'уди хто буў ў де'ржа'ўних будинках / були виве'зен'і на Си'б'ір // а так хто с'і ўже бо'йаў тих будинк'іў // ўже йак йа була / робила ў колгосп'і / то ми зби'рали кам'ін'а / а тож то було аж с'уди / аж до то'го / аж до церкви // і туд'а ше де ц'оц'а Марус'ка жила // то туд'а то'же були постаўле'н'і Жон'дов'і / ка'зали мойі ба'пка / шо то Жонд буду'ваў // а по'тому так ўже с'е ўс'о розва'лило / то йа не' то // та во'ни / шо во'ни мо'гли с'тавитис'а до л'у'деї // йупка йак шоўк // то ше ко'лис' ко'же'н маў с'вою госпо'дарку / була госпо'дарка / ше мали с'вої пол'а / ко'же'н со'б'і йак м'іў / так жиў //

148. – До Г'рин'ковец хо'дили до церкви / то була наша церк'ва / такош // шо там хо'дили кол'еду'вати / чи шо ўс'о да'валос'е до Г'рин'ковец / ми на'лежали

ўзагал'і / ко'ліс' 'була с'іл'і'рада Г'рин'к'іўс'ка / ўс'о // аж по'ўтому буў кол'госп / ў нас засну'вали тої / Ча'пайева кол'госп // то в'ін так розва'лиўс'е / по'тому час' забрали до Б'лишчинки / а так ўже с'і Г'рин'к'іўц'і пр'ийед'нали / то ўж по'ўтому так ўже с'е с'тало //

149. – Були ко'ліс' л'уди д'ружн'і / ба'гато д'ружн'ішч'і / л'у'билис'е / чим ма'ли д'і'лилис'е // д'і'лилис'е / шо на'в'іг' гет' ва'рили / то су'с'іда до су'с'іди / нава'рила то / на то'ўб'і то // ко'ліс' л'уди бу'ли д'уже д'ружн'і // то за'рас н'е / так поза'мика'лис'е / тої так // а ко'ліс' ми со'ўб'і / ко'ліс' л'уди н'е / сил'но бу'ли д'ружн'і // ко'ліс' йак на'в'іг' ше ішли / йак то ка'зали йак то за бан'дерами шу'кали / йак ішла ме'л'іц'і'я / то одн'і д'ругим перека'зали / то го'нили само'гон / с' того / з бур'ак'іў / а'бо ви'ливали / а'бо ше і штрафу'вали // то йак буў на с'ім ку'т'і / бу'ли т'і / мил'іц'і'я / то на с'ім ку'т'і / ўже л'уди перека'зали // а за'ра йак то с'е с'істи / і не' знати шо де с'е ро'бит / ко'ліс' бу'ли д'уже л'уди д'ружн'і / і по'д'іл'н'і бу'ли так'і // а те'перво таке'во'во ко'жн'і про с'ебе // ко'му л'і'нше / то'му л'і'нше // то'му г'і'рше / а так во'но і йе // по штир'наіц'ете'ро д'і'теї бу'ло / во'ни ўс'і не' жи'ли / але шо бу'ло ба'гато д'і'теї // семе'ро / вос'ме'ро / ко'ліс' ма'ло хто маў д'во'е / т'ро'е д'і'теї / так ко'ліс' бу'ло // там де мо'я ба'пка по'ходит / то ў них бу'ло с'ім д'і'чат і два х'лопц'і // то ма'йеш ўже бу'ло йіх де'ўйате'ро // ко'ліс' ўс'і ро'били ў пол'і / ў'читис'е н'іх'то // мо'я ба'пка ни бу'ла г'рамотна // не' хо'дили до ш'коли / бу'ли с'тарш'і / ба'вили мо'лочих / ну а т'і ішли на по'ле / то не' бу'ло тако'го / то ше де'к'рети / ў'дома / ма'йе ди'тину бе'ре де'к'рет // то д'і не' бу'ло де'к'рет'іў / с' чо'го мо'на жи'ти // не' ма'ло с' чо'го жи'ти // таї так бу'ло //

150. – Ко'ліс' йак ше хо'вали ро'били / зна'йеш / але ко'ліс' ро'били йак'і / так'і ск'ромн'і об'іди // ва'рили боршч / боршч там за'ва'рили / чи ка'пусту / го'луб'ц'і / таї йак'іс' бара'бол'і / таї йу'шку / за'р'ізали там чи ку'рку / таї ўс'о // а ти'перка то ше б'іл'ше йак на в'іс'і'л'е мо'же // таї то'же / хто ма'йе то ма'йе / а хто не' ма'йе / тої р'вес'е / але хо'че то'же / по'при з л'уд'ми //

151. – Зли'ва'е так кс'ондз во'ду на го'луву / і ма'стит по'ўтому ми'ром / ўс'уди / на чо'л'і / на г'руд'ах / на р'учках / на но'шках // а так лиш во'дичку

зливайе / п'ідносе т'рошки / тако в'ін зливайе / 'нав'іт' йакшо то п'ідт'кладає
'миску / шоби не" п'іт':е"кла вода на тка'нину // а так ў нас 'воду не" занурали н'е
// так 'мус'іли / так 'були б'ідн'ішч'і і бога'т'ішч'і / бо ў 'кого буў хлоп / то йа ўже
шо памн'е'тайу / та ўже ішла в'і'на / йа не" з'найу ск'і'л'ко мала 'рок'і'ў / та шо / та
того ж йа йе д'ітина в'і'ни / ну таі / хлоп'и забрали на в'і'ну / ли'шилис'а 'ж'інка /
н'і по'с'ійати / а йак ли'ши'ўс' 'йакі'с' та'кі' с'тарши' чолов'ік / то в'ін і не" 'годе"н
буў 'с'і'яти / 'але 'с'і'яў / а так шо ўже ж'інки ўже с'е ішли // 'с'і'яти 'с'і'яли / то
рука'ми с'е 'с'і'яло / борону'вали / і так во'но тоі / і так во'но ўже йа аж за кол'госпу
'вид'іла 'с'і'ял'ки / а так то йа де ко'лис' 'вид'іла с'і'вал'ки / не" з'нала / а 'пана не"
памн'е'тайу / а ўсе йак 'поле 'с'і'яли то //

152. – *Як обрабляли поле?*

– Ну а чим / ўс'о ко'нем во'рали / ко'нем / і плушк'ували / бара'бол'і / ўс'о
ко'нем с'і обрабл'ало // хто буў та'кі' сил'ні' господар маў два 'кон'і / а хто та'кі'
буў сла'бши' маў од'ного / і спр'а'гали / ти 'майеш од'ного і йа од'ного / і ми с'е
спр'і'гаем і так / о'рем по 'оранц'і чи так дес' по'й'хати 'можна од'нем / а йак
о'рати т'ешко / то спр'е'галис' / б'рали ме"н'і / ў 'мене о'рут / 'заўтра ў 'тебе / так
зноў / та йак на'с'і'яла / то зноў тут і тут / так зноў тут і тут / а по'тому ўже на
'в'есну та'ке 'саме // 'жали / то йа йак ше ў кол'госп'і ро'била / а по'тому 'ц'і'пом
моло'тили // ко'лис' о / пан маў // так ме"н'і 'ц'оц'а ро'сказувала / 'але то пан маў
ма'шину / та'ку шо моло'тила / а 'л'уди шо / ро'скинут так на подв'і'р'і /
з'машчували ко'ров'ечим г'імн'у'ком / ў 'земл'у / і так моло'тили // ше так'і 'ц'і'пи
бу'ли / ти 'може ше 'вид'іла та'кого 'ц'і'па / йа не" 'м'і'йу 'добре ним моло'тити / а
'ц'оц'а то моло'тила так йак хлоп / ну 'може / та наў'чилис'е // а ўс'о 'в'і'яли / до
'в'і'тру / п'ід'с'і'вала 'ж'інка / м'і'шки во'зили до мли'на // а мли'ни 'були / на во'д'і
мли'ни / 'були так'і / ў Г'рин'к'і'ўц'ах 'було два та'ких / во'доў го'нили // во'на і
та'ка бу'ла / 'але там во'ни за'гачували / і тим 'ко'лисом то'пили / та'ке бу'ло 'колесо і
во'но так ним кру'тило // і о'той пас так ним кру'тило ўс'о // а йак 'дома то на
'жорнах мо'лоли // два ка'м'і'н'і / о'дин на с'под'і д'руги' з'верха / ста'ру тож / так і
так кру'тилис' та'ке бу'ла та'ке з'верху 'титко / так т'уда ки'даеш і кру'тиш / кру'тиш

/ крутиш // але то таке було знайеш йак то / зарас посл'ідна / не^н посл'ідна / а така знайеш / разова мука / вона не^н була б'іла / вона така / була йак то така / йак то хл'іб йе такий чорний // та така мука була // але було так йак колис' / було / ну а шо ж // по^нтому ўже йак п'ігл'ували / то треба було мати шо / в'ідвезти було / а йак не^н було шо то / і жаром хл'іб буў / і давали ше кукурудз'анойі муки / нав'іт' парили і давали до муки / та / та ўс'іл'аке було / Боже //

153. – *Птицю яку тримали?*

– Та тримали тоже / і кури / і гуси^с / і качки / та чо не^н тримали / тримали ше / тримали // свин'і / там хто йак м'іг / хто д'воє / хто йідно //

154. – Кажали шо старшиї маў бути насл'едником // так казали / йа не^н знайу / так ў нас не^н було //

155. – *Як ходили на базар?*

– Хто йіздиў / хто маў кон'і / йак були кон'і ше с'войі / то йіздили к'ін'ми / а хто не^н маў / то п'ішки ходиў // базар ў Зал'ішчиках і ў Тоўстому / йак і те^нпер / і аўтобусом зайіхаў / ў Зал'ішчики // та і було //

156. – *Як відпочивали?*

– Так йак і те^нпер / ішли ў не^нд'іл'у / ішли р'ано до церкви / ішли с церкви / таї так і в'ітпочивали / а йак часом жни'ва / йак т'раба було / то і снопи возили с пол'а / і т'раву / ну а йак же / бо би не / та так ўс'о та йак те^нпер ўже / йак майеш т'рошки / таї думайеш / аби не^н з'могло // колис' то нав'іт' казали / і кс'ондз / на казан'е / то в'ін нав'іт' ме^нн'і казаў / шо йак жни'ва / то т'раба спасати зе^нрно / то^нму шо то к'лапот' дл'а л'удеї / дл'а п'тици / бес того не^н могло бути // так і було / ну а шо ш //

157. – *А постили колись?*

– Постили ше б'іл'ше йак ти^нпер // ти^нпер то т'рохи і так пос'т'ат / а колис' сил'но постили // мойі бапка казали / шо йак постили / то нав'іт' молока не^н / за ц'ілий п'іст сеї сорокоден'иї / то назли'вали до бочк'іў / так'і були дубов'і бочки / то во^ни зли'вали сирватку ў т'і бочки // і во^ни / хто шо сирватка стоїала // во^ни ў жни'ва пили зам'іс'т' води / ну йак нав'іт' не^н було / таке осв'іжайуче / таке /

пили таку сирватку // а те^нпер йа с^в'іжойі / те^нпер не^н годна / ну а во^ни пили /
|видиш // так во^ни ме^н'н'і / ше росказували // йа се не^н памн'атайу // але постили /
|постили / ну та йак же / шо тайак і те^нпер / Пе^нтр'іука / ц'а пере^нд Петром / це йе
там чи / дв'і не^н'д'іл'і / чи три / залеже йак с^в'в'ета // ти перка майеш перед цими
с^в'в'етами / це ўже / називайец'е // а це ўже буде / Ве^нликий п'іст / ўже п'іс'ла
с^в'в'ет // так буде не^н знайу с^к'іл'ко тих м'іс'ниц' заїде / а по^нтому ўже заїде
Ве^нликий п'іст // ше йе Спас'іука йе / то ше тоже пере^нд Спас'іуком п'іст // шче з
|даўних давен в'іночки с^в'ітили / так і ти пер с^в'іт'ат / так і те^нпер / с^в'ітили /
ўс'о / так / та во^но пе^нредано так / с покол'ін'а ў покол'ін'а ўс'о їде //

– А по скільки віночкі?

– Хто к'іл'ко хт'іў / колис' плели три / пйет' / деўйит' /

– А з якого зілля?

– Р'ізне було / збирали ў р'ізних / то йаке йе таке / але ўсе казали / шо
наїл'інше то / чибр'ек / чибр'ек / та ше також / то си^нен'ку / чибрец' // а шче то
так'і тоўтен'к'і / таке во^но / то ў нас нав'іт' тут'во / п'ід тим було / п'ід йасе^ннем
/ але сего року / казали шо не^н було / вигор'іло / а так збирали ўс'іл'аке з'іл'а /
с^в'ітили / і во^но ўс'о там таке було пом'ічне // то йак ко^рова тил'е майе / то
|того с'і давало / йак мер с^в'іч'ен'і в'іночки п'ід^т голову // росх'ідник то видиш
/ тоўтен'ке / то росх'ідник // ўс'о йагоди / йагодин'е / йаке було таке збирали //
коли пастис'е худаба / то нем ўсе виган'ети / шуткойу майе виган'ати // то^то
з'іл'е кладут / так // а то ше на Тр'іц'у с^в'а'тили / ну йа нав'іт' / стр'іте^н'с'ку
с^в'ічку / Стр'іте^н'е / йа со^н'бі ўсе купила / воскову таку / б'іл'шу / а та йак ти
св'ічок зо три нав'іт' б'іл'ше / бо йалис'а / бо йак то кажут' така чорна хмара їде
/ йа с'е так бойу / то ўже с^в'ічу / кладу на в'ікно / с котрого боку їде хмара // а
во ў Іваника ко^н'рову ўбила / так ўбила // ў нас кажут гр'ім // гр'ім ўдариў /
гримит / то блисне це то гримит / шо во^на так тоўд'і страшно / блиско і во^но
ўже по^нтому ле^нтит йак стр'іла / йак огон' / а там йак йа жила / то ў нас були там
топол'і так'і топол'і / то ў топол'у / ўдариў буў //

– З чого воно б'е?

– Це н'іх¹то не^н з^ннайе //

158. – Чому не можна виглядати в вікно?

– Ну то йа не^н з^ннайу чо не^н можна // а^би / бо л'у^дина тоже ма^йе ма^гн'іт а^би не^н прит'а^гло / прит'а^гати може / би прот'а^гу не^н було / закри^вати ка^жут / видно з^ннайеш шо / воно т'а^гне прот'а^гом // і так / то^то ка^жут не^н сто^йати коло в'і^кна / би бу^ли д^вер'і не^н под^творе^н'і / би не^н було прот'а^гу //

– Шарові блискавки є?

– Не^н з^ннайу // а може когос' у^били / а то Л'у^ба / л'у^дина / може / може / од^ну у^чите^л'ку / во^на у^чила у нас ро^с'іс'ку мову / ка^зали шо сто^йала / блис'ко в'і^кно було / а во^на коло г^рупки / і йі^йі у^дарило і у^било // ну а во / у^тойі / у^гарма^тихи // то було / то ри^зетку вир^вала / так зал^е'т'іло до х^ати і ри^зетку вир^вало / гр'ім тої / та блиска^виц'а // це йе / та не^н добре // та так може бу^ти / а чо кла^дут // та так ко^лис' у кол^госп'і стир^ти та^к'і / з^ннайе'ш / памй'тайеш може / до^уг'і / та^к'і ве^л'ик'і / стир^ти // к^лали гро^моз^води / у долину // к^лали та^к'і т^рошки ви^шч'і / н'і^ж т'і стир^ти / і так т^рохи дал'ше // тутка бу^у та^кі^й дере^у'йна / та^ка т^чика може де / на ш'іс'т' / на в'іс'ім метр'і^у / а на го^р'і бу^у та^кі^й ку^сок жи^л'іза / і о^то во^но ка^же йа^к ле^т'ит / і во^но у^дар'айес'е у то^то і ле^т'ит то^то у^земл'у / а так то мо^гло п'іти у стир^ту // то^то у^даралис'е у т'і гро^моз^води // було / та чо не^н було / але чо^с' к^лали / т'і^л'ко було / але ни кла^дут / но коло стир^ти хло^пи гро^моз^води / але чи во^но помо^гло / чи не^н помо^гло / не^н з^ннайу / то так було //

159. – Малам ш'іс'т' рок'і^у / то с'ем ли^шила / ма^ма по^йїхала с се^с'т^ро^у на Пол'шчу / та йа с'е ли^шила коло ба^б'ц'і / коло ц'о^ц'і // але Бо^же то було добро / два^наїц'іт' рок'і^у / о^дин ко^ник з'а^ду / дру^гий спе^н'реду / і п'ішки до За^л'ішчик / а^бо с'уда на Ду^плишче / і там / так називали / йа^кес' поле було / ка^зали мо^к'іти / то йти / с'уда^во на Бе^дрик'і^уц'і // там дес' була гу^рал'на / то у гу^рал'ну у долину // а там де ко^ли / ко^лис' робили сп'і^рт / сп'і^рти робили // там було тут^во коло Бе^дрикове^нц / там було // а по^тому йа не^н з^ннайу ко^ли / чи кол^госпи / де

то то роз'ібрали / коли не знайу / йак йа ўже ходила / то там ми тож / ўже було таке / ўс'якого такога //

160. – Пле^ттут так'і кошики / так'і кошики кобил'і називали / а те^тпер знайу шо т'і кошики були / тайак з горожини / горожини / така груба така йак два пал'ці / і така вона була мн'аха / і так йі'йі плели / ручки / так'і / дв'і / ручки / і так / ну ше йа до школи ходила // с тим кошиком / шо колис' були чи шос' таке^тво / с тим ходили // так само було / ро^с'ііс'ка / україін'с'ка / н'імецка то ўже н'імецку ў п'ятому клас'і / тоже математика / ф'ізики йа не^т памн'атайу / чи ўчила ф'ізику // йа б'іл'ше н'ічо / не^т ўчила // коже^тн ўчите^тл' маў с'в'іі пре^тдмет / так // ф'іскул'тура буў ўчите^тл' //

161. – Та до поки буў Соїуз / то до церкви не^т ходили / та то не^т наїг'ірше / а коли ішоў паску с'в'ітити / то наї Бог боронит / то до церкви / не^т іш'лос'е то / не^т д'іл'а була / але мус'ілос'е бути ў школ'і // бо йак би з / не^т буў ў школ'і / то то^тб'і ўже пове^тд'інка знижуйс'е / ў тебе ўже оц'інка зниже^тна // то не^т було так // та то ўже / шо тут'во ўже // йак 'моја Марус'а була в'ід'ана / приїхаў / з Грин'ковиц тої / Чухр'іі чи йак в'ін с'е пи'саў / то в'ін робіў ў колгосп'і / то рос'казуваў // приїшоў / пеўно було дес'іт' / по шес'т'і // то йа маў борше приїти / то вони так перев'ір'али / так шо мус'іла тешча принести паску с'в'ачену / в'ін каже тешч'і / шчеї тешч'і не^тма // каже стаў в'ін / з'іў таї по'їїхаў / а так було строґо сил'но // то шо ўже тато памй'атайе / та йак н'е? // не^т раз приїздили с того / Зал'ішчик / з районом на пров'ірку до школи // і не^т раз / коло церкви йе / чи ход'ат // вони таке / вони до д'ітеї не^т мали п'рава / а ше йак ўже так'і були / шо до школи / то вони по^ттому ўже шо / до ди'рехтора / а ди'ректор // до н'ого / до д'ітеї / таке було // те^тпер де шо хоче^тш с'каже^тш / н'іх'то тоб'і н'ічо не^т с'каже // наї Бог бороне / шо би колис' так призи'дента / так по'казували / чи там / по кави'нет // то де були би / то буў би ў т'ур'м'і си'д'іў / шо то // то н'іх'то не^т маў п'рава шос' сказази / те^тпер дали т'рохи л'уд'ам вол'у // шо не^т зле би було / би кажу / йак би л'уди мали грош'і / а би мали робо'ти / шо би ме^тн'і зара було // йа зн'імайу пенс'ійу / то йак би мали об'оје робо'ти / вони кажут / шо то сил'но

ве^нли^чезн^і г^рош^і / але наї би ^мали по с^ім ^соток / таї ўже ^можна ^жити // ну а во
 дв^і пенс^ійї / а шче йе д^воїе д^ітеї / таї поп^робуї шо то / ну а йа к^іл^ко ^майу /
 тих в^іс^ім ^соток / таї д^{ев}іт^соток ти^пер / та ^мала ^менче / але ўже д^{ев}іт^с / ну і
 шо за тих д^{ев}іт^соток те^пер / зап^латиш / зап^латили с^віт^ло / зап^латили газ /
 шоб в^ін тої газ про^віў / ну а шо с^е ли^ши // а там д^ивис^е / зо^рати ^поле / ўже йе
 з^найеш к^іл^ко / дес^іт^с руб^ліў за ар / чи два^нац^іт^с / два^нац^іт^с // ти^пер
 два^нац^іт^с ўже / ну / а по^тому з^найеш к^іл^ко ку^лти^вац^ійа / ну а ше шос^с
 по^сіяти / при^дес^е з^ібрати / зноў о^рати / ну і поп^робуї і ш ^чого / і йак те^пер
 та^ка та л^удина ў се^лі ^крутит // йак ^годна / так ^крутит / таї ^кажут ^поле / ^поле /
 про^дати // таї пе^ўно ўже про^дас^{те} // те ^поле таї уже // ко^лис^с ^луди так ^ташко
 купу^вали / про^дас^{те} / а ми ^буде^м ра^бами / не^ма шо ро^бити // або ^тайак і
 те^пер / п^ішоў ро^бити до ^пана / таї йо^му шос^с с^і не^н спо^добала / чи стаў на
^ногу / таї в^іт^правиў / таї ўже ли^шайеш^с і без ро^боти // бо ко^лис^с бу^ли ра^би / то
 ше ^били / а ^зара ўже і не^н ра^би / і ро^боти не^н ^може^ш наїти // шо то ба^лакати /
 ме^ні ^траба / йа не^н ^кажу бу^ла б^іда / таї б^іда / бу^ла би йа^кас^с ро^бота / дес^с
 бу^ла би та^ка ро^бота / тої ўже наїби то / ага / би сто^рож / стаў би сто^роже^м /
^було би ўже йа^кис^с ш^іст^соток // ну а вона наїби там ^мала ^тоже ш^іст^с / ну а
 шче ^моїа пенс^ійа / таї ўже б^іди не^ма / ўже би м^іг ^жити // а то шо //

162. – А там ху^доба бу^ла // то і йа там ро^била / там те^пл^ета ^були / ку^ри
^були // та на ^куро^х ^було ^добре там с^і не^н на^робиш / на те^пл^етах с^і на^робиш /
^гноу с^і на^вітки^дайеш / і йїди с^і на^носиш / ^мусиш ^бігати ^пасти / се та^ке / але
^ўс^о йїдно / наї ^буде та^ка йак ^ца ўже не^н п^іде / мо^лоча ^піде / бо тра ко^пі^їку //
^пішла і та^ки шос^с заро^била / а ^ца шо хоч ^робе // ше дес^с по ^селах / кот^ре се^ло
 ве^лике / то ше шос^с йе // це ўже ^добре / шо ми ше по^том ^орем / то ^майеш / йак
^ўз^ели то ^поле / то ^майеш / то ми ^ўз^ели два^нац^іт^с ^корц^іў зе^рна / ну шо ўже
 хот^с то / хот^с так с^і не^н ^ўкупили / але ўже хот^с то // а так тої / та^ка ^кажут / а
^далисти / ну а йак сто^йяло ў ^шаф^і ^ліше ^було / ну шо ме^ні ^нин^і даў / ^пару
 руб^ліў заўтра / а ўже вигу^дуваў і про^даў зап^іў^дурно / але ўже хот^с йе ў ^купц^і
^пару руб^ліў // шо йа не^н з^найу / ^тіл^ко ^моїй д^ітиска ^пішли / с^і оба ^разом

ўчы́ти / то н'і́би Олег / ў́же не" зна́йу на йа́к'ім ку́рс'і бу́ў йа́к В'і́талик п'ішо́ў /
|мо́я пенс'і́а ли́ше / і по́пробу́ї / і йі́х от'рима́ти // то та́к / та́м по́зичу / і чи́кайу
до то́й пенс'і́й / шо́би в'і́дала / а та́м п'рйі́де ў́же т'раба́ зно́ў / то ў́же до дру́гой /
то ў́же та́к не" по́зича́йу д'уже / та́м по́зичу / та́м та́м в'і́дала / а са́ма хо́дила
|б'і́л'ше |Бо́же / ў́ су́кинц'і́ |зам'і́с'т' со́рочки // та́ку ста́ру су́кинку та́ї ў́же
|зам'і́с'т' со́рочки / бо не" |бу́ло / йа ў́же те́перка во́ни ў́же / йа́к не йе́ / то́ї со'у́б'і́
за́робиш / то́ї со'у́б'і́ т'рохи за́робиш / та́ї ў́же та́ко / а бу́ло / б'і́да |чо́рна / йа не"
зна́йу / йа́к то |дал'ше́ |ма́йе |бу́ти / йа не" зна́йу / йа́к то́ї н'і́чо не" з'м'і́нит // шем
|чу́ла |але / йа не" та́ке і |слуха́йу / шо́ ка́жут / шо́ |зем'л'у́ ше́ йти́ |прода́вати / та́ на́ї
ў́же по́прода́йут / л'у́деі́ ў́же по́дус'а́т // |нашо́ йі́м л'у́деі́ // |але́ йа́к |нашо́ / а х́то
бу́де ро́біў // та́ че"ка́ї / |вид'і́л'а́т йо́му на оздо́роўче́ / |т'рйі́ц'а́т дв'і́ |тис'а́ч'і / шо́
ти́ ра́хуі́ |к'і́л'ко ме"н'і́ / тра́ |ро́к'і́ў скла́дати / |але́ йа́ |ма́ла то́ї / ў́с'у́ |суму́ / і н'і́ц
н'і́гд'е́ йа не" |купу́вала / н'і́с'к'і́л'ки |ро́к'і́ў / то́ йа́ до́жйі́у / |але́ йо́му |дали́ / то́то
в'і́н |дума́йе / шо́ йа́ то́то не" |ма́йу // йа́ н'і́чо не" |ка́жу / йа́ / ну́ |чо́го |наш'і́ |л'у́ди
|ма́йут |йі́здити / дес'́ х́то зна́йе́ по́ с'в'і́тах / чо́го? / шо́ ў́ нас не"ма́ шо́ ро́бити
не"ма́ зе"м'л'і́ / не"ма́ / бу́ў ў́же то́ї ко́лгосп' / ў́же бу́ў с'е́ ў́тихо́|мири́ў / ў́же бу́ло
йа́к'і́с' ка́заў / |бу́ли |ста́н'і́ / |бу́ла ка́зали́ / а та́к ў́с'о́ |порозва́л'ували́ н'і́х'то
н'і́кого не" |пе"та́йе / на то́ і шо́ / та́ ми |на́в'і́т' не" |д'і́с'тали́ ма́йно'вих |пайі́ў / ми́ ш
не" |д'і́с'тали́ // бо́ йа́ зна́йу де́ во́ни п'і́шли́ / т'і́йі́ ма́йно'в'і́ |пайі́ // по́ |села́х |л'у́ди
|ма́ли / йа́к не" |запла́тили́ йі́м / то́ бо́дай́ йі́м во́рали́ го́роди́ / |шче́ / т'рохи́ /
за́дурно́ / а ў́ нас не"ма́ н'і́чо / |мо́йі ў́же / ро́били́ |шос' / не" зна́йу / |ма́ли / |пйе́т'
|тис'а́ч / чи́ шо́ / шо́ ў́ ко́лгосп'і́ / та́к і до́ |нин'і́ / йа́к |нин'і́ / |йі́д'н'і́ / не" |раз
про́далас'і́ |ко́рова / за́ ко́лгоспу́ |ка́жу а́ / |д'і́тиска́ ро́стут / шо́б |бу́лис' с'і́ |ўчы́ти /
|дала́ на́ |кни́шку / за́брали́ / не"ма́ / н'і́ц та́ї ў́же с'і́ ко́лгосп' / по́чаў́ ро́звал'у́вати /
н'і́чо не"ма́ // йа́ то'у́б'і́ |ка́жу / ро́била́ / йа́ не" |ка́жу / з'ра́зу |бу́ло |т'е́шко / |по́л'а /
зна́йі́ш / |по́ки т'і́ |по́л'а́ с'і́ |пови́роб' / бу́ли́ та́к'і́ / шо́ то́ / бу́ли́ |ко́лис' |па́нов'і́
|по́л'е́ / то́ бу́ло / та́м с'і́ |па́сла́ |худоба́ / та́м бу́ли́ / ста́р'і́ |йе́ ў́ ку́л'і́на / о́ / та́кі́
ко́лгосп' / н'і́ с' |те́го / н'і́ с' |с'о́го / т'рохи́ то́то / |пови́т'ро́йува́ў / |по́ки шо́ / не"
пла́тили́ / |але́ ў́с'о́ |йі́дно́ / ше́ |ко́ли́ |л'у́ди́ т'рохи́ |ви́жи́вали́ / та́ ў́же / та́ те"п'ерво́

на востанку / не^н було такої б'їди / такої критичної / ну то шо / йа не^н кажу / шо багато получала / Марус'а мала тис'ачу / тих сто рубл'їу / а Слаўко маў сто сорок // то се йа то^вб'ї хочу сказати нин'ка / шо зо тис'ачу того / не^н купиш / шо вона купила / за сто рубл'їу / мешти куштували так'ї / ф'аїн'ї мешти / найдооршче були сорок рубл'їу // то вона за сто рубл'їу могла со^вб'ї купити ф'аїн'ї ко^с'т'ум мешти / і шче / і шче / на прожиток / бо бохоне^н'ц' хл'їба куштуваў дванац'їт' коп'їюк / а б'їлії двац'їт' / то то / ўже не^н було б'їди / цукор с'їмде^н'с'ет' с'їмде^н'с'ет' / в'їс'їм коп'їюк то / то ўже йе тако шо с'їмде^н'с'ет' коп'їюк / гречка / гречка то / зо^в'с'їм малин'ко / куштувала / та йа^вби зара // горох може та таї ўже л'уди жили / таї мали ко^рову там / то то / дл'а себе / мало коли / хто ўже ї продаваў пац'ата / там дес' ко^рову / йа^к'ус' продаў / таї маў города / таї не^н було ўже б'їди / н'е / і будувалис' л'уди / і складали гаї // продаў ко^рову / то купиў / цеглу // та йа за ко^рову / ми купили ўс'у цеглу на хату / ну а шох // і шеї шо куштувало / наї би може / йа шос' не^н знайу / тоже шос' ко^п'їїки / бо то було так'ї пушч'ї б'їл'ш'ї / сеїво / шо наша хата / рубел' двац'їт' листок ш'їфе^н'ру на мете^н'р / не^н знайу к'їл'ко йа / мете^н'р на двац'їт' / та то / шо було / лехше с'ї будувати / мате^н'рїал ў колгосп'ї / вписали ми були / мате^н'рїал по т'риц'їт' пїет' рубл'їу // ўже го^в'тов'ї / по^в'р'їзан'ї ўс'о / йак маїе бути / таї йа^вби йа поклала хату / с' чого // та ко^вби прожїу // йа не^н кажу / кажу даїут / сте^н'пенд'їю тим д'їт'ам / ну і шо йак / добре / дивис'е / йак дали / брала мойа Марус'а // двац'їт' пїет' рубл'їу / чи йак // то вона могла / дорога до / до Чорт'кова була / сорок коп'їюк в'їд неї // бохоне^н'ц' хл'їба двац'їт' коп'їюк // ну ўзагал'ї / йак вона п'їшла за рубел' ў столову / то вона найїлас'е отако // а шо ти нин'ї за рубел' купиш // пачка с'їрни^к'їу коштуїе два п'їд'їс'ет' // пачка с'їрни^к'їу то де^н'шев'ї / йїден с'е ўломе / йїден то^н'несе^н'н'кїї / а йїден не^н маїе с'їрки / ну та / та не^нма н'їчо д'оброго / і ўс'о // таї ко^л'ис' / йак не^н йе / було багато л'уд'ам лехше було // ўже ўс'о / їшло на танче / ўже л'уди ўс'о мали // мали плашч за сто рубл'їу / шо ї ну /

а те^мпер / шо йе за сто рубл'іў // те^мпер за сто рубшл'іў не^ма чо до Зал'ішчик'іў
йїхати // те^мпер |дорого / до Зал'ішчик с'ім рубл'іў // о / а те^мпер с'ім рубл'іў //

163. – Йа те^мпер пе^мчу ў ду^хоўц'і // то було ў |кого / ў |кого штир'наїц'іт' / ў
|кого дваїнаїц'іт' / а там шо двайц'іт' пїет' // бо в'ін цвїте ў л'іт'і // то во^на / то
те^мпер йак |були // |зиму / йак замерзні то в'ін роз'мерзнец'і / а та йак ў л'іт'і / то
в'ін зацвїте / то шо з |него // то не^м того / йа не^м з'найу чо / ну та чїкаї / пїец /
т'реба було дроў на |руку |добре так // чи ше т'рохи // палїти не^м |буде^м / то ў
ду^хоўку ск'іл'ко |хоче^м / ага на раз / то тих ба|тончик'іў ш|тири ў |мене // а йак
н'е / то дв'і к'руглїх / так'ї йак коліс' |були хл'їби // та за к'іл'ко / таї за го|дину
|часу йе ўже хл'їб // |добре пе^мчем то го|дину / п'їўто^{ра} / |але т'раба ту п'іч ве^млику
ше напалїти // йак не^м напалїм / то хл'їб с'ї не^м спїче // таї мойї ўже пе^мк'ли / |але
с пе^мч'ї / в'ін буў смач'н'їшї / бо в'ін буў такиї |впеченїї |фаїнїї / такиї / такиї
|фаїнїї / ну на // шо ў |печ'ї / н'їх'то бї не^м боро|нїї / |але по|пробуї напалїти //

164. – Які зняряддя були?

– Ло|пата / і тої / і кац'уба // ло|пата / то на н'у ў|саджували // а кац'уба то
|кажут була там така жил'їзна / не^м дереўїяна / бо була бї зго^мр'їла / вит'агали
то |вугл'е напе^мред / за|тула така / за|тула / наду|вайес'ї // а йак там / ўже тако / не^м
раз на с'їв'ета / чи коліс' хт'їли / то там ск'лалї студе^мнец' вартїти / ка|пусту /
|голубц'ї // то ту|во // ту за|тулу / то г'лином об|машчували / напалїли / то
поза|пїхали / об|мастїли // йака то смашч'на ст'рава // ну шо ў гла|душчиках мо|гла
|бути // та в'їд |того л'уди тїперка не^м |маїут здо|роўл'а / |через тої Чор|нобїл' //
|було пов'їтр'е чїст'ен'ке / |менше маши|н'іў |було // таї во^но ўс'о // а те^мпер л'уди
так'ї сла|б'ї / тї двїс'е / к'їл'ко л'удеї сла|буйе / а та|ких мо|лодїх / |нав'їт' |д'їти
// |маїем |д'їти / ма|лен'к'ї |д'їти / |род'ац'е / |раки |маїут / з|в'їтки / не^м з
рад'ївац'її //

165. – Н'їц бї бу|лас |мала / тої / ха|лат і та|почки // а |б'їл'ше ме^мне не^м
ц'їкаво / на|значїм і да|ваї / а |ни'н'ї // |нав'їт' та |вата / |нав'їт' йа|кес' ка|заў / ўс'о /
гет тра ку|пїти // ну таї хто |може / то |може ку|пїти / а хто не^м |може / кат / не^м їде /
таї ўс'о / таї тоїво / чо|го |буде їти // а було бе^мсп'латно / а |зара шо ка|зати // то

було ве^нлике // а ^нин'і не^нма н'іц / і дохто^ри / не^н то шо ше л'ікарство купи^ню / а ше йо^му к'іл'ко йо^му / тра ^дати // йак не^н даш / то не^н ^дивиц'а / ^дохтор не^н ^дивиц'е до л'у^дини // хто ^має гроше^й / то^й ^нин'і пан / чи в'ін учені^й / чи не^н учені^й / в'ін пан / ко^лис' те^нпер б'іне^нсмен / а те^нпер зло^ди^й / ко^лис' наш Моч'ічан / не^нбошчик / та^ки^й в'ін ма^у ўже ^пе^нўно в'іс'імде^нс'ат' ^рок'і^у // ну і с'чого ма^у ^жити / по^йіде до Че^рно^вец / йа^койіс' ^купит ^синки / зо три ^паче^нчки ^др'іжджи / там до^рога ^тайа / бу^ла / при^йіде на^зад у се^нл'і / там за рубел' чи за к'іл'ко там / а те^нпер то^во ўс'о прода^йут / за^бира^йут / ўс'о / та^й ўже б'ізне^нсмени // с'по^дн'е но^си^у на т'ім / на ^дротику // ^зара ўс'о то^то / б'існе^нсмени / ве^нлик'і / мал'і / а ве^нлик'і то так //

166. – ^пе^нўно шо так / та ўс'о бу^ло / ўс'о бу^ло здо^рове / ўс'а йі^да бу^ла здо^рова // то ко^лис' купи^ню ко^вбасу / шо^би ў н'і бу^ла йа^кас' ^хім'і^йа / йа^кас' на^м'ішана // хто та^ке / де там бу^ло / йак купи^ню ^масло / ^масло ко^лис' / йак ^сон'ечко при^гр'іло во^но / то во^но розр'ідало / а ти^пер / йак мар^гарина / йак ўр'іжи / йа^ке то^й ^масло / на^зивайес'і // ну ўс'о / ўс'о / п'ід'роби^ли / і ол'і^й на^в'іт' п'ід'ропка / ўс'о п'ід'роблене / н'ічо не^нма ^чистого / шо^би л'у^дина ^зіла / х'іба то шо ^викопа^у / то^то ўже ^кропиш ^хім'і^йом / ну / ни^ма н'ічо ^чистого // але ше хот' / йак зар'іжиш сви^н'у // і ше^й сме^нр'д'ече / ше^й не^н здаш / ^каже до ^мене / та / ^лес'а Реп'чушина / ^див'іц'е ^каже ^цоц'у / шо то та^ке йе / йа ^каже / ко^ли при^йма^й до ^мене / ў ^ме^не ^мйаса / з^робл'у котл'ета / ^каже м'і^й / В'італік / але се смаш^н'і котл'ета / п'іду на базар ^купл'у / та^ж так са^ма ^робл'у то / ^мамо с'і котл'ета не^нздал'і // не^нздал'і не^н ^має сма^ку / та^й ўс'о / шо то // то шо не^н по^мерло / то во^но / ше йа^гби здохло / то н'ічо / н'ічим не^н ^гудоване / йакшо во^но не^н пере^дало хо^роби / то н'ічо / там ўже ^може а так / але то йа^гби так / шо^би ўс'о в'ід' тойі ^хім'і^йі // бо во^но рос'те / во^но ўс'о с'і ли^шайе ў л'у^дин'і / в'ін с'і не^н пере^варуйе / в'ін сто^йіт ^ціліі час / во^но йе ў л'у^дин'і / ну і чо ^луди хо^р'і^йут / ^чере^з се / на^йб'іл'ше хо^р'і^йут // то шо бара^бол'і / о то шо жу^ки / с'і ^кропит / то шо ^трохи / ^тоже іде / але // та^й та^ке ўже н'іц // ну ^мусиш / та ^мусиш // та ти йіх не^н зоби^райеш / ти йіх не збе^нреш / та во^ни йак заче^нрвон'і^йут / та^к'і ве^нлик'і /

збираєш / вони їх їе і їе / чи їа не знайу звідки вони с'ї берут / вони і
перелітайут / їа тоб'ї хочу сказати // вони лит'ет / їак т'ї мухи // а тоїт майе
їже обліпло / корч / то рахуї їсо решта / то вони ї сеї момент гине / та вони
мус'ат / та вона тоже їсо не п'їде ї землу // але шос' п'їде шос' н'е // бо
земл'ї тріхи на н'їм їе // але то шо їже їа тоб'ї кажу / готове даї / ну нашо / до
того масла дайте / бо / аби воно с'ї зберігало // таї наї с'ї зберігаїе / таї
їакиї' строк майе мати // а їак воно с'ї ростіпило / ага то їа шос' / а та їа
знайу шо вони даїут / скажут тоб'ї // шо їсо то і то масло і / воно і смаку
такого не майе / і воно // сонце с'їв'їте / а воно тве'рде // їа їїх не купуйу // а
їак н'е то с'їе об'їду / нав'їт' / їа тоб'ї скажу шо так / було їак / моїї с'ї
хлопц'ї їчили / шо н'ї куреї їа соб'ї не р'їзала / х'їба то шо їїм траба було /
н'їчо / і ше коли / свин'а нам ше здохла / пережилам на ол'їїу // с'їїно пережила
/ аш добре шо хот' земл'ї тріхи мали // а типирво їак не знайу шо / терлам
їако с'ї ти пл'ацки терлам / думалам / пл'ацки терти / а то була п'їетниц'а на
ол'їїу / бо їа ї п'їетниц'у і так не їїм / ну а то п'їст / їл'ела їа того ол'їїу ї ту
бре'танку / думайу аби тріхи в'їн буї такиї смачн'їшиї // їа на д'ругїї б'їк
обертати того ол'їїу / їже не'ма // де воно кажу / Марус'у / Марус'у / шо с'їм
вол'їїом / вона каже / їа де знайу / та так дес' кажу н'їби їого п'їе // ну то шо /
шос' воно / шос' там ї н'їм їе // та їак / се не може бути / так шоб в'їн буї /
такиї їак майе бути ол'її / а так би в'їн вигараїу // бо кажут / а / тої /
ф'їл'т'рованїї тої ол'її / о то в'їн менче їде / менче їде / колїс' л'їуди били т'їм
руками / били / їшли до ол'їїн'ї були / чи ол'їїн'ї / бо їа рас булам / с'їмажили
тої / сон'ашник / с'їмажили / по'їтому мо'їлоли / а по'їтому то такиї буї лантух /
такиї з грубого полотна / засипали і закручу / крутили так / і в'їти так ол'її // та
в'їн буї такиї пахн'учїї / та в'їн такиї буї / їа аж дв'ї лишки / тако шо таке /
було с'ївоїе / там опс'їїаїу доїкола город' / та к'їл'ко того було // але ми їого /
їак їз'їла на бре'танку / с'їмажила / і воно було масне // а се їа не знайу // то
їже / їа тоб'ї кажу / їа їже н'їц не знайу // їаг'би даваї ї м'їс'ц'ї / їа б їже не
хочу / не то шо жити хочу просто / їа не майу ї н'їм смаку // а їчорам / булам

на службу́ і́ Бож'і́ / така коубаса́ фаїна́ / така йак ко́лис' була́ / сил'но́ рубле"на́ /
таке мйесо́ / так'і́ кусочки́ мн'еса́ // але то мйесо́ / ў́ ч'імос' мус'іло́ мокнути́ /
йа так соуб'і́ са́ма приоста́ўл'ейу́ / йа са́ма так виджу́ / і во́но там гет' сирувате́ /
таке лиш то шо перемокло́ / і то́то спе"к'ла́ / а́би ва́га була́ / а́би була́ ва́га //
йаг'би во́но було́ обдимлене́ / йаг'би во́но було́ добре́ скопче"но́ / до йі́ди то во́но
було́ би / мало́ смак / бо то мн'есо́ // але то йа тоуб'і́ кажу́ // набухайут / во́ни /
кажут / шо дес' там / ў́ Зал'шчыках́ робл'ат / то кида́ют ў́ йакус' ван'енку́ / то
мочут / і по"тому то́то с' того́ робл'ат коубаси́ / і то та́ / так кажут / да́йут кілу́
кубаси́ / в'іс'ім кіл'сол'і́ // то майеш кубаса́ // не"л'іпше шо йа з'ім по́машчене
о́л'ійом барабол'у́ // а на́й л'уди́ йі́д'ат / на́й с'і́ траўл'ет // ну нашо́ то по́казувати
// п'ідп'і́л'не то́ / п'і́тп'і́л'не то́ / йак ви на́йшли́ / то нашо́ / шоб о́то потравилис'і́
/ та по́бийте́ / б'і́йте / по́бийте йо́го / а н'е́ би конф'іскували́ / та́ де да́ли // та́ во́ни
конф'іскували́ / та́ да́ли на прилавок // а те"пер н'е́ / а / а́би шос' да́ли / та́ шос'
здохло́ / да́й па́ру рубл'іў́ / пе"чатко́ да́йе / продава́й // не"ма́ н'і́где́ н'і́якого́
по́р'ідку / не"ма́ н'і́якого́ по́р'ідку / а йа не"́ зна́йу / чи так хто́ годе"н на́вести
//

с. Бишки Козівського району

Інформант: Туялович Ганна Федорівна, 1927 р. н., освіта – 2 кл.

167. – Забрали́ / бо ка́зали́ куркул'і́ // йа́к'іж куркул'і́ були́ / н'і́чого не"
мали́ тако́го / ну але́ йак хт'і́ли виве"сти́ на Си́б'ір / ти́ повиво́зили // ти́ нас
забрали́ // то́ди нас ў́ Бири́жках / три́мали́ пйет' нед'і́л' ў́ т'урм'і́ // ў́с'ех нас
виве"зли́ то́ди пйет' фа́м'і́л'і́ разо́м / н'е́ с'і́м // і там л'уде́й зво́зили / і то́ди на
о́ден ша́лон наби́рали́ / то ми пйет' нед'і́л' ше́ там си́д'і́ли ў́ т'урм'і́ // то́ди ў́же
нас виво́зили ў́ і́ден ша́лон / то́то ў́с'о́ за́гружували́ // нас дуже́ ба́гато зи́ ў́с'ех
наўко́лишн'і́х с'і́л / і з Вербо́ва / і хто́ зна́йе з наўко́лишн'і́х се́ла / зво́зили л'уде́й
і так / зв'і́тки б'і́л'ше ро́дин на́в'і́т ве"рб'іўс'ких / то йі́х було́ шти́р'на́йці́т'
ро́дин / а там із Вибо́дова / і с' Це́не"ва́ і По́т'і́цк'і́ / ну ў́с'о́ то́то нас ў́же ту́да
по́везли́ / ў́ Си́б'ір // везли́ нас / за́раз с'кажу́ / з де"се́того́ числа́ за́грузи́ли / а

д'вац'ат' с'емого там нас на Си'б'ір завезли // буў ў вагонах товарн'еках / і позадротуван'і / і в'ікна задротуван'і і ўс'о / і так нас везли / н'іби не" знати й'аких бан'диг'іў // поприво'зили тамки / там ўже були порожи'ні та'к'і бараки / шо там т'уремники жили / ў т'ім // і тих т'уремник'іў виве"езли ў друге м'ісце / а нас ў т'ійі бараки засе"лили // ше дес'іт' ден' дали нам в'іл'ного / ше на роботу не" гнали // а то'ди росприд'ілили по бригадах / ну а л'удеї ба'гато / сил'но ба'гато / но й'акраз з Волинс'кої області / і були л'уди із Івана Франк'іўс'ка і з Л'в'іўської / р'ізні л'уди були // і так то'то росприд'ілили і ўже нас на роботу // ка'ждий м'ісе'ец' ми йшли / та'ка коме"нда'тура була ка'зали / на коме"нда'туру рос'писуватис'е / шо'б ми не" поўт'ікали // а р'ано ўсе йшоў по тих бараках назирател' / й'ак во'ни ка'зали / нас про'в'ідуваў / раху'воў / чи смо не" поўт'ікали ше хто / так ми там // а по'тому ўже / та була б'іда / і ка'же / й'істи не" було шо і ну // та привезли нас / тиї шо / н'і барабол'ки не" було // і так й'ак мо'гли так жилисмо / му'чино // а по'тому ўже й'ак ўже с'е тої С'тал'ін ми'нуў / то то'ди уже с'тало лекше // і то'ди ўже вибрали друго'го пре"зидента / Мал'ін'кова // тої Мал'ін'коў д'уже в'ін полекше"н'е зробиў / в'ін с'т'урм'іў пови'пускуваў / випустиў л'удеї / тих / шо були по'судже"ні по двац'іт' п'іет' рок'іў і ўс'о / і ўже // але по'тому доўго то'го не" було / но т'рошки // де во'ни й'ого по'д'іли / то хто й'ого з'нае // з'нае'м ўже з'нишчили / і зноў та'ко не" було д'уже добро / але по'воле // ўже по'тому с'тало нам лекше // ўже було ўкусити шо / хто на роботу йшли / ўже т'рошки л'іпше платили // таї на ст'роїках й'ес'мо р'обили // а по'тому / а там ўже пост'ройали та'кії завод спирто'вії / то ва'гонами тої сп'ірт в'ітпраў'л'ели // там ўже то'ди лекше / то во'ни ўже то'ди на та'к'і р'оботи лекш'і / то с'воїїх' руск'і не" ў крас та'ких / шо ми / виве"жених / о // і так то'то ка'парали смо / а то'ди нас ўже зв'іл'нили / тиї ўже смо хто й'ак ку'да до'дому // ми ўже до'дому і то ше ў'дома кру'тили три м'ісе'ец'і / ше не" при'писували / йшли смо с'е при'писувати / тиї не" х'т'іли при'писувати // але нас по'радиў / тої шо ў Козо'в'і / тої ц'ілії / ка'же ід'іт до Те"р'нопол'а / й'ід'те ви то'то ўс'о там роска'ж'іт // і Те"р'ноп'іл' то'ди даў припи'сати і ўс'о / тиї так т'утки ўже // й'а в'иїшла замуж ше на Си'б'ір ме"не

заби́рали / с чолов'я́ком ме^нне заби́рали / а бу́ло ме^нні́ двац'ят' два // с
чолов'я́ком пої́хала / разом з в'я́ци на Си́б'ір // та ше йак на́см'і́ялис'а / та́кий
ста́рий чолов'я́к / ву́йко р'і́дний ка́заў / в'ін чо́с' так дуже йак пла́нетник // йа
па́мйати гет не^н ма́ла / н'і за́плакала / н'і н'ічо́го // на ма́шину ви́л'ізла / бо на
ма́шину нас ви́ган'ели / на ма́шину і заби́рали / а йа ви́л'ізла на ма́шину / на́в'іт'
с'і не^н попро́шч'ела н'і с ким / н'і с тато́м / н'і зо систро́ў // а то́ди тато́ кае до
ме́не / ти чо́ Ган'ка на́в'іт' з на́ми не^н попро́шч'ейіс'а / а йа ка́жу / забу́ла // та́й
зла́жу / а моска́лі т'і с'м'і́яца з ме́не // ну / а то́й ста́рий ка́же / ви с'і не^н с'м'і́йте
з не́й / то не^н зле / шо во́на забу́ла / шо во́на с'і ви́ртайе / бо во́на ше на то
подв'і́ре ше ве́рне^н і ше бу́де госпо́дарка // во́ни з н'ого ше г'і́рше с'м'і́ялис'е /
але та́ке ше і зро́било / шо ше смо по́були там ў тих Си́б'ірах с'і́мнац'іт' ро́к'іў //
то́ди та́ки ўже ви́рнулис'е та́й во / та́й так за́чили буду́ватис'е // н'і́ц не^н бу́ло /
ўсе роз'і́брали / гет ка́м'і́н' пови́ди́рали // то шем хо́дила / то шем хо́дила шо́би
тра́ктор да́ли / бу́л'дозир йа́ми позаго́ртати / бо на подв'і́ри не^н го́дин бу́ло
за́йїхати // але ўже то́ди л'і́пше ўже йа́кос' так / і так і смо в'ін та́ки тут про́жиў
три́на́ц'іт' ро́к'іў // по́ки побуду́валис'е то ўс'о / то б'і́л'ше гризо́ти н'і́ж чо́го
бу́ло // шо зро́биш // ти́ по́мер / а йа с'і ли́шила з дон'ко́ў / а ти́перки / то ўже
до́бре / але ўже тре ўми́рати // дуже то́то ўс'о пере́були // не^н но са́ми / ба́гато
л'у́дїй так і по́гинули / і там по́гинули л'у́ди / і тутки мо́лод'і по́гинули / шош //
хто сла́бїй / не^н бу́ло шо // а так йак ти́пер за́слабне л'у́дина / та́й с'і л'і́чит дес' //
та йа / а там хто ко́го л'і́чит // а на стро́їц'і ўс'о стро́їли / н'і́ц но там / і там
за́води і там / ну / дуже то́ бу́ло Та́йшеўскі́й райо́н Ирку́ц'ка о́бласт' / а по́с'олок
Суйе́т'і́ха / там ми то́то // а ўже по́тому ста́ло йак до́дому йї́хати до́бре // але шо
ме^нні́ / там к'л'і́мат не^н дуже // ўсе ме^нні́ ш'ко́дило / ти́ йа н'і́ц / но на се́рце // а
то́ди до́ктир ска́зоў ўже по́тому і до бол'ни́ц'і / і там бол'ни́ц'у пу́ст'рої́ли дуже
ве́лику // ну ти́ ўже ми / ска́зоў до́кт'і́р / шо йа́кби йа ви́йїхала на́зад с'у́да / то
ше би тут б'жи́ла / а то ме^нні́ так к'л'і́мат ме^нне так // про́ўда / йак нас при́везли /
за два м'і́се́ц'і с'і́м зуб'і́ў ви́рвали / та́к'і на́риви ми́н'і с'і ро́били / ти́ ўсе і́рву
т'і́йї зу́би // ти́ там то́й до́хт'і́р ска́зоў / шо ви́рваў зу́би / шо ти́ тут йе́дно́го не^н

бдеш мала / бо тоб'і не" кл'імає тут // а йак нас привезли / так йак дейаких не"
знати йаких / то ўночи воіни б'рали кажду фам'іл'ію / там до ба'раку / і ў
каб'інет'і / і там йіх п'іет'ох сид'іло / і ўс'о писали // йак ти / шо ти тут робила /
чи м'айеш за гра'ниціў ро'дину / чи шо // і то'ди зачитували / шо ти тут на в'ічне //
і не" б'рали т'е разо'м с чо'лов'іко'м // і ту йі'ден писо'ує Га'їдук Грин'ко з
'Синожит / йе'го ўз'ели і ме"не / і в'ичитали / і в'ін со'б'і ўже с 'того н'ічо'го не"
роби'ў і йа // на в'ічне то на в'ічне // але ўже п'іт'писуватис'е м'айеш шо на в'ічне
'п'іт'писуйес'і / 'дуже в'ін сил'но зас'м'і'яўс'е / на ўс'еї го'лос // а йа 'диўл'ус' /
в'ін с'і с'м'і'єс'е і со'б'і с'і ус'м'і'хнула / чо'с' с'і с'м'і'є // а во'іни / тих йіх п'іет' /
анкаве"дисти то'то сид'ет' і п'ітайс'е / а с 'чо'го ти так чо'лов'іче с'м'і'єс'а / а в'ін
'каже / н'ічо'го в'ічно'го не"ма і то не" буде в'ічне / шо йа буду в'ічне тут // а
во'іни кажут' п'равил'но ти ска'зоў / шо так во'іно йе // в'ін ка'же йа шо буду в'ічно
жи'ў? // та йедн'і до д'ругих хо'дили смо // л'убилис'е ўс'і та бо була б'і'да // таї йа
ўс'е ўспо'мина'ю / шо йак б'і'да / то с'і л'убл'ет' / а йак до'бро / то ўже н'е //

Інформант: Криворучко Василь Йосипович, 1936 р. н., освіта – 7 кл.

168. – Йа наро'диўс'а ў т'риц'ет' шосто'му ро'ц'і / а ў 'сорок д'руго'му ў нас
ўже бу'ли н'і'мц'і // 'мойа т'ітка с т'рето'го се"ла / р'ідна т'ітка по 'мам'і / при'гнала
ш'іст' о'вец до нас / йа йіх по'чаў па'сти // во'на ме"н'і ска'зала / йаку си в'ибе"реш
в'іўц'у / то ра'хунок та 'гиби зарп'лати / йаку си в'ибе"реш // йа бе"ру со'б'і // ну і
во'на наро'дила д'во'є / бо то йе д'во'є і одне шо ро'ди / з'найеш // йа 'радо'сти не"
'було меж па'ца'нови / то ўже була 'мойа госпо'дарка сво'його ро'ду // а тої / ў'дома
бу'ли ко'рови дв'і / 'кон'і // ну так ше ко'л'госпу не" було / ми 'мали два ш'і'йс'ат'
ге"к'тара зем'лі / ну то 'можно було по'рухатис' т'роха на т'і' зе"м'лі // о'рали /
ме"не т'ато броў / в'ін зо'роў / до 'оран'е ме"не не" ч'і'поў / хо'т'а йа п'ро'буваў / но
ше ў п'луз'і / йак 'то'є ц'і'пиги йа ше 'добре не" ўм'іў // а ўже т'ато зво'роў / а йа
то'д'і 'боро'ни / ўже переп'р'іг т'ато 'ко'неї до во'р'іт і йа во'ло'чиў // заво'ло'чиў то
пос'і'юў / а то'д'і ўже 'боро'нами не" во'ло'чилос' / а с'і'яло'с'е ўру'ч'ну ўс'о //
'дал'ше йа ўже то'д'і по'чаў ўже ко'рови па'сти / т'ітка заб'рала т'і'ї в'іўц'і / а

ме^ні одну лишила / так йак йа казоў / і розводиў йа с^{во}йі // сил^{но} йа л^ублy
в^іўц^і // тут бу^ли го^ри дв^і / ми називали ве^лика і ма^ла // в^ід Ко^нух се^ла / то
бу^ла ве^лика за л^ісом по^саже^на / а в^ід Би^шок тут бу^ла ма^ла го^ра називалас^я /
во там ми і па^сли // ўс^оуда бу^ло з^орано // н^ічого бу^ри^нами не^н ли^жило / так йак
з^араз со^тн^і ге^ктар^іў ле^жит / та то не^н со^тн^і / а тис^еч^і ле^жит не^н о^раних //
та то^ді / ну ў ш^колу йа хо^диў / йа ск^ін^чиў с^ім / в^іс^ім йа ск^ін^чиў // с^ім так
ск^ін^чиў / а по^тому за^очно вос^ми^й клас // то^ді шо кажут / ўже йа ў л^іс^і пас
то^ди / бо тут пасо^виска не^н бу^ло та^кого // йак йа ска^зоў / шо бу^ло ўс^о по^борано /
ў л^іс^і па^сли // то бу^ли ве^сел^і часи / гри^би / о^ріхи // же^немо па^сти / бе^ремо
ку^ку^рузу / ў дани^й час то^то ўже ку^ку^руза / бара^бол^і // ў л^іс^і роскла^да^йем во^гон^і
/ а н^імц^і ви^рі^зали ўс^о л^іс^і / аж ту^да ген до Над^річного бу^ло ви^дно ко^рови //
та хто там д^умаў про ко^рови / тут та^ка ко^мпа^ні^я / мали^ші н^іх^то ў ш^колу не^н
х^тіў хо^дити // бу^ли і бос^еком / ўже мо^рози / не^н бу^ло чим о^дітис^я / о^собино ў
ко^го бу^ло ба^гато д^іте^й / то б^рали / бос^еком г^нали по мо^роз^і // ўже тра^ва бу^ла
б^іла в^ід мо^розу / по^тому со^нце п^ітхо^дило / то ўже воб^ігр^івалис^я // то ми
нахо^дили дис / во^йен^і кинули та^кі кон^серви / пу^ст^і кон^серви // прич^іпали
ту^да про^волочки та^кой ку^сочок // прич^іпили / д^ір^ки ў н^і поро^били / і ту^да
чо^го не^нбу^т / па^перу не^н бу^ло та^кого су^хого / чо^гос тра^ви су^хой чи лис^те
п^ітпалили і так ма^йда^йем / а во^но так роз^гару^йес^я // а ўже то ге^ж кру^гом себе
та^коў / во^но ўже роз^горитсе там ў т^і кон^серв^і / по^гр^ійеш ўс^о і тим часом
со^нце п^ід^ішло // ўже то^ді те^пло / по^пасли // при^гнали до^дому / ідем на
п^іт^пен^ки // гри^бовишча та^кі / на т^і ве^лик^і гри^би / шо б^іл^і назива^йут / йіх
ма^ло / д^уже р^ідко та^ке дес^я на^йдеш / а п^ід^пен^ки / так во^ни ж та^кі кор^чима /
л^іс^і ви^рублет / пн^іў ба^гато / хоч бе^ри л^ега^й та^й зби^ра^й // во^ту наби^рали йіх /
су^шили / за^кривали / то^ді ше ^тех^ні^ки то^й н^іх^то не^н зноў / н^іх^то не^н за^кривоў
/ т^іл^ко су^хі / ну і сир^і варили так чи жарили // йак хто / йак йа^ка госпо^дин^е
зу^міе // ўс^о пам^ітайу / бо йа с тих сил^ніших чо^лув^ік^іў // ў п^йаде^сат^і
че^твертому ро^ці нас ўже по^ста^вили на во^йенко^мат^і на у^чот // то^ді ме^ні
бу^ло в^іс^ім^нац^іт^і / а ўже ў ди^йат^нац^іт^і б^рали в^і ар^мі^йу // ме^не ц^ілі^й час /

поск'іл'ки йа буў сил'ниї орган'ізмом / ме^не запи'сали на флот / в'ід першой
ком'ісії до остан'ойі / а йіх було к'іл'канаїц'ат' тих ком'ісії // а тоді ўже ўс'о
ав'іация чотири / ну то морс'ка ав'іация чотири / а ми мора'ки по пйат' //
востатниї р'ік ше ўдома йа буў / ше р'ік до 'арм'ійі / а ўже йа зноў / куда йа 'майу
їти / ўс'о 'вече^нром зби'раємос'е ў колгосп'і / паров'і ма'шини 'робл'ат на 'тоц'і /
дв'і зм'ін'і / а палили б'рали дубов'і пн'і з л'іса круглодобово // ўже йак при'шли
жнива / но то було б'ідн'і часи / но ве^нсел'і // ве^нсел'і во'ни були ни то шо
молодос'т' рол' с'вою в'ід'ігравала / чи просто такий буў час / сп'іви во'ту шо
'дес'іт' хат' // д'ітєї було ба'гато / по 'четве^нро / по пйете^нро во'то зби'раюс'е одн'і
ве^нчор'ниц'і на ве^нчор'ниц'ох / т'іл'ки сп'іви і ўс'і тве'рез'і // пйаних не^н було /
так йак шли і сп'івали 'зараз // тоді ўс'і україн'с'к'і п'існ'і були посп'івали тут
д'іўчата / ми за'чули / при'шли туд'а до них помо'гли / 'але ше там с'п'івайут' //
там ми до'шли аж на Цв'ах'іў / во'тої хут'ір // там 'тоже йіх було дис' з в'іс'ім
д'іўчат' / ми ў'ходим туд'а / сп'івайем соб'і // не^нма / посп'івали / ўс'о / ўже 'чуйем
'перш'і п'іўні засп'івали / тра 'їти до'дому / бо 'дома робота // то не^н так / шо 'зараз
при'їде до'дому і л'єгаїе 'ц'ілії ден' спит' / а 'вече^нр зноў п'ішоў // а ми
прац'ували тоді по 'чорному / 'але 'були ве^нсел'і // розвидн'ейес'е / йа ўже ше
'думаю ше го'дину дв'і по'лежу л'ажу / а 'мама до 'тата / 'Йосиф 'їди го ўже будити
/ йа ўже розум'ійу / шо ме^не / а 'чуйу ну'ну / а в'ін / 'тата / 'тоже буў та'кий 'самий /
сп'іўчуваў / шо йа ше с'пати 'хочу // т'іго будиў айа / а в'ін ше блис'ко ме^не не^н
будиў / 'але ўже рад не^н рад / йа ўже сам с'хожу / за'пр'іг 'кон'і / по'їхоў / до
поро'войі ма'шини пн'і п'ідво'зити // а тоді на трудодн'і / шо во'ни там да'вали /
'сорок / пйаде^нс'ат к'ілограм заробиў за л'іто // та йа буў в'ідважний // по'їхаў до
ма'шини / набраў ў бала'мут г'рися / на'беру до ш'ійс'ат к'ілограм ў'лазилос'а / ну
то ўже 'можна / 'нав'іт' ў нас буў не'вє^нличкий вод'єний млин / 'нав'іт' змо'лоти ўже
хл'іб два дн'є / 'але ўже востатниї раз 'думаю / так / ше п'іду набе^нру раз і бо ўже
'через тижден' ме^нні при'їде пов'істка в 'арм'ійу їти // йа набраў / а с'івалка
'к'ін'ми т'єгал / 'їїду / а участ'ковий с' полно'мочним пере'б'ігают ме^не / а йа
'р'ічкоў 'їхоў // там тоді еко'ном'ія була / за 'кождий метр зе^нмл'і / 'р'ічкоў

зробили до'рогу / не" так йак 'зараз пасовис'ком 'йїзд'ет / куда хто 'хоче // п'їмали / де 'їдеш? / до'дому / то була ни'д'їл'е // с'ївалку за'правиў? / за'правиў / а тут шо ве"зеш? / зе"рно // куда? / до'дому / тра 'їти в 'арм'їю / змо'лоти шос' т'реба // ми тебе по'садим на три 'роки / по'лучиш // 'кажу / а йа 'їду на пїят' / тож мор'аки то'ди пїят' 'рок'їў слу'жили / а зм'їн'ували ми тих / шо на ш'їст' бу'ли // бо ш'їст' бу'ло с'корше п'їсл'а в'їїни / ти'їс'о // п'їшоў пере'д'їс'е // при'ходжу до к'лубу / а кан'тора / там зробили с 'хати / з'разу ў 'межу / при'ход'ет // то шо подавати / подава'їте // думайу по'сад'ет на три 'роки / то не" 'буду пїят' слу'жиў // йа по три 'м'їс'ец'ї зе"мл'ї не" 'бачиў // три 'метри доў'їни та'киї пост бу'ў / йа на н'їм 'нав'їт' бу'ў коман'д'їром / ўже і с'таўку то'д'ї ма'ў б'їл'шу // ти'їшоў дал'ше / ў к'луб'ї та'нц'ї / там тої стар'ї му'зикант бу'ў на ск'рипц'ї / Гу'бати'ї бу'ў // ск'рипка / 'бубе"н і цим'бали // ўс'ї / стар'ї / молод'ї ўс'ї / хто 'може тої с'каче // ди'журн'ї при'ход'ет за мно'ў / ше раз 'ви'шоў // йа вам по'мойему ска'зоў 'йасно / і на т'їм с'талос'е // йа п'їшоў в 'арм'їю ш'їс'наїц'а'того 'жоўтн'е // Те"рнопом' ше одна ко'м'їсїя / ўже в'їдпов'їдал'на / на та'киї апарат са'дили / во / і м'ноу кру'тило і до'ўкола то'ди ка'чало / йак кора'бел' / і то'ди ўстат' / йа ўстайу і не" па'даїу / о / о / п'їлпол'коўник по'плескоў / моло'дец' / на флот п'їдеш // о / думайу / шоб йа бу'ў зно'ў / пїят 'рок'їў йа би бу'ў ўпа'ў ка'же / але йа се не" 'каїу / йа при'шоў / де йа не" бу'ў // і вон там ў 'С'їр'її / Й'югослав'її / Ал'бан'її / Пол'шч'ї / ми про'їшли пїят мор'їў і два оке'ани / ўсо на кора'бл'ох / по'ходи //

169. – А на Ве"ли'кодн'ї с'в'ата шо / дуже бу'ло 'також // п'їд 'церкву ми ўс'ї три дн'ї в'їд 'ночи до 'ночи / в'їтп'рава ско'р'їше була / богу'служе"н'а // в'їтп'равили / п'їшли до'дому / там по'їли п'аску / а йа'ка во'на була сма'ш'на // хр'їн / ко'баска // там ўже ў тої час ўже і 'дехто поча'ли ўже б'їл'ше с'вин'ї тримати і по'даток Мал'їн'коў в'їдм'їниў то'д'ї // ўже с'тало ўже 'можна бу'ло по'жити / а за Бре'жн'ева то во'пше се"ло тут розви'валос' // ска'зати шо пла'тиў 'добре / ну ўс'о бу'ло нор'мал'но // а р'їзд'ван'ї с'в'ата йак на почит'ках / то робили ве"р'тепи та'к'ї // то'д'ї ше не" бу'ло с 'чого / мал'унк'їў н'ї'їаких не" бу'ло / н'їх'то тка ўже йак д'їсто'ў дес там че"р'вонїї / 'синїї і зїлениї по'лосочками / хт'їў

йес че"рвоним пи'сати пове"р'тоу / ти там буу такиї Голу'боус'киї Воло'димир
Іванович / здо'ровиї / по'тому на ц'іли'н'і буу упрау'л'аушчим / по'йіхау на ц'іли'ну
з 'Бишок / ту'да / в'ін мос мау сшил трошки до мал'о'ван'е // в'ін нам мал'у'вау
цар'іу / вони 'нав'іт блис'ко не" под'ібн'і бу'ли на цар'іу / але намал'у'вау //
поставили тої ве"р'теп / а скла не" бу'ло / то намазувау ол'іюу / с коно'пел' вол'ії
на таку 'гайку захо'дили і такиї прижи'мало ту'да і воно там те"кло // а па'пер
намал'ували і через 'него видно бу'ло маїже йак через скло / і св'ічку йаку там
хто зл'іпиу / хто з 'воску / хто ку'пиу і вон їдем кол'еду'вати // два не"се тої
ве"р'теп / де йе 'д'іти при'н'іс / ставили на за'гату // кол'еду'вати вам? / кол'еду'йте /
а 'д'іти ўже ў в'ік'но / закол'еду'вали // ну гос'подар / хто коп'ііку / хто йапко //
нам було інте"ресно / пере'важно коп'ііки давали / то'ди ше їшли че"рвонці / а за
тої о'ден че"рвоне"ц два'наїц'ат' цуке'рк'іу таких йак по'душе'чка / н'іх'то не"
'важиу с тих продау'ц'іу / два'наїц'ат' начислиу то'б'і таї ми до'вол'н'і бу'ли // а
ўже по'тому перед'івалис'а / а йак перед'івалис'а / хто там 'дома йакес ве"р'ето
наїшоу с'аке таке / шапку зл'іпиу / сшиу там ўже па'пери бу'ли тиї йашчик ў
мага'зин'і сп'ід цу'корк'іу / о // і так ми то'то в'ідбу'вали / а по'тому в'ітслу'жиу /
при'шоу з 'арм'іиї ше 'тоже бу'ло ве"село / ше сп'івали / п'йаних 'менше бу'ло // тиї
так //

с. Заставці Монастирського району

Інформант: Гаркава Марія Михайлівна, 1930 р.н., освіта – 4 кл.

170. – За Пол'ш'ч'і 'луди ро'били / б'ідили / бо ўс'о ўруч'ну ро'били / то'то
щче 'було до триц'ет' деу'йетого року // 'луди во'рали плу'гами / с'ійали /
при'шли жни'ва 'луди 'ж'или пши'ниц'у 'серпами / во'зили до'дому к'ін'ма / а
ў'дома моло'тили ц'іпом / ц'іпом і так // с'ійали ба'гато коно'пи'л' / а ко'нопл'і
бу'ли с'імен'і / йіх моло'тили / то'ди п'хали ў 'воду / ў вод'і во'ни мо'кли ў р'іц'і /
вит'ігали / висушили / 'терли / так'і бу'ли по'роблен'і де"ре"ўйен'і те"рлиц'і / і
во'ни 'терли і так по'тому на ш'ч'ітку вики'дали / на'бита ц'і'виками / а так то'ди

прили // ми прили / ну і сприли / так'і / були так'і / шчо робили полотно і зробили / л'уди прили / нести до того ткачи // то'т'і нитки к'лялис'і м'ітки і несли і в'ін робіў полотно / робіў полотно і ўдома його б'ілили / на морав'і ставили цибер з водоў / там мочили і б'ілили / б'ілили ўс'о полотно / тоди шили сорочки / сорочки / м'ішки / верети / сп'ідниц'і і с' того шили / бо не" було за шчо купити / то було шче до в'і'ни //

171. – Л'уди барабол'у рискал'ема садили / ў йамки кидали гн'іі / ў йамки кидали гн'іі / потому туту барабол'у рискал'ема копали / возили додому і тоди дороги були не"здал'і і на поле" закопували / бо не" годе"н було додому привести і на соб'і додому привезла так / шчоб на зиму було йісти / а восе"ни закопували на поле / а наве"сн'і пере"бирали на поле / бо дуже були дороги не"здал'і //

172. – Л'уди жили на поли / жили на поли / були в Америц'і / поли си накопували багато і жили пополи // ўс'о мали до хати поли і так соб'і жили / а приішли сорокового року / руск'і / руск'і і казали / шчо во'ни дуже богач'і і йіх пови'сил'ували на Сиб'іра і во'ни ў Сиб'ір'і були / були ў Сиб'ір'і / а потому ўже / йак руск'і ўт'ікли / а приішли до нас н'імц'і сорок другого року чи першого приішли / і то'т'і пове"рталис'і шчо йіх пови'сил'ували / ўже йіх хат'іўне було / побіли і тоди будували зноў / але ўже ў'сил'і / ўже на сво'йе поли не" ішли //

173. – За н'імц'іў дуже б'іда була // робили л'уди вис'іл'е / музики не" було / бо не" можна було і на вис'іл'е робили / баби пос'ходилис'і і таке було вис'іл'е // мо'лоли л'уди на жорнах / потому хл'іп пе"кли на ве"с'іл'е / бо н'ічого було не" можна // не" можна і не" було де чо'го ўз'ети / було три роки і така була б'іда / шчо не" було н'ічого н'іде шчо купити / н'і де шчо ўз'ети / н'і мо'лоли / но ўс'о на жорнах і то / йак дис' ў'кого замил'дували / шчо ме'ли на жорнах / то приішли н'імц'і і жорна побіли чисто / шо с' того камин'е / ўже не" було на ч'іш мо'лоти / така була б'іда //

174. – Багато л'уде' не" вернулос'а з во'ни / лишилось і багато сир'іт / ўдо'виц'іў багато / дуже б'ідили / не" було шчо йісти // ну дуже дики по поле

ходили / йіли барабол'у / кукурудзу / л'уди ходили п'іл'нувати і так було // ходили п'іл'нувати дики / а по'тому ўже п'ізн'іше т'роха то'го йа'кос' т'і дики по'нишчили і ўже то'ди з на'ших с'іл виган'ели пол'ак'іў / вигнали пол'ак'іў / г'нали на Пол'шчу / а зв'ітам до нас привезли переселенц'іў / лемк'іў // ну ўс'іх привезли і ўс'і разом б'ідили / дужи б'ідили / бо не" було де / шчо н'і купити / н'і змоло'тити на жорнах / не" було с'і шчо ўбрати / не" було с'і ў шчо ўзути / шчос' н'ічого п'ісл'а в'ійни не" було / аж п'ізн'іше ўже потрошки ста'вало л'екше // то'ди за'чали ўйе'зати колгосп / дехто не" хт'іў / а по'тому ўс'іх до колгоспу ўже попи'сали і ў колгосп'і робили // робити ў колгосп'і на почат'ках т'реба було / ўпе"ред в'ідбудувати колгосп / а л'уд'ом не" платили н'іц / а робити мус'іли йти / дужи б'ідили / хто де си йа'ку де кил'у пше'ниц'і схо'вае де ў к'ішин'у / зла'пали / судили і такої так б'ідили / аж дужи // йіздили л'уди на зароб'ітки ў со'с'ідн'і облас'т'а / бо ў нас не" було кус'ка хл'іба / ў колгосп'і не" платили / при'возили пше"ниц'у а так ўже заўйе'зали колгосп і то'ди не" платили ў нас / аж п'ізн'іше рахували трудод'ні / а на т'і трудод'ні не" платили / но по п'йет' дек'іў і по дес'ет' коп'ійок платили / аж так п'ізн'іше ўже то'ди за'чили платити гр'ішма і пше"ниц'оў / а ўс'ойе"дно б'іда була / не" годе"н було жити / а те"пер во шче гирше ста'ло / бо не"ма де заробити //

175. – Було дуже при'кро / т'ешко жити і йіздили по зароб'ітках туд'а у с'х'ідн'і облас'т'і // тамичка с'ійали хлоп'ок і ми йо'го зби'рали / зби'раймо / набивали / так'і смо мали фартухи і зби'рали / то'то важили / за то платили пше'ниц'еї але /то дуже при'кра робота була // і смо йіздили / на тоц'і робили / йак то ска'зати шо са'пали / хал'андру смо са'пали / б'ідили / бо с'і наро'били довол'і / а пше"ниц'у нам пе"ре"си'лали кел'ватором / а ми полу'чали у сво'йім райо'ні // а по'том уже нам за'притили йіхати / бо то'му шчо не" було у на'ш'ім колгосп'і ко'му робити / ми йіхали у с'х'ідні / а у нас пропа'даў бур'ак ў то'ди хто по'йіхаў / то'ди штрафу'вали / грош'і з нас ст'е'гали / ўже ми перестали йіздити / робили у сво'йім колгосп'і / але у сво'йім колгосп'і мало платили / дал'ше б'іда

була і б'їлилисмо / аж дуже / бо треба було ўс'уди б'їдити // а ўже смо с'тали стар'ї таї так //

176. – П'їдїс'ат с'мого року дуже ў нас була злива / тако така злива / аж де же забрало шчос' три хат'ї / т'ї л'уди шчо там жили / йа'кос' так були повилазили на вишку / буду казала на вишку і так'во / молод'ї йа'кос' трималис'ї бал'ки і тримали на кол'їнах д'їти / йак с'а хата розир'вала / т'ї д'їти по'падали ў воду і с'ї пото'пили і стара с пати'ка злит'їла і с'ї ўто'пила / а молод'ї йа'кос' на тих пати'ках йїхали / ў те йїх вода не'сла / не'сло ў те велику воду / то'ди йа'кос' йак х'вил'е ўдарила / то молодих п'їдбило х'вил'а п'їт го'роди / і во'ни п'їт го'родами с'ї лишили / а по'тому вода зникла / ўс'екла / то було п'їт се'м'лом і йїх л'уди забрали / во'ни жи'їут і до'нин'ї // а т'ї д'їти / то йїдно ў вод'ї знайшли ко'ло моста дис' с'ї зат'римало / то поховали на цвинтари / а одно такої не" знайшли / а стару бабу на став'ах / йа'кос' х'вил'а п'їдбила за корч зачипило йїї / і во'на там с'ї залишила / може і жи'ва була та то'го н'їх'то не знає / а по'тому йак йїїї знайшли / то знайшли кос'т'ї / але ж то було но ў т'їм се'м'л'ї / то'му з'нали шо то'та стара баба // ну то йїїї поховали на цвинтар'ї / йїїї к'їст'ки шо нав'їт' і не" було шо зб'їрати но так пачку збили і на цвинтару поховали йїїї // ну і по го'родах ўс'о позмул'увало / декому дах на хат'ї зривало / декому ї завалило / але шчо б'їл'ше з л'удеї не" пото'пиўс'ї н'їх'то / решто були жи'в'ї / но ўто'пилас'ї стара ж'їнка і двоїе д'їтеї / а тих двоїе шчо йїхало на пати'ках / то х'вил'е п'їдбила йїх до бере"га йа'кос' так шо во'ни с'ї лишили жи'вими / вода ўпала і во'ни с'ї лишили жи'вими // ну і дуже ш'коди наробило ўс'уди / ко'рови де куда п'їлили / йа'кос' так то зат'римали / то забрали / с хати забрали / бо шос' три хат'ї / то забрало чисто / не" лишилос'ї на т'їм м'їсце їно йама / то'то шчо / шчо було / то забрало ўс'о / по'тому йїм дер'жаве т'рохи по'поўнила та не" ўс'о / так шо б'їдили // зливи були / але ўже тако'го страш'ного аж не" було / йак то'го п'їдїс'ат с'мого року / і ў кон'тор'ї // і ў кон'тор'ї дешчо наробило / доку'мента скаже"мо пото'пилис'ї / то так само було п'їдму'лино йа'кос' так ўдо'лин'ї / так п'їдму'лило / дуже то'ди було наробило / мости позаб'їрала // ў се'м'л'ї мости так'ї

були не" дере"їйен'і / тако не"г'ідно / заби'рало / на дру'гому боц'і була ферма / не" було ко'му годувати / не" було мост'їу / то наш ше ї було шос' зо дв'і хат'і / шо л'уди і так 'сего бо'ку кри'чиу голо'ва / а туда / а наш уже т'і л'уди трохи опслу'говували //

177. – Колис' за Пол'шч'і д'уже була б'їда / л'уди н'їх'то про цеглу не" знау / шчоб хату морувати / т'їл'ки м'їсили г'лину / кликали л'удеї / л'уди робили вал'ки і так вал'кували / а тод'ї хо'дили по ставах / ж'или трошчу робили сн'їпки і так хату тиу трош'чоу поши'вали / ну а та трош'ча троха посто'яла / трош'ча зог'нила / тик'ло / дал'і їшли і ж'или / то мучилис'і / а те"пер зоус'ім л'уд'ом стало трошки лекше" / бо уже хати муруйут' / ш'їфиром накривайут' і зоус'ім стало лекше / а не"ма уже ко'му жити / уже не"ма то'го здоро'їе / шчо колис' було // колис' л'уди б'їдили / д'уже / но були моц'ні / а 'зараз х'їм'їа / то'то ус'о з'їла / не'ма здоро'їе / те"пер на ко'го с'ї поди'ви / нога болит' / 'усе сла'бїй здоро'вої л'удини не"ма //

178. – Колис' у хатах п'їд'логи н'їх'то не" клау / не" мау с чого / бо т'раба було ус'о купити / на ус'о грош'ї не" виста'чало // була у кож'її хат'і зем'ле у хат'і / бо п'їд'логи не" було / і у хатах не" було н'їяких ме'бл'їу та'ких як 'зараз // зоус'ім колис' ж'или по іна'кшому як 'зараз но 'зараз д'уже л'уди сла'буйут' // а у хатах н'їчого не" мали так як 'зараз // шо було / буу бам'бетел' / була лоука / пост'їл'ї так'ї були у хат'ї ме'бл'ї не" так як те"пер // св'їтили лампоу / бо не" було / ну а н'їх'то не" знау про ра'дио / н'ї про т'їл'їв'їзор / н'ї про газ / але др'ова но'сили на пле'чач / палили // ну аж св'їтили / як то казати / нафтоу с'в'їтили і то та'ким каган'їц'ом ма'лен'ким шчо ма'ло нат'їгнуло / шчо у хат'ї с'ї добре не" було виг'но / але так св'їтили / бо не" було де купити чо'го / так аж ба'гато шоби фа'їно св'їтити і так л'уди б'їдили // др'ова на пл'ечах но'сили / то шче бо'їалис'і / бо Побе"режник п'їл'нувау л'їса / п'їл'нувау л'удї / шчоб не" їшли кра'сти до не'го др'ова / так кра'ли / шчоб в'їн не" вид'їу і так палили // морози були стра'шн'ї // шо хто та'кі буу б'їднїї не" моу тако'го хл'їва ве"ликого таї броу

ко́рову до хати ў зим'і / бо на дво́р'і бу́ла би за́мерзла // ўро́дилось'і тил'е / б'рали до хати / бо ў хл'і́в'і бу́ло дуже^м зимно //

179. – Як сіяли колись коноплі?

– С'їяли коноплі / коноплі п'ідресли / вони ро́билис'і дво́йак'і / одн'і бу́ли пос'кон'і // а друг'і бу́ли ма́т'ірн'і // т'і пос'кон'і бу́ли без на́с'ін'а / йіх зби́рали ско́рише і п'хали ў во́ду / мо́чили / те́рли / а так і так п'ізн'іше^м дес' за м'іс'ац' зби́рали / то т'і зо с'ім'йом / вони до́стигли / йіх виби́рали / во́ни сохли / во́зили до́дому / мо́лотили / с того с'іміе мо́лотили / попи́хали ў ступ'і / ро́били вол'і́ / а с тих конопил' к'лали ў во́ду / йак йіх мо́чили т'рохи типл'іше^м бу́ло / ўже йак вит'і́гали / то́ди во́да зимна бу́ла / мо́кли во́ни доўго / дв'і ни́д'іли і то́ди йак вит'і́гали / то ўже кра́йе́ма і л'ід буў і л'уди бу́ли шче ўс'і здо́ров'і / а те^мпер ба́ба ў во́ду не^м пол'ізи / бо йі́йі но́ги бу́л'ет // ну а то́т'і ко́ноплі в'исхли / т'реба бу́ло йіх те́рти / та́ка бу́ла те́рлиц'е / а то́ди на ш'ч'і́тц'і чи́сати / бу́ла ш'ч'і́тка на́бита ц'ві́ками / а так пр'іли ве́ре^теном / пр'іли / мо́тали на мото́вило / на́зивало́с'а то́то м'і́тки / і йіх не^мсли до тка́чи / з йіх ро́биў / ро́биў по́лотно // то́ди то́то по́лотно на́ве^сн'і не^мсли на му́раву / несли ў ци́бер во́ди і ше ў ту во́ду п'хали і по мо́рав'і сте^млили / во́но в'исохло да́л'і п'хали ў ци́бер і так во́но зро́билос'і та́ке б'і́лен'ке^м / йак па́п'ір // а ўже йак бу́ло та́ке б'і́лен'ке^м / то́ди з не́го ши́ли сп'і́дниц'у / со́рочку / ве́р'ету і м'і́шок // ну а с то́го к'лочи ро́били шлі́йу на ко́не^ті / ро́били / во́жеска кру́тили і су́кали / а з ни́ток ро́били с'ведри л'уди / бо не^м бу́ло ў ч'ім хо́дити / то бу́ло шчо купити / зо сво́йі ро́боти і так хо́дили / і так б'і́дили //

180. – А як доглядаєте за худобою?

– Ма́йу ко́рову // ўзим'і р'і́жу с'і́чку / тру бу́рак і не^мсу то́то ўс'о до хл'і́ва // ў хл'і́в'і зго́рну гн'і́ / вичи́шчу жо́лоб і да́йу ко́ров'і йі́сти / до́йу ко́рову / ви́дойу / а то́д'і т'реба напорати ко́рову / ну ўзим'і с'і ко́рова ма́ло до́йіт / бо во́на т'і́лна / а по́тому ма́е те^мл'е / тре до́гл'а́дати те^мл'е ма́лен'ке^м / ўже б'і́л'ше^м т'ре і те^мл'етку да́вати йі́сти / ма́лен'ке^м т'ре му́дати т'рошки с'і́чки / хо́пти / а на́ве^сн'і і́де ко́рова с'і па́сти / па́се с'і на пе^мре^млоз'і / н'і́чо / а дис'

кан'ушина / кортит попасти / хто пожинє на кон'ушину / то корову здує / б'іда / бо тра ратувати і пробивають корову / йє так / шчо виїде / а йє так шчо заїне / ўс'ако буває // пробивають і так стаїє лекше" / заливають а'мон'аком заливають / йє шчо лекше" / буде здорова / йак коли буває / но ни ўсе одинаково // корова / то добра / бо йє з нейї корист' / молоко йє / здас' молока і коп'їка йє / але тре дбати про зиму / шчоб було чим годувати // треба надбати ў'л'їт'ї со'ломи дл'а корови / шчоб було чим годувати //

181. – Колїс' хо'дили ж'ити серпом поле // поле було далеко в'їд хати // ну і п'їшли ж'ити тато з 'мамоў / а йа ў полудни / було шче маша / видойїла корову ўдома і понєсла йїм полудинок // вони с'їли йїсти /а йа дуже хт'їла ж'ити серпом / дуже т'їшилис'ї / шчо йа буду ж'їла / ну йа уже просила та'та би ме"н'ї позволили ж'ити серпом / йа п'їшла ж'ити // наж'їла йа таку неве"личку купку / ска'зали мала / шчо то ўже буде сн'їг і мама п'їшли і завєзли то'му пше"ниц'у і дуже ме"не похва'лили / шчо йа ф'айно жну / а тоди шче л'їпши ж'їла / так с'ї т'їшила / шчо ме"не похва'лили / наж'їла д'ругу купу і но було ўїєзати /йак пот'єгнула серп по пал'ц'ох і си ўж'їла пал'ц'ї / ўтем тоди плакала / але пал'ц'ї не" дужи / погойалис'ї / і по'тому на д'ругий ден' знову понєсла йїм йїсти / але йа ўже се"рпа не" брала / ўже вони із ме"не см'їялис'ї / чо'му ти ўже нин'ї не" бе"реш і не" жнеш // а йа йїм в'їтпов'їла шчо хочю ж'їла пше"ниц'ї / но наї с'ї пал'ц'ї погойат / тоди буду ж'їла // так за тижден' пал'ц'ї с'ї погойали і йа шче ж'їла і такої з ними ходила рано / то була з ними до полудн'є / до об'їда / наж'їла дес'ат сноп'їў // мама за мноў ўїєзали / робили пере'весло / а йа ж'їла / але с'ї т'їшила / шчо йа жну // і туту пше"ниц'у но'силос'ї до рїду / до купи / клалос'ї полук'їпки / два'ат' сноп'їў так с'ї склодало / во'но схло / так тоди йїздило'с'ї / ф'їроў / во'зилос'ї до'дому полук'їпки / ў'дома с'ї складало ў сто'дол'ї / а так во'но висохло / моло'тило'с'ї але ўс'о ўл'їт'ї не" годє"н було помолотити / бо то ўс'о було ц'їпном моло'тити / троха с'ї змоло'тило восє"ни / би було шчо пос'їяти / було / шчо змоло'тити / а рєшто сто'їало ў сто'дол'ї / снопи аж на зиму / йак буў б'їлий ден' аж тоди с'ї моло'тило // ўл'їт'ї ўс'о не" годє"н

поробити / бо ўс'о робилос'і ўручну // а ўзим'і ўже с'і молотило / плілос'і / кожній ден' було робота ўзим'і // хоч і зима було / морози було / робота було кожній йе ден ден' // патики но силос'і / бо треба було палити / пр'илос'і ўзим'і // так'во шчо не" було чим св'ітити / то нав'іт' ўтворили ў кухн'і две"рц'ета і так до того сид'іли і пр'или // трошки с'ір'илос'і і так пр'или / бо не" було чим св'ітити //

182. – *А розкажіть, як копали бараболю?*

– Копали барабол'у восе"ни ўручну / ден' буў малиї / ўставали л'уди досв'іта / св'іт'ет / там варили / йаку капусту чи борщ / шчо зварили і йшли на поле // на поле копали / збирали і прійшла полудни / холодно ўже було / палили вогон' с тойі барабол'ен'ки / пе"кли барабол'у на поли / а рано з дому соб'і квашених вог'ірк'іў і на поле то то полуднували йіли було тепла барабол'е / вог'ір'ки і то йіли / було тепла барабол'е / вог'ір'ки і то йіли і так копали барабол'у // йії во'зили ф'ірама додому а ўдома йії прикривали на зиму / наве"сн'і / дехто додому во'зиў / а хто так / шчо не" моў чим тої на поле прикривали //

183. – Ў пйадис'етих роках / пйадис'ет першому заўйезували колгосп / л'уди не" хт'іли йти до колгоспу т'ікали / не" хт'іли йти / а на мус застаўл'ели / настаўл'ели конт'інінта на л'удеї і шоби л'уди земл'у здавали до колгоспу / л'уди мус'іли здавати / л'уд'ом н'ічого не" платили / худобу до колгоспу ў л'уді б'рали / ўс'о забирали ў л'уді до колгоспу // л'удом не" платили / по сто коп'ійок платили / л'уди не" мали с чого вжити / йшли на колос'ки / кого злапали с колос'ками / судили л'уді за ўйезанку с'іна судили / л'уди не" мали чим годувати / хл'іба не" мали / л'уди на жорнах мо'лоли / хл'іб пе"кли чорній бо не" мали с чого спе'чи / дужи л'уди б'ідили //

184. – Ну ко'лис' л'уди так не" варили йак зараз / бо не" мали шчо / ко'лис' л'уди б'ідно жили / варили лим'ішку хл'іб пекли чорній на лопат'і і то достатк'іў його не" мали / п'іт кухніў пе"кли так'і п'ітпалки і то йіли / купити не" мали л'уди за шчо і не" було де купити / так не" було н'ічого ў мага'зинах йак

зараз йе і так л'уди б'їдили / дуже б'їдили // і вис'їл'е такоґо не" робили йак
зараз робл'ет / пикли / на в'ес'їл'е варили таких три ст'рави / голопц'ї / капуста /
кашу варили а те пер с'ї см'їйат хто би звар'їу кашу / кашу зварили / не" п'їкли /
н'ї пран'їк'їу н'їйаких но спе"кли чорнїї хл'їб / музики не" було / л'уди соб'ї
сп'ївали і так гул'али / бо так / бо не" було //

185. – Колис' на Гвана хлопц'ї робили д'їукам збитки / бо такиї звичаї
заведениї // зби'ралис'ї перед Гвана ўвече"р / їшли де йе д'їука / б'рали в'їч:їпали
/ пси на хату висаджували / ўпи'нали / би с'ї см'їйатис'ї хт'їли / вози роз'їб'рали
на хат'ї складали / шчо би малис'ї с чого рано см'їйатис'ї // д'їучита їшли на
р'їчку купатис'ї до сх'їд сонц'е на Гвана / ле"п'тиц'у рвали / обви'валис'ї / шчо би
борши с'ї видати / така мода була заведе"на і так вони робили / воґа так с'ї не"
знішчувала / але така мода ў се"л'ї була і ўте на д'ругий ден' мали с чого с'ї
см'їйати л'уди // л'уди п'їл'нували / д'їуки сид'їли п'їл'нували / шчо б збитки
не" зробили / а хлопц'ї ўсеромно зробили / ц'їлу н'їч ходили ўсеромно / де воґи
хт'їли зробити / там воґи зробили // с'їч'карну викотили / туалет дис' винесли /
поставили так шо с'ї хт'їли см'їйати і так'ї д'їукам робили збитки // таке колис'
було //

186. – Колис' йак була воґна / фронт переходиў с'уда / йак н'їмц'ї були
т'їкали / випаковували л'удїї до л'їса / по ровах сид'їли / з д'їт'ми сид'їли по
тижн'у ў л'їс'ї / баґато л'удїї поўби'вало шо стрїл'елина л'їс'ї ў кого попало
того забило / аж за тижде"н' / йак ўже н'їмц'ї ўт'їкли / приїшли руск'ї / аж тоґи
л'уди с'ї пове"ртали додому / до своїїх хат'їу / н'їчо не" було / ўс'о
познішчували були / ў л'удїї кон'ї позаби'рали / н'їмц'ї шо т'їкали / бо так не"
було колис' машиноў / йак зараз ўс'о / позаби'рали л'уди ўже не" були / де йака
хата с'ї розвалила була / шчо стр'їл'ели / чи зго'р'їла / шчо кидали т'їво і так
л'уди б'їдили / не" мали н'їчого н'ї йїсти / н'ї ўбратис'ї ў шчо / н'ї ў ч'їм ходити
/ мус'їли і так робили / ўс'о руками / не" було н'ї техн'їки / а н'ї н'їчого / ўс'о
ўручну / і жили / ў жни'ва серпами / ўс'о / ўс'о ўручну л'уди робили / бо не"
мали / а на ўс'о накладали налоґи / йеїц'ї треба було здати де"ржав'ї за дурно /

мн'есо тре було здати задурно / молока тре було к'іл'ко / а йак не" здали / то конф'іскували / забірали худобу / так ўс'о ўс'о / аж по'тому |позику накладали / бизд'ітні накладали / хто моў йе|дину ди'тину / дв'і ди'тини / то шче моў гр'ош'і платити / хто т'роє / то ўже не" платиў // так л'уди б'ідили / так'і були так'і часи / то н'іц л'уди не" мали / аж по'тому ўже п'ізн'іше / ўже то'то т'рохи знішчили / т'і конт'ігента / то ўс'о з л'удиї / т'і налоги поздоїмали / ўже туди стали л'уди т'рохи лекши жити //

Інформант: Шеремета Ганна Михайлівна, 1935 р.н., освіта – 4 кл.

187. – Ў сил'і жило багато пол'ак'іў і україїн'ц'іў / тоди зачили пол'ак'іў виган'ети на Пол'шчу / а в'ітам пересе"лен'ц'іў / лемк'іў с'уда давали до україїн'ц'іў / де йакіі пол'ак буў і мус'іў з'і се"ла забрати / во'зили до м'іста / а з м'іста вийіздили на Пол'шчу / забралис'і з се"ла пол'аки / а с'уда посилили лемки // лемки в'італи виган'ели / а наш'і в'іци виган'ели пол'ак'іў так шо ўс'і хт'іли вийіхати пол'аки / а ў сил'і були пол'аки / буў кос'т'ол пол'скіі і церква була / пол'аки соб'і ішли до кос'т'ола / мали с'вого к'с'ондза / а україн'ц'і ішли до церкви молитис'і / а тоди кос'т'ол повалили / зробили мага'зин с кос'т'ола / а ўже ўже ўс'і мус'іли йти до церкви / приїхали лемки с'уда і ішли до церкви // а во'ни тожи б'ідн'і л'уди приїхали с'уди не" мали н'ічого і но то шчо на них / ў гол'і хаті йіх по'сил'ували / бо не" мали де с'і д'іти т'і л'уди і так тут жи'йт і до нин'і ў нас жи'йт ц'і л'уди по'силе"н'і // ў клуб'і зіб'рали л'удеї / ска'зали за дв'і ни'д'ілі с'і в'ибрати / таї ўс'о / і висилили // тиї йіхали і приїхали с'уда / ў Журин'і / дв'і ни'д'ілі си'д'іли п'ід голим небом і таке було / палили во'гон' / чолов'іки п'ішли шукати хат'іў / а ж'інки з д'іт'ми си'д'іли і так ўс'о заб'рали / ўс'о лишили / поле ўс'о лишиў і так було //

188. – Йак сн'іг зл'із / сами борши с'ійали го'рох / так с'ійали вовес / йачм'ін' / йарину с'і к'ін'ма во'рали / руками с'ійали / по'тому по т'ім волочили / то ўс'о руками с'уди робили / бо не" було н'іякоїі ме"хан'ізац'іі // а так по'тому садили барабол'у / садили барабол'у ўруч'ну за риска'лом садили

барабол'у / шче гн'її кидали ў йамки / бо не" мали т'їл'ко г'нойу / але кидали ў йамки би с'ї барабол'е ўродила / садили кукурудзу / сап'ками садили кукурудзу // садили / а так сапали / н'їхто не" зноў н'ї грасувати / н'ї н'їчого ўс'о ўручну л'уди робили / інакшого виходу не" було // просо с'їйали л'уди робили / гречку / але / то ўже с'їйали аж ў черўн'у / просо / гречку йак ўс'а с'ї зимл'е вигр'їла / тоди збирали просо / чи'сали / пшоно опи'хали / кашу варили з него / а с прос'енки робили щч'їт'ки хату мас'тити / бо не" мали ш'чого купувати / не" було і робили прос'ені щч'їт'ки і мас'тили ними // с'їйали ў липн'у / се"р'пами збирали жито / пше"ниц'у ж'или се"р'пами / се"р'пами жили / ўй'езали снопи / возили / скаладали ўдома ў куп'їек чи до сто'доли / тоди ц'їпами молотили / на нас'їн'е молотили ўзим'ї / бо л'уди не" мали коли / а йач'м'їн' вовес / то ко'сили косами і то'ти ўй'езали / а по'тому привозили до'дому і шо ўс'а ц'їлу зиму л'уди ц'їпами молотили / бо ўл'їт'ї і восе"ни не" мали коли / барабол'у ко'пали риска'лема / дош'ч'ї їшли / на поле закопували / шо не" годни були до'дому довести / на поли закопували і так то ўс'о ўручну збирали //

с. Магдалівка Підволочиського району

Село розташоване за 38 км від районного центру й за 12 км від найближчої залізничної станції Скалат. Провідними є рільництво та тваринництво. Село відоме з 1785 року [2, с. 475].

Інформант: Саламандра Ганна Михайлівна, 1922 р. н., освіта – 3 кл.

189. – Коли йа в'їдав'алас' / ме"н'ї було де"ўйат'нац'їт' рок'їў // йа п'їшла ў не"в'їст'ки / све"круха була д'уже" ўредна / але ўм'їла ўсе робити" по господарц'ї / прети" / варити" і оп'ходи"ти" коне"ї і ху'добу // од'ного дн'а / коли во'на заслабла / ме"н'ї приїшлос'ї пе"к'ти хл'їп // йа не"м'їла до то'го часу пе"к'ти хл'їп // йа рошчи"є'нила і зам'їсила хл'їп чере"з" дейаки'ї час хл'їп вики"с // йа нап'алила ў п'їецу і ўсадила хл'їп // хл'їп ме"н'ї д'уже" ўдаўс'ї / моя све"круха ме"не

похва^лила // во^на д^уже л^убила по^ратки^е // ў^ї нейі на голо^в'і ўсе бу^ла б^їла ху^стина / і б^їла за^паска // во^на бу^ла хар^на / но за^то д^уже ў^редна //

190. – Ко^ли йа бу^ла мо^лода / то хо^дила з д^їў^чатами^е до Ку^лка на му^зики^е // ў^ї Ку^лку гра^ў на гар^мощ^ї в^уїко Па^ўло // в^їн ма^ў ф^аїни^ї го^лос / гра^ў на гар^мощ^ї і с^п'їва^ў // д^уже л^уби^ў ро^бити^е д^їў^чатам з^битки^е // по^зави^евайе^н кам[']ін[']ц[']і ў па^п'ір[']ц[']і і ўго^ш'чайе^н д^їў^чат н[']їби^ето цу^керки^е // тої в^уїко Па^ўло л^уби^ў ўч[']іпити^е со^ў'б[']і б^ороду с[']к[']лача і стра^ши^ети^е поп[']їт в[']їк[']нами^е л[']у[']деї // та^кош л[']у[']би^ў в[']уїко Па[']ло ў[']но[']чи ст[']раши[']ти['] д[']їў[']чат / на[']кину[']ўши['] на се[']бе['] б[']їлу ва[']рету / б[']уц[']їм[']то хо[']ди[']т ў[']но[']чи см[']ерт['] // х[']то зо[']бачи[']єў['] йо[']го ў['] б[']їл[']її ва[']рет[']і / то так т[']їка[']ў і кри[']ча[']ў / шо л[']у[']ди['] ви[']л[']їтали с['] ха[']т[']їў // йо[']го ў се[']л[']і про[']звали['] Гран[']у[']ком //

с. Голгоче Підгасцького району

Село розташоване в долині річки Коропця, за 42 км від районного центру та за 36 км від залізничної станції Потутори. Уперше село згадується в історичних джерелах за 1445 р. [2, с. 120].

Інформант: Влізло Фрузина Іванівна, 1936 р. н., освіта – 7 кл.

191. – Йак йа ше бу^ла ма^ла / йа^ке бу^ло т[']еш[']ке жи[']т[']е // не^н та[']ке йак те^нпер / д[']їти хо[']д[']ет так ф[']аїно з[']їбран[']ї // а ми не^н ма[']ли ў шо с[']ї ви[']братис[']ї / ў[']братис[']ї / не^н ма[']ли ў шо с[']ї ў[']зутис[']ї // ми хо[']дили до ш[']коли б[']осими / ішли до ш[']коли но[']ги по[']об[']мочували бо[']лотом // там бу[']ў та[']кії пот[']'їчок / ми ў т[']їм пот[']'їчку ми[']ли но[']ги / і так ішли до к[']ласу ў[']читис[']ї // йак при[']хо[']дили до ш[']коли // ў[']чител[']ка ка[']зала / шоб ми ма[']ли с[']вої ст[']їл[']чки / шоб ми ма[']ли на ч[']їм пи[']сати // не^н бу[']ло н[']їде зо[']шит[']їў / а то[']му ми пи[']сали на па[']пер[']ї / на та[']к[']їм / шо з[']м[']їш[']к[']їў // си[']д[']їли на сво[']їх ст[']їл[']чках / бо то бу[']ло по в[']їн[']ї / н[']їчо[']го не^н бу[']ло і так ми м[']уче[']но за[']к[']їнчили ш[']колу // йак йа за[']к[']їнчила / то по[']їхала на се[']зон за[']ро[']бити гро[']ш[']ї // ро[']дич[']ї мо[']ї бу[']ли ста[']р[']ї / і не^н бу[']ло ўже ко[']му ро[']бити // і йа так му[']с[']їла йїз[']дити на се[']зон // при[']їхала з се[']зону і ўже йа в[']їда[']валас[']ї // ну ше по[']ки / шо ми хо[']дили

до клубу з д'ї'читами // музика грала ў клуб'і / було інте^мресно / було к'рашче / н'їж те^мпер // а'ле не^м було н'ї ў ч'їм ходити / н'ї н'ї'чого // ми ішли до церкви / а с церкви виходили і ішли до клубу // с клубу б'їгали додому закручуватис'ї ў тиршу хустину / бо ў к'рашчих було ш'кода ў них гул'ати // ўже йа йак в'їдавас'ї / то колис'ї плєли в'їночки / спрoшувала йа д'ї'чит // д'ї'чата приходили шили ми в'їнец і сп'ївали / по в'їкнах л'їпили барв'їнком / і буў це ц'їкаві'ї веч'їр і було д'уже інте^мресно // а вис'їл'є було два дни // один ден' ў мене / д'ругий в'їн спраўл'аў ў себе // ми так в'їд'були то вис'їл'є // тоди зноў приїшла т'аш'ка година / бо т'реба було будуватис'ї / не^м було / хата була старе^н'ка // чолов'їк йїздиў на се^м'зони // ў мене була одна дитини / по^тому ўже була д'руга // а йа мус'їла була б'ути і коло д'ї'теї / і на д'їл'анки ходити / бо при^мушували на д'їл'анках робити // не^м було п'рава лишитис'ї в'їд тих д'їл'анок дома // бо казали / шо ти майеш маму і наї во^на сидит з д'їт'ми / а ти їди роби // і так ми побудувалис'ї / і таке наше жит'є проїшло т'еш'ке // д'їти поп'їдрос'тали / т'реба було ўже д'ї'теї виховувати / т'реба було д'ї'теї посилати ўчити // і не^м було коп'їйки / т'рудно було / де роздобути грошеї аби д'ї'теї мали за шо п'їти ўчитис'ї / а'ле слава богу д'їти наўчилис'ї / п'їшли те^мпер на с'вої роботи / а йа лишилас'я ўдома сама // і так д'їти до мене приїжийут і ме^не в'їдв'їдуйут // і так йа до те^мпер жиїу //

192. – Як колись некли житній хліб?

– Ну йак ми доїїли ко^рову / зли^чвали моло^ко / то моло^ко с'їдалос'ї / ми сме^мтану скидали / а квасне моло^ко в'їдигр'ївали на сир // там була сирватка // ми б'рали ту сирватку / с'їїали муку / б'рали т'рохи житнойї / а т'рохи пше^н'ничнойї муки // ми на сирватц'ї м'їсили к'їсто / ми росч'їн'єли // ўвеч'єр'ї росч'їн'єли / ўрано пе^н'кли // ми на росч'їнок н'ї'чого так не^м давали / д'воє / т'роє йаїец били / т'рохи ол'її л'єли / сирватку п'їдогр'ївали / і ми парили то к'їсто тоў горичоў сирваткоў // по^тому м'їсили д'ругий раз то к'їсто // а тоди зам'їсили / во^но к'їсло / а ми р'їхтувалим п'їец // ми принос'їли ну так д'обре на^руче дроў і запал'ували ў п'їєцу // поки т'ї дро^ва пе^н'ре^н'гор'їли / то ми хл'їп

виробили ў так'і миски / а йак дого'р'іло ў п'йецу ми са'дили хл'іп на ло'пату / п'ітси'пали му'коў / на ло'пату вики'дали тої хл'іп / з'верху при'машчували йаї'цем // і так ми са'дили тої хл'іп ў п'йец // тої хл'іп / йак загн'і'тивили / і йак він с'а загн'і'тиўс'і / ми тої п'йец т'рохи в'іткри'вали / шоб в'ін не" приго'р'іў // і тої хл'іп маў пе"к'тис'і дв'і / п'іўто'ра го'дини // і то'ди вит'а'гали тої хл'іп // то буў д'уже смач'ний / д'уже д'обрий хл'іп // шо ўже те"пер та'кий хл'іп л'уди не" пе"чут // йа пе"чу тої хл'іп / бо йа йо'го д'уже л'убл'у // тої хл'іп і на ви'с'іл'у л'убл'у // хл'іп п'ече'ний не" ў патил'н'ох / а на дн'і // а пше"ничний хл'іп ми та'кож ў'вече'р'і м'ісили / на му'ц'і / на с'ирватц'і // з'ран'е пе'ре'м'ішували / а'ле ми вики'дали йо'го ў патил'н'і // і ў патил'н'ох ми йо'го са'дили ў п'йец / і ў та'ких патил'н'ох вип'ікали // пше"ничний хл'іп в'ін менше п'ікс'і / п'іўто'ра го'дини і з не'го було д'оста //

– А зараз печете житній хліб?

– Пе"чу / бо д'іти мої д'уже л'убл'ет ж'итн'і хл'іп // і п'рос'ет ме"не / мамо спе"ч'іт нам ж'итного хл'іба / та'кого на дн'і / с по'пе"лом / бо ми йо'го д'уже л'убим // і йа те"пер му'шу пе"чи / йак во'ни прий'іж'ийут // і йа та'кож л'убл'у ж'итний хл'іп //

Інформант: Климович Марія Григорівна, 1923 р. н., освіта – 7 кл.

193. – Ше йак йа мала з в'іс'ім рок'іў / то йа мала ўже ўм'іти робити ўс'о / і ко'рову до'йати і йісти ва'рити / робити ўс'о то шо т'реба ў'дома по гос'подарств'і // з'ран'е дес' ў шест'і го'дин'і з'ран'е йа ўста'вала ішла до'йати ко'рову / по'тому ла'годила йісти / г'нала ко'рову п'астис'і // ко'ли при'ган'ела з паш'і / то йа до'ўго не" пасла / бо ў'дома було ба'гато роботи // саме п'ерше то да'вала па'ц'етам йісти / по'тому ку'рам / гу'сам / можна сказа'ти ўс'ому д'р'обов'і // ішла на го'род то са'пати / то по'лоти / то вес' час йе йа'кас' робота // і так мало по'малу йа до'росла до та'кого в'іку / шо ўже т'реба було с'і в'іда'вати // то'ди ме"н'і було йе'но п'ет'нац'іт рок'іў / ме"не заста'ўл'ели в'іда'ватис'і за йа'когос' бо'га'ча / но йа йо'го не" л'убила // по'тому т'ато і ма'ма з'робили нам ве"с'іл'е / но йа с тим чо'лов'іком

не" прожила йа і два дни // ў него ў/дома його тато биў ме"не / заўстаў/л'еў спати ў сто/дол'і / йісти не" давали // пробуўши два дни йа рас ўно/чи ўт'ікла до с'вого вуйка / а там йа в'ідалас'і за с'вого двойур'ідного брата // по'тому йа ўродила й'едну дитину / чолов'іка заб'рали на в'ііну / його там ў/били // а йа т'ешко робила / бо мала д'воіе д'ітеі / по'тому д'іти в'іросли / йім зробила в'іс'іл'е / те"пер воіни жи'іут окремо в'ід мене / часто до мене приї/жійут // при'воз'ет до мене на кан'ікули с'воііх д'ітеі / а в'они д'уже л'убл'ет ў мене гост'уваіи / бо не"далеко в'ід мене йе ставок / куда в'они б'ігаіут ў/літ'і купатис'і / а ўзим'і ход'ет во'зитис'і на сан'ох // і так йа жи'іу помален'ку //

Інформант: Ковалик Світлана Іванівна, 1930 р. н., освіта – 7 кл.

194. – *Як варили їсти?*

– На'сампе"ред" варили боршч / а до т'ого давали або го'рох / або фа'сол'у і тог'ди с'ідали і йіли // ст'іў буў на'сере"д хаги і родина с'ідала і йіла // а ўже д'руга ст'рава мо'лочна / каша / мака'рони на мо'лоц'і / бул'ба бу'ла за вог'ном те"ре"били і йіли // ст'рави бу'ли до'бр'і / а те"пер та'іких не" ва'рут // боршч ва'рили зви'чайніі / стру'гали ба'рак / мали сме"тану то при'їмили / а не" мали" сме"тани / то мо'локом т'роше"чки / бо так л'уди не" жи'ли // ка'пусту за'сипали пшо'ном / при'їмили мо'локом / т'рошки за'пари'ели му'ки / на'в'іт' ва'рили б'іб // на с'вита готували ба'гато / на Ве"ликде"н' пе"кли паску / коба'са / ги'ш'ки // на с'ви'ет'іі в'ече"р ва'рили са'м'і п'іс'ні ст'рави / голу'ц'і / за'прамку з гри'бами" / ба'гато страў бу'ло і ўс'і п'іс'ні / бо ста'р'і л'уди за'ховували п'іст не" так йак те"пер / ди'етина би бу'ла хт'іла мо'лока чи с'ирва'тки" / то не" дали / бо п'іст //

195. – Йак буў го'спода'р / то маў йе"ден б'іл'ше пол'е / а д'ругіі менше / то зас'іваў ж'итом / пше"ницеў / а р'ешту то го'рох / то гр'ечка / а б'ідніі йак не" маў / то ішоў до ба'гато'го до дво'ра // то бу'ла пан'і / во'на ма'ла с'вин'і / ко'рови / кон'і / і ішли л'уди там ро'бити // про'ішоў м'іс'іц' чи р'ік / то пан'і ви'давала йім во'рне'р'іу / за ро'боту с'б'іже" / воге"рки" / ци'бу'лу / пан'і с'і д'ілила / бо робили л'уди // хлоп ішоў до пан'і / браў кон'і і і ними во'роў / с'і'ішоў // вот ў нас ў

си'л'і буў пол'скіі пан і л'уди йшли до него і робили / бо д'іти х'т'іли йісти // л'уди ко'лис' б'і'дили / але мус'іло так бути // хто моў поле / то буў багатіі / а хто не" моў то б'і'диў / а ко'лис' д'і'теі було багато / п'йетеро / шесте"ро і то ўс'о т'раба году'вати // а ўже за кол'госпу то було тро'хи л'екше" / ўс'і були ў кол'госп'і / але так зароб'ели / шо смо борше н'іц с того не" мали // йак шос' ў'з'ели / то йак зла'пали / мог'ли поса'дити / вотаке було жи'т'е // а ў кол'госп'і са'пали бара'ки / т'і'т'ун / хо'дили на ферму // а ко'лис' л'уди б'і'дили / не" мали ў шо с'і ўб'рати / шили сороч'ки і штани з грубого полот'на хло'пам / сп'ідниц'і / не" було ў шо с'і ў'з'ути // зробили з' сол'оми кал'ош'і і так хо'дили / з дере"ва вир'ізали п'і'дошву / зробили п'ришву і хо'дили / була б'і'да ве"лика хто не" з'нае / то думоў / шо то ба'йка / а п'ізн'іше / то ўже йіхали до Л'вова / були шпикую'л'анти і купу'вали //

Інформант: Яроха Ганна Миколаївна, 1922 р. н., освіта – 7 кл.

196. – *Розкажіть про весілля.*

– Булі старос'ти / тато з мамоў бе"рут молодого і їдут до молодой і там с'і до'говорували / тро'хи с'і погос'тили і на йаке число мало бути / то ўже лагоди'ели' // ва'рили б'іднен'ко / зробили бочку к'васу / давали сахар'іну зам'іс' цукру / купили л'ітру гор'іўки / то пили йе'но по тро'шки / таке йак на'персток // н'ічо ладного не" ва'рили / ка'пусту / голупц'і / зак'ри'ешку з мн'есом / мака'рон до йушки чи каша гре"чана помашче"на // а по'тому їдут до шл'убу / г'рае му'зика ў по'ход'і / і ў церкв'і г'райут многа'я л'іта / а по ўс'ім ве"си'л'ец'і / а два'нац'ета го'дина / то ўже да'руйут / моло'да с'і'дае за ст'іў і д'рушка / і да'руйут / тато / ма'ма / старос'та ки'дают грош'і з молодоў с'і ц'ул'уйут // ко'лис' молоду зби'рали не" так йак те"пер / давали рин'тух п'ід вел'он / хо'дила про'сили боса // фа'йна була з'ібрана / в'інок з би'ндами фа'йна виши'ета сорочка / мал'е"нова сп'ідниц'е с к'в'ітками / корсик више"тій // фист фа'йна була моло'да //

Інформант: Купчик Анастасія Василівна, 1927 р. н., неосвічена.

197. – *Як колись люди веселилися?*

– Буў фе^ести^евал^е на ве^елик^е і плошч^е і / де паслас^е і / на ве^елик^е і плошч^е і ху^едоба на ле^евад^е і чи на лу^езі // к^елалі виставу / кон^ецерти / б^ералі му^езику би г^ерала / пере^еби^ераліс^е і за козак^е іў с^еічо^евих стр^еіл^ец^е іў // ўби^ерали^ес^е і ў шара^евари / виши^ет^е і сороч^екі // бу^ело ба^егато л^еу^едеі с^е чужих с^е іл^е // йа шче памн^е’тайу бо шо шче бу^ело за пол^ескої // молод^е і заба^еўл^еелис^е і // нав^е іт^е бу^ело ди^еўне^е в^е іс^е іл^е’е на т^е ім кон^ецерт^е і // зби^ерали молод^еу / а йак зи^ема / то ў ко^ежус^е і бу^ела / б^е іл^е’ім до^еўг^е ім // бу^ело ко^еліс^е’ д^еуже ф^еайно // молод^е’ош хо^едили на с^ехац^екі і так с^е і кавал^е’ери^елі / гу^ел^е’али / г^ерала му^езика на ск^ерипку / со^еп^е іўку і так с^е і весе^е’лили^ес^е і

Інформант: Юрчишен Кіндрат Савович, 1923 р. н., освіта – 3 кл.

198. – *Як колись господарувалі?*

– Хто буў бага^ет^е’ішы / то три^емо^еў дв^е’і корови / с^евин^е і / к^еон^е і / а б^е ід^ен^е’ішы і то йе^ено корову і те^ел^е’етко / і году^евали с^е іном / со^еломо^еў / зб^е іжом / ўзім^е і р^е ізали с^е ічку // на с^е ічка^ерне^е р^е ізали с^е ічку / кру^ети корбу / т^ераба бу^ело д^еобре з^емучи^етис^е і / а с^е’вита / то т^ераба ба^егато с^е ічки // а здалека но^есили в^еоду ху^едоб^е і ўзім^е і по во^еже^е’ле^ед^е і / по сн^е ігах // йак ма^елі сво^е йе^е поле / то там пас^елі корову на мотус^еку / бо не^е’ можна бу^ело де бут^е’ па^ести / бо то панове // к^е ін^е’ма во^ерали / с^е ійали / зби^ерали зб^е іже / ну і так орно дари^елі // спр^е ігали^ес^е і до^екупи хто ма^еў по од^еному ко^еневе^е’ би бу^ела од^ена пара ко^ене і так обр^еобл^е’али поле / би ма^елі шо йі^ести //

Інформант: Ковалик Світлана Іванівна, 1930 р. н., освіта – 7 кл.

199. – *Як колись був похорон?*

– Похорон буў / то йе^ено буў кс^е ондз // вине^если с^е хати т^е іло і с^е’в аш^еченик с^е іда^еў на ф^е іру і сп^е іва^еў с^е’ви^етг^е і Боже / не^е’ було н^е і хору // т^е іло к^елалі на ф^е іру / опкла^едали сос^ено^еў і вез^елі на ц^ев интар / йак буў ба^егат^е і або чи^е новник / то л^е’уди схо^едилис^е і / а до б^е ідно^его не^е’ при^е хо^едили // б^е іл^е’ше^е не^е’ма шо ска^езати / та^е к^е і буў ко^еліс^е’ похорон / не^е’ то же те^е пер //

200. – *Розкаж^еть про свята.*

– Пли^е тут в^е іночки з л^е ічебно^его з^е іл^е’е / с пол^е’ово^его і не^е’сут с^е’ви^етг^е іт^е і / то йе с^е’в^ето б^е’ожого т^е іла / а на С^е’паса бе^е’рут овоч^е і поскла^еда^еўт ў ко^еше^ечки /

обложут ц'вітами і також с'віт'ет // ну а на Матки Божой л'уди їдуть до Зарвалиці і на Покрови // йе друга Матка Божа двац'ят' першого вересня / с'ход'ец'і з чужих с'іл л'уди / бо ў се"л'і празник / л'уди гос'тит'і // дванац'єтого липн'є Петра / то на друг'ім се"л'і празник // йе ше зе"лен'і с'віта / то браму і подвири майат / липоў / йасен'ом // Івана / то робл'ат букети с пол'ових кв'іток і майат подвире // ўзи"м'і йе Андрейа / то д'іўки ворожуть / хто борше в'ідає // йе ше Миколайа / то д'іт'ом п'іт подушку кладуть цу'керки // во так'і ў наш'ім се"л'і с'віта //

Інформант: Ковалик Софія Іванівна, 1931 р. н., освіта – 7 кл.

201. – Молода ходе" і просе" боса / а по'тому ўже будут в'іночки / д'іўчита їдуть / збирайц'і шийуть в'інец / складають барв'інок / то'та што ўм'іе шити /то шийе // сп'івайуть йакойі хот'ет / такойі сп'івайуть // гор'іўки на ве"с'іл'у не" було по к'іл'ішку / такийі йак на'персток // робили" бочку к'васу і пили" квас / давали сахар'іну / бо воно мае" бути солотке // просили на ве"с'іл'е / молода боса просила / а йак попросила / то с'і збирала до шл'убу / але йа так була на ве"с'іл'у / йак с'і в'ідавала Маринка Маринчиши"на / була ў в'інци / але була боса // на ве"с'іл'у першу п'іс'н'у с'п'івали" / де з'года ў родин'і / там мир і тише"на / блажен'і там л'уди / блажена сторо"на / йіх Бог благослоў"лає / добро йім поси"лає і з ними в'ін живе // доходи" ве"с'іл'е до години / би с'і гос'т'і не" розходили / молода с'ідає за ст'іў / з йедного боку друшка / і з другого / і їдуть дарувати мама / тато / і староста / сам'і перш'і кидають грош'і на тарел'а / тогди їде родина і ўс'і грош'і вона соб'і згор'тає до платинки / бо то й'іі в'іно / бо по ве"с'іл'у вона соб'і купуйе чи пац'е чи йаливочку / бо то й'іі здо'буток // ў к'інци пе"ре"гул'увала з друш"ками / з д'іўчичами і хлопц'єма / і на востанку мама молодого скидає з неї в'інец / заўйазуйе хустину на голову і кидає на плеч'і / бо вона ўже ж'інка // але ше ў церкв'і к'с'ондз дає шл'уб і кидає хустину на голову / а по'тому виводе молоду на ж'іноче // до шл'убу випраў"лили / ставали молод'і / старости / друш"ки з друж"бами / мама би"ре кропило / водиц'у с'ви'чену на тарел'у і кропе / а тато вонжи"нає пши"ницеў і

співають благослови́ боже до шл'убу / виправити і кропи нас мат'іноч'ко
с'вичено́у во́ду до́бро́ю доле́н'ко́у // напе́реді́ старо́сти не́суть коро́ваї на
рушни́ках / госпо́дин'е пе́че коро́ваї на рушни́ках / госпо́дин'е пе́че коро́ваї /
збира́юу фа́йнами кв'ітка́ми / л'ента́ми / фа́йне ко́лис' було́ ве́с'іле́ //

Інформант: Яроха Ганна Миколаївна, 1922 р. н., освіта – 7 кл.

202. – Ди́тина наро́дилас'і / хтос' ма́йе до́брого з р'ідних чи с'чужих
товари́ш'іу́ бе́рут за ку́му / хтос' бе́ре дв'і ку́ми / хтос' шти́ри / то́гди не́суть
ди́тину до хри́сту / к'ондз хре́стит' у́ церкв'і / а йак з'имно / то у́ хат'і хре́ст'ет
// а ма́ма іде на вив'ід / кл'ека́йе / і к'онз над не́у с'і мо́ле'т і їдуть до хати // хто
хо́че / то се почи́на́е бал' / хто за́можн'іши́й / а хто н'е / то с'і оп'ходе так і с'і
ро́сход'ет // і́м'я дл'а ди́тини виби́ра́е ма́ма і тато́ / назива́ли і Йу́рко / і
Да́нило / і Гау́рило / і Ма́ксим / і Анд́реї / на́в'іт' бу́у Ант'ін // пе́рше аку́шерки
не́ було́ / бу́ла ста́рша ж'інка́ / до не́ї ішли́ / во́на в'ідби́рала ди́тину / купала
ди́тину ма́ма або све́к'руха́ / йак п'ішла́ за не́в'істку́ // купали́ у́ де́ре'у́йених
не́цках у́ че́ре'д'і або д'ідов'і ву́ш'і / пе́ле'нок не́ було́ / шу́кали со́рочку́ аби
бу́ла мн'екша́ / зави́вала ди́тину / ко́ли́ска де́ре'у́йена́ / нако́ли'сала́'а на кру́гах
і д'іти́ так ви́росли́ і бу́ли здо́ров'і / а те́перка́ ўми́рають //

203. – Ле́жи́у сла́бій / ко́ло не́го хо́ди́у хтос' сви́й / ж'інка́ ко́ло чо́лов'іка
чи бра́т / чи се́стра́ // ко́ли при́ходила́ сме́рт' / то да́вали с'в'ічку́ ў ру́ки / на́в'іт'
к'лалі́ на зе́млю́ / ка́зали́ те́ / то бу́де ле́кша́ сме́рт' / ка́жуть би при́шла́ / та
л'у́дина же с'і гн'івала́ / і ко́ли ск'ін'чит' жи́т'е / то зби́рають ка́тофел'ок
б'і́лен'ким до́ўко́ла оп'стел'уть / у́ Го́ловах го́рут с'в'ічки́ / при́ход'ет л'у́ди
мо́литис'і / на́крива́ють ме́рц'е́ т'уле́у́ // т'ру́нву ро́били з до́ш'чочок / т'раба́ було́
ма́ти сво́їй / п'ід Го́лову́ у́ поду́шку ки́дали ги́бл'іу́ки // ўвече́р при́ходе к'с'ондз
/ хор і про́йет пара́ст'ас / хор с'п'іва́е жал'і́бн'і́ п'іс'н'і́ / по пара́ст'ас'і́ д'ек
чи́та́йе псалти́ру і си́д'ет л'у́ди // ўра́но ўже́ по́хорон / зно́у за́казу́ють хор і
к'с'ондза́ і хо́вайуть / а шче́ да́ўно́ / то йі́хоу́ д'ек на́ ф'ірі́ і к'с'ондз / і йе́но
с'п'іва́ли' с'ве́тїй́ Бо́же / а по́хорон'і́ хто хо́че / то к'личе́ до хати́ і ро́бл'ет

по́минки / і на де^ну́йетїй ден' і на соро^ковїй і на р'іч^ниц'у в'їтпраў^л'ейут с^лужбу
Бо^жу / к^личут ро^дину і су^с'їди / і так с'ї по^хорон в'їдбу^{во}ў //

204. – Їак м'їй брат п'їшоў на воїну / а йа д^луже п^лакала / і ка^же / не^н плач
йа за три не^д'їле б^ду д^лома і так п'їшоў // і ч^уйеш / йак буў сла^бїй / ў^зили йо^го
ў пл'їн і так вобгоро^дили доў^кола / але^н з^в'їци йак буў дошч / то б^луло накрит'е і
за^г'нали то^т'ї ў тої лагир / шо т^реба б^луло / по кол'їно дошч їшоў / б^луло д^луже
з^минно // л'уди хот'їли йїсти і йак при^везли ма^шину бура^ка чи б^лу^л'би / чи
ка^пусти / то во^ни дос'їгали че^ре^з то^ту с'їту / йїм не^н да^вали / і во^ни йак се
дос'їгнули / то йїли се^н'ре / т'їй ў^мерли пе^н'не в'їд то^го // а не^н йїли н'їц / неї там
де с'їли / там і ў^мерли / а за^г'нали то ба^гато // т'їй так ўс'ї вимерли / ли^шилис'ї
йїєно к'їлка / і тоди при^йїхали н'їмц'ї госпо^дар'ї і ко^жен со^б'ї браў од^ного //
тої при^йїхаў / ко^би х^лудобу год^уваў / а тої кон'ї / то м'їй брат п'їшоў до
Н'їмечини // при^йїхали н'їмц'ї там // пи^саў до нас веле с^лумно / а ме^н'н'ї ше
с^лумн'їше / бо йа ле^жу на л'їшку / ми ў^вече^р до св'їтла теї чи^тали / і та^ке б^луло
стра^шне ко^лис' / і д^луже ма^ло йїх б^луло / йїх ў^же роз'їбрали госпо^дари // і меї
брат год^уваў ко^рови ц'їле л'їто // йак при^везли йїх / то ва^жили / оби з^нати чим
йїх год^увати / ба^гато йїм не^н да^вали йїсти // то меї брат ва^жиў т^риц'їт' кел'їў /
то тоди йак ў^зили йїх / то ў т'їм горо^жи б^лули та^к'ї ко^кїки / ше о^дин буў на с^под'ї
/ а д^ругї на^верха // меї год^ува^у ўл'їт'ї ко^рови / а тої кон'ї / а ў^зим'ї брали йїх до
л'їса а^би за^готовили па^ливо на ц'їлії р'їк // м'їй брат на^зи^ваўс'ї І^ван / і тої ка^же
/ ти ски^н' т'ї че^р'ивики і воз'їмеш де^р'е^н'в'енки / тої кро^пиў^нїй м'їшо^к роз'їр^ви
на д^воїє і так ў^зу^ваїс'ї / бо то з^има / мо^рози // але в'їн не^н по^слу^хаў і за^сту^ди^дїс^и
но^гу // але т'ї н'їмц'ї не^н ў^верили / шо в'їн сла^бїй // во^ни го^били / ка^зали же в'їн
с'ї при^дур'їє // і так в'їн ў^же не^н м'їг хо^дити і во^ни йїєго з'їбрали і в'їд^везли до
шпи^тал'у / бо ў не^го б^лула ган^грена // і так в'їн ле^жиў ў то^му шпи^тал'у аш
ш'їс'т' м'їс'їц'їў / бо буў сла^бїй // ш'їс'т' м'їс'їц'їў ле^жиў / бо буў сла^бїй // тоди
не^н пу^скали дес' по^йїхати / мої б^лули би по^йїхали / тато чи ма^ма / б^лули би мо^же
йа^кус' ра^ду му да^ли / а во^ни не^н ў^йєрили / т^ри^мали / по^ки в'їн д^луже буў сла^бїй
// в'їн так буў ви^сох /шо на^в'їт' зу^би не^н на^криў / бо не^н б^луло чим на^крити / і так

по́мер на чужи́н'і / а́ле так і не" с'кинуў тих че"ре"вик'іу / бо казаў / шо йа ше кавал'ер / йак йе приїду ў де"ре"в'енках до́дому // і так і не" с'кинуў тих че"ре"вик'іў //

Інформант: Купрата Марія Петрівна, 1939 р.н., освіта – 4 кл.

205. – Н'імці сто́йали ту́ коло нас і мали згушчоне мо́локо / воно́ було та́ке йак мед / і наче"нали давали с то́йі бочкі д'іт'ом // то йак наче"рали / то воно́ то́то згушчоне мо́локо т'егну́лос'і / йак нитка // мо́же то не" м'ід буў / а́ле ми думали / шо то м'ід / бо ми не" знали шо та́ке м'ід / а́ле шо по́пали йак'іс' л'уц'к'і / бо давали д'іт'ом то́й м'ід // а́ле не" ма́ла пра́ва / шо прот'іў них сказа́ти / бо то́ було б стра́шне //

206. – Ко́ліс' тато́ мойі хо́диў ў по́ле ко́сити / а йа йо́му не́сла йі́сти // по́ки за́несла йі́сти / то ле"м'ішка ви́брала ўс'о мо́локо і ли́ши́лос'і д'ідо́в'і йе́но са́ма су́ха ле"м'ішка // ці́ліі ден' там ко́сиў / на по́лудне не" прихо́диў / а ми бу́ли до́ма з бра́том // а моска́лі при́шлі і хо́т'ілі в'ідо́брати в'ід нас ко́н'і // ми ўт'ікали / шо в'із роз'і́рваўс'і / йе́но спе"реду ли́шиўс'і ку́сок // йа три́малас'і бра́та с'во́го і так йе́смо ўт'ікали до́дому // ко́ліс' не" ле́гкіі буў час і йі́сти хо́т'ілі // ми за ко́лгоспу бра́ли зе"рно м'і́н'ели / пе"к'лі па́ли́ниц'і / на жо́рнах мо́лоли / а́ле йако́с' ўс'о про́жилос'і / а за́раз ле"х'кіі час ле́кше жи́ти / го́ду́йес'і па́сес'і / ўс'о́го с'і д'іста́не // хл'і́п ко́ліс' пе"к'лі жи́тніі / на дн'і пе"к'лі / на ло́пат'і // давали до́ него́ к'ме́ну / йо́го ви́роб'і́ели ў ми́сках / а то́ди са́жали ў п'і́ец на дно́ бе"з па́тел'н'і //

Інформант: Гринишин Марія Іванівна, 1929 р. н., освіта – 4 кл.

207. – Не" раз ішла́м за хл'і́бом / то сто́йала́м три / а́бо чо́тири пра́зи ў оче"ре"ди / то давали по́ п'іўхл'і́ба / а по́тому ішла́м на́зад два́нац'е́т к'іломе́тр'іў / ішла́м до́дому // хо́дити не" бу́ло ў ч'і́м / ў со́лом'енках хо́дила́м // плелі ко́си і йі́х зўйезували / і бу́ли та́к'і со́лом'енкі і та́к йе́м жи́ла / не" хо́дила́м н'і́где / бо́м не" ма́лам шо с'і ўбра́ти // ко́ліс' буў час та́кіі / шо с'і

ўстидали // йіду до Монастириск боса / тїі воіні сї смїйали же йа боса / а те^нпер нїхто не^н ходит ўже босїі //

с. Волиця Підгасцького району

Поблизу с. Волиця виявлено курганний могильник, залишки поселення доби ранньої бронзи [2, с. 126].

Інформант: Парадок Ярослав Василівна, 1928 р. н., освіта – 4 кл.

208. – Ко^нрова се кор^нм^ніл^нїца наша // хто ў с^нїл^нї мо^ну ко^нрову / то бу^н бо^нгач / а хто не^н мо^ну / бу^н б^нїднїі // ми не^н мали ко^нрови с^нпершу / а по^нтому / ко^нлі ўже бу^н кол^нгосп / то ўже мали ко^нрову // че^нр^нвона була та ко^нрова // а йа була до^нйарко^ну / тої мала спе^нр^нва д^нїс^нїт ко^нро^ну / а по^нтому п^нїе^нт^ннац^нїт // бу^нти до^нйарко^ну / то се т^неш^нка ро^нбота / бо т^неш^нко бу^нло ўс^нїх ко^нро^ну об^нїти // ро^нбили ми з^нранку до ^нноч^нї / т^нреба і йїсти ху^ндоб^нї д^нати / і напо^нїти / і по^нчистити / і в^нидоїати йїї // а ў мене така йед^нна ко^нрова бу^нла / то в^нїмїе до зим^нл^нї бу^нло / то ў в^нїдро не^н го^нде^нн бу^нло доїати / то йа с^нтавила ша^нф^нлїк і ў ша^нф^нлїк доїла // а ко^нлі во^нна ішла п^настїс^нї / то йа по^ншила йїї ко^ншолку та^нку // ў то^нту ко^ншолку йа кл^нлала йїї в^нїмїе і п^нїд^нїїезувала / бо та^нке здо^нрове ў неїї в^нїмїе бу^нло / шо воло^нчилос^нї по зим^нл^нї і мо^нгло по^нрани^нти^нс^нї // о^нто бу^нла до^нбра ко^нрова і мо^нлока во^нна ба^нгато да^нвала / і спо^нкїїна бу^нла та^нка //

209. – Йак т^нїл^нко с^нї розве^нс^ннит / ішли на го^нроди / бо лиш с^ннїх з^нїїде / то з^нразу с^нї начи^ннаїе са^ндин^не // ўпе^нред са^нд^нет ци^нбу^нлу / чїс^ннїк на г^нрїтках // к^нрашче са^ндїти йїх дес^н на сон^нці / але шо^нб зим^нл^не до^нбра бу^нла / не^н п^нїсковїна / бо бу^нде по^нтому д^нуже су^ншити // ро^нбл^нет на г^нрїтках ра^ндї і са^нд^нет / а с^нїїенку с^нїїут // по^нтому са^нд^нет бу^нл^нбу / ро^нбл^нет йа^нм^нкї і ў нїх кїдаїут по к^нїл^нка бу^нл^нб^нїў // але т^нреба с^нї дївїти / шо^нб к^нїл^нцї бу^нлї / бо не^н з^нїїде // бу^нл^нбу са^нд^нет дес^н п^нїсл^на Паскї / ко^нлі ўже зим^нл^не т^непла / бо ў хо^нлод^ннїї ўс^на бу^нл^нба по^нмерзне і зо^нўс^нїм не^н бу^нде ўро^нжайу // а по^нтому п^нїсл^на бу^нл^нб^нїў ўже са^ндїли ку^нку^нрузу / фа^нсол^ну // а ўже дес^н во^н майу / йак до^нбре т^непло бу^нло / а то і ў чер^нўн^ну / йак

холодно / то ўже было пора садити го́родину / ў гритках садили вогіркі / пом'ідори / капусту // зара то ше і перец сад'ет на го́родах / а коліс' не садили тако́го // багата садили і гарбуз'іў / дин'іў / а тако́го йак зара не садили / то ўже зара ўс'іл'ак'і видуми //

Інформант: Шеремета Марія Михайлівна, 1930 р. н., освіта – 3 кл.

210. – Ў сорок деўйет'ім роц'і йа п'ішла до колгоспу // ро́била ўс'о ўруч'ну / бо не было н'і ма'шینی н'і н'іц // йа ро́била сорок деўйет'і / пйеде'с'ет'і / пйеде'с'ет першій // ме'н'і дали сорок кел'іў жита / шо то йа при'несла до'дому с ку'мори / чуйеш к'іл'ко л'іт йа ро́била за сорок кел'іў жита // але йе тато і мама / і чим жити // то'дис'мо ку'пили два ко'пц'а жито і по'йхали до млі'на змо'лоло // йа так б'ідила / те'і н'ічо'го не было //

211.– То было триц'іт' деўйет'ого року була во́йна і йде м'іі брат на во́йну / а йа так плачу / бо йа ск'інчила три кл'ас'і і б'іл'шем не ішла / бо т'реба было робити / жити / сапати // бо тато і мама стар'і і йа ўс'о ро́била // йа с'і наб'ідила // а йак с'і йісти хт'іло / ідемо ў поле жати / а ў по'лудне / а ўти'ралісе жита і йач'мен'у / а ўвече'р рошчи'пила йа со'рочку і дру'га ме'н'і ўсипала за па'зуху жита / аби йа ішла до'дому // і йа іду / а ту стоў участ'ковій посе'ред гост'ен'ц'е / і л'уди ішли ўпе'ред / а йа ішла ў се'ре'дин'і / т'іі тако сп'ідниц'у п'ідо'їмила і ўс'о п'ішло на гост'ине'ц // і при'ходжу до'дому і кажу до ма'ми / о'ї ма'мо / нин'і ме'н'і не'ма / а ма'ма ка'же / добре же ти йе // заўтра йа п'ішла і ўже йа при'несла ми'шчену чи жита / чи пше'ниц'і // ма'мо ўсу'шила / то'ди на жорна змо'лоли і спе'к'ли д'воіе хл'ібе'н'ет // од'но йа ўз'ила ў поле / а йед'но ли'шила до'ма / бо йе тато і мама // йа ма'ла стар'і ро'дич'і / н'іх'то ме'н'і ко'п'ілки не даў / але йа йіх об'ішла / по'ховала йа / не на'гнало н'іг'де / не ўт'ікала в'ід них // мож'на было п'іти до Рос'іі на ро'боту / але йа го'дуйс'е / а йак йа ли'шу ро'дич'іў стар'их / а йак'би поўми'рали / шо йа би то'ди ро́била // йак ли'шила стар'их до'ма / а са'ма п'ішла жити // а нин'і здо'ров'е не майу / бо йак йес'мо ішли / шо ўже участ'кового не было / ўз'или за па'зуху / то ми так ле'т'ілі аж п'ід панс'кій сад // мо'ї ма'ма ўже сто'ят на до'роз'і / а йа кажу ма'мо / нин'і ўже йе // ми с'ійали

ко'нопл'і / виби'рали / мо'чили / 'терли / п'рили ц'ілу 'зиму / а йа п'рила с'веде'р аби
ходити // ко'лис' було інакше / ходили шче'дрували / кол'ідували ходили /
кол'ідувати не" ми'нали / од'ні ішли до тих / друг'і до тих // Паску св'ітили /
к'лалі ст'іу вобрус ве"лику таку 'паску і кс'онз ходи'у навук'ола // а йак ко'лис'
гай'іуки вели / а йа йак с'і не" раз змучу / 'ходжу поп'ід хати / а по'тому на 'церкву
так с'і не" раз змучу / а ўже до'дому при'іду / то 'ледве при'іду / бо при'ідемо / 'ноги
мн'і бол'ет ўже с'і визуйу // а те"пер не"ма йаг'іуки / а ко'лис' 'того 'соїчика в
обо'рогах с'і ішли / три'мали хлоп'іу на п'лечах / а сп'івали / то ўже в'ід 'ран'е до
'самого сме"р'ку //

212. – Жит'е 'було 'дуже ваш'ке // ли'шила с'і сирота / 'тато ўмер / бу'ў
кол'госп // йак се нага'дайу / йак то ходити не" було ў ч'ім / ў'зутис'і не" було ў шо
'те"пер 'кажут чо 'ноги бол'ет // та йа не" раз поже"ну 'пасти ў гу'маках / гу'маки
по'дерт'і теї ц'виркайе ў но'гах / а шом 'мала ро'бити / ўс'о но'сила на п'лечах //
тре"малам ко'рову / теї 'бул'бу но'сила на п'лечах // фронт пе"ре'ходи'у 'чере"с
под'вире / 'мали смо таку ходиму 'йаму / йа так то'то пам'ятайу шо ну / ми
зал'ізли об'і ў 'йаму / стр'іл'ейут / б'йут / а йа н'і'йак не" буду си'д'іти // йа
ви'лажу ў са'мії тої роз'гар з 'йами і ле"чу до 'хати / во'но було не" 'дуже да'леко /
але тро'ха 'було / і при'лет'іла до 'мами / і 'мама 'моїї си'д'іли ў ко'мор'і //
пи'риноў с'і нак'рили і ка'зали / шо кул'е не" про'лете 'чере"з п'ере / і йа ўже
си'д'іла 'коло 'мами // бо'йалам с'і ў 'йам'і си'д'іти / були би 'може і за'били / бо то
ле"т'іла кул'е ку'да не"бут' / але то 'були інакше / бо ше 'були 'мама теї 'сестри / а
те"пер ли'шилам с'і са'ма // во'дим не" 'мала де ў'зити // з'найе'ш / йака во'да 'добра /
йак во'на до'ўго пос'тойе / але таку мус'іли 'пити / бо во'ди ў ке'р'ниц'і не" було / а
те"пер йе ўже во'да і ўс'о / але не"ма коли 'жити / ўже тре 'ўмирати // ко'лис' за
во'їни не" було ў ч'ім ходити / шо с'і ўб'рати // 'тета Ма'ринка була ме 'дала
сп'ід'ниц'у / то та'ке було ве"лике // бу'ў голод / то 'жили са'мим моло'ком // 'йісти
не" було шо // ва'рили ўс'іл'аки і че"ч'і'ўник / бора'чинку і кро'пиву / і на'тину
'терли ко'лос'ки / пе"кли пали'ниц'і // хл'іб ў п'йец'у с'і не" пик'ло / бо то 'т'іл'ко

муки не^н було / шоби не^нкли // йак с'ї тих колоск'їу натре і с'ї не^н мале / то шо
їїсти не^н було шо //

213. – Колис' була мала / була воїна / стоїали ў нас на подв'їру /
стр'їл'ели / а нас вигнали ў тої к'їнец се^нла / вигнали нас // мама моїї
ве^нрнула^сї по ко^нрову / то ми йак ішли / то кул'ї над ^ннами свистали тої ^нордини
г^нрали // колис' були ^нвикопан'ї фоси / во^ни були ^нвикопан'ї ў кол'їна фоси /
були по^нпре шт'їхега / то ми л'егали ў фоси і л'їзли на кол'їнах чере^нз ц'їле
се^нло / бо так кул'ї над ^ннами свистали // ўже йак та в'їїна трохи пе^нре^нсунула^сї /
то ми тоди приїшли до^ндому / ба^нгато було покал'їче^нних // но^нсила ^нмама мо^нлока
квас^нного / хл'їба / а^нби во^ни не^н ўмерли з голоду // а хто ўмираў / то хо^нвали //
приї^нжила родина і тих / хто сла^нбий / заби^нрали і хо^нвали / ко^нпали мо^нгилу і
хо^нвали // з^ннали хто де по^нхованї / ну а на ^нпохорон'ї / то ^нбули сам'ї сво^нїї / са^нма
ро^ндина //

214. – Рушни^нки ^ншила на ли^нце / а сороч^нки з ^нвивороту / а закла^ндадут з ли^нц'е
// колис' хо^ндили ў ^нвишитих со^нрочках ў ^нполе / ішли ў ко^нрал'ох і со^нрочках
^нвишитих / а тоди д'ї^нчита ^нмали ше од^н'ї про с^нв'ета // при^нхо^ндили с ^нполе і ішли
на ве^нчор^нниц'ї // хто виши^нваў / а хто куж'їл'ї прили // с'їйали ко^ннопл'ї / во^нни
^нбули ^нматер^н'ї і пас^нкал'н'ї // ^нмате^н'рн'ї то^н'ї йак'ї ^нмали на^нс'їн'е / а пас^нкол'н'ї то
^нбули про^нст'ї // їїх мо^нчили ў р'їц'ї / а п'їзн'їше ішли поло^нкати їїїї / а^нби во^нни
^нбули б'їл'ї // з^нверха терлїт'е зл'їзало і ^нбуло са^нме пред'е^нво і к^нлоче // ^нбули
зе^нл'їзн'ї шч'їт^нки / на них че^нсали і ли^ншило^с'ї к^нлоче / то назї^нвало^с'ї по^нв'їсмо //
^ншили ве^нрета / чо^нлов'їч'ї штанї / ж'їноч'ї сп'їд^нниц'ї // б'їлїли ^нвишите / ^нбуло
тоди ішли на р'їку / на р'їц'ї прали / сте^нлили і ви^нб'їл'ували і ^ншили ж'їн^нкам
сп'їд^нниц'ї / чо^нлов'їкам штанї / ве^нрета / м'їшки с к^нлоче // а по^нв'їсмо то^нто ішло
на сп'їд^нниц'ї ж'їн^нкам і д'ї^нчитам //

215. – *Як готували борщ?*

– Йак ва^нру борщ / са^нме ^нперше кла^нду ^нводу / ко^нби во^нна кїп'їла тоди /
ст^нружу бул'бу і к^нришу / і кї^ндаїу ў ^нводу // тоди ст^нружу бу^нраки і к^нришу ўже /
же^нби бул'ба зварїла^сї і бу^нрак / тоди ўже йак с'ї зварїт / то тоди ^нробїс'ї

засмашка / кидайес'і цибул'у с'і к'рише / сме^мтану або квасної сол'і / або
воцет / коби не^м ўтратиў кол'ір і смак / і тоди би ўс'о покип'іло і ўже звареній //

– Як готували кисіль?

– Класти воду / коби кип'іла / тоди розварували квасниц' / йаблук
сушених // тоди йак закипит / розробл'ети муку ў зимн'ї вод'і і л'ети ў воду / і
варили такий ке^мс'іл' / а потому ўже були бре^мкети / і їх тоже розводили ў
зимн'ї вод'і //

– Квасниче^нка / брали йапка сушен'і / варут на вод'і йапка / во^ни кип'ет
і йед'ет їх ў п'іст разом с поле^ннице^мў / з маком / а також с пиро^гом з сли^вок //
викидають к'істки і так пе^ччут пир'іг з сли^вок //

216. – Йак мало бути ве^с'іл'е / то наїперше було сватан'е // ішоў молодій
до молодой / а ўже молода до молодого не^м ішла / а могорич робили // ўже
пере^д самим ве^с'іл'ом робили в'іночки // йак ве^с'іл'е ў не^д'іл'у / то в'іночки
ў суботу / а йак ве^с'іл'е ў суботу / то в'іночки ў п'іетниц'у // рвали барв'інок /
плели в'інок // оптикали в'ікна і писали напис / молод'і пар'і много л'іта //
складали д'іўки барв'інок ў ре^мдок і шили / і була така капе^млуше^на с со^ломи /
то на нейі нашивали барв'інок і так шили в'інок / пре^крашали п'ером і в'ін буў
дуже тве^рдій // ве^с'іл'е було ден' ў молодой / а ден' ў молодого // йакшо
молода ішла з дому ў не^в'істки / то зразу несли подуш'ки придане / а йак не^м
ішла / то не^м несла була дома // брами колис' не^м було / викупл'ели за сто^лом / а
йак ішли на ве^с'іл'е / то одн'і сид'іли за сто^лом / а друг'і че^мкали / поки т'і
п'ідут гул'ати / шоби заїти за ст'іл // йак ішли за се ве^с'іл'е / то несли коро^ваї /
ўс'і дарували молодих //

с. Чорнокінці Чортківського району

Село розташоване за 30 км від районного центру й за 15 км від найближчої
залізничної станції Гадинківці. Перша письмова згадка про село датована 1785
роком. Поблизу Чорнокінців розкопано поховання доби міді (III – початок II
тисячоліття до н. е.) [2, с. 345].

Інформант: Малюга Ганна Семенівна, 1926 р. н., освіта – 7 кл.

217. – Йак ўс'а ўродила дитина / то 'важноў була 'перша 'купе"л' / а'би дит'а було здор'ове" і ба'гате" і ш'час'т'а 'мало ў жит'у / і'би го с'а г'рош'і три'мали // то л'али ў ван'анку 'воду і к'лали ў н'у ўс'о'го 'того / ш'чо дитин'і 'мало 'бути пом'іч'не // а 'були то ц'в'іти / а'би крас'у 'мало і ко'п'і'тки / а'би нужди ў г'рошох не" з'нало // йак то було д'ў'чи / то к'лали до ван'анки 'голку / нит'ки / а'би шити ўм'іло // хлоп'чискови к'лали оп'цен'ги / а'би буў 'маїстром / а ше д'іт'ом к'лали 'ручку / во'луфко / а'би ў'чилис'а 'добри // та'коў була 'перша 'купе"л' ко'лис' і до 'нин'ки збе"р'і'гайец'а //

218. – 'Пере"д 'Йорданом ў'вечир ро'дина с'і'даіе до сто'ла спо'живати ве"ч'еру / а 'перид тим гос'подар 'хату с'вати во'доў / к'ропит кро'пил'ом і с'а 'молит / 'перид ним іде ўнук із за'палиноў с'в'ічкоў і ко'ла'чем // і'дут по ўс'іх ха'тах / а по'тому і до хл'і'ва / до худо'би / а'би с'а 'вела гос'подарка / на д'вер'і мал'у'вали к'р'ейдоў хр'естики / худ'і'пці і да'вали пше"ниц'і // не" забу'вали про пса чи ко'та // то'д'і 'мовили ўс'і па'ц'ир і с'і'дали за с'ц'іл // 'було два'нац'іт' страў / п'ід сто'лом буў д'і'дух / ў ку'т'і йа'лінка // гос'подин'а го'ту'вала пше"ниц'у з ма'ком / пиро'ги с ка'пустаў / бара'боле"ў / слиў'ками / бала'бухи / 'рибу / с'і'лос // ўс'о то було п'іс'не // йак с'а най'ілі / то шче"дру'вали // х'лопці і 'шли до д'і'вок / йім да'вали г'рош'і / бала'бухи / к'ликали до 'хати за с'ц'іл // ў'рано ўс'і і 'шли до 'церкви / а по'тому на 'Бурга до кир'нички с'ва'тити 'воду //

219. – Йак в'і'давас'а д'і'ўка / 'пере"д в'іс'і'л'ом коро'ваі пе"к'ло ба'гато мо'лодиц' / во'ни с'п'і'вали / при'балакували // ро'били к'істо з йа'йиц / му'ки / мо'лока / цукру // да'вали ту'да ко'п'і'тки на ш'час'т'а / а з'верха ро'били с'к'іста 'лис'т'а вино'град'ови / ко'лос'ки / пта'шок / а'би мо'лод'і л'у'билис'а / йак голуп'ки // за'тикували с'печини' коро'ваі р'ізними ц'в'і'тами // несли до 'церкви на 'виши'т'ім ру'шни'ку а'би 'дол'а мо'лодих ш'час'т'ом і до'бром сти'лилас'а / а'би ба'гац'тво ў них во'дилос'а і д'і'тон'і'ки 'були / йак йан'голики //

с. Шманьківці Чортківського району

Село розташоване за 18 км від районного центру і за 15 км від залізничної станції Озерни. Перша письмова згадка про село датована 1785 роком [2, с. 577].

Інформант: Гуменюк Ганна Михайлівна, 1934 р. н., освіта – 4 кл.

220. – Та воїну йа таке т'рохи памн'атайу // ўже такаво ма'ла була таї м с'ї бави'ла / таї ту таї м с'ї ви'проважували / йак йїхали танки дес' тудаді'во / коло Пали'ці // то ми думали жи на нас вийідут' ж ми но на пл'іт л'азі'єли / але с'ім ди'вили / бо танки йїдут' // ну так було воїна / таї заб'рали л'уді' до воїска на воїну / таї ми плакали таї // а ту моїа подрушка жи цеї'во / ми с'ї бави'єли хованки // таї ту чуїймо рас ў'вече'р / тако перед 'вече'ром ди'їл'ус' / во'на дуже плаче // шо с'ї стало? / за тата карта при'їшла по'мерша // таї таки'во було жит'є // таї не' було с'ї шо ўбрати // таї 'дз'адз'о / н'іби тато м'ї йїзди'ў таї ўсе ти'х'во ра'нени'х / таї зави'єруха / так сн'іг за'дуїи ми так че'каїим // би тато при'їїхаў // не'ма / може де ч'асом за'курило / може де шо ўс'їл'ако с'ї думало // при'їїде тато такиї зо сн'ігом / з вус'їў сомпл'ї ст'агаїи // таї таке було жит'и //

221. – А голод / голод йа добре памн'атайу / ти шо // таї смо йїли / на'тину таї // а дуже йагоди були ў л'їс'ї / може ї мама / ти ка'зала / ба'пка ка'зала / то ми хо'дили / йа хо'дила з ба'пкоў на йагоди / а ба'пка т'воїа но'силам прода'вати // таї там шос' продас'ц' / але' дуже йагоди л'їсов'ї були // во'ни так фаїно па'хнут / таї ўже тої'во так йак то'т'ї йагоди т'рошки про'дала / п'їшла си ку'пила зер'на шос' дв'ї л'їт'р'ї чи три л'їт'р'ї // таї ше зноў про'дала т'рошки таї п'їшла зноў купу'вати / а ли'єшила там на йїдну ж'їнку то'то с ху'стиноў / бо не' було не' торби'єнит' / ў так'її г'руб'її ху'стин'ї було заў'їезано // таї при'єходи'єт / а сеї'во ка'же / шо хтос' ў'краў то'то // во'на наро'била к'рику / пла'чу / ну ш чим си до'дому вер'не // тої'во'во / таї так за то'та пл'ац'їўничка шос' 'дала па'ру рубл'їў йїї / се то'же там шос' ку'пила л'їт'ру дв'ї / то'го зер'на таї с'ї на жор'нах мо'лоло // з'мели'єс'ї таї ўже по'тому теї'во // ўпе'ред / йак ше було т'рошки шо йїсти / то ба'пка ро'били

пи^роги дл'а ўс'іх // йіднако по па^ру тих пи^рог'іў з'ійли / а ба^пка або шо йї
ви^йшло / або не^н ви^йшло та т^ройи д'ітиї / таї т^реба под'іли^ти // таї то^ди тої^во /
ўже за^чило кинулос'і на^тина / ўже с'і ва^рит' на^тина // таї тої^во / таї йа йїла
тої^во по^чому йа не^н годна була йїсти / дужем за^чилам с'і ўтравила / не^н годна
була йїсти / то зноў с'і давала ба^пка / зва^рит' на^тину і давалос' т^рошки му^ки і
так'і йакто пе^чес'і паленич^ки // то ба^пка так'і пе^кла паленич^ки і з на^тиноў ми
йїли т'і пале^нич^ки / з на^тини паленич^ки // і так во^но ішло і так во^но було // таї
ўже по^чому т^рохи по во^ні стало л^егше // таї до ш^коли ходилам / ше за
н'імц'іў / то ходилам наве^сн'і і восе^ни до ш^коли // бо ў зи^ем'і не^н було шо с'і
ўзути // таї тої^во / таї тої^во че^кали^м с'і аж ве^сни ўже йак по^тепл'іло / таї то^ди
смо дал'ім ішли до ш^коли таї так'ім к'інчила / так по^чому зара^з при^йшли
москал'і / таї ше по йідному класов'і лишн'ім заве^рнули / таїм ше п'ішла до
ш^коли / таї так са^мо с'мо ж ми ўчили / таї так са^мо йака^с була с Пастуше /
Гогол' ўчител'ка // а во^на було голо^сован'и / во^на йакимос' була де^путатом /
йак лишила ту ш^колю // таї б'іл'ше не^н при^йшла // при^йде ўчите^л'ка нам
заўдас'ц' // йикес' теї^во / же майи св'її клас / заўдас'ц' нам шос' теї^во / ми живо
там напи^сали не^н напи^сали / а ше буў ту йіден та^кий / бо то д'іти ўже були і
с^тарш'і / і мо^лодш'і / бо то збили класи до^купи ўже тої^во / таї тої^во // таї в'ін
там роби^т задачу / а ми ўсе по^межи лаўки ўчи^мос'а арка^на гул'ати / ўсе ч ч і
їдем арка^на доўкола // гоў к^рикнули / Йїзи^к задачу ви^робиў / ўс'о ўпаў мо^мент
/ пов'ітписували таї ўже ўс'о // таї та^ки^м зак'інчила че^твертї клас // а зноў так
са^мо ўже / так са^мо / йак йа ше за н'імц'іў ходила до ш^коли / йак ўже
воз'де^ч'ки с'і^во розрухи були / ўже мали москал'і при^йтти // то знову тої^во //
В'іт'ук ди^ректор ш^коли буў / і в'ін дуже зорган'ізуваў / то ўже за москал'іў с'і
за^чило то^то зорган'ізуваў хлопц'іў йикихос' / же теї^во // шо мали дес' там с'і
з'їтти ўс'і / і п'ішли ў то^то йакто / йак во^ни ка^зали забула / називалос'і / ту
parti^занку // а во^ни при^йшли на то м'ісце / йи^то не^нма // ну таї то^ди //
при^йшли то^т'і ўвече^р при^йшли на то м'ісце / йо^го не^нма / то^ди при^йшли /
за^чили туркати / в'ін не^н ўтвори^ваў / але жи та^ко во^ни чули / жи рипнули д^вер'і /

жи в'ін йе / а в'ін с'і сховаў // бо вони с'і боївали жи в'ін зрадник буде // йак в'ін зорган'ізуваў там буд'мо / а йак ти'во / то ти'во // то в'ін зрадник си робица і вони тоди виломали д'вер'і / пол'ізли п'ішли т'уда / вил'ізли на стріх / там була драбина / і так ўт'іне с'в'ітили батареїками і в'ідбило де в'ін йе / і тоди ўстр'ілили йакурат тоди ў мозок // і так шо в'ін йи'дну ногу пус'тиў і руку си зринви // і так лижиў / та ми тоди ўс'і п'ішли / а тої мозок аж на зимли буў / п'ішли смо тоїво подивилис'а таї ўс'о // а йа с'іла таї плачу / бо ўже до ш'коли не" п'іду // а в'уїко Ф'іл'ко // знаў тоїво // ўз'иў то'т'і зошити заўйи'заў шнурочком / кинуў на вишку / буде"мо здоров'і ўже по ш'кол'і // таї таке бу'ло // а так по"тому т'рохи с'тало л'егше / таї шо малам с'ім'нац'ат' рок'іў ўжем ішла до кол'госпу / бо м х'т'іла йакойіс' ко"п'ійки то йа с'і мала с'імди'с'ет' трудодн'іў виробі'ети // а ўжем вот бапка / то ўже мала див'ід'ис'ет' чи шос' ўже б'іл'ше / бо вона ўже була с'тарша / таї таке бу'ло // таї гон'у пасти худ'ібку таї н'іх'то не" питаў / чи ти буде"ш пасла чи н'е // Бе"стре"к'іўского / там де сидит / тоїво // Литви'на Мар'іка / Бе"стре"к'іўского і в'уїкову / і Козаков'іи Штефки / ту де Семен'уки // і Гал'антову то йа ўс'ум г'нала пасти худобу // і вускіі такиї во гоне"мо і йи першіі / Сого'лоўки друг'і / Сого'лоўки і чоко с'і йак на Проб'іжну ішло / те"пер ўже ц'ілкою йинакше / і трет'і Сого'лоўки с'і се"редн'і Сого'лоўки / то були // попе"речне поле бу'ло / а ми забуди"мс'і // ну і худоба іде і ти си не" думаї / жи ми ш'коди не" робили // то так йак воїско / ми ішли бо'ками // а худоба посе"ре"дин'і / а задній п'ідган'иў // заг'нали сми то'то / таї // без йа'кес' поле / бес барабол'і сми пе"ре"г'нали / бо там к'с'онз'іў ла'нок буў пасти // таї так с' ти'во бу'ло // таї так по"тому ўже сти'рні гониц'і на сти'рн'у / таї боса / литки вобдрапало / туво по'мижи пал'ц'і / то аж рани були // так под'угалос'і тоїво'во // таї вимити 'того не" годен / таї п'іети потр'іскайт таї не" було с'і шо ў'зути таї н'ічо / таї так / 'таки с'мо б'ідували // 'таки смо б'ідували //

222. – А 'таким д'іву'вала так йак ўс'і / таїм не" мала н'і шо с'ім так ўбрати н'ічо // бапка си ўшила / сукинку таку сину мала так'і во вочка / б'і'лен'к'і // батистове воно таке то'нен'ке бу'ло / то вона хо'дила ц'іле л'іто / а йа хо'дила ў

пиркалев'і такий во жи було дуже файна сукинка / так'і во майи загинки і уже се
було вобл'ізло не^н ту кол'ори були // на жи йа ходила // а тоди // ў зи^м'і / во^на
соб'і ўже купила футерко / купила с'п'ідниц'у до того / а йа с'і ўбрала ў ту
батистову сукинку / на сп'ід другу // ў вал'анки // і не^нбошчик / Друк в'ін с'і
пи^саў / ту де Бестрик'іўска / може ти знайиш / си^д'іла // то зноў там з сеў
Дан'коў Лисаковоў // ўсе спалит липи / натоўче липи / зробит нам такойі пасти
/ а ми дрел'ихов'і вал'анки масти^мо / аж с'і бл'ишчут їдем до церкви // і йа ў т'ї
сукинц'і / бе^нру стару на сп'ід / а зверху тоїво Штефка Гал'антова ми дала //
йакус' курточку ше д'івоцку // н'ім ше йа с'і доче^нкала жи ме^н'ні шос' купили //
таї таке / Ірц'у / було наше жит'е / але було ве^нсело // було ве^нсело / зробилам
си ши^делком капц'і // зйа^залам / і п'ішлам на гайіўку // а то т'і си^д'іли ўдома /
бу були бос'і / а йа з Ольгоў сеў Хабе^н'уковоў мали смо мешти / капц'і таї смо
п'ішли на гайіўку // таї бавили смо багато на гайіўц'і ўс'іл'ако / толока / то аш
ходила // таї воз'емо / си трошки сухар'іў таких во жи бапка // трошки дас'ц' /
йакогос' смал'ц'у таї / нар'іже тимо^во // ножиком напи^че тих сухар'іў ў
хустинку / запхали смо ў Стецив'і пуки // туво де те^пер тоїво // з го^рода йак с'і
їде // там так'і були пуки / шо то с'н'іпки с'і робило // запхайим то т'і сухар'і /
фл'ишчину води // п'ішли // п'ішли // з'іли два сухар'і / напилис'і води / дал'і
п'ішли на гайіўку / бавимс'і // нареш'т'і / сон'ич'ко з'ішло / а ми ше на гайіўц'і
/ а н'ікого не^нма на толоц'і // а м'и с'п'івали / та де ми вид'іли жи там ўже не^нма
н'ікого // таї тоди тихен'ко таї // приішли смо додому таї ўже / таї така таке
було д'івоцтво // а ўже потом підросла / то ўже так само ўже дешо м таком
мала / і йакус' штапе^нл'ну сукенку то се то то таї // так ходиў // м'ї хлоп / три
роки до мене / колис' с'і н'іх'то так живо / не^н в'ідаваў / не^н же^нниў // таї таким
с'і в'ідавала / таї дал'і / б'ідувала бо смо приішли зачили с'мо ж / зараз на
другі тижден' ми ўже цеглу робили на хату // рук не^н було чути // бо дз'адз'о
от Сорока // і йиго тато // напи^чхали то т'і форми / а ми то то носили ўс'і
викладали / і с'мо сушили то ту цеглу мама / бапка вот / таї ти^тво там зо
Струс'іўки // вот його / тато / таї син / таї дон'ка та воно ўс'о то робили

си^ер'їуку // таї смо зроби́ли то́ди ту цеглу / на д́руги́й р'ік ўже с'мо за́чили ту
будува́ти // таї не^нма ше чим / ве^рха не^нма / не^нма чим накр'ити // йак за́чиў дошч
па́дати / таї п'ішли смо вобойи таї черпаймо воду с той^ї ха́ти // ти́вово / тої́во
аж по́тому йи^кос' / с'у́да ту́да / таї / ўже смо викинули / накр'или // таї м п'ішла
// п'ішли смо с'у́да сид'іти // таї не^нма чим па́лити / не^нма н'ічо́го / при^енеси //
дес пу́тн'у то́гово вугл'а // с колгоспу // таї тим пропал'у́ рано́ вечир / би йісти
зва́рити / а р'ешту ў ха́т'і зимно // а д'іти́й не^нбуло н'і шо ўбрати // постаўл'у
тако́во / подушку до то́го таї вобго́рну йіх ў пи́рину / таї с'і там баўл'ат' д'іти //
ой / таї та́ке бу́ло жит'е // а ста́ло лекше / ўжем т'і́л'ко бу́ло жы́ти / бу́ти / таї от
// йо́го не^нста́ло / д'іти с'і роз'ішли таї //

Інформант: Ушій Олена Іванівна, 1935 р. н., освіта – 7 кл.

223. – Так йак ме^нн'і дитино жи́лос'і / йа би не^нжичила н'ікому / йак би
ме^нне хто напи^есаў кнішку / а хтос' чи́таў / то би ска́заў шо так не^нмо́же бу́ти /
шоб л'у́дина мо́гла та́ке пере́жити на сво́йму жит'у // за́чалас' в'і́нна /
памйа́тайу йак нин'і // ў не^нд'і́л'у рано́ // бу́ло / т'і́л'ко ро́к'іў проі́шло / а йа
памйа́тайу // за́чали лет'іти л'іта́ки // гу́д'іти // за́чали л'у́ди вихо́дити на до́рогу
/ шо ста́лос'і / не^нбуло н'і тел'і́в'ізора / н'і рад'іо / н'і га́зети же то́ди // тош буў
со́рок д́руги́й р'ік // чи со́рок пе́рши́й не^нпамйа́тайу // но зна́йу / шо бу́ла
не^нд'і́л'а // л'у́ди за́чали ви́хо́дити пере́би^ератис'а / до це́ркви ма́ли йти // і ска́же
в'і́нна / пеўне ше в'і́нна / л'іта́ки лет'іли // в'і́нна / ўже п'іс'л'а об'і́ду / за́чали
визи́вати ўс'і́х муш'чин до с'і́л'ради // пи́сати / на в'і́нну // бра́ли на фронт //
в'і́нна бу́ла / в'і́нна за́ч'алас'і то́ди // і ў йа́кому ро́ц'і ўже то́ було? / чи то́ було ў
со́рок че́твертому ўже пеўне? / в'і́нна то в'і́нна // т'і н'і́мц'і п'ішли с'у́да / на
Украї́ну / на Моск'ву // а по́том ўже за́чали ве́ртати́с'і // і ўже йшли ту́да йак на
Бе^рл'ін // і то́ди ўже ска́зали / шо тре́ба зроби́ти // евакуа́ц'і́у пол'ак'і́ў / но
пол'а́ки ма́йут' бу́ти ў Пол'ш'і / а украї́н'ц'і на Украї́н'і // мо́й бат'ки бу́ли
украї́н'ц'і / і тре́бло при́си́лати на Украї́ну // пол'а́ки / ўже с тим шо то йіх
те^нри́тор'і́а / ўвече́р хо́дили по́п'ід в'і́кна і гримали ў ши́би / заби́райт'іс' / там

де б'ил'і в'ид'м'ид'і // по пол'с'ки кричали жи забратис'а н'іби с Пол'ш'і // першого серпн'а ўже н'іби зачали пи'сати муш'чини / к'личут / до колис' казали г'м'іна / до г'м'іни / н'іби до с'іл'ради // і пи'сати пе"ре"возити на Украйіну / йидн'і кажут' / шо надоўго / йидн'і кажут' можна на два роки но // можна ўз'ати на ф'іру // можна ўз'ати з собоў / то шо ўл'ізис'е на в'із // шо можна с'хати ўз'ати / шо доп'іру ў в'із? / та йа пам'ятайу // було ў мене" дв'і коров'і і йалиўка / було два кон'і / тато йидного кон'а молодого продаў / а лишій н'іби кобилу // а йидну корову продаў і йалиўку продаў / бо можна но йидну корову брати / б'іл'ше не" можна // і йа па'су ту йидну корову / нас було таке се"ло доўге / так го йак Шман'к'іўчики / доўге / і просто кажде сво'їи хати кажде маў сво'їи поле аж до л'іса / шеї кавалок л'іса кождому попадало // але хто йак маў / хто ўм'іў викупити б'іл'ше пол'а / а хто менче поле // л'уди мали б'іл'ше пол'а / бо дес' хтос' продаваў бо / тре бло йо'му грошеї і л'уди ўже зачи'нали йіздити до А'мерики // м'їі тато та'кжи ўже ў трицит' де"ўй'атому роц'і ше куп'иў // це де"ўй'атсот дол'ар'іў даў за поле / дво'йур'ідна се"стра йі'хала до А'мерики // продавала поле / тато куп'иў / а ў сорок перш'ім ўже в'їіна / тож тре бло того пол'а // але // н'іх'то не" ўгадайи свого // і ўс'о / но 'хочу не" рас сказази / і ўже памн'атайу йак нин'і // сполудн'и йа п'іг'нала пасти / тако от йак за р'ічку па'су корову // а тато м'їі зби'е'вайи йашчики / би кури забрати / мама ўй'аже пошущ'ки / пе"ри'е'ни тако то / на ф'іру складайут л'ішко роз'е'б'и'райут / а йа плачу / па'су і плачу // і так йа то'б'і си'е'д'іла ма'ла була кажут' / де"ўй'атиї / де"с'атиї р'ік / і йа со'б'і йакус' таку п'ісе"н'ку зло'жила / йа до нин'і памн'атайу // доро'га хатко ти мо'їа / нин'і прош'чайу те"бе йа / йа ў далеку с'торону їду / те"бе йа хатко прош'чайу // ну наск'іл'ки ўже то'то ди'е'т'ачи ўже то / розум'іло / шо то ўже ли'ешайиш с'во'ю / с'во'ю хату йіде"ш не" з'найиш де / не" то шо пе"ре"си'ел'айут' і ти з'найиш де / не" з'найиш де і ўсе кажут' на Си'е'б'ір // а Си'е'б'ір колис' шо означало? / не"ма н'і церкви / н'і рел'іг'іі // ну а то л'уди при'евкли // хри'е'сти'ейани ми йак'іс' // і так ми ўже йідемо // першого серпн'а ми вийіхали з дому / з подв'іри / Боже ц'іл'уйи'м ўс'і одв'ірки / пороги ц'іл'уйи'м / бо то ўже

н'іби йіде"м не" знайм де // ўже на / посе"лили нас ў нас ў се"л'і / була стацияа
жи"л'ізнодоро'іжна // посе"лили нас ў ва'гони / нас ў товарн'аку йіхало /
ш'іс'де"с'ат четве"ро душ / ў товарн'аку / таки'во в'іконичко ш'іс'де"с'ат на
тр'иц'іт' і нас там ш'іс'де"с'ат четве"ро л'удий йіде // а то ўже ў ва'гони йіх кон'і /
худоба // т'реба шос' і ко'ров'і ўз'ати йакус' там ўйазанку с'іна / там т'ато
позўйазуваў // але ше перет тим йак мали йіхати / ў нас ў се"л'і // чос' так було
не" знайу / йакас' там но го'ра була / і за ту го'ру / во'на ви'сока була чи там
йак'іс' ко'палини мог'ли бути / чи там шо / йа се до нин'і не" знайу шо во'но там
йи // і за ту го'ру так н'імц'і і руск'і / билис'і / шо де"йа'носто дн'іў маїже три
м'іс'ац'і // фронт буў ў се"л'і // кул'і сви"стали та'ко чере"з наше се"ло // но
с'уда і т'уда // і та'ко ма'ма п'іде / та'ко / по зим'ли / п'іде видойіт' ко'рову /
йакихос' барабол' ўш'портайи т'рошки / а низом би кул'і перестали сви"стати // ў
пиўнице ми си"д'іли ў сус'іц'к'іі / чолов'ік буў / в'ін буў з в'ііни / аўстр'іської
в'ііни в'ін буў инвал'ід // бес но'ги / і та'ку ве"лику пенс'іу маў шо в'ін
побудуваў // чво'рак ве"ликий // і п'ід тоў ве"ликоў хатоў / п'ід тим чоўраком
пиўниц'и та'ка була / і нас т'риц'ат' д'воиі ў т'іі пи'еўниц'і / ўс'і сус'іди там йшли
і там сид'іли / поки т'і фронт'и пере"шли // ну менше с тим / ўс'о йа кажу йи шо
казати // і там ми ўже то'то з се"ла вийіхали // пойізд йак засвистаў // то не" було
чути пойіз'да // но реў на'роду // ўс'а йіде і не" знайи де / і ми йідем н'іби с'уда /
а пол'аки йідут т'уда / шо знайиш н'іби та'ко // пойіз'да ми'найуц'а ў до'роз'і //
нам дали доку'менти ў Івано Франк'іўс'ку облас'ц' // при'йіхали ў Івано
Франк'іўску облас'ц' / а там ч'олов'іки виішли подивилис'а го'ри // а ў нас не"
було / було го'риста м'іс'цев'іс'ц' / Пол'шча / але шо не" так'і / но то кажді маў
кон'і / кажді маў йакус' госпо'дарку / ну а там де зачи'нати / обробл'ати // то'ди
п'ітплатили йа'кос' машин'іста і там ч'олов'ік ко'лис' / буў ў соро'ковому роц'і /
в'ін буў / а нас пересе"л'али ў сорок п'й'атому / першого серпн'а // в'ін каже / шо
буў ту ў Гу'с'ати'н'і // ў Гу'с'атинс'кому рай'он'і / ў Гоўстен'к'ім / і там кажи / йи
багато пол'ак'іў / було / там пеўно йи пол'с'к'і хати / йід'мо т'уда // п'ітплатили
тому машин'іста то'го йа'когос' сопровод'жайушого // і нас при'евезли ў

Зал'ішчи^єки і нас при^євезли с'уда на Те^єрно^єп'іл'с'ку ^єоблас'ц' // де зайіхали ў
Зал'ішчик ўже вос^єтан'а с^єтанц^єйа / то^єта зу^єпинка Зал'ішчики // і там нас
в^єсе^єли^єли // а ми мура^єхи // д'іти ўс'і // б'лиско с^єтаци^єйі памн'атайу буў ба^єзар / і
ми ўс'і д'іти пови^єб'ігали / на ту^єту / на с^єтаци^єйу на ба^єзар на тої / і там прода^єйут'
т'і пом'і^єдори першого с^єрпн'а йак^єраз си^єво груш^єки / йа^єпка то ўс'о йе // і л'уди
прода^єйут' на то ўс'о / псу^єйис'і сли^єч'уки / т'і^єво мо^єрел'і і ўс'о ки^єда^єйут' / кот^єре
не^єздале то ўс'о п'ід ла^єўку на земл'у // а ми т'ит'і д'іти ўс'і / йак мура^єхи / по^єп'ід
ла^єўки зби^єрайим то / і не^є було н'і але^єр^єг'ійі / н'і н'іч'о не^є було / і то ўс'о н'іби
йі^ємо // ну ўже при^єйіхали ми ту^єда // зл'ізли / дес'ат' дн'іў ми ше на вокзал'і там
си^єд'іли // ч'олов'іки по^єйіхали по с^єлах / шу^єкати де ха^єти / н'іх^єто то^єб'і //
в^єислали з^єсе^єла / і да^єваї си^є раду // х'і^єба звер^єтаїс'а до Бога по пом'іч // ўже то^єди
йі^єдут / муш^єчини пос'ідали / а хто ма^є кон'і с'і^єдаї на во^єзи / йі^єдут / при^єйіхали ми
ў Йа^єгол'ниц'і / Чорт'к'іў буў д^єуже збомбар^єдовані / району не^є було / буў район
ў Йа^єгол'ници // там мен^єче було збомбар^єдовано // йі^єхали ту^єда / над'йіха^єў голо^єва
району памн'атайу Литви^єненко // ма^єшино^єў над'йіха^єў ўже Вол^єгу то^єди ма^є //
пи^єтайи / шо ви за л'уди? / де йі^єдете? / ну ка^єже нас п'іслали с'уда / з Пол'шч'і
нас в^єсе^єли^єли / ў Зал'ішчиках / а дал'ши на по^єйїзд / бо там ўже по^єгра^єнична
зас^єтава // т'і на мос'т'і по^єгра^єнични^єки / але ўже Румун'йа // ўже нас не^є пустит
ту^єда ўже Мол^єдав'йа // і ка^єже / йі^єдем шу^єкати ха^єт'іў // йі^єд'те ту^єда // де
Ш^єман'к'іўц'і / Виг^єнанка / Зал'іс'а / Ко^єли^єнд'ани / Чор^єнок'інц'і / там йи ба^єгато
пол'ак'іў вийіхало / там йи ха^єти // і ми ўже ту^єда ви^єр^єну^єс'і / н'іби тато // с^є тими
ч'олов'іками ви^єр^єну^єс'а на^єзад ў Зал'іс'а // а на д^єругіи ден' р^єано йі^єдем / йі^єдем
с'уда / мен^єче б'іл'ше пи^єтайимос'а де //

Інформант: Хабенюк Євстахія Михайлівна, 1930 р. н., освіта – 4 кл.

224. – Ту^єво буў ко^єло нас старіи чо^єло^єв'ік / но в^єдиши / буў цеї Гал'ант
старіи / а сеї буў стар'ішии Мос^єтович і в'ін при^єходи^єў ўсе до нас // в'ін д^єуже ў
ц^єркв'і / там ко^єлис' ме^єсе^єна^єр'і / так'і книш^єки ви^єпи^єсували же б^єрали / в'ін чи^єта^єў
йіх // в'ін о^єг^єлух / ко^єлис' в'ін чу^єў / а пот'ім ста^єў глу^єхиї // і ми йак шо^єс' х^єт'іли

знати / то в'ін нам ка'заў пи'ш'іт на па'пер'і шо вам рос'казати // то прихо'диў до нас Йус'ко Боднар'іў / його се'стра Франка / йа нас ба'гато прихо'дило // ми та'ко с'ідали пере'д него і пи'сали // то в'ін ка'заў / же тут ц'винтар бу'ў / де ц'ерква / і ўже то'ї ц'винтар за'крили / ўже там не' було де хо'вати // і там ц'еркву буду'вали // то в'ін ма'ў ш'існа'ц'іт' / рок'іў / хо'диў ко'пати на фун'дамент ф'осу // ну йак ко'паў ф'осу / то ви'копували с'а кос'т'і / але' ка'же / шо то бу'ли л'уди ве'лик'і / бо к'іст'ки бу'ли ве'лик'і доўг'і / коси мали так'і гр'уб'і доўг'і / же то не' зог'нило // ўсе при'їде і ка'же / шо ко'лис' було по'кол'ін'а ве'лике / бо йа ко'паў на ц'еркву ф'осу / то с'а ви'копували ве'лик'і к'іст'ки // але' наш'і'ї ц'еркв'і ко'ло ста п'і'їс'ат рок'іў // а буду'ваў ту'во де Ко'гут жи'йи'є / але' то бу'ло йі'дно С'лот'іў / Зен'ко / то бу'ло се йі'дного // в'ін буду'ваў ц'ерк'ви / його брат бу'ў ін'же'нер і в'ін с'і ўз'иў // то в'ін на'шу ц'еркву пер'шу буду'ваў і побу'ду'ваў д'уже ви'соку // так'і ц'ерк'ви не' ви'сок'і / йак на'ша ц'ерква // но в'ін ка'заў / же в'ін ў с'во'їм сил'і / в'ін будуйи'є та'ку ц'еркву / шо'би йі'ї'ї бу'ло да'леко вит'ко / шо'б бу'ла памн'ат'ка / шо то в'ін йі'ї'ї кла'ў // то в'ін с'а пи'саў І'ван'іцк'і'ї // а по'тому кла'ў ў Про'б'іжн'і'ї / Ко'ли'нд'а'нах / Гади'нк'іў'ц'ах / Чорну'кун'ц'ах / то бу'ли ц'е'рк'ви ни'ш'і // то'ї брат його при'їз'диў ди'ви'ўс'а / ка'заў / шо д'обре по'ста'виў / то в'ін да'ваў йо'му план // по'тому ц'ерква бу'ла по'шчи'ка'турина / бу'ла б'і'ла // а за к'с'он'за Др'і'бн'у'ка пе'ред во'їно'ў три'ц'іт' ди'ў'ї'єтого ро'ку на'шу ц'еркву мал'у'вали // то помал'у'вали / але' крас'ки на йа'ї'ц'ох роз'во'дили // л'уди но'сили йа'ї'ц'і і жо'ўт'ком роз'во'дили фар'бу // то'ї с'а мал'ар пи'саў Чу'ї'ко // жи'т'і о'соби нама'л'ован'і / йак жи'в'і // там ўго'р'і йи'є х'ресна до'рога ў ба'ни // йи'є два'на'ц'іт' ста'ци'ї'ї'ї помал'овано // чере'з два'ци'т' рок'іў йі'ї'ї мал'у'вали ў три'д'ци'т' де'ў'ї'ї'єт'ім ро'ц'і / а т'ис'ачу де'ў'ї'ї'єт' т'їаде'с'ат де'ў'ї'ї'єт'ім ро'ц'і д'ругі'ї раз мал'у'вали // же во'ни так мал'у'вали по т'і'м сам'і'м / во'ни тих обра'з'іў не' сти'рали / то ж йі'ї'ї'ї да' кра'са // за о'т'ц'а С'те'ци'є'ка / то б'і'л'ше подо'да'вали с'ва'тих по с'т'і'нах // то ўже йа'кі'їс' Мар'ко мал'у'ваў і Зен'ко бу'ў н'і'мні мал'у'ваў обра'зи // а тут'ка бу'ў при'їшо'ў Рут'ко / при'їшо'ў та'ї ка'же // з'найи'те о'че / то так йак в'ін хо'диў ха'ти кра'сити са'латово чи ру'жово / йак ти х'т'і'ла і бу'кетик к'в'і'ток по с'т'і'нах // та'ї ка'же / йа'г'би

ту¹во таї са¹латово // то ту¹во над царс¹кими д¹верми там йи^е са¹латово і виног¹рад
да¹ли // але ўс^оїедно не^н мал^ували / бо те^нпер це^нрк^ви / йак^і ру^жов^і / чос^о
са¹латов^і не^н так^і тем^і / йак^і на^ша так йак^і ко^ричне^нва // таї та^ке йа про^о церк^ву
з^найу // на^ша церк^ва йа^ку^рат мал^увалас^а / то йа^ку^рат хо^дила в^ік^на ми^ла // і
от с^іво шо на іко^нос^тасах ту¹во пере^нд царс¹кими две^рми / то во^ни на^віт^т тих
обра^зі^ў не^н ч^іпали / т^іл^ки ч^ут^т но по^мили / бо йид^на за си^стри^цу була і
д^луже х^тіла / шо^би с^і блиш^чило і ол^ійом на^терли / би с^і бли^сш^чило // а вол^і
шо по^тому поро^хи ўс^і нас^ілис^а / таї во^но то^то почо^рн^іло ўс^о // а во^ни
йа^кес^т та^ке ма^ли ми^ло / то ми ш^іт^ками та^кими / йак^і ш^мат^і ч^истит^т шу^рували /
то нас д^{ес}ат^т д^іў^чат хо^дило / то ми ми^ли // а во^ни с^іво обра^зи / то т^іл^ки
т^рошки / то на ш^ийі / то на ли^ци то в^ід^ноў^лували // так н^іг^де не^н пома^ловано і
т^іл^ко с^кі^лки ў на^ші^і церк^ві обра^зі^ў не^нма //

225. – То бу^ла та^ка^во / н^іби ло^патка / та^ка йак^і шу^фел^ка / але во^но но
та^ки^во бу^ло за^доў^ге / ну то в^ійач^ка // а во^дідо^тамка / йак^і то на^моло^тилос^і
ба^гато // б^рали зе^рно і та^ко до с^ці^ни бл^іше ки^дали / так н^іби ви^ві^йувалос^і
/ жи по^лова в^ід^лі^тала і тої //

226. – Жи ти С^тас^у ли^саіс^а ў^дома / бу^деш ч^инила зе^рно // розу^мі^йиш
// а йа іду // і тої / а стр^ійанка там / то Зен^ка п^ішли на ро^боту / а йа тої // а
стр^ійанка ка^же / С^тас^у та^мо пи^сес^і ст^рийов^і / бо м^і ст^рі^й ма^ў жо^лут^кові^й
ка^тер // жи в^ін ўс^о ве^рта^ў там / йак^і по^пало // то в^ін шос^т та^ке йі^ў / йач^мі^ну /
то шос^т та^ке йак^і // то в^ін йі^ў / а тої / тамка ў бра^тр^ур^і пе^нчес^і ма^гол^{ас} // ої /
д^ума^йу си / або ми ідем би ти вит^агну^ла / ка^жу д^обре / гет не^н г^одна / д^ума^йу
би ў^же стр^ійанка п^ішла / би йа с^і по^ди^вила / ш^о за ма^гол^{ас}и стр^ійанка м^ойа
пи^се^че // йа при^схо^жу / а то те^рт^ух // ка^жу ну де^нрун // бара^бол^еник / те^рт^ух //
а^ле ма^гол^{ас}? / ка^жу ма^гол^{ас}и пи^се^че // ну таї так / і ко^жди^сі ўсе^н йе / шос^т
йи^накше / ба^лака^йут //

227. – Ме^ні^ні жи^лос^а д^іти^но не^зда^ло // з^найи^ш / бу^лам ма^ла / м^і т^ато
слу^жи^ў на ф^іл^варку / та^йак ту ў кол^госп^і // ну ми йі^сти не^н х^тіли // бо ми
ма^ли с^войі^е по^ле т^роха // а т^ато ро^би^ў / т^ато м^і зароб^ли^ў три^{на}ц^іт^т / таї ту /

буду казати це^нтери к'ірц'і хл'іба // маў сто п'ідис'іг' золо^тих на р'ік / се було на р'ік / дванац'ат' ф'ір але то / пати^к'іў / то так'і були пати^к'и / йак ў л'іс'і росло дере^во / то так'і ве^л'ик'і / йак висі^епаў на подв'іру / то було же ф'іра пати^к'іў // і маў ше тайак // то не^н ц'ілії гектар / ше давали го^рода // і ўдома було // жи ц'отка // з бапкоў то^ту ўдома воброб'іили // а тато м'їі хо^діў на роботу / по^тому приішлос'і // таі нам було д^обре / малиш^мо шо йісти хл'іб / бо не^н рас ц'отка с'а зо Строс'іўки казала / жи ў зім'і хл'іба не^н йіли / ў мене^н хл'іб буў посто^йано // ш'оби^м мала сказати шо н'и / і помас^тити ў йак'імос' гладушч^ик'у / дес' мама с^мал'ц'у ўтопили ми п'ідем з гладушч^ик'а / жи мали смо / жи могли йти мас^тити // мас^ти^емо хл'іп / час^ник йімо / то шо / ме^н'і було д^обре // а по^тому колгосп // от ме^н'і була б'іда // п'ішли смо до колгоспу // заробили пару дек йа^койіс' чумизи / таке було йак просо // но йак смо змо^лоли / були млин^к'и і гречку роб'іў / крупу з гречки / і с просо // таі ўз'ели смо ту чумизу // бо то приішли / с'іво пере^нсели^нц'і / лемки // при^ейіхали то привезли ту чумизу / бо ў нас не^н було чумизи // ту чумизу // зварили бапка каш'і / пшон'іной // ф'аіно / на молоц'і / не^н годен йісти / не^нздала // бе^н'ри кажут' до мене^н до м'іста таі продаі // таі йа продавала / а по^тому л'уди рос^куш'іли / і то ўже н'іхто не^н хт'іў / то кури зйіли / там давали по т^риста // по п'ійц'сот грам // на трудо^ден' / а тоі трудо^ден' тре бло заробити // д^обри с'і нар^обити / і так по^тому // голод знайу // сорок шестого року копайимо барабол'і / а так'і во мален'к'і / і так'і були збапче^н'і / зморше^н'і // жи нас т^ройи або четве^ро копало / то д'ідо на плеч'і / там зо дві п^утни і при^ен'іс / тамо с пол'і т'і барабол'і // і насипали тоі // то м'їі тато / ну таі д'ідо ваш // мамин д'ідо / а ваш ўже прад'ід // при^ейіхали до Бучачи привезли таких во барабол' / ве^л'иких // але т^рошки буў приморозок і во^ни були присолотк'і жи купили // но ми з'іли // тоді / зе^р'но с'і но ўродило таке вутне / таі бапка ўз'ели таі ў пйец ўсипали / кажи там н'іхто / бо ходили конте^н'г'ент здавати би здавали // таі тоі йіден / тоі до пйица кажи та там н'іхто не^н вибе^р'е / таі буде / змеле^нмо нав'іт' на жорнах таі йакус' пал'аниц'у спе^н'чу // загл'инуў / вигорнуў с пйеца // то^то зерно то з то^во

/ доки бапка не^н вигорнула с пйеца / і забрали / бо хтос^н здаў // а ти ўже здаў / то ше до тебе пришлі би ти ше вос^татне даў // і той йак то // і так шо / той йак то / по^лтому ўже на ве^нс^ні та^кой добр^і ўже / жи л^уди були ши пухли ўми^рали / з голоду // а ту^во // д^ід маў т^роха б^іл^іше пол^і і маў зама^с бо маў машину / таї тата ходи с^уда М^іхал // таї гелетку дас^ц / а ў гелец^і тамка / два^цат^і пийт^і кил^іў чи тамка дас^ц // гелетка / та такіми гелетками той // така була де^ре^уйена / така йак путн^и / но мала / ту^во та^ку руч^ку / і той то с^і зерно но^сило / то така то була гелетка ў мли^ні / наби^рали си на к^іш / сипа ў той гелеткоў // таї нам дас^ц / жи в^ін нас п^ітримуваў / по^лтому / ўже тако^во / йагоди с^і кинули на / на ў л^іс^і // то ц^отка / з мойоў бапкоў / ходили до л^іса зби^рали йагоди на полудне / пришлі шос^і з^істи // а йа при^іду с Чорт^кова бо но^сила до Чорт^кова ім продала // і ўсе / тато м^і каже / ди^евис^а С^тас^у шо наї танче / то йа нав^іт^і та^кой че^рвоной фасол^і / та^кой д^уже старой / том купила / і та^ком т^рошкам при^несла // і зараз п^ішли на жорна / змо^лоли таї там на в^оду за^сипали / би ми то^то шо не^буд^і зйіли // і нав^іт^і з на^тини / жи то йа^ка / бараболінка / кро^пива / ўс^о та^ке / та^ку на^тину / і йа не^знай^у йак // жи ма^ма спи^кли пали^нич^ку / йа^кас^і та пали^нич^ка с^і три^мала і була добра // і ми йіли то^то / і т^і йагоди йа но^сила / і той / по^лтому рас // шос^і там мала м з л^іт^ру чи зо дв^і купле^ного / таї йи^дна ж^інка кажи / але во^на мала / але види^ш // і той / йак то / каже до мене / С^тас^у / зараз буде^м ішли до^дому / але ішли смо бо там без л^іс^і // а там ў л^іс^іі були та^кі х^лопчики / жи сто^йали жи то то^то сумки мали / кошики / таї кошик в^ідоб^рали // там та^ких було // два дуби та^ко з^верне^них тамка ўсе // таї ішло нас б^іл^іше / бес л^іс^і аби пе^ре^тти // таї каже їди там шос^і ми купиш / а ту^во ли^ши / йа ли^шила / йа при^хожу / а хтос^і ўкраў // Боже / йа так ви^ри^шчила / жи Чорт^кіў ходиў / за^води^лам // то там ми той кинуў йа^кіс^і рубел^і той пл^ац^іўник / то даў дес^ат^і рубл^іў // і йа купила // пе^уно з л^іт^ру // ім та^ко ў йа^кіс^і ху^стинц^і та^ком при^несла до^дому / а ўжем та^ка сплакана / то шо та наї / то шо / а во^на мала / би була сказа^ла / ходи / йа ти до^дому на^беру хот^і зо дв^і л^іт^рі чо^гос^і і той / а че^мрес ту йі^йи ви^ну / бо во^на ме^не п^іслала // ну і так

тої то йа так хо|дила до м'іста / аш ўже м'ї тато по|їхаў на поле / і каже / знай|те шо д'ї|ки / ўже чере|с тижден' п'їдемо там на поле і ўж|немо / і ўмо|лотимо і ўже будем мали св'ї хл'їб / ўже з голоду не| ўмрем / но ми ўже до сейі по|ри прот'а|нули // і йа ку|ратни за тижде|н п'їшли на|жили жита / при|везли / стали на|моло|тили / ба|пка ў п'їецу про|палили / ўсу|шили / то му|ка та була / та|ка н'їби зелен|кова / бо воно ше було замо|лоде / але жи ўже / мало та|ке молоч|ко жи ўже доси|хало // і ба|пка ўже нам хл'їба спи|кли // а йа йак по|тому ўже ўз'|ели пше|ниці і ўже / йа|кихос' та|ких балабух|їў ма|ма спи|кли / ўс'о // а йа л'егла / то йа дв'ї не|д'їли з лу|шка ў|стати не| годна була // по|тому тато сла|бі були // йа їшла ко|сити с тато|м / во|рати / ўс'ом їшла ро|билам // ўс'о йа ўм'їла / до л'їса хо|дила / ўс'о йа ўм'їла ро|бити // по|тому ўже тато ў|мерли // бо тато бу|ли сла|бі // бо ше ту|во |везли та|кес' та|ка була |сосна / та|к'ї т'їл'ак'ї су|х'ї / то ми зби|рали бо не| було чим па|лити // па|лити та|ку ф'їру // і йа|кос' зве|ртали на подв'їри і йа|кос' пере|ве|рнули|с'ї там ў|пали // шос' си |пе|ўно по|тому хи|ўкали та|ї хи|ўкали // бо со|б'ї при|везли / а |Кас'ка / ми с'ї спр'ї|гали жи во|ни мали йи|дного ко|н'а / ми ко|н'а / та|ї сп'ї|галис'ї // та|ї то|ї йак то // та|ї так шо то|ї // так йа про|жила / по|тому ўже тато ў|мер / була на ко|лтгосп'ї / ўже|м хо|дила на ро|боту // ўже то|ї / але шо нам не| платили |дуже // а ми по|тому ўже // с тато|м ўже с'ї по|же|нили / то ми шо // о / йа б|рала бу|рак |малам п'їт' ге|к'тар'їў і б|ралам ше |пару р'ї|ц'їў т'ут'у|ну / то за т'ут'у|н да|вали три |к'їрц'ї пше|ниці / то н'їх'то не| пи|таў / чи йа йо|го ба|гато здам / чи йак то / но ко|би поса|дила // то йа за бу|р'ак і за то|ї ўз'|ила п'їит' |к'їрц'їў то // д'їдо заробіў йа|кихос' т|риц'ит' |сорок рубл'їў // по|їхали смо ку|пили си йа|кого|с' би|ч'ка смо три|мали / то шо // але чи нам си |виплатило / али смо |мучили|с'ї / та|ї та|ки смо |жили // та|ї по|тому була |ба|пка і |ц'отка / мо|йа |мама і |ц'отка // та|ї во|ни |коло |кухн'ї / а йа / хо|ди |Роман та|ї п'їдемо во|бой|е та|ї ро|бимо / та то|ї та йа ўм'ї|ў // а йа з |Гором бе|ре|ме|на хо|дила / то хо|дилам до л'їса з ним / бо по|хо|диў по|хо|диў / і не|ма чим па|лити і не|ма с ким хо|ди / йа ўм'ї|ў с пни зр'їзати ўс'о // і то|ї / та|ї йа йо|му по|можу / та|ї то|ї / та|ї ми заробили си пати|к'їў / |йа|ки|ем за|чила до л'їса хо|дити / том |доки

Годна / доти ходила // о / і таке моїи жит'є при'їшло // і так 'само в'ін с'ї
по'тому на'учи'ї / в'ін без 'мене н'їку'да // ўсе смо во'бойи // ўже 'нав'їт' те'пер /
їак 'воз'ди ко'н'и смо 'мали / їйд' Роман / бо їа ш'ос' 'робл'у таї ў'коси'ш / в'ін
пої'їхаў н'їг'де 'хопти не" 'було // аж їа пої'їхала / то смо нако'сили // о // і таке
моїи жит'є і те'пер таке жит'є // таї так їа тако'го до'брам заз'налам //

с. Пробіжна Чортківського району

Село розташоване за 22 км від районного центру. До найближчої залізничної станції Гадинківці – 7 км [2, с. 579].

Інформант: Мацьків Ганна Петрівна, 1927 р. н., освіта – 5 кл.

228. – Ну та їак то'б'ї 'хочу сказа'ти про жит'а л'уди' / та л'уди ко'лис'
'мали сво'їи госпо'дарки / 'мали ўс'о сво'є таї д'бали со'б'ї / розум'їйиш / д'бали
со'б'ї // шо'шо с'ї ро'дило / рахували чим про'жити / а 'решта шо було на 'боц'ї
прода'вали // купували со'б'ї 'поле шос' 'шоби дл'а д'їт'ї 'мали // їа'кес' 'в'їро 'дати
// ну а 'нин'ї шо ми 'майим'? / їак нам не ви'стар'чийи 'нав'їт' / 'тойї 'пенсийї на
жит'є // а во те'пер не" 'видиш їа'ке / з'робили с ти'мо / с тоў 'платоў во // ну с
Чор'нобилем / їид'ним 'дали / д'ругим не" 'дали // ц'їл'ком ше / но їа ше ц'їл'ком
не" ўз'ела н'ї ко'п'їки / 'ан'ї ко'п'їки // і в'їс'їмди'с'їт' 'пїит' 'рок'їў ме'н'ї с'ї
с'к'їн'чило / то ўже не" 'можна було хот' тих стар'их л'уди' ўз'єти ў 'першу
'очи'р'їт' / бо ї 'може во'но заўтра ўже ўмре / 'може за 'тижден' ўмре / 'може за р'їк
/ наї'би с'ї хот' пок'їши'єло / жи а'га / їа роб'їў / маў шос' / дбаў шос' / а 'нин'ї
ме'не ше помн'а'тайут' / на стар'їс'т' ш'ос' ме'н'ї 'дали // ко'му? / л'уди 'дейак'ї
вот 'нав'їт' і тво'її 'родич'ї / полу'чили даў'ним даў'но / і ўз'єли ше по 'тис'ач'ї
до'плати / а їа н'їч'о // о / до 'сейї по'ри н'їч'о / ми во'б'ї з 'бапкоў роб'или / на
д'їл'ан'ц'ї ми с'ї 'дуже три'ємали / ми ї до 'нин'ї с'ї три'ємайимо // во'на ме'н'ї шо /
'ворог'? / шо'би їа не" ўз'єла чи шо? // але / їа'кес' та'ке їи / шо їид'ним 'дали /
д'руг'їм не" 'дали // те'пер кот'р'ї п'їш'ли / їак би то'б'ї сказа'ти / до но'вого 'року /
хто ше ўз'їў ве'лику 'пенсийу / 'поза но'вїї р'їк / во'бр'їзали в'їдразу на 'в'їс'їм

тис'ач // дехто в'іс'ім / а дехто дес'ат' / то ўже ўс'о // а тамт'і / на там тої р'ік / хто ўз'іў // ну то ўз'ели по т'риц'ат' йидному / по т'рицит' деўйат' / по сорок / по сорок два / во тако ўз'ели // ну і зробили видиш йаку б'іду м'ижи л'уд'ми / зробили вони пр'осто м'ижи л'уд'ми / таку ворож'нечу зробили // і ўже зачили добаўл'ети по тис'ач'і / ше до того ўс'ого / ну то то т'і шо даўно ўз'ели / ше ўз'ели ше шо два чи три м'іс'ац'і / а с'і ўже а'во / ўже скоро т'или / ўже ўч'ора воб'ір'вали ўс'о / ўже не"ма / н'іч'о // види'ш йака де"р'жава / йака не"дала де"р'жава / Боже // та йа казала / йа ши би ўз'ела / не" ўз'ела / йак буде голусуван'а / то йа пр'осто вижи'єну с хати кот'рис' йак приїде і скаже жиби на когос' голосувати // йа ўже на н'ікого не" буду голосувала / ме"н'і ўже об'ідно би йа / так с'і наробила за двацит' коп'іюк / і би йа нин'і че"кала того / тойі зарплати // та то вам дали // де"р'жави чуж'і дали вам // за тої Чорноби'ел' шо вибух // то ви с'і нажили / на чал'ство с'і нажило // тако / і то т'і адвокати / а л'уд'им б'ідним кинули // по в'іс'ім тис'ач по дес'ат' // ну кому борше ше до нового року ше дали по нов'ім так н'іби / тої Чорноби'ел' вибух / дл'а мене йи'накше / а дл'а тебе йи'накше // та в'ін вибух дл'а нас ўс'іх йиднако / то чо ж в'ін с'і так не" поинте"рисували / а даімо сеї раз ўс'ому тому народови // чи в'ін тої / б'іл'ше рок'іў майи / чи майи / даї му дес'ат' тис'ач / а за р'ік дамо ше дес'ат' тис'ач / чи йак там / йак там вам не" ви'ходит / бо не" майите грошеї // але таки'во зробити / йидним дати / д'ругим не" дати // таї зробили не"навис'ц' страшну ўсе"л'і // бо з'найиш л'уди так'і во // таї ў м'іст'і / бо ше таке / ўсе"л'і то йа майу горот // йа си'се барабол'і в'икопайу / кукурузу / бурак / цибулу / ўс'о йа с'вои майу / а м'істо? / но м'істо майи пенс'ію / ну йи л'уди жи майут ве"лику пенс'ію / ну а йи таку саму майи // ну а'во мойа Л'уба майи таку саму пенс'ію / йак йа // шо йа робила на зе"мли / а во'на ў ш'кол'і / во'на н'іц не"майи б'іл'ше // ну види'ш така не"праўда // о / і так видиш і колис' так було / йа'кос' тако / але жи колис' л'уди / йи'накше жили / жи // може не" мали та'койі йакби то сказати / йа так ўбрана не" була // бо бат'ки / то то до купи з'ц'іл'ували / ш'оби ме"н'і купили кавал'чик пол'а / жи йак ме"не дес' при'єтулит до когос' би

йа / не^н ска|заў тої чоло|в'ік жи ти при|ш|ла на|гло / н'і|ч'о не^н |майиш' / |б'ідна с // |види|ш йак |л'уди ко|лис' |жили? / так |жили / з на|д'ійоў |жили дл'а л'у|дїй / дл'а ў|с'ого // а |зара / |просто / от таки|во // о / |видиш то / |може^нш пор'і|у|нати те^н|пер тої час за |нин'ішн'ім // жи |дуже г'ірко нин'і |жити / |може ў |йи|ден б'ік шос' |йи|накше / |але ў |другїй г'ірко // от таки|во //

Інформант: Ковцун Галина Іванівна, 1957 р. н., освіта – 10 кл.

229. – Та йак жи|лос'а / жи|лос'а // не^н |дуже так йак // ну йак |були // ну мал'і |ше / йак мал'і |були // ну то шо до ш|коли хо|дили / ну так шоб |було так йак |зараз / то тако|го не^н |було // так'і |були / |була шк'іл'на |форма / ў шк'іл'н'її |форм'і в осноў|ному хо|дила до ш|коли // ну йа|киїс' с|ведри|к |мама ку|пила / ну ў|зи|м'і / то |вал'анки |були |бит'і // до ш|коли хо|дити / к'ірзач|ки |були / ну і чер|вики / чер|вики ўже по|том ўже |були чер|вики // на |весну |були так'і сан|дали|єки ну і ў|л'іт'і боса|ношки і ў|с'о / і така ў|с'о // кол|готк'іў тако|го не^н |було / |були // йа не^н з|найу шо то // а так'і йа|к'іс' ра|їтузи |були // а по|том ми ўже |були т|рошка / йа з|найу / ў |йа|кому к|лас'і / то ўже так'і / ну |шили / |але са|м'і ш|тани / ну так йак ви |зараз хо|дити ў ш|танах // ну так'і ну / хтос' там / |йа|кас' кра|ўчін'а по|шила // то ўже |було // ну шо / таї будо|вали |хату / т|реба |було так / г|нати |пасти / тож не^н |було та |йак |зараз |д'іти / д'і|тєї не^н |можна |зараз / |нав'іт' во |д'іти ў се^н|л'і / то не^н |можна / шоб во|ни бара|бол'і н'і са|дити / н'і зби|рати / то дл'а них то / се ўже ў|с'о // а то |мус'іли шо / при|ш|шоў з'і ш|коли / |нав'іт' хо|диў до ш|коли / восе^н|ни // і при|ш|шоў з'і ш|коли ко|пали бара|бол'і / |мус'іў зби|рати бара|бол'і / одне г|нало |пасти / одне |було |дома // при|г|наў с |пол'а // будо|вали |хату / то ше ў|л'іт'і / то ше ми при|г|нали с |пол'а ми |мус'іли на|но|сити |цєгли // з|найиш при|хо|дили во / при|хо|дили |д'іти / таї ну шо там / то по с'к'і|л'ки ми / по три |цє|г|лини |б'і|л'ше не^н|ма / тра |бло і |цєгли на|но|сити // і так // ої // а |мама шо / ўсе на |бура|ках // |бура|ки то |маїже |цєї / то йа|к|би ш то т'і|л'ки |бура|ки // ў |л'іт'і то шеї т'у|т'ун // по|тому тої т'у|т'ун тра / т|ребло ло|мати / |їти з неў ло|мати // а в'ін та|кїй / ну |запах маў |зеленїй / ну не^н маў тако|го йак ўже / йак су|хїй / |але ўсе|одно та|кїй

запах / шо ти / а сонце с'віте / то / наломати ї так'ї були // не то шо с'кажеш
йашчиєки / во ни с'ї колис' горди називало так / складали ти горди // Боже /
приєвезут к'їл'ко / і то тре потом посе'л'ати // сонце с'віте // друг'ї / а друг'ї /
ну знай'їш / йак д'їтеї / йакшо роди'ч'ї робили на ферм'ї / во ни того не мали //
ну то во ни / в об'їд приєгнаў с' пол'а таї п'їшоў ўже купатис'ї / а то мус'їш
т'ут'ун сил'ати // і ўвече'р так само / приєгнаў с' пол'а / ше ўс'о не ск'їнчила /
ше мусиш сил'ати // одним словом шо не дуже так / шо би ми були так'ї
балован'ї / ну мус'їў ўс'о робити // восе'ни ўже мама їшла на / на бураки / бо
ўже во ни потому чистис'ї // ну і п'їшла зранку / приїшла ўвече'р // ўвече'р
поки приїшла ўже темна / темна н'їч / то ти мус'їў / ої / т'ї і гуси і качки то
загнати і свин'ї йїсти дати // но ў мене ше буў брат / ну / ну шос' і в'їн робиў /
але ўсе'одно тре бло то'то / то ўс'о ўже зробити і настругаў і ўсе тре бло ўвече'р
/ ўсе були / барабол' настругати // і постави'єти розпалити ў 'кухн'ї / бо ж не буў
так гас // розпалити ў 'кухн'ї ўже т'ї барабол'ї / поки мама приєходить / то'то во ни
ўже часом зварис'ї / а часом т'їл'ки но // но постаўлу на 'кухн'у / і так буў
кожен ден' //

Інформант: Боднар Ганна Антонівна, 1932 р. н., освіта – 8 кл.

230. – Ослиха мала т'ройи' осле'н'ат і д'войи' осли'н'ат були чемн'ї / а
їїдно було дуже не'чемне // од і ўсе во но кудас' їшло // то т'ї ўсе осли'єки /
'коло мами / а во но ўсе кудас' п'їде // ну і рас во но кудас' п'їшло / забагло
со'б'ї їти до р'їчки // і п'їшло так до р'їчки і хо'т'їло на'пити'с'а во ди / а тут
гр'їм / дошч і во но там так йо'го збило і во но ўпало // ўпало і не' годно їти і
там ле'жит // а мама ослиха поси'єлайи' т'ї д'їти / шу'кайте // во ни ход'ат
шу'кают / шу'кают / йо'го не'ма н'їде / 'того осл'ат'ї // але' ўже
з'мучи'єс'а і захо'т'їли 'пити во ди і по'б'їгли со'б'ї до р'їчки 'воду 'пити //
б'їжут до р'їчки 'воду 'пити / а то осли'н'а ле'жит // та'ке ўже доходи'т' /
та'ке ўже мокре / хо'лодне // во ни йо'му і кажут / бачи'єш / ми то'б'ї ка'зали /
шо т'реба бути чемним // бачиш ти не'чемне // бе'рут' то'то осли'н'а на

п'леч'і і не^нсут йо^нго до^ндому // і при^несли до^ндому / а ма^нма йо^нму ка^нже /
|видиш йак не^нчемному / вот |види^нш во^нни |чемн'і / слух^н'ан'і і йїм ўс'о ве^нзе
// а |види^нш йа^нкїї ти не^нчемний / а йа^нкїї би во^нни |тоже не^н п'їшли і ти би шо там
бу^нло ў^нмерло // і ўже в'їт |тоди то осли^н'а зрозу^н'їло / шо т^нреба с^нлухати
|маму і тата // і ўже бу^нло |чемне //

231. – Бу^нло дв'і |д'їчи^ненки / од^на бу^нла |чемна / а д^нруга не^нчемна // вот і
їд^нут во^нни йа^нкїмос' та^нким л'їсом і сто^нв'їт' кри^нничка // таї п^нроси^нт |тойї
|д'їчи^ненки |доброї / |д'їчи^ненко / по^нчис'т ме^нне // та |каже |д'їчи^ненка /
|добре / зако^нтила рука^нви / с^нтала по^нчисти^нла |фаїно // п'їшла |дал'і // їде то^нта
не^нчемна |д'їчи^ненка // таї зноў та кри^нничка п^нроси^нт / |д'їчи^ненко / по^нчис'т'
ме^нне // а чо йа те^нбе |маїу |чистити // п'їшла // їде ўпе^нред то^нта |чемна /
д'їдус' си^нєдит та^нкїї го^нлоднїї / во^нди |хоче // д'їдус'у / шо ви так // |їїсти
|хочу / |пити |хочу / в'їн йїї |каже // |зараз / |зараз / |д'їчи^ненка |каже //
по^нв'їгла до кри^ннички при^несла во^ндиц'і йо^нму / шос' там |дала йо^нму |їїсти і
п'їшла |дал'і // но їде зноў то^нта |д'їчи^нена по^нгана // таї зноў тої д'їдус' |каже /
а шо йа то^нв'ї |маїу / та шо та вон кри^нниц'а / |р'їчка таї їди на^нпїс'а / таї не^н
х^нт'їла // а^нле С'ва^нтїї Пе^нт^нро си^нєдит і то ўсе спосте^нр'їгаїє // та з^нову там
йа^нкїс' д'їд / йа^нкїї кул'гаў / не^н |годе^нн їти // та |д'їчи^ненка зноў їде // та
п'їшла ви^нрубала йо^нму |палочку / йа^нкус' |дала |тому |д'їдови // |нате вам
д'їдус'у таї |може с^нпалї^нчкоў до^нїдете^н / |каже |д'їчи^ненка // таї тої д'їд ўз'їєў
|палї^нчку таї їде / таї шти^нє |гул'каїє / таї зустр'їєс'а з^н С'ва^нтїм Пе^нт^нром // таї
|каже до С'ва^нтого Пе^нт^нра / С'ва^нтїї |Петре / |даїте т'її |д'їчи^ненц'і |добру |дол'у
/ ди^нєв'їц'а йа^нка во^нна |добра // а там по д^нруг'її сторо^нн'і си^нєдит та^нкїї ле^ндациї
/ шо л'їг і ро^нз'авїў |писок п'їд |вишне'ў і |хоче / шоб йо^нму |вишн'а ў^нпала /
|нав'їт не^н |хоче вур^нвати // ої / он та^нво |доле^нн'ка то йїї / он тої ле^ндациї /
|каже С'ва^нтїї Пе^нт^нро // |Отче / а то чо та^нка |доле^нн'ка йїї / то^нт'її |д'їчи^ненц'і
/ йак во^нна та^нка |добра // з^ннайїте шо / ми ўс'і |д'їти |бож'і і Бог о^нп'їкуїїєц'а
ўс'їма // йо^нму ў^нс'їх ш^нкода і |доброго / і по^нганого / бо то ўс'і |д'їти йо^нго // і
йа^ншо |каже з'їд^нуц'а д^нвоїє |добрїєх / во^нни со^нв'їб'і |будут |дуже |добре |жити /

ну / а тих д'вои^е по'ганих / ну йак во'ни майут | вижи^ети // і так Гос'под' Бог
д'или^ет т'роха | доброму / т'роха по'ганому //

Информант: Хабенюк Стефанія Михайлівна, 1930 р. н., освіта – 4 кл.

232. – Ї ден' на Р'ізд'во хо'диў | Ірод / | Герод // но те'пер с'ценку да'йут
йи^енакшу // а | перше прихо'диў | Ірод / с'і'даў на к'р'ісло // ну а там сто'йали
| вои'ни / коза'ки // прихо'диў жид і | Ірод ка'заў / | йа Ме"^нс'і'яа / | йа кл'а'нус'а /
| йа н'і'кого не"^н бо'йус'а // і Ме"^нс'і'ї і не"^н ца'р'іў з'нишчу'ї с'аких бунта'р'іў / а
од'но йа | хочу з'нати / де і йа | буду спочи'вати // при'ходи^ет | Д'іт'ко / | ўз'аў бим
т'а за | руку / | ноги | будут с'а т'аг'нули // ўз'аў бим т'а за | ноги / | буде голо'ва
т'аг'нути // прич' | Іроде до | пекла / і с'а сту'пай^е // по'том при'ходи^ет | Смерт' /
ах тах йак за'чуйу | прісну | душу // та ти тут // забе"^нру йа ў | тебе | душу / і
закла'дай^е | йо'му косу на | шийу // а | Ірод ка'заў до коза'к'іў / | і д'іт' до
Ве"^нфли'йи^ему | м'іста / там ў'бийте д'і'теї д'в'іста // а | пот'ім ко'зак при'ходи^ет і
| каже // ми | Іроде тв'її на'каз споў'нили / | ўс'іх д'і'теї по'били і | мижи | тими
д'іт' | ми і т'вого | сина не"^н пошча'дили і ў'били // і | ди ти го'лото / | потоп'л'у | йа вас
ў бо'лото / | си'нок / | м'ї ко'ханий при'ди / | при'ди до | мене"^н // ў'бе"^нру | йа те'бе"^н ў
ко'рону і | п'ідем оба до т'рону // а по'тому х'лопц'і | ўс'тайут і закол'а'дуйут і | їдут
//

233. – Хт'іў | Лис ў'пе"^нред | бути м'їж зв'і'рами с'таршим / | але"^н стаў
с'таршим | Леў // ска'заў зв'і'рам / | шоб | йо'му прино'сити | кожного дн'а на о'б'їд
| йа'когос' | зв'і'ра // | Лис п'ішоў | при'ніс | курку / | Ме"^нд'в'ід' | та'кже і та'к | кожного
дн'а // і | зв'і'р'і | ўже с'і | за'думали / | йак то во'ни | майут | бути / | в'ін | йїх | ўс'іх
пе'ре"^нйис'т' // а | За'йчик | їшоў і | дуже | плакаў / | йак то в'ін то | дома | праш'чи'ў з
| ж'інкоў / | з д'іт' | ми / | бо | їде | ўже до | того / | до | цара / | до | Лева / | таї | дуже | ўс'і
| плакали // | За'йчик | шос' | б'іг і | ко'лод'аз' | сто'йала і | в'ін с'і | поди'виў і та'к
| плачу'чи | п'ішоў // | Леў | дуже | кри'чаў / | де ти та'к | доўго | буў / | шо | п'ізно
| при'шоў до | мене"^н / | йак | йа | йісти | хочу // | та'мка | ше | о'ден і | ме"^нне | зат'римаў //
| де? // а | во там | ў | ко'лодиз'і // | ну | хо'ди | по'каже"^нш / | де там | йи^е | ше | о'дин | цар | ше

один надо мноу // і пішли / а Леу с'і дивит'ю кирниц'у / а йа / і с'кочи'ю
кирниц'у і 'утопи'с'а // і то'д'і с'а 'виручи'ли' 'с'і з'в'і'р'і / 'дуже
'т'іши'ли'с'і / 'уже не' 'будут но'сили во'б'іду //

234. – Жи'ю со'б'і д'ід і 'баба і 'баби доч'ка / і 'д'іда доч'ка // і 'се та
'баба не' 'л'убила т'і'йи'ї доч'ки // і 'се 'мачуха го'нила 'д'ідову доч'ку 'пасти
бич'ка // і во'на 'гони'т / а та 'баба даст дуже ба'гато 'присти // во'на спр'іде / то
була си'р'ітка / 'мами не' 'ма // а тої би'чок йі 'каже / л'а'гаї спи / буде 'с'о
го'тово // во'на 'ли'жи спит / а 'с'тане 'се спрела // при'несла // по'тому
'мачуха да'йи 'шити / бич'ок зно'у допо'м'іг // по'тому 'мачуха 'каже / шо 'треба
бич'ка за'р'ізати // а та д'і'чинка 'б'ідна 'плаче / бо бич'ка за'р'іжут // а в'ін
'каже / не' 'плач / п'ідеш киш'ки поло'кати / там з'на'йде'ш зе'р'н'атко і то
зе'р'н'атко прине'сеш і посадиш 'б'іл'а 'хати // і во'на п'ішла киш'ки поло'кати
'знайшла то зер'н'атко // посадила 'б'іл'а 'хати 'виросло ве'лике 'дере'во / а шо
йі було т'раба / то во'на 'се п'ітхо'дила до 'того 'дере'ва і 'с'о йі 'було //

235. – Бу'ла ца'р'і'юна і си'д'іла / і 'шила 'б'іл'а в'і'к'на / і 'каже 'ю'лолас'а
'пале'ц / 'дуже бим х'т'іла би с'і 'мене' / а бу' с'н'іг / 'була та'ка доч'ка
наро'дилас' 'б'ілен'ка / 'йак сн'і'жок / а ро'жева 'йак кро'у // наро'дилас'а 'у них
доч'ка / наз'вали йі'ї Б'іло'с'н'ішко'ю // і ца'р'і'юна с'а по'мерла / тої цар
оже'ни'с'а з д'руго'у / при'шла ма'чоха і 'майи' 'уже с'вою дон'ку // ма'чоха
'се їде до 'зеркал'ц'а / 'майи' чар'і'у'не 'дзе'р'кал'це і пи'тайи / 'дзе'р'кал'це /
'дзе'р'кал'це / ска'жи ме'н'і / хто наї'гар'н'іши' на с'в'і'т'і // а во'но в'іт'пов'і'дайи
// ти ца'р'і'юна 'гарна / 'але' Б'іло'с'н'ішка 'у сто раз к'раш'ча в'ід 'тебе' // і во'на
'думайи / 'йак би то шо то во'на зро'била // 'каже во'на до чо'ло'в'іка / до 'того
коро'л'а / в'із'ми йі'ї ст'рат / ска'жи там слу'з'і / не' 'хаї в'ідве'зе до л'іса
не' 'хаї 'уби'е' / а ме'н'і 'серце при'не'се / 'йа то 'серце зва'ру йі з'ім // ну таї
ска'за'у слу'з'і / шо'б тої 'вив'із йі'ї до л'іса і 'уби'ю // тої ве'зе / а во'на 'уже та'ка
'гарна / шо 'тому шко'да йі'ї 'убити // і то'ди в'ін йі'ї в'іт'пус'кайи' // їди / но
с'і не' ве'р'таї // а над'ішла 'дика ко'зул'а і в'ін за'би'ю / а 'серце при'н'іс //
Б'іло'с'н'ішка 'л'іс'і пе'ре'ноч'увала і ішла / 'диви'ці / 'йа'кас' 'ха'тинка сто'їт

// во́на заходи́є до то́й ха́тинки / там йи с'і́м л'і́же"чок / с'і́м с'т'і́л'чи"к'і́ў / с'і́м та́р'і́лочок / с'і́м ло́жок // і во́на при́шла // а во́на го́лодна / с'і́ла т'ро́шки поси́д'і́ла на од'н'і́м с'т'і́л'чику / на д'руг'і́м // так на ко́жд'і́м і с'еме"ро л'і́жечок йи і с' ко́ждо́й ми"ш'чинки ў'з'и́ла си по т'ро́шки з'і́сти // і во́на з'і́ла / п'ро́буєи кот'ре л'і́же"чко до́бре / пе"ре"м'і́рала і од'но йа́раз до́бре і зас'нула // а там жи́ли карлики / при́шли карлики з ро́боти // хтос' на мо́йі́м с'т'і́л'чику си́д'і́ў // хтос' з мо́йі́ мисочки йі́ў // хтос' на мо́йі́м л'і́шку спаў // а на мо́йі́м л'і́же"чку спи́т д'і́ўчи"нка // і там во́ни йі́йі не" бу́дили / а на дру́гій де́н' і́дут на ро́боту / од'ного ли́шайут на с'то́рожом / шоб пил'нува́ў ту д'і́ўчи"нку // во́на с'і́ збу́дила і хо́че і́ти / а в'і́н ка́же / н'і / ти н'і́де не" п'і́де"ш / бу́деш ў́ нас / бу́деш нам ри́хту'вала йі́сти / а ми бу́де"мо хо́дили на ро́боту // во́на с'і́ зго́ди́ла / во́на з ни́ми жи́ве і ко́жній йі́йі л'у́бит / во́на ду́же га́рна і ду́же по́слушна // во́на йі́м ри́хту́єи йі́сти / пе"ре / а во́ни на ро́боту хо́д'ат // та ма́чоха з'но́ву до д'зерка́л'це // д'зерка́л'це / д'зерка́л'це / хто на́йкра́шчий на с'в'і́т'і // ти ца́р'і́ўно ду́же га́рна / а ше кра́шча там жи́ве Б'і́лос'н'і́шка / во́на сто раз кра́шча в'і́д тебе" // а де во́на // там да́леко ў́ л'і́с'і / там йи ха́тинка / во́на там жи́ве // ў́же це йі́йі му́чи"єт // во́на бе"ре пе"ре"би́раєц'і і і́де / зна́йшла ту ха́тинку // і ка́же до Б'і́лос'н'і́шки / шо прода́йи гре"б'і́нц'і ў́ ко́си // во́на ма́йи йа́кес' зача́роване / то́й гре"б'і́нец // Б'і́лос'н'і́шка думайи / йа си воз'му́ од'ин гре"б'і́нец' // ку́пила // ну та́й при́шла до ха́ти там шос' ро́била / за́ложи́ла си ў́ ко́си / ў́па́ла ў́же не" жи́ва // во́ни при́ход'ат з ро́боти // д'ив'і́ц'а не" жи́ва // во́ни йі́йі огл'єну́ли // ну зна́йшли то́й гре"б'і́не"ц / вит'а́гну́ли / во́на да́л'ше жи́є // за йа́кіс' час ма́чоха з'но́ву бе"ре д'зерка́л'це і з'но́ву пи́тайи / д'зерка́л'це / д'зерка́л'це / хто на́йкра́шчий на с'в'і́т'і // ти кра́шча / але" Б'і́лос'н'і́шка на́йкра́шча // а карли́єки Б'і́лос'н'і́щц'і ў́же ка́жут / же ди́в'і́с'а / хто і́де / шо ти не" да́йи / н'і́ц не" бе́ри н'і ў́ ко́го // не" тра то"б'і // ма́чоха ма́йи йа́блуко ду́же га́рне з йи́д'ного бо́ку че"р'воне / з дру́гого зе"лене // і во́на ка́же / н'і / йа не" хо́чу / ме́н'і ка́зали / шоб йа не" б'рала // ма́чуха ку́сайи с' то́го бо́ку шо зе"лене / а

Б'іосн'ішка ўку¹сила з ¹того ¹боку / шо че^рвоне / ў¹пала ўже не^жжива // во¹ни при^ход'ат / во¹на не^жжива ўже / ўс'і п¹лачут / зро^били та^ке шкл'а не т^румбло і во¹на ле^жит // а во¹ни шо не^ббудут йі¹йі хо^вали / бо во¹ни ўс'і йі¹йі спо^добали // а з д^ругого коро^л'іўства там зо с^войіми с^лугами дво^ма йі^де моло^дий ко^рол' на пол'у^ван'а // йі^дут д^иўл'ац'і / ў¹л'іс'і ха^тинка / а йі¹ден ¹карлик йі¹йі сто^рожит // ха^тинка / заішли во¹ни во^ди на^питис'а // і то¹ моло^дий коро^левич за^глинуў / та^ка ¹гарна д^іўчина // про^даї ме^н'і йі¹йі // н'і / ми не^про^да^мо йі¹йі н'і¹кому / ¹каже ¹карлик // то^ди коро^левич ўз'аў ше со^б'і дво^х і п'іт^бірайуц'а / шо^би йі¹йі ¹викрасти // п'ід'ішли і т^румбел'це ў^крали / ўз'ели та^ко на п^леч'і ў^двох і та^ко не^сут // і дес' пе^ре^скакували без йа^кис' ¹р'іўчик / йак пе^ре^скочили / то ¹йаблучко ¹вилит'іло // а то¹ на ко^ни йі^де коро^левич / а во¹на о^жила // в'ін то^ди при^возит ў сво¹йи коро^л'іўство і ¹робит бе^н'кет / же в'ін си ¹женит' // і во¹на ¹каже / же во¹на ¹маи¹ ше ма^чоху / би на в'іс'і¹л'е за^про^сила / ¹тата ўже не^ма // і во¹на за^про^сила йі¹йі на ве^с'іл'а і во¹на при^йіхала і с'і по^дивила і по¹тому йі¹йі ¹просит / воз'ми / йа ўже ¹буду ў ¹тебе¹ / бо не^пмаи¹ с^ким ўже ¹бути // і Б'іосн'ішка йі¹йі ¹простила / ўз'ела до ¹себе¹ і во¹на ше ў¹нук'іў ¹бавит до ¹нин'і //

236. – Жиў со^б'і д'ід Івана // і ў¹ д'іда дон'ка / і ў¹ ¹баби дон'ка // ¹але¹ во¹ни ¹таже та^к'і т^рохи па^ни // ¹баба ¹маи¹е дон'ку сво¹ю / а чо¹ло¹в'ік ¹маи¹е с^вою // йі¹здиў ¹дес' там на ба^зар до м'іста і йі^де / і на дере^в'і два во^р'ішки і в'ін з'ір^ваў / не^пдаў ¹бабин'і донц'і / а даў с^войі // і во¹на так то^то хра^нила // і ¹баба н'і¹йак си не^пспо^добала // і йі¹х за^про^шуйут / бо в'ін там йа^кіс' цар на бе^н'кет // ста^ра си зби^рае зо с^вою дон'коў йі^де / а то^та ¹б'ідна ¹дома с'а ли^шайі¹е і во¹на так жи би х^т'іла // ¹але¹ ма^чоха йі¹йі не^ппус^кайі¹е / дас'т йі¹ ро^боту / ¹висипала пшо¹но на ¹земл'у ¹каже / би во¹на по^зби^рала // а та ¹б'ідна ¹д'іўчинка п^лаче і в'ік^но ўт^вортне і ¹дивиц'а // і го^ропчики при^лет'ілі і ўс'о пшо¹но по^зби^рали ў ¹мишчинку // при^ходит ста^ра / ўс'о ¹чисто // а ста^ра / шо^б ¹д'іўчинка заў^жди ўсе ро^била // йі¹е ў них та^ка ве^р'ба ве^л'лика і та ¹д'іўчинка ўсе ¹ходе до ¹той вер^би і п^лаче / і йі¹ си ¹тамка йаў¹л'айі¹е ¹мама йі¹йі // во¹ни с'і

зби'рали / ма'чоха / во'на 'мала дв'і та'к'і не'з'дал'і д'і'їчинки і п'ішла до 'церкви
// та п'лаче / во'на би 'такжи п'ішла до 'церкви // то с'і 'дере"во в'іткри'вайи° /
'тамка 'дуже су'кинка 'гарна / че"р'вички золо'т'і / во'на с'а зби'райи° і їде до
'церкви // але вер'ба 'каже йї / йак 'будут 'л'уди ўже ви'ходили с' 'церкви / живо
т'і'каї / бо 'тамка бо то'то ўс'о про'паде // і та'ка ка'рета ше п'ідійз'идит // ў
'церкв'і ўс'і ди'вилис' / бо во'на 'дуже 'фаїна // ну ўже ви'ход'ат с' 'церкви / во'на
'живо ў'т'іка // по'тому коро'левич спраў'л'айи° бе"н'кет і роз'іслаў
зап'роше"н'а // ну таї 'баба с'вої д'і'їки прибр'ала / 'дуже 'сукн'і йїм по'шила /
по'їхали на бен'кет і во'на з 'ними // а са 'б'ідна си'дид / дали йїї ро'боту / шо'би
'дома то'то ўс'о поро'била / ўс'о йак 'майи° 'бути // а д'і'їчинка з'нову п'лаче / а
там си ве"р'ба зноў ўтво'рила і во'на с'і з'ібр'ала і 'каже / ди'вис'а / би ти не"
бу'ла доўго // п'ідійхала ка'рета 'дуже / три 'кон'і зап'рижиних // на бе"н'кет'і
ўс'і си'д'ат і че"кайут / 'хочут шо'би тої моло'диї пан б'раў йїї гу'л'ати // а
коро'левич заг'л'енуў йї'ї і ўз'и'ў і гу'л'айи з неў / н'іц но 'танец' ў 'танец' // а
во'ни то йак? / то шо за йї'дна? / ўже ўс'і три м'інут / йак то / шо в'ін н'і'кого
не" бе"ре // то ба'гато йи тих па'н'іў з дон'і'ками не" бе"ре / лиш з тоў йї'дноў //
а с'а д'і'їчинка нага'дала / шо во'на по'вина їти / бо про'паде ўс'о // і 'б'ідна /
йак т'і'кала / загубила че"ре"вичок і с'іла ў ка'рету / а в'ін н'ім |в'иб'іг / то лиш
че"р'вичок за'лишиўс'а / а во'на по'їхала до'дому // при'їхала / роз'ібр'ала // а
во'ни по'тому приїз'д'ат і рос'казуйут / та'ка бу'ла д'і'їчинка 'гарна і йак во'на
танц'у'вала / моло'диї си па'нич спо'добаў йї'ї / а ти си'диш 'дома / н'і'чого не"
з'най'іш і не" |видиш // так ўже йї'ї обш'турхуйут // а тої то'д'і поси'лайи° /
їдут си'ло в'ід си'ла / 'м'істо в'ід 'м'іста 'м'іра'йут тої че"р'вичок // на 'кого в'ін
'буде 'добрий / тої па'нич с'і з неў 'жене" // ну аку'ратне приїшли ўже 'тутка на
под'в'іра // і то'д'і 'баба / 'ноги во'ни пови'еша'р'овували // 'м'іра'йут там / 'ноги
не" 'годен // п'хаї / ста'ра кри'чит // ну ўже 'н'іби їдут / а тої йї'ї 'тато ста'рїї
'каже / ў нас ше йе йї'дна // а во'на йї'ї за'крила ў т'ії 'хаг'і / шо'би не"
по'казувалас' і та 'виїшла / 'м'іра'йут аку'ратно на н'у // і во'ни йї'ї 'тамка

заби¹райут з^с со¹боў // і тої па¹нич з неў¹ женит // а то¹т¹ і не¹з¹дал¹ і с¹ і ли¹шили // і баїц¹ і ко¹нец / моло¹ток на гор¹нец / хто с¹лухаў / тої моло¹дец //

237. – Бу¹ла д¹уже ма¹чоха не¹г¹ідна / ма¹йи с¹войу дон¹ку / с¹воя д¹обра / а д¹ідова не¹г¹ідна // і раз во¹на на¹думала з¹ і с¹войу дон¹коу і ка¹же / жи їди до л¹іса / при¹неси ми су¹ниц¹ і гри¹б¹іў // на¹в¹іт до¹дому не¹ при¹ходи // їде та д¹іўчинка / їде / а це бу¹ла зи¹ма / сн¹іги // їде д¹иви¹ц¹а / заїшла да¹леко ў л¹іс і бой¹ц¹а // го¹рит вог¹нише і два¹нац¹іт¹ хло¹п¹іў сто¹їт наў¹коло / і во¹на приїшла і ка¹же / буд¹ласка / мо¹жна т¹рошки пог¹р¹іти // хо¹ди дон¹у / хо¹ди / хо¹ди пог¹р¹іи¹с¹а // а де ти їдеш? // ме¹не мо¹я ма¹чоха в¹игнала / бо х¹оче су¹ниц¹ і гри¹б¹іў // тамка ка¹же / а йак же посту¹пити¹с¹ Л¹утому / ка¹же С¹іче¹н // а йак посту¹пити¹с¹а Бе¹ре¹зне¹в¹і / ка¹же Л¹ути / але¹ ти та¹ка д¹обра / наї¹ буде / ми с¹а посту¹пимо // д¹уже доўго н¹ і т¹ікаї // і посту¹пилос¹а / с¹тала ў л¹іс і тра¹ва зе¹лена / гри¹би / су¹ниц¹ і та назби¹рала д¹уже ба¹гато ў ко¹шик і при¹несла // і то¹ди при¹несла / а ста¹ра си к¹ішит / в¹идиш во¹на при¹несла // а ти шо // бе¹ри їди ти // во¹на с¹войу зад¹агаї¹е ў ко¹жух / рука¹виц¹ і і ви¹прова¹джай¹е йі¹ї до л¹іса // і та їде ў л¹іс і д¹иви¹ц¹е вог¹нише і два¹нац¹іт чо¹ло¹в¹ік сто¹їт // і во¹на при¹ходит / ка¹же / по¹сун¹тис¹а / наї¹ йа си пог¹р¹іу // а ти де їдеш шо // а йа приїшла / бо йа х¹очу гри¹б¹іў назби¹рати // та йак / йак зи¹ма // та кот¹ріі посту¹пим кот¹рому // йа с¹ і н¹ікому не¹ посту¹пайу / ка¹же Бе¹ре¹зе¹н // і то¹д¹ і йак за¹чило в¹іх¹рити / за¹чило с¹н¹ігом ду¹ти / то¹та не¹годна і ў л¹іс і за¹мерзла //

с. Швайківці Чортківського району

Населення вирощує зернові й технічні культури, розвинуте тваринництво. Біля Швайківців виявлено рештки поселення XI – XIII ст. [2, с. 576].

Інформант: Харенюк Ганна Михайлівна, 1930 р. н., освіта – 4 кл.

238. – Ну коли¹с¹ / то хо¹ди¹ли д¹іўч¹и¹ета / така¹во ву¹зе¹н¹ка сп¹ід¹ниц¹и / доўга / а ту¹во з¹боку мала гуд¹зички // бл¹узочка / ну то су¹к¹і¹н¹ки не¹ мали / но

бл'узочка і нав'іт' мала так'іво знайе"ш / такий трохи ве"ликиї / але не" дуже такий / шо аж ци"ц'ки витко / такий во вир'із ґ шийї // ну так хо"дили // а йа ўже хо"дила по воїн'ї / то йа хо"дила с того / нав'іт' ў пир"калев'ї зо сиц'у сукин'ц'ї // нова / то йа хо"дила йак ўже тамка / нав'іт' ц'іле"м л'ітом пе"ре"хо"дила ў т'ї сукин'ц'ї // ну то було по воїн'ї / не" було де купити // та йа мала / нав'іт' такий буў бати"ц / знайе"ш / така то"нусин'ка і така була трохи г"рупша / та так'ї во йак то воз'ди / йа те"пер хо"дила ў тих во сукинках / жи шилам до хо"ду // ну таї така йак то / таї хо"дилам / бо не" було // ўзувалас'а / коли"с' то ўзували"с'а / то мали че"рвики і ше таке во ви"сок'ї хол'аўки і д'іўка тої / йак його / то коли"с' ше борше // а по"тому така ўже / йак йа д'івочила / то ўже було по воїн'ї то шила Палаз'ка так'ї казали ганти // а во так'ї во знайи"ш / така по"дешва / тут тако на воп"цас п'ідложи"но зо се"редини / а з йакогос' полотна ў"шита і тако ту"во заду заўйи"зувалос'и // так'ї / а вап"ном або йаковус' кр'ейдоў замас"тили таї так хо"дили // чолов'їки мали йак'їс' кост'уми / то во ўже йак тої / то були ви"йшли так'ї / казали жи в'ітр'іўка така / во ту"во па"сок / така ко"ротка / а тутка була гистка тако во ви"крайи"на / а сейи було чи ко"ричне"ве чи чорне / а ту було йи"накше / а с'уда сподн'ї таї тої // а по"тому ўже л'іпше було / то кост'уми зач'или купувати // наш д'ідо во / ц'отка Ган'ка купила му такий йаки"с' краси"ї куст'ум і таї маў куст'ум / шчо н'їх"то не" маў с хло"пц'іў таких куст'ум'іў / йак в'ін // ў райтках хо"дили // на во так'ї шта"ни ту"во вуск'ї / а тут так'ї ширш'ї / о / так'ї райтки і хо"дили ўсе ў чо"ботах шк'їрних / так // то хо"дили таї / а ж'їнки так саме ў чо"бот'их / то казали тої / йак / а ту"во заду такий па"сок / то казали ш'їми на т'ї чо"бати // то ўже тої йак то / а хло"пи ну ту"во Пе"тро сеї / та то не" но в'ін / але во"ни багато ў чо"бот'ах і ў райтках ўсе // памйа"тайу ў райтках // ў зе"лених райтках // зи"мойу но"сили футерко / мало шк'їру таку / йак то з в'іўц'ї випраў"лили т'ї шк'їри / ту шк'їру / а з"верха сук"ном покрит'а / то назйвалос'а футерко // то хло"пи мали і такий каракул'овйі ко"мн'їр / баранк'овий казали / то с таких / то йїзди"ли с'уда ў Че"рн'іўц'ї / шо там молда"вани таке мале йагн'и били / жи мали фаїн'ї тй"во так'ї / таке закр'уче"не / то казали же во"ни трошки

тої / зашивали йакус' ў шос' / зашивали жи би воно так фаїно було / бо були
 г'ірш'і шк'ірки і л'іпш'і жиби була фаїна шк'ірка / то б'іл'ше грошеї / то буў
 ком'н'ієр // а шапки то мали так же такої з в'ўц'і / знай'іш / с' тойі шк'ірки і ше
 дехто таково / йак то воз'ди шапку і шче такогo нав'іт' назад / йак то козаки
 мали / а йак н'іе / то шапка і туво тако там ў се'реди'ну трошки загнуто /
 називали'с' к'римка // і ком'н'ієр к'римка жи до того до футерка при'шивали // йа
 мала сук'и'нку / а по'тому ўже йак штапе'л' вишоў / боже / хтос' маў той то де //
 то йа то колис' то купила соб'і штапе'л' на сук'инку / а ц'оц'і / але то ц'отка
 ходила // ц'отка ше си см'і'йи йакес' таке було / але перкал' таї сите'ц' йак'іс'
 голубен'ке / а так'і мало н'іби метели'ки // то йа ходила ў сук'инц'і / во'на ўже
 трохи с'іе ўже тої йи'накшу купила / а ц'отка ше дал'і ходила до церкви // не"
 було таї шо // ходили д'іти так'і во / йак во так'і же маў зо два роки / то тако'ву
 сорочину мало хлопчик чи д'і'учи'нка / тої йак то доўгу таї с'уда йакиїс'
 каф'тани'к йакиїс' / то шо таї таке було // а по'тому ўже йак мало зо три роки / то
 ше тато / наш тато / колис' плаче / же в'ін нав'іт' не" маў // тато буў ў Канад'і / а
 в'ін не" маў ў ч'ім на гай'іўку іти / но чи'каў шо ўвеч'ієр си смеркло і п'ішоў // а
 йа кажу до него / слухаї / бо тато вислаў но там дес'ат' чи шос' там дол'ар'іў /
 то во'на Ган'ку ўбрала / а йо'му н'и // а йа кажу / слухаї / м'іі Ф'іл'ко буў малиї /
 йа знайу / може маў зо три роки / там йи нав'іт' така фотог'раф'і'я / жи йа /
 ц'отка і в'ін / то Ромко сеї во / таї кажу то ў мене купили // а т'во'я ма'ма чо тоб'і
 не" купила? // а то воно було н'іби таке цаг'ове / н'іби шос' та бл'узочка / такої
 штан'ита і така і бл'уска такої / така йак то хлоп'и майут' бл'узку / бо то нин'і
 йак кост'уми такиї / то ше б'ілен'киї ком'н'ієр маў // то кажу ма'ма мо'я купила
 // то йа ц'отку ше ўбрала ў сук'инку / ўбралам / а са'ма / то малам сорочка / мала
 так'іво мал'і рукави // то ба'пка са'ма шила так'іво рукави / а с'уда то вит'ала
 зробила такиї фарту'шок / то йа ў т'ім фарту'шку / бо ўже в'ін казаў / жи ход'іт'
 ўже /бо в'ін хт'іў пл'онку вифотографувати // то йа йіх обо'йіх з'ібрала / а са'ма
 ўже так ходила / жи тої / йак то таї д'іти // а д'іти шо мали / сороч'и'ен'ита так'і
 жи до кол'ін / бос'і // і до церкви бос'і ходили / бо не" було ў ч'ім // і було жи до

ш'коли / ди'тина / хо'дили бу'ли йа'к'іс' 'чобати // ма'ма ма'ла чи х'тос' 'тамка йа'к то
йи / то йи'дна ди'тина йшла з'ран'и до ш'коли і при'хо'дила ски'дала і ти с'и
ўзу'вала / і дру'га йшла на дру'гу з'м'іну до ш'коли // то хо'дили з'ран'и і спо'луд'н'и
// а ўже по'тому н'і'мці' при'шли / то йа'к то ў ш'кол'і про'дали 'Ф'іл'ков'і
де'ри'ўйан'ки / жи по'дешва бу'ла де'ри'ўйин'а / з до'шчини / ту'во та'ка роз'і'т'ита
/ та'к'і ч'ири'вичи'та // а то'ї ма'тер'йа бу'ла йа'кас' де'ри'ўйин'а // йа не' з'найу
шо то за ш'ос' / йа'кас' та'ка б'і'лен'ка / то'ї жи ме'н'і бл'ўску бу'ли ў'шили / то так
же ка'зали жи де'ри'ўйин'а // жи пе'ўно з 'дере'ва / бо во'на та'ка бу'ла / та'ка йа'к
'воз'ди м'йі п'і'р'нак се'во / шо ти ку'пила / з'найи'ш / та'кі' луп'ке і та'ка ма'тер'йа
// йа ўже ўс'о пам'я'тайу за 'во'ни // а те'пер ўже д'іти / то шо йа ма'ла // ку'пили
ми йа'кус' ху'стину і за'крутили і йа по'тому ўже ма'ла с'ім чи в'іс'ім / йа до
'церкви йшла // жи і н'и чи ма'ма йшли / но д'іти йшли са'ми до 'церкви // то ми йшли
до 'церкви / але ву'сти'н'ита нам позак'ручу'вали // ме'н'і ку'пили йа'кус' зе'лену /
а Га'ни ц'оц'і че'рво'нен'ку і ми за'йшли чи д'уже ў'бран'і чи н'и / так ўс'і л'уди
хо'дили // та і д'іти / то ма'ло йа'к'іс' шта'н'ита / то шо / та'ї соро'чинку / та'ї ни так /
йа'к то нин'і ша'почку // а та'ке са'ме і зад'иг'нутис'а / ку'пили йа'кі'с' пла'шчик та'ї
ди'тина так хо'дила і по'тому ше то'ї / бо там шче то'ї дру'га п'і'дро'стала ў'брати'с' //
а вонди ма'мин'і су'ки'н'ки та і н'іх'то не' хо'че хо'дити // а д'іти бос'і хо'дили і
ста'р'і хо'дили // та так пам'я'тайу йа'к с Чорт'кова йшли Чорну'кун'ц'і та'ї с'уда /
'воз'ди йшли с'уда / по'п'ід го'ру / бо на л'іс' йшли / то х'лопц'і йшли то че'р'вики
з'ўйи'є'заў два до'купи та'ко на ра'ме'н'і / а то бос'і йшли / а нин'і де // спод'н'и бу'ло
// кал'соні хло'пи ма'ли // а ж'ін'ки н'ічо не' ма'ли / ма'ли сп'ід'ниц'у / со'рочка
бу'ла з гру'бого по'лот'на // на'ти'чка ка'зали / жи во до по'ло'вини с'уда / то бу'ло з
б'і'лого по'лот'на / а с'уда то з та'кого шо пр'или і ро'били виб'і'ле'ли і шили то'ї / і
'нав'іт' // а по'тому ўже йа'к то во'но та'ке ў'пране / то 'нав'іт' ди'тин'і ў'шили
соро'чину // жи то шо та'к'і п'і'л'онки бу'ли / то'то йа'к нин'і // ну та'ї то'ї ж'інка
хо'дила / а во ба'пка на'ша / то во'на і ў'мерла / во'на ў шта'нах не' хо'дила // а
ко'лис' 'Текл'а / та'ї йдут' до м'іста / та'ї си ку'пила ўже шта'ни // але то йа'к'і бу'ли
шта'ни / бу'ли тор'коти / а'во та'ке / йа'к то те'пле б'і'л'о / то та'к'і бу'ли шта'н'ита /

тако жи с'и ти ўби^ерала рукис п'хала / а тутка с'и 'заду зашч'іпало // то так'і штан'ита туво на зиму / таї си 'Текл'а купила // а бапка 'наш'і то н'и / то йа йім була купила от такаво була груба сп'ідниц'а / йак'іс' то такії н'іби буў коц д'іточі^ї / йа купила і ўшилам йім сп'ідниц'у / то воіни хо^дили до с'мерти ў т'її ўже сп'ідни^їци // ўл'іг'і то ў тонк'її / а так н'и / а ўзи^м'і хо^дили ш'мат'и п'рати на р'ічку / бо то було грубо / жи то з грубого полот'на // так хло^пи хо^дили ў кал'и^есонах груби^їх // ў чо^бот'ах хо^дили / то ўже те^пер виїшли 'вал'анки / а ко^лис' не^п було 'вал'анк'іў / ўс'о ў чо^бот'ах // бапка 'мали 'чоботи / д'ідо маў 'чоботи / таї ми 'мали 'чоботи // то смо 'мали так'і / а про с'в'ито / то були так'і / буў н'іби то'нен'кії файн'і / тої ка'зали бук'сов'і // жи то'нен'ка ш'к'іра і туво 'заду такії па'сочок / то ка'зали жи то ш'іми / так'і 'чобати // а ж'інки хо^дили без т'рус'іў / не^п 'мали // а ми 'воз'ди с 'ц'откоў тої / йак то // йак то ўже 'воіна таї 'Нел'ка / там стоїали 'час'т' воїин:а / але то дох'тори шо там 'мали 'марл'у / б'інт тої такії вузкії і широкого // а во^на хт'іла 'дуже пудру / ми ў Ш'тефки т'рошки йакогос' пудру таї муки б'ілоїи на'сипі^їм таї 'Нел'ц'і дамо / а во^на нам да'с'т' тої 'марл'і // то йа си ўшила 'гал'ку / а во туво така на шліїках / с'уда така / то на сп'ід п'ід сукинку с'і б'рало / а тутка ў долин'і йа'кас' ко'роночка / хто маў шириш'і гафта / а йак н'и / то таке вуз'ен'ке / то така йак ти с'и ўб'рала / п'ішли с 'церкви // то ми с 'того б'інту с 'ц'откоў на'шили і 'нав'іт' мо т'рус'и ў'шили во'б'і / пошч'іпали / то ўже були д'іўки / бо ўже с'им хт'іли д'і'вочи^їти // а ж'інки / то 'мала во / йак с'и в'і'дала / то йїїї ў ч'і'пец' ўби'рали // а во таке^п'во така шапка б'ілен'ка / шо закривала 'голову і туво таково поза 'вуха і туво 'заду с'и заўйизувала // а по с'ім ти б'рала хустину і тако 'нав'іт' туво т'рошки 'того ч'і'пц'и було 'витко // таке вуз'ке же но голо'ва с'и ўл'ізла / такії ч'і'пец' // то йак с'и в'ідала ўже ў т'ім ч'і'пци і во^на по'вин:а була хо^дити ўсе / та'то ў 'будн'її ден' ни / но ў ни'д'іл'у ў т'ім ч'і'пци // то 'моїа 'бапка / моїа 'бапка такої то ка'зала / жи во^на ч'і'пц'и не^п 'мала / то ка'зала би йїїї / йак во^на ўмре / аби йїїї п'ід хустину закру'тити ў б'ілен'ку хустину тако / знайи'ш / шо 'тайак ч'і'пец' // ми йїїї закру'тили ту б'ілен'ку / а пот'ім 'далис ми 'таку хустину // таї так ўзут'і то ўс'о ў

чоботах / а по тому ўже виішли к'ірэзв'і // то йа про с'в'іто сми мали так'і ф'айн'і
чобати / так то так'іво купували сми к'ірэзакі і ходілі сми ў к'ірэзак'ах // по тому
за'ч'ілім вал'анкі шіті ўже і біт'і вал'анкі / то то во'ні ўже з Рос'ійі // ко'ліс'
даўно де булі вал'анкі біт'і / то ўже москал'і то'то мали //

239. – Д'іўч'іта ходілі ў виші'єт'іх бл'ус'ках / а х'лопц'і мали виші'єт'і
сороч'кі // ту'во ши'єроко і та'ку гара'с'іўку мали така'во ву'зен'ка / та'ка че'р'вона /
ту'во та'кіі гудз' тойі гара'с'іўкі // де так'іво кл'уч'кі по'наў'йезуван'і / во так'іво
/ ви'ди'єш / а'во так'іво кл'уч'кі / то ту'во в'ін маў виші'єту сороч'ку / а'ле сороч'ка
така'во виші'єта і гара'с'іўку / то так маў / так ба'гато // а ж'ін'кі ходілі ў
ко'рал'ох / вот йак ти / во нас йе ба'гато / ну таі' було там три чи ш'іти д'іўкі / а
йі'ден син / то то'го сина при'їмали до'дому // лі'шаўс'а в'ін гос'подаром / то в'ін
по'вине"н буў тим с'естрам в'іс'і'л'є зроби'ти і ко'рал'і купі'ти // а пол'і не" да'ваў /
поле ўс'о с'і лі'шало йи'єму // а х'лопц'і то ўс'о ма'ло виші'єт'і сороч'кі / та'к'і
гара'с'іўкі / жи но ту ў раі'т'ках виші'єта сороч'ка / тойі гара'с'іўкі тоі // йа д'уже
ўсе ше Іван се'воі / сеі / сеіі Ган'і тато / йак с'і с'уда при'їшоў до'воже"ниў / то
в'ін та'коі // а тоі / а'га / то в'ін буў бо'гатши'єт'і / то в'ін маў б'іл'ше гара'с'іўкі //
т'роха буў б'ідн'іши'єт'і / то маў тон'тши гара'с'іўкі // на в'іс'і'л'є чо'лов'іки
ўд'а'гали раі'т'ки / сороч'ка виші'єта / а йак н'и / то ў та'к'іі сороч'кі // а'ле по'тому
то ўс'о ходіло ж'ін'кі / ўс'о ў ви'єши'єў'ках ходіло / сп'ідни'ц'а чо'рна ву'зе"н'ка /
ту'во з'боку гудз'іч'кі / а тут так н'і'би ше чу'чут' ў до'лин'і та'к'і рос'пори'єки / бо
то з'найиш / во'но вус'ка // пол'аки / кот'ра бу'ла пол'ка / то во'на ішла / а во ти
пол'ка / а с' то'боў с'і ж'ени'єт' укр'айінец' / то ти ішла шл'уб б'рати до'кос'т'ола ў
вел'он'і // а йак укр'айінка за' ко'го би / н'и в'іноч'ок / стонч'іки / виші'єта бл'уска /
сп'ідни'ц'а // во'на б'рала шл'уб // а ту в'іноч'ок та'кіі з бар'в'інку і з м'ірту / то'т'і
ко'рони і так / а ту л'інти // то ўже те"пер ве"л'они виішли //

240. – Булі та'к'і шт'ани / йак то ка'зали пом'пи / ну так'іво за'доўг'і і ту'во
с'і та'к'іво / та'кіі маі'шети'єк і с'і зашч'іпаў // а ў чобатах ту'во до'хол'иви і с'і
зашч'іпаў / хо'л'ива бу'ла с' така'во зашч'іпаў / а ту маў ш'іро'к'і / то ў та'ких
пом'пах ходілі // а'ле то не" ўс'і / кот'р'і л'іпше мали // та та'коі та'к'іво ко'ротк'і /

но за кол'іна / а тув'о тако с'і зашч'іпало / але так'іво ши'рок'і / т'роха мен'ш'і
 |вущ'і йак т'і / шо майут' козаки шара'вари // то колис' д'іти нав'іт' ў клуб'і /
 |йак ви'єступали / давали кон'церт / то гул'али гопа'ка / розум'ийи'єш' // х'лопчи'єки
 так'і во'ни ве'лик'і ў тих шта'нах / там не" було но то'т'і шта'ни // во'ни гул'али
 |прис'ада і тої / йак жи? / а д'і'ч'итка так |само ў в'іночках і |мали |л'єнти і т'і
 |стонч'ки так'і тої / йак то жи гул'али // і так'і х'лопи хо'дили |дехто / х'то маў так'і
 |шара'вари так ўб'ран'і / |але ўс'о ў |чоботах // а по'тому ўже хо'дили ў |мештах / ў
 |кост'умах / ўже с'тало йи'єнакше // |я йакур'атно йак п'ідрос'ла / йакур'атно |зараз
 |воїна // |думайи'єш |я с |т'риц'атого / а ўже ў сороков'ім |роц'і / ў |сорок |перш'ім
 |воїна / |я |мала води'нац'ат' |рок'і'ў // жи шо таке"во ўб'ран'и |було // а йак ўже во
 |мама з |Йуром / |боже / х'т'ілам |йім |йак'іс' |шапоч'ки поку'пити // ту во ў мага'зин'і
 |ўз'илам |йак'іс' |тоншиї та'кіє че'рво'нен'киї |мам'і кост'умчик / а |Йуров'і / то
 |ўже п'іш'лам до Чорт'кова таї не" |булом / таї то'му та'кіє голу'бийи |купилам
 |кост'умчи'єк / бо то с'в'ита |їде / |паска / купилам // таї шапоч'ки хо'дилам |шос'
 |пару базар'і'ў / не"ма // то йак по'тому по'пала |йакас' б'ілен'ка / тув'о |сина та'ка
 |полосоч'ка |була голу'бен'ка // таї так'і |купила / |йак'ім |були / бо не" |було / а
 |те"пер |йак |приїду |поді'їл'ус'а / |думайу / |боже / но аж с'и ду'ша |радуїи / шо т'і
 |д'іти |майут' / таї |таке //

Інформант: Мацьків Галина Юріївна, 1927 р. н., освіта – 5 кл.

241. – Де"ре"ўйанки / аво таке з'верха си було матер'іа / а п'ід с'подом
 |вити'єсан'і так'і с |того / ну / з |дере"ва |подешва / во'ни с'і |нази'євали |де"ре"ўйанки
 // ну таї таке то'то ч'і'пали таї так хо'дили // ўл'іт'і |були так'і |босо'ношки так
 |само / шо так |само сп'ід |буў |де"ре"ўйен:ий і |воп'цаси |де"ре"ўйен:і / а |тути'єчка с
 |полот'на |б'ілого / з |г'рубого |полот'на так'і |босо'ношки // ну то ўд'агнут'і то так
 |само |шили то'т'і / йак то |курт'ки так'і |шили // |куртка с'и |нази'євала / жи п'ід
 |с'подом |вата / так |йак |вот |шиїут' |коўд'ри / то таке сп'ід с'поду |наши'євали та'ке //
 ну таке ўс'о було |покраїане до |себе і |пе"ред / і |плеч'і / і |рукави / от то'то |було
 |насте"бноване // а по'тому з сп'іт |поду |давали |шче |йи'єден тої / |п'ітши'єўку / а

тоди верх купували // ну купували праўда ўже верх / то купувалос'а // були склепи ў м'іст'і / то Полша була / таї мала склепи купували таку / ну йак хто / хтос' л'іпше купуваў сукно / а хтос' таке б'ілен'ке // з'найш / були багач'і таї купували л'іпше // а се найг'ірше / шо трималі в'іўц'і і в'іўц'і били / а ту шк'іру випраўйили і ку'жух буў п'іт с'подом то ўже вати не" т'рабля // ну ку'жух тої і ўже верх / але ўже т'ребля купувати верх такий моцн'іший / ну тому шо ку'жух буў т'ашк'і / з'найш / то ўже с такога б'ілен'кого не" купували / ўже фаіне купували верх / сукно купували // і так само ви"ти"нали рукави с тойі шк'іри і тойво / і переди / і плеч'і і ўже на то'то накривали сукно / і во то'то були називалос'а / ої / називалос'а футро // жи то ўже мало ко'жух п'іт с'подом // воно було дуже тепле / л'уди ходили до церкви // а ше було таке / шо шили ко'жухи сам'і шо / но зо шк'іри ви"прайили // шк'іра була / хто хт'іў б'ілу то б'іло / а хто / то ше краси"ли че"рвоноў фарбоў // так'і були / шо спе"ц'ііал'но фарби / шо то'то закрашували ту шк'іру і во'на просто / но ўшита була йак ку'жух // ше були так'і називалос'а ої / йак с'и називали // так само воно з воўни було / ту воўну скубали і були так'і варстаті / і то'то на тих варстатах то'то зби"вали / то ўже було таке полотно // ну то так само / но таке шо воно / но то с'и тойво / шило і воно таке було фаіно ўшито / йак ко'зацке // туво нашит'і так'і шнурки че"рвон'і були і воно с'и тако ўздоўж мало так'і пе"ге"л'ки че"рвон'і / йак гарас'іўка / а с'уда гудзи"ки і так с'и запи"нало // а ўшите було тако до стану / а зв'ітси позбирано було йак сукинка // о таке було старо'даўне ше // м'олот' ў ч'ім ходила / пе"ре"важно ви"ши"вали тоди бл'уски / сп'ідниці / так'і горси"ки ви"ши"т'і були пац'орками і ни"тками / і кв'іт'ки ви"ши"вали пац'орками листки зе"лен'і / во таке"во // б'іл'ше таке було / та таке не" було / йак зара во майи"мо // то т'іво жи ходи"мо / йак воно називайи"ц'а / того не" було // та чолов'іки так само так ходили / во шо так йак йа то'б'і кажу / шо ку'жухи мали ну і пе"ре"важно ў сорочках б'ілі"х і то з грубого полотна // то с'і с'ііало ко'нопл'і / ви"би"ралис'а і тоди с'і мо"чило / так'і мандл'і робили / несли до во'ди то'то / воно м'окло к'іл'ка ден' / воно на'мокло // тоди ўже ж'інки йшли і полоскали

то'то / то'т'і мандл'і полоскали і сушили // то'ди були так'і те'рле'ц'і / називали
 такої терли'ца / і то терли на тих терках // тако били / ўперет вобивали до
 н'іг / а то'ди так терли'ца була / так йак / йакби то'б'і сказати // ўже то'то / йак
 то'то те'рм'іт'и ўс'о вите'рли'с'а / то була така шч'ітка // велика шч'ітка така
 к'ругла / мала так'і догори так'і ц'в'ики понабивано / тако рас коло разу // і
 клалос'а то'ту / клалос'а тако на шос' і ти то'то / ўже воно було таке ўже / йак ти
 вимолоти'ла // воно було таке грубе і с'аке / і таке // то'ди а т'і шч'іц'і таково
 брали / во видиш / тако шч'ітка стойала / вони тако на ко'нец брали і по т'ї
 шч'іц'і раз / раз / раз і то'то росчи'сали // то було так / а воно с'ї ли'шало ў
 шч'іц'і / ко'гре не'здале / то'то по'тому здо'мали с' тойі шч'ітки / то воно с'и
 називало / то два сорти було // то то'то прили / то'то шо с' шч'ітки / то прили на
 ве'р'е'гена / так'і були і прили то с' того / с'уда'во йак село Ско'роди'нц'і там
 дуже мали то'т'і так'і вар'стати / шо робили полотно // і везлос'а туд'а то'то // ўже
 йак ўже наприли перед се на кудел'ок прили / мотали на так'і мотовила /
 знай'еш // то'ди то'то здо'мали і прали то'т'і ни'тки прали / а то'ди ўже то'то йак
 поперут' / ўйезали так'іво во так'іво мандл'і були поўйезан'і во / і то ба'гато
 тако йіх / зо два'ц'ат' штук / зо три'ц'ат' везлос'а туд'а / до тих Ско'роди'не'ц' //
 там л'уди мали так'і вар'стати і робили полотно і то ўже полотно // і то ўже
 полотно йак при'везе з'в'ітам / то воно таке шаре / бо воно ше не' пране н'іц і
 то'ди шо робили / варили то'т'і / воду варили таку / шо кип'іла і л'ели по // а'во
 палилос'а пати'ками / а там буў поп'іл такий с' пати'к'іў / о // то на тої поп'іл
 сипали / на то полотно і поливали тим вок'ропом / воно с'и то н'іби / йак то'б'і
 сказати / то називалос'а зо'лили полотно // і так пару рас то'то робили // а ў л'іт'і
 то'ди ўже дв'і ж'інки с' прани'ками їдут' на р'ічку / кладут' чи кам'ін' буў чи
 дошку і то'то прали // дв'і ж'інки прало тако тими прани'ками / і так во'на ти
 з'в'ітам / а йа з'в'ітам тарах / тарах сполокали // а воно доўго було / мало може і
 пий'тнац'и'т' метр'іў / дес'ат' // та йак хто ўт'иў с'і то полотно / йак хт'іў тоїво /
 йак хт'іў на шос' таке / шо'би не' марнувалос'а / жи'би йакраз вит'ати / жи шос' з
 него мало бути // та шо мало бути / со'рочки хло'пам старим і кал'ісони / то не'

було // а ж'інкам / ж'інкам старим то до половини / до тиво / до половини то купували матер'йу / купували біле полотно // ў м'іс'т'і біле полотно було / але воно ўс'о було дороге / таї л'уди так // л'уди йа ти скажу / л'уди мали пол'а / продавали хл'іб і за тої хл'іб купували поле // жиби д'іт'ом дати поле би д'іти робили на пол'і / жиби д'іти не б'ідували // то так хто / но ўже стар'і л'уди / ўс'і дуже прац'ували // робили / жиби д'іт'ом шос' дати // йак воно с'і ўже в'ідало / то ўже йому або хату купили / або кавалок пол'и дали / то ўже т'і д'іти шанували т'і родич'і / бо тому шо т'і родич'і дали йім жит'е // і тоди то видиш / то полотно спиєрали / спиєрали і тоди туво де / ну там і на с'удабот на долинах тото полотно золили // а йак золили // висохло і но висохло і ўже на р'ічку намочила / і зноў / і так може зо двац'ит' рас на ден' / н'іц но с'и // та зо дв'і не д'іли тото н'іц / но сушили / спиєрали доки воно с'и не вибіліло // а во видиш / се ти хочу сказати за т'і сорочки старих ж'інок // до тиво було рукави / а с'ісе ўже то була натичка називалас'а // то з грубого полотна спідниц'а пришита до с'егово / верх тоншиє / а низ ўже бує с' того полотна / шо йа тобі кажу / з грубого полотна // то не виєстарчило купувати / шоби ц'іла сорочка була // д'ітеї ў шо ўд'агали // ну та д'іти таке / ої боже / та д'іти так / сину б'ідили / н'іхто не маў н'і пеленок / н'і пєринки / н'і йакогос' коциєка накритиєс'а // во так'іво хустки мали стар'і / знайиєш // хустка таї тото роздерла на двойи / а з натиєчки с'єхво йак с'и ўже подерла сорочка / тото виєтиєнали кавал'єчки / то були пелєнки // то хто купуваў / так йак нин'і пелєнки йи / ўс'о йи шо хочеш йи / но коби грош'і / того не було // зиємоў ўзувалиєс'а / ну во так'іво вал'єнки / йак во нин'і йи / шо тако стиєрдували / але то так'і не були // так'і рукави шили знайиєш / во зараз то ўже бєре на копито / ўже дайи тоту подешву / воно ўже троха вигл'адайи йиєнакше // а так / ну чоботи були / але не к'ірзов'і / бо по тому виїшли к'ірзаки // але чоботи робили зо шк'іри // а во дес' те л'и зар'ізаў і тоту шк'іру виєпраўйиў / виєпраўйиў ў соли / ше там шос' давали і виєпраўйили ту шк'іру // і ўже були так'і / шо ўм'іли робити / то с'і називали / жи в'ін робіў чоботи // а подешви таке / то ўже купували шк'іру

ў м'іст'і / шоби була подешва така групша / то ўже давали // а то ўс'о робили / і
мешти робили / і черевики робили / ўс'о робили с'войуу роботойу // а ўже йак
хтос' купуваў ў м'іс'т'і / то ўже было і таке / шо мала чоботи фаін'і / черевики
і мешти // то воно ўс'о было дуже дороге // х'іба так'і л'уди богач'і купували /
а б'ідн'і / то тако зар'іже то те"ле / м'іесо з'іс'т' / а то ту шк'іру виправит / таі
тото не"се до того чолов'іка / шо ўм'іе робити чоботи // в'ін тото м'іріў ўс'о і
робіў // к'ілкі робили с' того / жи вот ў подешву заби"ваў к'ілкі то робили з
дере"ва / во с' тойі / з бе"резини // так йак зараз с'ірники йе / так'і сам'і і були
тог'і к'ілкі // то ўже на доўкола к'ілкували / шоби добре три"мало // і купували
маленк'і ц'в'ічки / там дес' трошки ц'в'ічками давали / і там де воп'іас ше
ц'в'ічки давали // а вот зараз йак'іс' запаску с' чого не"бут' / і нав'іт' купи"ш
кавал'чик полот'на / запаску си ўшійе"ш // бо коло кухн'і жи би си не"
вобмашчувала / то назі"валас'а ве"рен'ка / не" запаска але ве"рен'ка // то з
грубого того самого полот'на шилам на сорочку / чи на ту нати"чку // то таке
віт'ала / от такий к'вадрат при"шила / туво два тороки і тото була така запаска //
ну на голову то були хусти"ни // та хто ходіў ў йак'іс' шапці або йакііс'
капе"л'ух // то дес' йак'іс' па"ні ў м'іс'т'і // то так то н'і // а пе"ре"важно ходили
без н'ічого // стар'і л'уди то заўйизували"са йак'іс' хусти"нки / с'і купували
так'іво / с'аки таки // але би хтос' пл'іў шос' / або шо йак'ус' шапку та де //
чолов'іки і без шапок ходили і купували йак'іс' кашкети так'іво // по"тому ўже
вишло / було шо купували / дес' при"ки"нци тако / то ўже капел'ухи купували
хлоп"и со"б'і // а так баби не" мали н'і шапок / н'і капел'ух'іў // ў с"ілі то того
не" було / ў се"лі не" мали того // ше так'і по"тому ўже / то шо так'і клін'ці
купували / полот'но або жоўте / або голубе // знай"ш / же так туво то
ви"шивали зверху / але ў йи"дно / тоі не" була та хусти"на зложи"на ў двойи / но
ў йидно / назі"валос'а кліне"ц //

Інформант: Ушій Ганна Іванівна, 1935 р. н., освіта – 7 кл.

242. – Шнурати були // то руками робили / просто / бо не" було ў ч'ім
ходити // ходили просто / туво чере"з дорогу буў су"с'ід // то з дошки / або

дошка і то йа'кис' ре"м'і'нец' / то була по'дешва / а ту'во при'ч'і'палос'а дес' стар'і
чо'боти |були / шо |нав'іт' ро'били тако с те"л'ати / то |нав'іт' м'іі' тато ўм'іў сам
ви'праўл'ати шк'іру / те"л'а за'р'ізаў / а ту шк'іру ви'праўл'али сами |л'уди /
сво'їм спосо'бом йа'кимс' та'ким ку'старним // і йа'кос' тако зо два ре"м'ін'ц'і
зв'іц'и ц'в'ашками при'є'били зв'іц'и і ту'во на п'я'ту і так хо'дили / бо не" було ў
ч'ім // ну а по'тому ви'шли шну'раки / то ўже то'т'і с по'лот'на були // а по'т'ім
га'нди були / то так са'мо тако були / йак то га'нди були / але то були тако /
при'шва була ц'іла / тато купу'вали при'шви на чо'боти / то'то нам Друк ро'біў // і
так са'мо ма'ла де"ре"ў'їан'і: і по'дешви // і би були б'іл'і / то |дуже |були |модн'і
б'іл'і / би були б'ілі'м тим кр'є'доў ма'стили / а н'и / то зубн'ї поро'шок / а
те"пер зубна па'ста йе / а ко'лис' бу'ў зубн'ї поро'шок і так то'то пома'стиў // і
були гу'мов'і чо'боти |винаішли / тако |н'іби во'п'цас' / але там на |босу |ногу / бо
не" було шо ў'зут'і'с'а / то там де"ре"ў'їан'і: |корок та'кі ро'били спе"ц'і'ал'но / то
так'і де"ре"ў'їан'і: то'т'і маі'стри були // то |боти во'ни с'і нази'є'вали // і там
зап'хайи'ш |ногу / бо то з'найи'ш во'п'цас' бу'ў / таі то йак то во'но те"пер / ка'блук
йак то ка'жут' // ну там но'га не" зал'ізе / п'я'та / но т'реба було шос' п'ідло'жи'є'ти
// а шо п'ідло'жи'ш / би во'но не" г'нуло'с'а і во'но р'і'ўно було на та'ке р'і'ўне'н'ко /
би не" зги'є'нало'с'а // то там так'і |корки ро'били з |дере"ва // таі запи'хали тоі / а то
|боса но'га і пан'чоха // а ўд'а'гали'с'а // йид'на до д'ругої пози'є'чали // но були
так'і сук'но наби'ўне спе"ц'і'ал'не / там |шили'с'е і ви'ши'є'вали'с'а // то те"пер ше
йи / йак то те"пер |ход'ат' ге"ро'ди // то так'і т'і с'іраки були / то так пе"ре"важно
чо'лов'іки хо'дили // а ж'інки то ў ку'жухах хо'дили // се"р'ве по'лот'но спе"ц'і'ал'но
|нав'іт' / то'то ў |мене чо'лов'ік'і'ў тато ма'ў тоі ва'р'є'тат' / шо ро'били се"р'ве
по'лот'но та'ке с ко'нопе'л' // і то'то с |того по'лот'на ро'били і |шили сороч'ки // ту'во
було по'лот'но зви'є'чаіне / ту'во дес' купо'вало'с'а / а с'у'да до'лино'ў / то ўже да'вали
з се"р'во'го по'лот'на / бо було м'іцн'іше // але йа ўже була |дес' ма'ла
шти'р'нац':'и'є'т' ро'к'і'ў / |може два'нац':'ат' тако / ви'бач / до |той по'ри йа хо'дила
ше бе"з шта'н'і'ў і бе"з т'рус'і'ў // а по'тому ўже |шили то'т'і т'рус'и с по'лот'на і ту'во
дес' тоі ма'ў ўже |гумку / а то на |гудзи'є'ках // пам'я'тайу С'ташка п'ішла гу'л'ати до

клубу / гудзи^к тр'іс / штани зле^т'іли / а в'ін гул'айе йак ў ре^ш'е^т'і // а з ^н'ейі штани падут' / во^н'а ўсе Слаўку пус^т'и / Слаўку пус^т'и / а з ^н'ейі штани падут' // д'іти хо^д'или ўд'агну^т'і // торкоти йа сво^й'і Трц'і шила // торкоти / то йак те^п'ер раітузи / нав'іт' не^п' раітузи / но колготи // але то було йи^д'ностайне / то йа са^м'а шила йи^д'ностайне // тако ту^в'о штанки і тут на пе^р'ед'і ўс'о / а ^з'аду ту^в'о на гудзи^к'и подоўжи^н'і і на попе^р'ек / йак х^т'іла ^в'ибач по бол'шому / то му^с'іла попе^р'ечн'і гудзики рошч'іпати / то^т'у ^з'апаску с'кинула і зашч'іпила со^б'і там // а йак ^н'іби таке / то тут не^п' заши^в'алос'а / с'уда с'і не^п' заши^в'ало / при^с'іла і так со^б'і // с' чортової ^к'ож'і шили д'іт'ам п^л'ашч'іки // а до клубу хо^д'или // малам сукинку / то ше с' Пол'ш'і ме^н'і там були / ми йи^д'н'і пол'аки купили ту сукинку // але ўже така^в'о д'іўчук була і ўже мали сукинки так'і^в'о йак то кажут' до ста^н'у // а йа так ўже ^х'очу до ста^н'у і ў^з'езалам таки^с'і^в'о шнурок / йак то т'ут'ун си сил'ейі / п'ітпе^р'езалас'а тим шнурком і ў^з'ела мамин ^ж'акет / бо було ^й'ако^с' зимно // і так же то^ї ^ж'акет широкі^ї йа зад'ігнулас'а / п'ітпе^р'езалас'а та^ї п'ішла до ш^к'оли така // а йшли / не^п' було шо с'і ўзути / ўже по ^в'оін'і то ^в'ийшли йа^к'іс' так'і мешти / шо не^п' було / но ту^в'о шп'іца зо ш^к'іри і ^з'аду / а то ўс'о ^п'олот'но на шнур'іўках жи було // то були грош'і т'і^в'о че^р'в'ін'ц'і // йа памй^а'тайу / шо йа п'ішла туд^а і т'і дала т'і че^р'в'ін'ц'і // к'і^л'ко не^п' памй^а'тайу // нав'іт' памй^а'тайу т'і грош'і / йа^к'і во^н'и були / че^р'евон'і так'і були // і йа купила то^т'і со^б'і мешти // але йіх було шкода // а ме^н'і було блис'ко до ^ц'еркви // але йа до ^ц'еркви іду ^б'оса бим не^п' вобмастила // до^р'іг не^п' було / ўс'о було бо^л'ото / ну не^п' було так ас^в'ал'ту / ну ўс'о боло^т'ист'і до^р'оги // йа ў^з'улас'а то^т'і мешти / ^б'оса п'ішла п'іт ^ц'еркву і ^н'оги там обполоскала / де була там ринва трошка ^в'оди було / а^б'о па^п'ерами тако повопти^е'рала // часом доўкола ^ц'ерки поўно па^п'ер'іў / сти^р'очок / бо л'уди опти^е'райут' ^н'оги і ў^з'улас'а до ^ц'еркви // с' ^ц'еркви з^н'ову мешти п'іт паху / бо шкода // і так са^м'о до клубу іду ^б'оса / а п'ід клубом там калабан'а // було ^п'росто по^м'ийи^е'м ^н'оги / ў^з'уйи^е'мс'а / а іти до^д'ому ўже малам х^л'опц'а / ўже С^т'ис'ко хо^д'иў до мене / йа мешти п'іт паху / бо ме^н'і д^р'уги^х не^п' пус'т'ат' // а йа ўже ск'інчила ш^к'олу і ме^н'е ў^з'іла

ди^еректорка ў школу // ўже восе^нни зимно і йа не^н майу ў ч'ім доіти і мама п'ішла до м'іста купили йакіс' старій плашч дес' там на руках // такі^ево ўже ходжи^ени^сї і туво л'ікт'ї ўже були гол'ї і мама п'ітл'атала то^т'ї л'ікт'ї і йа до Чорт'кова хо^дила до банку по грош'ї // кол'іна то були полатан'ї ў пан'чочах / бо не^н було гроше^нї / не^н було //

ХМЕЛЬНИЦЬКА ОБЛАСТЬ

смт Вінківці Віньковецького району

Вінківці – селище міського типу, розташоване у верхів'ї річки Калюса (притоки Дністра), за 75 км від Хмельницького і 45 км від найближчої залізничної станції Дунаївці. Територія навколо селища була заселена ще в III тисячолітті до н.е. Як свідчать земляні укріплення і окремі знахідки, в часи Київської Русі на місці нинішніх Віньковець було поселення. Уперше Вінківці згадуються в податкових списках 1493 року. Населення займається вирощуванням зернових культур, тваринництвом [4, с. 115-126].

Інформант: Побережна Людмила Іванівна, 1926 р. н., освіта – 7 кл.

243. – Ўстаіу рано / ў пйат' годин / збирайус'а / ўмивайус'ї / то^д'ї їду до корови / починайу чистити / по^чистила / постилила і п'ішла по д'їїниц'у // на^лила во^ди / по^мила д'їїки / с'їла до^д'їїти / подо^д'їїла / то^д'ї кинула йїї йїсти / забрала моло^ко / проц'їдила / по^несла ў молон'у / з молон'ї приішла / п'ігнала до пастуха / ну а то^д'ї ве^р'талес'а в'їд пастуха / починайеш го^д'овити на о^д'б'їд // носиш во^ду йїї / дайеш зноў с'їно чи траву / йакшо л'їто р'їжиш чи каба^чок чи йаблуко / шо не^бут' / присипайеш т^рошки дерт'ойу / шоб було ўкусн'іше // йакшо зима / дайемо с'їно / п'іс'ла і напувайу / трем бу^рак / парим т^рошки дерт'ї / приливайемо / гр'їєм во^ду і так напувайем шоб було поте^н'пл'іше //

244. – Була ше молочойу / ро^била на ферм'ї / на с^виноферм'ї / була сви^наркойу // ставала дос'їта / ви^ходила на верх / бо ў нас наве^р'ху була ферма

// сампе^нред ми чистили / а йакшо зимойу то шеї доўго / бо дуже надувало нам багато с^нігу // л^іітом почистим / по^возим гн^ії / то^ді ідем го^утувати йісти / р^іжिम бурак / викидаїем ў таку ве^ллику жис^т’ану бад^у / викидаїем кашу туд^а / напус^ккаїем во^ди / ко^лотим / ве^лзем п^іт площ^чатку // ўзу^ваїемс^а ў риз^інов^і чоботи і л^ізім туд^а ў ту бад^у і начи^наїем черпати по^мийі / од^но черпайе / д^воїе нос[’]ат / так розлі^ваїемо корітам / йак роз^іл’али / випус^ккаїем с^вин^і на площ^чатку / пот^ім йак во^ни пої^д’ат / йакшо л^іітом / нали^ваїем ше йім ў йаму во^ду / шоп во^ни купалис^{’а} / а зимойу тої так про^ходит[’] / н^іх^то н^ічо туд^а не^л’аїе / т^іл’ки од^но йїдло // с^телимо // про^ходит[’] ден[’] в^ід дн^{’а} //

245. – Йак буў кол^госп / робила йа ў ланц^і тут нов^і // зачїнали с^того / шо плели сампе^нред мати / то^ді закла^дали парні^ки // но^сили гн^ії ўпе^нред / с^іікали зем^лу / то^ді зано^сили пе^ре^гнойе^м / зас^івали / сто^йяло во^но ск^іл’ка дн^іў / а то^ді вис^івали ро^саду // ко^ли ро^сада с^ходила / ка^ждї рас по^лоли / поли^вали / пот^ім го^утуваўс^а грунт // йак прїшла по^ра / са^дили / ўруч^ну микали ро^саду / вївозили п^ід^водойу на по^ле[”] / там вївозили нам боч^ками во^ду / ми ўруч^ну поли^вали і ўруч^ну ўс^{’о}ї т^ут^ун са^дили // п^іс[’]л^а по^сатки почи^нали першу про^сап^ну / ко^ли про^сапали / п^ід^збирували спо^дак / спо^дак п^ід^збирували / се^л’али / во^зили до р^ічки / по^локали / то^ді оп^іят[’] виво^зили на го^ру і роспраў^лали // на го^р’ї бу^ли так^і су^ш’ілкі / по су^ш’ілках роспри^д’іл’али ланки і там ми його распраў^лали / п^іс[’]л^а спо^дака збїрали ўже лашку та^ку йак т^реба / се^л’али / скла^дали ў ко^лоду / в^ін жоўт^іў / то^ді оп^іят[’] роспраў^лали / розв^ішували йїго і ўже в^ін йак сох // висохне / то^ді пучку^вали / п^іс[’]л^а пучкуван^{’а} во^зили ў ка^зарму / скла^дали там і так сто^йяло до зим^і // зимойу ўже хо^дила на т^укоўку // т^укували / кла^дали ў т^уки //

246. – Пе^нречи ў кол^госп і ше замо^улоду с^іікали пше^нниц^{’у} на по^л’у / ўс^{’о} збїрали ўруч^ну / жали / ўй^азали / скла^дали ў пїят^нац[’]атки / по^тому п^ідїїжала п^ід^вода / гру^зили на п^ід^воду / везли до стирти / ко^ло стирти ўкла^дали ў ма^шину / мо^лотарку // мо^лотили то^же ўс^{’о} ўруч^ну // од^но вил[’]ми ки^даїе на с^тіл сто^ла / ки^даїе / сто^йїт ки^даїе на барабана / друга л^удина / а мо^лоч^і

в'ідгор'тайут со'л'ому / бе'рут' на ў'йаски і т'агнут до стирти / на стирту вики'дають бл'оком / йідно т'агне ў'йіден б'ік / д'руге' т'агне ў' д'ругий б'ік і так пода'ють стиртникам со'л'ому // стиртники стир'туйут / п'іс'л'а роботи ішли ў'с'і до'л'одому 'разом с п'іс'н'ами / купалис'а ў' р'іч'ц'і / м'илис'а / при'ходили до'л'одому зби'ралис'а і ішли ў' к'іно або на тан'ц'і / і ў'се бу'ло д'уже 'весе'ло / а 'зараз н'е / коже'н сам со'л'б'і //

247. – Пе'речи йак ішли на ве'с'іл'а ў'с'іг'да пе'кли с'воїй коро'вайі / б'рали с'ікали му'ку / б'рали д'рож'іў / рошч'ин'али / били ту'да й'айц'і / л'али мед / сипали цукор / ў'с'іл'аку при'праву дл'а пахошч'іў і так зам'ішували / пот'ім мас'тили та'кий ве'ликий тазик і ў'кла'дали ту'да т'істо / во'но п'іт'ходило / а тим 'часом д'іўч'ата ро'били украшен'ійа на коро'вайі // ро'били ро'зи / ро'били листки / виног'рад / го'ропчики / ў'с'іл'аких 'качичок і так укра'шали / і ко'ли ў'же коро'вайі п'іт'ходиў / шо ў'же 'можна бу'ло укра'шати // мас'тили й'айцем / ви'кла'дали ў'с'о з'верху і так ў'са'жали ў' п'іч // ко'ли ў'са'д'ат / три'мали не'менше тро'х часоў і йак 'вит'агнут пе'ре'ве'р'тайут й'ого на м'ях'ку кро'ват' / шо'б бу'ло й'о'му м'яхко / шо'п в'ін не' поло'маўс'а / пот'ім йак ост'игне в'ідве'р'тайут і ў'с'о / і ў'се / так кра'с'іво полу'чайец'а // ви'готоў'л'айут кв'ітки на коро'вайі с пр'існого т'іста / бо с тако'го т'іста во'но не' в'ідр'із'н'айец'а / а пр'існе т'істо во'но б'іл'ше полу'чайец'а кра'с'іво і тра' д'уже пил'ну'вати шо'би коро'вайі не' приго'р'іў / й'акшо почи'нае' д'уже гн'і'титис'а т'раба з'верху накр'ивати га'зето'йу / шо'би не' спалити / а сл'уча'й спалити / то зби'вайец'а б'ілок с 'сахаром і пе'ре'машч'уйец'а / ро'биц'а б'ілий // ну шо'би бу'ло ў'с'о д'обре тра' ў'пе'ред приго'ту'вати п'йец // на'класти ха'роших дроў / шо'б ха'рашо го'р'іли / п'іс'л'а / й'ак пе'ре'го'рат ро'с'кидати по дн'і п'йеца / шо'б бу'ло кру'гом од'нако / а то'д'і ў'же ў'са'жати і д'уже д'уже пил'ну'вати заг'н'іт //

Інформант: Бідоук Надія Василівна, 1924 р. н., освіта – 7 кл.

248. – Ої так / ко'ли почи'наец'а ве'с'на почи'нають с'і'йати го'рох // с'і'ють к'ініми с'і'валками / та'ких с'і'валок не'бу'ло / но 'кон'і // заси'пайут ў' с'і'валку

го́рох і чоло^ув'ік ^лводит ^кон'і і так ^с'ійут го́рох / по^с'ійут го́рох / в'ін ^жже ко́ли
до^п'іє / то^д'і іду́т чоло^ув'іки с ^косами і ^кос'ат ^уруч^ну / с^кос'ат ^й'іго / по^утому
ж'інки п'іду́т по^уйжа^т ^й'іго і то^д'і п'і^дводами з'во^з'ат // на^ки^дайут на во^зи і
^лробл'ат та^кі^й ве^лики^й / за^чист'ат ^й'ого і ту^да на то^ї т'ік ^к'ін'ми / ^лвод'ат ^кон'і і
так ^й'ого мо^лотили / бо не^л було чим / мо^лот'ат так // ко́ли змо^лотили / то бе^л'рут'
іду́т ^у ма^гази^н і на цих в'і^йал'ках ру^чних ^крут'ат ру^ками і так ^чист'ат / по^чист'ат
^й'ого / а ^чисти^ї го́рох ^жже за^бира^йут ^у ко^мори //

249. – Ко́ли почи^найу^т а жни^ва / ви^ход'ат на жни^ва ж'інки / бе^л'рут се^р'пи
і то^д'і ви^ход'ат / ста^йут ^ус'і ^у рад / жнут ^ус'і по ж'мен'і / шо^би на сн'іп // на
сн'іп на^жи^найут / ка^чайут ж'мен'у / на^жали сн'іп / за^уй^зали і то^д'і с'і^дайут і
ко^л'аду^йут / про^кол'аду^вали / то^д'і ста^йут / ста^йут ра^дочком со^б'і і се^р'пами
жнут / ка^чайут ж'мен'у зно^у / н'і^би шо ^жже на сн'іп і так ^кожна ^уй^жа^же сн'іп /
^пот'ім по^уй^зали сно^пи і скла^дайут ^у ^пйа^тна^ц'атки по ^пйа^тна^ц'іт' сно^п'і^у
скла^дайут на ^купку / то так ^жже кла^дут ^у ^пйа^тна^ц'атки ^ц'і^й // об^йазу^йут ^й'их / так
во^ни сто^їят ^доки ^й'их не^л тре^ба бу^де зво^зити // ко́ли ^жже з'во^з'ат / то^д'і ма^шин
не^л було / а ^ус'о п'і^дводами / ^л'уди бе^л'рут' ^вила / на^ки^дайут ^вел'ми сно^пи на
^вози / ^воз'ат на т'ік / там с^тружа^т т'ік та^кі^й і так на т'ік / там мо^лот'ат //
мо^лотили ше ^ц'і^пами ^нав'іт' / бо не^л було чим / і так во^ни змо^лот'ат зе^р'но /
де^с' там за^си^пайут со^б'і ^у ко^мору / а по^утому бе^л'рут' / там так і ру^чн'і в'і^йалки /
шо ру^ками тра ^кру^тити / ^крут'ат на цих в'і^йал'ках / ^чист'ат ^й'ого і ^чисте зе^р'но
^жже зси^пайут //

250. – Ко́ли ^йа бу^ла ма^лен'ко^у / ше ^у нас бу^ла ко^рова // ко́ли ^лмама п'і^де
по^удо^їт і бе^л'ре по^ста^вит мо^локо ^скисне^с'а / то^д'і з'ве^рхи збе^л'ре сме^л'танку і
^тато зро^би^у ма^сничку та^ку / шо^би ^лмасло з^бивати / і ту сме^л'танку ви^ли^ва^їєм //
^лмама ви^ли^ва^їє ^у ма^сничку / ви^ли^ва^їє ту^да / ма^сничка та^ка бу^ла ^кругла / з
^дере^ва / з'ве^рхи та^ка ^накри^ука з ^дирочко^у і там за^кла^дайут ^це^ї ^стерже^н' /
ру^ками з^бива^їут ^лмасло / о // і так во^ни / а ^йа ма^ла ^б'і^га^їу і ^хочу ^жже ^лмасло то
^їсти та^ї не^л ^можу ^доче^кати^с'а / шо^б ^лмама з^била // ^лмама ^жже з'і^біє то ^лмасло і

йа ўже дуже с'яжу і диўл'ус'а йак во́на там б'е / і тоўд'і во́на зби́ла ма́сло і на́машчу́е ме́н'і па́ла́ниц'у і йа йім //

251. – Ко́ли йа бу́ла ма́лен'ко́ю / до мо́йі ма́ми при́ходили ба́гато на о́денки с ку́дел'а́ми і при́ли йі́х / хто маў притку́ с притко́ю / а хто не́ маў / ну то ве́ре'тно́м при́ли і с'ходи́лис'а ко́же'н де́н соўб'і́ і при́ли / го́во́рили / с'п'і́вали та́м ко́ло це́йі ку́дел'і́ / а йа ма́лен'ка́ та́м б'і́гала́ // от йа зах'т'і́ла йі́сти / ма́мо да́йце'н' йі́сти / ма́мо да́йце'н' йі́сти / ма́ма ка́же почи́кай т'ро́шки ти́ зара ў́же бу́де о́б'іт' і бу́дем йі́сти / але́н' йа та́к'і хо́чу йі́сти / йа ў́з'ала́ / да́ла ме́н'і ма́ма ка́ш'і́ / зва́рила ка́шу на мо́лоўц'і́ і ку́куруз'а́ну / йа по́чала йі́сти / а во́на га́рача / йа по́пе'клас'а́ / ў́же пла́чу / а Па́раска тоўд'і́ ка́же / На́д'у / воз'ми́ та́ту ка́шу ви́не'си на шта́хети́ розв'і́ша́й ти́ во́на ви́стигне́н' / йа та́ту ка́шу ў́з'ала́ і п'і́шла похл'а́пала по шта́хет'і́ / че́ка́ю по́ка во́на ви́стигне́н' // ма́ма ш по́бачила́ ти́ ў́же по́чала зо м'но́ю сва́ритис'а́ і да́ла ме́н'і пл'а́цк'іў с'к'і́лка́ / йа ў́же пла́кала / то ў́же тоўд'і́ не́ х'т'і́ла йі́сти //

252. – Ко́ли йа бу́ла дуже ма́лен'ко́ю / ше на́в'іт' дес'і́т' ро́к'іў ме́н'і не́бу́ло йа ў́же хоўт'і́ла́ // ў́ мене́н' та́то буў сто́л'аро́м і ў́ него́ буў ве́рстат' / то́карна́ / ну ў́с'о́ бу́ло та́ке / шо в'і́н воро́бл'аў́ / і кро́ват'і́ / і ша́ка́фи / і ў́с'о́ / але́н' йа дуже л'у́би́ла / ко́ли в'і́н то́чит на то́карна́ / шо та́м оп'то́чу́е / о́ // то в'і́н то́чит / а йа при́йду́ / в'і́н но́го́ю ро́бит' / шо́би то́чити́ / а йа ста́ю ко́ло него́ і в'і́н ше ме́не́н' му́сит' го́дати́ / а йа дуже до́вол'на́ // а та́то ў́же хо́чи / шо́би йо́му т'а́шко ў́с'о́ ў́рем'я́ ше і ме́не́н' го́дати́ / то в'і́н тоўд'і́ бе́ре да́йце ме́н'і́ йа́кус' і́гру́шку зро́бит' і ка́же шо і́ди ў́же по́гра́йце'с'а́ // йа п'і́ду́ і дуже до́вол'на́ // д'і́ти по́приб'і́га́ют до́ мене́н' / ў́с'і́ д'і́ти б'і́жат' / бо́ дуже ў́ мене́н' ў́с'і́ла́к'і́ і́гру́шки та́то наро́біў //

с. Петрашівка Вільковецького району

Петрашівка (до 1947 року – Петраші Українські) – село, розташоване за 7 км від районного центру і за 30 км від залізничної станції Деражня. Господарства

спеціалізуються на вирощуванні пшениці й цукрових буряків, добре розвинуте тваринництво [4, с. 143].

Інформант: Приступа Євгенія Олексіївна, 1928 р. н., освіта – 4 кл.

253. – Кажной ве^нни йа с^ійу просо і л^он // хо^дити коло них дуже т^ашко // йіх т^реба д^уже^н часто полоти / про^сапувати // йакшо запустити / то по^том б^уде т^ашко зби^рати його і во^но б^уде не^гідне дл^я того / шоб з н^ого шос[’] робити // з л^ону йа бе^ру т^іки нас^ін[’]а / бо во^но пол[’]езне ко^ров^і п^іс[’]л^а у^толу // з ним т^рохи л^ехше / бо тут м^ожна допустити т^рохи м^енше догл[’]аду // просо т^ребуєє к^рашчого у^ходу / бо про^с’анка їде по^том на щ^іт^ки дл^я машче^н’а // йакшо б^уде не^н полоте / то про^с’анка б^уде д^уже тон^ка і ш^ч’ітка не^н посл[’]ужит доўго // в^ід по^с’іву до у^бору во^но т^ребуєє у^ходу //

Інформант: Шурко Ганна Карлівна, 1930 р. н., освіта – 3 кл.

254. – Йакос[’] ме^не з мойу м^латшой се^с’т^ройо послали садити бара^бол[’]і // ми мал[’]і бу^ли ше // ме^н’і вос[’]мії п^ішоў / а Ол[’]ц[’]і се^нми не^н’було // до того ўже наса^дилис[’]а / бо дв[’]іко го^род[’]іў заса^дили // йа в^ікопала посе^нре^ндин[’]і го^рода йа^му / зсипали бара^бол[’]і // по^том по^хо^дили / подо^п’талис[’]а по ўс[’]ому го^род[’]і і п^ішли до^дому // йак ми то^д’і набрали за це^й го^род[’] / та^й на ц^ім не^н по^кайалис[’] / ше фа^сол[’]і так са^мо поса^дили //

Інформант: Федорчук Ганна Карлівна, 1928 р. н., освіта – 4 кл.

255. – Колис[’] ху^доба і зе^нмл[’]а / то ўс[’]о ба^гацтво б^уло // ме^не ше не^н’було / а се^с’тра по^том го^ворила // йак по^чаўс[’]а голодо^мор / то у ўс[’]іх по^чали в^ітби^рати ўс[’]о воз^можне / та^й нашу ко^рову то^ди заб^рали // по^том йа п^омн[’]у ми дес[’] д^іс[’]тали те^нл[’]а // во^но ше з^оўс[’]ім мале б^уло / к^воле^н // ми доўго його в^ітго^дувували / гл[’]ад[’]ілі // ск[’]іки радос[’]т^і б^уло йак наша М^ін[’]а п^ривела Л[’]асточку / йа йі^і траву та л^іс[’]т[’]а но^сила //

Інформант: Шурко Микола Миколайович, 1930 р. н., освіта – 2 кл.

256. – А садок с'к'іки у'ходу требує / с'к'іки ў'реме'н'і // з ве'с'ни до зи'ми догл'адаї // ве'с'нойо тре оп'копати / помастити / п'ідр'ізати г'іл'ки // су'х'і г'іл'аки йа обр'ізаю // тре гл'ад'іти / шо'би гус'ін' не" по'ў'їла л'ис'т'а чи ц'в'іту // л'і'том / коли по'йаў'ла пап'ірки або ше йа'к'і д'руг'і йапка мож'на су'шити йіх // мо'я ба'ба за л'і'то насу'шує ц'ілії м'і'шок кис'лиц' / шо'би бу'ло с' чо'го ви'рити кам'пот ў'зим'і // йа'к по'на'йіде вону'чат на'зимн'і кан'ікули / то то'жи л'убл'ат йіх йісти / во'ни ц'і'л'і ж'мен'і по'наби'рают і б'і'гают по ха'тах // во'се'н'ни де'рева тре об'мотати це'ло'фаном або старим м'і'шком / шо'би за'ці' не" оп'ризли кори'ни //

с. Станіславівка Вільковецького району

Населення займається городництвом і тваринництвом. Поблизу села виявлено залишки поселення трипільської та скіфської культур [4, с. 134].

Інформант: Синчишена Надія Василівна, 1939 р. н., неосвічена.

257. – Дуже" страш'н'ий голод ходиў / самий на'верно та'кий буў / йа переживала / йа ў'же жила / че"каї / це Йі'ван м'їі с' триц'іт' с'о'мого / а йа с' триц'іт' д'і'ў'йа'того // че"каї че"каї / бо йа ў'же т'а'ми не" майу / сорок д'ругий р'ік буў та'кий то'же" т'рудн'ий / бо йа триц'іт' д'і'ў'йа'того / а то йа бу'ла ў'же та'ка ма'ла / то йа ў'же з'найу / шо йа ходила ло'боду зби'рала / о / і ва'рили та'кий / боўтанку з лободой / ку'п'очок не" бу'ло н'і'чо'го / но ми моло'ко ма'ли то / ко'рову три'мали / то з'найеш ми ше та'ко / буў голод / но ше ми та'к'і не" д'уже" / бо ше ко'рова бу'ла // ше нам до'ї'лас'а / ше моло'ко ма'ма не'сли / а то'д'і лиш ходила бри'гада / шо да'ваї ше ў' моло'чарн'у зда'ваї і ше по'п'ід во'рота шо за'берут / таке"во // т'рудн'ий та'кий'во буў р'ік / йа'кис буў Сав'іц'кий та'мо зо старої бурал'н'і / кл'а'т'учий д'а'т'ко буў / а в'ін ходиў во'глошувати шо да'ваїти моло'ко / шо не"с'іт' ў' моло'чарн'у // не" ў'ро'дило чо'гос' не" бу'ло шо са'дити / йа ў'же п'рамо не" з'найу шо та'ке бу'ло / шо не" бу'ло н'і'чо // йа'к во'но бу'ло т'рудно т'ашко // т'ато м'їі ше

робіу у л'ісі / то тако при^енеси пайок / там дайут / в'ін нав'іт' там не^н йіу / а приносиу додому / йакус' ше бринз'у приносиу давали тамки / такиі сир йак зарас тово йакис' вовечіи чи коз'аче^н / опшим шос' таке // дуже^н трудно було / дуже^н трудно ми переживали / і с'ім'яа була ве^нлика // Марус'ка тако / зварат тойі боўтанки і каждому миски йак'іс' так'іво і лошки були так'іво ришки че^нрвон'і так'і / ручка то^нен'ка круглен'к'і так'і / лошки так'і коротен'к'і де^нре^нул'ан'і / де були / але^н нал'айут кожному ў миску нал'айут / тако мама наварат тоі боўтанки і кожному ў миску нал'айут і Марус'ка була ма^н'он'ка іде / Волод'і ше не^н було і Вас'ки ше не^н було / іде / д'ід буў / йа була / Йаша буў / п'іде і с' кожної мисочки по^нкушайе по^нкушайе і йііі тоже^н мисочку нал'айут / по^нкушайе с' кожної мисочки / тод'і ве^нртайец'а / бо думала шо котромус' йе луже // дуже^н трудніи буў р'ік / дес' зодва роки тако було / а по^нтому тато м'ї робіу тоіво / к'ін'ми йїздиу / то ўже тако в'ід ма'шини / но ше не^н в'із'меш тоже^н / то в'ідро п'ід воза ўчеп'ат і пше^нниці кинут / а зверху шос' там кинут / а ми таіво / ну до ше була воіна / ше войу'вали // дуже^н трудніи вопрос буў / но даі Боже^н / шоб ми йо'го не^н переживали / зараз дуже^н добре / хто мае здо^нроул'а / хто мае шо / т'ї ўс'о йе / і ўс'і робл'ат / ўс'і хтос' полу'чайе / а тод'і дуже^н б'їдили / і робила з мален'койі // ў кол'госп'і мама робила і то тако / ше зранку жни'ва були / то ўставали досв'іта і ішли ўйазати таки'во / ходили складати / то ше били тако натрут тих колоск'іу і сховайут / бач йа ўже не^н знайу нагайкойі йіди / шоб ше н'іх'то не^н ўз'аў / не^н натерли тих колоск'іу / то бе^нрут / ўже мали йти додому / а в'ін кругом гл'адит / шоб н'іх'то додому не^н ўз'аў / а йак наїде / то нагайкама бїе т'і л'уди на пол'у // туд'і ўс'о поле було / ти пер ўс'і пол'а забрали дл'а себе^н // сам'і лишалис'а / йа з мален'койі / то^нд'і мам не^н було н'і плити н'ічого не^н було / ў пїицу палила / то зв'іти і зв'іти клала / не^н знайу шо йа клала / палила і варила / мама п'ішла / а йа ўже йісти там ва'ру // то ше мама п'ідут наж'нут / то ше їдут ў л'іс за дро'вами / не^н було дроў ше / с'уда'во по^нп'ід го'ру / це ўже Цимбалка заклала го'ру / но йак не^н наробилис'а / йак нахо'дили то ўсе / ви'ходили на го'ру і ўсе дуже^н сп'ївали йї'бо /

с'їдали на горб'ї і сп'ївали на ўс'о село / їдут ж'їнки с'ї пол'а і с'ї дають чи ўден'
'дуже" сп'ївають // бо й'акос' їшли с'уда'во їшли се"лом сп'ївали / 'каже" що до
'Гин'ї Сав'їцкогo прийїхали В'ера чи кот'ра там і хо'дили / бо йа ўже пош'тарки
питалас'а чи ти не" чула / во'на 'каже" що були гост'ї ў 'Гин'ї Сав'їцкогo і 'дуже"
сп'ївали с'уда'во / й'акис' там Нагу'л'ак приїшоў з гар'мошкою с'уди / то тут
так'ї були п'їс'н'ї // во'на ка'зала / що й'акис' Нагу'л'ак приїшоў з гар'мошкою /
то коло мене" 'дуже" їшли сп'ївали / бо йа не" мо'гла ви'йти с'уда'во тако'во / бо
було 'дуже" м'їс'ачна / йа ўперет подумала / що це ў 'рад'їв'ї так сп'ївайе / а це
во'ни т'ашко п'їс'н'ї сп'ївали гар'но / а те"пер і не" сп'ївайе н'їх'то і не" гу'л'айе
н'їх'то // пре"цепчиками хо'дили / коло трактор'їў були тако трактор'їсти / а
пре"цепчики тако їшли трактора / коло трактора хо'дили / ко'совиц'а бу'ла / а
тако дос'віта ўста'їють і їдут ко'сити / бо ко'сарка бу'де ко'сила і в'їтки'дають ў'зад'ї
/ бо там ў'зад'ї на'мотуйец'а / то во'ни грал'ами в'їтки'дали / що ко'лис' бу'ли т'ї
'капц'ї / то но'ги по'лопали і таки'во по'п'їд'пал'ц'ї / що п'рамо кроў їде / 'Боже"
'Боже" / 'дуже" на'мучилис'а / 'дуже" на'стражда'лис'а / 'Вас'ку ўже на дес'їт' дн'їў
ў 'бол'ниц'у ў Хме"л'ницкїй п'їшоў / 'дуже" сла'бїй // були 'жорна мо'лоли / то йа з
'д'адиной Маланкой д'воїе т'ї 'жорна три'мали / но во'ни ў нас сто'їали /
ў'вечер'ї ше й'ак наме"лим / а то хо'вали п'їд постил'ойо / така'во йама бу'ла / ў
хат'ї п'їд постел'ойо туто де Лар'їса бу'ла / де Лар'їси 'кухн'а тут 'хата на'ша
бу'ла / то ми к'лалис'мо / на'меле"мо / а 'жорна хо'вали ў ту й'аму / бо приї'дут / то
ше ўкра'дут / бри'гада 'ходи / то ше поб'їе т'їйї 'жорна / то ми хо'вали // то ц'їво
ш'чиколотки / ма'ла ше не" годна / так позб'ївайу / шо аш кроў ме"н'ї їде // 'ручка
така на муку тер'ли / шо буў тої млин / буў млин аж на Че'ркас'їўку ту'да дес'
но'сили до Доўган'ового мли'на / Доўган'їў млин буў / ту'да но'сили 'через ўс'о
се"ло ту'ди їдут / то ма'ма тако приї'де / а ў 'нен'ї 'дуже" даў'л'ен'їе бу'ло / тако
приї'дут і це'во / сонце гр'їе / приї'дут ўже 'воч'ї ўс'ї тако кро'вою за'ход'ат / то
при'ход'ат ки'дають ў т'ї хат'ї шо не"бу'т' / л'ага'ють бо не" годна / шос' ў нас ўс'ї
на даў'л'ен'їе / ўс'а на'ша с'їм'я на даў'л'ен'їе / те'пер й'акес' п'їслали на ц'ї
'л'уди і зарас на ту мо'лод'ош п'їслали та'ке й'акес' стра'шне //

Інформант: Решітник Фрасина Олексіївна, 1919 р. н., освіта – 4 кл.

258. – Робили в'іс'іл'а ў не"д'іл'у / ўби'рали молодуху і до шл'убу йіхала ў не"д'іл'у / в'іс'іл'а було ў не"д'іл'у / а ў поне"д'ілок йіхали до молодого / ў не"д'іл'у ў молодой / а ў поне"д'ілок ў молодого / а в'іс'іл'а лагодили / тако́го не" було / йак те"пер / була капу́ста / гишки і каша гре"чана с шкварками масти́ли і ше пиро́ги пе"кли і робили коло́туху / і це ўже буў ко́нец // так'і були страви / кулу́туха це ражанка з мо́лока / таке було в'іс'іл'а // була гишка і капу́ста і каша гре"чана / пе"кли пир'ішки / с сиром пир'ішки // була така ў се"лі / шо приби́рала / робила в'іночок з барв'інку на го́лову / з барв'інку в'іночок / вел'ана не" було // сп'іниц'а широка і окса́ме"нтом опшита і фарту́шок учепл'аній / це така була мо́лода / і бл'уска / а мо́лодий буў у кус'т'ун'і / шта́ни гал'іфе були і була ў чо́бот'ах / буў ў хра́мових до ко́л'ін // було дв'і свахи / дв'і св'ітилки і дв'і друшки / була друшка і п'іўдрушка / дру́жби то́же" було по два і перепи́вали дру́жби по п'ят' ру́бл'іў / а ме"ні Пирог'іўскі́й пе"ре"пиў ме"ні 'дес'іт' / Бо́же" йа так ут'іши́лас'а / шо ўс'ім давали по п'ят' / а ме"ні 'дес'іт' даў йак йа була за св'ітилку // боршч ва́рили аж на трет'і́й ден' ў в'іўторок / давали кашу пиро́ги / т'і́йі гишка / була капу́ста і боршч // му́зики так'і йак те"пер гра́йут / труби́ були // во́зили на трет'і́й ден' на боршч'і хто тачко́йю // таке було в'іс'іл'а / пече́на / мн'асо́ було / печене мн'асо́ / то́д'і хто т'і коро́вайі п'ік / кала́ч'і пекли / с кала́чами хо́дила мо́лода ў субо́ту про́сити / про́сили бат'ки 'борше" а це ше мо́лода ў субо́ту хо́дила да / бат'ки по́про́сили / а мо́лода ше ў субо́ту хо́дила з дру́шкойу / хо́дила д'во́йе / н'е / дру́жба не" хо́диў / т'і́л'ки дру́шка хо́дила // макарон пекли со́лотки / м'і́сили т'і́сто др'і́бнен'ко кри́шили і пе"кли ў ринках макарон / йак йа ўже в'і́давас'а / то ўже пир'і́шки не" пекли / макарон пе"кли і ги́шку і капу́сту / а гу́луп'ці н'і́хто не" ро́биў / сала́ти 'зараз т'і́йі / а ко́лис' по́н'ат'а не" було / шо́б т'і сала́ти ро́бити / пом'і́дори / во́г'і́рки н'е не" було / ко́лис' ў д'і́шку во́г'і́рки ки́дали і ў д'і́шку ки́дали поми́дори 'разом і до́бр'і́ були

259. – К'вашу варили / робили т'істо таке кисле" / ну так'і пше^еничн'і к'рупи др'імнен'к'і йак му'ка і запра'їли їх кислим т'істом / і во'но вигравало там сутки чи шо / ко'ли во'но во'с'аде" і с це"вого ўс'ого варили к'вашу і ка'зали л'уди / шо дуже" добра // йа не" йіла // і ка'зали ў'кого ў л'уде'ї груб'і п'їати / аш закруче"н'і і лопайуц'а / тому к'ваша ўдаїец'а // каша / но во'на називаїец'а к'ваша / во'на к'ваше"на // т'істо кисле" / во'но п'ітходе" / хл'їп / но во'на кисне" / а вики'сайе ў л'убому горш'ку / о / це л'уди так робили на о'дин рас по'їїсти / кидали ту'ди рис чи т'істо / йак хто л'убїў //

260. – Горшок / це гончар'і робили з г'лини горш'ки / бли'єзн'ата робили / два горшче"чки до купи / так'і два с покри'ше"чкоїу / но'сили д'їти на поле" во'рати / де тато з мамоїу / там на пол'у / і накла'дали ў цеї / бли'єзн'ата йісти // в о'дин боршч / ў д'ругїі мамалїгу з моло'ком чи там ва'рени'к'їў / чи шо там / і во'но мало та'кіі кру'жок / йакби на ручку в'їд'т бли'єзн'ака до бли'єзн'ака / і за ручку брали і несли на поле" йісти ўже бе"с ко'ши'ка //

261. – Покри'шка бу'ла спе"ц'їал'на до горш'ка / покришка та'ка / йак зарас накри'ўка жи'ел'їзна / а це горшчик г'лин'аний і покри'шка г'ли'н'ана / та'ка з вушком / накривали горшчики і по'розм'їру горш'ка //

262. – Вибрати і по'чистити се"ре"динку / і по'чистити зверху в'їд лущ'пи цейї / і та'кими куб'їчками нар'їзати др'імнен'кими і ва'рити його / йак гарбус зава'їс'а / засипаїут його рисом або вормо'шел'оїу / хто чим л'убе" // ото'д'ї зали'ваїец'а моло'ко / в'їн ше пе"р'икип'їў і кидаїут са'хару т'рохи ў него і хто х'оче то г'рудочку масла к'їне" / но це йак хто л'убе"т //

263. – Ки'си'ел' бу'ў та'кіі шо боршчо'вії бу'рак / та'кими плас'т'їночками то'н'ус'їн'кими то'н'ус'їн'кими його накришат / бу'рак цеї / і тоже" заўдаїут кислим т'істом / і в'їн сутки по'кисни" / а то'д'ї ва'рили ки'си'ел' з него // та'кіі во'но йак йушка з него / йак в'їд'т крохмал'у / і ва'рили та'кіі ки'с'їл' //

264. – Зва'рат боршч / а до борш'чу зам'їс'т' х'л'їба кидали за во'гон' ў п'ец бара'бол" // во'ни там за во'гнем спе"чуц'а і по'тому ви'т'агуїут їх і закриваїут їх ў йак'їм'їс' по'ўсудин'ї закривали / шоб во'ни в'їдо'їшли / шоб ц'а к'урочка /

шкурочка в'ітставала / а то^уд'і на йакус' тар'ілку чи де там тар'ілку / миску
цейа тоже гончарска // у ту миску насипали тих барабол' і д'іти йід'ат аж за
вухами тр'ішчит //

265. – Бан'коуу воду но^сили // ў т'і бан'ц'і сохр^ан'алас'а доўго вода
холодна / ішли на поле^е наби^рали води / закривали // не^сут на поле^е і кладут
й'ійі ў холоди / ў бан'ц'і доўго вода холодна / бо ў ц'іво по^суд'і с'коро вода
нагр'івайец'а / а ў бан'ц'і доўго / були бан'ки ве^лик'і / були мен'ш'і //

266. – Вариц'а мн'асо / йак воно т'іл'ки начи^нае зак'іпати / йе шума /
шуму треба обоўйасково с'н'ати / на^кіп в'ід мн'аса шумоўкоуу / це така
к'ругле^е таке^ево / а ўсе^ре^дин'і пови^биван'і дз'урочки / така йак че^рпак / но
плос'ка // і зн'імаец'а шума / йак до^варуец'а ки^дають цибу^лу / но не^с
ро^ск'ришуйут / ки^дають листочок лаўрові / і чут' чут' п'іт'сол'уйут // а по^утому /
йак во^ни ўже до^бре^е ви^вару^йуц'а / ко^ли ўже мн'асо мн'а^хке / ўс'о мн'а^хке /
с'н'імають жир з него / бо во^ни буд^ут дуже^е жирн'і / лошкоуу с'черпуйут його ў
йакус' по^усудину // і то^уд'і час^ник ти^ере^блат / подр'іб^нат його і ў мак'іт^р
мако^гоном трут на та^ке / шо аш на ма^сло і то^уд'і с' холодно^го вили^вайут га^рачу
йу^шку / шо^б во^но за^парилос'а і ше п'іт'сипайут пер^цу і ўс'о // то^уд'і ўже во^но
пе^ре^колочуйе^ца / а мн'асо ро^скла^дають по тар'ілках і зали^вайут цим
бул'йоном //

267. – Мак'ітра ну така ве^лика по^усудина майе^е з^верха йак^би к'р^иса так'і
і во^на така н'і^би чут' чут' ра^повата / не^е така гла^дус'ін'ка / гла^дун'ка / це
ганчар'і з г'лини ви^робл'айут / ну ше йе зе^мл'а че^рвона ц'а^во / г'лина шо
по^під го^ру / че^рвона г'лина / то во^ни ц'у г'лину бе^трут / називалас'а оп'іска і
тойу г'линоуу в'ізе^рунок мал'уйут // так і по гла^душчиках робили / мако^г
ін терли ним ўс'о ўрем^ла ўс'о шо т^реба / і мак' / і с'імйа / ну ўсо шо т^реба / час^н
ик і цибу^лу //

268. – Мако^гоном го^рох трут ў мак'іт^рі / в'ін д'ілиц'а на д'во^йе / а то^уд'і
л'айут воду ў него і ц'у шуму ўс'у зби^рають і ли^шае^ца са^мий го^рох / і то^уд'і
трут ше / а хл'іп ро^счин'али ко^лис' ў д'і^жі // йак пе^чут хл'іп / обизат'іл'но

набирали т'іста / цього від хліба кислого на пироги // і беруть розкачують т'істо качалкою / качалка така дерев'яна палка / вона спицал'но вироблена на качалку // накладають гороху добру ложку і зв'іти зашчипляють і в'іти / а осередок гороху лишайуть і складають його на деко / деко жиленізне таке вироблене / що складають на него пекти // а як хто не маю дека / то на чірін'ні пекли // чірін'ні це у п'єцу дно / чистесен'ко вигортали і на лопату п'ітсипали муки і клали пироги / лопата спец'ал'но така / що виробляється на ней хліп і їсаяейца у п'єц / витисана як на буханку хліба / кругла і дерев'яна / з граба б'іл'шост'і // грабова / бо вона тве'рда шоп була / вит'ісуйца круг / а від него їде метр с'ч'имос'ца р'учка / і кладуть цей хліп / а вогон' чистен'ко вигортають / а чірін'ні повинен бути р'і'нен'кий / гладен'кий / і куц'убой жар вигортають / куц'уба така / що вигортають жар / вона така полкругла якби п'і'м'іс'аца / р'і'несе'н'ко затесана / а у н'у забита р'учка / дерев'яна і були жилені / те'пер то уже жилені виробляють / вигортають жар і їс'увають хліп / а потому витагують його с' п'єца і трапкою чистен'кою його обгортають / а хліп зверху шоп в'ін гарно блист'ію і була шк'ірка мн'аген'ка / мас'т'ат його гарчим вол'ієм / накладають хліп і накривають його / шоп в'ін п'іт'ходи //

Інформант: Плінська Марія Володимирівна, 1949 р. н., освіта – 10 кл.

269. – Драпуни / начисти'ти барабол'і / натерти на тертці / дати трохи мукічки / цибул'ки у'терти / трошки соди / трохи сол'і // чи'кушку вол'ію у'лати на пател'н'у чи сковороду і жарити / витагаєш у' каструл'ку запрау'лаєш часни'ком і йісти / тертка така жилен'ка з дз'урочками виби'етими / на н'і трут бурак / моркву / цибул'у / пател'н'а така посудина плоска / не'висока / у' н'і жарат за'жарку до борш'чу / супу / чи так шос' п'іт'жарити тре / то на пател'н'і // чи'кушка чи ше кажуть ч'тве'ртушка це дв'іст'а п'іаде'с'ат грам //

с. Бубнівка Городоцького району

Село розташоване за 37 км від районного центру і за 28 км від залізничної станції Війтівці на лінії Хмельницька – Тернопіль. Населення займається вирощуванням зернових культур, садівництвом. Перша письмова згадка про село збереглася в історичних документах за 1775 рік [4, с. 210].

Інформант: Цідвіла Надія Захарівна, 1941 р. н., освіта – 7 кл.

270. – Ми живем'є се^нлі Бубн'їц'і / йа жи'їу при доч'ці і з'ат'і і ўнучка
коло мени / ўнук ў Хме^нл'ниц'ку / ў мене^н д'їти дуже прац'овит'і / з'ат' дуже
прац'овити / шо ў руки в'із'ме то зробит і трактора і коло комбаїна / ўс'о дуже
пре^нкрасна дитина / доц'а моїа тоже пошту носе // йа кожен ден' д'акуїу Бога
/ шо даў ме^ні такого з'ат'а / таку дитину // поставили цей р'їк ве^нранду / сам
ўс'о зробиў / бо з'ара л'удеї наїми / треба заплатити / а роботи д'їти не^н майут //
про^нв'їу газ кругом / бо ж^ш так саме треба ўс'о оплатити / а зв'їтки / не^нма
зв'їтки / то їде на трактора / то ўдома ўс'о робит' / таї так // ми ўчора викопали
барабол'у / о / ше майем кукурузу / л'уди ше барабол'у майут' багато копати / а
ми за трактором / тиї за пару дн'їу викопали / а л'уди ўруч'ну / тиї дуже^н циї р'їк
т'ашко ко^нпати / рискал'а не^н годе^н нав'їт' ў земл'у ўстро^нмити / ми ше майе^нм з
д'їдом кукурузу / помален'ко будемо жати / буду^нмати кача^нни / вик'їдаїе^нм на
го^нру / а зїмоїу будем тере^нбити / і будем го^ндувати куриї / йа^нкес' по^нрес'атко /
ко^нроўйачку / о / по^нтому будем горот ше за^нпритувати / палити треба ўс'о /
виносити / по^нтому вор'ат го^нроди / п'їтго^нтоўл'уйут на зиму ри^нл'у / тиї таке^нво /
стар'їс'т' не^н радист' // з'ара ми^нуў Спас / заго^нтоўл'аїе^нмо суши^нну на зиму /
сушимо з груш'ї / треба грушок при^ннести щоб насушити на зиму / дуже^н добр'ї
на кам'поти / о / цей р'їк йа^нпко не^н дуже^н зародили / не^нма йа^нблук / ну там дес'
не^н дес' / о / дочка наконсе^нр'в'їувала пом'їдор / огирки по не^нво^нвих ре^нцептах /
тридиц'ї / тридиўниц'а тожи ў мене^н доц'а / дуже^н ш'витко б'їгаїе //

Інформант: Шкула Наталія Іванівна, 1934 р. н., освіта – спеціальна.

271. – Ї читвертому |роц'і наро|дилас'а / бу|ли йа|к'рас голо|доўка / |али йа|й'їи не" памн'а|тайу / |ї три|цит' |трет'ому| роц'і |була // |ї с'ім'їи нас| було |четве"ро| д'і|тей / |жили так по се"р|едн'ому / ни б'і|ду|вали і ни роскошували // п'і|дрос|ла / то|ди п'і|шла до ш|коли / к'ін|чила с'іме|р'ічку / |п'іс|л'а сими|р'ічки посту|пила |ї ме"дичне| Чотр|г'і|їс'кїи |училиш|чи / за|к'ін|чила / п'і|шла то|д'і на ро|боту / |п'іс|л'а ро|боти |ви|шла |замуш / ну вот шо ше |дал'ши // |було ве"с'і|л'а / на ве"с'і|л'у позн|айоми|лис'а / то|д'і п'і|шла / пра|ц'у|вала |ї С|калат'і Те"р|ноп'і|л'с'кої |облас'т'і / |п'іс|л'а пе"ре"і|шла |ї С|атан'і|їс'ку / |ї С|атан'і|їс'кїи ра|йон / і пра|ц'у|вала |ї Со|ломни д'і|л'ни|чний л'і|карн'і митсис|т'ройу // |п'іс|л'а |ї Б|убн'і|їц'і |ї три л'і|карни / |ї Б|убн'і|їц'і пра|ц'у|вала / |п'іс|л'а ско|рочин'у |Б|убн'і|їс'кого ер|ка і |ї С|атанов'і пра|ц'у|вала // |було д'во|є д'і|тей |ї мени / син і |дочка / посту|пили / во|ни за|к'ін|чували |Камине|ц Под'і|л'с'кїи хар|чо|віи |техн'і|кум / |п'іс|л'а за|к'ін|че"н'а син п'і|шоў |ї ар|м'іу / |п'іс|л'а ар|м'іи при|їхаў до|дому / при|шоў / жи|ни|їс'а / пра|ц'у|ваў ми|хан'і|ком |коло кон|сер|їного за|воду |ї Го|род'і Н'і|колайе|в'і / а |дочка посту|пила |ї інс'т'і|тут / на |Кий'і|їс'кїи / |їїи на|правили |п'іс|л'а |техн'і|куму на ро|боту |ї Кий'і|ї на ма|каро|них на|прам'і|ї пра|ц'у|вала / посту|пила |ї Хар|к'і|ї тоў |ї Кий'і|їс'кїи інс'т'і|тут / за|к'ін|чила //

272. – |Сина не" |майу / син по|мер / |їже д'ва|ц'іт' |рок'і|ї / а |дочка пра|ц'у|є / жи|ве |ї Во|ло|чиску Хме"л'н|ицкої |облас'т'і / |має |тожи д'во|є д'і|тей / |майу во|нук'і|ї / при|ї|жайут до |мене" / |їа са|ма ли|шила|с'а / |д'ідо по|мер |їже три роки |тому / |їа ли|шила|с' са|ма та|ї так ка|пару / |д'іти при|ї|жайут до|дому / по|ма|га|їут та|ї так // |було |легше жи|ти / |луче / |п'іс|л'а в'і|їни |вашко |було / по|їтому |їже т|рошка |викара|балис' / |стало |легши / а то|ди лиш зноў |ваш'кїи пе"р'і|їод жи|т'а на|стаў / |тиї л'а|ш'і|ї май|їт / |Боже / не" |годно по|най|датис'а / а та|кїи |б'і|днїи шо про|па|да|їє / не" жи|ве / дорож'неча на|стане //

273. – |ї нас |ї хат'і п'і|д час н'і|мецкої оку|паци|ї бу|ли |ї хат'і парт'і|зани // до нас при|їшло д'ва|ц'іт' |їят' чо|ло|в'ік парт'і|зан'і|ї до |хати / |їно|ч'і / зи|ма / не"ш'час'т'а та|ке / а во|ни по|пали |ї р'і|чку / не" рош|читали по| |кар'і / і |ї р'і|чку

ўл'ізли / панабіралі ў чоботи во́ди / ну а тут зі́ма / во́ни прійшлі / і прос'ат
шобі да́ти чо́гос' пе"ре"зу́тис'і / ну то ми б́жили / та́мо де то́і Фед'о
фотограф'іруваўс'і / з́на́йеш де ми б́жили / зарас б́радом з ним б́жили / ну а де
школа Ку́ринска / там сто́йаў штаб н'іме́цкіі / в'ін там / о́храна та́ка і поўно
пул'іцайіў // ну і да́ла ў́же ма́ма кинула шо там ма́ли шо там бу́ло / йа з́на́йу шо
во́ни да́вали йі́м пе"ре"зу́тис'а / во́ни с'во́йі порт'анкі поски́дали / а
пе"ре"зу́валис' ў су́хе / ше да́ли йі́м йі́сти / во́ни на́йліс' / шо бу́ло / ў́же
ск'і́лкі там чо́го йі́дла бу́ло / да́ли / о́пшим пе"ре"ку́сили / а ми бу́йайе́м /
п'ерши ба́лакайе́м шо б́рано ми ше до́жыве́мо а б́рано порос'т'р'і́руе́м / бо ш
н'і́мц'і хо́д'а / парт'і́зани ў ха́т'і бу́ли / зарас думайе́м зо шта́бом і ўс'о / а́ли
во́ни ви́ход'а с ха́ти і ка́жут шо не"б'і́тис' / вас н'і́х'то пал'це́м не"т'ро́не" / ми
думайе́м йі́м ска́зати а нам / ну і п'і́шли / п'і́шли во́ни / і праў́да нас н'і́х'то не"
зач'і́паў / н'і́х'то чи з́на́ли во́ни чи / а́ли чо не"з́на́ли / во́ни з́на́ли // но там бу́ў
ба́т'ушка ў нас ў Ку́ринц'і во ў́ремн'а н'і́мц'іў / а в'ін бу́ў с парт'і́занами
з́йазані́ / і в'ін зо шта́бом то́жи з́йазані́ бу́ў н'і́ме́цкіім / но н'і́мц'і то ж не"
з́на́ли шо в'ін с парти́занами з́йазані́ / і так ў нас н'і́х'то н'і́чо не" за́ч'і́піў /
н'і́х'то н'і́кого н'і́де не"к'лі́каў // ше бачі́ла купа к'і́л'ц'іў / то́жи ше бу́ла то́ди /
йа з́на́йу к'і́л'ко ме"н'і́ рок'іў бу́ло / ў то́і час бо са́ми йак тут парти́зани бу́ли /
ми ше га́н'али з в'ечора / там ў се"л'і / во / де С'і́рожа це́й жи́ве / там по т'і́ д'руг'і
сто́ро́н'і бу́ў х'ло́пц'і і д'і́ўчина / ми разо́м до шко́ли хо́дили бо так бу́вайе / і ў
них на подв'і́ру сто́йа́ли / от хтос' ска́заў / о́ парт'і́зани йі́дут / а йі́х ц'і́ліі ў́боз
/ о́пшим йі́дут п'і́дводи і т'і́іі парт'і́зани / йа з́на́йу к'і́л'ко йі́х там бу́ло / то
коўпа́к'іўц'і́ Коўпа́к / чи в'ін бу́ў м'і́жду н'і́ми о́пшим йі́хн'а ка́манда бу́ла / ну а
тут за́ра б́радом шко́ла / то во́ни прійі́хали ко́ло то́йі шко́ли / аўто́мати в'оче"р'і́д
йак чвирка́нулі по цих ка́м'і́н'ах / і то́жи н'і́х'то йі́х не" за́ч'і́паў / во́ни ше
п'і́шли ў се"л'і / ше там та́кіі бу́ў д'а́т'ко / ко́ло копи́раці́іі сторо́жываў / ў́з'а́ли
во́ни чо́го д'а́т'ка шобі пока́заў доў́рогу с'уди́во на За́йчик'і / чере"с Збру́ч йак
пе"ре"л'і́сти / то во́ни с'у́да йі́хали / ту́да в'ін йі́х пе"ре"про́вадіў / но пра шо ў
сі́л'і н'і́кому н'і́чо во́ни н'і́мц'і не" ро́били // шо во́ни чере"с чо́го ба́т'у́шку і

там ше оден буў з них / ўрод'і тожи н'іби казали з'язані з ними / і так во
таке^нво // кажут шо ў нас Кат'ка гроши ўкрала / не^нма де д'іти / в'ід с'вого н'іде
не^н сховай'еш / йа йак пропо'рала матраc / і туда ў тої матраc / таї кажи може^н
не^н додумайес'а шо ў матраc / дужи погано таково йак не^н злаг'ідна таково
компан'іа // ўс'і попоран'і по хаз'аіству / і курчата / кури / тиї с'вин'ам йісти
подавала / то^нд'і сама оуб'іт тре зго'товити / п'іс'л'а на горот тре п'іт'сапати / йак
ве^нсноу / а ти перка картошку копати таї таке^нво жит'а / таї шо б'іл'ши //
самоу с'кучно ў хаг'і / т'іл'і'в'ізора не^н хочу дивитис' / ўкл'учила / та там не^нма
на шо дивитис'а / ше Хмил'ницькі но'вини пе'ре'даїе / то йа пос'п'іу то ше
по'дїул'ус'а / а так не^н хочу / л'агау / а там ўже рад'іво шос' росказуїе / і йа
ўже не^н чуйу / таї така то жит'а наше //

Інформант: Сіціра Надія Михайлівна, 1941 р. н., освіта – 7 кл.

274. – Йа наро'дилас'а ў сорок першому роц'і / о / було ме^нні два м'іс'ац'і
йак бат'ка забрали на фронт / йа лишилас'і з мамоў / і так жили // дуже^н т'ашк'і
ўрime^нна були // во'на ме^нне мален'койу брала ў поле^н / п'іт'копку с'тавили /
заўй'азала там ў йак'і т'і лахмот'а / і так // по^нтому ўже приїшло пов'естка / шо
бат'ко пропаў безв'істи / о / ш'іс'т' рок'іў ме^нні було / мама виїшла зам'іш за
д'ругого / в'ічима // дуже^н в'ін не^ндобриї буў / ізд'іваўс'а надо мноў / йісти не^н
даваў / мама ўно'чи будила ме^нне шоб дати ку'сочок хл'іба / а йак то дитина /
ўно'чи спиц'а чи во'но хоче^н йісти чи н'е / не^н хоче^н / на кул'іна ме^нне с'тавиў на
гречку // бапц'а старен'ка к'ликала ме^нне до церкви / а в'ін йак сказїўс'а / то так
ме^нне биў / на кул'іна с'тавиў // і так по^нтому с'тала йа с'тарша / мама п'ішла в'ід
н'ого на д'руге^н се'сло / а ме^нне лишила ў бапц'і // бапц'а померла / йа лишилас'а
ўже сама / по^нтому одружилас'і / і таке тоїе жит'а було // хату с'тавили /
ўре^нмина так'і т'ашк'і / а зара кан'ешно / зара ўже легше / дочикалас'а д'іток /
маїу д'воїе д'іток / с'ина і доне'чку / маїу д'воїе онук'іў / не^н д'воїе а ўже
п'їатиро / одну праўнучку / В'ірон'ічку / помагаїут ме^нні / доц'а моїа Да'рус'а
дуже^н добра / Наталочка / помагаїе ме^нне / купл'аїе ме^нні шо йа схочу /

во|дички газ'і|руваної / то |булочку / не" по|гано |зара |жити / |але" шош / |уже л'і|та
проїшли / |уже с'імди|с'ат |рок'і|ї / тиї так //

275. – |ї мени |є син і доч|ка / доч|ка при |мин'і / о / а син |ї су|с'ідному сил'і
|ї |Кур'і|ц'і / |т'ашко |жити / |тожи |ї них |є син і |доничка / по|їха|ї зара на
|зароб'ітки / о / |т'ашко |є|му там / та|ка с|пека / |але" п'і|шо|ї на ст|ро|їку / а роб|оти
|зара не"ма |ї се"л'і / |ход'а т'і|ї |б'ідн'і |д'іти / шо шу|ка|їт пр|їтулки по с|в'іт'і /
та|ка де"р|жава на|стала / то шо з|робимо / н'і|чо не" з|робимо / о // |ї |мене" |є
не"в'і|стка / во|на ме"не л'уби / ва|жайє / і |їа |їїх так |само / во не"да|їно |ї |мене"
бу|ло ден' на|родже"н'а / і |ї |д'еда |мого / пр|їнесли по|да|руночки / ну дл'а |мене"
|добра / во|на |роби |ї Ш|кур'і|ц'і за|їк|лубом / о // |д'іти |ход'ат |ї ш|колу / х|лопчик
|уже п'і|де |ї о|динац'ат|ї клас / |д'і|чинка п'і|де |ї ш|ості|ї / тиї так |само на |город'і /
по|на|сажу|вала і |картопл'і |їс'о |їру|ч|ну ко"пай|т / |т'ашко / |але" шош роб|ити / ну
т|руд'ац'а л'уди / |їак не" |буде"м т|рудитис'а / то не" |буде"м |мати шо |їїсти / бо
роб|оти |зара |д'іти не" |май|т / о / тиї так //

Інформант: Алексенцева Ірина Тимофіївна, 1939 р. н., освіта – 7 кл.

276. – |Дуже |т'ашко бу|ло / |їїли гни|лу бара|бол'у / |цв'іт з |ка|ц'і|її / |їїли
пуп|їанки мален'к'і з |їабл|учок і |їс'о / шо по|бачили / так'і|во пал'ани|ч|ки
мален'к'і / ми |їїли |їїх / ми |їїли |їс'о / шо |бачили / бо не" бу|ло ап|сол'утно
н'і|чого бо бу|ла |ї с|орок ш|остому |роц'і за|суха / а |уже |сорок с'омі|ї р'ік / до
но|вого |року |нав'іт' не" бу|ло ман'у|пус'ін'кої |картопл|їнки / не" бу|ло з|о|їс'ім
н'і|чого н'і|де |дуже по|ме"р|али і |пухли л'уди // |дуже |т'ашко бу|ло / а |пог'ім
|бат'ко пр|їїха|ї / п'і|с'л'а во|їни |їїх за|б|їрали |ї П'і|дмос|ко|їа / |бат'ко бу|ї
са|пожн'іком / ма|ї мас'т'ерс'ку / шо|б |мама |їїхала з |нами т|уда / но |мама не"
сог|ла|шалас'а |їїхати |ї Мос|к|ву / і |каже / |їа т|ут пр|о|жи|ї / н'і|хто н'і|коли не" зна|ї /
шо там та|ке / то|д'і бу|ла |Каме"не"ц |Подол'с'ка |облас'т' // п'і|шки |їс'о хо|дили //
п'і|с'л'а в'і|їни |дали од|ну ма|шину де"ре"їл'ану / та|ї так л'уди |жили / |борони
|т'а|гали / ко|ровами |т'а|гали / бо не" бу|ло чим / зас'і|вали пол'а // |т'аш|ке бу|ло
ж|ит'а / а |їс'і з|най|єш / бу|ло ве"село бо |їс'і ш|читали шо |за|їтра бу|де |луче |їак

с'о'годн'і / бу'вайе йа'кас' над'і'яа ў се"рц'ах л'удеі / ўсе йідем на маши'нах /
|сутки |робим / |сутки ў|дома / |рано при'ходим в'іди'хайем / а на н'іч зноў ідем на
зе"рно'т'ік зе"р'но пе"ре'сушувати / ідем ўс'о с |п'ес'н'ами / ў |поле с |п'ес'н'ами / с
|пол'а з |п'ес'н'ами / ў клуб ідем / |п'ес'н'і / бос'аком / бо ўзути не" |було / а ўже
|бат'ко |туфл'і нам поро'биў зо се"ст'ройу / то ми |ходимо йак с'в'ато на каблуч'ках
так'і |гарн'і зробили нам |туфл'і / а приїдемо до клубу / н'іх'то гул'ати не" |хоче /
бо ми |ноги об"топтуе"м / |ц'іліі ден' |хожу / ў|вече"р'і ски'даю і іду |боса до
клубу / бо н'іх'то не" |п'іде з'і м'ноу гул'ати / бо ж |ноги |буду об"топтувати / ўс'і
|бос'і ходили / здо'ров'і були |л'уди і не" бо'л'іли так / йак |зараз / а |зараз йак
т'ашко т'іл'ки в'ід |ранку с'тало чи то |бур'і чи шо / |рухатис'а не" |где"н / таі таке
//

277. – Робили т'ашко ми // |д'іти не" |мали |радос'т'і / не" |бачили |того
д'ити'ства т'іко п'ідросли з'разу п'ішли робити ў кол'госп / пото'му шо
п'ідно'сили госу'дарство / |п'іс'ла в'ііни ми не" |мали зад'аг'нути / голо'дуўка
|сорок |с'оміі р'ік ве"лика |була / |д'іти |пухли з |голоду ўми'рали / по'тому ўже
т'рошки |легше с'тало на'чали до ш'коли ходити т'рошки ўже / а то' ходили |гол'і /
|бос'і не" |було н'і ў шо н'і ў|д'іти / н'і ў|зути / |п'ят' |рок'іў в'ііни / н'іх'то н'ічого
не" випус'каў / н'ічого не" ви'роб'л'аў / |було ўс'о за'пущче"не" / таі так поли'шали
д'ітеі / |р'ітко хтос' дес' |ви'ўчи'ўс'а / ўс'і поли'шалис'а ў кол'госп'і нав'іг'
паспорт'іў не" да'вали нам / н'іх'то н'ікуди не" ви'й'жаў / а по'тому ўже т'рохи
с'тарша с'тала за'к'інчила с'ім клас'іў / п'ішла ўже ў кол'госп робити / |ланку |дали
// не" так йак |зара / |хоче іде / |хоче не" іде / та так ўже поро'била т'рохи ў
ко'л'госп'і / а по'том ро'дина ў |мене" |була ў Кирг'із'і'ї / |йіх |вислали ў т'риц'ат'
т'рет'ому роц'і |йіх висл'али і во'ни напи'сали / |шоб йа при'йіхала до них ў |гос'т'і
/ |йа по'йіхала ў Кирг'із'і'ю / |по'була там т'рошки / |ли'шила с'а / |ви'йшла там |зам'іж
/ |д'іда с'вого зди'бала / і |жила |п'ят' |рок'іў там // йак на сторо'н'і не" |добре / а до
сво'йейі ро'д'іни т'агне"ц'а // |йа при'йіхала / до'дому / то ўже ў |мене" |були т'от'а
Ан'а і т'от'а |Л'уба і йак |йа при'йіхала до'дому з |нашої |Западної |пров'ідн'іки і
йак та пров'ідниц'а заішла ў ва'гон і стала по |нашому |говорити / |йа |була би

ўпала на н'уіу і ц'ілувала за те / шо вона говорила україїн'с'койу / йа казала / йа буду барабол'у ў шкар'лупах йісти / але" н'іколи зо с'вої род'іни не" по'йіду / з України / де було д'уже т'ашко / шоб не" було к'ірт'ізі зразу стали ў оч'ірд' / а нас в'ідган'али // йак кажут // ў р'ідн'і хат'і і с'т'іни помагайт / приїхали / таі о'стано'вилис' тут / йа п'ішла ў бол'н'іцу робити / робила с'імнац'іт' рок'іў ў бол'ниц'і / л'удеі було багато / були на де'ржаўн'ім ут'риман'у / бе"сплатне л'ікуван'а було ўс'о / таблетки / бе"сплатне питан'йа / по'том п'ішла на пенс'йу / таі так'во ме"не с'уда ўгараздило / а тут ўже дванац'атіі р'ік п'ішоў / а с Кир'г'із'ійі ми приїхали ў ш'істд'іс'ат шост'ім роц'і / с'уда ў Сатан'іў / тут постр'ойілі хату / старша дочка робе ў Н'іколайіус'к'іі облас'т'і / варит на баз'і одиха / л'іман // там д'уже кра'с'іво / т'от'а Ан'а п'ішла ў б'ізне"с / С'ірожа робиў ў бол'н'іц'і на ма'шин'і на с'кор'їі / по'тому п'ішоў до Гута / Йура кончиў ш'колу на сл'есара / мае ма'шину / йізде" // Йул'а ў А'мериц'і зара / мае де'ўйатого чис'ла ў Кийіў приїхати / каже / шо д'уже добре / шоб не" йіхала / але" д'уже с'кучно / ўже п'йатіі курс буде робити і ўчитис' / робит на кас'і / за т'ижден' мае три тис'ач'і ў не"д'ілу / таі так //

Інформант: Стеценко Лідія Пилипівна, 1943 р. н., освіта – 7 кл.

278. – Наро'дилас'а йа ў в'їіну / ў сорок т'рет'ому роц'і / коли йшла в'їіна / баг'ко м'їі буў ше ўдома / баг'ка не" ўз'али баг'ка / то'му шо н'імц'і захва'тили / баг'ко буў ўдома / наро'дилас'а йа шостого бере"зн'а сорок т'рет'ого року / а сорок че"т'вертого баг'ка забрали на воїну / залишилас'а йа з ма'мойу і з ба'пц'оў / забрали ўс'іх на воїну / маминих два б'рати забрали і баг'ка / ў сорок че"т'вертому роц'і баг'ка забрали на воїну / чере"з дейакиі час приїшла по'хо'ронка / шо баг'ка ўже не"ма // в'ашко д'уже" жи'лос'а / ма'ма захво'р'іла / ба'пц'а вокал'ічала на но'ги / а роки сорок с'оміі / ме"н'і с'к'іл'ки було чо'тири роки / йа да'же памн'а'тайу голо'доўку / йак йа з ба'пц'оў зби'рала лободу / ўс'аке з'іл'ачко / ма'ма о'пухла / д'уже нам було в'ашко / брат приїшоў аж ў сорок шостому роц'і з воїни / в'ін буў д'уже по'ран'еніі / доўго ле"жаў ў гос'пітал'ах //

в'ін буў ўс'ої зо ш'рамама / і на лиц'і / і на живот'і / і приішоў з воїни / ў нас емтеес було / то трахто'р'істом п'ішоў / т'рахтора йо'му дали / да'вали йо'му су'хий жом / і с' того су'хого 'жому ба'цпа пе'к'ла млин'ц'і / і ми так йіли / а по'тому ў нас ко'рова ўте'лилас'а / то'д'і ми ўже за'жили / ўже молоч'ко було / мама ўже по'правилас' / а так 'дуже т'ашко / ў п'яди'с'атому 'роц'і п'ішла ў 'першій клас / ш'кола була ў 'панс'кому май'етку / а палити то'д'і не' було чим / н'і св'ітла не' було н'ічо'го / 'дуже т'ашко / 'мама йак'іс' 'к'ірзов'і 'чоботи дала / 'я не' з'найу де 'ййі ўз'ала / і 'я хо'дила ў тих 'к'ірзових 'чобот'ах / 'але' 'я так з'мерзла шо 'думала чи 'е 'л'уди 'йак'і б не' зме'рзали ў 'ноги / 'п'яде'с'ат'і ро'ки це буў 'другі / 'трета'й клас / 'дуже 'вашко було / а по'тому було ўже т'рохи кра'шче // 'мама ўже зароб'л'ала / да'вали ўже 'якогос' хл'іба і так по'малу 'л'уди по'чали ви'живати // а 'л'уди тру'дилис'а / т'ашко тру'дилис'а / там не' да'вали т'роше'ї / аж ў к'ін'ц'і року / а так хто 'йак м'іг так ви'живаў / 'яке 'яйце / 'моло'ко / то 'мама з'робит 'масла і не'се ў 'Куз'мин на ба'зар / про'дас'т' / ме'н'і 'дуже за'памн'аталос'а / шо 'кни'жок не' було ў 'чому но'сити / то 'мама п'іде на ба'зар / 'купит' 'кошичок / 'я ўз'ала то'й 'кошичок і во'зилас' на 'н'ому / про'йіду т'рошки / а в'ін ўже розл'іс'а / шо ж то та'ке ка'же' 'мама / аж по'тому су'с'іди ка'жут' шо во'на во'зиц'а на т'ім 'кошичку / по'тому 'мама ў'шила ме'н'і ш'тапе'л'не' 'плат'а так 'йак за'раз 'бачу 'мама по'йіхала дес' на ба'зар / чи то ў 'Сатан'іў чи то ку'да / ў нас су'с'ід маў ма'шину і во'на дес' с' тим су'с'ідом по'йіхала на ба'зар / купила 'того 'синого ш'тапе'л'у / 'я ў 'с'омому 'клас'і 'мала ш'тапе'л'не' 'плат'а / 'дуже 'гарне 'сині ш'тапе'л' і б'ілен'койу па'ц'оркоў то ўже було 'дуже 'гарне 'плат'а / це буў п'яди'с'ат' 'с'оміі р'ік і ўже ў п'яди'с'ат' 'с'омому 'мо'я 'мама по'йіхала ў Моск'ву на 'вистаўку / во'на була лан'ковом і 'дуже ўро'дили бураки і 'ййі в'іт'правили на 'вистаўку Моск'ву / то во'на при'везла ш'тапе'л' на 'плат'а / при'везла чи то ко'с'т'умчик / чи то сара'фан / то ўже було п'іўд'іўки / а ўже по'тому ў ш'йі'с'атому 'роц'і / 'я ўже 'мала ши'фонове 'плат'а 'мала та'ке ви'шневе / 'тоже шерс'т' / то 'я ўже з'найу шо по'йіхала ў Хме'л'ниц'кий по'лучила за бураки 'грош'і і купили ме'н'і 'плат'а / 'але' було т'ашко / ў п'йі'с'ат' 'вос'тому за'слабла

бапц'а / йі'її ўже не" годен" було залишати ў'дома / а мама норма мала / а то'д'і не" питали / чи ти годна чи не" годна / чи ти майе'ш в'ід кого / дали норму / мусиш йти / то мама ўден' іде / а на н'іч грузити / приїду зо школи ўс'о поробл'у і їду грузити / ц'ілу н'іч // йа гарно ўчилас'а / буў ў нас ўчител' Ши'мац'кий Оле"ксандр викладаў мате"матику і ф'ізику с Хоптине"ц' сам / в'ін ўже іде до школи / а йа їду з груже"н'а / то в'ін ўсе ме"не жалуваў / ўже йак майе питати / то каже п'ід'іўчи трошки / але" йа ўчилас'а / бо йа л'убила ўчитис'а йа так з дитинства мр'ійала бути ўчите"л'коў / ме"не йак питали / то йа казала / шо йа буду ўчите"л'коў на бураках / т'ашко було / то йа там два роки за мамоў ходила / ў ш'ійіс'атому роц'і бапц'а померла / йа поїхала ў Івано Франк'іўск ў ме"дичне ўчили'с'ще / дуже надумала йти на зубного дохтора йти / по'їхала йа / н'іх'то з'і мною не" йіхаў / с'іла і по'їхала // приїхала ўвеч'ір ўже сме"ркайе'с'а / с'іла на аўтобус'н'і / іде йакас' ж'іночка / а йа питаю / де тут можна пере"ночувати // во'на ме"не завела / і праўда / во'на ме"не туду привела до йакихис' л'уде"ч' / то йа ўже не" памн'атаю / тв'ір написала на чо'тири / таї не" проїшла по конкурсу / таї де йа проїду / ў мене" н'і стажу не" було н'і н'ічого // н'е думайу / не" буду йа ў тої ме'дичній поступи / не" хочу / п'ішла на те"л'ата / дали ме"н'і групу те"л'ат / а то'д'і ме"хан'ізац'ійі не" було / ўс'о на плечах треба но'сити / а ше ї на ферму йти рано / а йа походила трохи і кажу до мамі / шо йа не" хочу / п'іду на норму / і так йа трохи поробила / йа походила р'ік / дуже т'ашко було / і йа по'їхала до т'от'і / маминої се"стри / а д'ад'о буў ди'ректором школи в'ін ўстройіў ме"не п'іонер во'жатим // поробила / то ме"н'і сподобалос'а / школа була вос'мир'ічна на тої час і думайу / йа буду поступи / поїхала ў Жи'томир / здавала францус'ку / україйн'с'ку мову / україйн'ску л'іте'ратуру на п'ят' здала / а т'ійі поздавали на чо'тири і зноў не" проїшла по конкурсу //

Інформант: Самборська Надія Захарівна, 1942 р. н., освіта – 11 кл.

279. – Родилас' у се^млі Бубн'їку сорок другого року / к'інчила одинац'їт' клас'їу / хо^дила до школи у Лип'їрку / к'інчила школу / посту^пила ўчитис'а на ш^вачку / в Одес'ї ўчилас'а / прац'увала на комб'їнат'ї / по^втому послали на курси за^кройшчик'їу ў Хме^л'ницькій / то^вді прац'увала ў се^млі Кур'їку / полу^чала на^гради масте^р золот'ї руки // вийшла за^муж / зустр'їла Дмитра Гри^горовича // виховали дочку / од^ну дочку майем // к'інчила школу / дали їй вос'їту / таї так пе^ре^тїшла на пенс'їю / ви^рошчуйо ог'їрочки / продаїу / ко^врову три^майу / таї так жи^ву //

Інформант: Романчук Олександра Яківна, 1932 р. н., освіта – 10 кл.

280. – Хто чи^таї про наше^н се^мло / то там с^казано / шо ў такому то роц'ї дали трактора і тракто^р'їстом була ж'їнка / вот / а хто во^на / чи ў неї д'їти були / чи ў^нуки / чи йак / може хтос' знає / то^му шо ўс'їх пи^таїу / не^н знаїут / так шо ж'їнка / Ма^ринка їїї звали / вот так //

Інформант: Ціцвіра Надія Захарівна, 1941 р. н., освіта – 7 кл.

281. – У^других селах ўже бу^рак повири^вали / а ми ше не^н рвали / чи^каїе^нмо дошчу / бо дуже за^суха / так т^вердо / шо не^н годе^н в^ирвати того бурачка // риска^лем не^н годе^н ко^пати / бо бу^рак лом^иц'ї / че^нкаїе^нмо може^н дошчику Бог дас'т' таї повири^ваїемо шче / л'уди за^раз^с шче бара^бол'у ко^паїут / хто куку^рузу / ў д^ругих ўже повири^вали / а ми / шче ка^жут буде ^ран'а з^има / але^н хто його знає шо буде / то буде і ўро^жаї / бо дошчик'їу не^н було таких ха^роших // їа робила доїарком ба^гато / ба^гато ро^к'їу // колгоспу ўже не^нма / ўсе порозби^рали / та^кїї перше га^рній колгосп бу^ў / ве^нликії / краси^вїї / а за^развал'уха сто^їїат' / їа^гби ше хтос' його п'їтчин'а^ў було б ше було / при^їду с^пол'а їду в'їди^хати //

282. – Ми поса^дили сего року карто^плу / зби^рали на паїях / кан'ешно їа там не^н була / ме^нне ўже там не^н хочут / їа ўже ста^ра / заш^портуїус'а / па^даїу /

то йа па^су пома^лен^ку ко^р'і^юку / а при^йіхали сва^ти з ^унуками / не^в'істка і ^унук
і ма^лен^ка пра^унучка Ве^р'о^н'ічка / во^на бара^бол^ку зби^рала ^у в'іде^речко / йі
два ^рочки / і ^ус'о^каже / йа с'а^ма / йа с'а^ма ^у в'іде^речко назби^рала ма^лен^койі
фа^сол^ки і т'іши^ц'а / туйу фа^сол^ку ^у в'іде^речко ки^дайе / гра^йе^ц'а і ми ^ус'і
т'ішимос'а // хот' йа ^уже ста^рен^ка / про^йшли ^уже лі^та та^й т'ішус'а / ^хочу
доче^катис'а ше в'ід ^унучки пра^унучки / ну і шо ж // бара^бол^ка ро^дилас' не^в
по^гана / не^в така йак про^шліі р'ік / але^в шо ж / ^можна ми^ритис'а / а ^учора
ко^пали ^удома коло ^хати з'ат' трах^тором ро^би^ю г'ре^бн'і і на тих г'ре^бн'ах ко^пали
/ ви^копували / кан'ешно лег^ше йак ре^ска^л'ами // л'уди хто не^в ма^йе йак ко^пайе
риска^л'ами та^й дуже г'рудно / а ми за г'ре^бн'ами / йак го^де^н так зби^райе^м //

283. – Йа ста^йу ра^но ^у п'ят' го^дин / іду до ху^доби / ви^гор^тайу гн'і /
ви^гор^тайу з^к жо^лоба / наси^пайу йісти ху^доб'і ^уто^ди чи^шчу / мийу ^вимн'а /
с'ідайу до^уйіти / ^вимн'а поопте^рала ру^шнич^ком / о / подо^уйіла / ви^ган'айу ^у
по^ле / ви^ган'айу ^у по^ле на пас^бишче / б'іл'а нас йе фер^ма / і кру^гом фер^ми йе
пас^бишче //

284. – Йа ста^йу ра^но / захо^т'іла п'ро^т'і^ю з йа^блуками / на^чисти^ла йа^блук /
^усіпала са^хару / зам'ісила т'істо / роска^чала / на^р'ізала / по^р'ізала на
ква^дратики / зм'ішала з йа^блуками / спик^ла ^у ду^хо^уц'і пи^с'р'іг / о та^ке
сма^шнен'ке / зва^рила ше кам^поту до^у пиро^га / с'іла / по^уйіла та^й така с^тар'іс^т
^уже^в / с^тар'іс^т' не^в рад'іс^т' //

285. – Наро^дилас' ^у сорок пер^шому ро^ц'і / на^чалас'а в'і^на / ба^т'ка
за^брали на фронт / йа ли^шилас'а з ма^мойу / по^утому дуже т'аш^ке жи^т'а бу^ло /
тут ви^ган'али з йід^нойі ^хати до дру^гойі / то за^бирали н'іч^л'ішки / шо ми не^в
ма^ли де по^д'ітис'а / по^утому ма^м'і при^шла по^в'істка / шо ба^т'ко по^г'іб на
фронт'і / бу^ло мен'і ш'іст' рок'і^ю / ма^ма при^ймила дру^гого / в'іч^има / в'ін дуже
з'д'іва^ус'і на^д'і мно^у / не^в хт'і^ю ме^н'е / йісти не^в да^ва^у / по^утому во^на ли^шила
ме^н'е при стар'і^й ба^пц'і / во^на при^шла до^у мене^в жи^ти і так во^на п'іш^ла ^у дру^ге
се^мло / наро^дила сина / там ви^ховувала йо^го / а ме^н'е в'і^дала ба^пц'і / та^й та^ке
жи^т'а бу^ло т'аш^ке / ба^пц'а по^утому по^мерла / ме^н'і бу^ло в'іс'ім^нац'іт' рок'і^ю

йа лишилас'а ўже сама / поўтому зустр'іла х'лопц'а / подружилис'а / народили д'іт'ей д'воіко і так жиўу до ц'ойі порі / ўже ме^н'і с'емдис'ат 'рок'іў / т'ашко / 'ноги бол'ат / але ше кор'іўку па'су / догл'адайу / ше д'іт'ам шо 'можу / помагайу / а не^н 'можу в'іді'хайу / д'іти ме^н'не не^н воб'іжайут / т'ашко / бо не^н 'годе^н ўже на стар'іс'т' / але^н шо ж з'робим / таке жит'а настало //

с. Зверхівці Городоцького району

Населення займаецца городництвом і тваринніцтвам. Поблізу села выявлено залишкі поселення трипільскай культуры [4, с. 214].

Інформант: Скоченас Олена Захарівна, 1938 р. н., освіта – 6 кл.

286. – *Хто вас навчив в'іп'кати короваі?*

– Коўроваіі наўчила 'моја 'мама // 'мама 'моја сама с'себи наўчиласі / а йа 'коло 'нейі наўчилас'а / но ми зразу п'икли так'і короваіі аднопові'р'хов'і / ші'рокіі / но аднопове"р'ховіі // і кв'іт'ки робіли на н'і"м с'тойі 'самоіі рош'чини / шо коўроваіі но во'ни трошка пу'лучалис'а 'гарн'і" / но ні так'і йак 'зарас п'ічем ми коўроваіі / ўже 'тоіе старе мінулос'і / ми с'тали п'ічи по 'новому // ў нас таке 'дечко спіц'іал'но бу'ло з'робліні / наш д'ед з'робіў нам спіц'іал'но 'дечко таке 'шоб н'ікуда н'і за 'чим ні хо'дили // 'зара 'можна каст'рул'і йа'кус' п'ідобрати / ше шос' / а 'тоді ні бу'ло /то 'нам д'ед з'робіў 'дечко с бл'ахи і ми ви"п'ікали ў н'ім // а 'зарас ми ў ші'рохв'ідров'і каст'рул'і п'ічем / но ні аднопове"р'хов'і / а т'ропові"р'хов'і // кв'іт'ки 'робімо с п'іс'ного т'іста // во'но 'дужи ўда'йец'а кра'с'іво 'виробіти 'розі / леб'ід'і / 'голубі / ўс'о с пр'іс'ного т'іста робіла ўже йа сама // коўроваііў дуже йа за с'воіе жит'а п'ірип'ікла / і ў 'Кийіў / і ў 'Харк'іў / і ў Одесу ну кру'гом за'казі бу'ли // йак да'леко / йа йім ўпа'ковувала і вони до'возілі ў ц'іплос'т'і // 'зара ўже мен'чи п'ічу / бо ўже ба'гато за'казуйут на хл'ібоп'ікарн'ах // там ўже ўс'о ў кремах / такіі тоі коўроваіі // но ше ўс'орам'но л'уди п'іход'ат / но йа в'іт'казуйу / йа ўже ні 'хочу / во'но мін'і так ўже ні 'хочиц'а // йа дужи лубіла кв'іт'ки робіти // поўмогала м'ісіти / 'мама ўже старша бу'ла / во'на такіх

кв'іток / йак ми молоч'і ни ўм'іла / то йа ўже робила сама // так йа наўчилас'і //
но побачила ромашку / побачила ше шос' / диўл'ус'а йак воно складаец'а і
ўдома с т'іста складайу // де но йаку кв'ітку побачу / йагоди / виноград / ўс'о йа
таке робила / а восіни на обжинки ко'р'овайа прибирала ўс'акими прудуктамі /
бурачок чирво'нен'кі / і морквиц'а / йапка / ўс'о йа на ко'р'овай складала // а
посиридин'і на третій поверх йа робила капусту // а капусту так робила / пикла
тойе хл'ібин'а / шо воно мае бути на трет'ім поверс'і / тоди м'ісила п'існе
т'істо / воно дужи жилке тойе т'істо // так шо на таку то'нен'ку пласт'інку
роскачувала то т'істо / шо робила йак капустину ну і так завивала йак капуста
с'і завивае на город'і так йа завивала хл'ібец ў туйу пал'аниц'у / шо виходила
капуста // прикрашала йійі тими порошкамі ўс'акими / но такий робила цв'ет /
йак капуста // такий чут' зилин'ішиі / а ту бл'ідн'ішиі // ну жи'ва капуста на
ко'р'овай сто'йала // ми'н'і за'казували с кол'госпу на обжинки / ше кудас' / ка'зали
шо с'тавити / шо робити / а йа ўс'о тойе придумувала і робила на ко'р'овай //

– Коли Ви придумали випікати трьохповерхові короваї?

– Ўже с'к'іло рок'іў / то ўже дес' до триц'іт' рок'іў / йа вип'ікала
трохповерхов'і // на першому повирс'і були рози так'і гарн'і / там ше йак'іс'
кв'ітки і горопц'і / на друг'ім повирс'і були так'і / ну йак т'ійіво називайуц'а /
аїстри / аїстри / кв'ітки так'і / аїстри так цв'ітут гарно / і по'мижи них леб'ід'і / а
на трет'ім повирс'і / три пучки винограду / три рози так ў крушках і два леб'ід'і
/ або молодуха з молодим / або два ангили / йак хто за'казуваў так йа робила //
так'і були тижн'і шо було по ш'іс'т' коровайіў на тиждин' / о / по'пробуї / йа
ден' і н'іч / ден' і н'іч робила і ше на робот'і була //

– А де брали краски?

– Ну розводила йакого ми'н'і тра цв'ету / і ру'жовіі і зиленіі і го'лубіі /
виноград буў го'лубіі / на першим повирс'і були чер'вони рози / на друг'ім
були так'і цв'ета бурака / чирво'нен'кого / то'т'і порошки прода'валис'а / ми
купл'али і так ўс'о п'ітбирали / лист'ки зел'еними / лист'ки з в'ізе'рункамі йа
робила / так'і зупчиками / йак спраўжн'іі листочок // м'ісила / дужи т'ашко

м'ісити / обома руками м'ісила / бо йідна не^н зам'іси / його тра дужи вибити / шоп в'ін не^н п'ітпукс'а / шоп в'ін не^н потр'іскаў / т'раба дужи доўго м'ісити / то не^н на завод'і шо там м'іс'ат т'іій мото'вила / а це руками тре було вим'ісити / ў мене^н ўз'ало на пал'ци аш гул'а в'іт того м'ішин'а / і зарас йа так суб'і думайу / Божи / йак жи с'а наро'била / йакіі то трут т'ашкіі / і ше хочу / і ше бим спик'ла йакис' коро'ваі / дужи труд ве^нликіі // зразу платили мало / а по'том платили б'іл'ши / за т'і коро'ваі / ну подумаіти / дв'і в'ідр'і п'іўторашних муки тра вим'ісити на тоі коро'ваі / це ш то пристаў суб'і / чоти'рохв'ідрова каструл'а / д'ругіі повирх і т'ретіі повирх / і ше тра лишити на т'і кв'ітки / ше муки тра лишити / так тра рошчитати / шоп ми'н'і хватило / і ше с кулак лишилос'а / бо йак не^н лишиц'а / то йа своју муку брала на кв'ітки / а так робили та шо / норму становила / молока три л'ітр'і / сирватки дв'і л'ітр'і / т'риц'іт' йаіец ми'н'і приносили / маргар'ін / масло / ну ўс'о таке шо ў н'ого треба л'ати ми'н'і л'уди приносили / йа ўс'о суб'і / рицепт склала і ўс'о тоі складала ў тоі коро'ваі // мус'ім йакос' приспособитис'а / так не^н поскладайш / бо його будут несли / буде падаў / то йа т'іій вир'ізала на тоіво / такіі р'імнен'кіі патик / оп'ісувала фаінен'ко йіго / і запи'хала ўп'іред / бо тоіво бу'вае трошички скривиц'а / таі п'ідн'атис'а / то йа обр'ізала р'імнен'ко / шо'би поскладати т'іій повир'ха на тоі нижній коро'ваі / і тоди з'верха черис ўс'і запи'хала тоі патик і в'ін не^н падаў / куда б його не^н несли / в'ін не^н падаў / бо в'ін ўс'оі з'йазаніі / ў п'йецу не^н п'ичеш на куп'і / а т'раба йакос' приспособитис' / і ми так приспособл'алис'а / шо нав'іт' не^н видно / шо в'ін стуйіт туб'і н'іби ўс'оі ц'іліі так п'ечиніі / к'ремами тожи зби'вали с б'ілк'іў / о'дин б'ілок і сто грам цукру / к'іло ми'н'і тре окремо / п'ят' б'ілк'іў чи ш'іс'т' / шоп ми'н'і хватило / то т'і п'ят' чи ш'іс'т' к'іл'ішк'іў цукру / і ко'лис' шо в'іўц'ат буў тайак зарас / ми ўс'о ўруч'ну / зби'вали бу'ли / йідну збили / стоўкла / і тоўчу ўночи / тоўчу / бо р'ано прийіди за коро'ваіом / спл'у на пни / і тре його намал'увати / ше тре йому тоіу ўс'о поч'іпати / то ми'н'і помагали і д'іти мойі / і во'нуки помагали / робити тоіе ўс'о / сид'іли б'ідн'і / др'імали коло мени бо хт'ілі г'рош'і //

– А колись як робили короваї, то теж обробляли кремами різними?

– Н'є / за таке н'іхто не^н знаў / то кра^нсок не^н було / і к^нрему н'іх^нто не^н пон'і^нмаў / ну так шо вит'агнули с п'йеца / помас^нтили цукром / шоп блиш^нчаўс'а / таї ўс'о / рушни^нком вобйа^нзали / в'іночок сплели / кв'іто^нчок с пап'іра робл'а кв'іто^нчок / і з бар^нв'інок / і так вобробл'али / хто шо пон'і^нмаў / а з^нара / з^нара ўже то^нго не^н виробл'айут / дужи ўже ўс'о на короваї^н кладут / но дужи т'ашко робити так'і леб'ід'і / голуби //

– А як Ви робили лебедів, голубів?

– Ну так робила / так шма^нточок к'іста / роска^нчала / гул'ку робила / а с'уда роска^нчувала на шийі / та шийа падає / шо буду робила / ўти^нкайу дротик ў туйу шийу / і в'ін так лучи стоїт / і йа / духоўка гарача / еликт^нрична духоўка / йа наробл'айу йо^нго то^нго ўс'ого багато і то^нди но ўже стоїу і пил'нуйу / шоб во^нно було по^нхожи на то шо йа хочу / т'ійі тожи горопц'і / так само / так т'ашко йіх робити / бо то го^нлова зве^нрнула^нс'а / то крило ўже шос' в'ід'ішло / т'ашко йо^нго робити / али робила / зарас ўс'о с к^нрему робл'ат / с к^нрему видушила так так і ўс'о / а перши то ўс'о ўруч^нну і так було / о^нтак наўчили^нс'а / і йа ўже йак'і хочиш кв'іт^нки пробувала / но дужи ми^нн'і подобаєц'а короваї на ос'ін'і об^нжинки / ну жив'і бурачки / там / ну пра^нмо жив'і / морк^нвиц'а / ну ўс'о ўс'о таки^нво / т'ійі овоч'і / скла^ндайім і з^нверха ка^нпусту //

– І теж був трьохповірховий?

– Ага / так само трохповірховий / а ўже на го^нлоўц'і ка^нпусти ўже н'ічо не^н кл'али / но са^нма го^нлоўка ка^нпусти / а тут першиї і д^нругиї повірх кв'іт^нками обробл'али //

– Скільки часу стояв короваї у печі? Скільки випікався?

– Короваї т^нраба шо^нби дужи доўго висходиў / ў п'йецу п'ік'са ш^нтири ча^нса / бачу ўже загн'ітиўс'а / биру на ло^нпату га^нзету / і не^н ўлазиц'а ўже ло^нпата / то ўже на кру^нчок биру га^нзету / і впи^нхайу т^нда накри^нвайу / шоп в'ін не^н зго^нр'іў / п'йец то здоро^нвий / ну а коро^нваї ви^нжиниц'а / шо йак чел'ута ва^нлила ў п'йецу / бо не^н годна була вит'агнути / росби^нрали таї обруч / і ўже тут ўже на в^нход'і ко^нмину / шеї тут

не" ўлазиц'а / то йа би'ру н'ш і но'жем тако'во вобр'і'зайу / і ним тако к'ручу / к'ручу / на'силу вит'агну / так'і коро'вайі здоро'вен'і бу'ли / шо два х'лопц'і на рушні'ку несли / тої коро'вай / бо о'дин не" по'несе" //

– Коли замовляли коро'вай?

– На ве"с'іл'а / на імі'н'іни / тожи ў'с'ак'і тої'во надпис'і т'раба бу'ло зроби'ти с'к'іста / с'к'іста / і на так'і бу'ли палич'ки / і там поздраў'л'айу / в'і'тайу / чи шо там т'раба напи'сати / то йа 'робл'у 'букви / на т'уйу палич'ку закла'дайу / во'но спи'чеч'а / а то'ди йа на коро'вай і'ого скла'дайу / роск'рашуйу / шо ка'зали то йа пи'сала / і бу'тилку ви'на закла'дала на 'верхн'і' повирх / ў'с'ак'и бу'ло //

– Як виробля'ли колосоч'ки?

– О / йа ў'же ко'ўло'соч'ки забу'ла / шо йа / так 'само ро'била так'і' бат'і'жок / то'ди но'жиц'ами вити'нала / т'айак на ко'ўло'соч'ку т'і'і'во / на пше'ниці / ну т'і'і там де на'с'і'на 'маіе' бу'ти / і тожи на по'личку закла'дала / во'но сп'і'калос'а / і так і'їх запи'хали на коро'вай //

– А чим обв'язували коро'вай?

– Рушні'ком / на в'і'с'іл'а іе спи'ц'і'ал'но / цеї коро'вай на фести'вал' йа пик'ла / то йа во 'бачиш рос'ришувала і'ого / крем'і'н' / тут не"ма рушні'ка / і на фести'вал'і / куд'а 'хочиш / а ў' Горо'док / і'ак'і но там 'гос'т'і 'мали там 'бути / і'ак'іс' 'виступи / і'ак'ес' ў'с'о / то ў'с'і при'їз'дили до 'мене" пи'чи коро'вай туд'а //

– Хто вам допомагав?

– Доч'ка 'З'і'на / т'воя 'мама / ў'же ти'пер коли не"в'і'стка при'ш'ла / то во'ни о'ў'бі' тожи пик'ли / а до 'того то 'З'і'на / син 'М'і'шка / в'і'н хоч х'лопиц' / но в'і'н 'дужи ў'с'о ў'м'і'е ро'бити / 'дужи / тої С'тас'і'к / в'і'н не" по'магаў так / а по'тому о'нуки / На'таша / 'Л'енка / 'Тан'а / О'л'ех / ў'нук / а стар'шого 'сина ў'нук / 'дужи / чи в'і'н до 'мене" при'даў'с'а / чи шо / но в'і'н 'дужи л'у'б'і'т'ел' кв'і'ток / в'і'н 'дома зроби'ў му'зеї на подв'і'ру кв'і'ток зо ў'с'о'го / в'і'н 'дужи л'у'би та'ке тої ро'бити / шоп н'і'кого не" 'було но ў' 'него //

– Хто мав випікати коро'вай?

– Ну йа не^н з^найу чи йак во^но то^їво / во^но по^ложино не^н пи^чи та^ким / но ў
ме^не ше бу^ў д^ед / то йа пи^кла ўс^о ў^ремйа / а ^зара ўже не^н пи^чу / бо ўже не^н
го^дна / то йа ўже в^іт^казуйус^а / не^н при^їмайу / бо во^но по^ложино / шоп та
ж^інка пи^кла йа^ка ше не^н ўдо^ва //

– Чи співали пісні, коли пекли коровай?

– Не ми не^н спі^ївали п^ісен^і / то^їди не^н бу^ло та^кого / а ти^пер то^то йа са^ма
його пи^кла / то ма^ла сп^івати / то не^н ма^ла ча^су ў^гору г^ланути / сп^івала / йа но
мо^лилас^а / про^сила Бо^га / шоп ми^ні ў^даўс^а / шоп йа не^н пи^кла д^ругі рас / йа
но мо^лилас^а / а шо сп^івати / то во^но ли^шн^е / а йа Бо^гу мо^лилас^а / шоп ми^ні
ў^даўс^а / бо це д^лужи ви^ликиї труд / і шоп ў^даўс^а шоп йа д^ругі рас не^н пи^кла //

– І були такі випадки, що не получався?

– Було та^ке / при^носили му^ку по^гану / од^на ко^лис^і при^несла му^ку / то
та^ке спи^кла шо не^н го^дин бу^ло на^віт^і йісти п^сови не^н то л^уди^ні / во^на
при^ходи за коро^вайем / а йа ка^жу до не^ї / шо йа то^їб^і дам^і / ти ме^ні шо
при^несла? / а во^на ка^же йа не^н то^їу му^ку ў^зала / шо ма^ла ў^зати на коро^ваї / на
а йа з^вітки з^найу / при^несла та^ї йа пи^чу / та^ке / бу^вало ўс^ако / али бу^ло та^ке
шо і с^войу му^ку в^ідавала / бо ^зара то ўже мо^жна ў копи^рац^ійї ва^жну му^ку
ў^зати / а перши йа^ке змо^лола та^ке / с та^кого л^уди / не^н пон^імали / шо то на
коро^ваї тре^ба ва^жної му^ки //

– Кому який поверх діставався на весіллі?

– На ве^нс^іл^іі ве^рхній по^вирх да^їут мо^ло^дим / д^ругі по^вирх да^їут
ба^ткови і ма^мі / ну йак во^ни рос^да^їут мо^ло^дой / то мо^ло^дого / а мо^ло^ді
рос^да^їе там / то то^ї св^ії да^їе а то^ї св^ії да^їе ба^ткам / а ни^жній р^іжут на ко^мки
і рос^да^їут л^удим //

287. – Як замішуєте тісто на хліб?

– На хлі^б жи^тн^ії ми ви^роб^ла^їем со^їб^і та^ке к^істо к^вас^не // ки^да^їец^а
то^їе к^істо / ку^сочок д^рожд^іу / нас^іва^їем му^ки / сам^пе^нрет м^іша^їем му^ку /
к^іп^їятком за^пару^їем жи^тн^у му^ку // жи^тн^а му^ка та^ка з^мели^ни так по^гру^бо /
ми йі^ї пар^їм / по^ус^тойт^і тро^ха // то^їд^і пр^ости^гни / ви^лива^їем к^істо то^їе

квасне розм'ішани з др'іжд'ами і до'с'івайем муки питл'ованойі / но / називайец'і чорна трет'іі сорт / першій сорт мука / другий сорт с' крупки / а трет'іі ўже така чорн'іша / то ми по'м'ішуйемо хл'іп / за'м'ішуйем так по'густо / поси'пайем з'верха мукиц'ом / і во'но кисни зо дво зо три ча'са / вики'сайе / то'гда туйу 'саму муку пусл'ідну бирем / м'ісимо / м'ісим два ча'са / т'ашко 'дужи хл'іп м'ісити / бо в'ін з житним // прамо рука вит'агайец'а аш так т'ашко м'ісити / і тра два ча'са м'ісити / бо йак ни 'вим'ісиш два ча'са / то хл'іп буде липк'ій / 'сол'і добаўл'айем / то 'легши т'рошки м'ісити / йак'шо ол'ійі ўл'айем / то'ди с'тавим 'тожи два / три ча'са во'но п'іт'ходи / поўна / ў нас так'і 'нецки бу'ли / так'і 'видолбан'і з дере'ва / так'і по'доўгас'т'і / 'нецка називалис'а / ми ў тих 'нецках м'ісили хл'іп // бо 'зара ўже п'іс'л'а тойі репрес'ійі йак'іс' 'вишли каструл'і / миски / а то'д'і ни 'було тако'го / і ўже йак 'викисни хл'іп / ми йо'го виробл'айем на с'т'іл // с'телим та'ке ў нас йе покри'вало та'ке полотн'ане само'робни полот'но // поси'пайем муком / виробл'айем к'руглій хл'іп / ў п'йецу го'рит / а хл'іп п'іт'ходи / і ми то'ди ўже ў п'йецу наго'р'іло / ми повигор'тали ўс'і вугл'аки з п'йеца / то д'іти ка'зали / шо 'мамо / да'ти нам хл'іба на вугл'аках / 'печиній на вугл'аках / то ми вигор'тайем чистен'ко / та'ка коц'уба йе спиц'іал'но 'доўга / вигор'нули і лопата та'ка йе дириўл'ана з'роблина / доўга 'ручка / с'тавим на лопату тої хл'іп // во'диц'ом 'руки ма'чайем ў 'воду і йо'го так 'гарно за'глажуйем / а то'ди 'пал'ц'ами так к'рушка 'робим йак к'в'ітку / і в'ін 'дужи 'гарній ви'ходи // та'кий йак 'йапко / пи'чеч'а ў п'йецу два ча'са // сох'ран' Гос'под' 'вит'агнули ско'р'іши / бо буде липк'ій / т'раба шоп в'ін два ча'са 'вистойаў ў п'йецу / вит'агайум з п'йеца / вап'йат' масти'мо во'дом йо'го / або 'робим та'ке с крох'мал'у так к'іп'йат'ком крох'мал' / барабол'аніі крох'мал' 'робим / за'паруйем і масти'мо / і в'ін 'дужи блиш'чиц'а // 'дужи 'гарній хл'іп / і так ми вип'ікайем хл'іп / пиро'ги 'тожи м'ісимо на дро'жах // то'ди рошч'ин'айем чи мо'ло'ко пра'жини / йак не'ма мо'ло'ка / то с'ирватка / або к'іп'йати'мо 'воду / шо во'на т'роха прости'гайе і ми на т'і вод'і м'ісим / з цукром во'на зак'іпит / во'но 'дужи 'добри / ше 'луче йак на мо'ло'ц'і пи'роги / ми 'тожи йіх м'ісим / во'но п'іт'ходи / наробл'айем так'і

катул'очки на ст'іл'ниц'у / во́ни п'ітход'ат / ми то́ди начин'аєм чи с'иром / чи по'в'ідлами / чи йапками / чим майем / і то́жи скла́даєм на с'т'іл'ниц'у // во́ни п'ітход'ат / ми то́ди по од'ному скла́даєм на дечко / пиро́ги пири́машч'уємо о́л'їею / бо во́ни зліпну́а / шо по'том розлу́пити не" го́дин // дужи гарн'і пиро́ги по'лу'чайу́а // так'і висок'і / пухнас'т'і / пиро́ги пи́чу́а ў п'їецу п'ї́тора ча́са / часом час і двац'іт' міну́т / а йак ви́ликих наро́бим / бо ш ни́ма ча́су / то п'ї́тора ча́са пи́чу́а пиро́ги // йак ўже за́гн'ітило́са ў п'їецу ми накривали так'і пап'і́р'і бу́ли / ну так'і йак з лап'ш'і // та́ка бу́мага ма́сл'ана // ми накривали / бо йак ми накр'ї́єм / то дужи зго́рат / бо ш ни́ го́дин ўга́дати так шоп йа́грас і спик'лос'а і сирове не" бу́ло // чу́т' б'і́л'ши напали́ш / то во́ни смал'а́а / а ко́ли накрива́єм / то во́ни так'і рум'н'ан'і поро́ги / вит'а́гниш з п'їеца / помасти́мо тро́шки з цу́кром во́дичку засо́лодим / помасти́мо / во́ни так бли́шчат / з'верха накр'ї́єм / во́ни п'ідо́д'ут / так'і пухкен'к'і пиро́ги // і так ми пи́чем пиро́ги / а ва́рители пиро́ги / ми то́жи наби́раєм му́ки ск'і́лко́ тре́ба / но на чел'а́т / но ск'і́лко́ / йак ба́гато чел'а́д'і / то б'і́л'ши за́м'і́сити / шоб хва́тило / і шоб с'і ба́гато ни́ ли́шило / бо во́ни ўже по'тому ни́ бу́дут йі́ли йі́х / но так тре́ ўга́дати шоп йа́грас за́м'і́сити і зва́рити / ми / йе так'і шо ка́чайут па́л'аниц'і і витиска́ють шк'л'анком або ше чим'і́с' / а йа ўсе ро́била та́кий воз'му́ ку́сок т'і́ста / йо́го вим'і́шу / вим'і́шу до́бри ўже во́но за́м'і́шини / а йа ше вим'і́шу і то́ди та́ку доўгу́ палку́ роска́чайу / доўгу́ палку́ і р'і́жу шоп та́кво йак зла́пала дво́ма па́л'ца́ми і тут в'ідр'і́зала да́л'ши йа ўже р'і́жу на то́му м'і́с'ц'і / де йа зла́пала дво́ма па́л'ца́ми / і так по'с'і́вайу і так во́ни од'наков'і ку́сочки р'і́жу́а / йа ц'у́йу ўже по'р'і́зала / би́ру ў ру́ки / йі́х гарне́н'ко ви́качу́у / шо во́ни кру́лен'к'і т'і́йі гу́л'очки / то́ди ка́чайу на с'т'іл'ниц'і / ка́чайу ка́чалком ва́ринички так'і / то во́ни лу́ч'і так'і пиро́ги йа́гби йі́х ви́душувати шк'л'анком і то́ди ро́бити / ц'у́йі лу́ч'і пиро́ги / бо роска́чайеш гарне́н'ко ўже со'б'і ма́лен'ку ва́риничку і йак ро́бл'у пи́р'іг / то так йі́х на тих к'і́н'цо́х / де йа злі́пл'а́йу так гарно за́гина́йу / за́гина́йу і во́ни так'і зупчи́ками по'лу'чайу́а / дужи гарн'і пиро́ги / ва́реники по́ вашо́му // во́да за́к'і́п'іла / ки́дайу ў вокр'і́п і сто́йу

чи'кайу / шоп во'ни ни 'дужи ки'п'ілі / зак'іпл'ат / то'ди йа з'мен'шуйу во'гон' / в'іткри'вайу йіх шоп во'ни 'мидл'ено ки'п'ілі / бо йак 'дужи 'будут ки'п'іти / рап'тово / во'ни пус'кайут зо 'себи йа'кус' та'ку 'б'ілу / ну 'б'іла во'да 'робиц'а / а йак'шо 'мидл'ено к'іпл'ат / то пиро'ги по'ва'ру ўс'і і во'да чист'ен'ка / і піро'ги вар'ени / і во'да ў каст'рул'і чист'ен'ка / а йак 'дужи к'іпл'ат / то з'робл'ат ха'мулу з 'тойі во'ди / тре с'мал'цим / чи о'л'ійу пири'жаруйу / чи йак йе 'масло / йак йе ко'рова 'дойец'і / то і 'масло йе / і так'і ў нас пиро'ги по'лучайуц'і //

288. – Як доглядаєте за худобою?

– За хо'добою тре'ба догл'адати 'дужи 'дужи 'добри // во'на хоц' і не" го'ворит' / но во'на 'дужи ро'зумна / при'деш до хл'іва / йедна нази'вайец'а Ла'сун'а / дру'га За'зул'а / а тре'та 'Лиска / а ше ў 'мене" йе ко'билка 'Ласт'івочка / во'на 'дужи 'л'уби 'ласку / ўже при'їду до хл'іва 'Ласточка / во'на так 'муркайе / так гир'жит / шоб йі'ї по'гладити / ў'сипала 'йісти / ў'терла бура'ка / 'висипала / то'ди їду до ху'доби / йа 'сампирет ко'билку об'їду / бо во'на 'дуже" ро'зумна / при'ходжу до хл'іва / почи'наю з Ла'сун'і / Ла'сун'а ўста'ваї / во'на ше ли'жит / ўста'ваї Ла'сун'а / йа йі'ї по'мийу чист'ен'ко / жг'реблом почи'щу / ў'сипл'у 'йісти / почи'наю з Ла'сун'і / їду до За'зул'ки / а За'зул'ка та'ка б'ілен'ка / а так'і чер'вони 'латочки / та'ка 'гарна ко'рова / почи'стила йі'ї / ў'сипала 'тожи 'йісти / їду до 'Лиски / 'Лиска че"кайе зак йа до 'нейі при'їду / по'мила / почи'стила / пода'вала 'йісти / бура'ка на'терла / пере"м'ішала до 'с'ічки / а во'ни так ў 'жолуб'і тоў'чут / шу'кайут бура'к'іў / йа по'до'їїла / моло'ко проц'ідила / чист'ен'ко / бе"ру напу'вайу / начи'наю напу'вати / 'сампирет їду до 'Ласочки / по'несла йі'ї во'ди / во'на на'пилас'а / йа ше йі'ї 'дала 'йісти / 'рано 'с'ічки ў'сипала / а по'тому 'с'іна за'несла / і во'на так за мно'ў загл'адайе / 'чуйе шо йа ўже їду так гир'жит / ўже їду / но во'ни не" ў йідн'ім хл'ів'і сто'їат / во'ни о'д'ел'но со'л'бі сто'їат / їду ўже до ко'рови / на'гр'іла йі'ї пи'т'а / то ўзи'м'і це 'д'ело / за'гр'іла / по'напу'вала / випи'вайут по дв'і поўто'рашних в'ідр'і за рас / дерт' / жом 'парині / 'макух / ўс'о 'добри 'пити да'їем ўзи'м'і / ўже прої'шла 'зима / вис'на наста'йе / ху'доба ўже 'йісти не" 'хочи 'с'ічки / 'хочи ўже 'пастис'а / ми ўже про'буєм ви'ган'ати тро'ха йі'ї на

дв'ір їх / а ўже йак па'суц'а / то ўже дужи нам б'іда / дуже т'раба во'ди ба'гато /
 по'мити їх / бо во'ни за'моруйц'а // мо'локо ми зда'йем / ма'шина при'їжджайе /
 за'б'ірае ў нас мо'локо / ну т'ашк'і буў пе'р'іот / це так'і ро'ки / шо буў т'ашк'і
 пе'р'іот / нам тра бу'ло г'рош'і / за шчос' зр'обити / і му'с'ілі т'р'имати ху'добу /
 мо'локо зда'вати / а ўже л'ітом / ўже виган'али па'сти / пол'а дес' / да'леко г'нали
 ху'добу / бо бл'іс'ко не" було де па'сти / виган'айем / пасту'хи за'б'ірали /
 приган'айут / ми дес' їх при'їт'и'мо / ше дес' при'ў'язуйім / ше дес' на трав'і чи
 дес' йак де л'іто жа'ра / то ў хл'івах при'ў'язуйім / зноў тра м'ити бо тра ў по'ли
 вигнати / шоб була ч'иста ко'рова / шоп аш бл'іш'чалас'а / т'ашко нам було
 т'р'имати али ми т'р'имали / бо не" мали ш ч'ого г'рош'і зр'обити / ми с' того ж'или //
 ну ўже наста'йе ос'ін' / ўже п'іт'ходи бу'рак / бура'чин'а / ўже нам т'рошка л'екши /
 ўже йе шо да'ти ху'доб'і й'істи / го'роди т'р'имали ба'гато зе'мл'і / обр'обл'али й'і'ї /
 ўруч'ну / і ж'али і мо'лути'ли / ўс'о ўруч'ну ро'били / і ў по'ле" хо'дили ж'ати на
 жни'ва / бо ш не" було техн'іки / нам дужи то'д'і т'ашко було п'іс'л'а та'ко'ї
 ре'прес'і'ї / п'іс'л'а того ўс'ого // ху'доба наш гарна / до'йц'а гарно / т'і ми
 догл'ада'йім їх / йаг'би не" догл'адали то б не" мали // с'іно за'гото'ўл'али дес' по
 пол'ах по ро'вах ко'сили на з'иму // ў т'ім ў ко'ўт'госп'і мо'ло'тарка мо'ло'тили зер'но
 / там бу'ли со'лома / по'лова / т'рини / таке"во ўс'о / ми при'возили ху'доб'і на з'иму
 / ку'рудзу са'дили / і так ми ўзи'м'і с'ічку р'ізали на так'і с'ічкарн'і / бу'ли шо ми
 р'ізали с'ічку / т'ашко нам було / бо х'лоп'іў не" було / дес' на робо'тах бу'ли / ми
 ж'ін'ки сам'і р'ізали с'ічку / і бо'йалис'а ко'ло то'ї с'ічкарн'і / і шо по'ў'може йак
 тра с'ічки ўр'ізати / т'і му'сиш р'ізати / не" було ко'му за'м'інити / бат'ки і
 чо'ло'в'іки хо'дили дес' на зароб'ітки / дес' т'роха п'іт'заробл'али / бо д'іти / було
 т'ро'є д'іт'і / тра ўзути / зад'аг'нути / так ми с' ху'доби вижи'вали // а ко'ника
 т'р'имали / то ми ку'дас' по'ў'їхали / возика мали / при'везли шос' / за'везли / до
 мли'на ку'дас' / ў нас мли'ни бу'ли да'леко / ў сил'і не" було / дес' на друг'і села /
 Бог з'нати ку'да во'зили / т'і по'сутках сид'ілі ў т'ім мли'н'і за'к'ім з'мелиш / а то
 жорна бу'ли / на жорнах со'б'і мо'ў'лоли / та'ї во'но називалос'а / та'ка му'ка разо'ва
 / то на жорнах мелиц'а / то'то разо'ва та'ка му'ка і ми та'кі хл'іп пик'ли / а по'тому

ўже возили по млинах / ўже мали б'ілу муку / зер'но мали / а не мали де змо'лоти / так ми виживали с тоў / с тойі б'іди / дужи гори було нам / бо не мали гроші / не мали за шо купити ўзутис'а / зад'агнулис'а / то но'сили на плечех дужи да'леко на ба'зар зер'но продавали / бо тут ў се'л'і не было де про'дати / то ми да'леко но'сили на плечох / по двац'іт' к'іломитр'іў туда і на'зат п'ішки / там ўтор'гуйім йакус' ко'п'ітку ту так мали / і ху'добу ми мус'іли т'римати і оп'ходити дужи гарно / бо це наш хл'іп //

с. Клинове Городоцького району

Клинове – (до серпня 1968 року – Скотиняни) – село, розташоване по обох берегах річки Іванчик, за 18 км від районного центру і за 12 км від залізничної станції Лісоводи на лінії Ярмолинці – Чортків. У селі є млин, майстерня для виготовлення черепиці, кам'яний кар'єр. Вперше село згадується в документах за 1565 рік [4, с. 211].

Інформант: Правдива Ганна Антонівна, 1927 р. н., освіта – 7 кл.

289. – Ў' сорок пер'вому роц'і // йакого то к'інчайут ў черўн'у? // йакого то к'інчайут наўча'н'а ти'пер ўже? // йа забула // двац'іт' пер'вого / двац'іт' д'ругого черўн'а по'в'ідоми'ли нам / шо по'чалас'а во'іна // і зара ўже двац'іт' т'рет'ого н'імі'ц буў ў нас // йак ми бо'йалис'а // по'л'ами / так'во на'проч'ки на'ш'і б'ідн'і т'іка'ют са'л'дати // ра'н'аних було ба'гато // по'гип'ших ба'гато // ми хо'вайе'мс'а // поўт'ікали с хатиў // ўс'і поўт'ікали до л'оху // а так шо пер'шиє л'ох'іў було ма'ло ў л'уді / а ў нас буў л'ох / то ўс'і су'с'іди / дес' з дес'іт' хат / ўс'і до то'го л'оху // пости'лили со'ломи ў л'охов'і і хто ли'єжит / хто стар'і були і ма'ли // плачут д'іти мен'ч'і // а ми'єн'і ўже було то'д'і чо'тирна'ц'іт' рок'іў // і так т'і н'імі'ц'і на'шиє си'ло ли'шили // н'ікого ниє заб'рали / п'іг'нали да'л'ше / і б'іл'шиє ми йіх ниє бачи'єли // аш п'іс'л'а йак во'ни т'ікали на'зат' / то ми йіх бачи'єли // а по'тому ўже но' о'дин буў ў Гу'рурт'іку // а тут бур'м'іст'ир буў ў нас с си'ла //

забирали ў Н'і́мечину // то ми ў л'і́с'і / йа ў с'во́й'і т'о́т'і ў Гу́р'ут^лку // во́на жи́ла ў Ма́рхл'і́ц'і / на Ма́рхл'і́ц'і п'і́д л'і́сом т'у́да // то йа си́д'іла там ў 'не́й'і ц'і́лу з'иму п'і́т^л л'і́сом // шо 'нибу́т^л / на́пада́йут н'і́мц'і / ми до 'того л'і́са т'і́кали // 'мо́я си́с'тра / дво́йе'р'і́дна 'мо́я си́с'тра / 'мо́й'і т'о́т'і с 'того 'ро́ку шо йа / і йа / ми 'бу́ли ў 'той'і т'о́т'і п'і́д л'і́сом і так ми пи́ри'ховува́лис'і ц'і́лу з'иму ў 'той'і т'о́т'і // а на ви́с'н'і зноў ми́не бра́ли ў Н'і́мечину // ў́же 'тато м'і́й п'і́шоў за 'мени́е ў Н'і́мечину // і ми ли́шилис'і з 'мамо́й // т'ро́йе нас д'і́ти'ї // 'ма́ма ў нас ка́л'і́ка 'бу́ла // і ми за па́ти'ч'ка́ми хо́дили до л'і́са / з му́ту'зочка́ми // 'ду́жи'е 'т'ашко 'бу́ло 'жи́ти // ми б'і́дува́ли / ко́ло'сочки зби́рали / 'йі́ли // сти́р'н'у зго́р'тали // ви́кос'ат пши́ниц'у / ми 'ту́йу сти́р'н'у шкра́бали / но́сили ви́ретами до́дому / шо́б на з'иму па́лити 'бу́ло // ни́е 'мали шо 'йі́сти // ко́ло'сочки зби́рали // шу́цмани стр'і́л'али ў нас // ў 'пол'у за го́рами / ту́во 'коло ш'ко́ли / 'поли́е 'бу́ло / ну то во́но і йе / бо ти́пер до́датки три́ма́йут / а то 'бу́ло 'поли́е та́ке // го́рох бу́ў пу́с'і́яні́й / ми п'і́шли ў то́й го́рох за́л'і́зли // йак с'та́ли по нас шу́цмани стр'і́л'ати / ми ў ро́ви / по го́родах по́хо'валис'і // ў'с'а́ки'е 'бу́ло // 'ду́жи б'і́дува́ли за н'і́мц'а / 'ду́жи б'і́дува́ли // ба́гато снара́д'і́ў ли́шили по пол'ах н'і́мц'і / д'і́ти'ї ба́гато по́р'озри́вало ў 'наш'і́м си́л'і́ / бо х'ло́пчи'ки і́шли розби́рали ти́ снара́ди // то на ку́сочки з них зби́рали з'е́ тих д'і́те́й по 'пол'у // пла́ч // при́ходи́ли / ў́же йак н'і́мц'а п'і́гна́ли / то ў́же нам т'ро́шки розві́дн'і́лос'а // ў́же то́во / ў́же хо́добу заби́рали ў л'у́де́й // ко́рову заби́рали / а то го́дувал'ни́ц'а 'бу́ла // ни́е 'бу́ло шо 'йі́сти / то хот' мо́локо 'бу́ло // а ту н'і́мц'і заби́рали // кри́к / заво́д'ат л'у́ди / пла́чут / кри́чат // заби́райут хо́добу // стр'і́л'а́йут ў си́л'і́ // ти́ так ми 'жи́ли // по́том ў́же йак при́шли 'наши́ / то ў́же 'ду́жи'е ве́'ли́к'і на́логи на́ложи́ли // 'ду́жи'е ро́били 'т'ашко л'у́ди // ко́пали / но́гами ко́пали // ко́ровами во́рали // ше ў 'кого ли́шилас'а ко́рова / те́й за́прига́йе ко́рову // во́рат / с'і́йут / ко́пайут но́гами 'земл'у // с'і́я́ли шо́б 'бу́ло шо 'йі́сти // ше то́ди 'бу́ло т'ро́шки йі́на́кше // то ў́же 'бу́ло шо 'йі́сти // ў́же 'наш'і́ так нас не^н во́б'і́жали / ў́же ми розро́б'лі́лис'а // ў́же ми ко́рови в'і́т^л ти́ел'а́ток // бо н'і́мц'і і́ йа́ке поро́с'а йе ни́ви́лике ў х'л'і́ўчи́ку і 'того ў'з'а́ли за́р'і́зали // ку́ри ру́бали / ў'с'о 'йі́ли // а ў́же при́шли 'наши́

б'іл'шовики / то ўже было трошки йінакшиє // а ўже по^утому л'учиє і л'учиє / ўже
ст^ройіли // побите було ўс'о дужиє // снаради / наши йак г'нали н'імц'а / то
снаради р'валис'а на г'ородах // там йа коло ш'коли жила ў ти хат'і // йі'йи т'іпер
ўже повалили // то на г'ород'і роз'ірваўс'а снарат^н // повиб'ивало в'ікна ў хат'і /
ми пол'агали на земл'у / поховалис'а / то нам н'ічо ни було // ни було до'рог'іў //
то т'іц'ко добра шо наши сиєло ни пострадало // а виєсна / болото // туду на
Сатаніў / с'уда на Гу^орудок н'імц'і т'ікали // а наши в'іци б'іут нав'іўс'а
гарматами / аш в'ікна вил'ітайут так б'іут // ўже тоди ми т'ішили так / йак ўже
наши в'игнали тог'о н'імц'а // йаг'би буў н'імиц / то йа ни знайу / шо ми би були
робили // били нагайкама // а наши то ше г'ірш'і були шуцмани / бо били л'удеі
// н'імиц прикажи шо там тоїво / а вони б'іут // н'імиц один буў ў Гу^орут'ку //
к'іл'о йіх там // три / чи приїди с'уда рас на м'іс'ац' ў сиєло / а бур'м'істр
скажиє шоб знушатис'а над л'уд'ми / а ти шуцмани даваі бити // тії так ми жили
// так моє д'итин'ство прошло // і так моє ўс'о // т'іпер д'іти ниє знайут г'ора //
ниє знайут г'ора // н'іх'то ниє знайє // т'іпер дужиє добриє ж'ити // ми ниє мали ў
шо од'аг'нутис'а // ниє мали ў шо ўзутис'а / босиі хо'дили / воби'вали ноги // і на
горп^б повозишс'і т'роха гола / боса / і на п'іец до хати // а т'іпер ўже дужиє
добриє ж'ити // но ўже нима коли ж'ити // хот' пу'хо'вали чолов'іка р'ідного /
пу'хо'вали з'ат'а // лишилас'а з доч'койу / тії мин'і добри // моїа Тон'а дужиє
добра / жалуйє ми'не / не^н даїє ми'н'і н'ічо робити // йісти ўс'о застаўл'аїє /
шоб йа йіла // тії добри мин'і //

Інформант: Орлової Євгени Захарівни, 1931 р.н., освіта – 2 кл

290. – *Розкаж'іть, будь ласка, як ви дівували.*

– Дужи ў вилик'і б'ід'і // іде пер'вого майа // ми ранен'ко п'ішли ўс'і
зб'ірати барабол'і ў колгосп // бо дужи хочим пер'вого майа по во'тн'і / бо
музыка буде г'рала коло клубу // ми т'іійі барабол'і зб'ірали ў голод'і ў холод'і
д'іўчата // позб'ірали с'мо т'іійі барабол'і і б'іжімо до^удому с'коро / бо музыка
г'раїє коло клубу // ми приб'ігли до^удому / чи йіли чи ми ни йіли // йа ни

знайу чи йа йіла чи йа ни йіла // но йа с'і с'коро з'іб'рала і гаїда на музику // приходим на туйу музику / а то йаг'рас м'і було першого майа // таї б'іди // т'ійі х'лопц'і ўс'і пол'агали живо'тами до зимл'і таї ли'жат // таї нас ни би'рут гул'ати // а ми д'іўчата д'ужи хочим гул'ати // йа го'лодна / но йа гул'ати хочу // таї би'рем д'іўчина д'іўчину / таї би'рем гул'айемо // а шо будем ро'били // таї ка'жимо / шо бис' ви пол'али ни поўста'вали // ви чо ни гул'анийети до тих х'лопц'іў // а во'ни ли'жат / бо во'ни йісти хочут // ну таї пири'були то'йе першого майа // музика т'рохи пог'рала / пог'рала // теї ро'з'ішлис'мо до'дому // таї чи йа мала шо ви'черати / чи ни мала шо ви'черати / но йа нагул'алас'а // і пол'агали с'пати / а р'ано зноў брига'д'ір пол'іт хату // гаїда зноў / бо т'рактор вивораў бара'бол'і // зноў ідемо до тих бара'бол' // зноў зби'раємо // та'ке на'ши жит'а // а жни'ва були так'іво // дос'в'іта дес' ў ш'тири часа ўста'ваїти ўй'азати йач'м'ін' // ми стали ўй'ажим ми йач'м'ін' // це ўже ўс'ом ланком // поўй'азали ми йач'м'ін' // приїшли до'дому // хто майе маму в'ипалиў / пугу'б'ідаў // а хто сам / хто йо'му в'ипали // ўже кри'чит гаїда жито жати // ўруч'ну сир'пами // бош жито // ўже ўс'і ідемо на жито // бош жни'ва // йагоди / тайа йагод'анки со'б'і би'ре ў каструл'ку ў кошик // тайа того би'ре / тайа того би'ре // ідемо жати жито // а ти'перички н'і'хто ни хоче жати того жита // н'і ўй'азати // ўс'і хочут шоби йім ма'на ішла // і хаї во'ни ка'жут / шо слава Богу / шо зара / та йак то йа ўже ста'ра / то йа с'а т'ішу / шо мойі д'іти так ни б'і'дуйут // шо мойі д'іти зара ўс'і робо'ти робл'ат // йак во'ни ни пулу'чайут грошеї / ну° во'ни пулу'чайут // а ми на трудо'дн'і ро'били // ми ни пулу'чали н'і'чо // н'і гро'шії // о'то т'рудн'і // проїшли ц'ілії р'ік / п'ітшчи'тали нам трудо'дн'і // о'то т'іл'о і т'іл'о на трудо'дн'і гро'шії заїшло нам // вот за ц'ілії р'ік йа заробила пиркал'ову хустину // Божи / йа с'і т'ішу / шо йа купила пиркал'ову хустину / ма'ма ми'н'і купила // а ти'перички шчо'м'іс'ац'а да'ваї босон'ішк'іў д'іт'ом // да'ваї куртку ко'жний р'ік // а йа с'во'му ма'лому ўже була // ўже йа в'ідана була // і купила с'во'му ма'лому таки'во п'ін'жак // в'ін ви'ликиї зара чу'оло'в'ік / завуч ў ш'кол'і // то в'ін з друго'го класу ў т'ім п'ін'жа'кови кончи'ў аж до в'іс'ми клас'іў // і ў

тим п'ін'жаку ходиў // таке пал'іто / таке со^вб'і було // а зара шо с'і роби // ўс'о хвати //

291. – Отипер хочу йа росказати йак ми ко^лис' дружили // дружин'а таки^во було // їдемо копати барабол'і // али приішли ми в'ід барабол' / ўс'о копайем і сацимо // приішли ми в'ід барабол' ўже і їдем тожи ў клуп^б // бо ўже так йак то по воін'і / так йагби було ўже трошки в'іткрито ўс'о // приходимо ми ў клуб і йа познакомилас'а з хлопцим // хлопци с'ім рок'іў служиў ў матросах // ўже кон'чилас'а воїна / воіни ўже поприходили до^дому і йа з ним познакомилас'а // і вот ми с'і женимо // кажи в'ін до мени / шо йа приїду ў старости до теби заўтра // а це заўтра / то це виходило ў пйатниц'у // а йа прихожу до^дому таї н'іц мам'і ни кажу // ну думайу си воз'му / першиш ў хаг'і глина була / п'ідлоги ни було // таї витру лишки чисто до глини до зимл'і / бо воіни чорн'і // таї стала / таї витирайу т'ійі лишки // а йа ўже йа на другий ден' витирала т'ійі лишки // шос' су^вб'і йа думала / думала і надумала // йа витирайу т'ійі лишки // али приходи наш голова с'іл'ради // йа так би с'і ни прошт'рафила н'іде // на роботу хожу ланко^вом і ўже чос' в'ін приішоў // чож в'ін хочи // али в'ін приходи таї кажи до мени / а мама де // а йа кажу дес' на двур'і / худобу заган'айут // бо була ко^врова і йалиўка // а в'ін кажи до мени // ану закличти ми н'і маму // таї йа биру кличу туйу маму // мама приходи до хати / а в'ін кажи / шо ви робили // а воіна кажи / шо ўже хо^вдобу нанич заган'айу // а ми приішли ў тилиц'у купити // а воіни кажут / н'е // то ни йа продайу / то^в су^сіда продайе Штифан'іна // та н'е йа таки чуў шо то ви продайети туйу тилиц'у // а воіни таки ше // таш н'е // худ'іт / худ'іт до Штифан'іни / воіна казала шо буде продавала // а в'ін засм'іяўс'а // а йа чуйу шо воіни так балакайут // но йа ни знала шо то в'ін ў старости приішоў // думайу голова с'іл'ради / то чо в'ін би до мени ішоў // в'ін приішоў по йак'ім'іс' дел'і // ну таї ўже по^втому в'ін стаўс'а с'м'ійати // і кажи таш ми хочим цуво тилиц'у купити // а йа с'і догадала // думайу йа // м'іі чулу^вік роби ў с'іл'рад'і // приішоў з матрос'іў і стаў ў с'іл'рад'і робити ф'інагінтом /

г'рош'і зби'рати // ну а в'ін ў с'іл'рад'і / таї ўже там |разом / во'ни ро'били / таї ўже так //

292. – Та йа ўже приїшла / а в'ін |кажи / шо ми |хочим ци'во куп'іт' / ти|пер зби'райу / йа'к'іс' ўс'іл'ак'і |гос'т'і то'то / тої бу'де мого'рич / а йа н'іц не" |майу / таї шо |кажу / таї ўже би'ру таї |кажу / а / то'то |Іван йо'го при'слаў до |мене" / тиї ўже в'ін |думайу / шош то |йісти |дати йім? / а в'ін н'ічо / |йаїц'і йе / на'жар / ўже ска'зала йа |мам'і / ўс'о йак во'но |має бу'ти / шо то |Іван Ор'лоў |хочи ми'не св'атати / а во'ни |Божи / а то шо |йісти |дати? / а йа |кажу ви з'най'єти шо? / |йаїц'і йе / воз'м'іт во |йаїец ў'жарти / таї ўс'о / таї шо бу'де / тиї так і з'робили / ко'рова бу'ла / зам'ішали |сира зо смитаноў / ў'з'али |йаїц'і ў'з'али мо'локо зо смитаноў / во так'і |були старос'ти / таї в'ідаламс'і / |али чо'лов'ік ў с'іл'рад'і ро'биў / ше н'іх'то |музики не" наїмаў / а в'ін ў с'іл'рад'і ўже |роби / тиї так ўже йо'го ўс'і там пос'лухайут / таї ў'з'али / тиї |кажут до |него |Йі'вани / музи'канти / |Йі'вани ми бу'дем |г'рали ў |теби на в'іс'іл'у / |музика / ше |труби |були стар'і / не" |тайак |зара коро'пки |г'райут / а |музика / вот то ўже ў нас в'іс'іл'а / і вот |музика |г'раїе / |Божи / б'і'жат / б'і'жит се"ло / ди'витис'а мо'лодеї |іде до мо'лоду'хи / бош |музика |г'раїе / ну таї таки'во |наше бу'ло в'іс'іл'а / та'ке там бу'ло |тойі в'іс'іл'а / да'ру'вали куп'іі'ки / ки'дали на тар'ілку / хто маў / хто не" маў так |ішоў / таї по'жи'нилис'мос'а / |д'акувати |Богу / |т'роїе д'ітиї |майу |хло'пц'іў / три си'ни / ўс'і'мом си'нам йа |дала ос'в'іту |вишчу / і ўс'і си'ни |робл'ат по ро'ботах / |йі'ден ін'жин'ер по ст'роїки / но йо'му не" ў'далос'а / в'ін |ду'жи ми'ч'таў |бути |л'оч'иком / но в'ін |слу'жиў ў |Гир'ман'ії / і в'ін з |Гир'ман'ії бу'ў рад'гос'пут / і |кажи до |мени шо / |ку'пи ми'н'і зо дв'і |пар'і час'іў / таї йа |ку'пила йо'му зо дв'і |пар'і час'іў / таї |думайу |може ше шо'с' там со'б'і |ку'пи / йа'к'шо в'ін |про'дас'т' / таї |ку'пи со'б'і |може йа'кус' там во'де" |жину / а в'ін |про'даў |т'ії час'і / ў'з'аў |г'рош'і / і в'і'д'разу з Н'і'меч'ини / по |йі'хаў на Ле'н'ін'грат / ми'н'і н'ічо не" |кажи / ч'ік тої |клад |йе / шо ўже бу'ду ка'зала з |арм'ії / а йо'го не"ма / |Божи йа |плачу / йа |ходжу |пи'тайу / шо та'ке / н'і п'іс'ма не"ма / н'і н'ічо'го / в'ін ў |Л'і'н'і'рад'і |посту'паў на |л'оч'ика / і шо там в'ін |два'ц'іт' ден' бу'ў / і не" |стало йо'му шо'с' сто |про'цент'іў ну |одного

процента глазу / во чий / не стало йому шоп в'ін буў стопроцентовий / і ўс'о / зв'ілишили його / с того / зв'ілишили його / в'ін с тойї Линінграда / мае туйу копію і йиди і той ў Харк'іу / а в'ін до арм'ійі ўчиўс'а ў техн'ікуму / ў нас такі ў сел'і / і йих трох післали ў той Харк'іу ўчитис'а там суб'і по машинах / по ўс'ім так'івом / і в'ін в'ідразу поїїхаў ў Харк'іу / в'ін там ў в'іс'ку побуў шос' три м'іс'ац'і / ўчиўс'а / забрали його ўже ў арм'ійі / в'ін поїїхаў ў той Харк'іу / в'ідобраў докуме"нти с того техн'іку / і подаў докуме"нти на інжин'ера стройг'ела ў інст'ітут / і ўс'о / там ўже його приїмили / в'ін приїїжайе додому / йа кажу / на те де ти буў? / ўс'і д'іти поройїджжали / на те де буў? / а в'ін кажи / йа ўже ў Ле"н'іград'і буў / йа ўже ў Харков'і буў / йа в'ідобраў ўже с техн'іку докуме"нти / йа кажу / Божи / на те де ти пер с'а д'іне"ш? / йа в'ідобраў і подаў ў інст'ітут стройг'ел'ний на інже"нера / во так мойї д'іти сам'і с'а ўчили / н'і п'ітп'лачувала н'і н'ічо не" робила / саміі молочі йак ў Каминиц поступіў ў с'ел'с'кохаз'аїствин'ім тожи на машини / на трактора / зара роби на завод'і ў Волочиску / завод С'іч / і так с'і д'іти мойї робл'а по роботах / но цеї сама старшій шо ўчиўс'а ў Новоушиц'і / в'ін приїїхаў з арм'ійі / і пов'іс' свої докуме"нти ў Кийіу ў академ'ію / і подаў докуме"нти ў академ'ію / подаў ў туйу академ'ію / шос' буў дв'і не"д'іли ў т'їі академ'ійі / і тожи йому шос' не" стало што процент'іу / чи бал'іу не" стало / йему порикоме"ндували шо / і два бали йему не" стало / шоп в'ін поступіў на стаціонар / йому поре"коме"ндували шо с тими балами поступаїти по завочному / ми вас приїмиме / і в'ін так с тими балами поїїхаў додому / буў ше шос' дв'і не"д'іли / приход'а докуме"нти / по жалоста поступаїти по завочному / в'ін поїїхаў поступіў по завочному / в'ін кончиў академ'ію / зара робит ў уч'іл'ішче викладачем / вотак мойа ж'із'н'а була б'ідова / вам ни тре казати //

Інформант: Петура Євгенія Антонівна, 1927 р. н., освіта – 7 кл.

293. – Над л'уд'ми / а ти шуцмани даваї бити / тиї так ми жили / так мое дитинство проїшло / і так мое ўс'о // ти пер д'іти ни знають горе / ни знають

гора / н'іх'то ни знайе / ти пер дужи добри жити // ми ни мали ў шо од'аг'нутис'а / ни мали ў шо ў'зутис'а / боси хо'дили / вобви'вали но'ги / і на горп по'возише'і т'роха гола боса / і на п'їец до хати // а ти пер ўже дужи добри жити / но ўже ни'ма ко'ли жити / гас прувели / дужи добри / хочу ўже жити // хот' пухо'вали чоло'в'іка р'ідного пухо'вали / з'ат'а / лишилас'а с доч'койу ти' ми'н'і добри / мо'я Тон'а дужи добра / жалуйе ми'не / ни да'їе ми'н'і н'ічо'го робити / йісти ўс'о застаў'лае / шоп йа йіла / ти' добри ми'н'і //

294. – О / сестри / сестри / добри вам / му'ї гу'лупки моло'д'її / бо вас ни лайут' і ни б'їут' / на тан'ц'ах в'иросли чу'ж'її / виш'тайтіс'а йак т'і ж'м'її / а мати'р'і руб'лі да'їут' / за них ви сестри і живите / а мо'да ва'ша / Бо'жи / Бо'жи / на шош сп'їдниц'і т'і по'хож'і / і та'ких н'іде не" бачи'ў св'іт / там видно ўс'о тво'р'ін'а Бо'жи / апинди'ц'іт / ридику'л'іт / там видно с'пинку і жив'іт / там видно го'жи і не" го'жи / гу'сар'к'ї чоб'іт до ку'л'ін / а п'іт о'чима син'аки / на го'лов'і ко'пиц'а с'іна / м'як'і ган'ч'ірки та чу'лки / а о'чи ва'ш'і син'і / б'ілі / йак'іс' кра'плиночки на т'іл'і / не" в'іру с'ерци шо це ви / ма'бут' йа Бо'жій св'іт по'кину'ў / і з'нову л'аг у домо'вину / не" мо'жу се перенести / шо в'і із се'би сестри мил'і чорт'і'ў ро'гатих поро'били / та'ї ше ч'іпл'айети фост'и / йак'би йа м'іг перем'інити / вес' Бо'жій св'іт на св'їі на'м'іт / зро'би'ў би так шчо'б добри жити / ос' йа вам ска'жу на'прим'іт / ста'ви б смитано'у сто'їали / з ли'м'ішки бу'ли пир'ішки / по них ва'реники пли'вали / сма'ш'ні / гара'ч'і / хот' ку'ди / за'м'іс'т' дире'ў рос'ли б ко'убаси / а ко'жна дин'а барил'це / зим'ла бу'ла б с са'мо'ї каш'і / та'ї посма'л'ц'ована сал'цем / ус'аку зиму скасу'ва'ў би / ў ме'не" бу'ла би вис'на / про дошч н'іх'то не" спо'мина'ў би / і с'вато бу'ло би шчо'д'на //

295. – Йак у церкв'і о'дин д'ак йе'жи лиш с'п'ївае / ста'ра ба'ба у кут'ку ма'ло не" ўм'л'ївае / от на'лази'ўс'а рас д'ак / до не'ї про'бра'ўс'а / чо'го пла'чити ви так? / ста'ру запи'та'ўс'а / йак не" пла'кати ме'н'і / ста'ра ба'ба ка'же" / ко'ли ме'не" го'лос ва'ш аш за с'ерце ў'їажи / так ко'лис' мо'їа ко'за на ви'ду кри'чала / йак так йі'ї св'іжи'на п'ідло розри'вала // то йа та'ких пис'меник'і'ў зна'йу / чи'ка'ї / Котл'аре'ўско'го / Ени'їда / но се не" росби'ре //

296. – Пйаний зоопарком кругом носа пхайе / бачит' ў кл'іц'і бегемота / аш з нуд'ги поз'іхайе / подивіўс' пйаний на н'ого / таі за серце з л'аку / не" даі Боже мойї ж'іц'і отаку морд'аку //

297. – Заколюў свін'у Микита / зв'іри'на лоскочи н'іс / шоп кобаси замочити первачку су'с'іт прин'іс / с'тали чарочки кружл'ати / п'ітгл'ануў зіленіі зм'іі / і ув'ішла чужина ў хату / і здихнула / с'в'іти м'іі / шчо ж т'іпер мин'і робити? / йак боротис' с' таким злом? / на стол'і хропе Микита / а су'с'іт ўже п'іт стол'ом / йа думала в'ітпочину бо не"ма свін'і ў се"л'і / т'іпер бачиш чорт п'іт'сунуў / йіх у хат'і ўже аш дв'і //

298. – Запитаў малиі онук у д'ід'і Йе'гора / чо'му ў тебе такий н'іс? / наче пом'ідора / д'ід даў в'ітпов'ід' таку / на таку мо'року / піў багато і до'даў то'матного соку //

Інформант: Шовдра Надія Миколаївна, 1939 р. н.

299. – Вот д'ітино йа хочу распов'істи / росказати про першу / йа'ка була медицина на се"л'і / і йа'ка медицина була ў 'город'і / і кругом / йа проробила ў ц'іі мед'іцин'і т'риц'іт' 'рок'іў / но такої бизв'ітпов'ідал'нос'т' і такога бардаку ше не" було то'д'і / перши ми мали ў'с'ак'і мед'ікаме"нти / а робила йа ў род'ом'і аку'шеркойу / ми мали ў'с'ак'і м'ед'ікаме"нти / нам давали / нас снабжали / ўсе це ми мали / зарас дивис'а йак заслабни хто не"бут' ў се"л'і / йакшо не" завезиш / не" запла'тиш сто рубл'іў / хто те"бе пост'орон'іі завези? / то та л'удина пом'ре / рас / а д'руги поми'райе шо не" можи купити со'б'і 'того л'ікарства / перши тако'го зо'ўс'ім не" було / л'уди мали медицину гарну і во'на була на ви'соко'му уро'ўн'і / ну мало чим посту'пала закордон'іі мед'іцин'і / тайак 'зара / а 'зара шо не" майеш / ўрубаў ногу / су'с'іт / не" майе л'ікарст' / з'начит' не" по'йіди в'ін апсол'утно н'ікуда / бо н'іх'то йо'го не" по'везе / в'ін не" майе чим зави'нути / ни майе за шо купити / ў ко'жному се"л'і перши були хати / фел'шерскоак'ушерс'кий пункт / там робили л'уди / і заўжди ўсе приї'жали т'і шо з рай'ону / при'возили по'ўно мед'ікаме"нт'іў на с'кору пом'ощч / 'зара ў се"л'і

зоу'с'ім не^нмає / ну од^ного у'коли не^нмає / ну од^ного у'кола / йе таке
напр'і'м'ер / зара та'ка по'ра по горо'дах с'уда туд'а / шо ўку'сила о'са / тре'ба ш
л'у'дин'і за'вести у'кол / шо з'робиш / і на ме^нд'пун'т'і не^нма і тут не^нма /
апсол'утно не^н укомплі'коване / апсол'утно не^н укомплі'коване / таї та'кії
ніс'кії зарас 'урове'н' знан' ме^нди'цини / чо ш ми з ва'ми бой'мос'а і ўс'о ка'жим
ко'рупц'ія і ме^нди'цина? / ко'рупц'ія і ме^нди'цина / та во'на бу'ла і бу'де та
ко'рупц'ія / бо не'у н'іх'то не^н інте'ри'суйц'а зоу'с'ім / н'і с сторо'ни при'зидента
/ н'і прим'єра / н'і голо'ви Ве'рхоўної Ра'ди / ну шос' г'лухо ўс'о / йак мо'жи
прац'увати пунт йа'кії не^нмає н'і од'ної ам'пули чи л'ікарні йа'кії не^нмає
ам'пули на с'кору по'мошч? / таш л'уди т'і при'ї'жайут / нис'кії 'уровин' знан' / за
перши ми ўсе йіздили на курси / куда х'очиш / і ў Лин'ін'град мог'ла по'їхати / і
ў Моск'ву / і ў Кий'ї / ну Сара'тоў / тут з'в'іти до нас при'ї'жали св'і'тила на'шої
на'уки / ў йа'ких мо'жна бу'ло шос' спи'тати / шос' по'радитис' / толком в'ін
ро'спов'іс'т' / а зарас шо / н'і'кого н'і'де / при'їди од'ин с то'го рай'ону чи с
облас'т'і / пого'вори / таї ўс'о / а шо с то'го шо в'ін го'вори? / ну на'шо нам то'го
го'ворин'а / йак ми не^н мо'жим з'роби'ти то'го ўс'о'го шо ми з'нає'м і бачим / і йак
нам перши бу'ло / при'де / хтос' спи'таў о'хоро'ну мате'ринства / за ж'інку / йа'ка
би'ре'мина / хтос' спи'таў / дру'гій ўрач спи'таў / дру'га с'лужба пи'тала за о'хоро'ну
то'ї д'і'тєї мален'ких / йа'к'і на ко'жних пун'ктах / а зара йа не^н бачу шо'п так
роз'ї'жали зарас / но і нис'кії 'уровин' знан' че'рис то шо ў ме'дисти'тутах ў
ме'дучили'шчах так йа'когос' не^нма по'ратку / прац'уйут л'уди / і пу'ст'упайут
д'і'ти тих йа'к'і майут ве'ли'к'і г'рош'і / не^нмає г'рош'ї во'но не^н по'ступит /
нав'іт' та ди'тина мо'жи і во'на ро'зумна зо се'м'ла і ўс'о з'нає' і ўс'о бачи тиї ўс'о
має / але' шо с то'го / бо во'на не^нмає г'рош'ї / і не^н годна н'і'куди по'сту'пити /
от вам і та'ке / то мо'йа думка та'ка'ва / думайу та'ко со'б'і / ме^нн'і ўже с'е'мс'ат
л'ік / ме^нн'і ўми'рати по'ра / а ше со'б'і за'думуйс' ну шош бу'де п'іс'л'а нас / ну
шош п'іс'л'а нас йак ми так / ну йа'кос' не^н правил'но їдем на'пеўно / про'падут
наш'і д'і'ти / про'падут наш'і ў'нуки / зви'чаїно ў вир'хах хто ро'би ў ц'її ме'ди'цин'і
/ ну за'бис'печиний в'ін не^н буди бо'йатис'а // при'ї'жайут ў л'ікар'ну облас'ну /

заходиш / чи йак ў району / і тоўб'і кажут опи'рац'іа с'тойіт тайа п'іўтори
тис'ач'і тайа два с половиною тис'ач'і / тайа тис'ачу / а те шчо залежно йака
була хвороба / о / так йа тоўб'і дитинко хочу сказа'ти / шо сн'ац'а ми'н'і просто
дн'і ц'і / коли йа ро'била / коли при'ходила на ро'боту / коли нам ро'сказували
шос' но'в'ітн'е / йакес' шос' хтос' пов'ідаў / а гово'рили приї'жали спиц'іал'істи
з район'іў / з облас'т'іў / с Кийіва / о / тоўд'і можна було шос' з'нати а зара
буквал'но / посту'пайут д'іти / т'іки тих бат'к'іў хто мае' дужи ве'лик'і ше рас
поў'тору'ю і кажу туб'і ве'лик'і грош'і / і казала / казали / шо викорин'ат тої
курупц'іу / та не' будут во'на тайа курупц'іа засаджана ст'румо'ю по'шована /
не' буде' / во'на була / йе і буде і проц'іта'є / отак йа тоўб'і ро'сказала дуже"
коротко / шоп там почи'тали / послу'хали л'уди т'іі йака' мо'я думка / л'удини
йака' проро'била б'іл'ши т'риц'іт' рок'іў / пен'с'іі ніз'ен'к'і / ж'ити не'ма так йак
дуже" доско'нало / і нашому на'роду і пе'нс'іо'нерам / а там ў осно'ўному ўс'і
хво'р'іют / пушт'і пе'нс'іо'нери / і л'уди ўже пе'ўно по'хилого в'іку / л'уд'ам ўже
пере'д п'ядис'ат п'ят' рок'іў / отак дитино'чко / сказала тоўб'і і ўс'о буд'
здо'рова //

Інформант: Котнюк Ганна Леонтиївна, 1924 р. н.

300. – *Що ви пам'ятаєте про війну?*

– Йа була на тригу'дов'і / і т'іі л'уди / д'іти вам'нашо' тої' каже ро'боти /
поб'ідит' Кийіў / таї Май'ориха Маринка / Ганка Федуниха / там при'шли до'дому
/ таї до' того' до'му / до' Сатана / ше їду' п'ішки з' В'іт'ом / йа при'шла то забрали
хло'пи на во'їну / За'хар ну ўс'іх ўс'іх б'рали то'ди тої' но'чи / об'яв'или / ўден'
во'їна на'чалас' а ў' Кийев'і там ў п'ят'ім го'дин чи шо' ранку / побом'биў' Кийіў / а
ў два'нац'іт' го'дин но'чи ўже б'рали с'их' наших на' в'іїну / і так во'їна на' зон'і / тиї
ўже при'шоў' тожи' такії шо ў' жни'ва / ў' липн'у м'іс'ац'у тої' н'імиц' /
пороз'бираниї / ку'патис'а там / до' нин'і / там т'іі н'імиц'і бом'били / а ше' таке'во
ў шта'нах бу'ли / во'ни на'крит'і бу'ли / йо'му с'а на' шта'нах в'ідо'рвало / вир'нуўс'а
до' мене" / йа му' заши'вала то'во / то' в'ін ми'н'і цу'керк'іў тако' палку / за то шо

п'ітшивала йому туйу латку / таї воїна ўже така була / таї забрали / тоди ўже по тому брали ўзим'і і л'уди / брали нависн'і ў сорок друг'ім роц'і сегого траўн'а ішли / перши набор буў / ў Німечину / по тому ше добаў'али / три рази брали / но сампершиї набор саміі б'іл'шиї / сегого траўн'а сорок другого року / во таке / і ше шо б'іл'ше то'б'і буду розказувати // хо'добу брали / ў Віг'ка корову ўкралі / зар'ізали на колгосп'і / воїна була воїноў / доки ўже с'а не" кончила с'айа воїна / то наш'і л'уди ходили / по чужих тих ходили / просили / бо була б'іда / доки не" кончилас'а тайа воїна / кончилас'а тайа воїна / ої Божи Божи / страхи були велик'і / с колгоспу виве"зли ўс'о / і їх ф'іра возила а ми п'ішки ішли / Майориху / Маринка йа / Ганка Сизоніха / там Майа / таке було / шо ше б'іл'ши то'б'і розказувати / в'іна була / б'іда була / по том л'удіі брали стр'іл'али / т'і н'імц'і нас / т'і н'імц'і л'ізли там де т'і парт'ізани / стр'іл'али по н'імц'іў / а ў нас то не" було в'іні / с тим Л'в'іў дужи стр'іл'али / дужи биўс'а / такий страх буў / а до нас не" було / но ў Крими́ну / ў Кри́м'інску б'іл'ши стр'іл'али / казали парт'ізани / бачила коліс' парт'ізан ішоў бис Кома́ришин подв'іра / там йак була с'тешка / тиї в'інтоўку т'агнуў коло себе" / в'ін парт'ізан буў глаўніі / ко́мандуваў / зара скажу то'б'і точно / точної фам'ілії не" скажу бо забула / хот' на йазиц'і ми́н'і с'а ма́чайе / не" годна ўспомнити / таї таке було / воїна / воїна / воїна воїноў була / таї так само голод буў / падали т'і л'уди йак мухи / по́воз го́нили і голод буў / ўс'о було / дал'і ўже ўс'і знайут / йак б'ідували / хо'добу забрали ў л'удіі //

с. Курівка Городоцького району

Село розташоване біля річки Ушиця за 37 км від районного центру. Населення займається городництвом і тваринництвом [4, с. 212].

Інформант: Шкула Галина Онуфріївна, 1941 р. н., освіта – 7 кл.

301. – Йа памн'а'тайу голод ў со́рок с'ом'ім роц'і / ме"н'і було ш'іс'т' рочк'іў / с'оміі рочок ішоў // йак ми з ба́бом ко́пали бара́бол'у на ве"сн'і гни'лу

/баба с тойі барабол'і / така росієпчаства була б'іла та барабол'а /баба пе"кла з нейі пл'ацки і ми тийі пл'ацки йіли //мама ходила по шчав'її /варила з него боршч /коли с'їдала йісти /то б'іл'ше хватала лошком /шоби б'іл'ше тойі гушч'і ўз'ати //пот'ім памн'атайу /йак приєвезли до копє"рац'її ўчи"те"л'ам пше"ничну мўку /а л'уд'ам грис //дуже ве"лика оче"ре"д була /баба ўз'ала того грису /спе"кла пл'ацок /сус'їц'киї х'лопе"ц пас ко"рову /дала йіму того пл'ацка на пулуде"нок і цукру //приїшли до л'їса /в'ін тим пл'ацком кинуў і в'ін покачаўс'і до"долу /йа по"б'їгла до"дом і стала плакати //кажу шо в'ін /В'їт'ка кинуў пл'ацок до зе"мл'ї /баба каже /доц'а мойа /його не" годе"н йісти /бо в'ін дуже" г'їр'киї //отакиї йа голод памн'їтайу //і ше памн'атайу /шо черга дуже" була /ўже ме"не мама поси"лала по хл'їб" /то в'їдавали по бухан'ц'і хл'їба на руки /то йа памн'атайу ту чергу /шо ходили по хл'їб" /ходила по хл'їб" аж ў Сатан'їў //б'іл'ше йа такого голоду не" памн'атайу /пот'ім ўже стало добре" //трошки ўже давали хл'їба ў колгосп'і /ўже так ви"жи"вали //потом п'їшла до роботи /ўже ме"н'ї було /к'їнчила с'їм клас'їў /було ўже чотирнацїт' рок'їў і п'їшла до роботи /п'їшла на ферму /робила на ферм'ї дойаркоў /т'ашко було /т'ашка руч'на прац'а була /тре було руками до"їйти /на плечох но"сити /ў руках в'їдра но"сити //

302. – Йа роскажу про д'єцтво /йак перше" ў колгосп'ї робили /йа була малом п'їдростком /то мам'ї ходила помагати /йак перше" робили на бураках //мама мала норму /копалис'мо тийі бураки /ўс'о п'їт'копували копачами //приїду зо школи /б'їжу до мами помагати //копачами ми п'їт'копували /пїят' жїнок пїят' норм'їў до"купи і на одну кагату ўс'ї ти'ї бураки //давали так'ї йашчики /ви"м'їрували ти'її бураки і ўс'ї на одну кагату зноси"ли /ўже йак ти'її бураки поопчин'али /к'їнчили /приси"лали каман'д'їровочн'ї були зда"лека /і з Дон'єцка були /і з Дн'їпропє"троўска були і з Запо"р'їжа /зв'їтки хоч були ти'ї каман'д'їровочн'ї //грузили т'ї бураки /йак коли ко"му припаде" /були ланков'ї /ланков'их було і по с'їм /ланков'их було /бо л'уд'ї багато було //ко"му ўночи грузити /ко"му ўден' грузити /йак ко"му //грузили ти'ї бураки на

машину на такий м'ішочок к'лали / дв'і ж'інки з м'ішочка ви'кидали на машину / хто ру'ками / хто на м'ішочок / хто габл'ами / йак хто // то'д'і везли на сахарній завод там / на ти'м сахар'і'м завод'і розгружали / там сто'йаю охр'ан'ік / ўс'о кри'чаю / ви'шче" / ви'шче" бураки п'ітки'даї / бо йа за маму йїзди'ла // ўже йак викопали ти'йї бураки / з'везли ўс'і на сахарній завод / то'д'і ж'інок поси'лали на куку'рузу // куку'рузи давали тоже" так само / хто норма хто п'іўнорми / ко'му дес'іт' р'іўц'іў там на п'іўнорми / а хто норму майе двац'іт' р'іўц'іў // жали ти' ж'інки ту куку'рузу / ти'ри'ебили йїйї / йїздовиї йїздиў роздаваў м'ішки / а н'е / йашчики / сур'ірували / добра до добройї / а погана на фураж ішла дл'а худоби / а / і то'ди там сто'йала машина на пол'у / вагар буў коло нейї і з'возили ту куку'рузу і там йїйї важи'ли то ўс'о // с'к'ілко ти там нати'ре'ебила / так само бураки / і то ўс'о ішло на трудо'дн'і / бо пи'сали с'к'ілко тих д'н'іў заробила // грош'і не" плати'ли / а на трудо'дн'і пи'сали і на тої трудо'ден' к'іло тих там грам'іў хл'іба давали // таке було тойе жит'а ў л'удїї // ше застаў'али пози'ку / п'ітписували позику // заберут маму / ц'ілії ден' три'мали / шоб п'ітпи'сала ту пози'ку // тато робиў на цукров'ім завод'і / грушчи'ком там / там його застаў'айут / а маму тут застаў'айут // три'мают ц'іл'іс'киї ден' / а д'іти го'юдн'і / сидимо ў хат'і го'юдн'і / ц'іл'іс'киї де ден' / три'мают з ранку до в'ечора / шоб п'ітпи'сала / мама не хоче п'ітписати тойї позики / бо не"ма де грошеї ўз'ати / а з'в'ітки тих грошеї ўз'ати / по'даток накла'дали такий ве"ликий платили / треба було з'дати чи триста л'ітр'іў молока / за то н'і коп'ійки н'іхто не" даваў / йаких п'яцот штук йаїечок з'дати тоже так само н'іхто н'і коп'ійки не" дас'т' // мн'асо з'дати тоже так само то триц'іт' кил то двац'іт' кил / йак с кого зди'р'али / о чи там за'в'іс'іло в'ід го'рода чи в'ід чо'го не" з'найу // не" майе'іш де ўз'ати мн'аса / купи / а зане"си здаї // от йа памн'атайу таке д'ецтво / йак мама робила ў кол'госп'і //

303. – Йа ше роз'кажу йак мойа мама / не" но мойа мама / а багато ж'інок з ланки хо'дили ў поли ўйа'зати // дос'в'іта / до с'ходу сон'ца ўсе ішли ў поле" снопи жати і то'д'і в'еч'і'р при'ход'ат во'ни / робл'ат пе"ре"весла / а рано до

сходу |сон'ц'а ланко'ва їде кliche с'вої ж'інки / бе^нрут се^рпи / йурки / їдут ў |поле^н / жнут / ўйажут / йуркуйут і с'таўл'ат ў ко^пниц'і / пи^гнаїц'атки казали / с'тави^ли по пи^гнаїц'іт' // по пи^гнаїц'іт' с'ноп'іў ў ко^пниц'у туйу // то^д'і во^ни побудут там до го^дин о^динаїц'ігой / два^наїц'ігой / дал'ше жа^ра не^н го^де^н / то^д'і ўже їдут з во^б'іда ў йа^ких п'іўп'ягой п'яг' го^дин так до са^лмого веча^ра / до т'іх пор хо^дили |док'іл' не^н пови^ежи^енайут / не^н поскла^дайут // а нас бри^гад'ір п'ідростк'іў д'іти^ї / хл^опчи^к'іў / д'іўчатка / по два^наїц'іт' по три^енаїц'іт' |рок'іў / про^сили / шоб ми їшли і ми пода^вали // йізд^овий йіде^н / бе^нре зби^ерайе тих д'іти^ї / та^ка |була гар^ба / не^н в'із / а гар^ба та^ка |була йа^гби дра^бина / та^к'і по бо^ках драби^н'аки і там ми ўс'ї с'їдай^ем / йіди^емо ї пода^їем сно^пи йіз^довому на п'ід^воду / йіз^довий з^вози^е т'і сно^пи до ма^шини // хо^дили к^ликали ше нас до ма^шини / то со^л'ому п'ідки^едали / пода^вали ту со^л'ому / то зе^рно йашчи^к'ами в'ідноси^ли // б^рали нас там чет^ве^ро д'іти^ї за та^к'і йашчи^к'и |були з р^учка^ми і чет^ве^ро нас б^рало // д^воїе на пе^ред'і дв'і ў^зад'і / не^нсеш на ва^гу / |важи^ем / то^д'і не^нсем на ку^пу ви^си^епайемо / по^чом ўже пови^емо^лочували / к^личу нас д'іти^ї п'ідростк'іў до мага^зину / то^же^н так |само п^роси^е бри^гад'ір / мага^з'інер шоби при^їти // сто^їяли в'ійалки / ми кру^т'імо / од^н'і д'іўчатка наси^епайут / д^руг'і кру^т'ат / м'ін'али^с'і / бо то т'ашко |було ру^ками кру^т'ити // от ўже^н ви^зут к'іно до се^л'а / на п'ід^вод'і йіде к'іноме^нхан'ік'іў два / ве^нзут |тойе к'іно // п'ішли ўвеч'ір поди^вилис' / там чере^з |пару ден' во^ни йідут ў д^руге^н се^л'о ве^нзут / а тут б'іжи^емо в'іт |того мага^зину / кри^ч'імо / а ви ко^ли ше при^їдете^н / а ви ко^ли ше при^їдете^н // ўсе ди^вилис' |шли ў |тойе к'іно / д'іт'о^ум |було забор^о'іно до ш'існаїц'іти |рок'іў / йа^кес' |т^рошки л'убо^уне ўже д'іт'о^ум |було забор^о'е^нно / не^н так йа^к |зара / шо по^казуйут та^ку |гадос'т' //

304. – Ше рос^кажу про ко^унопл'і / с'їйали ко^унопл'і на го^урод'і / то^д'і т'їйі ко^унопл'і ви^еби^ерали // |були та^к'і |груб'і ко^унопл'і і др'іб^нен'к'і // др'іб^нен'к'і до др'іб^нен'ких / |груб'і до |грубих // то^д'і т'їйі ко^унопл'і стави^ли су^шили / |висохли во^ни / то^д'і йїх б^рали / несли на р'ічку / ко^упали |та^к'і р'іўча^ки / на^мулом йїх при^копували / во^ни |мокли // |вимокли во^ни там к'іл'о / йа

ўже не^н памн^натайу^н / к^ніл^но / вимокли во^нни / то^нд^ні ў^н р^нічці йіх / добре та йак ту по^нст^нірали / при^нносили до^ндому роскла^ндали і су^ншили // то^нди сто^нўйала мидлиц^на і т^ні ко^ннопл^ні мидлили // по^нмидли^нели т^нійі ко^ннопл^ні пови^нт^нр^ніпували ўс^но / ўже но^н були з них так^ні ни^нт^нки / була така по^нм^нісниц^на / була кружи^нел^нниц^на і с^нтавили ко^ннопл^ні на кружи^нел^нниц^ну і ў ве^нре^нтено і с^нтойі кружи^нел^нниц^ні б^нрали і п^нрили / виприли т^нійі ни^нт^нки по^нп^нрили // то^нд^ні хто маў ве^нр^нстат / но^нсили до то^нго д^нат^нка на тоі ве^нр^нстат там тоі д^нат^нко ро^нбіў хто шо хт^ніў / хто на со^нрочку / г^нрупше на ве^нр^нету хто на м^нішок і то^нди ши^нли там / хто со^нрочки ши^нў д^ніт^нум / хто сп^нідниц^ні / кра^нсили ў базни^нку / нар^нвут базни^нку / в^нін зац^нв^ніте по^нтом во^нсе^нни в^нін до^нўстигне^н синіі і б^нрала ма^нма звар^нит то^нго базни^нку / закра^нсит то^нго полот^нна і ши^нли так^ні с^нп^нідниц^ні і с^норочкі х^нлопам //

305. – Перше ве^нс^ніл^на / спра^нўл^нали ў суб^ноту в^нінкоплеті^нени / при^неход^нат д^ніўчата та до моло^нўдойі пле^нтут в^ніночок з бар^нв^нінку / йак буд^нут ў не^нд^ніл^ну моло^нду ўб^нирати / бо ве^нс^ніл^на ўс^но ро^нбили ў не^нд^ніл^ну перше^н і поне^нд^нілок // ў не^нд^ніл^ну то^нто пле^нтут в^ніночки дл^на моло^нўдойі / шоб йіі ўб^нирати / а пот^нім в^нече^нром при^неходе^н моло^ндїі до моло^нўдойі с^нс^нвоїіми бо^нйарами і мо^нлода бе^нре старос^нт^ніў / староста і сва^нха / і друш^нки / друж^нби / і не^нсе со^нрочку до мо^нлодо^нго і там с^нват^нкуй^нут / гу^нл^най^нут / с^нп^нівай^нут / то^нд^ні рос^нход^нац^ні по до^нўмах // ў не^нд^ніл^ну ўже ве^нс^ніл^на / при^неходе^н моло^ндїі до моло^нўдойі / почи^ннайіц^на ве^нс^ніл^на // перше^н не^н хо^ндили до ц^неркви до ш^нл^нубу / а т^ніко рос^нпис / п^нішли рос^нпи^нсалис^н до с^ніл^ніради і ўс^но // зв^ничай та^нкіі бу^нў / шо не^н гот^нувалис^на йак за^нра / а ск^нромне ве^нс^ніл^на було / л^ну^ндїі не^н д^нуже^н ба^нгато за^нп^нрошували і ве^нс^ніл^на було ск^нромне^н / хто шо маў то^нйе нала^ндїі і так в^нідбували то ве^нс^ніл^на / і ше на д^нругїі ден^н / а пот^нім ше ў в^ніўторок бу^нли го^нс^нт^ні ішли до мо^нлодо^нго / йак мо^нлоўда п^нішла до мо^нлодо^нго / то до мо^нлодо^нго ў го^нс^нт^ні / а йакшо мо^нлодїі п^нішоў до мо^нлоўдойі / то до мо^нлоўдойі ў го^нс^нт^ні / в^ніўторок і се^нре^нда то го^нс^нт^ні так м^нін^налис^на // так^ні бу^нли ве^нс^ніл^на / ве^нс^ніл^на бу^нли б^нідн^ні ў там^нт^ні ро^нкі п^ніс^нла в^нііни / бо не^н було та^нких рос^нкош^ніў йак за^нра //

306. – Ше роскажу йак була ма́ла ту ўс’о п’іс’л’а в’і́ни / пасла ко́рову / хо́дили на коло́чочки / ши́ла ма́ма то́рбінку / і́дем на т’і́йі коло́чочки / зби́райем т’і́йі коло́чочки / а зби́рати не́ можна́ було́ / с’то́рож на ко́ни вобі́йжаў // йак зу́бачиў шо і́дем / то тре́ т’і́кати / т’і́кайе́м / д’і́глахи́ т’і́кайе́м не́ з’нати́ куда́ / сти́р’на́ но́ги по́коле / ў’зути́с’і не́ було́ ў шо́ / кроў з н’і́г ти́е́че / п’лаче́ш / при́йіде́ш до́дому / т’і́йі но́ги та́к’і зра́н’они́ / воз’ме́ ма́ма сме́танком по́мастит / п’і́ш’чш не́ з’нати́ йак / а ра́но с’тане́ш тро́шки ле́гше / т’і́ зноў́ тре́ба і́ти з том ху́дбом / т’і́ зноў́ т’і́йу коло́чочки зби́райе́м // назби́рали́ тро́ха тих коло́чочк’іў / при́несли́ до́дому ў́же ма́ма і́х обтоў’кла́ / то’д’і́ на жо́рна змо́лола / пров’і́яла спе́кла́ пал’а́ниц’у / ў́же ма́ли шо́ йі́сти //

307. – Роскажу йак хл’і́б пе́чу / ў́ с’воі́х до́машні́х умо́вах // йак і́е с’ирва́тка / гр’і́у с’ирва́тку / за́гр’іла́ / ў’з’ала́ дро́жди / п’і́дро́біла на те́пл’ім і́х / во́ни п’і́д’і́шли / ў́сипала́ сол’і́ / роў́шчи́нила́ / во́но по́стойало́ там ск’і́л’ко йа́ диў’л’ус’а́ чи го́дина / чи п’і́ўтори́ / за́лежит в’і́д те́пла́ / п’і́д’і́шло / то’д’і́ за́м’і́шу // за́м’і́сила́ то́же” та́к са́мо диў’л’ус’а́ / ко́ли во́но на́стойі́ц’а́ чи го́дину́ / чи п’і́ўтора́ го́дини́ / то ў́с’о за́виси́ в’і́д те́пла́ і ў́же п’і́д’і́шло́ / бе́ру роспа́л’у́у ў́ п’і́ецу́ / ви́робл’а́у ў́ фо́рми / ви́робі́ла хл’і́б” ў́ фо́рми / ў́ п’і́ецу ў́́же го́рит // наго́р’іло ў́́ п’і́ецу́ / зби́ла йа́йце́ / по́масти́ла з’верха́ то́й хл’і́п / ви́горнула́ ву́гл’а́ с п’і́еца ў́́же наго́р’іло́ і ў́са́дила хл’і́б” / по́сид’і́ў дв’і́ го́дин’і́ / то’д’і́ бе́ру ви́т’а́га́йу то́й хл’і́б / га́рні́й / за́пахні́й / рум’я́ні́й / сма́чні́й //

308. – Ше́ було́ та́к / ж’і́нкі сто́яат ко́ло кир’ні́ц’і́ бе́рут’ во́ду / по́схо́ди́лис’і́ йак то ў́́ се́л’і́ ж’і́нкі прі́ішли́ до кир’ні́ц’і́ / кир’ні́ц’а́ о́дна на ў́́су́ ву́лиц’у́ / та́й та́яа то́йе по́чула́ / та́яа то́йе по́чула́ / зо́бачі́ли́ / шо хтос’ на́д’і́шоў́ зда́лека́ або на́д’і́і́хала́ ма́шина / росхо́д’а́ц’а́ / бо прі́йі́жаў́ чо́рні́й во́рон і́ за́ра за́бі́рали́ // та́ка бу́ла с’ил’но́ ст’ро́г’і́с’т” // а ше́ йак хо́дила́ до ш’ко́лі і́ по́мер С’тал’і́н / на́м ў́́с’ем по́ч’і́пали́ та́к’і́ чо́рні́” ле́нти́ і за́стаў’ла́лі́ / шо́б ми́ пла́кали́ // ми́ б’і́гли ў́́с’і́ до́дому́ і́ пла́кали́ / бо С’тал’і́н по́мер //

309. – Те́пер роска́жу про́ сні́ / йакшо́ с’н’а́ц’і́ во́г’і́ркі́ / ци́бу́л’а́ / гра́д’кі́ / то ка́жут шо́ бу́де ме́р’ле́ц / йакшо́ с’н’а́ц’і́ йа́блука́ / то на́ до́бре /

йакас' рад'іс'т' / молоко то приби'л' / йаїц'і тоже" приби'л' / жаба сниц'і /
кажут гр'іх / барабол'у копати кажут шо тоже" буде ме"рлец // йакшо л'ізи'ш на
гору то'уб'і сниц'і і ти падаїе'ш і вил'ізи'ш то добре / риба жива на добро / а йак
не" жива то тоже" на слаб'іс'т' / ў р'ічц'і вода тоже" йак чи'стен'ка то тоже" на
добро / а йак каламутна вода то тоже" на слаб'іс'т' / худоба на слаб'іс'т' / тоже"
не" добре" / йак ди'тина сниц'і мален'ка тоже" на слаб'іс'т' // так'і сни знайу йа
/ шо на мойім в'іку спраўдилос'і //

310. – Те"пер ше про л'ікарс'к'і рослини роскажу / мн'атка / пе"рце"ва
мн'ата во'на дуже" добре помагаїе в'ід жо'улудка / заспокойуїе н'ерви і йак
л'агаїеш спати випити то сон добре ўдаїец'а // ромашка л'ікарска то во'на рани
гойт' і ви'мочуйеш ў н'і і тоже" пїеш йак ў се"ре"дин'і болит / ви'пи'вайе'ш по
т'рошки ск'іл'ко там чи п'їўстакана чи стаканчик / випила і добре помагаїе //
з'в'іроб'її тоже" добра л'ікарс'ка рослина / добре помагаїе і в'ід пронос'їў і так
випи'ти добре помагаїе / подорож'ник тоже" добре помагаїе / то тоже"
л'ікарс'ка рослина / подорож'ник при'кладаїе'ц'а до бол'учого м'іс'ц'а / в'ін
ви'т'агуїе жар //

Інформант: Шкула Анатолій Мартинович, 1938 р. н., освіта 10 кл.

311. – *Як заготовляли корм худобі?*

– Пре"сували куку'рузу / траншеїа за'воз'ат туйу куку'рузу в'ід ко'мбаїна
подр'ібн'іну / сипл'ут ў траншеїу / йаму / трактор ходи'е / трамбуйе / док'іл' не"
за'везут / за'везли тре'ба скоро за дес'іт' ден' і ўс'о шоб за'бити йаму // ше с'інаж"
ро'били / с'інаж" с кон'ушини // кон'ушина така п'ідїяла і тоже р'їзали йїї і ў
йаму сипали і трамбували / так ро'били с'інаж" // нам заготоў'л'али на з'иму //
йама така це"ме"н'тована / за'вози'ели с'уда жом ма'шином з за'воду і скидали ў
туйу йаму / трактор тоже ходи'ў згар'таў // і так на з'иму заготоў'л'али так'і
кор'ма / жом / с'ілос / с'ілос / с'інаж" / со'ялому / с'іно // с'іно возили ў с'іні'ки /
ў с'іні'ки возили с'іно // ў с'іні'ках складали / солили йакшо во'но т'роха
в'іготне таке не" дуже су'хе то солили // і отаке так ўс'о тоїво було ў кол'госп'і //

312. – Було таке / йа буў в'іт'ір'і'наром / же^ннем пасти на ко^н'ушину дес' го^л'іў зу чо^л'тири^еста / чо^л'тириста го^л'іў // пасе^м п'іўча^{са} // по^л'пасли же^ннем до^л'дом // при^еган'айем до^л'дом ко^л'рови пу^о'дулис'і / пу^о'дулис'і / дор'і'зайем / т'рокар^{ом} проби^е'вайем / дес' з п'яде^н'с'ат с'і з'дуйе // за колгоспу буў йа ўрач^{ом} / були викли^е'ки і були ў колгосп'і / слабу^{вала} ху^д'оба / при^е'ходи^е'ц'і так шо ўночи родит не^н годна ўродити при^е'ходи^е'ц'і до^р'і'зати ўночи р'іж^{им} на ферм'і // так і так слабу^{вала} / на же^н'лутки слабу^{вала} / зали^в'айе^м / л'ічи^е'м // та було ўс'о / ўс'о шо 'хоче^н'ш було і на 'винужд'іна во^з'или / ў Кам'іне^н'ц' // та ўс'о було шо 'хоче^н'ш / розмаїто було //

313. – *Як колись скиртували солону?*

– Були так'і купи / по^л'тому так'і воло^л'куч'і дрот'ани^і / ч'іпали до т'рахтора / по^л'том т'ііі купи згор'тали / заси^е'пали т'і купи ўс'і і т'агнули на м'ісце стирти // по^л'тому закла^д'али стирту і т'ііі воло^л'куч'і ви^е'т'агали до^г'ори / во а ше ўпе^н'ред буў та^к'ий транспорт'ор до^ў'гій і тим транспорт'ором / ма^ш'ина мо^л'тила / транспорт'ором т'агнули / там л'уди распра^ў'лили //

с. Лісоводи Городоцького району

Село розташоване за 12 км на захід від районного центру. Населення займається городництвом і тваринництвом. На території села виявлено залишки поселення трипільської культури та доби бронзи. Перша письмова згадка про поселення належить до 1559 р. [4, с. 190-200].

Інформант: Лупійчук Валентина Семенівна, 1934 р. н., неосвічена.

314. – *Як варили борщ?*

– Кожний раз по інакшому // ко^л'ис' борщ ва^р'или / ну б'рали бу^р'ак / кар^т'опл'у / фа^с'ол'у / ка^п'уста / ки^д'али ку^с'очок м^н'аса ха^р'ошого / но да^в'али кислі бу^р'ак / к'васили бу^р'ак хто ў д'іжц'і / хто ў в'ідр'і поливан'ім / і бес'того бу^р'ака боршч^у не^н ва^р'или // зара ў те^н'пер'ішн'ії час зо^ў'сім по д^р'угому ва^р'иц'а боршч // кан'ешно так са^м'о да^й'ец'а ку^с'ок м^н'аса / да^й'ец'а бу^р'ак / но ўже бу^р'ак

по інакшому / бе^нрец'а кидайец'а ў боршч разом с фасол'ойу // в'ін вариц'а / пот'ім йоґо вит'агайе^нц'а / а тут на сковороц':і жариц'а тим часом цибул'ка / жариц'а мо^рква і то^д'і ше крише^нмо туду бурак / додайец'а туду томату і сме^нтанки / воно ўс'о пе^рре^нжаруец'а і виливайем ўс'о ў каструл'у / там де варилас'а капуста / картопл'а і фасол'а // виливайем тої бурачок с тойу п'іджаркойу ў каструл'у і йакшо не^нмае кислоти / мона трошки добавити оцигу // і полу^чайе^нц'а дуже ўкусній пре^нўкусній боршч // ше трошки приправи кидайец'а і багату ўкус^н'іший боршч / йак коліс' буў //

315. – *Як колісць корову доглядали?*

– Ну корову догл'адали коліс' і зараз так само треба догл'адати // корову тримати / це дуже ве^нлика прац'а / це дуже ве^нлика наг^руска на хадз'айку / бо треба до нейі ранен'ко ўставати / треба йіі чистен'ко помити ўпе^нред / пот'ім дати йісти / подо^л'й'іти / молоко при^евести до пут'а / чи пе^рре^нгнати / чи на молочарну занести / і так робилос'а три рази // саме л^уче / шоб йііі пасти го^нити // йакшо пасти го^нити / то во^на х^оде / робе соб'і ма^саж вимне^нвий і молочка б'іл'ше при^обаўл'айе / і л^уче дойіц'а / і бо^л'іти так во^на не^н бо^л'іе / са^ма соб'і робит ма^саж // а зараз ўс'і пол'а по^оран'і / тойі корови не^нма де пасти / б'іш'іст' при^еходиц'а три^емати ў хл'іву / то ше т'ашче / бо йііі треба мити і рано / і ўвече^нр / і на о^л'б'ід / бо во^на ў хл'іву сто^л'й'іт / вимуруйе^нс'а // а так не^н п'іде с'і дойіти / йак во^на буде г^разна / треба йііі чистен'ко вимити / треба ў двох водах вимити / пот'ім чистен'койу трапачкойу повитирати // ну дуже т'ашко корову тримати // це наша год'іўниц'а / во^на го^л'дуе // зараз так йак не^нма зв'ітки тойі ко^л'п'іки б'ірвати / то прибил' т'ілки корова даіе // л'уди тримайут худобу / здайут молоко / а так'і ўже стар'і / то майут пенс'ійу / майут за шо жити / а молод'і робити не^нма де / і пенс'ій'і не^нма / і не^н майут б'ідн'і за шо жити / так три^емайут по дв'і / по три / по чо^тири корови / і так во^на йіх го^л'дуе / грош'і заробл'айе / а трудитис'а дуже треба // обичай такий // ўже ко^л'рова родила тилатку / чи^кайімо м'іс'ац // дейака за м'іс'ац / дейака три нід'іл'і / зри^вайе бугайі / видемо де йе ў кого бугай / а н'е / то на іскуств'ен'і //

ну і потім уже дивиц'а / чи вона т'іл'на / чи вона не т'іл'на // треба йійи ў те /
йак вона зат'іл'нила / треба йійи ус'ілити питан'іе / шоб вона шос' б'іл'ш
масн'іше з'іла // ходим коло нейі / загл'адаіу // йак вона ўже перестайец'а
доўйіти / ми обир'ігаіе'мо / шоб н'іх'то йійи не ўдариў / не сколотіў неў //

316. – *Як колись на весіллі людей пригощали?*

– Ну л'удеі пригош'чали дуже просто // таких ўс'аких не було ласощ'іў
/ йак зараз готуйут / а просто варили холодец / капуста / голупці / об'ізате'лно
варили борщ / і об'ізател'но давали кашу печену гречану с праже'ним
молоком і там може ше йакогос мн'аса кавал'чик / може йакус' коўбасу робили
// а зараз йак ўже робл'ат ве'с'іл'а / то ўже бл'уд б'іл'ше двац'іт' закладаіут /
ўс'ак'і салати / ўс'ак'і коўбаси / ўс'аких балік і дуже ўс'о даіут таке сйе'добне /
печут дуже багато // колись печерог'іў напечут і н'іх'то н'ічо'го б'іл'ше не п'ік /
н'ійаких н'і печіў н'і здоб'іў / а зара ўже зоўс'ім по другому / ўже торти / ўже
ўс'ак'і п'ісочні / здобна / т'істе'чка / таке ўс'о хароше // ну кан'ешно і тоді
була гор'іўка / була сама самогонка / а зара ўже ўс'і нап'ітки так'і соўре'мйон'і
/ обш'ім зара ўже дуже в'іс'іл'а гарно / і дуже при'крашайут столи // а колись
того не було / колись було ўс'о простен'ко // йакшо зи'ма / там ў хат'і робили
три або чо'тири столи і засаджували // т'і за стол'ом / а т'і че'каіут на двор'і / бо
майут с'ідати чи за другіі чи за третіі ст'іл // до вечора там музика граіе' /
вони тан'ц'уйут / бо че'каіут / ше майут за ст'іл колись с'ідати // а зара
шукайут при'ем'іше'на харош'і / дес' йак'іс' робл'ат шалаш'і / ўс'і гост'і
сад'ат разом / разом ўс'і поўйіли // колись в'іс'іл'а начи'налось і с че'тверга // ў
че'твер ж'інки сходились а пекли короваі і гусочки / ў пйатниц'у при'єхдили
ўже готуватис'а до в'іс'іл'а / ў суботу робили в'інки // в'інки йак робили / то
скли'єкали ўс'іх д'іўчат з се'ла / ў не'д'іл'у було в'іс'іл'а ў молодой / ў
поне'д'ілок було в'іс'іл'а ў молодого / ў в'іўторок ішли зб'ирати по се'л'і кури //
зб'ірайуца а зо три душ'і / зб'ирати кури // при'носат / хто буў на в'іс'іл'у /
при'єносат кури'є додому / рубайут і в'арат йіх і ше продоўжайе'ца в'іс'іл'а // вот
такіі закон ве'с'іл'а //

317. – Як колись пекли короваї?

– Ну йак пе^нкли ко^ллис' коро^ваї / хто йак ўм'іў / так і п'ік // а йа / напр'імер / пе^нкла коро^ваї // брала обш'ім / це начи^енало с'а ўс'о з^с че^нтве^нрга // ў че^нтвер зачи^наў с'а пе^нчи коро^ваї // скли^кайемо ро^дину б^лишчу / ж'інок п'іет' / ш'іс'т' / бе^нремо в'ідро муки харошой / бе^нрем про^с'ійати йі^йі гар^н'енко // тре^ба с'ирватки / шоб на с'ирвац'і ро^счи^ен'ати // поставити т'істе^нчко / шоб п'іт^ходило / а пот'ім да^йец'а дрождж'іў з дв'іс'т'а грам / бе^нрец'а д'ес'ат' йай'ічок / розбивайец'а / п'іў л'ітри цукру дв'іс'т'а грам гор'іўки / п'іў к'іло масла / ол'ій'і дв'іс'т'а грам / і ўс'о то розбивайец'а / м'ісиц'а т'істо // ж'інки м'іс'ат тої коро^ваї і с'п'івайут' // пот'ім начи^енайут' ви^робл'ати / с'п'івайут' п'ісен' ве^нс'іл'них / пе^нчут тої коро^ваї // і таке ше т'істо м'іс'ат / так йак на калач'і // с'того т'іста роб'лат гусочки так'і мален'к'і / хто йаку ўм'іе / хто каче^нчку / хто калачик мален'к'ий // то д'і ви^сп'ікайе^нц'а тої коро^ваї / ж'інки с'ідаўт за ст'іл / об'ідайут / і ц'і гусочки попе^нкли / скла^дайут їх ў торбу / ве^нзут до молодой чи до молодого / і розда^йут // розда^йут по кавал'чику коро^ваї і одну гусочку // ро^дин'і / йакшо молода пе^нче / то молодого розда^йе / йакшо молоді / то молодой розда^йе // от та^кі^й об^чай коро^ваї //

318. – Як садили город?

– Ну го^род са^дили по ўс'акому // ко^ллис' са^дили го^роди т'іл'ки ве^нс'нойу / обрали го^роди к'ін'ми / це було йакогос' першого траўн'а чи де^нўйатого / не^н ран'ше // прийі^жжали кон'і / зорали го^род / і т'уди п'ідготоўл'али почву / там п'іда^вали м'ін^добри^сва / ўс'ак'і удо^брен'ія / ос'ін'у гн'ії ви^возили і роски^дали // ну а пот'ім руками са^дили го^род / так са^пали його / но троше^нчка там з'іде ўже бара^бол'ки / поса^пайут / почи^кайут трошка / п'іде дошчик п'ідгорнут / ну і так ўже че^нкали до осе^н'і / ак ко^ли ви^йде уро^жаї // а за^раз по др^угому го^роди об^робл'айемо // за^раз з ос'ін'і гли^бокойі / може трохи ран'ше / йак з'ібрані^й уро^жаї / ви^возимо гн'ії / роск^раўл'айемо / при^еходе тра^ктор / з^оре ос'ін'у хара^шо / і так та р'іл'а зи^муйе ц'ілу зиму // ве^нс'нойу / но чут' ве^нс'на / н'іхто не^н че^нкайе траўн'а м'іс'ац'а / робл'ат гратки / сад'ат картопл'у і

обично п'ідгор'тайут / сапайут 'ран'ше // щоб буѐ хар'ошиї уро'жаї т'реба хар'ошиї у'х'їд // т'реба час'тен'ко ви^епол'увати тра'ву / а особливо це^нво йак 'зараз 'гандз'а н'їкому не^н потр'їбна / шо 'с'їйе^нц'а і росте на о'чах / т'реба ви^епол'увати чис'тен'ко / буѐ го'род чи^естен'киї то буде 'добриї уро'жаї / буде фа'сол'ка / і буде бура'чок / буде бара'бол'ка 'гарна / і 'ос'їн'у об'ратно зби^ерайе^нмо це 'їс'о / сор'туйемо на на'с'їн'а / котра 'йїсти / котра та'ка / шо 'уже в'їт'ходит / та'ка / шо 'с'вин'ам вари^емо / курам / і вот так ви^ерошчуйем кар'топл'у //

с. Папірня Городоцького району

Населення займається тваринництвом і вирощуванням зернових, є млин. Біля села виявлено поховання доби ранньої бронзи [4, с. 214].

Інформант: Ткачук Ганна Іванівна, 1927 р. н., освіта – 7 кл.

319. – Йак граў 'їсе духо'вий вор'кесте'р / к'їно / к'їно пре'її'жало / то ми д'їу'чата 'їдемо по'їзувани з'вечора // йак 'їл'айе дошч / розу'вайе^нмс'ї / бос'ака 'їдем // ни^е 'їдемо по до'роз'ї / по 'межах / щоб 'ноги по болот'ї ни го'нити / кала'бан'ї по до'роз'ї // х'лопц'ї танц'ували^е 'їс'ї / ни^е та'ка / йак ти^епер 'музе'ка / а кана'пет / 'пол'ка / нар'ечен'ка // і 'їс'ої клуб / 'к'їл'о йе д'їу'чат / 'їс'ї тан'ц'уйут // бос'ака х'лопц'ї // но х'лопц'їу' було 'мало п'їсл'а во'їни // поле'шале'с'а та'к'ї / шо г'їнвал'їди / шо пре'їшоў по'ран'анїї / 'мало було / 'але^н 'к'їл'о було //

320. – 'Мама 'мойа зо'лила ш'мат'а // 'їсе зо'лила ш'мат'а // бо 'було / бо'йалас'ї / 'воши'ї ни було // і ш'мат'а г'рубе було // то та'ко // 'вул'її кладут на ци^ел'бер / то дв'ї та'ки попи^еречки // з'верха набе^нвайут 'т'їсно со'ломи // со'лома гри^ечана / в'їу'с'ана // то'д'ї 'сипе'нц'ї поп'їл йаси^енови^ї // 'мама 'їсе збе^нрала йаси^енови^ї пате^нки // 'їсе збе^нрала на поп'їл // но по'тому / йак ни 'було / то 'їс'їл'акїї поп'їл 'їшоў // поп'їл / і засти^ел'айе ви^еретом і набе^нвайе ш'мат'а // 'того дн'а / йак зо'лити / то 'їсе па'лила п'їч / і накла'дала жи^ел'їзн'ї та'ки вал'ки // та'ких ш'тири п'їят' тих жи'л'їзн'их // во'ни на'кал'увалис' пош'т'ї шо до чи^ер'воного // і 'л'айе вокр'їп 'ї то'їе жи^ел'їзо / і во'но то'ди ке^нпит // і йак ш'тири тих 'кїне / то 'уже то'їе

шмаг'а виваре"лос'і // таке / ўже аж б'іле // і посто'йало т'рошка / шоб прос'тигло / шоб попаре"лос'і // тоди їдемо на р'ічку прати // на ко'роми'сло с'цейі сторо'ни і с'цейі шмаг'а кладемо / і мама і йа / а часом ше і сие'тра / їдем там на р'ічку прати // ну а ўзи'ем'і то на ке"рниц'у їшли // ў сил'і було п'ят' ке"рниц'іў / шо можна було // приїдеш до одної / а там поўно л'уде' / їдеш на другу ке"рниц'у // ўже там менче" / то там попрали // а так / шо но йи'ден кам'ін' / то йа ўже стоїу і но мам'і подаїу / і мама пи'ере / а йа чи'каїу // а йак мо'роз / то ўже но ки'даїу / ни кладе ту'во / бо го'раче шмаг'а можна було нести на ко'роме"сл'і / а ўже йак ў хо'лдни вод'і / то викруте"ла і ў м'ішок ми'ен'і // і в'ід'праве"ла ми'ене і Л'ус'у / а са'ма кончайе ўже //

Інформант: Ткачук Клавдія Антонівна, 1925 р. н., неосвічена.

321. – Йа помн'у / йак ми ўже майе"м прати // ўни'зу р'ічка і ке"рниц'а / і кам'ін'ц'і ўздоўж" // і йак виїдут йаких в'іс'ім баб'іў / бо с'вата майут'бути / йак виїдут с'пране"ками / йак с'танут' лоскати / ўс'о сие'ло в'ід'гук їде // так пи'рут ти'йі се"рв'і ро'убашки / шта'ни / пошт'ан'іки / шо полотн'ане // т'іл'ки лоск / лоск / то аж" ў ву'хах // а йа над с'ами'ем с'тавом жила // то ч'уїстуйе"ц'і / шо с'вата їдут //

Інформант: Сек Катерина Олександрівна, 1930 р. н., освіта – 5 кл.

322. – Н'імц'і пре"їшли / застаў'али нас сно'пи но'сити / ўйа'зати / бара'ки сапати // ми хо'дили ўс'і д'іти ро'бити // муже"к'іў забрали ўс'іх на фронт // по'тому ў нас буў сам Коў'пак // ми хо'дили до л'іса по д'рова / красти д'рова / бо тра' було чимос' палити // п'ішли ми до л'іса і йа натрапила на ран'аного парт'ізана // в'ін ран'аний буў ў ногу / хо'дити ни м'іг // йа пре"їшла до'дому / н'іц н'ікому ни кажу // ўз'ала кусок хл'іба / кусок сала / заве"нула / п'ід'пазуху / і п'ішла // а ў нас ўрач буў та'кий старій / п'ішла до н'ого / про'сила йоду і б'інта / бо мама ногу ро'зрубала // в'ін праўда ми'ен'і даў / йа за пазуху сховала і в'іднесла йо'му / хлопц'ов'і // в'ін там соб'і ту'ногу заўйа'заў // ше ро'убашку з

себе" подер / пириўйазаў / шоб кроў ни ішла // а йа дала йоўму кусок хл'іба і п'шла / шоб прене́сти ше йоўму ми́д'ікаміенти // преходжу йа додому // а дохтор йакраз жиў б'іл'а мого д'едушки // дивец'і / шо нога н'іде ни роўзрубана // кliche миене / каже до мени / куди ходила куму шо носила // ти миен'і скажи / ни роби так / ти миене ни б'іс'і // би́ре в'ін ми́н'і даіе вати / б'інту / даіе миен'і йоду / преўйазуйе ми́н'і с'удаво // де"вис'і / бо можут спенити ти́бе і зразу роз'тр'іл'айут // праўда йа пре"шла / а його ўже ни́ма на т'ім м'ісц'і / видно сховаўс'і / побо́йаўс'і / шо продам / то пири́сунуўс'і // йа його кличу / кличу / ни́ма // але" чуйу вобзе"вайец'і на друг'ім к'ін'ц'і // пре"ношу йа йоўму тойе ўс'о // іду йа наза́д' / йіде" шуцман з нашого си́ла // би́ре ми́не лапайе // ти куда ходила? / до парт'ізан? // а тойі ноч'і були ў нас парт'ізани // а йа ўз'ала г'іл'аку і т'агну // кажу / шо ходила по дрова / бо ни́ма чим палити // в'ін би ти дрова в'ід'ке"даіе в'ід мени і би́ре ми́не на воза і ви́езе до коми́нданта // каже" / шо йа до парт'ізан'іў ходила // а ў нас ў си́л'і була ж'інка // каже до коми́нданта / шо тоі злапаў де"тину / то йакі́ во́на парт'ізан // і в'ід'праве"ли ми́не // по́тому в'ечором ўже / ўс'і ўже пол'агали спати // т'і́лко ми / д'ітиска там грайе"мс'а // пре"ход'ат парт'ізани // прос'ат шос' по́йісти" // ну то йа ви́ймала хл'іба // а там ше і кол'госп розбе"рали / то пре"вели йакус' л'оху // тато зар'ізаў / кобаси наробили // ви́ймала сала / кобас'іў поставе"ла // понай'далис'і // йа йіх пе"тала / чи то во́ни парт'ізани / чи би́ндери // т'і кажут / шо парт'ізани // йак во́ни парт'ізани" то йа скажу / шо там ў л'іс'і ваш салдат ра́н'ані // і во́ни п'шли // ну і ни знайу / де во́ни по́д'ілис'і / йак там шо // по́тому ўже наши ідут в'і́ска // ми ўже ў по́гре"б'і йа́к'імос' ховайе"мс'і // а тут пре"шли разв'ече"ки // а тут н'імц'і награнули // т'і разв'ече"ки т'іко по́ховале"с'і // а за дво́ма га́н'айуц'а // а ми ў по́гре"б'і там ше со́с'ідн'ім // во́ни пре"б'ігле / д'ітки / сховайте нас // йа та́ко вод'і́яло в'ід'кинула / шоб за́лазе"ли п'ід вод'і́яло / то по́пре"ст'іну во́ни л'аг'ли // т'іко ви́йшли / н'імц'і б'і́жут // ми каже"м / шо ни знайе"м де ку́дас' по́б'ігли // т'і і по́б'ігли // а йі́ден з гаўто́мата по́гриб по́стр'іл'аў / тоі шо в'ін по́стр'ілит / йак во́ни п'ід ст'і́ну // тийі хло́пц'і

ве^нлаз'ат / ц'ілу^нют / ни з^нати шо нам 'робл'ат // і ўже 'наши тут п'ід'ішли // по^тому ўже 'виросла / п'ішла на 'ферму / дойіла хо^ндобу на 'ферм'і / а по^тому зави^нрбо^нвалас'і ў за^нвод / а то ўже 'виішла 'замуж^н //

Інформант: Ковалевська Валентина Олександрівна, 1934 р. н., освіта – 6 кл.

323. – Виішли ў 'поле / нас 'було дв'інац'іт' чолов'ік / ми 'виішли ў 'поле / ко'сили йач'м'ін' чолов'іки // а нас / молодих д'іўчат і 'хлопц'іў заб'рали / шоб ми руст'рушували т'раву і йач'м'ін' п'ід'носе^нли / ўй'азати нас ўчили / бо ми ше сам'і ни пон'імали 'можа 'того // а так'і 'були / шоб зўй'азати сн'іп / т'реба 'було наў'читис'і пе^нри^нвесло зроби^нти / а б'іл'а пе^нри^нвесла буў / так назе^н'ваўс'і / йурок / 'палочка така / і б'рали це пе^нри^нвесло за^нкручували і ц'ойу 'палочкой пи^неридви'гали ў 'сторону / шоби тре^н'маўс'а тоі сн'іп // ше ў тоі час і ми 'того ни пон'імали / бо його такогo бат'ки / д'іди шо робили / но а йак нас 'було тод'і по тре^н'нац'іт' 'рок'іў то ми т'іко ў'чилис' // ну от ве^н'ходим 'ў 'поле^н / ш'тире^н 'часа / шоби ни 'сипалос' і зи^н'рно і до вос'ми 'ранку збе^н'рали 'с'іно // муже^н'ки ви'ходе^нли с 'косами / ко'сили / ми збе^н'рали с'нопи / ўй'азали / д'іти^не ў'чиле^н'с'і / с'тарш'і л'уди 'були 'тожа // ми п'ят'нац'атки с'таве^нли // а це п'ят'нац'атка 'була с'ім сноп'іў // ш'іст' сноп'іў 'ложи^нем / один на'низ / тоди один на друге^н'ї на'вохри^нст і с'таве^нли 'шапку // це шчи^н'талос' п'ят'нац'атка // то ми так'і п'ят'нац'атки с'таве^нли по 'пол'у //

324. – Пши^н'ниц'а ро'сла ў нас // а ўже 'сорок 'семиі р'ік / голо'доўка 'була ў нас // і ми ве^н'ходе^нли / так'і д'ітла'хи 'дес'іт' 'рок'іў / дв'інац'іт' 'рок'іў // бат'ки ў'шійут тор'би так'і на 'шійу с 'полот'на і ми їдем ў ц'у пши^н'ниц'у // би^н'рем 'ноже^н'ц'і с со'бойу і нар'і'зайе^н'м ко'лос'а // а бат'ки їдут на роб'оту // по'ка 'бат'ко з 'мамою при'їдут з роб'оти / то ми цих ко'лос'к'іў 'торбу на'р'іже^н'м / пре^н'ходе^нм до'дому / ў руках пи^н'ерити'раєм ц'у пши^н'ниц'у // 'мама пре^н'тшла / в'ід'в'ійала // то ў нас 'була ко'рова // то ми ше йіли 'кашу на моло'ц'і // а ў когo ни^не 'було ко'рови / ц'у'йу пши^н'ниц'у ки^н'дадут на 'воду і так ва'рили таку 'кашу // ну то позр'і'зайе^н'м / шо по пши^н'ниц'і 'ходи^н'ем / і так'і 'гал'ави поли'шайе^н'м // то ўже нас голо'ва

колгоспу і бригадір зас'ік / то за нами вухот'ац'а ўже // це ж треба було т'ікати с' того м'іс'ц'а / а ў другім м'іс'ц'і шукаці // по'ка нас в' одному наідут / ми ў друге пі'рідемо // так'і каш'і варили // ў сорок другім роц'і дуже картошка ро'дила // а то ўже во'на була // і ту картошку ў глин'аниках закоп'али // ў сорок трет'ому й'іні ни дубули / во'на // ў сорок чи'тверто'му ў сил'і голод' // хто можа шос' й'істи майе" / а хто ни майе" / то лобода / і ідут / де ц'а картошка закопана / ви'т'агайт // но во'на така / ну йак то суха ўже // зн'імайт коже"чку з нейі / а ў сери'дин'і крохмал // а во'но ж таке во'н'уче // і цеі крохмал росте"райе"м рукамі / на м'ішках / на раднах ў двор'і росте"л'айем і ц'а картошка сохне" / а сам'і ідем за лободойу // ц'у картошку водойу розв'ели / росте"райем ту лободу і ке"даем ў боршч // а во'но ни то шо й'істи / то коло двору шо ідеш / шо та картошка сохне" / ни можна про'іти // от пре"несе"м цейі картошки / насушим і з лободойу на вод'і роз'імнем і бл'іни так'і жаре"м // йакіи це бл'ін / його можна й'істи // но йіле л'уди / бо ж голод' буў //

325. – Ро'біў м'іі бат'ко паре"х'махи'ром ў район'і // а ми ў си'ел'і жили / і в'ін пре"носиў буханку хл'іба // та буханка ви'елика була / к'ілограма три // і цеі хл'іб з йач'мен'у буў і ц'а шолуха в'ід него була ни в'іт'с'ійана // і с' тойу шолухойу / зо ўс'ім / с' тими вост'аками с'пече"ниі хл'іб буў // пре"несе бат'ко / розр'іже // с'ім'я ў нас була ви'елика / дев'іт' душ було / і розр'іже ц'у буханку на дев'іт' кусоч'іў // йісиш / а ц'і вост'аки ў зубях аж тр'ішчат // але" йісиш / бо й'істи хочи"ш // начали ў нас ў район'і йе"ўрейіў били // збе"райут йіх ў район'і і так шл'ахом коло нас / коло си'ела ви'едут йіх // ў нас си'ело / до'рога іде верхом / а си'ело ўдолин'і // до'ход'ат цейу до'рого'ўу до до'лини // йе так'і хитр'і / котр'і молочи / поче"найут т'ікати // во'ни ў ц'у до'лину падайт і хто йак може т'ікайт // ко'го забили / хто ле"шиўс'і же"виі // о'дин добраўс'і до нас в'ечором // то тоі п'ішоў до нас п'ід' в'ікно / знаў бат'ка // просе"ц'і до хати / хот' шос' по'йісти // рос'казуйе / шо г'нали йіх та йак скот жи"нут // можи бат'ко дес' сохранит // йак ў си'ел'і ўзнайт / то ўс'у с'ім'йу ви'бйут // хт'іў добратис'і до Хми'ел'ницького до ж'інки // в'ін ў нас пирино'чу'ваў три ноч'і // саме" бонбилос'і

// каже бат'ку шо буде т'ікати / шоб ше нашу с'ім'ю ни воґ'робе"ти / а ў нас була стоґдола надвор'і стоїала / де зи'рно було / хоґдоба // і в'ін там ночноґваў ў нас // рано ми ўстаїем / ни ма ўже йоґо / ўже п'ішоў // і доб'раўс'і в'ін туда / де ж'інка була // заб'рали / ше оґдин йе"ўреї зв'ітам вишоў / і дуб'рале"с'а зноў до нас // ми ўже" пол'аґали с'пати / чуйе"м / хтос' с'тукаєє ў в'ікно // ў нас ў си"л'і ше н'імц'і були / йак ўзнайт / ўс'у с'ім'ю пирири'јут / пириб'йт // бат'ко ве"скакуєє надв'ір / в'ід'криў д'вер'і // ў т'ім сараїи ў нас ўже снопи були помолочи"н'і / зи'рно // заїшли туда г сараї // ве"би"райут ў се"ри"дин'і г ст'іж"ку т'і оґлооти і туда г тої ст'іжок пустили // та йак коїку зробили там // рано ми ўже п'ід'налис'і / тра йакос' йісти за'нести / бе"рем ў све"н'аче в'ідро с'таве"м каструл'у / і ц'ойу каструл'ойу подаїем йім туда з в'ідром / шоб воґни поїили // воґни поїили / с тим в'ідром на'зад // о'так воґни були ў нас п'ят' с'уток // то'д'і пре"ходи"т і каже / шо б'іда / ночноґчуйут / йак стр'іл'айут / будут т'ікати // рано ўстаїем / йих ўже ни"ма // і воґни вишли з нашого подв'іра / проїшли дес' так с к'іломете"р і там йих поло'вили і побили //

Інформант: Маційчук Броніслава Марківна, 1925 р. н., освіта – 9 кл.

326. – Воґна була // ле"шилис'і гоґлон'і // йісти ни"мали то н'ічо / но йак то Бог^x даў здоґроўл'а // і ми виже"ли // йак / де"вис'і ўже пре"їшли наші / ўже с'тало йіначи / а то ж н'імц'і // а ми жили при сош'і // а то пре"їшли до нас ночувати // п'ішли ў колґосп / пре"несли соґломи // насти"лили ў т'і хат'і поўно / а то ж ґрупка йе / то ту с'комнати / а ў мени" си"с'тра с'тарша / мати і бат'ко / і така куфен'ка // си"с'тра с'тарша п'ішла с'пати ў ту куфен'ку / а йа ше маґла / з мамоґу на комнат'і / бо то йідна комната // і туво соґлома і солдати / йак ц'вачки // і вот оґдин солдат ни м'іґ с'пати // тако то в'ічине" д'вер'і ґрупки / ст'роме"т туда соґломи / воґна там зґорит / зноў зак'риєє / зноў в'ічине // а маґма терла коґнопл'і ве"тирала / воґна ж ни з'нала / шо пре"їдут / і коло тойї ґрупки положила // йак в'ін там в'іче"н'аў / закре"ваў / йак воґно с'і бахнуло / заїмилос'і / ґорит тоїе // йа / баба / де'тина туво спит // а маґма те"хен'ко с'і стала і п'ішла /

а солдати в'ікнами / а тоди ше було сн'іг^x шос' ұпаў // води ни́ма / кеⁿрниц'а йе /
води ни́ма // вони сн'ігом йак кинут / а та со́лома ше б'іл'ше займаеⁿц'і // йа
спала / про^oбудилас'і / думай / шо таке // ұста́й / ли^eген'ко такуво попри
скрин'у / попри лаўку / но ў соро^oчин'і йеⁿдн'і // надвор'і сн'іг / йак йа ви́шла /
а т'і солдати ұс'о гас'ат тої во́гон' / хтос' вин'іс пал'то / накинуў на мени // Гола
/ боса / ви́шла на сн'іг^x / а ма́ма шо / ў хат'і горит // хати́на йідна ў голов'і //
загасили тої во́гон' без води тим сн'ігом / т'і солдати туйу со́лому веⁿгортали /
так гасили // загасили // то йа наст'рашилас'і та ї р'ік дес' була слаба і н'ічо ни
бол'іло / висохла // то ми^eне ма́ма ў Дуна́йіўц'і возила до ўра^oча / ў Йармолеⁿц'і
/ то ска^oзала / шо н'ічо ни поможут ўра^oч'і / тре в'ідмови //

сmt Сатанів Городоцького району

Селище міського типу розташоване на лівому березі річки Збруч (притока Дністра), за 40 км від м. Городок і за 18 км від залізничної станції Закупне. В околицях Сатанова в урочищі Кренцилові виявлені кам'яні знаряддя праці доби міді та бронзи [4, с. 200].

Інформант: Раціборинська Марія Іллівна 1927 р.н., освіта – 7 кл.

327. – Йак ми с'ват'куємо с'вато Спаса // це с'вато с'коро ма́йе бути / то
ўс'і готуйуца до него // сего дн'а ўс'і пи^eчут' пи^oроги і неⁿсут' до церкви
с'ватити // тоже неⁿсут' до церкви мак / моркву / цибул'у / йаблука /
л'ікарствіне з'іла / це вас'іл'ки і чорнобриўц'і // го́вора́т / шо з вас'іл'к'іў
д'іўчата майут робити в'іночки / йіх і кла́дут ў по́душку ми^oрцев'і / ними
опси^oпайут трумло // ў в'ідвар'і з чорнобриўц'іў ку^oпайут ма^oлих д'ітеї //

Інформант: Бас Сергій Володимирович, 1939 р. н., освіта – 9 кл.

328. – П'іс'ла Преⁿчистої Бого^oродиц'і начи^oнайемо копати барабол'у /
с'першу треба шоб вудин'а добре сохлос'а / шоп копати було добре / на теї
знайемо шо барабол'а дозр'іла / значит' треба копати / копати їдемо ўс'ійейу
родинойу / д'іти прийіжайут' з города помагають / і разом весеⁿло рити

барабол'і // бе^нремо лопати і їдемо на горот / опчишчайе шо в'ід вудин'а
заг'інчик / поле^нмо бурани / і аш то^д'і присту^пайе^нмо до копан'а / д'іти
збирайут' / нада збрати од'ел'но / ве^нлику до ве^нликої / це будемо їйсти
зи^нмою / мален'ку / це сви^ней го^дувати і нас'ін'ову / на д^ругий р'ік буде^нмо
садити / ко^пайе^нсо до о^б'іда / то^д'і с'і^дайе^нмо пе^ре^нхопимо шос' / одих^немо і
з^нову до ро^боти / аш до в^ечора / ко^ли збе^нремо барабол'у і до^дому // йакшо не^н
докопайе^нмо / с^нову ве^ртайе^нмос' на ф^торой ден' / о^так ми ко^пайе^нмо барабол'у і
так кож^нойі восе^нни / ц'ого ро^ку шос' не^нздала барабол'а / але^н н'ічо /
прожи^нвемо / ва^жно шоп здо^роўл'а було до копан'а / бо ўже не^н годе^нн / але^н
н'ічо / йакос' во^но буде^н //

Інформант: Вейко Галини Василівни, 1946 р. н., освіта – 10 кл.

329. – Ко^ли тут ў нас бу^ли н'імц'і / та тут ше бу^ў кор^дон / по т^уйу с^торону
р'ічки бу^ла Те^рноп'іл'шчина / йак ми їшли на ба^зари / не^н мали п^рава г^л'анути
на ту с^торону запад^н'ак'іў / бе^нндери мог^ли ростр'іл'ати // Бо^же йак ізд'івалис'а
над^т жи^дами / т'і бе^нндери / бу^ло ў нас ў се^нлі ш^тири ро^дини / шо їїх с^разу
ростр'ілили // ше п'іс'л'а вос'мойі го^дини в^ечора / бу^ла ко^миндан'с'ка го^дина /
ми ў ха^тах повин'і бу^ли га^сити л'ампи / с'в'ічки // ше по^мн'у ма^ти затул'ала
в'ікно ве^ретойу / шоб не^н бу^ло в^идно с'в'ігла // те^нперка с^лава Бо^гу д'ітиска
тих мук не^н з^найут' шо ми пе^ре^нжили / на^мучилимс'а / і да^ї Бог хаў не^н з^найут' /
та^койі б'іди йа баху^рицейу так наб'іду^вала //

Інформант: Гук Зіна Андріївна, 1930 р. н., освіта – 8 кл.

330. – Хо^дила до кол^госпу ў штир'нац'ат' рок'іў / л'ігом ро^била / а зи^нмою
в'іді^нхала // жа^ла ку^ку^рузин'а / бу^раки ко^пала / розгру^жала на за^вод'і та^бл'ами //
ро^била ўс'о ўру^чну / аш пот'ім комбаїни по^йа^вилис'а / ў кол^госп'і т'а^ггнула
ланку три^ц'ат' рок'іў // т'ашко на^ро^билас'а / н'ічо не^н пла^тили / не^нма шо їйсти
/ д'іти мал'і / шо їйсти / хл'іба не^нма за шо купити // спас чо^лов'ік / бо
пра^ц'уваў їіз^довим / ў кол^госп'і бу^ла ланко^войу / ка^зала л'уд'ам шо ро^бити /
ше бу^ла комсо^мол'с'койу ланко^войу / ої т'ашко на^ро^билас'а / а д'аки н'і^їякойі /

п'от'ім п'ішла робити ў сана'тор'ійі // то'д'і 'жити с'тало 'добре" / хот' хл'іб" було за шо купити //

с. Хоптинці Городоцького району

Село розташоване на правому березі річки Сквиля, за 30 км від районного центру і за 25 км від залізничної станції Війтівці на лінії Хмельницька – Тернопіль. Засноване село у XIX ст., на його території знайдено знаряддя праці доби неоліту [4, с. 214].

Інформант: Кандаловська Ганна Михайлівна, 1931 р. н., освіта – 7 кл.

331. – *Як колись гуляли на весіллі?*

– Ну шо гул'али / шо було йісти то холодець / то гулупц'і / капуста / не" було тихво салат'іў / того ўс'ого бо було ше трудн'іше" / але" було ве"село / молодій ішоў до молу'духи / музика грала / по'тому на другій ден' / робили д'ручу молу'духу / ходили туд'а до ве"с'іл'них / ўз'али то хустину / то 'тойе то с'ойе дарували тих сват'іў в'ід молодого / закручували / то рубашку йакус' ста'ру / то 'чоб'іт / 'мам'і та'во / 'вал'анок і так'і ве"с'іл'а грала колис' //

332. – *Як колись дівували?*

– С'ходилис'а до йідноїї хати одноїтки / гул'али / на бабалайку хлопц'і грала / о // с'п'івалис'мо / загатки ка'залис'мо / на 'вулиц'у не" ви'ходили / но ў йідн'ї хат'і поси'д'іли / пожартували і роз'їш'лис' //

333. – *Як колись жили до війни і після війни?*

– Жили до в'їни ми 'добре" / 'дуже" 'добре" / а п'іс'л'а в'їни б'їдували / не" було шо йісти / голот / лободу йіли / че"ре"пахи збирали / б'їда 'дуже" була // по'тому хаз'айіў збирали / ў 'кого була корова / то д'їлили на два хаз'айі і так виживали // бат'ки не" дой'їдали / а д'їт'ам давали / сус'їди з' сус'їдами мирилис'а / та 'сутку дой'їла і та 'сутку / і так виживали / а ў 'кого не" було / то д'їти по'пухли і поўми'рали / і таке 'наше жит'а було //

Інформант: Сабадах Людмила Шимонівна, 1938 р. н., освіта – 7 кл.

334. – Їа кончила с'ім клас'їу / ходила до школи б'ідно // по^утому йа к'інчила с'ім клас'їу і ўз'аў ме^нне голова колгоспу до тил'ат / була йа там р'ік коло тил'ат / по^утому дали ме^нні два^нац'іт' штук худоби / йа до^уйіла пер^вісток / бо^ул'іли ме^нні руки / бо була молода тоди / а три роки по^удоїла на ферм'і // нас було четве^ро ў с'ім'їі / брат / сестри і йа // наш тато п'ішоў на фронт і пог'іб^н / а нас лишили // йа дуже з'мале^нчку п'ішла робити / того шо не^н було зашч'іти н'іякої / брат буў коло коне^нї / сестри ше мо^лоч'і були по ха^з'аїств'і / то с^вин'і пасли / то худобу / а ми ходили на роботу / о / таке наше було жит'а // а ўден' доїмо худобу і ўвече^р / а по^утому с'і хоче^н п'іти на тан'ц'і / то бе^нремо капц'і йа^к'іс' ў руки і б'іжимо ў друге^н се^нло на тан'ц'і // погу^л'али т^роше^нчки і ідем до^удому / бо тоди до^уйіли худобу чо^тири рази ў ден' / ше за Хрушчова // те^нпер стало жит'а т^рошки крашче^н / того шо з^ара ўже л'уди не^н так б'ідуйут / йе шо ўбратис'а / йе шо йісти / йе куда і в'їти / йе ўс'о ўдома // а ко^лис' ўч^итис'і не^н було в'ітки / не^н було з^моги / хоц' тоди ўч^итис'і було лек^ше того шо не^н було та^ких воз^можносте^нї / не^н так с'і д'іти ўч^илис'і йа^к з^ара ўча^нц'і // зарас н'іх'то не^н хоче^н іти до школи //

335. – Хл'іп йа пе^нчу так / йа майу со^уб'і житну муку і посл'ідну йа^к питл'уйу / бе^нру рошч^ин'айу // сампе^нред пос'івайу житноу муки / по^пару йі^їі т^рошички / тоди йа добаўл'айу квасного к'іста / того шо с'і лишає с' того разу / і дрож'їу і рошч^ин'айу так на р'ітк^овато // воно н'іч к^исне^н / а р^ано ўстаїу по^пару вокропом там к^рушку води / а тоди бе^нру м'ішу / м'ішу / м'ішу / м'ішу / а тоди йа^к в'ід руки в'ітстаїе к'істо / значит' к'істо ўже го^тове^н // кладу йа на п^рип'ічок / чи там де / накри^вайу і диўл'ус'і йа^к воно ўже п'іт^ходе^н / йа тоди ў п'їецу бе^нру роспал'уйу / распалила / патики го^рат / ўже йа^к пе^нре^нго^р'іли йа йего ро^снула по ўс'ім п'їецу / тоди диўл'ус'а ўже ў п'їецу во^гон' приго^шаїе / йа виробл'айу хл'іп на дошче^нчку і в'ін ше прик^исайе на дошче^нц'і т^рошки // тоди ўже ў п'їецу пе^нре^нго^р'іло / йа бе^нру ло^пату / бе^нру куц'убу / ўпе^нрет вигор'тайу ўгл'аки / а тоди бе^нру са^жайу хл'іп // хл'іп по^вине^н пе^нчис'і два ча^са

/ і ўже ко́ли два ча́са про́шло / в'і́ткрівайу пйец / вит'ага́йу / ма́чайу йо́го во́доў
з'ве́рха / а з'і́ споду шкраба́йу но́жем і оптира́йу с'тирочко́ў // то́ди кла́ду йо́го на
с'т'і́л / накрівайу йако́ўс' п'і́лочко́ў і в'і́н со'б'і́ в'і́тходи і́ дуже до́брыі хл'і́п /
не" та́кий йак ча́сом ў копира́ц'і́йі к'упиш йак з'лепок / а св'і́і пахучи́й / до́машни́й /
хл'і́п с пйе́ца // йак ўсу́вайец'а ў пйец / то н'і́коли не" т'раба ско́рен'ко
в'і́ткріва́ти д'ве́р'і / бо то́го шо то не" за́гн'і́т'ац'і́ так і́ мо́жут' при́с'і́сти і́ с'а́ке
та́ке / а та́к'і́ ви́бачи / ми з'на́йе'і́ш чи то пра́ўда чи не"пра́ўда / але" та́ке ка́жут //

336. – *А як варити борщ?*

– Ко́лис' боршч с'а ва́рили та́ко / не" бу́ло н'і́чо́го ва́рити / не" бу́ло ш
чо́го // на́ст'ружу то́го бура́ка / кину́ барабо́л'у / за́жару йако́ў небу́д' цибу́л'оў
на во́л'і́юв'і́ чи на ч'і́м / то́і та́к с'і́ то́ди ва́рили боршч'і́ // з'ара ў́же йе'на́кше"
ва́рит // ў́же с'а ки́да́е ку́сочок м'н'аса / йако́с' ў́же ч'имос' с'а за́жари /
сме"та́нки т'рошкі / о́і та́к і ва́рит боршч //

Інформант: Довгошлюбний Казимір Станіславович, 1927 р. н., освіта – 4 кл.

337. – Шо́б ко́н'і́ не" сли́с'каліс'а по ле́дови і́ не" па́дали / йі́м ч'і́пл'а́йут до
пе"редн'і́х н'і́х п'і́т'кови / т'і́ п'і́т'кови т'реба пе"ре"ку́вувати а́бо за́м'і́н'ати че́ре"с
со́рок пйа́т' ча́соў / але" йа та́к ча́сто не" м'і́н'айу / а п'і́т'кова хо́дит аш до́ки не"
за́чи́на́е" ш'лапати // то'у́д'і́ йі́йі т'реба пе"ре"ку́вати // а п'і́т'кова кр'і́пиц'а до
ко́пита / п'і́т' ро́зм'ер ко́пита п'і́т'бира́йуц'і́ ш'і́пи / а то'у́д'і́ вухна́л'ами
при́би'ва́е'ц'і́ до кра́йі́ў ко́пита //

Інформант: Сапрун Галина Василівна, 1931 р. н.

338. – Ў́ нас ў́ с'і́м'і́йі бу́ло де́в'і́т' чо́ло'в'і́к / ма́ти / ба́т'ко / ба́пц'а / і́ нас
ше́сте"ро д'і́теі́ // ў́ т'ис'а́ча де'ви́цот д'вац'і́т' диў'я́тому ро́ц'і́ мойі́ ба́т'ки ў́
ко́лт'осп не" і́шли / бу́ли о́д'ноо́с'і́бніка́ми / ма́ли па́ру ко́не"і́ / в'і́з' / плуг / ше
де́які́й зна́рад'а / о́броб'л'а́ли зе́м'л'у са́мо'ту́шки // шо зби́рала ту́тешн'а ў́ла́да /
м'і́х пе"ре"мо́лочувати при́ко́лотки / шо́б ма́ти хо́т' шо небу́д' зе"р'на // йа па́сла

ху|доду чу|жу / і от|римувала хар|ч'і / зби|рали |залишки бара|бол'і // ми рас с дво|ма
х|лопц'ами ўз'нали / шо на |горб'і здох к'ін' і ми п'ішли / шоб ўз'ати мн'аса / |але"
со|баки не" пу|стили // |вижили ми за ра|хунок |того / шо ви|рошчували на го|род'і /
|йіли лобо|ду / цв'іт а|кац'ійі //

с. Чорніводи Городоцького району

Село розташоване в долині річки Чорноводка, за 5 км від районного центру і за 2,5 км від залізничної станції Вікторія на лінії Ярмолинці – Чортків. Спеціалізується на відгодівлі великої рогатої худоби, є млин і майстерня для виробництва черепиці. Перша письмова згадка про село під назвою Чорна Вода належить до 1407 року. В околицях села виявлено поховання доби ранньої бронзи [4, с. 214].

Інформант: Цимух Ганни Іванівни, 1932 р. н., освіта – 5 кл.

339. – Памй|тайу / йак ве"ходе"ти |замуж // б'іда // |хата пого|р'іла ў нас
|була // сампи|ред'т заїмилас'і ў си|стри / стоўп заїмиўс'і // ўс'і |л'уди кре"чат / шо
то жи|н'іх п'ітпа|ліў // по|жарн'іки пре"йіхали / а ми ў |хати ле"жи|мо / ни з|найім /
а со"с'іди кре"чат / шо |хата го|рит // тато зре"вайе"ц'і / бо ж с|ват'ба |маіе ў|заўтра
|бути ў си|стри // а то ў нас // йак в'ітк|риў д|вери / а ў с'і|н'ах дим ўже ле"тит
зго|ри // в'ін йа|кос' проско|чиў // чи|ри|пиц'а |була п'лоска // бо ми ўже н'ібе |луче
|жиле / п'іт'н'іпки ўже зм'ін'али на чи|ри|пиц'у // в'ідл'і|тайе / шо н'і|хто і ни
доїде // крик / зоїк // |бабушка ста|ра ли|жит ў ночн'і| / та йак ўс'і пове"б'і|гали ў
ночн'і| / йі|йі за|куту|йут / шоб ни на|страше"лас'і // таї зго|р'іла |хата / зго|р'іў хл'іб
т|роха // при|шли сва|ти // шо ж то по|може / треба йа|ку в'е|чер'інку з|робити / так
по|ложи"но // ни|е|за|баром ўже і йа ве"ходжу |замуж // т|рошка си|стра по|мога|йе /
бо ўже" |замужн'а // та і шо / с'іраў"но / жи|н'іх шо / зо |Жишчине"ц ми|не би|ре /
се"ро|та // чи|кайе"м йо|го / йо|го ни|ма // ста|ли |серде"тис' ўс'і / п'ла|кати // ў чом
д'ело / |можи в'ід'ка|заўс'і // але ди|ўл'ус'і пре"т'шоў // йа |ста|ла п'ла|кати / в'ін
пе"р|про|шайе // йу"му ж б|рато|ва с|ват'бу |робит / то ни |мама // наї|мили п'ід|воду /

пос'їдали // йїдна по^ллиторка ў си^лл'ї // со^сїд каже / шо ўже с'ї зробе^ш // таї загро^лжайе ўс'їх ў ту по^ллиторку / ўс'ї стоїащи / і ми на п'їдводи // молада на п'їдводи / та ше і такиї драби^лн'ак // і йїдим на друге^л си^лло // пре^лїїхали ту^лда / та брато^лва нас п'їрин'ала // в'їдалас'ї йа таї забрала його до^ллудому // поси^ллїле^лс'ї тут ў си^лл'ї // хату т'роха п'їдремонт'їро^лвали // то наро^лдилас'ї йїдна дочка / друга // ж'їз' проїшла // ти^лпер шо / ўже воїна проїшла // с'тали ўс'ї ходити заробл'ати ў поле^л // поче^лнайут ўс'ї сирпї до^ллубувати / де би с'ї йїх ўз'ати / виточе^лти //

340. – Ти^лпер гже н'їбе^л лехше^л с'тало / але почалас'ї воїна / крик / шум // ў мени буў шваг'ро // в'їн во^лзїў д'їрехтора заводу на станц'її // а сист'ра моїа робыла на п'їревалочн'їм пунт'ї // а с'тали бомбити станц'їю // і ўс'ї н'їмц'ї с'тали т'їкати // шваг'ро пре^лб'їг до нас схо^лвате^лс'ї // ц'оц'у / каже^л / схо^лваїте ми^лне / черї^лз тої / шо ми^лне хочут забрати / бо йа во^лд'їт'ел' / шоб йа н'їмц'а в'їз' // йа йїго до ко^лмори // а мама глип на^лдв'їр // горїт с'тан'ц'їя / бомбл'ат с'танц'їю // а ше ден' / ўже тако п'їд'вечи'р // кре^лчит / л'уде / ни^лма моїї дочки // а в'їн к'їиче ми^лне / чо ш це ц'оц'а скли^лкаїе л'удеї / шоб / йїго ўз'али // в'їн буў шут'кар сам / но з'наїе / шо та кре^лчит / бо дочка на с'танц'її / там бомбл'ат // ўже пот'ом / йак проїшоў шум / ти^л н'їмци вийїхали / пре^лїшла за шваге^лром ж'їнка // п'їлаче за ним / де то до^ллудумаўс'ї / шо с'уда схо^лваўс'ї // т'їко думала / куди тої д'їўс'а // а тої подумаў з'разу куди / до ц'оц'ї // ў ко^лмори схо^лваўс'ї // а ц'оц'а на вулиц'ї л'удеї скли^лчайе // бо ў нейї горе / то дочка // а думайе / шо то до него скли^лчайе^л // так за н'їмциў було ўже т'роха хужо^лвато //

341. – Ў мени д'їевочка ўже с'тарша ўро^лдилас'ї / ли^лжит ў ко^ллиц'ї // чуйу крик на^лдвори // шо таке? / б'їжат до мени ўс'ї со^лс'їди // бо м'ї чоло^лв'їк буў рад'їстом і було ў мени ўже рад'їво // кре^лчат / Ган'у / ўкл'у^лчай рад'їво // С'тал'їн по^лмер // Боже / йак ўс'ї плакали // з'їшлис'ї ўже ўс'ї со^лс'їди / бо ни ў ко^лго того ни було // т'їл'ко ў нас було // ўс'ї плакали // де^лтина расплакалас'ї с' того шуму // ма^ллен'ка хатинка / хочу вини^лсти де^лтину / ни годна / тоже^л хочу

поуслухати / йакі т'раур // і то ми ни знали / че" добрий буў / чи н'е // але ми ни мали назе"вати / бо то буў / йак бат'ко //

342. – Поўн'у / мама ходила т'роха ў завод до мати'ў / плести мати таки на бо'рак / накри"вати // а йа за н'уйу т'рошка ходила ў колгосп до стирт / про'силас' до стирт / но'сила с'і / бо мама ни мала ў колгоспи ланки // то дуже було інт'ересно // моло'тарка їде / жне"ва // хот' жа'ра // х'лопци стирт'уйут / ми ве"лазе"мо на стирту / ховаймс'і // но'чуйем там / бо ц'ілу н'іч моло'тарка молотит / жне'ва їдут на поўне"ї ход // йіди"ш вечир до'дому / йак хто вечир йіде // сп'івайе"м с'і / шо чути ўже ў си"л'і // чути / за нами п'ідвода ве"ртайе"ц'і // а йа то ше дуже" л'убила // та йак мама ў колгоспи ни робила / було то дуже інт'ересно п'іти // по'друшка йедна в'іўци пасла / йедна кони пасла // йа так поўн'у / п'іду / думайу / до по'друшки на кони // а во'на раз / поўн'у / да'йе ми"н'і ло'ша йа'кес' молоде і каже" прока'татис' // а йа бо'йус' наг' до него їти // во'на ли"ген'ко ми"не на н'ого посадила // йак йа ўпала // йа ўс'у ногу со'б'і з'дерла // во'но молоде / пог'нало'с'і за тими к'ін'ми / во'на ж жи"не до'дому // во'на з'нала нав'іт' / йак за ни'ми к'рикнути / а йа ж ни розби'рала // ўпала з'дерла ўс'у ногу // до'дому пре"їшла і ни кажу 'мами // то шо ти ни т'ам'елас'і с'ідати на ко'на / ти же йіх ни знайіш // бо йа ни пасла тако'го с'і // п'лачу / но'га розйат'рилас'і // же до тойі ни" п'іду // до тойі п'іду / шо в'іўци пасе // тайа зас'лабла / ни пасла в'іўци // посе"д'іла ў нейі таї п'ішла до'дому // ни"ма куди д'іти"с'і // би"ру зноў їду до стирти // п'ішла коло моло'тарки // там так'і мле"нки були / ру'ками мел'ац'а // т'рошка вашко було та'ким ді'учатис'кам / но інт'е"ресно // бо там йе х'лопци і д'і'ўчата // а во'ни во'лчат са'ме // то ше інт'е"ри"сн'іше //

343. – Поўн'у / йак од'ного разу ўс'і спе"мо // а то стукайе" ў в'ікно с'торож" // а бат'ка мого / в'ін буў ви"лики"ї / і на жи"л'ізну до'рогу ўз'али ў брон'у / ни ўз'али ў гарм'ійу // баче"т' / шо с'торож" стукайе / то шос' зробило'с'і ў колгосп'і // тато с'коро до дви"реї ви'шоў / в'іче"ниў / таї хт'іў за'г'ланути над'в'ір / а йа'го пі'стол'етом ў г'руде / і до хати / таї в'ін п'ішоў // їде

с'торож^ш і їде молодіи такий пацан с п'істол'етом // тато ви^ерну^с'і // а ў нас пришоў нан'іч шофер войени^е // с'кинуў шмаг'а / в'інтоўку поставе^уў ў друг'їі комнаты^і // с'к'іл'о то нас / п'їати^{ро} душ і в'іншости^ї // л'аг на тапчане^к прамо нап'роти дві^ереї / шо йак над'їшоў той хлопчина / то зразу на того салдата // а то хто // в'ін вод'їт'ел' арм'її // а йа тод'ї ли^ежала на пи^еч'ї / нап'рот'їў того салдата // ше була така / д'їучис'ко // йа / каже / западноукраїн'с'кії би^ндеровец // і той хоче^н ўстати / а той його п'істол'етом // поде^нвис'а / йаки^н ў тебе^н вешчи г'разн'ї / поде^нвис'ї / йаки^н ти // вопшчи^ем / пробраў його на сто // тато м'ї се^ндит / а с'торож^ш стоїт / і ми ўс'ї на чи^еку // і в'інтоўка ў хати // то ж можна з ним росправе^нтис'ї // но в'ін ни даїе н'їкому слова сказази // і намове^нў того с'торожа казати / п'їшли / бо можи тиїї померзли // значит обго'роджена ўс'а хата // а бат'ко м'ї ви^елике^нї / справе^нўс'ї би нав'їт' ўруч'нуйу // но настраше^нў його і так в'ін його намове^нў // забе^нраїе ў н'ого ўс'о тойе шмаг'а / войене ўс'о / з до^укументами / з ус'їм // хоч казай / шо г'разне / а сам забе^нраїе // і казай закре^нвате^нс'ї і шоб з нас до ранку надв'їр н'їхто ни вишоў // в'ін з п'істол'етом вишоў / шмаг'а ўс'о забраў / штани забраў / добри / шо ше в'інтоўки ни ўз'аў // а тоди шо / б'їда була / ў кого таке було / шо двоїе штан'їў // мама до ран'а латаїе йак'їс' татови штани / шоб той войени^е ўбраўс'ї / п'їшоў ў с'їл'раду // в'ін ни майе^н ни документи^ї / ни^ема йак виїхати / воїни на бураковивозцї були // то п'їсл'а воїни так були тиїї моменти / шо ше поїаўл'алис'ї би^ндероўци // се^нди^{мо} на помацки / с'в'їтла ни с'в'їтимо / йак раз ни^ед'їл'а була / н'їч з суботи на ни^ед'їл'у // мама шийе / латаїе ти^еїї штани скоро / шоб його ўбрати йак небут' ў френч / но ни було тих в'ешчеї // п'їшоў в'ін ў с'їл'сов'ет // давай тата на доп'рос // йак то два таких бугаїа справите^нс'ї ни^е змогли // тато каже^н / шо нал'акаў той / шо обго'роджи^ено / шо ўс'ї тиїї померзли надвор'ї / бо тако н'їби н'їч холодновата // то шарпали того бендер'їўца / шарпали // ше в'ін ў мого шваг'ра буў / меду схт'їў б'рати / таї ше ни вигн'ани^ї буў // до со^с'їд'ки йїд'ної заїшоў / хт'їў пал'то ўз'ати зо шкафа // вона тоди прамо на кол'їна ўпала і дуже^н с'тала плакати // в'ін приїде з гарм'її

/ з воїни / бо ше ни було хлопц'їу моб'їл'їз'їро'ваних / ў шо ж в'їн за д'агни'ц'а //
 во'на вїшла до н'ого ў кам'їзел'оц'ї / п'росе" // то в'їн ни ўз'аў того пал'та // та
 на другу н'їч пришоў за пал'том // то во'ни позаслун'али в'їкна по'душ'ками /
 щоб ни стр'їл'аў подушку / бо н'їби ни простр'їлит // то стукаў ту да стукаў // та
 нашу хату в'їн по'пугаў / бо ше може" хт'їу заїти / то до другої п'їшоў // ти'ї
 ни в'їчили / бо ўже по ўс'ї вуле'ц'ї ходе'т шум / шо буў б'їндерове"ц //
 оказалоc' / шо то з' соc'їдно'го сї'ла за Чар'ниводами" // простїї хлоп'чина // а
 тому сал'дату йел'е документи вoзратили / і бат'ка т'роха по'шарпали // на т'ретї
 ден' чи на чет'вертї ўже пре'їйхала м'їл'їцї'їа / то ни м'їл'їцї'їа / а хлопц'ї / йа
 ўже ни поўн'у йак називале"с'а // таї п'рос'ат тата в'їд'крити // тої каже" / шо же
 раз пустиў / ви тоже" можа ко'го пре"вели // т'ї кажут / шо ти ж баче"ш / ми зо
 собако'їу / ми хлопцї з ох'рани / з заводу // і c'тали п'росити // в'їн пустиў //
 заход'ат т'ї з собако'їу // собака до тапч'ана / де бабушка стара спит / бо сал'дата
 ўже ни'ма / ўже ў другї хат'ї // тої пес пол'їз / а бабушка с'ї наст'рашила / шо то
 д'ат'ко // во'ни ў хат'ї поде"виле"с'а кругом і д'їжуре"ли ўс'у н'їч / бо ж дв'ї
 ноч'ї п'їд'їходе"ў // но в'їн ўже б'їл'ше" ни' йавїўс'а // а по'том сп'їмалї" //
 хлопцї зо сї'ла соc'їдно'го / може" за ш'їст' к'їлометр'їу в'їд Чар'нив'їд //
 б'їдно'та така / а так сал'дата во'б'їде"ў //

Інформант: Безрука Емілія Анатолїївна, 1932 р. н., освіта – 2 кл.

344. – Жила ў с'їм'її // було ш'їст' душ / п'їят' д'їўчат / шостїї брат / ма'ма
 с'ома // бат'ко помер // б'їду'вали дуже" // їїсти хт'їли / ни було шо їїсти // на
 пол'у л'уди робили / а тоже" б'їда була // давали го'рох л'уд'ом / суп ва'рили //
 то ти'ї нам но'сили / по черпач'кови давали / бо ми дуже були го'лодни // хо'дили
 бара'бол'ї збе"рали гни'ли по пол'у / терли ў мак'їт'р'ї / так'ї бл'їнче"ки терли /
 пї'к'ли // с'во'го д'ївоцтва йа ни поўн'у / ни хо'дила ни до д'їўчат / ни до хлопцї'ї
 / бо го'ла була і боса // ни було шо ўз'уте"с'ї і ни було шо на хри'їбет нало'жити //
 бо така б'їда була // до л'їса хо'дила красти пате"ки / дуже ст'рого було // но'сила
 на плечох / ўс'ї моїї сестри і йа по два рази на ден' // хлопи і д'їўчата / йак'ї

бога́т'і бу́ли / то хо́дили со́б'і на та́нц'і / сп'і́вали / гармо́шка гра́ла / г'і́тара // то
та́ки бу́ли ў нас та́нц'і // но́ йа ни хо́дила / бо ду́же" ни бу́ло шо ўзу́тис'і // а йак
ду́же" хт'і́ла йти / то ў́з'ала йе́дну но́гу ў тра́пку заве́нула / ка́зала / шо то
п'і́д'б'і́ буў на но́з'і // ни хо́дила / бо ни́ мала йак ўзу́ти / бо ду́же" но́га бо́лит //
а ми́не ни бо́лит / а йа так спи́ц'і́йал'но / бо хо́т'і́ла поде́вите"с'і / йак хло́пц'і
сп'і́вали і йак д'і́чата сп'і́вали // йа ду́же гарно́ сп'і́вала ме́же" д'і́чатами і
ме́же" хло́пц'ами / ду́же гарно́ т'а́гнула / ду́же гарне"ї ў ме́ни го́лос // ста́ла
во́йна / н'і́мц'і ду́же стр'і́лали / би́ли л'у́деі / нас ў́с'ех зга́нали до́ йе́дноі хати
/ за́бе"рали сто́ли / за́бе"рали вод'і́йала // ко́пали ву́копи на по́лу / са́м'і во́ни
хо́валис'і // тра́ба бу́ло йі́м мите"с'і / на́ле"вали ў ко́рито чи там ў та́з'ік
йа́койіс' води і да́вали ку́куруз'ані́й ка́чан / шо́б кача́нами йі́х мити і кача́нами
плечи́ терти // нас бу́ло со́рок с'і́м хат / йа жи́ла на та́к'і́м по́с'олку // і во́ни с
ка́ждоі ву́лиц'і / с'к'і́л'о ў ра́дку ву́ле"ц'і хат / с'т'і́л'о во́ни зга́нали до́ йі́дноі
хати / ма́ли нас па́лити // йі́дна ву́ле"ца́ з'і́гнали / дру́гом / тре́том // по
ву́ле"ц'ах зга́нали л'у́деі // і Бо́г даў / на́ши пре"і́шли і во́ни ўт'і́кли / н'і́мц'і // і
т'і́л'ко са́раі / ха́ти ни па́лили і н'і́кого з нас ни спа́лили / но т'і́л'ко са́раі
запа́лили / да́ли зна́к / шо во́ни ўт'і́кли // ко́ли п'і́сл'а то́го на́ш'і і́шли / но йа ше
бу́ла йак н'і́мц'і ма́ла // йа жи́ла при со́ш'і / ту́во мо́я хата / а то со́ша // і
н'і́мц'і ду́же на́клали ба́гац'о м'і́н // но то́ди йа ни по́н'і́мала шо то м'і́на // но
ба́че"ла йак та́ко кру́жи"л' атка́ п'хали́ с'у́да ту́да // ко́ли на́ши з Го́ротка́ шли / йа
ви́б'і́гла на до́рогу і ка́жу до́ них / шо тут н'і́мц'і н'і́бе"то шо́с' на́клали /
по́напе"хали́ йа́кес' та́ки"во кру́жи"л' атко́ // но йа ж ни з́нала / шо то та́кейе //
ко́ли во́ни поде́"вилис' / а то м'і́ни // то во́ни пове"т'а́гували́ т'і́ м'і́ни //

345. – П'і́сл'а то́го ў́с'ого / ў́же во́йна н'і́би за́конче"лас'а // л'у́деі забра́ли
ў Ги́рман'і́ю / мо́йіх сестр'і́ў забра́ли / а ми́не ни ў́з'али / бо йа т'і́кала /
хо́валас'і // то забра́ли ў До́мбас // то́жи" б'і́дила ў До́мбас'і // і ўт'і́ла з До́мбасу
/ йа і ше од́на д'і́чече"на ўт'і́кли // ми ўт'і́кли / йа з́разу п'і́шла до́дому / то буў
ў́же со́рок семе"т' р'і́к // то йа пре"і́йхала до́дому / і ў́дома н'і́ц ни́ма шо йі́сти //
т'і́ко ма́ма і с'і́стра / а дв'і́ с'і́стри за Моск'вом ў Йа́рослав'і / а бра́т по́гиб на

фронт'і / пропаў безв'ести / і баг'ко // йа побаче'ла / шо така б'іда і поїхала ў
 'Западно // кажут / шо там л'удеі п'ерин'імайт на роботу ў жне'ва // і йа
 поїхала туд на ти жне'ва // пре'тшла йа у Вус'ате'н на базар // ходжу 'поп'ід
 'кажду п'ідводу // сто'ят / во'ни прода'йт хл'іб на п'ідводах // йа до 'каждойі
 п'ід'ходжу / пе'т'айу / чи ни т'реба работн'іци // пре'тшла до йіднойі / п'ід'ішла
 до д'ругойі / п'ід'ішла до т'рето'й // а си'стра д'ужи 'ходит і п'лачи за мно'м // каже
 / шо ви'р'нис'а / йа'кос' 'буде // йа 'кажу / шо н'е / ни 'вернус'і / йа заробл'у хл'іба і
 пре'везу / і пре'йду до'дому // пре'хожу йа до чи'т'вертойі хаз'а'йки // кажу / чи
 ни тре работн'іци // а во'на ми'не пе'т'айе / ти ў'м'йе'ш ко'сити? / йа 'кажу шо
 ў'м'йу // молотити м'йе'ш? / м'йу // ўс'о м'йе'ш робити? / ўс'о м'йу робити //
 п'иде'ш до мене // ска'зала / шо ни 'буде ми'не к'ликала М'іл'а / а 'буде ми'не
 назе'вала Гел'ц'а // йа 'кажу / шо йак 'хочете / так назе'вайте // ми'н'і с'іра'но //
 во'на же ми'не 'з'ала на п'ід'воду с'войу // і каже до мени / шо ў 'нейі йе син і
 чоло'в'ік / чоло'в'ік б'іркул'озне'т // йа 'кажу / шо н'ічо / йа'кос' 'буде // і йа
 поїхала до 'нейі // а йа н'іц ни'е ў'м'іла // жати то 'жала / 'але д'ужи ве'соку
 сти'р'ну ле'шала // 'низ'ко йа бо'йаласи / шоб 'пал'ці ні'е ў'т'ати // но ў 'тойі
 хаз'а'йки четви'ро 'кони'т / свин'і і три ко'рови // чоло'в'ік сла'бий / де'тина і во'на /
 'Марка // но во'на до мени д'уже 'добре вобраш'чалас'і // то ми п'ішли жати
 жне'ва // во'на 'низ'ко жне / а йа ве'соку // йа'би во'на ми'н'і ска'зала / шо 'ниж'ше
 // а во'на на мени ўн'іман'а ни обра'тила // йак тої хаз'айн пре'йіхаў на п'ідвод'і
 / йак поде'ви'ўс'і / йак ўз'аў бато'га // так ми'не би'ў // йі'йі раз / ми'не два 'рази //
 ми'не раз / йі'йі три 'рази' // і б'е / і б'е // пи'рип'лакала йа / пи'ри'муче'лас'і //
 заробила йа два 'центнера с поло'вином хл'іба // пре'везла во'на ми'не у
 Вус'ате'н / посадила на поїзд // і м'ішки ти згру'зила // пре'йіхала йа на во'зал /
 на В'іктор'йу // і 'наши л'уди ўс'і то'ди во'зили п'ідводами // і забрали ми'не //
 йа п'ішла запла'тила йім і во'ни ми'не пре'везли до'дому //

346. – П'ішла ў кол'госп // т'аж'ко ми'н'і 'було // бо йа ма'лого 'росту /
 ма'лен'ка 'була // ни 'годна 'була / а мус'іла йти // а ше н'імці 'були // п'ішла 'сойу
 'сапати // і йа'кос' ни хот'а'чи йе'ден 'корчик зо'сапала // в'і йак побаче'ў / 'тоже'

ўз'аў прута і набіў прутом // і паказуе / шо йа зо'сапала // і йа заслабла //
 повезли ми^ене на би'ках // бе^нки то'ди по пол'у во'зили / бе^нки тийі кол'госпн'і /
 ро'гати / здо'рови' // во'зили ту со'ю і л'уде' во'зили / і ми^ене пре^нвезли до ўра'ча //
 коло кумбайа тре 'було 'бути / снопи подавати // тре 'було на п'ідводу то'же
 снопи вилами подавати // а йа шо 'хочу п'іднести / то в'ін ў'паде^н ми^ен'і // ни
 годна була / бо 'дуже^н ви^елик'і снопи // хороша хо'з'айка / то'ї хороши снопи
 ви^елик'і / а йак'шо мален'ка хо'з'айка / то'ї снопи мал'і // йе така баба / шо
 наложе^нт ц'ілу купу // по'пробуй п'ідн'ати то на п'ідводу / а ве^нсоко ту'во тре
 'було / йак то с'іно // ўс'о ро'била // а то'ди п'ішла ў завод // с'тала ў завод'і
 робити // премн'а ми^ен'і да'вали ў завод'і / рамотну да'вали / ми^едал'че^нк ми^ен'і
 дали / шо йа тру'дилас'і // фотораф'ірували ми^ене //

347. – Ро'била ў са'харн'ім завод'і // 'дуже^н ми^ене хо'рошій х'лопче^нк
 пол'убіў // Во'лод'а / кра'сивіі / гарніі / ўс'о йак майе'бути // йак хо'дили / в'ін
 н'іколи ми^ене ни поц'ілуваў / н'іколи ми'не до себе^н ни пре^нтуліў // то ми со'б'і
 хо'дили / йак брат і си^естра // ўс'о / би'рут йо'го ўже в 'арм'ійу // а ў завод'і ни
 пус'кайт // тре ўже чере^нз мур пири'лазе^нти // йо'го ўже ўс'о / сократили / мали^е
 справу заведе^нти // ўночи 'йако'с' 'бачу / спл'у / сто'їт Во'лод'а на'до м'нойу //
 пе^нтайу / Во'лод'у / ти шо? / каже / хо'ди з'і м'нойу ў Горо'док // йа кажу / шо ни
 п'іду // а там н'ікого ни^ема / но 'мойа 'мама і 'мойа си^естра // ўс'і кажут / таж іди /
 'М'іл'а // ўд'ілас'а так гарно / пручо'ску со'б'і зро'била і п'ішла йа с тим Во'лод'ом
 ў Горо'док // сто'їт п'ідвода / на п'ідвод'і сто'їт йо'го друг^х і бат'ко / і Во'лод'а /
 і йа // Во'лод'а по'прош'чаўс'а і по'йхаў с п'ідводом на во'гзал / на В'іктор'ійу // а
 йа до'гори п'ішки ішла і за'губила с плат'а по'яас // а ми^ен'і д'іўчата кажут / шо
 пот'е^нрала йа с'вого Во'лод'у // пе^нсаў в'ін до мени 'піс'ма / йа йо'му
 в'ід'і писовала // а то ўд'руг^х пре^нішло / кажут / шо в'ін ўже ў т'урм'і се^ндит // то'ї
 ни 'буду чи^екала йо'го тих три чи ш'тире^н роки // ви'йшла за'муж^н //о'таке 'мойе
 д'івоцтво // чо'лов'ік биў ми^ене / зд'іваўс'а на'до м'нойу / н'і за шо ми^ене ни маў //
 ўже дочка мален'ка / п'яат' 'рочк'іў // коли пасу ко'зу / а чо'лов'ік на
 стро'їт'е^нл'ств'і // Во'лод'а м'іі // а в'ін де ўз'аўс'і // ўс'а с'тала тра'стис'а / ни

з'нати шо // йаґби с тим чолов'іком добре жила / то би ўн'іман'а ни обра'тила //
де ж в'ін буў / чо йа за н'ого ни п'ішла / чо йа його ни чи'кала // а йа така гарна
була / чолов'ік з мени таку гарну зробиў / шо Волод'ко ми'не і ни п'ізнаў / шо
то йа // тої п'ід'ходить до мени таї каже / пе'нтайе / де тут М'іл'а жи'є // а йа і
кажу до н'ого / шо ж інти'рисує // каже" в'ін / шо во'ни зна'ком'і / разом ў
за'вод'і ро'били" // во'на така хороша д'і'че'на була / ми пи'ри'писувалис' // але
так по'лу'чи'лос' / шо пи'ри'писку пе'ри'стали пе'сати // чуў / шо во'на ўже в'ишла
за'муж / ў неї ўже де'тина є // но ка'жут / шо д'уже" чолов'ік над неїу
зд'і'вайе"ца // і диве"ца на мени і ни мо'же" ми'не п'ізнати / шо то йа / така йа
була гарна // та йа його го'вору / нашо во'на то'б'і // каже / шо н'ічо ни х'оче / но
х'оче по'баче"ти / йа ка во'на // йа з ним ба'лакаїу / а тако дал'і чолов'ік ве'ли'вайе
мур // л'уди ро'бл'ат да'хи // но іде ст'роїка // шо ж його ска'зати // йа тако
з'і'гнулас'а / ўз'ала з долу ма'лен'кії ка'м'і'нче"к та і тако раз і ў него кинула //
де"вис' / шоб ту'да са'ме ни по'паў / де буў // йак йа так ска'зала // М'іл'а / то ти //
йа же ни го'дна була його н'ічо ска'зати // в'ін зре"вайе"ц'і і до мени" // а вон
чолов'ік / йак по'баче"т / то ше за'б'є ми'не до в'ечора // та і де там // в'ін / бо'же /
М'іл'а / в'ін шо с тебе" зробиў // йа с то'бойу ше по'го'вору // ти де жи'єш // йа с
то'бом ше ма'їу по'гово'рити // йак в'ін ми'не ни про'сиў / йак в'ін ми'не ни мо'лиў
/ шо по'кин' його / за'бе"ри де"тину / по'їди'мо / буди'м добре жи'ти // а йа
бо'їалас'і за'ради доч'ки // раз за'ради доч'ки / д'руге"ї раз думала / шо в'ін ми'н'і
пом'сти'ц'і // ск'і'ло ўже ро'к'іу про'шло / в'ін ми'не ни" баче"ў / йа його ни
баче"ла // али" мойі с'вахи с'ват'ба // пре"шли ми на с'ват'бу / бачу / Волод'а м'ї
сто'їт // і в'ін ми'не зоў ни п'ізнає // таї с'іли ба'лакати за стил // йа с'і'даїу
коло него // а його ж'інка д'уже добре з'нає ми'не / по кар'точ'і во'на ми'не
п'ізнала / бо в'ін ўсе кар'точ'ку мойу при'со'бі но'сиў // і ни по'думала б йа / шоб
ми з ним с'їзди'вали // пре"хожу / с'і'даїу // в'ін се"дит і йа с'іла коло него // шо /
Волод'у / ми'не ни п'ізнаєш? / н'є // а ж'інка / шо / каже / ўже ж'алко с'тало / то
за'бе"раїте його до себе // йаґби йа хот'іла його до себе за'брати / то забрала б /
коли в'ін т'і'л'ко пре"шоў / з'нає"ш / зв'ітко в'ін пре"шоў / ни буду ка'зала //

шо йа буду казала перид лудми // ше б тоди забрала / але ни посмила / бо ў мени була дочка і буў чолов'як // ни пирижеваї за него // йа ни така / йак ти думайеш // доўго ни годин буў ми не п'ізнати // а п'ісл'а того в'ісл'а / йак п'ішоў буў на поле корову пасте / то там і ўмер //

348. – Буў триц'ят третій р'ік // нас було семиро / п'ят' сестр'іў / а шостеї брат / а мама с'ома // а бат'ко поїхаў на заробітки і так в'їна його зафатила / шо ни в'ірнуўс'і до нин'ішн'ого дн'а // ми сеїд'їли / ўс'ї були п'ід' хатом сеїд'їли / дуже с'пухли / во'чеї ни видно було / ми дуже йїсти х'їли // а л'уди на робот'і робили ў колгосп'і // і давали йїм / тожа л'уди голод'ували / ни мали шо йїсти // то варили йїм ў колгосп'і / такиї бак здоровенеї буў / варили йїсти / суп там чи лапшу // і веївозеїли л'уд'ом / давали кажд'ому ч'їрпачок // та йак тої / шо ў т'ур'м'і сеїдит / шо ў в'їкони'єчко йому даїут // так само л'уд'ом давали // і л'уд'ї йак преїходеїли воду п'ити до нас / йак побачеїли / шо ми ўс'ї с'пухли і го'лодниї / то воїни каждиї с' того с'вого ч'їрпачка т'рошка давали нам // н'е / ни каждеї ден' // воїни ден' в'їдробили таї дал'ше на бараки / чи то возим'їну с'їйати //

Інформант: Хоптинська Євдокія Степанівна, 1928 р. н., освіта – 7 кл.

349. – Йак було за н'їмц'їў // йа ше гоїнила пасти // ў колгосп т'їл'ко за маму ходила // до молотарки ходила і до млеїнка ходила // пот'ому ўже йак ослободили нас / ў нас пл'єни були // ўже ў с'орок чит'вертому роц'ї чули бомби де Жишчи'єнц'ї / на Город'їку // то бат'ки / сос'їд'їў бат'ки // а на тому вис'елку / де йа жила / жили сам'ї молоди л'уди / таки / йак м'її бат'ко / на нов'ї садиб'ї були // і ў кожн'ї с'їм'її було по п'їятиро / штири / по д'воїе д'їтеї // то остан'ї в'їд'ї пол'а штири хати / жили м'їж собою / йак йїдна с'їм'їя / і во'б'їдали / і д'їти дружили // йа рано ўстану і го'б'їїду ўс'ї хати / а пот'ом до мени товареїшки преїход'ят // ми во'б'їдаїем / воїни з нами // ў них во'б'їдаїут / то йа з нїмеї // так с'ходеїмс'ї ў кожну хату // с'одн'а ў нас / там ў Стефан'а / ў Васил'а // і ми так сеїд'їли одного разу / хтос' с'тукаїе // а в'їкно було зас'лон'ане

вод'і йалом // хтос' пу|стукаў ў в'ікно // |в|б'іг'х со|с'ід'т на|дв'ір // шо то та|ке // |д|иве"ц'а / в'ід в'ік|на по|б'іг'х чо|лов'ік на |по|ле" / а то ў|же |по|ле // ў сад'т / пи|р|і|б'іг'х ми"жу і на |по|ле // Ва|сил' тої |в|б'іг'х за ним / д'і|г'наў |йо|го / а тої ни |го|де"н то |б'і|г|ти // то пл'еніи // |бу|ли ў |К|айман'ц'і ў кон|ц|лаг"е"р'і // а по|то|му ўт'і|ка|ли два х|ло|пц'а // а |дал'ше буў ше во|дин / Ва|сил' д'і|г'наў ше |то|го і |во|ба пре"вели до |ха|ти / і т'і по|ча|ли ро|с|ка|зу|ва|ти // |й|ак'і во|ни стра|шн'і // та|к'і худ'і |бу|ли / шо шк'іра та |й|ак |че|ри"п |бу|ла / |зу|би" на|вер|ха // |во|пше"м / та|к |в|игл'ад'іли // во|ни шос' дв'і ни"д'і|л'і чи три ў |л'і|с'і |бу|ли / бо|й|але"с'і ве"х|о|де"ти // |й|ак |й|іх с'та|ли ро|зд'а|га|ти / а ў них |во|ши / стра|шн'е // і |й|ак |й|іх сам|пи"е|ред на|гу|ду|ва|ти // то ж та|к'і го|ло|дне |л'у|ди // |ма|ма кре"чит / ни да|ва|й|те |й|і|сти / чи"ка|й|те // тра шос' зва|ри|ти р'і|ден'ке // а то|ди тої |х|л'і|ба да|с' чи |са|ла / то пи|р|иво|рот |ки|шки |бу|де // |во|пши"м / в'ід'хо|ди|ли |й|іх // в'ід'ра|зу по|ске"ди|ли з них ш|ма|т'а і |в|ике"ну|ли на мо|ро|з // а т'і|йі |во|ши там за|с|ти|гли / |ку|па|ми |п|ра|мо // о|дин бо|й|а|ўс'а / бо ни маў ду|ку|ми"нт'іў н'і|й|а|к'і|х і буў ў гра|ж|дан'с'ко|му // а дру|гий маў ўс'о с|хо|ване" / за|ши|те / і па|го|ні"е / і ўс'о // тої / шо л'ет'е|нант мо|ло|дїї // з Мос|к|ви / Ко|с'т'а // тої ми там хо|ди|ли / мо|ло|д'о|ж // со|с'і|тки то |бу|ли за |ме|ни т|ро|шка с'тар|ши / а |й|а |са|ма мо|ло|ча м'і|ж |ни|ми / а ше |мо|я си"с'т|ра // і в'ін нам ро|с|ка|зу|ва|ў про Мос|к|ву / про ўс'о та|ке // ў|же во|ни дв'і ни|д'і|л'і ў нас // |на|ш'і / |чу|ти / ў|же ў |й|ар|мо|ле"нц'і / ў|же |чу|ти / шо там стр'і|л'а|й|ут // а |й|а п'і|шла до ке"р|ни|ц'і по |во|ду / |ди|ў|л'ус'а же |на|ши з ав|то|ма|та|ми / ни стр'і|л'а|й|ут / а пи|р|і|б'і|г'а|й|ут та|к // |й|а п'і|шла ска|за|ла / во|ни |га|й|да / бу|дут збе"ра|ле"с'і // |ма|ма |мо|я ш|ма|т'а на|мо|чи|ла / |ка|же / |й|ди по|ст'і|раї ш|ма|т'а / бо |бу|де |веч|і"р'і туї|во // то |й|а п'і|шла на р'і|чку // пре"хо|жу / |ди|ў|л'ус'і / во|ни п'і|шли // а тут / спо|до|ба|ўс'а Ко|с'т'а тої |ду|же // ду|рна |пла|чу / п'і|шла до бе"ч|ка // ў ко|л|го|сп'і ўз'а|ли / бо в'і|на / ў си"ел'і хо|до|бу до|до|му пор|оз|бе"ра|ли / |шо|бе" ни про|па|ла // то |й|а |то|го бе"ч|ка во|бн'і|ма|й|у / |пла|чу ду|рна // но н'і|чо // про|й|шло |й|а|кес' ў|рем|я / і тої / шо се"д'іў на |п'і|е|цу / с'тар|ше"ї тої / |пи|ше п'і|с'мо // шо |й|ак ви|р|ну|ўс'і ў с|во|й|у част' / бо ше ў |В'і|не"ц'ко|му |л'і|с'і / де по|па|ў ў пл'ен / то в'ін ма|ши|ну за|в'і|ў ў ку|в'ет / а на|вер|ха дроў на|ки|даў // |во|пше"м / |то|го пу|с|ти|ли ту|да по|ка|за|ти ўс'о // з|ди|ба|ли ту ма|ши|ну // і ви|р|ну|ли |йо|му з|ван'і|е / а

Кост'у стали підозрівати / що він маў їс'ї дукуминти і пішоў самовол'но //
то він за Кост'у нічо не знає / то його ўз'яли вотд'ел'но ў політод'ел //
пише він / що пе'ш'їт / чи 'ваши бат'ки повир'тале'с'ї // і пре'слаў ми'єн'ї
фотограф'їю / і пише ми'єн'ї без соглас'їя / що йа його же'на // і вислаў гроши /
вислаў ми'єн'ї посылку // ў т'ї посылц'ї саме то шо дл'а мени / шоб ходила /
од'івате'с'я / плат'а / туфл'ї дв'ї пар'ї / на пи'рину наволочка / на подушки
нап'ірне'ки // а йа з самого на'чала не хот'їла в'їд'ї писо'вати // нашо в'їн ми'єн'ї /
стар'ї йа'кис' // ту хлопц'ї пре'її'жайут з 'арм'її / з Н'їмече'ни // пише ми'єн'ї /
шоб пре'її'жала ў Крак'їу до не'го // а йа йо'му б'їл'ше не пе'сала // шо ж йа
буду пе'сала // на'пишу / шо не при'їду / то буде дуже воб'їжаўс'ї //

350. – Ве'ходжу заму'ж за молодого хлопц'а / Фед'а // і в'їдло'жили
в'їс'їл'а в'їд Ве'ли'кодних с'ват до зи'єлених // їс'о то'їе ўрем'на до'ш'чу не було
// пу'суха дуже була // в'їс'їл'а не ў не'д'їл'у / а ў по'нед'їлок було / бо йа мала
їти до шл'убу / а бат'ков'ї бо'їалас'ї сказа'ти / шо йа до шл'убу не п'їду /
ска'зала / шо п'їду // а бат'ка св'аш'ченик то'вариш і ў нас ў с'їм'її в'їн ўсе буў //
бат'ко ходиў до 'церкви / с'їм'їя мо'я веру'їуща дуже // і ми до 'церкви ўсе
ходили / мали д'їти / пре'чаш'чале'с'я // хот'а ка'зали / шо не пуска'їт // а йа
ко'мсо'молка і ходила до 'церкви // по'тому син св'аш'чене'к'їу ўз'аў мо'ю
се'с'тру / ўжи сват зробиўс'ї // а м'ї бат'ко с'тол'ар / і во'ни до 'церкви ўс'о там
робили // тої тато не думаў / шоб йа до шл'убу не п'їшла // а йа ска'зала / шо не
п'їду // на тої ден' / шо ўже в'їс'їл'а / шо тра до шл'убу збе'рати'с'ї / а йа ка'жу /
шо рушне'ки де // вобра'зи де // ви шо думали / шо йа до шл'убу п'їду ў плат'у
ви'шче кол'їн // та йак ви х'їли / шоб йа п'їшла до 'церкви / тре' було плат'а та'ке
йак тре // а тато би так по'ран'ани'ї буў // і ск'рутно було дуже / в'їн часто бол'їў /
ў госп'їтал'ах ли'жаў // з'в'їт'ки то плат'а маў ўз'ати // думали / шо мо'жа
молод'її купе' плат'а // але' ў них та'ке саме / йак і ў мени // пре'ходе до мени і
ка'же / шо баче'ў та'ке плат'а зїлене с цв'їточками // то купе'т // нашо ж ми'єн'ї
зи'єленого // то хот' би б'їле' // то йа йо'му нічо не купила / н'ї рубашки / н'ї
ту'їво / і в'їн ми'єн'ї так само // ўже робе'м то'їе ўс'о // молод'її ў пл'уше'в'їм

куст'умі і ў чо́бот'ах // та́ке жарко / а в'ін // ку́пила хустку ти́нову / та́ку с
кв'ітка́ми // а йа со́б'і по́шила са́ма п'лат'а // йа шила зма́ли'н'ку ше // ма́ма ўсо́
нам то́жа шила // но йа ма́ме'не ўсо́ со́б'і попо́рала і пи́ришила / бо ни хо́т'іла
так // то ми́'н'і́ було йа́ких дес'іт' ро́к'іў чи два́нац'іт' / йа шила на ма́шинці / а
ў чо́тирнац'іт' то йа ў́же мо́лодим шила до́ шл'убу / д'іўча́там / і сво́йім ўсо́ім
пудру́гам шила ў́же // то йа со́б'і са́ма ўшила то́йе п'лат'а // і бу́кет на г'руд'ах / і
бу́кети на́не'зу // та́ке було ў ме́н'і інт'е'ресе́ // но ўсо́ ка́зале / шо та́ко́йі
мо́лодо́йі ше ни́ було / шо́б та́ке кра́с'іве п'лат'а ма́ла // а йа са́ма со́б'і см'і́йус'і
// і во́но ше ў ме́н'і до́ўго́ було // ў ни́'д'і́лу хо́дили про́сити на в'ісо́'іла // дуже
га́рна по́года // зо мно́м ши́с'т' дру́жок // йа ўсо́а ў л'ента́х // і зро́била
ко́'кошн'і́к со́б'і ше та́кі п'л'ушови́ // б'ісо́'ером ви́ше'ла / бо з Ги́рман'і́йі
ц'оц'і́ пре'с'лала йа́кус' па́рт'еру / ўсо́а ў б'ісо́'ери // то йа то́ б'ісо́'ер пово́бре'вала
/ со́б'і ве'ши'вала ни́м // і со́б'і зро́била ко́'кошн'і́к та́кі // то і пудру́ж'ка ў н'і́м
ве'хо́ди'ла / і йа ў́же // то йіде́'м ў́же // йа́к загри́мит // йа́к г'ла́йе дошч // йа ў
кл'і́йон'ці / кл'і́йонка за́крита / а зза́ду ст'і́кайе' вода п'і́д ме́н'і // а пости́'лила
ма́ма ви́'рета воў'н'ану // і ви́'рета ў по́лосках // зи́'лена / си́на / жоўта // і йа́к йа
се'д'іла / то ўсо́і по́лоси на то́йе п'лат'а ўсо́ пи́ри́шло / а ше ти́'йі к'ві́ти / шо
бу́ли на п'ла́гу / то́жа розл'і́злі'с'і / бо то ж ша́лоно́ва хустка // а йа за́муж'
ве'хо́де'ла ў дру́г'ім си́лі // пре'йі́хали / злі́зла с п'і́дводи // а д'іўча́та ка́жут /
де'вис'і / шо ро́бе'ц'і ўза́ду // йа́к йа поде'вилас'і // йа́к за́іти / йа́к пока́зате'с'і
ме́жи л'у́ди // поўно́ л'у́де / ўсо́ подв'і́ра / ўсо́і хо́т'ат ба́че'ти мо́лоду // йа
за́ходжу // д'іўча́та ми́не вопсту́пили кру́гом // так ли́'ген'ко за́вели ко́ло
по́рога / ма́ма за́вела до хати // і ў́же ў хат'і там ўсо́і ви́йшли / та́нц'ува́ти іду́т //
ми́'не кли́чут / а йа сто́'йу і ди́ўл'ус'і че́ре'з ві́кно / мо́лода // то шо та́ке / шо
мо́лода ни ве'хо́ди'т // Фе́'да ў́же с'к'і́ло раз до хати пре'і́шоў / пота́нц'о'вати
тре́ба / то йа́к же так // а надво́р'і хл'опа́нина та́ка // йа то ў ту́фл'ах / але' ўсо́і
ти́'йі ту́фл'і за́брискан'і / но́ги за́брискан'і // йа ни іду́ надв'і́р // а ў́же с'мерк'ло́с'і
// а в'ісо́'іла ў сто́дол'і ро́били / бо ў хат'і ни́ма йа́к // а ў сто́дол'і зама́йіли
г'і́ла'аками і ви́ке'нули ўсо́о зо сто́доли / і поста́ве'ли сто́ли // і го́с'ці // по́том

йако́с' пи́ривели ми́не до то́й сто́доли і ўже пре́дане пре́шли // ма́ма ма́ла пре́нести ми́н'і пи́рид'ігис'і // йа ка́жу / дава́йте с'кину то́йе плат'а / пи́рид'інус'і // а ма́ма забула́с'і і н'ічо́ ни ўз'ала // Бо́жи / мо́лода ма́йе бу́ти ў т'ім са́м'ім плат'і до са́мого ра́н'а // то ўже́ розв'идн'іло́с'і і п'ішли до́дому / пре́несли ми́н'і шос' пи́рид'іте'с'і // то розв'идн'іло́с'і / а йа за сто́лом / і ни ве́хоче́ла //

с. Маниківці Деражнянського району

Село розташоване на річці Вовчок, за 18 км від районного центру і за 12 км від залізничної станції Коржівці на лінії Жмеринка – Хмельницька. Населення займається городництвом і тваринництвом. На території села знайдено знаряддя праці трипільської культури [4, с. 235].

Інформант: Кришущька Ганна Іванівна, 1938 р. н., освіта – 7 кл.

351. – Ну ра́н'іше ве́с'іла́ про́ходило йак / ну мо́лода з дру́шками ўбра́на ў в'інку ў та́к'ім суботн'ім / про́сила на ве́с'іла́ / по́тому ўже́ при́ходили ўвече́р'і // йак ўже́ об'їшли се́ло ўвече́р'і / при́ходе мо́лодій з дру́жбами і плели в'інки // в'інок плели з барв'інку і ўже́ то́д'і / йакшо́ ўже́ сплели то́д'і ўже́ накла́дали це́ в'інок на дру́жбу ста́ршого і ўже́ так почи́нало́с'а ве́с'іла́ // ў не́д'ілу / мо́лода ўже́ ў вел'ан'і / при́шоў мо́лодій до мо́лодухи з дру́жбами і так ве́с'іла́ // на ве́с'іла́ ра́н'ше ва́рили ст'рави боршч буў / холо́дец буў / ка́ша грича́на бу́ла / в'ін'ігрет че́рвоні́ буў / пир'ішкі і квас ва́рили з бура́ка / ти́ше ў че́твер до ве́с'іла́ ва́рили бура́ки / по́тому йу́шку с'ц'їжували / ки́дали д'рожд'і і це́ та́кий буў квас // ни́ було́ н'і во́ди / н'ічо́го / но так бу́ло // по́тому ўже́ поне́д'ілок / ўже́ мо́лодій за́бира́е мо́лоду до се́бе до́дому ў два́нац'іт' го́дин ча́соў // і по́тому ўже́ на т́рет'ї́ ден' при́ход'ат при́дани // по́том ўже́ ў в'і́уторок пе́ре'честини // мо́лодій з мо́лодойу хо́дили по се́л'і сп'рошували і ц'і́шо про́сили ўс'і до мо́лодой в'ід мо́лодо́го / і так ўже́ про́шли т'і пе́ре'честини к'ін'чалис'а // і так к'ін'чалос'а ве́с'іла́ //

352. – Ну колис' були скрутн'і часи / хто йак м'іх так вижи'ваў // гл'ад'іли
гнил'і барабол'і / шкаралупи і пикли з них пампушки так'і / і лис'т'а йіли з
вишн'і / а б'іл'шос'т'і ходили йак с'івалка проїшла / ходили ў цей радочок / де
с'івалка с'ійала і вибирали горох / чи пше^нниц'у і так йіли / і так хто крєпчій
вижиў / а хто //

353. – *Як доглядаєте худобу?*

– Ну йа знайу / йак ми за худобойу догл'адаєм / го^удуйем / даймо йісти
тій р'ано напу'вайемо / трошки п'ідмашчуйемо ў поле^н // с пол'а приходи /
доймо / во'на то'д'і моло'ка трошки б'іл'ше даіе і зноў го^удуйемо і так ми
живем / о / на худоб'і // і так продаіем те^нл'атка і так ми вижи'ваєм //

354. – *Як проходили вечорніці?*

– Ў даўніну колис' не^н було ў се^нл'і к'луб'іў / д'іско'т'ек колис'о не^н було /
колис' ўже л'іто / то с'ходилис' дес' на бере^нз'і / чи дес' на йа'комус' кут'ку / чи
на пе^нр'ехростку / це там гр'ала гар'мошка / там молод'і л'уди гул'али / сп'івали
// а йак ўже п'іт'ходила ос'ін' / шо ў се^нл'і ўже робл'ат ўс'і роботи / то
с'ходилис' а ў йа'койіс' аднойі ж'інки або ўдови / або ў йа'койіс' розв'іниці і там
гр'ала гар'мошка / д'іўчата прали куте^нл'і / х'лопці сп'івали / сид'іли / хаз'айка
часом йак було с'чого варила йім ве^нчерати / а йак не^н було то посп'івали /
погул'али і роз'ішлис'а за п'іўн'іч до^удому / і так ко^улис' мо^уло'д'ош
розўл'ікалас' //

355. – На Андр'іа молод'ош збиралас'а на ве^нчорніці / д'іўчата
пріносили воду з р'ічки / м'ісили т'істо і пе^нк'ли так'і пал'аниці // ве^нчєр'і на
Анр'іа д'іўчата с'ходилис'а в одну хату / клали пал'аниці на лаўки /
пріводили собаку // собака п'іт'ходиў до тих пал'аниц' / а ўс'і чи'кайт' /
думайут' котрїі мойу хуче в'із'ме // чи'йу пал'аниц'у пес браў і зйі'даў і та
сампе^нред т'ішилис'а / бо во'на ц'ого року ви'ходила зам'іш // а були так'і
випатки / шо собака в'іт'ходиў ў с'торону / то ўже д'іўчин'і була печал' / бо во'на
не^н мала ви'ходити зам'іш //

356. – Наш'ї школ'ї ўже баґато рок'їў // коли тут жиў пан і в'ін постр'ойїў
дуже крас'івий майеток // тут буў сад і була висаже"на до'рошка до кос'т'ола //
була таґа пан'ї / йак ўже почало'а розкур'кул'уван'а / почали го'нити пан'їў / то
с'тарш'ї л'уди кажут' / шо пан'ї об'їхала наше се"ло три рази і сказа'ла / шо
наше се"ло не" будут' зач'їпати н'їйак'ї б'ецтв'їя / і до цейї по'ри йак про'ходе

с. Явтухи Деражнянського району

Село розташоване за 27 км від районного центру і від залізничної станції Деражня на лінії Жмеринка – Хмельницька. Перша згадка про село в документах датується 1555 роком. На території села знайдено кам'яні знаряддя праці доби неоліту [4, с. 236].

Інформант: Іванюк Любов Кирилівна, 1927 р. н., неосвічена.

357. – Колис' ми полотно робили / радна / снаґчала с'їйали / а тод'ї мо'чили
ў стаўку ни'д'їл'ку / ни'д'їл'ку по'мокли / вит'аґайїмо / мийїмо йїх / а тод'ї на
б'ерез'ї роскла'даймо йїх / во'ни висохли / а тод'ї би'рем тер'ниц'ї / о / витерли /
поро'били кук'ли / ш'ч'їтка була таґа на'т'їсана / ту'д'ї би'рем робимо полотно і
так жи'ли // красили будзи'нойу / в'їз'їмем на'ломимо / за'красимо / пог'нали
ко'рову па'сти і ўже за'красили будзи'нойу // в об'їд вигна'ў / пост'їрали ў
кала'бан'ї / би'рем д'ругиї раз краси'мо / во'на полу'чайи'ца ро'зова //

358. – Росчи'н'айїмо т'їсто / би'ру йаїц'а / сме"танка йак'шо йе добра / шоб
па'ска була добра / наб'їємо йаїец' / нап'їкаїїмо / шоб було на дв'ї ни'д'їл'ї
йїсти па'ски // зара молоч'ка на'л'ала / наколо'тила / наб'їу йаїец' / марґа'рину / і
коло'тила / зам'їсила / во'но с'ходе / висходило / тод'ї би'ру ви'робл'айу ў фор'ми і
ў пїец са'жайу і те"пер ме"н'ї бу'де па'ска хоро'шо // і хл'їб так пи'чемо / рос'чину /
йак йе молоч'ко / то на молоц'ї / йак не"ма / то на вод'ї / росчи'нила / вим'їсила
та'рно / тод'ї ви'робл'айу ў фор'ми / йак п'їд'їїшоў / наґор'їў пїец / са'жайу ў пїец

359. – Ў пїат'нацит' рок'їў ви'шла за'муж / про'жила ш'їст' м'їс'ац'їў і
по'кинула / не" с'хот'їла / о / не" с'лухала н'ї ба'т'ка н'ї ма'ми / а ба'т'ки дуже

л'у|били / а йа н'е / і так полу|чилос'а ў нас // йа п'ішла з |дому і так до |нин'ки // а
ве"с'іл'а робили та|ке / об|ично / л'удеі було ба|гато / готу|вати не" було на ч'ім /
то на па|тел'н'і |жарили і на |дец'і // п'лат'а було ши|роке / в'інок буў і ст|рушки
були // дру|жок було шос' с п'ей'нацит' // да|вали / ка|пуста / м'н'асо було |туше"не
/ са|лат робили // |дуже сп'і|вали |гарно / дру|жок ба|гато // мо|лода хо|вайец'а /
гл'ад'ат |й'йі / |йак на|дудт |й'йі / то |буде |добре |жит'а / а |йак не" на|ўдудт / то|то
|буде |жит'а по|гане // Бог |його з|на|йе |ди|тино |йак во|но |буде //

360. – На |Івана |Купала зби|ралис'а / д'і|ўчата / х|лопц'і / |дуже |гарно
спраў|л'али / а |зара шо |робиц'а / Бог |його з|на|йе / |йшли на до|лину х|лопц'і /
д'і|ўчата // гу|л'айемо / сп'і|вайемо / п'лели в'і|нц'і з бар|в'інку / пу|скали |йіх на
|воду / і т'і|йі в'і|нки пливут / а ми |ходимо |кругом |р'ічки / куди при|пли|не в'інок /
то |тайа там |буде |зам'іж / а |тайа там / так було |перше / а |зара |ўже не" так //

Інформант: Декалюк Анастасія Миколаївна, 1930 р. н., освіта – 5 кл.

361. – Ну / |йа хо|дила ў |школу / не" мо|гла |ўчи|тис'а / не" ма|ла н'і |ўзутис'а /
н'і |ўд'а|гну|тис'я / о / з м'і|шка с|шили |жик'ет // чо|рніл'ни|ц'і / но|сила ў ру|ц'і
че"р|нило / брала с па|твичка пе"ро / при|йазувала / то пе"ро в'і|дйа|залалос'а і та|ке
|мо|е було |жит'а / о // хо|дила ў л'і|с по ло|мачки / ру|бала |йіх / но|сила / о / була
|йісти не" ма|ла шо / хо|дила гни|лу бара|бол'у зби|рала / о / |ўби|рала па|з'урами /
бара|бол'ку су|шили / |терли |рукамі / во|на була |дуже |смир|д'уча / і так |йіли ту
бара|бол'у / бл'і|нчики пик|ли / ма|стили па|тел'н'у |ри|бл'ачим |жиром // |йак мо|гла
так ро|била / і |жила // по|тому нас було |де|ўйатеро ў |мами / о / та|і так |ўс'і |жили /
хто жиў три |роки / хто ш|тири |роки |жили // бу|ли ро|дилис'а по м'і|с'ац'у |жили /
поми|рали / хто ли|шилис'а во|ни / |ўже бу|ли |дев'іт' д'і|теі // хо|дила б'і|дна
же"б|рачка по се"л'і / ка|зали |л'уди / су|с'іди / шо |жити н'і|хто не" |буде // то|д'і та
же"б|рачка ка|же / |йа купл'у і та |ди|тина |буде |жити // то п'ят' |ўмерло з де"ў|йати /
а нас та же"б|рачка при|несла ц'і|лушку хл'і|ба |мам'і і да|ла |й'йі п'ят' ко"п'і|йок /
|йа оста|лас'а і п'і|сл'а |мене ше |четве"ро нас ли|шилос'а / о // і так |йа про|жила
сво|е |жит'а // мо|е |жит'а ў |гор'і / |жила ў б'і|д'і // |д'а|кувати |Госпо|ду |Богу / шо

ў мене йе д'іти / о / дві дочки йе / два з'ат'і майу / о / четверо гонук'іу майу //
 гонук один і три гонучки д'іучинки / т'іл'ки того жит'а майу // коли було б'іда
 і горе / хо'дили гет' принести такого зе'рна / хтос' сховаў і то забірали / о //
 корову тримайш / ў л'удеї було ў кого / а н'е / то колгоспов'і здаї // т'ашко
 було / голодоўка була / хл'іба дуже хот'іла / хо'дила з горш'чечком ў пол'і / ў
 сат'ку // ў нас варили суп / дайт' че'рпачок того супу / а йак супу не" хватало /
 то води дали // отаке було наше жит'а / о / дуже т'ашко було жити // так
 голодували / так йісти хт'іли / шо буў хлопчик ў нас се"л'і / займаў сус'іц'ких
 короў / приўйазаў ту корову / а сус'ітка / шо їди на че'решн'у // в'ін п'ішоў на
 че'решн'у / нарваў йаг'ідок / а вона до него каже / шо їди до хати / прине"си
 мен'і йагоди / п'ішоў в'ін до хати / прин'іс йаг'ід / а вона йому сокіроу ў
 голову і кинула ў погр'іб / і в'ін лижаў до вечора ў погре"б'і / і вона д'істала
 вечером / а л'уди знали / а вона не" призналас'а // то во'ни с'іли п'ід хатоу /
 сид'іли п'ід хатоу таї п'ідгл'адали шо вона буде робити // вона його д'істала з
 погриба / распорала його / а баг'ки стоїали п'ід хатоу / а вона тод'і виносила
 т'і киш'ки / а во'ни заїшли до хати і зачали йі'ї там бити / сваритис'а з нейу //
 тод'і ўз'нали / шо вона самп'ред дочку своїу з'іла / н'іх'то не" знаў / бо вона ўсе
 казала / шо п'ішла і пропала / вона перше з'іла йі'ї / така голодоўка була //
 тод'і ўз'али йі'ї дали голову ў руку / того хлопчика / таї не"се вона по се"л'і / а
 йі'ї тод'і били сапами по ногах / по руках / били йі'ї / то так йак суд буў по
 се"л'і / то такий буў суд / шо йі'ї рубали / тоўкли / с'ікли / а за се"лом ўбили //

362. – Було ме"н'і дванац'іт' рок'іу / то в'іуц'і пасла / то тил'ата пасла //
 потом п'іросла т'рошки б'іл'ше / було йа помн'у штирнац'іт' рок'іу / йа п'ішла
 помошн'іком комбаїнера / о // там треба було змастити комбаїна / йа не" знала
 йак / в'ін росказаў / йа робила // треба було йакос' в'ижити / треба со'лому
 скинути / забрати // принесла додому його / ше сир'ва // таке жит'а було /
 треба ўз'ати його таї змолоти на жорнах / хл'іб спе"кти / п'іти ў л'іс йакогос'
 дерева зрубати / принести того пати'ка / порубати таї хл'іба напе"кти // хл'іб буў

добрій / а зараз д'акувати Богу йе хл'іб гото|весе^н'кий / а ўже не^нма чим йісти / здо|роўя не^нма // отаке жит'а //

363. – Колис' борщ буў і лим'ішка // зва|рили той лим'ішки / о / куку|рузи ўз'ати / ўсипати муки / лошкою дере^нўл'аноу коло|тили / коло|тили / бо тре / шоб во|на за|гусла // то|д'і лим'ішка та спик'лас'а / а то|д'і колопн'і т'і с'ійали / о / то ка|зали / шо ў колопн'і було с'імйа та|ке / то ка|зали / шо то моло|ко // б|рати с'імйа / рости|рати ў мак'ітр'і / о / рост|терти того с'імйа / то то|д'і б|рали ту лим'ішку і с'імйа і так йіли // ва|рили та|ке квашу / те|рли гар|буз / р'і|зали ку|сочками // про|кис там с|утки чи п'і|ўтори с|утки це|й гар|буз / а то|д'і того гар|буза / о / са|мий гар|буз буў без н'ічо|го / але до|сит' того / шо т|рошки му|кички там чи шо ни|буд' / чи там буў жир / то буў жир / а не^н було жи|ру / о / то|і так там сме^нтанкою йа|коус' заб'і|лили і так йіли // і син'ухи зби|рала / йіли і цв'іт з липи / і т'а|гнули гле|ї буў / т'а|гнула / б|рала йіла / шо мо|гли / йак мо|гли так жи|ли //

364. – Йак моло|да була не^н мала шо ўз|утис'а / не^н мала шо ўд'а|гнулис'а / йа|ке не|бут' плат'ачко було / се |нин'ки мо|йе плат'ачко / а ў па|друшки було д|руге плат'ачко / па|друшка ме|н'і / бо не^н хот'іли хо|дити в од|н'ім плат'ачку / йа ў па|друшки плат'а / па|друшка ў ме|не плат'а // п'і|дем на ро|боту / на|робимс'а / п'і|дем до к|лубу / не|ма шо ўз|утис'а / не^нма шо ўд'а|гнулис'а / так хо|дили / б'і|гали / но то|д'і було ве|сел'ішче і ра|д'ішче / бо за|ра не^н мо|жу н'і хо|дити / н'і ро|бити / а ўже с|тар'іс'т' при|шла і сла|б'іс'т' п'і|д'ішла / о / і ўс'ак'і бо|л'ез'н'і ўчи|пилис'а / але до|ки того / шо ко|лис' була б'і|да // а ўже за|раз того ў|бра|н'а йе / а во|но н'і|кому не^н ну|жне / ўже не^нма ку|ди йти і ўже не^нма ку|ди йти // пе|рше йа|ке було гра|н'а / йа|кас' г'і|тара / йа|кис' ма|ў х|лопе|ц' ба|йан / о / а йе та|ко гре|б'і|нец' / на ро|с'оску бу|машку за|кла|дали / на ту г|рали //

с. Блещанівка Дунаєвського району

Населення вирощує зернові й технічні культури, розвинене тваринництво, бджільництво та садівництво. Поблизу села знайдено зняття праці доби бронзи [4, с. 260].

Інформант: Паришук Катерина Федорівна, 1939 р. н., освіта – 7 кл.

365. – Хо^ддила на по^ле^н / жа^ла / ўйа^зала / мо^ло^тила / бу^ра^ки / са^пала / і ўс^о ро^били^е // і с^ідали на ма^шину / йі^хали^е до^дому сп^івали / бо йа^дуже^н лу^била сп^івати // йа^була ма^ла // тато посл^едній ден^т ішо^ў на фронт / ска^за^ў ме^ні / шо да^і ме^ні с^пйеца ма^гі^лни^цу / йа^буду кри^ші^ў т^ут^ун // йа^йо^му по^дала ту ма^гі^лни^цу / і в^ін на^кри^ші^ў т^ут^уну / наб^ра^ў / і в^ін ме^ні не^н ка^за^ў Кат^у / а ка^за^ў до^мене^н / Гал^у / по^ці^лу^ва^ў ме^не // ба^пка ме^не^н вине^нсла / ко^ло кри^ни^ці / а на до^роз^і д^уже^н сто^йало ба^гато сол^дат / та^ких йак^і тато за^би^рали ў^же ў посл^ед^ну пут^т // і в^ін б^іл^ше^н не^н ве^рну^ўс^а // і на^пи^са^ў ма^мі пис^мо / шо і до^ма^ми с^вой^і і до^ма^мі // ма^мо не^н об^із^ате^н мо^йих д^іте^і / йа^йак по^вер^са / то вас не^н за^буду н^іколи^е // йа^була ма^ло^ў / д^уже^н б^ідо^ва // ма^ма б^іду^вала / з ба^пко^йу жи^ли^е ў^дво^х // ма^ли^е / три^{ма}ли^е ко^рову / по^скла^дали^е мо^ло^ко на пл^иту / на п^йец / йа^шари^ла / шос^т шу^кала / і по^била гла^душ^чики на с^ере^дх^ати з мо^ло^ком // і йа^знала шо ма^ма бу^де з ба^пко^йу д^уже^н б^іти^е // йа^схо^валас^а / в^ід ран^а сид^іла ў сус^іт^ки / ў З^імоз^ійі / в^ід ран^а до^вече^ра // при^шла ма^ма с^пол^а і кри^чит / хо^ди д^іў^ко до^дому / йа^те^бе б^іти не^н буд^у / хо^ди до^дому / по^ка^жис^а // Кат^у мо^яа / хо^ди до^дому / йа^те^бе б^іти не^н буд^у // йа^не^н вил^ізла / але^н йа^ўдо^ха по^бачи^ла ме^не^н ў З^імоз^ійі і кри^чит до^ма^ми К^сен^у / хо^ди с^уда во^на ў З^імоз^ійі / і ме^не^н ўно^чи в^іти вит^агну^ли //

Інформант: Паришук Іван Федорович, 1941 р. н., освіта – 7 кл.

366. – Бу^ло ше та^ке ме^ні / л^уди^е до^бр^і // ко^шу ў са^ду // ма^йу д^вой^ен^н во^нук^іў / йі^дно в^ід пер^вой^і ж^інки / а д^руге^н в^ід д^ру^гой^і // во^ни не^н х^та / не^н да^йут ме^ні ро^бити^е / во^на при^хо^де^н с^пол^а на во^бід і ка^же^н / шо ти^е ні^чо не^н

робиў // йа кажу ме^ні д'іти не дайт // а йа дитину старшу ўнуку намовиў / б'іжи / во́на їде / скажи йїі шо д'ід п'яніі спит // Тайїса / перва ж'інка сварила с'а / а друга н'ічо́го ўже не каже // друга каже старїі ўже таї не годе^н / таї так / а перва сварила с'а дуже^н / то́го йа і так роз'їшоў с'а //

367. – От йа хочу сказа́ти йак ми с'а будували / бо стара хата не^нма де жити // таї баг'к'о слабіі / і т'раба роби́ти ко^мус' / хо́дити // та́ка була т'аг'і́р але^н мус'ілісмос'а т'аг'нути / хо́дила йа шо́би зе^нм'л'і при^евести на г'расу / за́ра це^нментом будуйу́ с'а / а то́ди була г'лина / при^ев'зут то́йї г'лини / то ме^ні т'реба накіда́ти ў гра сарн'у / і накіда́ти ту́да по́лови і м'і́сити граб та́кіі / г'лину то́ту / і вино́сити ў с'у на го́ру / і вима́стити / а то́ди їду на по́ле^н на но́рму //

Інформант: Чекавлук Євдокія Іванівна, 1921 р. н., освіта – 3 кл.

368. – До шкóли хо́дила / таї ўзути^е с'а не^н було ў шо / таї се^нстра мо́йа / то́же^н хо́дила // Л'уба // таї ма́ма йїїі ўши́ла / ну не^нма шо с'а ўзита // ма́ма ўз'ала тої с куфа́йкі рука́ви / с кукурудзи^н а сплела ко́сочку і ўши́ла йїїі та́к'і га́лош'і // і во́на ўзулу́ с'а і та́к п'ішла / д'іти йїїі опсту́пили / бо йе^н та́к шо т'ро́шка лу́че^н жийут / а се ми дуже^н б'і́дно жили / т'рудно́ було // во́на при́шла до́дому / намо́чила // ма́ма напали́ла ў п'йе́цу / заго́рнула во́гон' / поза́м'італа / і поста́вила су́шити ха́кас' йе^нск'рина ўпала і зго́р'іли / т'їїі га́лош'і зго́р'іли / вал'анки / но ли́шили с'а та́ко вобши́ўки // ма́ма ўстала ра́но / пла́че^н / а во́на ўстала ра́но і ка́же^н / сла́ва Бо́гу шо зго́р'іли / бо ме^нне д'іти вобсту́пили і с'м'їйу́ с'а з мене^н / шо йа ў та́к'ім / бо́ж н'і́хто ў та́к'ім не^н хо́диў / а ми мус'ілі^е хо́дити^е / шо йа зро́бл'у // та́к т'рудно́ було шо на́й Бо́г милу́йе^н / таї н'і кни́жок / таї н'ічо́г'іс'ін'ко / таї голуду́вали^е //

Інформант: Хопко Лідія Арсенівна, 1937 р.н., освіта – 7 кл.

369. – Жили ми б'і́дно / тато / ма́ма і т'ро́йе нас д'і́теі / дв'і доч'ки і йї́ден син // тато за́гинуў на в'ї́н'і // і йа була са́ма ме́нша і дуже^н хт'і́лі йї́сти / голо́д / йї́сти не^н було шо // і ми п'і́шли / ма́ма їде на ро́боту на по́ле / то там во́з'ме

йакус ж'мен'у / хо'вайе ў йа'кис' кар'ман йа'когос' зе'рна // таї так п'іл'нуйт / пров'ірайт / во'на така не'бошка бу'ла така'во спо'к'іна д'уже / пло'ха / ше котр'і так'і'во ба'би бу'ли хитр'і'ш'і / то ше йа'кос б'рали' / а во'на не'бошка не'мог'ла // таї при'їде до'дому / а ми ўпоми'найме'а йі'сти' / а во'на плаче" б'ідн'ака / де во'на нам 'того йі'сти воз'ме // але" раз во'на п'ішла на ро'боту / а ми з с'таршоў се"с'троў по'радили'с'а / бо б'ратови бу'ло два'нац'іт' / рок'іі / в'ін ўже хо'диў 'тоже" на ро'боту / а з се"с'троў ми с'а по'радили таї 'каже" / п'і'демо о'бидв'і на кол'госп // там л'уд'ам да'йут йі'сти ў сто'лов'і таї п'і'дем ту'да у'бидв'і / 'може" там нам шос' да'дут' // ми п'ішли / во'на ме"не при'вела п'ід кол'госп / а там на 'пол'у пше"ниц'а / са'ма йі'ї бу'ло д'ев'іт' / рок'іў / а ме"н'і ш'тири / са'ма схо'валас'а ў ту пше"ниц'у // 'каже" до 'мене" / шо ти і'ди ту'да ко'ло ку'хн'і і плач / ка'жи / шо ти йі'сточки д'уже" хо'че"ш / а будеш і'ти з'в'іти / таї шоб ти наїшла ме"не / то йа туб'і заўйа'жу гуз пше"ниц'і / шоб ти б'ачи'ла де йа / таї с'іла ў ту пше"ниц'у // а йа п'ішла / п'ішла / при'хожу п'ід ту'йу сто'лову / де л'уди йі'д'ат таї плачу / л'уди пи'тайут ме"не / чо ти плаче"ш? / йа 'кажу / шо йа йі'сти хо'чу // во'ни ме"не заб'рали / дали ме"н'і йі'сти там / шо там л'уд'ам да'вали / дали ме"н'і ше с'к'іл'ка кусочк'іў хл'іба // а мага'з'ін'ер та'кіі д'ад'ко не'бошчик д'обри' буў / зак'ликаў ме"не до мага'зину і наб'раў ме"н'і ма'лен'ку тор'бинку / йа'ку йа там ше мог'ла не'сти ту тор'бинку пше"ниц'і // йа ту тор'бинку на п'леч'і / тої хл'іб" за пазуху / так т'ішус'а / б'і'жу ў ту пше"ниц'у до неї / до се"стри б'і'гайу / шукайу по т'і пше"ниц'і / не" годна йі'ї наїти // ч'уйу кри'чит / хо'ди с'уди / йа при'шла таї т'ішус'а так / да'йу йі'ї тої хл'іб" / а во'на 'каже" не" буде"м ўс'ого йі'сти / т'раба т'ри'мати б'ратов'і і мам'і // ўз'ала во'на в'ід мене ту тор'бинку с тоў пше"ничкоў / п'ішли ми до'дому // а ма'ма при'ходе" с 'пол'а таї зби'райе" йа'к'іс' гни'лі картофл'і / бу'де йа'к'іс' ба'лабушки пе"чи // йа 'кажу до неї / ма'мо не" плачте" / йа 'нин'і при'несла йі'сти // да'йу йі'ї кусочок 'того хл'іба / да'йу йі'ї ту пше"ничку / во'на ту пше"ничку на 'жорнах меле" і так плаче" / і се во'на змо'лола 'тойі пше"нички на тих 'жорнах / напе"кла та'ких пл'ацк'іі і так ми ви'живали / пе"ре"б'ивали'с'а йа'к хто м'іг //

Інформант: Добровольська Євгена Дем'янівна, 1930 р. н., освіта – 3 кл.

370. – Се т^раба бу^ло да^ти со^рок к^іл м^н'а^са / се т^ра бу^ло да^ти чо^тири^ста й^ай^ец / се т^ра бу^ло да^ти ўс^о мо^локо / ўс^о за^би^рали / а в^іт^и н^ічо^го не^пла^тили // се т^ра бу^ло ўс^о в^іда^ти / то^ди н^ічо^го не^пй^ли / ли^шай^ем с^іпа^рат^не^м мо^локо / а то ўс^о т^раба бу^ло в^іда^ти // а з^ара / сла^ва Бо^гу / н^іх^то не^пў^поми^най^ес^я / а г^рош^і да^йут / спа^сі^бо й^ім шо да^йут //

Інформант: Підлісна Катерина Іванівна, 1933 р. н., освіта – 4 кл.

371. – Ў^мене^м бу^ла с^ім^ія та^ка / бу^ла ма^ма і бу^ў ба^тко / ба^тко т^іка^ў по Дом^баса^х / бо х^тілі ре^пре^с'і^рувати // а там ўже^м на Дом^бас^і не^пмо^гли й^ого на^їти / де в^ін пом^іча^ў по тих ша^хтах // а ми з ма^мо^ў д^уже^м б^іди^ли // два бра^ти ў^мене^м бу^ло і се^стра / два бра^ти по^ўми^рали ўже^м // о^дин бра^т бу^ў ў Н^імеч^ин^і / а^ле з Н^імеч^ини в^ін ўт^ік на фр^онт та^ї не^ма ўже^м / бо ў^мер // а мо^лоч^ий бра^т бу^ў в ар^м'і^ї / по^тому на Дом^бас^і й^їзди^ў / бо д^уже^м по^гано жи^ли / та^ї му^с'і^ли й^їхати // а се^стра ше й^е та^ї кал^іка / а й^а са^ма мо^лоча / та^ї ўс^о й^їх му^шу хо^вати / бо не^ма н^іко^го ўже^м // ба^т'ки по^ўми^рали / т^ато ў^мер / ма^ма / бра^ти во^ба по^ўми^рали / но се^стра кал^іка ше си^дит / а й^а са^ма і не^го^д'аш^ча //

с. Варварівка Дунаєвського району

Провідними галузями господарства є рослинництво і тваринництво м'ясо-молочного напрямку. На околиці села знайдено залишки поселення трипільської культури [4, с. 261].

Інформант: Музичук Ганна Іванівна, 1924 р. н., освіта – 4 кл.

372. – Б^ібл^ійу чи^тала / й^евангел^і'йу пуч^т'і ўс^у прочи^тала / та^ко й^ак й^евангел^і'йу / то са^ме б^лиш^че й^ак Іс^ус Хри^стос наро^ди^ді^ўс^я / й^ак то^б'і ска^зати / й^ак от сам пе^ред А^дам і Й^ева во^ни // Бог й^їх поси^лі^ў ў ра^йу / і ска^за^ў / а во^ни так^і / шо на них во^деж^і н^ія^ко^ї не^пбу^ло / а та^ка во^дежа бу^ла / шо во^ни

йа'кес' та'ке Бог даў / шо во'ни не" мали та'кой во'деж'і йак ми хо'ди'мо / ска'заў
йім шо тут по се"ре"дин'і райу дв'і йаблунки шоби ви не" р'вали / бо се йед'на
йаблунка поз'нан'іе зла / а дру'га поз'нан'іа добра // ди'в'іц'а не" йіште // а зм'і"
йіх ску'сиў / зм'і'яа с'а'яа не"чиста сила / во'ни хо'дили по райу / та' ка'же то' зм'і'
/ а чо ви тих йаблук не" кушайете / а нам Бог запр'ітиў ка'же // до Йеви ка'же / бо
бабу ўсе мо'жна с'корше // а це ж Йева то'го та'ке зробила / а чо се в'ін запр'ітиў /
бо в'ін ска'заў / шо з с'его дере"ва не" мо'жна йісти / в'ін не"праўду ска'заў / бо ви
йак по'кушайе'те з с'его дере'ва / пло'да с'его / то буде"те сам'і йак бо'ги // Йев'і
спо'добалос'а думайе йа воз'му / ў'з'ала в'ирвала йа'пко ўку'си'ла / та' іде ше
Адамови да'йе / на ка'же та'ке йа'пко // а то' ўз'аў ўку'сиў та' ше йе'го не" лигнуў /
пи'та'йе де ти його ў'з'ала // та ж с' той' дере"ви'ни / ка'заў зм'і' / а в'ін дога'даўс'а
та' чулу'в'іку ту'то гу'л'ка с'тала / отут'во ў' горл'і // і то'гди нага'даў // і то'гди йак
в'ін ўку'сиў і во'на / во'на бистр'іше з'йіла / а в'ін не" знаў чи лигнуў чи не" лигнуў
чи т'іл'ко ўку'сиў // зле"т'іла з них та'яа во'дежа во'ни гол'і зроби'лос'а // та'
хо'дили во'ни по са'ду та' ўсти'дайуц'а йед'но дру'гого // Бог хо'диў по са'д'і / та'
ка'же / Адам де ти // го'спод'і йа здес' / но йа наг' / го'ли' / а хто т'е'б'е ска'зал чо
ты наг' // йа по'кушаў с' то'го дере"ва // а ти кушаў с' то'го дере"ва / пло'да по'кушаў
з запр'іш'чоно'го дере"ва // а нашо // а ме"не зм'і' соблаз'ниў // ко'ли бу'ли
ізн'і'н'ен'іа по'про'силис'а / шо про'сти нам / мо'же Бог буў би про'стиў / а так шо
ж во'ни йед'но на дру'гого ви'ну ск'лалі // та'яа на зм'і'аа ви'ну ск'лала / а то' на
ж'інку склаў // та' ўже ли'чилис'а гол'і / то во'ни ши'вали з лист'а / Бог шос'
йім даў / ши'вали шос' та'ке / шоб при'крити'с'а // ше то з'орно ў них бу'ло / не"
знайу де / то во'ни мо'лоли на жор'нах // отаке"во // то шоби бу'ла з то'го дере"ва
не" ску'сили / то бу'ло би л'уд'ом зоўс'ім іна'кше жи'т'а // та'кого жи'т'а не" бу'ло
// бу'ли б л'уди не" ро'били / во'ни так рано ви'йдут і п'іш'ча йім го'това // та'
найі'лос'а / а на дру'гий ден' зноў йе // та'ке бу'ло / шо во'ни н'ічо не" го'тови'ли /
во'но са'мо / а те"перки / ко'ли во'ни согр'ішили / то ўже так п'ішло // п'ішло та'
п'ішло // напло'дилис'а л'уди / ко'ли с'і'йі л'уди напло'дилис'а та' ў гр'іху ўс'і
бу'ли // в' Адама і Йеви ўпе"ред два си'ни бу'ло / Кай'ін і Аве"л' / кот'ри'с'

ког^трогос^ь ўбиў // а во напло^ддили^с а л^ьуди / таі так согр^ьіши^ли / шо Бог не^н м^ьіг з
ними н^ьічо зроби^ти // за^думаў Бог пото^пити л^ьуди / то йе^ден ноі буў та^кіі / шо
в^ьіруваў ў Господа // то Бог йо^му сказаў хо^ди по л^ьуд^ьох і гово^ри / шоб
по^кайали^с а / бо по^топ // в^ьін хо^диў / хо^диў / гово^риў і стро^йиў ко^учег / то в^ьін
со^рок ро^кіў то^то / ў В^ьірмен^ьіі ко^учег сто^йіт на го^рі Ара^рат // то в^ьін то^то
ко^учег стро^йиў / а то ка^жут ше на^віг^ь во^нук його ка^заў / моі д^ьедушка с у^ма
со^шол н^ьу что^то он д^ьела^т і д^ьела^т // ну стро^йиў в^ьін / а л^ьуди то са^ме гр^ьішат //
ко^ли ўже сказаў йе^му Бог по па^рі ў^ьс^ього на^брати / то^то ўже ў ко^учег в^ьін
за^браў / д^вер^ьі за^пер / не^н в^ьін за^пер / Бог йо^му за^пер // за^пер ўже ко^учег / шо
дошч ўже до то^го л^ьа^йе / тоі во^нук при^біг / д^ьад^ьа моі доро^гоі от^кри^л / пу^сти
ме^не // а в^ьін сказаў без бо^жого пр^ьіка^зан^ьіа н^ьікого не^н пу^ска^йу // і так ў^ьс^ь
пото^пили^с а // то ўже сесе с^ьіі л^ьуди ўже з Нойа с^ьімі роз^вели^с а // таі то^же
ў^ьз^ьали гр^ьішити / д^уже ба^гато гр^ьішили / таі шо Бог по^думаў т^реба шоби
ўро^дилас^ь а ди^тина Ісус Хри^стос / со се ж в^ьін так даў шо с^ьа^йа Мар^ьіа / шо
во^на д^ьіучи^на бу^ла // та^кі л^ьуди бу^ли / шо ў них не^н було д^ьіт^ьі / а перше / йак
не^н було д^ьіт^ьі / то по^зор // а во^ни йе^урейі бу^ли с^ьа^йа ма^ма Ма^тір^ь Божой // то
во^на ка^зала / шо йа^гби ў нас ди^тина бу^ла ми би Бо^гови йі^ї в^ьідали // то во^ни
ўже не^н мо^ло^ді бу^ли стар^ьі / а во^ні стар^ьих ро^дилас^ь а д^ьіучи^нка с^ьа^йа / йак во^на
во^біц^ьала / йі^ї спо^уни^лос^ь а три ро^ки / то во^на йі^ї в^ьідала ў цер^кву / ў
мана^стир // се йі^ї ш^ьваге^р буў так йак по^пом / н^ьіби йе^урейі ра^біни ка^жут / то
во^на ў^ьс^ьо ўрем^ьа бу^ла / на^відували^с а до нейі і во^на до бат^ьк^ьі хо^дила // таі
ко^ли во^на п^ьідро^сла / ко^ли йі^ї було ш^ьісна^ціг^ь чи к^ьіл^ько ро^кіў / таі ўже
ска^зали йі^ї / шоби во^на за^муж ви^ходи^ла / а во^на чи^тала т^ьі кни^шки
йе^уре^ьс^ьк^ьі во^на ска^зала / йа за^муж ви^ходи^ти не^н буду // таі во^на по^том ўже йі^ї
ан^гі^л ска^заў / шо во^на с^ьина ўро^ди^т // то во^на ўро^дила н^ьіби са^ме спа^сіт^ьел^ьа /
таі ўже так буў сеі стар^ьі д^ьат^ько та^ке йак чо^ло^вік / но в^ьін стар^ьі буў // і за
та^та чи за д^ьіда буў би // таі Бог п^ьіслаў с^ьво^го с^ьина шоби п^ьішоў на ро^сп^ьат^ьіе /
шоб л^ьуди по^віри^ли / бо л^ьуди не^н з^на^йут / йа^кіі Бог // з^на^йут Бо^га / хто
з^на^йе / хто не^н з^на^йе // ко^ли спа^сіт^ьел^ь наро^ди^ді^с а / ўже п^ьідр^ьіс / стаў хо^дити

по л'уд'ох // з'ібраў со'б'і учн'іў / то ўже бачат шо се Бог / ў'с'ак'і чуде'са т'воре
// воскре'саў по'мерлих // во'дужуваў л'уді / котр'і слаб'і були // то ше то'ди
пов'іри'ли / шо в'ін воскре'с / бо йаг'би не" воскре'с / то л'уди про'пали би ў'с'і //
'але" коли п'ішоў в'ін на росп'ат'іе / коли його роз'іп'нали і в'ін на т'ретій ден'
воскре'с / то зноў почаў ходити // то в'ін ўже так не" показуваўс'а // ўже не" мали
до н'ого прич'інен'ія шоб його злоў'л'али // так шо в'ін ў'сім л'уд'ом не"
показуваўс'а // с'ііи учен'іки / с'ііи шо новіі зав'іт пи'сали / йак в'ін наро'диўс'а
то се"се ў'с'о се"се про спас'іт'ел'а йак в'ін ходіў / шо ро'біў і коли майе при'їти
// то коли ўже / там на'пи'сано / уч'ен'іки пи'сали / коли ти при'їдеш л'уді
судити / а каже таки'во ди'в'іц'а коли дере'во розви'вайец'а / то з'наєте / шо
ўже скоро ве'сна / будут пр'ізнаки / будут во'їни / буде з'емл'етра'с'ен'іе по
мас'там / будут ве'лики'і во'їни / ве'лики'і нака'зан'ія / ве'лика бол'езн' на л'уді //
будут л'уди не"справе"дливи' / будут зло'р'іки / бун'дужники / не"праўдол'убц'і /
будут б'іл'ше л'убити зло йак добро / будут не"нави'с'ні / грошо'л'убн'і / дуже
гроши'і будут л'убити // йедно друго'го / буде син на т'ата / а т'ато на с'ина /
таке"во буде / таке йак во'но зара йе // з'найте шо скоро буде ко'не"ц // д'ні
ско'рот'ац'а / йаг'би Бог не" скоро'тиў д'ні / то не" спас'лас'а б н'і'яка плот' // тут
не"д'іла н'іби по'заўчора була не"д'іла / зноў ўже не"д'іла / д'ні ско'роче"н'і //
але" л'уди не" пом'ічайут // таі скоро при'їде Хри'с'тос / при'їде судити // коли
йак шо майе бути / коли затру'бит анги'л / ў громогласну трубу / то'ди ў'дарат
громи / зе'мл'а затра'сес'а і стане" р'іўна / йак долина в'ід с'хода до за'хода // і
спас'іт'ел' ўже на земл'у не" з'іде / но на воз'дух / а'во буде ішоў / буде до'рога
в'ід с'хода до за'хода // в'ід с'хода буде с'вое іти во'іско / і анги'ли і ар'ханги'ли і
а'постоли / ў'с'о того буде іти раз'ом і с'каже // ўпе"ред буде гово'риў / з'разу л'уди
с'танут / буде сторо'на праве"дн'і і гр'ішн'і // сампе"ред буде гово'риў до
праве"дних / шо хт'іў води дали / хт'іў йісти дали / буў во'бдерти' од'іли / буў ў
те"м'ниц'і на в'ідали / буў ў бол'ниц'і на в'ідали ну ў'с'о то'то рос'каже / но не"
буде пи'таў чи то мо'лиўс'а / чи хре'сти'ўс'а / то се се'во сампе"ред с'каже / а во'ни
с'кажут / го'споди ми то'уб'і с'его не" робили / н'ічо'го шо ти нам каже"ш / шо ми

се робили / а в'ін ка'заў / как с'д'елал'і б'рату мойе'му так с'д'елал'і мн'е / і'д'іт'е ў
уго'товано'е м'есто от'ца мойе'во // то'ди т'і'ї туди п'і'дут / то'д'і до л'і'во'ї
сторони і зноў та'ке са'ме бу'де ка'заў / шо во'ди не" дали і то'то не" зроби'ли і так
не зроби'ли // а с'і ка'жут / шо йа'к'би ми б'ачили то би зроби'ли / а в'ін ка'же раз н'е
с'д'елали б'рату мойе'му не" с'д'елал'і мн'е / і'д'іт' у ад' ў му'чен'і'е / ў п'екло // і'д'іт'
к д'і'аво'лу і ан'г'ела'м йе'го // т'і'ї в'і'т'п'равит' ў п'екло / а т'і'ї / з'і'де з не" бес'
но'ві' і'еруса'л'і'м / шо у ц'еркв'і сп'і'вайут / шо св'а'тис'а / св'а'тис'а і'еруса'л'і'м
// се не" се' і'еруса'л'і'м / а і'еруса'л'і'м ше ма'йе бу'ти роз'биті' // бо йа'к ішоў
спа'с'іт'ел' з і'еруса'л'і'му з уч'ен'і'ка'ми / то там д'уже кра'с'і'в'і з'дан'і'я / а в'ін
поди'ви'с'я і ка'же йа'к'і кра'с'і'в'і з'дан'і'я / ў посл'едн'е ў'рем'я ўсе бу'де
роз'руше'но / ка'м'і'н' на ка'ме'н'і не" остане'ц'я // і ше пла'каў // а то'во' / а
нап'исано / шо ко'ли бу'де і'еруса'л'і'м о'круже'н во'іско'м // пе'ре'м'і'на / ст'рашні'
суд при две"рах / в'ін ше ма'йе бу'ти о'круже'не во'іско'м / то бу'де ст'рашні'
суд при две"рах // а це'і шо с'і'де і'еруса'л'і'м з не" бес' / то ўс'і с'і'ї л'уди бу'дут //
дл'а ўс'і'х л'уді' приго'тови'т там // і ўже с'і'ї л'уди п'раве'дні' шо ли'шац'я
гр'і'шити не" бу'дут і ўже во'ни ро'бити не" бу'дут // там нап'исано ў і'е'вангел'і'ї /
'але" бу'де два'нац'іт' раз на р'і'к ро'дити д'ере'во // видно пло'ди бу'дут і'їсти / а
ли'с'т'а бу'де на уздо'ро'же'н'а а два'нац'іт' раз / ко'же'н м'і'с'ац' бу'де д'ере'во
ро'дити ус'о і'енче і і'енче // д'ере'во бу'де ро'дити // і то ўс'о то'ди бу'де так // но
то то'же нап'исано / шо кот'римо'с' бу'де лу'че / хто тут пе'редні' / то там бу'де
задні' // а хто тут задні' / то бу'де пе'редні' // так шо нап'исано так // ко'му'с'
бу'де лу'че / ко'му'с' не" так / но ўже не" бу'дут гр'і'шити // гр'і'х ўс'і'л'акі'й іе / там
нап'исано / шо са'мі'ї г'і'рші' гр'і'х со'б'і' смерт' зроби'ти / шо не" мо'жна / ко'го'с'
ў'бити то'же не" мо'жна // се ве'ликі' гр'і'х // но іе так шо ма'лі'ї гр'і'х ше г'і'рші'
за ве'ликі' // а чо'го / то се'се тре по'д'умати чо'го се так йа'к се / іе та'кі" л'уди
ка'жут / шо йа'к се ў'биў л'у'дину / а іа так ка'жу / ў мойі' го'лов'і так / йа'к от
л'у'дину і'їде ма'шиноў і ўже не" хо'че" ў'бити л'у'дину / но дес' в'і'д'і'хаў і так
л'у'дину / іе так шо іо'го поса'д'ат / а іе так шо не" поса'д'ат / но в'ін не" віне"н //
Бо'г іе'му про'стит / бо в'ін не" віне"н / а ма'лі'ї гр'і'х та'ке"во шо л'у'дину от

су'с'іда су'с'іда гоу'дає / гоу'дає / шос' роби'т // то й'єму Бог 'сего не" просит //
з'начит воно 'дужче шо сеї 'того гоу'дає / в'ін 'думає / а шо се таке / йа н'ікого
не" ўбиў / а се таке маліі гр'іх // коли не" в'іри'т ў 'Бога 'саміі 'г'іршіі гр'іх / йе
так'і шо не" в'ірат / а йе та'ка шо в'ірит і зле 'робит // 'саміі 'б'іл'шіі гр'іх
чаро'д'єства / хто чаро'д'єством заї'маєс'а // се 'дуже ве"ликиі гр'іх / а кот'ра
л'у'дина в'ірит ў 'Бога / 'коло 'нейі йе Бог / во'на зла не" з'робит // йа ўро'дилас'а /
ме"не вохре"стили і ме"н'і 'мама ўже н'іби 'кажут та'ко та'ко про 'Бога / і йа про
'Бога ўс'о ў'ремйа з'нала // і йа ўс'о ў'ремйа // не" раз мас'т'ат хату таї заб'рали
вобра'зи / до 'кого ми хре"стити'с'а 'буде"м // а 'мама 'кажут / се Бог ў 'дус'і йе //
шо се совобра'жен'іа / йакиі Бог буў // нам голоў'не в'ірити ў 'Бога // бо в'ін
приз'наў 'Ісуса 'Господом / шо тої ска'заў / д'ругіі роз'бої'нк з'їди с хре"ста і
спа'си се"бе і нас / а сеї ска'заў д'ругіі / йак ти се"се с'м'ійеш ска'заў ми заробили
'сего / ми л'у'діі ўби'вали / ми ўсе робили зле // то ми 'варт'і 'сего / а сеї н'ічого
не" вин'єн / то в'ін мусит з 'нами стра'дати а ми 'вин'і // то в'ін ска'заў / 'господ'і
помй'ани ме"не / а тої йо'му ска'заў / с'е'вод'н'а 'буде"ш шо м'ноју / ў райу // так
ска'заў // кудис' в'ін йе'го п'іслаў / на'писано ў кни'жках таки'вох // йа не" з'найу
чи се ў 'б'і'бл'іє йе чи се ў д'ругих кни'шках так д'ід ка'заў / шо коли Хри'стос
ўже на хре"ст'і по'мер / то в'ін п'ішоў з'разу випусти'ти л'уди с 'пекла / то йак
випус'каў л'уди / то адри'ваў / ка'заў нашо ти в'ід ме"не л'уди заби'райеш / с ким
ти ме"не ли'шай'єш // а Хри'стос ска'заў не" тро'п'іс' ад / будеш на'полн'єн
посл'едн'єў 'сотнеў молодим наро'дом // і кн'аз'і'ями / йак'і ше 'борше
поўми'рали / кот'р'і так'і шо гр'ішили / шо не" призна'вали 'Бога // бо т'і шо не"
робили зле не" будут / і посл'еднеў 'сотнеў молодим наро'дом / начит'т' молодіі
наро'д сеї шо зан'ала со'в'єцка ўлас'т' / посту'пиў не"чиста 'сила / к'іко сих по'п'іў
сих йеванги'єл'іст'іў поростр'ілували / позаби'рали на Си'б'ір // хто но с'каже за
'Бога / то 'того з'разу заб'єрут // і с'ійі л'уди ўз'али ў'чити / шо 'Бога не"ма / с'тали
'Бога ўсти'єдатис'а / ка'зати шо 'Бога не"ма // л'уди с'тали ў 'Бога не" в'іри'ти /
'зараз по д'ругих бо'гах / до 'церкви ідут / і ше 'Бога ўсти'єдаїуц'а / не" 'дуже 'Бога
призна'ют // а по д'ругих с'торонах / шо йа з'найу / но ба'гато ше з'є сих л'у'діі /

остан'а |сотн'а / |тоже |вибран'і // |йе так'і шо |Бога не" |призна|їут' / тут'во |ж' інка
|жила така / на два |роки |старша за ме"не / гол'їка на |н'у|у казали / фам'іл'їя
така // |йа |кажу таж чо ти так не" |призна|їеш / нам |ско|ро по|ра бу|де |їми|рати //
|йа|кїй Бог / де тої Бог / |ї|мерло / про|пало // то де воно // таж |кажу п'ісан'їе |йа|ке
п'ісан'їе / та|ке |са|ме пи|сало |йа|к |йа // |ї|мерло / зог|нило / |їс'о // во|на ста|ра // |йа
з|найу ку|ди во|на п'і|де // не" |раз |її |кажу / на |го|род'і |кажу таж Спа|с'іт'іл' за нас
по|стра|да|ї // а шо в'ін шос' зро|бі|ї / та|ке не"по|н'атне / а |може |її Бог про|ст'ит /
шо во|на не" по|н'і|ма|є // |йа |їс'а|кому |кажу / |шо|би зла н'ї|я|кого не" ро|бі|ї / бо за
|їс'о Бог |бу|де на|казувати // |ко|ли Мої|сеї / в'ін |йа|к'іс' там |за|пов'ід'і при|во|зю|ї /
шо хо|ди|ї на |го|ру // то |до|їго |йо|го не" |бу|ло / а во|ни зро|били |йа|кес' та|ке /
по|ски|дали |ко|жен кол'цо і зро|били та|ке |шо|б по|кло|н'атис'а // то |со|н'ц'у
по|кло|н'али|с'а то ше ко|ї|мус' // |йа|г|би |їсус не" вос|крес / то|го Бог по|сла|ї |сво|го
|си|на / |шо|б л'у|диї спа|сти // |йа|г|би |ї|єва з А|дамом по|про|си|ли |ї| Бога про|ба|чи|с'а /
а во|ни ск|ла|ли |ї|єдно на |д|ругого ви|є|ну / |та|йа на зм'ї|їу / а тої на |ї|єву / на |ж'інку
/ а там на|пи|сано / шо |йа|г|би по|про|си|ли |зв'і|н'єн'їа // |їсє за шо не"буд' |на|в'іт'
ма|лен'ке |Гос|по|ди про|ст'и / |ко|ли |мо|л'ус'а |Бо|же про|ст'и ме"н'і //

с. Велика Кужелева Дунаєвського району

Провідними галузями господарства є рослинництво і тваринництво м'ясо-молочного напрямку. Також є кам'яний кар'єр, населення займається випалованням вапна. На околиці села знайдено поселення трипільської культури і доби бронзи [4, с. 256].

Інформант: Максимович Ніна Іванівна, 1937 р. н., освіта – 7 кл.

373. – |ї| |нашо|му се"л'і |йе |дуже ба|гато ле"генд / |р'ізн'і ле"генди //
|кажу|т' / шо |ко|лис' |ї| |нашо|му се"л'і жи|ї пан В'іл'че|їс'кії / і цеї пан |дуже
бу|ї |жор|сто|кої / |йо|го |їс'і бо|ї|али|с'а // а од|ного |ра|зу в'ін на|пи|їс'а і на|ка|за|ї
сво|їм |с|лугам / |шо|б во|ни п'і|шли на ц|винтар |ї|ден' і |ви|ко|пали там по|хо|вану
|д'ї|їчи|єну мо|ло|ду // |пе|ре"д тим по|мерла |д'ї|їчи|єна / во|ни |ї|її за|ко|пали // і в'ін

/ слуги це зро|били / так йак в'ін нака|заў / і шоб йі|йї в'ідру|бали |голову // слуги в'ідру|бали йї| голову / при|не"сли дл'а |ц'ого |пана до |н'ого / в'ін |ўз'аў ц'у |голову і по|в'ісиў ў од|н'ї із к'ім|нат / і про це н'і|кому н'і|чо не" ка|заў // н'іх|то не" знаў / а |ж'інка йо|го заїшла слу|чайно ў ту к'ім|нату / по|бачи|ела ту |голову / |дуже зл'а|калас'а / а |пот'ім захво|р'їла і по|мерла // а пан В'іл'|чеўс'кїй цеї / йо|го |дуже засу|дили цеї йо|го |ўчинок / шо |дуже буў в'ін жор|стокий / і йо|го |ўз'али таї засу|дили // йак йо|го засу|дили / то зноў / то |наше се"ло / |кажут' / по|пало п'ід |ўлас'ц' мо|насти|ра / і пан подару|ваў це се"ло |пан'і / |пан'і Ште|фц'і В'іл'|чеўс'к'її / це була йо|го йа|кас' |роди|чка / чи шо / ц'а |пан'і Ште|фц'а була ста|ра |д'їва / і |кажут' / шо во|на |дуже л'у|била / пол'|у|била |повара / |повар буў Оле"к|сандр ў них по|варуваў / во|на при|ка|зала / шоб в'ін на н'ї |же"ниўс'а / а в'ін не" по|годиўс'а / бо ў |н'ого була |ж'інка / |д'їти / в'ін в'ін не" хо"т'іў |же"нитис'а на н'її / во|на р'ї|шила йо|му в'їд'ачити // в'ін ви|кур'у|ваў л'ох / бо л'ох т|реба було ви|курувати / бо там в'ін хра|ниў про|дукти / во|на |ўз'ала йо|го за|крила там / і в'ін там ли|е|шиўс'а // і ше |е ў |нашо|му се"л'і од|на ле"генда // тут ў нас ў се"л'і на гор|бочку |е оди|нока мо|гила / |кажут' / шо це було кочо|в'ї пле"ме"на ко|лис' тут про|ходили / і це мо|гила в'ід кочо|вих пле"мен // буў там м'їж тим пле"ме"нами буў о|дин |гарній х|лопе"ц' і буў / в од|ному бо|її / в од|ному з бо|їїў войу|вали во|ни / і йо|го |ў|били / ст|р'їла надо|гнала йо|го і |ў|била // і йак ко|ли в'ін поми|раў цеї х|лопе"ц' / то про|сиў / шоп по|хоро|нили йо|го з ним |дес'ат' пар во|л'їў / ко|неї і ше йа|к'іс' п'а|хи / а ў при|е|дачу ше і д'їў|чат / шоб ше йо|му / шоп |коло |н'ого по|хоро|нили / |ме"но |шоби д'їў|чат |коло |н'ого не"ц'і|лованих д'їў|чат // |вол'у |ц'ого ваташ|ка було |виконано / |ўс'о |було з|робле"но / а |ўх'їд ў пе"ч|еру було за|си|пали / і с |того |часу сто|їїт' на гор|бочку оди|нока мо|гила / а |б'їл'а мо|гили рос|те |дика |йаблун'ка / |й'її / во|на сво|їїми ки|е|личками |ўс'їх при|е|гош|чайе // ну ў |нашому се"л'і не"да|леко в'їц|и не" |дуже да|леко |е та|кїї р'їў |гли|бо|кїї / |гли|бо|кїї р'їў / і нази|вайе"ц'а в'ін Ра|д'ї|он'їў р'їў / р'їў Ра|д'ї|он'їў // це на |чес'ц' од|ного чо|ло|в'їка / тої чо|ло|в'їк з|ваўс'а Ра|д'ї|он' / і

так на його чес'ця називали цей р'їў // він хот'їў цей чолов'як прове"сти ме"жду
б'їл'а города свого і прот'агнуў плуг / а дошч'ї їшли / цей р'ївок ставаў ўс'о
г'липшиї і г'липшиї і зробіўс'я такий здоровенїї і гли"бокиї / і кажут' / шо
щочовечора / а о"собе"но ў н'їч на Івана Ку'пала / чи ко'ли там шче ви'ход'ат' /
ви'ходить з'в'їти д'їўчи"на / ви"ходить з'в'їти / і во'на видно була покри"ткоўйу
і ў'пала ў тої р'їў / і там і ле"жала / і там і похороне"на була / а зараз кажут' /
шо во'на ви"ходить / ц'я д'їўчи"на с'того рова і купайе"ц'я ў стаўку //

374. – Їак йа була молодойу / то дуже доўго пасла коро'ви / але" ўс'о
раўно ў не"д'їл'у дуже ми л'убили ходити на му'зики / танц'увати дуже
л'убили / а му'зики ў нас ў се"л'ї г'рали / ну на Р'їздво зи"мойу г'рали дес' зо
два дн'ї / а по'том на наш п'разник / це 'ос'їн'у д'вац'їт' першого вере"с'н'а на
д'ругу Пре"чисту г'рали му'зики / ми дуже л'убили ходити / і на Паску г'рали
му'зики / а йак му'зик'їў не"було / то ми нан'їмали гар'мошку / скла'далис'я з
д'їўчатами / з подрушками по руб'л'у / і нан'їмали х'лопц'я / шоб в'їн нам граў
/ а ми танц'ували // ну то'ди ми ше так / ше так / так ми б'їл'ше не"було / шоб
ми хо'дили / до подружок хо'дили / л'убили сид'їти / ўс'о обго'вор'овати /
росказувати од'на од'н'її / а ў ш'кол'ї ми ўчилис'я / то'д'ї ми дуже дуже були
слух'н'аними / л'убили ўчи"те"л'їў і пова'жали йїх / нам ка'залос' / шчо
ў'чите"л'ї це 'анголи //

375. – Ну сама наїк'рашча ст'рава то'д'ї була це ма'малїга / ми в'їросли на
ма'малїз'ї / ма'малїгу ва'рили пош'т'ї ко'же"н ден' і до ў'с'ого / і до ў'с'ого /
ма'малїгу йїли з моло'ком / йїли з йїушкойу м'яс'нойу і йїли з ква'сол'ойу
терто'йу і йїли сме"танко'йу / сиром / і ми дуже л'убили ц'у ст'раву // буў
спе"ц'їал'нїї каза'нок / та'кий бан'ачок / і ў н'ому н'їчо не"варилос' / т'їл'ки
ма'малїга / і кипит' о'к'р'їп / і ту'ди заси"палас'я куку'рудз'ана му'ка / і
по'м'їшувати / м'їшали / м'їшали йїїї спе"ц'їал'но та'койу ло'шкойу
де"ре"ў'їанойу / поки во'на не"за'гусне // йак во'на ўже за'гусне / ну і со'лили до
ў'кусу там / йак во'на за'гусне / то ше с'тавили йїїї на / ў п'їч на / не"на во'гон' / а
на ц'ї / п'їсл'я / п'їсл'я 'того / йак ц'ї / дере"во зго'рїт' / на ц'ї ўже та'к'ї

по¹тухл'і / ц'і на ц'у / на цеї¹ поп'іл / і во¹на ше до¹ходи^ела // пал'а¹ниц'і ми
ко¹лис' пе¹к¹ли / ¹дуже л'у¹били пе¹к¹ти з ма¹малиги // а на с'ва¹та ў нас / ми
пе¹к¹ли кала¹ч'і / пе¹к¹ли бат'ки / ми ¹дуже л'у¹били кала¹ч'і / пи^еро¹ги¹ сиром /
там с цим по¹в'ідлом / по¹в'ідло ва¹рили в осно¹ўному с¹ли^евок // сли¹ўки ў нас
¹дуже ро¹дили / ¹дуже ба¹гато йіх бу¹ло / і ми йіх ва¹рили ¹ц'ілими каза¹нами і
л'у¹били пе¹к¹ти з них пи^еро¹ги і йісти / так ма¹сти¹ти хл'іп // а ше ми ¹дуже
л'у¹били / л'у¹били / йак ми пе¹к¹ли / йа йак пе¹к¹ли бат'ки¹ наш'і / пе¹к¹ли / ше
ми ¹дуже л'у¹били / йак бат'ки¹ пе¹к¹ли кор¹ж'і з ¹маком // йак на¹сту¹паў п'іст / то
ў ¹першій ден' ¹посту об'і¹зат'іл'но ¹маіе ¹бути ¹пече¹н'і кор¹ж'і з ¹маком // мак
¹терли ў ма¹к'ітр'і і ту¹ди до¹да¹вали ¹цукру / в'ін бу¹ў со¹лоткіі і ро¹з¹води¹ли йі¹
во¹дичкойу / а кор¹ж'і пе¹к¹ли на / на / шо во¹ни бу¹ли пр'іс'н'і / бо це п'іст // не¹
¹можна ско¹ромного йісти / і йіх на во¹д'і пе¹к¹ли / м'іси¹ли т'іс'то і ў пе¹ч'і
пе¹к¹ли / йак во¹ни спе¹ч'уц'а / то ми йіх ч'іпали і ў ма¹к'ітру / і на по¹том
ви¹м'ішували / ¹дуже ¹були ¹добр'і // а пал'а¹ниц'і ми пе¹к¹ли з ма¹малиги с
ка¹пустойу / с кар¹тошко¹йу / ¹тоже ¹було ¹дуже ў¹кусно // а йак пе¹к¹ли ц'і
пал'а¹ниц'і / то ў пе¹ч'і про¹пал'ували і ше ва¹рили куку¹рузу / ¹ц'іліі ба¹н'ак
куку¹рузи і ва¹рили йі¹йі до ¹того / до ¹того часу / ¹поки во¹на аш не¹ по¹лопайе / ми
¹кажи^ем на ¹нейі / ¹Боже / йак по¹кош'і // йілі ц'у куку¹рудзу куди хо¹дили / ¹дуже
бу¹ла во¹на ў¹к'усна // а кан¹ф'ет / кан¹ф'ет / п'е¹ч'ен'а не¹ бу¹ло то¹д'і та¹кого /
¹дуже ¹р'ітко ко¹ли ми при^ехо¹дили ў копи¹рац'іу і куп¹л'али та¹к'і по¹душе¹чки /
а¹бо м'ін'али на йа¹ц'і // а ше ми л'у¹били ¹дуже ў ¹лозн'і си¹д'іти / це ¹лозн'і це
су¹шарки / де су¹шилис'а сли¹ўки / і там го¹р'іў во¹гон' ден' і н'іч / но ¹т'іл'ки не¹
на ¹полумйа / а так тл'іў / ту¹ди та¹к'і си¹р'і д'рова ло¹жили / а ми при^ехо¹дили
ту¹ди дес' ¹вос'ін'у ¹п'ізно / куку¹руза ўже ўс'а дос¹тигла / а¹ле дес' не¹ на
за¹гу¹біўс'а ка¹чан ше мо¹ло¹дойі куку¹рузи / і ми йі¹йі запи^ехали йо¹го / н'іж чи
шо¹с' ¹гостре / на йа¹кїс' спис / с¹писочок та¹кї / спи¹чок та¹кї / і пе¹к¹ли йі¹йі на
¹ц'ому во¹гн'і і йілі / ¹дуже бу¹ла ў¹кусна / ¹дуже ¹була ¹добра //

376. – Ми йак ¹були мо¹ло¹д'і / то ¹дуже л'у¹били хо¹дити на ве¹с'іл'а /
ди^ел'итис'а на мо¹ло¹ду і на мо¹ло¹дого / і с¹лухати / йак сп'і¹вали ве¹с'іл'них

п'ісен' / а ле йа не" наўчилас' а йїх сп'івати / а дуже л'убила с'лухати йак / дуже л'убила с'лухати / йак сп'івайут' ж'інки дл'а молодой // ну / ве"с'іл'а були р'ізн'і / йакшо д'іўчи"на ішла замуш по л'убов'і / по соглас'ійу / ве"с'іл'а було йакоś рад'існо / але" були так'і с'лучай / так'і випатки були / шо д'іўчи"на не" хот'іла іти замуш / але йї треба було іти з йакойс' причини / вона дуже плакала за ве"с'іл'ним стол'ом / особливо то'д'і / ко'ли / бо ў нас так'і обради / шо с'тарша д'рушка роспл'ітайе молод'ї ко'су / і ко'ли вона роспл'італа ту ко'су / то цеї самий / це самий цеї траг'ічний мо'мент / вона не" да'їе роспле"с'ти ко'су / а ц'а види'райе / і вони до того бори'кайуц'а за стол'ом / а ми ўс'і сиди'мо за стол'ом / ше були менш'і і п'лачи'мо / дуже нам було жалко ц'у н'е'в'есту / бо вона ўже прош'чайе"ц'а сво'їм д'івоц'вом // нам по'добалис' наш'і обради / молода хо'дила про'сила до в'інка ў се"л'і сво'їми друш'ками ў суботу / а ў не"д'іл'у ве"с'іл'а // вона хо'дила про'сити до в'інка і по се"л'і / йа тоже була ў сво'їей под'рушки д'рушка / і ми тоже хо'дили / ми були ўс'і ў л'ентах / цих л'ентоў ми нач'іпл'али на косах поўно / молода / ў нейі б'іла л'ента пом'іж л'ентами / а ў нас т'іки так'і р'ізн'і че"р'вон'і / син'і / зе"лен'і і так дал'і // до ко'жного при'ходили і ка'зали / добрий ден' / про'сили тато і мама / і йа вас про'шу / при'ход'те на ве"с'іл'а // л'уди д'акували / і були так'і / шо да'вали нам пода'рунки / рушни'ка / хусто'чку // це було ко'лис' дуже мило / дуже л'убо / це зара н'іх'то не" хоче цих рушни'к'іў / не" хоче цих хусток особливо / а ко'лис' ми л'убили це // ну а пот'ім ішло ве"с'іл'а д'ругий ден' на ве"с'іл'а / це ми ми були там / т'і обрад йак хто роби'т' / ми т'іки диви'мс'а і сл'іт'куйе"мо / шоб ско'р'іше танц'і за'р'али / ми поска'кали // об'ізат'іл'но пле"ли в'інок з бар'в'інку і цеї бар'в'інок ўпл'італи йїйі ў там до йїйі / де ў нейі була фа'та / то'д'і ми називали вел'ан / вел'ан / коло вел'ана і буў цеї бар'в'іночок / а були ше так'і / шо ц'і бар'в'інок / з бар'в'інку ц'і ли'с'точки йакоś так обр'ізали дуже гар'нен'ко / так'і букети'ки робили і на плат'а на це с'вад'ібне плат'а / на на це"во наши'вали / вона хо'дила ў ц'ому // бар'в'інок р'вали ў госпа'р'іў /

Їшли до тих / хто жи^еве ў^і пар'і / хто жи^еве гарно / д'ружно // ў^і мене^н були там
 та^к'і д'ід і баба / д'ід баба / д'ід Фед'ір з'ваўс'а / а баба Шура / і ше од'н'і д'ід
 / д'ід з'ваўс' Ар'сен / а баба То'доска / до них хо'дили р'вати бар'в'інок //
 при^еходили / при^еносили кала'ча йім і каже^м / і кажут / ба'бун'у / можна ў вас
 нар'вати бар'в'інку / йа в'іда'йус'а / можна / н'іколи не^н в'ідмо'л'али // а ше ў
 нас д'уже гарно с'атку'вали ко'лис' п'разник / п'разник ў нас ў^і нашо'му се^нлі і
 буў дваци'т' першого 'вере'с'н'а / і на / до п'разни'ку д'уже гарно
 го'тови'лис'а / мас'тили хату / особ'ливо надво'р'і / п'ід'води'ели йі'йі 'жоўто'йу
 г'лінко'йу / фарбу'вали 'в'ікна / д'вер'і / ўс'о п'р'али / шоб 'було ўсе 'чисте /
 особ'ливо рушни'ел'ки / ф'іран'ки / там скате'р'ки // ва'рили холо'дец' / пе'к'ли
 кала'ч'і / ва'рили ше / го'товили голуп'ц'і / мли'н'ц'і / ну ў'с'аку // 'вече'р'і
 че^нкали гос'теі / гос'т'і при^еходили су'с'ідн'іх с'іл / ў^і кого доч'ка ў
 су'с'ідн'ому се^нлі / ў^і ко'го сва'ти / ў^і ко'го бра'ти / ў^і ко'го ў'с'ак'і ў'с'ак'і л'уди
 йе / і при^еходили 'вечором / і це буў насто'йащчій п'разник / бо при^еходили
 р'ідн'і / накри'ел'вали ст'іл / с'ідали ўс'і за ст'іл / п'или го'р'ілку / за'кушували /
 'йіли / най'далис'а / сп'івали п'ісен' / весе'лилис'а / пи'етали од'не 'одного / йак
 ви жи^евете? / йа'к'і вас но'вини? / йак 'ваш'і д'іти? / і шо ви там 'роби'ете? / і це
 'були 'було д'уже рад'існо // а д'іў'чата ц'іліі ден' тан'ц'у'вали с'хлопц'ами / но
 по'мимо 'того / шо ў нас ў^і се^нлі / нап'риклад / ў нас ў^і се^нлі йе д'іў'чата і
 хлопц'і / до нас при^еходили хлопц'і і д'іў'чата с'того се^нла і с'того се^нла / і с'
 'того се^нла / і ми йіх нази'ел'вали 'чел'ад' // 'чел'ад' і'де // ўсе / 'музи'ка г'раіе /
 йак і'де 'чел'ад' / хлопц'і по'пере'ду // д'іў'чата 'з'ад'і / і да'ваі 'музи'ка г'раіе / і
 да'ваі марш / йак поч'не г'рати марш / ду'ша заўми'ел'раіе // д'іў'чата і хлопц'і
 зна'коми'ел'ис'а ж чу'жими д'іў'чатами / було д'уже 'весе'ло // ага /
 позна'коми'ел'ас'а с'цим хлопце'м / с'цим хлопце'м / при'гла'шайут' танц'у'вати /
 це ж було дл'а д'іў'чат д'уже 'весе'ло / це ўс'о раў'но йак йа'к'іс' ве'чор'ниц'і /
 'вече'ром 'кожна д'іў'чина б'рала со'б'і на п'разник д'іў'чат / і зна'коми'ел'ис'а
 так / ўже 'були зна'йом'і / і до цих д'іў'чат при^еходили хлопц'і / і наш'і хлопц'і
 / 'були б'іки / ўс'о 'було / а в'осноў'ному д'уже і д'уже 'було 'весе'ло // йак ўже

при^еходило с^в'ато ў ¹тому се^л'лі / а ¹с'ато ¹було на Пок^рову / на Г^вана Хри^с'тите^л'а там ў ¹тому се^л'лі / а там ў ¹тому се^л'лі / ц'і з ¹нашого се^л'ла д'іў^чата с^х'лопц'ами їдуг' ў те се^л'ло / там їх д'іў^чата бе^н'рут' і ўгош^чайуг' // на ¹чел'ад' ми ¹дуже л'убили ди^ел^итис'а / а¹га / це ¹чел'ад' с ¹ц'ого се^л'ла / так в'ідл'і^чайуг'а д'іў^чата / ў^д'аган'і так / це ¹чел'ад' з ¹другого се^л'ла / д'іў^чата ў^д'аган'і так // памйа^т'айу / шо ¹виїшла ¹мода / та^к'а ¹сукн'а / та^к'і ¹були / та^к'ий мате^р'іал буў на п^л'ат'а / до^п'уст'ім / зе^л'лені / а по ¹н'ому ¹жоўт'і кв'іт^к'и / йа^к'іс' та^к'і ¹були / йа^к ¹виби^е'те / ц'і д'іў^чата при^еїшли з ¹одного се^л'ла і ўс'і ў та^к'их п^л'ат'ах / ¹т'іл'ки не^н ¹ўс'і ў зе^л'лених / а і ко^р'ічн'ів'і / і ¹жоўт'і / і зе^л'лен'і / і че^р'вон'і / це та^к'і д'іў^чата / т'і д'іў^чата при^еход'ат' ў сп'ід^н'иц'ах і ¹вишитих бл^усках / і х^л'опц'і так ¹само //

с. Велика Побійна Дунаєвського району

Село розташоване за 20 км від районного центру і за 40 км від залізничної станції Дунаївці на лінії Кам'янець-Подільський – Гречани. Провідними галузями господарства є рослинництво і тваринництво м'ясо-молочного напрямку. Також розвинуто садівництво. На території села знайдені знаряддя праці доби неоліту (IV тисячоліття до н. е.) [4, с. 256].

Інформант: Холодюк Ганна Іванівна, 1940 р. н., освіта – 7 кл.

377. – Д^в'ац'іт' ¹першого лис^т'опода ў нас п^р'азник М'іхаїїла // ми п^р'осимо с^в'ойіх сват'іў / ¹р'ідних / бл^и'с^к'их // р^о'бимо п^р'азник / ўс'о ¹лагодим // при^х'од'ат ¹гос'т'і / ўгош^чайем їх // то^д'и п^р'оважайем їх / с'п'івайе^м // на ¹другі ден' ше так ¹само // лагодимо ўс'о / і гиш^к'и / і коўба^с'а / до солоткого // то^д'і ко^л'и п^р'азник'ов'і їдуг до^д'ому йа стаїу ў д^в'ерах // ¹каждому ¹кажу / йа^к'шо не^н ¹випйете^н / то с ¹хати не^н ¹виїде^т'е^н // і ўс'ім по ¹п'ійіс'ат грам / хто ¹може^н сто // ¹випйуг / йа їх п^р'оважайу / с'п'івайе^м / і ¹дуже^н гар^н'о //

378. – Ко^л'и йа ¹рано ўстаїу / їду до коро^в'в'іў // ў ¹мене^н дв'і ко^р'ов'і // по^ч'истила / по^м'ила їх / кинула ¹йісти // ше там шо ¹ходжу // то^д'и п'ід^м'ила

в'іmn'а / подо'їла // тоди їду до хати / проц'їдила молоко // то нал'ала шоби
скисалос'а / а то здайу // коли скислос'а молоко йа сме"тану збирайу / а кисл'ак
зливайу ў каструл'у // кладу на плит'у / де не" дуже" горече // в'їдгр'ївайес'а сир
/ тоди в'їц'їжују на марл'у / на друшл'ак // і сир гарній / і можна їісти / і
вареники можна пе"чи і нал'їсн'їки //

379. – Пере"д Паскою л'уди лагод'ац'а / пови"машчуют ў ха'тах / ўс'о
приберут гарно // тод'ї ў че"твер рошчин'айут паски // бе"ру с'їу муки / бйу
туда йаїц'ї / цукор / добаўл'айу дрождж'ї // солотке" молоко пражу / кидайу
масла туда і се ўс'о зам'їсила // поче"кала / воно п'їд'їшло // ўз'ала ринки /
помастила чи воливоў / чи смал'ц'ом // виробила / воно п'їд'їшло // ў п'їецу
запаліла / наго"р'їло // саджайу і дуже" гарн'ї запашн'ї паски // тод'ї ў суботу
ве"ликодну збирайу сумку / бе"ру йаїц'ї / коўбасу / хл'їб" / с'їл' / сир / сало //
ўс'о накладайу ў кошик і д'їти не"сут до церкви // понесли / пос'ватили //
приход'ат і ўс'ї с'їдаїемо за ст'їл / христосайе"мос'а / ц'їл'уїемс'а // а
ц'ул'уїемс'а того шо Йуда / йак видаваў Спас'їт'ел'а ц'їл'уваў його ў руку / бо
сказаў / кого йа поц'ул'уйу того бе"р'їт / бо уче"н'їк'їў було два'нац'їт' / а
Спас'їт'їл' три'нац'ятї // то кого ўз'ати? / то в'їн поц'ул'уваў його і сим продаў
// то того ми по'вин'ї христу'ватис'а і ц'ул'у'ватис'а //

380. – На Зе"лен'ї с'вата їдут л'уди на ц'винтар / прибирайут коло гроб'їў і
маїат // маї се називайес'а / то шо Господ' ў п'їа'дис'атїї ден' п'їслаў с'ва'того
духа на земл'у апостол'їў / то храми Господн'ї украшуїуц'а зеле"ну і хати
затїкаїут зеле"н'оў / і хл'їви / і ўс'о // бо се Господ' послаў с'ва'того духа на
апосто'л'їў на п'їа'дис'атїї ден' сво'го воскре"с'їн'а //

381. – Наве"сн'ї ў самїї пе"ред с'їйут бурак // с'їйут та'кїї кормовї / тоди
с'їйут цукровїї бурак // тоди с цукрового бурака восе"ни натирайу каструл'у /
добаўл'айу дрождж'їў і вігон'у гарну гор'їуку // а тої бурак / котрїї кормовї /
то даїемо с'вин'ом / ху'доб'ї / а йе бурак та'кїї рабїї / шо ва'рат боршч з него /
к'васимо боршч по старо'дамному і вїходи добрїї боршч //

382. – Коли ўже 'кончилас'а 'вос'ін' / ўс'о з г'ород'іў позб'ірали 'л'уди // то'ди ўже ўс'і 'дома і почи'найес'а п'іст / називайе'с'а Пилип'іўка // 'л'уди бе'рут ва'рат со'ўб'і так'і ст'рави / шо'би бу'ли п'іс'н'і // ва'рат мамал'игу / с'ліў'ки / квас'ниц'і / 'разом ўс'о до'купи // то'ди с' тим 'варом шо в'ідва'рило'с'а / к'и'да'ют мамал'иги і так й'і'д'ат // то'ди 'губи й'ак й'е / ва'рат суп / борш'ч з 'губами // 'л'уди собл'удали п'іст і бу'ли здо'ров'іш'і // пе'к'ли 'леж'ні так'і / зва'рат мамал'игу / во'на т'рошки оп'стигне" / с'мажат ка'пусту // то'уди мамал'игу рост'р'іску'ют / ту'ди зали'вають ка'пусту на жи'р або на во'ливу // і пе'ч'ут так'і 'леж'ні // то'д'і б'рали кар'тофл'і з во'ливоў / пе'ре'смаже"но з ц'ібул'оў / і пе'к'ли так'і кар'тофл'ан'ики / і с'і'мн'а т'ерли / і в'іц'іжували то с'і'мн'а і й'іли так с'амо з мамал'игоў / і з мо'локом // 'л'уди собл'удали п'іст / і бу'ли здо'ров'і / і не" хо'дили по бол'ниц'ях //

383. – Ми с' чо'ло'в'іком п'і'бралис'а / не" бу'ло де 'жити / бу'ла 'хата ста'рен'ка / н'і'чого не" бу'ло / ми хо'дили з ним ў Г'і'рн'у 'били 'кам'ін' / на'били 'каме"н'а / по'во'зили до'дому / то'д'і на'ве'сн'і ко'пали фун'даме"нт / за'бивали 'хатку / й'аку мо'гли / то'д'і по'й'і'хали ку'пили ф'і'н'скі'й до'мик / при'везли / на'крили / а то'д'і ви'праў'л'али / б'рали та'ких л'у'де'й / й'а'к'і ви'праў'л'а'ют / ко'ло'тили / г'расу ви'праў'л'али / п'іс'л'а то'го й'а п'іс'ку'вала / ма'стила / ко'ли ўже 'хата бу'ла 'вима'шче"на / 'л'уди ро'били пе'ре"но'шини / про'водили с'в'аш'чен'і'ка / в'ін по'с'в'ашчуваў 'хату / 'л'уди по'й'іли і ўс'о бу'ло 'добре" // то'ди пу'скала 'чорну 'курку ў са'мий пе'ред / шо'би 'курка ўно'чи пе'ре"с'пала / то з'начит' / шо'б бу'ло ў 'хат'і ўс'о 'добре" і 'чисто //

384. – Коли на'ста'ваў д'руги'й с'в'а'т'і'й ве'чир / се 'пе'ре"д Кре'ш'чен'і'ем Го'сподн'ім / то мо'я ма'ма ро'ска'зувала / шо на д'руги'й с'в'а'т'і'й ве'чир ху'доба ро'змоў'л'а'е / і о'дин чо'ло'в'ік п'і'шоў п'іт'с'тел'увати ве'чир / ко'ли в'ін п'і'д'і'шоў до две'р'і' / по'сте"лиў й'ім / ўс'о / ви'ішоў і стаў / по'ў'стойаў т'рошки і то'ди й'і'ден би'к до д'руго'го 'каже" / л'а'га'ймо с'пати / бо 'чере"з два дн'і хаз'а'йна на ц'винтар 'вести / ну то'й хаз'а'йін при'ішоў до 'хати / ну й'агже" не" ро'ска'же" шо чуў / при'ішоў і ро'ска'заў 'ж'ін'ц'і / і так і во'но в'і'дбу'ло'с'а / в'ін по'мер і на д'руги'й

ден' його ховали / значит' ў даўнину каже" таке / шо худоба л'агае спати і го'ворит //

385. – Ко'ли поче"найс'а ве"сна / с'і'ю с'і'янку / моркву / саджу цибул'у с'і'меіну / і то'ди треба гарно його опсапати / сполоти / шоб воно було гарне" і не" рас / ўс'о л'іто треба його догл'адати і воно буде" гарне" / то'д'і треба трошки його п'іткор'мити // б'рати чи пе"ре"гну'юу чи шо / і буде" гарна морква і с'і'янка дуже" / але" ўс'о хоче" уходу //

386. – Ко'ли Спас'іт'ел' ішоў по Йерусалим'і і ж'інка дуже" страдала кровото'чоў / ро'ки ве"лик'і / і ко'ли в'ін ішоў / во'на каже" / як'би яа торк'нулас'а до него / шоби яа і'ц'і'лилас'а / і ко'ли в'ін ішоў / во'на торк'нулас'а во'деж'і / а Спас'іт'ел' о'убе"рну'ўс'а і каже" / хто до мене" доторк'ну'ўс'а / шо яа чуў 'силу с'ход'ашчу з мене" / шо з'ішла 'сила з него / два'ц'іт' ро'к'іў во'на страдала / а во'на то'ди каже" / Господ'і яа доторк'нулас'а / а в'ін то'ди каже" / шо іди з Богом / шо во'на по'кайалас'а / ве'ра й'і'і спасла / і стала / ро'ки л'ічилас'а ў ўрач'іў і н'і'чого / а тут торк'нулас'а до Спас'іт'ел'а і стала //

387. – На ск'лач'ину при'ход'ат ўс'і / то'ди бе"рут с'і'даіут за с'т'іл / п'іут / бат'к'іў п'іднос'ат на хадз'айіў // то'д'і ўже йе 'матка / треба 'матку в'ідвести до'дому / бе"рут 'тачку / або та'кій в'із / накі'даіут туд'а ўс'акого / і кам'ін'а / і кре"м'ін'а / і кро'пиви / і туд'а са'дили 'матку і ве"зут ўздоўж се"лом / і сп'іваіут / і гу'л'айут / і то'д'і при'воз'ат до 'матки / 'матки бе"ре йіх ўс'іх за с'т'іл і при'маіе йіх / і так во'ни пушт'і ўс'у н'іч ве"се"л'ац'а / то 'тата треба в'ідвести / то 'матку / і ўс'іх в'ідвоз'ат і ўс'у н'іч гу'л'айут //

388. – Наве"с'ні / ко'ли ўже почи'нае'ц'а ве"сна / л'уди почи'наіут са'дити го'роди / поса'дили кар'тошку / то'ди почи'наіут са'дити гарбу'зи / але гарбу'зи треба са'дити то'ди / ко'ли на неб'і йе х'мари бара'нами / так назі'ваіут л'уди // фа'сол'у са'д'ат п'іс'л'а Й'ури / бо ка'жут шо з'мерзне" / то'ди са'д'ат поми'дори / во'гир'ки / дин'і / каву'ни са'д'ат борше" / шоби бу'ли дос'тигл'і / с'і'йут кв'іт'ки ўс'іл'ак'і / чорноб'риўц'і / астр'і'яки / ко'пистил'они / ўс'іл'ак'і кв'іт'ки с'і'йут / васил'ок / су'хен'ке і то'ди догл'адаіут //

389. – Коли Спас'іт'ел' ішоў Ґородом і ж'інка брала Ґводу / самаґранка / ж'інка така с'а називалас'а / в'ін приішоў і каже" / ж'інко / даі ме"н'і напітис'а Ґводи / а воґа каже" / шо с'а кирниц'а гл'ібока і йа не" майу чим заче"рпнути / йак йа тоґб'і подам / а в'ін сказаў / йаґби ти з'нала дар ҐБожіи / то ти б дала ме"н'і напітис'а Ґводи / а в'ін каже" / а йа йаґби даў тоґб'і Ґводи / то таґойі шо ти н'іколи не" поґчувуйеш / шо ти Ґхоче"ш сеіи Ґводи / а воґа тоди каже" / Ґоспод'і / даі ме"н'і таґойі Ґводи / бо дуже" даґлеко кирниц'а була // і каже" / Ґоспод'і / даі ме"н'і сеіи Ґводи / шоб йа н'іколи не" ішла с'уда так даґлеко / а в'ін тоґди каже" / йа дам тоґб'і таґойі Ґводи / але ти приве"ди с'воґо чоґлоґв'іка / а воґа каже" / ў мене" не"ма чоґлоґв'іка / а в'ін тоди каже" / ти п'ят' мала чоґлоґв'ік'іу / но йаґкого ти з'ара майеш / не" чоґлоґв'ік тоґб'і / первиі чоґлоґв'ік / і воґа тоди кинула тоі водоґнос і поб'ігла ў Ґород і каже" / Ґоспод'і / йа там бачила проґрока і в'ін ме"н'і ўс'о росказаў / в'ін ме"н'і ўс'о ўґадаў / і поґкайалас'а / а т'і самаґрани не" говоґрили з іудейами / таґкіі спор буў ў них / і воґа сказала / шо самаґрани не" говоґрат з іуд'ейами / і в'ін тоґд'і н'іби сказаў / шо йа говоґру з ўс'іма //

390. – Коли Спас'іт'ел' хоґдиў по зе"мли / і жило дв'і се"стґр'і / і кажут / Ґоспод'і / приіди до нас ў Ґос'т'і / Спас'іт'ел' сказаў йім / шо йа приіду до вас / коли в'ін приішоў / в'ін поґчаў росказувати с'лово ҐБоже" / псал'тир чиґтаў / но не" помн'у ўже чи Марґфа чи Мар'йа с'лухала с'лово ҐБоже" / шо в'ін росказуваў / а таґа ўс'о лаґодила / ўс'о там на с'т'іл накладала ўс'о / і тоди приґходе" і до тоіи се"стґри каже" / чи ж ти така каже" бе"сов'існа / йа ўс'о лаґожу / а ти сиґдиш і не" Ґхоче"ш ме"н'і помош'чи на с'т'іл там наґласти / а Спас'іт'ел' тоди каже" до неіи / Марґфа / Марґфа / Мар'йа б'іл'ше" приобриґла чим ти / бо воґа с'лухала с'лово ҐБоже" / а то шо ти лаґодила / тоґо не"ма н'іґде //

391. – Коли йа роґбила доґяркоу / йа хоґдила Ґчере"з Ґород / а там були йасе"н'і / але" ха'з'айн позр'ізаў гил'аки / п'ічистиў т'і йасе"н'і / йасе"н'і с'і коло цвинґара були / л'уди зам'етили / шо зйавилас'а Маґ'ір ҐБожа і с'в'атиі Миколаі / і Спас'іт'ел' / і ўс'і л'уди йіхали / і ўс'і диґвилис'а / але" йідґному чоґлоґв'ікови прич'іпили там хґрестик / а в'ін в'ідорваў / кинуў на цвинґар тоі

хрестик / і ўс'і л'уди йіхали / і ўс'ак'і бол'езн'і були / тоди застави́ли йе́дного
чо́лоу'в'іка / шоб в'ін замастиў пе"ре"робкоў / коли в'ін замастиў йо́го / то воно
ше крашче" с'а зробило / Маг'ір Божа жива // йа ішла с' ферми і ўс'о ўремн'а
ставала і дивилас'а / Маг'ір Божа тримае Спас'іт'ел' / і Спас'іт'ел' / і с'в'атїй
Миколаї / л'уди ішли / брали со'б'і с' того йасе"н'а / котр'і страдали йакойус'
бол'езн'оў / брали со'б'і моху того / а по'тому ўз'али не"в'іри так'і / шо не"
в'іруйт' ў Бога і позр'ізували т'і йасе"н'і / а се ве"лике чудо було //

392. – Ў старо'даўн'і часи л'уди с'ійали конопл'і / вибирали йіх / мочили /
тоди т'іпали йо́го / тоди к'лоча терли / а тоди робили полотно / брали поп'ілу /
робили такий луг / намочували то шмаг'а і несли на те"плічину і били праником
/ але" полотно йакшо зробили / то треба було йо́го виб'ілити на р'ічку / мочат і
ростел'уйут / ростел'ували здоўж йа'ром шоби воно висохло / а тоди зноў /
називалос'а шо б'ілили / і таке було ко'лис' / сорочки шили с' того полотна /
називалос'а воно гре"б'ін:е / бо воно було грубе" / і чолов'ікам шили рубашки і
штани / но воно було м'іцне / зара ше де не" де / затрималос'а се полотно /
бабе"н'і рубашки / а зара ўже сего не"ма //

393. – Пере"д Ве"ликодне"м розбирайу хату / ўс'о забирайу / биру / де йе
шч'ілини / затин'кувала / затерла латки п'іском / вапном / тоди пе"ре"ішла раз /
а то'д'і висохло / йа пе"ре"ішла і д'ругі рас / помастила / поч'іпл'ала вобрази /
поч'іпл'ала ўс'о / і ўже чикайу Паски //

394. – Народиўс'а Моїс'еї в'ід Бога с'озданї / і коли ў Йе'гипт'і почали
ви'гонити йеўрейїў ўс'іх / в'ін йіх в'іў дорогойу ў Йерусалим / і дуже" во'ни
хт'іли во'ди / хт'іли йісти і кричали на него і ўс'о / і захт'іли во'ди / і Господ'
сказаў / шо ўдар по каме"н'ови палиц'оў і поти'че во'да / но в'ін сказаў йо'му
ў'дарити рас / а Моїсеї ў'дариў два і йак'і пе"ре"ішли р'ічку Йордан туду / то
пе"ре"ішли / а йак в'ін ў'дариў два / і Господ' сказаў шо ви б'іл'ше" не" п'іде"те" /
бо ти на'рушиў закон Божиї / в'ін сказаў / шоб тої рас ў'дариў / а во'да то поте"кла
/ в'ін йіх напо'їйї / то ўже сказаў / шо ви не" пе"ре"ї'дети / ви ўже тут с'а лишити
//

395. – Коли Спас'іт'ел' ходиў по зе"млі / в'ін сотво'раў 'чуда / при'шоў рас по'паў на ве"с'іл'а / пос'ходилос'а 'дуже" ба'гато наро'ду / і ўже не" стало ви'на / і Спас'іт'ел' ска'заў / шо воз'м'іт п'ят' куў'ш'ін'іў / так'і здо'ров'і бу'ли і напоўн'іт йо'го водоў / і коли 'л'уди напоўнили то водоў і в'ін так з'робиў / шо з'робилос'а ви'но / і ўс'і п'или і ўс'і ве"се"лилис'а //

396. – Бу'ли со'б'і ўчите"л'і / 'ран'ше" ў 'Бога не" в'ірували / во'ни ўчите"л'ували / а ў них бу'ла доч'ка сла'ба / при'кована до 'посте"л'і / шо не" ходила / але" бли'зен'ко бу'ла ш'кола / во'ни ходили до ш'коли / ди'тину ту ли'шали // ўже д'івочка бу'ла ве"лика шо ўс'о з'нала / а в'образ по'ставили в'угол'ку і за'крили т'ул'ом / не" 'можна бу'ло ко'лис' в'ірувати ў 'Бога / коли во'ни п'ішли на ро'боту / на уро'ки / а д'івочка ле'жала і 'чуйе / шо х'тос' 'каже" / в'іт'кри' ме"не / а во'на 'каже" т'іі / шо йа не" 'можу ўс'тати / ўс'тане"ш / т'іі ше поўто'рає / і во'на ўс'тала і тої обра'зок в'іт'крила / т'ул' в'іт'сунула / бат'ки при'ход'ат / д'івочка 'ходи по 'хат'і / а во'ни то'ди 'кажут / шо та'ке? // 'Боже" / т'ішац'а / 'раду'юц'а / а во'на 'каже" / ма'мо / 'голос про'гово'риў до 'мене" / йа в'іт'крила 'образ / бо ви за'крили / а йа 'кажу шо йа не" 'годна ўс'тати / а з'в'іти ме"н'і 'каже" / шо ўс'тане"ш / то во'ни па'дали наў'кол'інки і ц'ул'ували ту і'кону / і по'ставили й'іі ў 'саме" вид'н'ішче" м'ісце" //

397. – Од'ного 'разу 'ж'інка ішла до'дому / 'несла ве"лику 'сумку / ішла / бо доч'ка ў'чилас'а да'леко дес' там / і ішла во'на до'рогоў і над'іхали ци'гани / і п'ід'ішли до 'нейі і да'ваі й'іі 'бити по но'гах / 'сумку в'ід'бирати ў 'нейі / але" не" да'леко й'іхаў чо'ло'в'ік / но во'на не" з'нала йак сеі чо'ло'в'ік нази'вайес'а і йак шо / і во'на к'рикнула 'Петре" / хо'ди с'уда / і тої чо'ло'в'ік обе"р'нуўс'а і й'іде до них / ци'гани то'ди поди'вилис'а / шо іде чо'ло'в'ік / ли'шили і п'ішли 'дал'і / а тої чо'ло'в'ік при'й'жайе таі 'каже" / т'от'у / а йак ви з'нає"те" / шо йа нази'ваўс'а Пе"тро // Гос'под' так даў / шо во'на сп'ім'нула Пе"тра / бо ш во'на не" з'нала йак в'ін с'а нази'ває і чиі в'ін / но так Бог даў / шо во'на к'рикнула 'Петре" / бо йаг'би кри'чала І'ване" чи шо / то в'ін би с'а не" обе"р'нуў / а се к'рикнула 'Петре" / і в'ін при'шоў і спас й'іі //

398. – Коли ми хо|дили до ш|коли / то бу|ў за|кон та|кї / до к|лубу ми не^н / хо|дили / н^їкуди // ска|заў ди|ректор ш|коли / шо до к|лубу шо|би не^н хо|дили / йа|кончила с^їм клас^ї / йа |ў к|луб^ї не^н |була / х^їба ска|зали / шо там йа|к^їс^ї |виступи чи пода|рунки на Но|вї р^їк да|вали чи шо / а так ми не^н хо|дили / бо було|стро|го / нам запр^їш|чали // ко|лис^ї |було |легше^н |жити / |воз^їме^нш п^їят^ї рубл^ї / то на|купиш |ўс^їо|го / цу|керки бу|ли по |дес^їт^ї ко^їп^їйок к^їло / хал|ва |тоже^н була по |дес^їт^ї ко^їп^їйок к^їлог^їрам / хл^їб^н бу|ў по в^їс^їїм^їнац^їт^ї ко^їп^їйок / і се|воз^їме^нш п^їят^ї рубл^ї |наку|пуйеш |ўс^їо|го і ни|сеш / і бу|ли |кажут т^їаш^їк^ї |ўре^нме^нна / но було |легше^н |жити / бо було |ўс^їо де^ншеве^н //

399. – Йак ми бу|ли мал^ї / хо|дили |вече^нр |пере^нд Р^їзд^ївом Хри|стовим / кол^їаду|вали / |со|ўгалис^їа на сан|чатах / хто не^н ма|ў сан|чат / ми б^їрали шатк^їй^їниц^їу / ту шо |р^їзати і з |д^її|чино|ў |їз|дили // |чобати по|дерт^ї / |попе^нре^нї|язували |чобати |мотус^їками і |їз|дили / і ве^нсе^н |лилис^їа / ве^н |лика |вулиц^їа / троту^їар та|кї бу|ў |ўкладе^ннї / та |д^її|вочка |їде ту|да / а йа |зв^їг^їи / ска|же^нм / |добрий |вечер / і так ми |розва|жалис^їа / бо х^їт^ї |їли |їїсти / і с^їпати не^н х^їт^ї |їли і хо|дили дес^ї до |дес^їт^ї |ча|со|ў / і так ми хо|дили і |гр^їалис^їа / шчи|тали шта|хеги / |ўд^її|вец / |моло|дец / |розв^її|дец / |котр^її |попаде^нс^їа / так |ўже с^їа т^ї |їшис^їа // |чобати пе^нре^н |кидали |чере^нз |хату / пе^нре^н |кинули |чоботи / х^їлоп^їчки |ўк^їрали / |за|ўтра |рано до ш|коли не^н |їдем / бо не^нма |чобата / |ўс^їо бу|ло / б^ї |їдили / але^н бу|ли ве^н |сел^її / |здоров^ї і не^н сла|бу|вали / і |бос^її хо|дили / |коло |хати |гр^їайме^нс^їа в^ї |конц^їа / за |хато|ў ше с^їн^їх / а ми |ўже |бос^її //

400. – Коли по|чалас^їа в^їт^їчиз^їн^їана в^їїна / то ме^нн^ї / бу|ло р^їк / нас бу|ло п^їяте^нро / |тата заб^їрали на фронт / йа |тата не^н |з^їнайу / і при|їшла по|хо|ронка / шо в^їн по|гиб^н / |мама б^ї |їдила з |нами / і ми б^ї |їдили з |нейу / але^н |ўс^її |вижили / але^н н^їх^їто нам н^ї |чо|го не^н да|їе / шо ми ли|шилис^їа |сиротами //

401. – Йак ми бу|ли мал^ї |дуже^н б^ї |їду|вали / не^н |було |ў шо |ўз^їугис^їа / не^н |було |ў шо |ўд^їа|гну^нгис^їа / але^н ми на се не^н |ди|вилис^їа / |гр^їалис^їа |ж^їмурки / |робили та|к^ї |квад^їратики / ска|кали / |робили з ми|сок че^нре^н |пл^їаних |кубики / |кубиками |гр^їалис^їа / |робили ве^н |с^їїла |ўже бу|ли тро|шки |б^ї |їл^їш^її / пе^н |чем кола|ч^її /

зам'ісимо йаке не^лбуд' / моло^лду зби^раєм ү 'вел'ан / з 'марл'і з^робимо // х^лопчики на 'писки г^райут / а ми тан'ц'уєм / а ү'вече"р їдем со'б'і се"лом / їдна зв'іти / друга зв'іти / каже"м добрий 'вече"р / та ска'зала п'ішла ү їдну с'торону / а друга п'ішла ү другу с'торону / дуже" тоди було весе"ло / хоч б'їдили / але" було весе"ло //

402. – Колис' л'уди були здоро'в'іш'і йак 'зара / не" так'і лах'ітки були / колис' варили боршч / брали з гри'бами варили / і воливо'ю зати'рали / варили мамалигу / грушки / сли'вки і с тим 'варом їїли мамалигу / с'мажили ка'пусту / тоди варили мамалигу / 'леж'ні так'і пе"кли / кар'тофе"л' нам'нут / кукурудз'анойі му'ки доба'ул'ат і так'і картофл'аники пе"кли / і були л'уди здоро'в'і і постили ү п'іст / л'уди зва'рат боршч / зва'рат о'б'іт / ү горшчиках колис' варили / боршч бу'є смач'ний з 'горшка / гор'шок засу'вали ү п'їец / а сам'і їшли до 'церкви / при'ходили с 'церкви і во'б'їдали / і були л'уди здоро'в'і //

403. – Коли йа хо'дила до ш'коли / б'їдили / були не"достатки / но'сили книшки ү торбин'ках / не" так йак 'зараз ү таких сум'ках 'гарних // коли кончила с'ім клас'ї'ю п'ішла на 'ферму прац'увати до'йарко'ю / не" могла в'їде"р на себе" зак'ласти / л'уди пома'гали / але" ро'била / проро'била дев'іт' рок'ї'ю на 'ферм'і / п'ішла ү т'ут'у'нову бри'гаду / ү т'ут'у'нов'і бри'гад'і було весе"ло / ве"зем т'ут'ун / сп'ївайем п'іс'н'і дам'ні / робим в'інок так 'само / тоди поси'л'али / тоди т'уку'валис'мо / їздили на с'тан'ц'ї'ю / во'зили т'ут'ун / але" йако'с' жили / не" так б'їдили йак 'зара //

404. – Бе"ру с'ї'ю 'житнойі му'ки зо ш'тири ки'ло / тоди 'пару / по'парила / во'но оп'стигло / тоди с'ї'ю ше му'ки т'рошки б'їлої / т'рошки тої і розм'ішу'ю / і д'рожд'і / сол'і і во'но к'исне" / рано зам'їсила / б'їло'ю му'ко'ю притру'сила / тоди во'но п'їд'їшло / йак йа 'вим'ішала йо'го / тоди накла'да'ю ү мис'ки / рос'пал'у'ю ү п'їецу / хл'їб" п'їд'їшо'ю / ү п'їецу на'палино / үса'дила і чере"з два ча'са ви'мала / об'мила во'дичко'ю / тоди пома'стила чи во'ливо'ю / чи 'салом / і ос' та'кі' запаш'ній хл'їб" //

405. – Пере"д Пасхойу б'рали с'ййали муки / росч'н'али паску / йайец
б'или / цукру / д'рожд'і / паска п'ід'йшла / тоди м'ісили / виробл'али ў ринки /
до церкви пе"кли мален'к'і паски / і д'іт'ом мален'к'і пе"кли / д'іти т'ішилис'а /
йшли на н'іч до церкви / с'лухали ўс'о / тоди приходили с' церкви / с'ідали за
с'т'іл і перви кушали с'ва'чене" йайце / ц'іл'увалис'а на паску то'го шо Йуда
Спас'іт'ел'а продаў і ц'ул'уваў йо'го / бо не" знали ко'го ўз'ати //

406. – Колис' пере"д р'ізду'йяними с'в'атами д'іти г'ралис'а / кол'адували
пере"д с'в'атами / б'ігали / тоди йак настало Рожд'ество Христове" ходили
кал'адувати / ходили ў гос'т'і / п'іс'л'а Рожд'ества Христоваго починайес'а
Новйі р'ік / Вас'іл'йя / ше на С'в'атйі в'ечир пере"д Рожд'еством Христовим
ўносили д'ідух / д'іти б'ігали / кидали го"р'іхи баг'ки / вони збирали шоби
квочки наве"с'н'і були / тоди на Новйі р'ік виносили д'ідух с' хати / тої шо
посте"лили на С'в'атйі в'ечир і пе"ре"ўйязували тоў со'ломоў і го"р'іхи / і слиўки
/ і че"решн'і шоби родили // тоди п'іс'л'а Вас'іл'йя починайес'а Криш'чен'йя
Гос'подн'е / д'іти їдут шчадрувати / шчадруйт / г'райуц'а / було ве"село /
кру'гом стар'і і мо'ло'д'і / ўс'і разом здибалис'а / с'ідали за с'т'іл / і го"р'іўку
пили / і ви'но пили //

407. – Коли йа була ма'ла / то були не"достатки / тйі д'руг'і ма'ли с'ани / а йа
не" ма'ла с'анйі / ўз'ала шатк'іўниц'у з д'іўчинкоў / і на шатк'іўниц'і ййхали / і та
шатк'іўниц'а роз'лет'ілас'а / і ми ўже не" мали на ч'ім ййхати / то на пати'ках
ййхали / пере"д Андрейом ходили тру'сити слиўки / де пес об'ізвес'а зв'іти буде
х'лопе"ц / шчитали шта'хети / пе"кли пал'аниц'у / так'і бо'хончики / кажна спе"че
і кладе на с'т'іл і на скаме'йку / і приводили пса / і кот'рйі пес воз'ме борше"
кот'ройі / то та борше" в'ідас'ц'а / т'ішилис'а / радувалис'а / сп'івали / ходили по
ха'тах / питали / де ваш'і кл'уч'і / тйі л'уди / кот'р'і х'т'іли шоб було д'обре" тйі
казали шо на гор'і ў пше"ниц'і шобис' с'а пов'ідавалис'а ў мйас'ниц'і / а йе так'і
шо по'гане" нам казали / але" ми на то с'а не" дивилис'а / г'ралис'а мо'розами бе"с
рукавиц' / вал'анок не" було / ў р'із'інових ч'оботах ходили і були зд'оров'і //

408. – Коли Спа́с'іт'ел' хо́диў по зе́м'л'і ісц'і́л'аў сла́бих / ўс'і́х / і в о́дн'ім до́м'і з'і́шлис'я ўс'і́ і ўс'і́ хочут доторкнутис'я до́ него / шо́би в'ін і́їх вил'і́чиў / і йе́дно́го привезли́ ду́же" сла́бен'кого і не́ма́ йак йо́го / бо́ш оч'і́р'ід' ве́лика / і л'у́ди ў́з'али з'і́р'вали стел'у́ ў до́м'і і йо́го спу́стили на по́сте"л'і на т'і шо́ в'ін ле́жаў / і Го́спод' доторкну́ўс'я до́ него і в'ін по́дужаў і п'ішоў со́ўб'і //

409. – Йе́ та́ке с'в'а́то Чесно́го Хреста́ / се озна́чайе то́ / шо́ най́шли ў зе́м'л'і зако́паних три хре́сти́ / а йак же́ знати́ на ко́тр'ім бу́ў по́ховані́ Спа́с'іт'і́л' // во́ни ў́з'али три хре́сти́ по́ставили́ ра́дом і привели́ сла́бу л'у́дину́ / і сказа́ли доторкнутис'я́ / доторкну́ўс'я́ йі́ден сла́бі́ до йе́дно́го хре́ста́ н'і́чо́го / доторкну́ўс'я́ до дру́го́го н'і́чо́го / доторкну́ўс'я́ до тре́то́го / по́ўдужаў́ / то́ значі́т се хре́ст Спа́с'іт'е́л'я́ / то́ се назі́вайес'я́ с'в'а́то Воздв'і́жен'і́е Хреста́ Го́сподн'о́го / шо́ най́шли і по́ставили́ ў хра́м Бо́жі́ / бо́ на н'ім бу́ў роз'і́п'я́ті́ Спа́с'іт'е́л' / то́ та́к ў́зна́ли шо́ се йо́го хре́ст і сла́бі́ о́дужаў́ //

410. – Ко́ли Спа́с'іт'е́л' ўхо́диў ў́ Йеру́сали́м / йак йо́го ў́же ма́ли роз'і́п'н'ати́ і ішоў́ в'ін / і л'у́ди сте́"лили́ ўс'о́ / а о́дин бу́ў по́ іме́н'і́ Жа́кеі́ / не́ в'і́руваў́ ў́ Бо́га / не́ шча́диў́ н'і́кого́ / не́ даваў́ л'у́д'ам шо́ ў́ него́ заробі́ли / але́ ко́ли в'ін по́чуў́ / шо́ Спа́с'іт'е́л' і́де ў́ Йеру́сали́м на осл'і́ / а в'ін бу́ў ма́лен'кі́м ро́стом / та́й ка́же" / шо́ йа́гбі ме́н'і́ поді́в'итис'я́ на́ него́ / та́й ў́з'аў́ та́й вил'і́з на́ дере́во́ / ко́ли Спа́с'іт'е́л' про́йі́жаў́ по́при́ него́ / та́й ко́же" до́ него́ / Жа́кеі́ / зла́з' / бо́ йа́ ма́йу́ нин'і́ ў́ тебе́ до́ма́ бу́ти / а в'ін с'ко́ч'иў́ с' то́го дере́ва́ / та́й то́ўд'і́ ка́же" / Го́спод'і́ / шо́ йа́ в'іне́н' / йа́ в'і́дам ў́дво́йе / ў́тро́йе / ко́го йа́ о́ўб'і́диў́ / то́ ўс'о́ про́ш'чайу́́ / Го́спод'і́ / про́сти ме́н'і́ // і то́ди Го́спод' п'і́шоў́ до́ него́ до́ўдо́му / і то́ди ка́же" / йа́кшо́ в'ін вил'і́з на́ дере́во́ і Го́спод' ўс'о́ йо́му про́стиў́ //

411. – Ко́ли Спа́с'іте́л' хо́диў́ по зе́м'лі́ / хо́диў́ до́ ўс'і́х / по́ хата́х хо́диў́ / на́в'і́дуваў́ хто́ йо́го про́сн'іў́ / а йі́дна́ ж'і́нка ка́же" / Го́спод'і́ при́їд'і́т до́ мене́" ў́ не́д'і́л'у́ / йа́ вас бу́ду че́кати́ / шос' з'лаго́жу / а Спа́с'іт'і́л' ка́же" / до́бре" йа́ при́їду́ до́ вас // та́йа́ ж'і́нка ста́ла ла́годит ўс'о́ / на́лаго́дила / на́кр'и́ла с'т'і́л' бо́

ж дуже дорогий г'іс'т' приїде / але приходе старен'кий д'ідок таї каже / дайте ме'н'і шо не'буд' с стола / а вона каже / Боже / вона н'іби і добре х'т'іла сказати / бо ж Спас'іт'іл' майе приїти // каже / шо не дам вам н'ічого / бо гос'т' до мене дорогий майе приїти / тиї ў д'вер'і таї п'ішоў тої д'ідок // приходе бапка старен'ка / дайте шо не'буд' с стола по'їисти / не дам / бо до дуже дорогий гос'т'і приїдут / таї п'ішла вона // приходи мален'ка д'іўчинка / бапко дайте ме'н'і шос' с стола / не дам дочко / бо дуже г'іс'т' до мене дорогий приїде / п'ішла та д'івочка / че'кала вона в'ід ран'а до самого вечира / і над столом заснула / с'ниц'а йїї / шо Спас'іт'іл' в'іткриває д'вер'і / а вона каже / Господ'і йа вас так доўго че'кала / а вас так не було доўго / а Спас'іт'ел' тоди каже до нейї / йа ў вас три рази буў / но ви ме'не не приїнали //

412. – Коли Спас'іт'ел' ішоў по Йе'русалиму / то слабен'к'і і ўс'і х'т'іли в'ід него ізл'ічитис'а / і стоїаў сл'іпий на до'роз'і / і каже Господ'і дайте шо там / а в'ін каже / шо йа не майу шо то'б'і дати / а в'ін сл'іпий буў в'ід народже'н'а / Спас'іт'ел' ўз'аў пл'унуў на земл'у ў порохи і зробиў таке брен'іє / помастиў йому оч'і і сказаў / ўставай і їди // і сказаў / шо н'ікому не розказуї / шо йа то'б'і се по'м'іг / а тої п'ішоў і кругом ўс'ім розказує / шо ішоў Спас'іт'ел' і каже зробиў і йа бачу / а ўс'і фари'с'ейї / вони не в'ірували ў се і кажут / шо се не'праўда / но ўс'і ж бачили / шо в'ін буў темний з роду / і тоди а'постол Пе'тро каже до Спас'іт'ел'а / Господ'і / хто согр'ішиў / в'ін чи род'іт'іл'і його / шо в'ін темний в'ід роду / а Спас'іт'ел' каже / шо не / н'і род'іт'ел'і / н'і претки його не согр'ішили / а се Господ' так даў / шоб на н'ім в'іткрилис'а чуде'са Бож'і //

413. – С'омого к'в'іт'на с'в'ато Благов'ішче'н'а / се стародамне с'в'ато / се с'в'ато означає то / шо Д'іва Мар'ія / вона була мален'ка / і йїї бат'ки здали ў храм Божий / і вона ўс'о ўремн'а пе'ре'бувала ў мол'ітвах і Богу служила / і йавиўс'а йїї арханге'л Гаўриїл і сказаў / шо благословена ти ў же'нах і благословен плот чер'ева т'вого / ти народиш сина і назовеш його Ісус // а вона тоди в'ітв'ічайє йому / Господ'і / йак так може' бути / йак йа не з'найу

мужа свого / а Гаўриїл / с'в'ятиї арханге"л в'ітв'ічає / ўсевишн'її дух осин'іт
те"бе і ти народиш / і се на Благов'ішче"н'а арханге"л Гаўриїл воз'в'істиў іїї /
шо во"на буде мати дитину / і назове його Ісусом / і се ўродіўс'а син
Спас'іт'ел'а / йа'кий спас л'уди //

414. – Колис' розказували / чи се праўда чи не" праўда / ле"генда така
була / розказувала ме"н'і моїа тешча / жиў чолов'ік з ж'інкоў і шос'
посварилис'а / і ішли поле"м і в'ін іїї ўби'ваў / коли в'ін іїї ўби'ваў / то
котилос'а пе"ре"коти"поле" і ж'інка ўже була не"притомна / но во"на сказала /
Господ'і / бут' ме"н'і пе"ре"коти"поле" с'в'ітком / і в'ін ўбиў / де в'ін іїї по'д'іў /
і так в'ін про'жиў роки / оже"ниўс'а / жиў со"в'і шчасливо / хаз'ай'ваў / і ішли
во"на рас з ж'інкоў поле"м і почало котитис'а то пе"ре"коти"поле" і на ноги
почало / прамо / а в'ін н'іби почаў в'іткидати і н'іби жахнуўс'а / а ж'інка каже"
/ слухаї шо се таке шо ти н'іби нал'акаўс'а / а в'ін ўз'аў таї іїї розказаў / шо
таке було / шо проішли роки / йа ж'інку ўбиў / а качалос'а пе"ре"коти"поле" / но
во"ни п'ісл'а того ше жили і д'іти мали і шчасливо хаз'ай'вали / і посварилис'а
/ і ж'інка зай'вила ў м'і'л'іц'ію / і його забрала / і посадили його // то так ў
к'нишч'і пише"с'а / шо ўтайано / то буде" в'ийаўле"но / шо проішли роки і во"но
пе"ре"коти"поле" буд' ме"н'і с'в'ітком і так во"но прис'в'ічило йім //

415. – В адному се"л'і була благоч'іс'т'іва ж'інка / во"на со"в'і постила
п'іятниц'а і сере"ду / роки во"на не" йіла ў п'іятниц'у і сере"ду / д'ітеї ў нейі не"
було / і ўже коли во"на почала стар'іти / то мала ко'рову / і п'ігнала на ба'зар / так
йа'би ў д'руге" се"ло / продала ту ко'рову / а колис' ба'зар буў до в'ечира / во"на
попр'осилас'а на ба'зар'і ў тих л'удеї / шо йа ў вас пе"ре"но'чуйу / йа продала
ко'рову / бо'ўйс'а іти поле"м одна / йа ў вас пе"ре"но'чуйу / а тої ха'з'айін / йа'кий
приїмїў іїї ўже ўс'о то в'ислухаў / шо баба мае" гр'ош'і / ўз'аў таї точи н'іш / а
ж'інка каже" до него / шо се ти робиш / а в'ін каже" / шо зарас зар'іжу / гр'ош'і
забе"ру / в'ике"нем / таї н'іх'то не" буде" з'нати / але" коли в'ін почаў гострити тої
н'іш / чуйе хтос' стукає ў в'ікно / мамо / в'ічин'іт / а тої шо точи н'іш / каже"
по'дис'а / казала баба / шо ў нейі не"ма н'ікого / а во"мамо кри'чит / і ўже в'ін

зд'реф'іу / ўже кинуў тої н'іш / в'ічн'айе / ўходи два хлопи до хати / ўставайте"
мамо / п'ідемо до дому / тії ўже йііі не" рушайут / ўз'аў йіден за йідну руку /
д'ругі за д'ругу / ве"дут йііі поле"м / росказуйут ўс'о / а вона іде со"б'і і думайе
/ Боже"н'ку / йакшо не" били ў хат'і / то на пол'у ідут с'і шо ве"дут / привели
йііі до хати / в'ічн'айте" / бо ш кл'уч'і вона мала / вона в'ічнила /
запе"райте"с'а / і л'агайте" спати / і н'ікому не" в'ічн'айте" / а вона тоді каже" /
Боже" / хлощ'і мойі так'і до"ро"г'і / скаж'іт / йак ви називаетис'а // а йіден
каже" / йа п'ятниц'а / а д'ругі / йа се"ре"да / шо постила // шо Господ' спас йііі
за тої п'іст / шо вона його собл'удала / а се пришлі л'уди в'ід Бога //

с. Голозубинці Дунаєвського району

Село розташоване на річці Студениця, за 8 км від районного центру і за 30 км від залізничної станції Дунаївці на лінії Кам'янець-Подільський – Гречани. Виросують зернові культури, цукрові буряки, овочі. Письмова згадка про село належить до 1530 року [4, с. 257].

Інформант: Лук'янова Євгенія Петрівна, 1921 р. н., освіта – 7 кл.

416. – Йа родилас'а двацит' першого липн'а тис'ача де"йацот двацит' першого року / Голозубинці Каме"нецкої губерн'ійі / зара Хме"л'ницка / ўчилас'а ў школ'і / с'ім клас'іу кончила / о / а дал'ше йа не" ходила до школи // не" ўчилас'а / бо не" було змоги йти / і п'ішла ў колгосп / о // було ме"н'і штирнацит' рок'іу і йа п'ішла ў колгосп // робила ў ланц'і / по"тому ўже було двацит' рок'іу / началас'а воїна // жила йа ў в'іну / почали робити ў Ге"рман'ійі // п'ішла йа рано / а забрали бат'ка / йа с'іла таї плачу / л'уче б йа була п'ішла / але бат'ко йакос' поїйхаў ў Дунайіц'і і виішоў сере"д тойі / де збирали ў Гирман'ійу і пришоў додому / а йа п'ішла питати / а тата не"ма / кажут / шо п'ішоў ў Гирман'ійу // йа плачу / йакрас тато приходит' і йа то"го / була ўдома // так обратно бирут' ў Гирман'ійу / ўз'ала йа і по"йіхала ў ту Гирман'ійу // робила йа там три роки / о // там було трудно"вато / йііі було мало шо / грош'іу

/ платили там на тижден' с'ім рубл'іу / в'іс'ім рубл'іу / мали // тод'і н'ічого такого не" було ўже // тод'і була в одному город'і / там дуже бомбили / нас повезли ў другі́ город / шейс'ат к'іломітр'іу / дв'іста к'іломітр'іу за Бирл'іном / о // перевезли туд'а і там того / тоже зачали бомбити / амиран'ці напали і стали бомбити і тїго / і поховалис'а йак бомбили ми ў подвал / сидим // дв'і украї́нки ў тої п'ідвал / і тут бомба ўпала / і тої / і нас присипала там / і ми лишилис'а / ше дунай'івецка була зо мноу / попалас'а д'іўчина / і йїї присипало і ме"не присипала / то багато присипало / тико нас украї́н'ц'іу ўс'іх / о // н'імц'іу багато не" було йїх // і тод'і присипало і йа присипана / присипана і ўже прибита // пробудилас'а йа / в'ід'їшла / вил'їзла / тод'і пробувала ўстати / не" можу / тод'і думайу Боже Боже / йак тут буду помирати? / і ме"не Бог почуў і ўже ме"н'і нога проп'халас'а / йа начала вилазити / зразу не" можу / але думайу Боже Боже / ме"не будут ўдома чикати / а йа тут буду помирати / але йакос' вилажу // присипан'і ноги / вит'агнула йідну ногу / о / вит'агнула / другу т'ашко / ўже йакос' вит'агайу йїї і ўже кажу буду кал'іка / но буду жи'ва / і вил'їзла / і тоїво // а тут значит' д'іўчата / шо за мноу б'їгли / кричат / а з нами ше була Галаїчиха / о // кричат Адийан / Адийан / присипан'і не" годн'і вил'істи // йа ўпадайу і в'іт'харкуйу / ўже думайу / йа чуйу шо не" можу / бо добре була прибита / таї так п'хайім голови / а во́ни дуже кричат Адийан / і прос'ат ме"не Анжелочко / прикрїй ме"не / а йа кажу / д'іўки / йа не" годна / і так того Адийана не"ма / в'ін буў ўбитий // а тої приїшоў / забачиў / шо ми вижили / йакимос' пал'тами накриў // о / п'іс'л'а того погнали нас аме"риканц'і / пожили ми так ск'іл'ко / чи м'іс'ац' / дв'і / але дали англ'їц'ам // тод'і за йаке ўремйа передали англ'їц'і ўже нашим / і там ўже на об'їд суп варили / о // і так ўже були ў наших / і тод'і наш'і почали брати на роботу аж п'ід саму границ'у / збирати л'їт'їєнїй завод п'ід пол'с'ку границ'у / і танки / ўс'о ўс'о там // йак приїшло ўремйа / з'їбрали завод / йа так два м'іс'ац'і поробила / і нас в'їдвезли додому ўже // зара п'їшла ў колгосп робити / куди йа п'їшла / і так робила робила / а зара йа ўже ў отпуск'у / ўже вос'їмдїс'ат пїят' рок'іу // о / ў колгосп'і

робила на пол'у / і ланкоюу була і шо ти не хоч / бо ваша бапка пере"дова // а ти пер уже не"можу / ле"жу уже йак та кобила // п'ийіс'ат пйат' рок'іу йа робила //

417. – Була систра і буў брат / а брат буў т'риц'іт' т'рет'іі р'ік і в'ін / голодоўка була / а д'ад'ко сказаў / а Трибух'іўка була Камйа'нец'кого району / а наш Дунай'вец'кого // а д'ад'ко каже / хо'ди Панас'у за м'нойу / і в'ін п'ішоў там найіўс'а і приішоў / ше три дн'і по'жиў і по'мер / получиўс'а переворот кишкы / бо не"йіў не"йіў / а по'том по'йіў // там не"так було / а тут були так'і акт'ів'істи / шо не"ішоў йа'кйіс' чужйі / а св'іі / і вигор'таў нав'іт' с п'йеца // де бачили ховали / п'хали кача'ни / б'іда була то'д'і // а Трибух'іўка була Камйа'нец'кого району / там не"так / а тут йа то'б'і кажу / шо то с'војі йшли і шукали ўсе / забйр'али хл'іб // систра була шос' с'ім'нацит' рок'іу / а то мален'ким брат по'мер / шос' три м'іс'ац'і / і нас було т'іл'ки дв'і / о / і тайа ўже по'мерла / ну було ўже / вос'імс'ат рок'іу було //

418. – Йа кончила с'ім клас'іу / ше до воіни було // ш'кола була ў ц'іўво хат'і / де Кос'ка живе / йа хо'дила ў чет'вертй клас ше с'уда / то жиў ше д'ак йак ше була ц'ерква / тут буў д'ак / д'ак жиў / а по'тому там буў / в одн'іі комнат'і зробили ш'колу / а по'том дес' т'і л'уди под'івалис' / с тих квар'т'ір / шо ў ш'кол'і / то ўже були ш'тири класи / о // і так йа кончила тих с'ім клас'іу // і йа п'ішла робити ў колгосп / чо'го? / бо да'вали мам'і норму / а мама була шос' слаба / л'ітом н'ічо'го / а ўзим'і п'ітпа'дала // таі дали норму / таі тй'во / ўз'ала йа п'ішла / лишила ш'колу і п'ішла на поле сапати / і так сапала п'ийіс'ат пйат' рок'іу // а ше чос' ме"не покараў / йшла / там ў кухн'і йа ва'рила / ви'йшла / чуйу курка кри'чит // ви'йшла за куркойу / диў'ус'а / а то'во / два кугути / три чи ш'тири тих курки / і на'паў на ту курку / б'і'жат / йа ви'йшла наг'нала кугута і ше кажу / а шоб ви позди'хали йак надо'йіли / і йа обйрнула йти / ўпала і руку в'ідло'мала тако / і з'ара так бо'лит / і то'д'і ўже сапати не"можу / о // таке майес'а / тй'во / поча'ла йа кри'чати / Брон'ка виган'ала ко'р'ову // Брон'ка / кри'чу // ме"не п'ід'несли / пок'л'али ўже до бол'ниц'і / о / і ўже пйат' раз ў

бол'ниц'і була // таї по'том стало трошки лекше / таї по'том шо йа кажу буду? / а йа пол'їзла до л'охи / во'на там рохкає / не" вийїла / а йа думайу вил'айу / а там ко'рова тако вишче де ле"жит' / а туда трошки нишче / чи йа по'сунулас'а чи шо і бабахнула на цемент / таї та'во / ўс'а побита / побита но'га / ўже нин'ї йа ли'жу і тої'во / і ц'айа но'га с'худла / то'нен'ка така / а ц'айа на'пхула / а ц'айа висихає // може б йа спускала б но'гу? / але ко'ли б Бог даў / шоб йа ше по'жила // та йа хочу робити / зараз ме"н'ї вос'їмди'с'ат пїят' / слава Богу / ўже на ц'її доли'н'ї мало хто лишиўс'а ше мо'лочий в'їд мене / і двац'їт' де"ўйайого і двац'їт' с'омого по'мерла / і двац'їт' т'ретого йїдна і друга по'мерла / а йа ше жи'ву //

Інформант: Левицька Надія Олексіївна, 1924 р. н.

419. – Ну шо то'б'ї сину / розка'зати // жи'з'н'я на'ша була т'аш'ка // д'їтеї нас було ба'гато йе'ден за йедни'м / жили б'їдно // хата мала / т'їсна // на'сере'д хати здо'ровий пїец // д'їти ўс'ї спали на пїецу покотом // постел'їў не" було // т'їл'ки но тап'чан з'битий з до'шок / накритий со'ломоў і за'стеле'ни'ї ве'ретоў // ста'ра скрин'я і дв'ї лаўки // у кут'ку вис'їла жердка з ла'хами // ш'мат'а не" було / йак те"пери'чки // йа зїму і л'їто хо'дила ў каба'т'ї // ўсе були го'лодн'ї / йїсти не" мали шо // помн'у / при'несут тато трохи йа'когос' зе'рна / ма'ма трохи потоў'чут у ступц'ї і зварат з н'ого зат'їрку не"солону / бо сол'ї не" мали // але" ми і цего були жа'дн'ї // картофл'ї свої не" мали / нав'їт' свого ри'скал'а не" мали / а пожи'чали // коло хати була ма'лен'ка г'ритка го'роду // ма'ма са'дили на т'її г'ритц'ї фа'сол'у / бу'рак / чо'сник / цибул'у / часом с'їйали ра'док воге'рк'їў // а худоби не" мали // була йедна ста'ра кор'їўчина / пару ку'рок і ка'чок // ми д'уже" т'їшили'с'а / йак нам ко'рова привела ти'личку // ми з неїї вигодували йа'лиўку і мали по'тому до'бру ко'рову // во'на нас спаса'ла ў го'лод //

Інформант: Кочепуд Ганна Семенівна, 1916 р. н., освіта – 2 кл.

420. – Каеш шос' ін'т'їресне розка'зати // було се да'мно / ше пере"дт кон'цем воїни // ми з д'їў'ками" пола'гали с'пати на пїец // прос'нулас'а йа / бо

було йако́с' дуже" зимно / а ше чо́с' дуже" стало страшно // Верц'і то"д'і буў
пйати́ рочок / Над'і вос'мі / а Л'уб'ц'і дес'іт' // тут дес' у штири часа́ ноч'і
двер'і на росп'ір в'іч:и"нили"с'а / а йа ўстати не" могу / так с'а зл'акала / то і
Л'уб'ку послала / шоб заперла // а рано імо"мо поўставали / при"несли"
похо"ронку // видно / ду"ша Се"менова при"ходи"ла до нас попрош"чати"с'а //

Інформант: Семенова Ольга Григорівна, 1918 р. н., освіта – 4 кл.

421. – Хто ко́лис' знаў / ди"тино / за йа"кес' ўзу"та // йак бу́ли йа"к'і
чобот'ата / то йідн'і на ўс'іх // л'ігом і по сте"рн'і / і по кри"м'ін'аджу / і н'ічого
/ кроў праўда не" рас йуши"ла / але" хто там на таке обраш"чаў ўн'іман'іе /
же"ну дал'і корову і ўс'о // за"то дадут ме"н'і за то шо пасла ну два"ц'іт' коп'ійок
// тоди се бу́ли грош'і // а йа со"б'і поб'ігла ў ф'іл'ійу і купила хустинку
пе"ркал'ову і ле"д'ін'ц'іў / а са́ма не" йім не"су мам'і / шоб" бачи"ла / шо йа
заробила //

Інформант: Когут Ганна Микитівна, 1924 р. н., освіта – 6 кл.

422. – Т'іі шо дон'у / ў Гир'ман'ійі тоже" ус'ако бу́ло // йа л'ічно б'ігше не"
майу на шо жалувати"с'а / бо ха"з'ейін буў добрий / труд'ашчий // п'іс'л'а работи
ус'о си"д'іў со"б'і по"сере"д об'іс'т'а і шос' думаў // а н'ім'кен'а / ж'інка йіго / от
була в'ід'ма // йа но"сила раз" йісти та"ким са"мим на"шим на за"вод // дали"
ме"н'і кусочок масла / шоб" мастити хл'іб" / ко́ли ха"з'ейка в'ідве"рнула"с'а то йа
ў ц'ілушц'і вишпортала но"жом йамку і напхала ту"да масла / так робила не" раз"
// хтос' ўс'арамно т'іі в'ід'мі дон'іс // побила во"на ме"не // йа виб'ігла та"ко
йако́с' у дв'ір / там у них йа"кес' ц'в'ітушче дере"во росло / ус'о у ц'в'ітах і так
п'лачу // а пан п'ід'ішоу до мене" / поглади"ў ме"не по голо"в'і і каже" / шо йа
ро"зумна // йа ўже тоди трохи" пон'імала по йіхн'ому // ўс'ако бу́ло //

Інформант: Криштановська Ганна Петрівна, 1930 р. н., освіта – 7 кл.

423. – Буў голодомор / ми не^н мали шо йісти // р'вали кропиву і ва'рили / л'уди пухли / ўми'рало / і о'собе^нно д'іти / бо д'іти ма'лен'к'і / йісти не^н було шо / і воно ўми'рало / ходили на 'поле^н копати гни'лу картоф'лу / зби'рало так'і бухон'ц'і пили / та се ўже н'іби ми не^н голодували тоди // т'ато буў на ф'ронт'і / при'шоў с ф'ронту 'ран'ані' / бе^нз но'ги / ма'ма са'ма була / ми ше мал'і були з^с се^нст'ройу // ко'рову три'мали / то так ше моло'ко пили / то се т'іко було ў нас хар'ч'іў // ми 'нав'іт' не^н мали со'рочки ўб'ратис' / то ми пушт'і ходили гол'і / не^н мали шо пере'братис'а / 'нав'іт' не^н було шо ст'ірати / бо ўс'о було по'дерте // ма'ма ходили на ро'боту / т'ато на ф'ронт'і / а ми ў'дома / по'тому ми ўже ходили до ро'боти за ма'му і за се'бе^н // с 'попе^нлу ро'били луг та'кі' / так йак поро'шок / ходили до р'ічки ст'ірати і зи'ма була і р'ічка за'мерзла і ми про'бівали дз'уру і поло'калі ў т'і' дз'ур'і // ма'ма по'мерла і йа ли'шила с'а са'ма / тоже не^н з'росла / і догл'адала за се^нст'ричкоў / не^н було шо йісти зо'ўс'ім / то ми зби'рало по го'род'і гни'лу картоф'лу // пог'ім йі'йі хт'ілі заб'рати / но йа не^н дала // с'ил'ні 'вош'і були / не^н було чим йіх знич'тожити / во'ни по т'і'л'і лазили / кусали / і йідного 'разу йа виве^нла се^нст'ру чи'сати / то 'коси не^н мо'гла росчи'сати / 'воши падали на зем'лу / ў ш'мат'і були д'уже 'воши / не^н мо'гла ди'тина ўб'ратис' / во'ни пра'мо падали на зем'лу і на'зад т'і'кали на т'іло //

Інформант: Лук'янова Галина Йосипівна, 1936 р. н., освіта – 8 кл.

424. – Ко'лис' йак йа с'у'да при'йіхала / а све^нк'руха 'мо'я / ми по'були т'рохи / і йа ў нейі рос'питу'ю // ко'лис' йак во'на 'жила ў 'пана / ро'били на пол'ах / кру'гом / і ў се'бе^н мали го'роди / сво'йі пол'а / бо так було ко'лис' / о / ну і ми по'с'ідали / і во'на ве^нчо'рами рос'казу'є / йак во'на ро'била // ро'била / поса'пала / бо при'шоў ўпра'ўл'айучи' йіх зап'росіў / о // і во'ни п'ішли / і заробили во'ни 'сорок сорок'іўц'іў / а ми ж т'і'йі 'сорок сорок'іўц'іў во'на мо'гла ку'пити со'ўб'і 'гарну гап'товану сп'ідниц'у / і хустку ше^нл'іно'ву / о // те^нпер во'ни ше^нр'ст'ан'і / а ко'лис' була ше^нл'інка / і так во'на ро'била // ос' одного 'разу / а ми пос'ідали /

таї питаємо йїї / шоб ше шос' таке^мво розказала / а вона і розказує // колис' пан жиў / і тої пан задумаў со^вб'і / построїти хату / і таку хату в'ін покляў / шо й'єдну комнату в'ін зробіў дл'а себе^н / ну там н'іхто не^н знаў шо в'ін там зробіў / т'і^н комнаты були нормал'н'і / і там во^ни жили / а в'ін со^вб'і зробіў вол'шебну комнату // і от одного разу / і йак в'ін покляў ўже на^чалас' була ре^вол'уц'іа / і ўс'іх па^н'іў в'ідбирали земл'і / з^нач'іт' / ну ўс'о то^то / о / і в'ідобрали в'ід пана сеї д'ім // сеї д'ім буў / ка^зали / заколдовані / і от йак приішли / з^нач'іт' т'іі ўже / і в'ідобрали / і во^ни п'ішли по тих комнатах / ўс'о нормал'но / там то / там то / а йак приішли во^ни ў комнату ту / с'тали скрайу / о / заішоў там один / а воно йому рас / і шапку с^н'ало / о / пал'іто з него с^н'ало і пов'ішало на в'ішалку / і в'ін дрик / думайе шо се таке // в'ін буў пе^ред цим випиў і думайе шо за чорт'іўн'а / думайе шо це йому йакііс' чорт'ака показує / не^н буду пиў / а потом в'ін с'іў на д'іван / о / і воно рас / газету йому п'ідсунуло / шоб читаў / а йому так зробилос'а зле / шо в'ін думайе де б води попити / а граф'ін рас / ў стакан нал'аў води і даў йому нап'итис' / а в'ін дрик / і ўт'ік зв'іти / і ос' ў цеї д'ім н'іхто не^н заходиў / і кажут' шо там шос' йе // це доішло до йакогог' ўчоного / а ўчоніи думайе / шо п'іде ісл'едує шо се за д'ім // в'ін ўс'і комнаты проішоў / і н'ігде н'ічого не^нма / шо во^ни таке кажут' // заходит' ў мален'ку к'імнату / де сто^л'іт' с'толик / д'іван / і на сто^л'і граф'ін з водою / коли в'ін заішоў / з н'ого капе^л'ух шос' с^н'ало / плащ / ле^н'ген'ко / но до него н'іхто не^н доторкаўс'а // коли с'іў на д'іван / воно зноў йому знак дало / а йому аж перепало ў рот'і // в'ін захо^в'іў води / і йому оп'ят' так са^мо нал'ало / а в'ін думайе / н'е шос' мито / думайе трохи прил'аже на д'іван / коли в'ін л'аг на д'іван / а йому аш моторошно зробилос' / його простин' обве^р'нула / шо в'ін аж посив'іў // на^чалас'а в'ііна / і н'імц'і приішли ў тої домик / і йіх там тоже по^чало розд'агати / і во^ни його з'ірвали / так і не^н ўзнали шо там таке //

425. – От й'єдного буў коло села / і там д'ід ўже старіи / в'ін лишайе бабу / і в'ін ўсе ходиў на рибу / баба на него сва^риц'а / шош ти рибу ловиш / йак дома работа? / а д'ід каже / шо ўже старіи / і тод'і зробіў на / а там була оче^р'ета /

зробію со^уб'і таку буду / і в'ін там со^уб'і буу / наловит' риби / баб'і прине^исе / і сам оп'ат' // от в'ін ск'іл'ка рок'іу ходіу / а по^тому л'уди зам'ічайут' / шо в'ін не^и їде / ^дома робиу / а на тої стау не^и ходіу // л'уди дуже почи^найут' ўже п'іткол'увати чо^го в'ін не^и їде туд^а / а в'ін моу^чау / моу^чау / то^д'і не^и витримау і сказау ід^но^му / шо там шос' таке по^гане плавайе / дн^ом не^има н'ічо^го / а ^ноч'у йе / та^ка здо^рова / шос' чорне і плавайе / йа до ^него кри^чу / ки^дайу кам'ін'ом / а во^но плавайе / а може се ў р'ічц'і завелос'а йа^ке // от п'ішли х^лопц'і ц'іво бистр'і / ^дума^йут' шо ж во^но та^ке / і п'ішли ^ноч'у туд^а / і сид'ат' таї ^диу^л'ац'а / та не^има н'іде н'ічо / а йа^к с^мерк^лос'а ^добре / ^бачат' ^пли^ве з оче^ирети кучу^гура / шос' чорне / та^ке здо^рове / во^ни загово^рили / во^но с^тало / во^ни ти^хен'ко посид'іли / а во^но зноу по^плило / і во^ни б'ігом до^удому / ^кажут' шо та^ка^во б'іда / шос' йе на ста^ву / і на стау н'іх^то не^и ^ходе / бо бо^уйац'а / а тут не^идалеко була ^войн'с'ка час'т' / були сол^дати / і во^ни йа^к приішли / ^саме на жни^ва на ў^борку / по^магати / о і там во^ни їдут' на стау / бож се молод'ож // ў се^ил'і ^кажут' не^и ^ход'іт' / бо там не^ичиста ^сила йе / от во^ни п'ішли / дн^ом не^има н'ічо^го / а ^вече^иром йім ^хоче^иц'а ску^патис'а / бо ж во^ни жни^ва по^мага^йут' // не^има н'ічо^го / во^ни ^кажут' / шо по^сид'ат' до ^вечора // во^ни посид'іли до ^вечора / і ^бачат' шо ^пли^ве та^ка^во кучу^гура / і во^ни то^д'і т'іко шо не^и робили / і го^л'укалис'а / і ки^дали ў ^него / і во^но оп'ят' ^пли^ве / і так ск'іл'ка но^чеї / ^вече^иром ^особе^ино // тої кучу^гури н'іх^то не^и ^бачіу // ну а йе та^ки^во ^хитр'і х^лопц'і / і ^каже о^дин / йа та^ки п'іду / а ви сид'іт' на ^бере^из'і не^идалеко / йа^к йа буду кри^чати / то ви р'атуїте / хто йо^го з^наєе шо за не^ичис'т'а^ка // от в'ін ўз'ау со^уб'і гачок / ^каже йа ^зараз по^диу^л'ус'а / і во^ни ўз'али з^нач'іт' по^хо^валис'а / а в'ін стау з тим гачком і чи^каєе / ўз'ау ло^шку та^ку / і ^думаєе шо за кучу^гура / йе / а в'ін за ^тойу кучу^гуройу / і ^думаєе / ўз'ау ру^шниц'у з^с со^бойу і ўстр'іліу / а н'ічо не^и по^магаєе / с'іє^идно ^пли^ве // то^д'і ўз'ау гачок / з^робиу та^ку ^пит'лу / ^кинуу і т'а^гне^и / ну а та кучу^гура йо^го т'а^гне / во^на ^хоче^и ўт'ічи / а сеї кри^чит' / х^лопц'і р'атуїте / ме^ине шос' чорне здо^рове т'а^гне / то^д'і х^лопц'і по^могли ^вит'а^гнули / ну ж т^реба по^дивітис' шо се^исе та^ке здо^рове ^пли^ве // то кучу^гура /

такево пажики / йак то патички / пажики / йаке йе шо могло начіпл'атис' йедно на друге / йак вони роз'ібрали ту кучугуру / то вони зобачили шчука велика / но хтос' йїї / йак вона була мален'ка / рога'чами проко'лоў / і воно йїї застригло м'іжду голово'ю / а вил'істи не" могло / і так воно пост'іпено доки вона плавала з тим рога'чом / а по'том началос'а ч'іпл'атис' патички до него / шо бачило / а вона не" могла ўп'ірнути / і не" могла йїсти / ўже ноч'у впливала / зробилас'а стара / вона пон'імае / а хлопц'і ўз'али привели того д'іда / в'ін йак гл'ануў / а то така здорова шчука // вони йїї освободили с того рога'ча вїмала // вона но фостом ме"л'кнула / і поп'лила // д'іда назвали шчука'ром //

Інформант: Ягольник Валентина Володимирівна, 1920 р. н., освіта – 3 кл.

426. – Ў ж'інки чо'ло'в'іка рипр'іс'ірували / і вона лишилас'а сама / а два хлопц'і були ма'лих / і йїї тоже йак його забрали / а йїї через йаке ўремн'а рипр'іс'ірували / і тоже забрали і вислали йїї на висилку / а два хлопц'і лишили / йак вона там побула / то вона ўт'ікла з'в'іти / і лишила хлопц'і ні знати на ко'го // ко'лис' були дв'і се"ст'ри / там тоже було трудно / і т'і ше бо'йалис'а б'рати тих д'іте'й / бо це шчи'тайец'а вра'ги на'рода / о // то вони були коло молочой се"ст'ри / і о'уб'жаў це'й чо'ло'в'ік систри'ни' / але вони там побули / йак вона ўт'ікла / а при'шла на'зад до'дому / то вона ўже хлопц'іў сво'їх забрала / і ка'же шо йа п'іду і буде"м ў хат'і сид'іти // а ў хат'і роз'ібрали / бо ўрод'і хтос' там сид'іў / повисилали / йак'іс' там баб'і дали хату / то та баба / шо могла зробити г'ірше / на'в'іт' крок'ви // поставили хату йак вона же"нилас'а с сво'їм чо'ло'в'іком / од'на ко'мнатка / с'іни / ко'м'ірчина / так вона жила / а по'тому / йак вона при'шла / хлопц'іў з'ібрала і визваў йїї з'начит' вико'навец' / чо ти мол ўт'ікла з висилки буд'ут' судити / от вона ка'же / от бе"р'іт' йїх до'дому / а йа п'іду судит' // ну де вони буд'ут' / ски'талис' / йак вона при'шла ў кан'тору / а там ўже буў при'шоў участ'ковий / та'й ка'же н'іби / де йїї доку'менти // ў доку'ментах було на'писано / шо Франкови ш'існа'ц'іт' рок'іў / а стар'шому сино'в'і було в'іс'ім'нацит' / а вона хлопц'іў ўз'ала того на'руки / а

того за руку і привела / тому п'ят' / а тому три / а ў документах було так написано // в'ін подивіўс'а / таї каже / хто ж се так зробіў / се д'іти мал'і / а то знач'іт' х'лопц'і мален'к'і по настоїшчому //

427. – Ве"с'іл'а робили / то починали робити ну с п'ятниц'і / че"тве"рга // ў п'ятниц'у ў че"тве"р с'ходилис'а ўс'ак'і п'іс'н'і сп'івали коло того короваїу се було ў п'ятниц'у / ў суботу ўже спраўл'али молоу"ду на се"ло / а ў в'ече"р буў в'інок / ўс'і п'іс'н'і так'і сп'івали до в'інка / дал'ше треба щоб ба"го благословіў в'інок і дочку / а по"тому староста / а староста пе"ре"браўс'а / робили йому вуса / робили брови чорн'і / і сп'івали / но та його просит' до благослов'ін'а / таї в'ін благословіў йїх // в'ін кидає грош'і / робл'ат' йім в'інок / такий порадок / шо в'інок продали / а там грало шо / балалаїка була / цимбали / со"п'ілка / ну а ўже ў не"д'іл'у / ўже молодїї їде до молоу"дойї таї тоже" сп'іват' п'іс'н'і // таї ўже приїшли молоу"д'і / моу"лоу"дїї пришоў / і моу"лоу"дїї збирає дружб'іў / дружби вибирайт' друшк'іў молоу"дойї / а йїї дружби ч'іпл'айут' св'ітилкам букети / тоу"д'і покривайут' молоу"ду / забирайт' тоже" сп'івайут' // по"тому забирайт' в'ід мамї дїтїну і сп'івайут' п'іс'н'і / щоб дїтїн'і було добре" // таї по"тому друшки в'ітпраўл'айут' х'лопц'іў в'іниками поп'іт' ноги / поп'іт' кол'іна / пот'ім пе"ре"п'ії / але друшки не" пе"ре"пивайут' / пе"ре"півали т'іл'ки жо"нат'і / с колачом приїдут' і с колачом в'ітпраўл'ат' //

428. – С т'риц'іт' первого року не"дорос буў / котр'і л'уди годн'і були мотатис'а / ну жив'ішч'і були / трохи щоб забрала / ну йак забрала / ну сам нав'іт' в'ідаў / бо налог такий буў шо треба в'ідати / а не" то до ро"стр'ілу / а хто за"лишиў шо не" доплатїў приїшли і забрала // хто буў душчїї / шо где"н буў ў голод мотатис'а / таї трошки на зиму там шо ше було / а по"том до ве"снї т'її ўже не" було шо / таї збирали гнїл'і картопл'і / де були йак'і закопан'і / а хто так йак їа з братом ходила ў л'іс / нарвали липового лїс'т'а / то шеї пил'нуйе"м / щоб н'їхто не" над'їшоў // їа вил'їзу на липу шморгаїу / бо шеї лїс'т'а не" можна було шморгати / там понад р'ічку дошчав'їе таї бачим / по"том губи поїавилис' / то ўже і тих губ / таї мама н'їчого / тої ба"гато чо"го варит' ў

йе́дн'ім горшк|у / здо|ровий та|кий горш|ок // тато сва|риц'а шо гус|те ва|ри / гус|те / і ўс'о ки|дали туди // ми прине|сем губ / ма|ма пе|ре|би|райе / прине|сем бури|ну ўс'і|л'акого ко|ше|чками / пе|ре|би|райе ма|ма ўс'о то|то ва|рит' б|разом / і і|демо то|д'і ў р'і|чку / там т'і че|ре|пашки / т'і ў ша|кар|лупах // брат ра|ки ла|паў / шо ру|ки ўстро|мл'аў ў пе|чери і вит'а|гаў ра|ки // таї тако ўс'о ў о|дин гор|нец ски|дали // по|тому шо пе|ред ж|нивами / то чу|т' зе|р'но бу|ло / і жнем т|рошки / т'ї ўже та|ка каша / о / д'і|ло / а де ў|живеш'а т|рошки де й|акий ста|кан чи два му|ки // хто маў т|рошки б'і|л'шиї го|род / а хто буў сла|пшиї / то ў нас т'і|йі шо т|рохи по|ли|шалис'а / то та|к'і во|ни з голо|ду поў|ми|рали / а на т'ї| сторо|н'і бу|ли два х|лопц'і / то йа на|в'іт' ви|д'іла й|ак йе́|ден л'із п'ід го|ру / і ви|гнаў ше ко|р|ову / ма|ма йо|му ви|гнала // брат б|орше ў|мер / а в'ін ў|же / а зв'і|тси туди ме|н'і туди ви|дно / кину|ла м'і|шечок / ка|же / ди|вис'а / ди|вис'а / шо б ко|р|ова не| п'ішла на по|ле / ди|ўл'ус'а ко|рова ў|же п'ішла / а в'ін ле|жит / при|ходит не|ма / а во б|рато|ва / хо|дит' / бо в'ін ў|же ў|мер / ў|же йо|го на ве|р|тку таї по|несли / о / таї так бу|ла ў су|с'ітцв'і // таї тато і син і че|ре|з ден' два б|рази хо|вали / че|ре|з ден' зноў три х|лопи / на х|лопи г'і|рше і|шло / і ше там да|л'ше туди / то де ка|зали то Па|сец'кїі ў нас Ка|їдан / то ви|шла ма|ма п'іт хату / і син при|шоў ко|ло не|йї с'та|ўс'а і о|бойе з|разу поў|ми|рали / таї так // то|д'і д'і|ўки бу|ли та|к'і шо сла|пк'і / шо ну / а хто ду|шчїі буў / шо мо|гли бу|ре|н'ата ва|рити з|би|рати / т'ї хо|вали / а шо зна|шли / то засу|дили / то до|нин'і не| пове|р'талис'а / то д|уже ст|рого бу|ло / і так пе|ре|жили / а ў|же ў т|ри|ц'іт' че|т|верт'ім ро|ц'і / ў|же грош'і да|вали / а кол|гос|пники ў|ми|рали / то хто хо|диў по ро|бо|тах / хто мо|та|ўс'а т|рохи // не| пита|ли чи то бу|рин чи то шо / але ла|годили / та|ке йі|ли і ви|жили / ў нас не| д|уже ви|ме|рло / а бу|ли та|к'і с|ела шо ў|же шо бачи|ли йі|ли // с'уди ни|шче на|шого се|ла / то там т|рошки з кол|госпу да|ли // Три|бух'і|ўка / туди до Дн'і|стра / то туди лу|че / ше ў Со|к'і|л'ци мо|жна бу|ло ку|п|ити ку|ку|ру|зи // о / таї так ви|жи|вали / ви|жи|вали / ви|жили / а по|тому ў|же д|уже х|л'іба да|вали / на|в'іт' по ш|тири х|л'іба на ден' / таї ў|же мо|жна бу|ло ж|ити // по|том вої|на за|чалас'а / тої ў|же ў|же п'ішло д|руге / тої н'і|мц'і по|чали по с|во|є|му // таї вої|на бу|ла / таї то|же до|бра та|кого

не" було / тої п'ішоў ў Н'імечаину / бо приму|сово б'рали / а тої трошки ўт'ік дес'
схо|ваўс'а / то забили / ў нас |тоже двох чи трох в'ід Н'імечаини хо|валис'а / таї
та|ке / а п'ісл'а воїни / з|найеш йак ўсе зрушенеи було |тоже ў |сорок |шест'ім /
|сорок |сем'ім роц'і буў |тоже не" |голод / та|ка пше"ничка ў|родилас'а / шо не" мож
н'і ко|сити н'і жати / ж'інки хо|дили с|микали ру|ками //

429. – Були так'і ви|патки / шо |дуже йак побачили л'у|дину / шо во|на
к|репша / то ўже його не" ви|пустили / |сего Паўлова |тато буў та|кий че"рвоний /
к|руглий / к|репкий / і в'ін буў к|расній парти|зан / і його ре"пре"су|вали / на т'і |села
там // |д'ад'ко ска|заў йому / шо пил'ну|іс'а / і т'і|каї з|в'іци / бо те"бе |скоро
зйі|д'ат' / і так д'і|теї |йіли / і так шо |голод буў то ў тих |селах / а шо ў наш'і
сторон'і не" |було та|кого // там йому ска|зали / шо в'ін |скоро з|в'іти ви|браўси //
йак ху|де то н'і|де його не" хт'і|ли / але шо йі|ден д|ругого |йіли // ту ў наш'ім
к|райі / то ше так пе"ре"би|валис'а / хто чим // |наша |ж'інка воз'ме / п'і|де по л'і|с'і
слима|ки т'і|йі зби|рає // т'і|йі слима|ки ў бура|чин'а / або ў бу|рин / а во|на
ро|скажує йак во|на |йіла т'і|йі слима|ки // ка|же / шо |бапка |йіла |слин'ки / таї |йіла /
а |йакос' во|на |йіх на|ва|рила // а при|ходили л'у|ди про|ситис'а на н'іч / ли|шилис'а
на н'іч таї до |ранку не" ўстаў / в'ін не" то шо йому шос' з|робилос' / но |голоду //
там л'у|дина ў|мерла / таї там / то се |дуже |було // |нав'іт' |пси і ко|ти / опш'ім так
т|рудно |було / шо|б ко|та побачити //

430. – Ко|ли в'іт|ступали н'і|мц'і / то ту|ди де зал'із|ниц'а т'а|гнулас' / там
|борше |вигнали н'і|мц'іў і |борше к|расні наш'і заї|шли / а с'у|ди ў цеї |угол
ли|шиўс'а / н'і|би |зад'і |угол / то ў л'і|с'і сто|йаў карат'і|л'ний отр'ад / і при|шли
мо|сти зривати / а ў Жван|ч'іку бу|ли парти|зани / наших двох / по|слали ў
Жван|чик ска|зали парти|занам // п'і|шли зривати три мо|сти / а |йа п'і|шла до
ко"пе"ра|ц'іў і бо на |номе"р да|вали дв'і ко|робочки с'і|рни|к'іў / |йа бо|йалас'а
т'і|рати / бо кре"сило ўже пал'ц'і оптоў|кло // |йа п'і|шла / а во|ни / а во|ни
ро|складали то|то шо зривати м'іст // |йа п'і|д'ішла п'ід сеї |горбик |вишче /
|диўл'ус'а |понад |р'ічку / с'у|ди |вербами / |ідут' парти|зани / а тут |Мусйше"на

Гал'ка / там буў ту'ман / каже в'ін до тих парти'зан'іў / х'лопц'і вондо н'імц'і / ми йім зара дамо / то йід'те понад р'ічку вишче млина / пукне" тої пукалкойу / а йа скоро додому бо ж / йа на ферм'і робила тоди ў Васил'чику / таї скоро тре їти на ферму // пукнуў / а т'ійі н'імц'і два понад р'ічку / і ўт'ікли // йіден до Йуз'ка п'іт пост'іл' сховаўс'а / вони того вит'агнули / і привели коло моста / і там його забіли / а забіў л'існик'іў ж'інчин брат // на другі ден' була пе"ре"стр'елка / а т'ійі ле"жали там коло моста / а один / тої Гал'чин тато / д'ві кул'і зайшло ў ногу і ўпаў з нашим стрийом / буў ўд'агнутиў ў ку'жус'і тому / і коло него так ўпаў / і так в'ін пе"ре"лежаў сутку // приішли к'расн'і / зробили йому пе"ре"ўйазку і в'ін вижиў / а н'імц'і на т'її сторон'і / а наш'і були ў Новоушиц'і сто"йали / а з нашого се"ла буў Пе"тро / і тих з Нової Ушиц'і с'уди // з горба зачали стр'іл'ати / а т'ійі ўкопан'і були на т'ійі сторон'і // окопан'і / но покажуц'а нашому і багато йіх побіло / то там коло мене" викапали йамку / і там було йіх поховано / і йа бачила йіх кост'і / і шмат'а // котриў буў ў домо'вин'і / то шмат'а таке / шо ставаї і бе"ри / йа йому ше с'в'іче"чку зробила //

ст. Дунаївці Дунасвецького району

Інформант: Добровольська Людмила Іванівна, 1947 р. н., освіта – 10 кл.

431. – Ої / колис' йак на с'вата р'ізали порос'атко / то з н'ого тако н'ічого не" пропадало / н'і к'істочки / н'і кише"чки / н'і х'фостика / зо ўс'ого старалис' зробити йіду // то пам'атайу йак пе"кли мац'ок // ти шо не" знайеш шо таке мац'ок? // та се ж же"лудок // оце таке мац'ок // і тої же"лудок тої мац'ок чист'ат / мнут / мийут / з'ішкре"байут добре ш'к'ірочку / добре трут сол'ойу і ше раз мийут / і ўже в'ін го'товий // а перед цим шоб його начин'ати чим'іс' / то тре спе"кти пл'ацки // пл'ацки м'іс'ат на йаїц'ах // ох / йак йіх вашко м'ісити // так м'ісиш / ви м'ішуеш / шоб вони мали добре розмокнути / шоб с'калц'а не" мали // йак добре спе"чуц'а / тоди роскачуут от'і пл'ацки // пе"чут // спе"кли / тоди йіх п'ідсушуйут / о / і ламайут // коли вони п'ідсушен'і на лама'ні стоїат / треба

ўже начин'ати мац'ок // то шо ж робл'ат // пл'ацки добре парат // напарили йіх ўже воіні зробилис'а м'акен'к'і / розм'окли / во / тоди ми п'іджарили т'рошка м'аска / ци'бул'ки / о / т'роха жиру / і добаўл'айем ше багато багато йаїец // ўс'о колотимо ў мисц'і / ше по'солимо / по'пробували / ўс'о добре викалатали ў миск'е // і ўже тоди напи'хайемо ў тої мац'ок // нап'хали ў тої мац'ок // та'кі зробиўс'а гарніі // обви'вайемо його ниткойу і ўкла'даймо ў п'іч // ко'ли ўже тої мац'ок сп'ікс'а / то та'кіі запах / ну на ўс'у йі'ванк'іўску // та'ке ўже смач'нен'ке / ну та'ке ўже добре // ну шо йа буду то'б'і рос'казувати / ўс'о т'раба по'пробувати //

432. – Ко'лис' пам'атайу ў дитинств'і д'уже л'убили лежн'і // шо та'ке лежн'і // лежн'і це та'к'і пи'р'ішки / йа'к'і ви'робл'али з гре'чанойі му'ки // а робили йіх так / б'рали два ста'кани гре'чанойі му'ки / добаўл'али ста'кан зви'чайнойі му'ки / добре ви'м'ішували / пот'ім на во'гон' с'тавили / кип'а'тили во'ду / рож'читували во'ни так / п'іўл'ітра во'ди на ста'кан му'ки і заки'дали ў кип'ачену во'ду ци'йейу му'кичкойу / а тоди ше добаўл'али т'рошки сол'і / т'рошки вол'ііки / і варили та'ке ле'м'іше'чку // поки во'на не' начи'нала о'так пухкати / пух / пух // о / тоди ц'а ле'м'ішка була го'това / і во йі'йі сн'імали // сн'імали йі'йі і с'тавили // а ко'ли во'на т'рохи ви'сти'гала / то го'товили фарш / на'чинку та'ку // це чи сир чи кар'топл'а з сиром / і гри'би / і ка'пуста / ўсе п'ід'ііде // тоди б'рали в'іткри'вали ту ле'м'ішку поси'пали стил'ничку му'коў чи поли'вали во'дичкойу / і дереўл'анойу лишкойу о'ту ле'м'ішку ви'кла'дали на стил'ничку / ви'клали йі'йі / тоди б'рали на'чинку / робили ота'к'і пл'ацочки / ўкла'дали в о'ту сере'динку на'чинку / заш'чипували / робили ота'к'і ве'ли'чен'к'і пи'р'іжечки і на па'тел'н'у / вобжарили чи на вол'ііц'і чи ў жи'ров'і / то ўже йа'к'і були смач'нен'к'і / шо йази'ка з'іш разом з ними //

Інформант: Магера Тамара Францівна, 1937 р. н., освіта – 10 кл.

433. – *Як печете медівник?*

– Дечка не'велика та'ка / квад'ратна чи к'ругла / йа'ка не' майе з'наче'н'а // то таї б'іл'ше йа робл'у на чо'тири йаїц'а / ста'кан гре'н'частийі ц'ого / цукру /

така пучечка сол'і / бо без сол'і нічо не можна робити // йайц'і збивайут до п'іни // п'ісл'а того бєрец'а три четве"рт'і стакана меду / зо три лошки вол'ійі і зноў перебивайец'а стакан сме"тани // йакшо не"ма сме"тани / то можна цїй / можна кисле молоко / але сме"тана луч:е / і сипи"ц'а мука // консистенц'ія повина бути йак дуже густа сме"тана / но шоб не" густ'іше / бо буде забитиї / о // і ше чайна ложе"чка соди пога"сити оцтом / і тод'і ў цїй / і тод'і добре вибити / вибити / о // че"каї чи сказала ўс'о / вол'їй / сме"тани / мед / сода / сол'і пе"ред / бо йа колис' спе"кла бес соди то викинула / кури з'їли // о / і тод'і пе"чец'а // пе"чец'а залежно йакїй вогон' ў духоўц'і / но не" дуже сил'ний вогон' / шоб не" згор'їло // с'тавиц'а дес' так на д'ругу ступен'ку ў ц'ому / ў газовий пли"т'і / і на медле"ному во"н'і хвил'ин сорок п'ят' і воно таке п'ід'їде / во // йакшо йе гор'їхи то можна сипати / зверху можна положить гор'їхами / ну йак полу"чайец'а //

434. – *Як готуєте лежні?*

– Бє"рут' гре"чану муку / пере"с'ївайут / кипит' вокр'їп // тоди на цїй вокр'їп сипи"ц'а муки / ну так при"близно там ўже рих"товуйут' і добаўл'айут ше зо жмен'у б'їлоїй муки / шоб воно з'в'азувало // а тод'і ц'а ле"м'їшка з'вариц'а / висти"гне / добре йїїй ше вим'їшуйут на ц'ому / на ст'їл'ниц'і // с чим небут' можна робити // ну саме луч:е картофл'і с кислим сиром // так'і робл'ац'а вара"ниц'і наробл'айц'а і жарац'а на цему на ол'її на сковор'їдц'і / і складайец'а ў каструл'ку воно т'рошка / шоб пропарилос'а / і можна кинути масла ку"сочок // дуже ўкусн'і //

435. – *Як готуєте мамалигу?*

– Бапка спочатку наливала ў казан молока / тод'і кришила гарбуз / воно кип'їло / роскип'їло / тод'і кидала др'їбен'ко нар'їзане т'їсто до"машн'е на йайц'ах / ну і ше можна лошку масла кинути / воно не" с'порте // а йа сїжу скрайу на п'їецу / бо знайу шо зара д'їстану // і во"на каже шо / ої / Та"марц'у та ш злас' / йа таку добру кашку зварила // а йа то ше посу"вайус' ше дал'ши таї

кажу / йа не^н сви^н'а / гарбу^зовойі каш'і йісти не^н буду / і ўс'о // во^на пого^воре
пого^воре / во^на п'іде / а йа зл'ізу с пйеца таї ўт'ічу //

Інформант: Магера Євгенія Дмитрівна, 1945 р. н., освіта – 10 кл.

436. – *Бабуню, розкажіть про ваші молоді роки, як відпочивали?*

– Таї в'ітпочі^вали дитино // при^ходили п'ісл'а р^оботи / ўзутис'а таке не^н
було шо / йак мама ку^пила йідн'і туфл'і / то т^реба було і на св'ата ўзутис'а // і
йшли ка^зали до к^лубу с'іл'с'кого чи кол^госпніи до к^лубу / хто йак називаў // таї
х^лопц'і г^рали на бара^бан'і / гар^мощц'і / таї танц'ували і х^лопц'і танц'ували //
таї босими / таї но^ги були т^роха по^дерт'і // вечі^р там танц'уйеш таї не^н видно //
таке було наші^е мо^лоде жит'а // зара ўже мо^лод'ож майе ба^гато ўзут'а / таї
гар^но ўзу^вайуц'а / на танц'і ход'ат на п'ідлоз'і чи на п^лиц'і танц'уйут / а ми на
зе^мл'і танц'ували / бо таке було ў^рем'а / шо не^н було шо ўзутис'а / таї
шанували // таї су^кинку мама ў^шийе новен'ку йакус' тоже / с'ітц'іву або
шаг^лаўкі // таї таке^нво було / дитино / мо^лоде жит'а наше // ну ми йшли ўпе^нред
до л^уч:ого / таї так д'йшли до д^оброго // те^нпер не^н з^найу шо буде //

437. – *Моя мама варила ў мойім д'ецтв'і такіі суп з'і шч'іпаного т'іста //*
наливалася во^да ў бан'а^чок / бо каст^рул'іў не^н було ше / і кидали кар^тошку //
варили // кидали лаўровіи листок / с'іл' / тоїво / цибул'у кри^ешили / м'ісили
т'істо / і то^нен'ко рос^качували // і ўже ко^ли кар^тошка до^варувалас' то шч'іпали
по ку^сочку то т'істо і кидали ту^да до кар^тошки // ну по^том за^жарку р^обили чи
на вол'ійі чи на с^мал'цове / ну на ч'ім було і за^жарували // і було ў^кусно ў то
ў^рем'а // але зара не^н хт'ат' ц'ого варити / не^н хт'ат' йісти // мо^лод'ож йіст' ўс'о
імпортне //

438. – *Як готуєте дуті?*

– Дут'і начи^ннайуц'а пе^нчи с того шо / бе^нрец'а два ста^кани во^ди / по^т'ім
топе^нц'а сере^ндове сало / і добаўл'айец'а ту^да ў во^ду // по^тому бе^нрец'а три
ста^кани му^ки / с ц'ого вариц'а добра ле^нм'ішка // цуйу ле^нм'ішку йак ко^ли
з^вариц'а вики^дайец'а ў ма^к'ітру // ў ма^к'ітр'і йіїї т^раба рос^терти / шоби не^н

було ком'к'іу / і тоди добаўл'айец'а дес'іт' йайец / но йайци добаўл'айуц'а по
йедному / шоб не^н разом / а по трошки // йак на'терлас'а добре ле^м'ішка /
ви'кладаєм його на стил'ниц'у / і / траба його скоро виробити поки тепле ше /
це т'істо пот'ім сажайемо ў пйец // тоди вит'агаєм с пйеца / ма'чайемо ў йайце і
ў цукор і ше на дек'іл'ка ми^нут сажайемо ў пйец / шоб за'сохла та глазур // ц'і
дут'і полу'чайуц'а дуже смачн'і / бо д'іти йіх ў с'вое ўрем'а дуже л'убили //
зара н'іх'то не^н пе^н'че / бо ца ле^м'ішка дуже т'аш'ка т'ерти // о то так / шо можна
пе^н'чи на с'вата // на Р'іздво / на Пасху 'саме б'іл'ше пе^н'к'лос'а // і на ве^н'с'іл'а
дуже ба'гато треба пе^н'чи // маїже^н то ўс'і пе^н'кли //

Інформант: Федорук Марія Петрівна, 1936 р. н., освіта – 4 кл.

439. – Йіден раз приш'ла су'с'ід'ка к'ликати ме^н'не ў кол'госпнй сад на йапка
// сна'чало думала шо не^н п'іду / шос' голо'ва бо'л'іла / но пот'ом р'ішила шо
п'іду / бо син при'йіде з д'іт'ми / то буду мала шо йім дати / о // помн'у то'д'і ми
поназ'бирували ц'іл'і тор'би / на'силу дотаскала / а там д'ід ви'шоў і пом'іг^х
дотаскати // ўже була не^нрада ними // половину на'клала ў с'лойіки / за'лила
во'дойу і позакри'вала криш'ками / а то йіли з д'ідом / бо во'ни мн'а'ген'к'і були /
а то син при'йіхаў / то ше в'ін заб'раў //

Інформант: Радковська Марія Семенівна, 1933 р. н., освіта – 7 кл.

440. – *Розкажіть про своє дитинство.*

– Оі / т'ашко про це ўспомі'нати / 'серце аж^м коле^н // дуже т'ашко було нам
/ ше сна'чало було не^н так / йа т'іл'ко дивилас' за Волод'оў і т'от'і Шури д'іт'ми
/ а пот'ом родилас' В'ерочка / а тата заб'рали на фронт // мама мучи'лас' / бо ми
не^н мали на грам шо йісти // то помн'у з'іма була / 'холодно і дуже мело / а йа
б'іжу до 'мами брата ўз'ати ку'сок хл'іба / бо В'ерочка плаче // б'іжу ўже
'вече^нром на'зад / ў мене запар'і поза'ходили ў руки і ноги / думала шо ўмру / но
з'нала шо траба б'ігти с'корше / бо дома д'іти // отак і повиживали // помн'у
було ме^н'ні дес'іт' рок'іў / то мама дала гр'ош'і і йа по'б'ігла по картофл'у / а

то^уд^і ви^ходити не^л'з^а було ви^ходити / бо стр^{'і}л^{'а}ли і т^раба було си^д'іти в
о^копах / но йа при^енесла кар^тофл^{'і} і ми напек^ли / то так в^{'і}тп^разнували //

с. Залісці Дунавецького району

Село розташоване за 10 км від районного центру і залізничної станції Балин на лінії Кам'янець-Подільський – Гречани. Є багатогалузевим господарством з розвинутим м'ясо-молочним тваринництвом. Уперше село в історичних документах згадується 1493 року. Село славиться гончарними виробами із сірої глини, що прикрашені орнаментом [4, с. 258].

Інформант: Петрова Гелена Флоріанівна, 1938 р. н., освіта – 8 кл.

441. – *Розкажіть, як колись у селі збиралися дівчата і хлопці на вечорниці.*

– Ве^чор^ни^ц'і ў нас ў се^л'і були / ў нас т^{'і}л^{'к}и дл^{'а} молодих д^{'і}вок і
х^лоп^ц'іў не^жо^натих // ну то^ди наї^мали ха^{'т}и і пла^{'т}или за них х^л'ібом / пшо^ном
/ но не^гр^{'і}шми // кожна час^{'т} се^л'а і ву^л'иц^{'і} мали сво^{'й}у ха^{'т}у // зби^ералас^{'а}
моло^{'д}ож / коли сми^ер^{'к}ало // зара / з^{'а}ра // ої / ба^{'л}акали про ^новос^{'т}'і ў се^л'і /
хто по^{'м}ер / хто жи^{'н}иўс^{'а} / хто шчо куп^{'и}ў // сп^{'і}вали ўс^{'і}л^{'а}к^{'і} п^{'і}с^{'н}'і / ку^{'д}ел^{'у}
п^{'р}или / але^н йа^ка там ку^{'д}ел^{'а} / йа^к х^лоп^ц'і були // но / коли буў ве^{'л}и^{'к}ий п^{'і}ст
/ то ве^{'ч}ор^{'н}и^{'ц} не^н було / це буў ве^{'л}и^{'к}ий гр^{'і}х / а п^{'і}с^{'л}'а Паски зноў т^{'у}л^{'к}
до б^{'р}анку / до п^{'е}рших куг^{'т}'іў // ну / таї шо ше // таї ўс^{'і}л^{'а}ке було / але^н де ж
мош то ўс^{'о} пом^{'н}ити //

Інформант: Чайковська Алла Дмитрівна, 1947 р. н., освіта – 10 кл.

442. – *Як раніше святкували Івана Купала?*

– Ко^{'л}и йа бу^{'л}а ше моло^{'д}а / то йа раз^{'о}м з д^{'і}ўчатами зби^ералас^{'а} / і
х^лоп^ц'і ішли / ішли ми за се^{'л}о / там була ки^{'р}ниц^{'а} // сп^{'і}вали п^{'і}с^{'н}'і /
х^лоп^ц'і палили кост^{'ор} // б^{'р}ано / йа^к сон^{'ц}е^н с^{'х}одит / ўми^{'в}алис^{'а} ро^{'с}ойу / шоб
т^{'ар}ними були / а йа сп^{'ом}ни^{'л}а / шо ми р^{'в}али кв^{'і}т^{'к}и / п^{'л}е^{'л}и в^{'і}н^{'к}и і закла^{'д}али
на го^{'л}ову // ве^{'ч}е^{'р}ом / йа^к те^{'м}н^{'і}ло / а ўно^{'ч}и за^{'п}ал^{'у}вали с^{'в}'ічку і пус^{'к}али

в'інок на воду // і так / ў йаку сторону в'ін пліў / зв'іти маўбути х'лопец // і ше ми робили багато чоґо / но йа ўже не" помн'у / це ўже с'к'іл'ки часу проішло // а /с'помни'ла / шо скакали с х'лопц'ами чере"з вогон' / не" монабуло торк'атис' до вогн'у / бо казали / шо доўго ни" в'иде"ш зам'іж // таї таке то було //

Інформант: Крижанівська Станіслава Адольфівна, 1949 р. н., освіта – 11 кл.
443. – *Як колись у селі готувались до Святої вечери?*

– Так / було / ди"тино / до ве"чер'і багато роботи / і ў п'йецу палити / ўс'о з'лагодити / шоби було на ве"черу два'нац'іт' страў // об'і'зат'іл'но / узвар / гоґоґо / ва'рили фа'сол'у / жа'ри'ли рибу / л'іпили ва'рени'ки / гри'би / кашу гре"чану / боршч п'існий / голупц'і с пшоном // сама / сама ва'жна ст'рава / кут'а с тоўче"нойі пше"ниц'і // картошку ва'рила / таї хл'іп / таї ўс'о ў'род'і / таї ўс'о ў'род'і // пома'гала ме"н'і дочка Гал'а // чоло'в'ік оп'ходиў худобу / в'іткидаў сте"шки в'іт сн'ігу // до хати за'н'іс сн'іп жита на д'ідух / а п'ід' ст'іл при"н'іс с'іно в'ід злих сил / в'ід злих сил // а йа клала на вугли стола го'лоўки часни'ку / шоб зла сила т'ікала // по'тому чо'ло'в'ік хре"стиў ха'з'аїство / і с'ідали за ст'іл до С'в'атої ве"чер'і / хри"стилис'а три ра'зи // спочатку мо'вили Оче" наш / а по'тому ми йіли кут'у / сампе"рет йіли кут'у по'тому голупц'і / ва'ре"ники / рибу / шо хто хт'іў // а ше забула // о / ў нас ў се"л'і ран'ше" / ми но'сили ве"черу до б'ідних / оди'ноких / не" було ку'му йіх об'і'ти // а / ну / може" шос' забула // не" знайу // може" ўже ї голова добре" не" робит / то виба'чай //

Інформант: Говорун Галини Василівни, 1937 р.н., освіта – 7 кл.
444. – *Як у давнину дівчата ворожили на Андрія?*

– Андре'я ў нас ў се"л'і три'нац'атоґо г'рудн'а // таї за'ра йіґо так празну'ют // на Ан'ре'я зби'ралис'а д'іўчата / ішли до ки'р'ниц'і / наби'єрали ў п'иски во'ди і при'носили / і м'ісили пал'а'нички // скла'дали на с'т'ілець і пус'кали пса // пес кот'рі / кот'ру пал'а'ничку в'із'ме" першу / та сампе"ред в'иде" замуж / а кот'ру ро'скусит / і лиши / то не" буде" жити / роз'ве"диц'а // і ше помн'у /

лошками калатали / зв'ітки гаўкни пес / таї зв'іти буде" же"них // і багато чоґо ше робили на Андреїа / але" / де тоґо мож"на ўс'о помни"ти // аґа // Марус'ка / сус'ітка / казала / шо воґни ворожили на воскови / і ми со"б'і так робили // но ми н'ічоґо не" по"н'імали / на н'ім показували"с' йак'іс' ма"шини / коники // ходила поп'іт в'ікна / с'лухали / шо го"ворат ў хат'і // ворожили на Андреїа ўс'і д'іўчата ў се"л'і / но баґ"ушка ў церкв'і казаў / шо таке не" можна робити / бо гр'іх //

Інформант: Франчук Тамара Йосипівна, 1935 р. н., освіта – 7 кл.

445. – *Розкажіть, як у давнину збиралися ходити на сівбу?*

– Аґа / ти хоче"ш / шоб йа то"б'і дитино росказала про пос'іўну // зара / зара / йа / дитино / роскажу // шо помн'у / ну / то шо забула / то виба"чай // то йа роскажу // йак зл'ізе" сн'іг / розві"сниц'а / таї треба їти с'їяти зе"рно ў поле" // бо ш така та робота ў се"л'і // зара / аґа // д'ід запритаў кон'і / кропий йіх с'в'аченойу водою / і йіхаў ў поле" // ми йіхали до пол'а / с'п'івали ўс'іл'ак'і п'іс'н'і але / че"каї / ше до тоґо ми зби"ралис'а родинюу ўс'і ў хат'і / запал'ували с'в'ічку перед образом / аґа / мовили Оче" наш / і по"тому / йак йіхали / ми мовили ўс'іл'ак'і замоўле"н'а до зе"мл'і / шоб добре" ўродила // та йа ўже не" помн'у // казали ўс'іл'аке" // треба було заїти до країної хати / при дороз'і / попро"сити хл'іба / кусок сала / і шос' ше / но йа забула / не" помн'у // п'ісл'а пос'іўної треба було дати о"б'ід або ве"черу / воґа мае" бути баґатоюу / шоб добрий ўрожаї буў на жни"ва // ну / то ўс'о // шо знала / то йа то"б'і сказала / а шо забула / то виба"чай //

Інформант: Анто́нюк Адольф Антонович, 1930 р. н., освіта – 4 кл.

446. – *Як колись випасали лошат?*

– Таї буў хлопча"ком йа / поґано було жит'а трохи" // пішоў йа до колґоспу / казали ме"н'і пасти лошата // праўда давали" ме"н'і йісти так не" було шо ше так / то давали ме"н'і трошки паїку // знач'іт ме"н'і на полудне" ў

поле" / таї йа пас т'і лошата / т'рохи по^уйім то л'аг / ц'іліч ден' па^усу / а ўвече^р приган'айу до^удому // на д'руги^ч ден' зноў так 'саме" / бо / дуже" дуже" ў мене" лошак ше буў ў мене" проб'іўс'і // там калабан'а була на се^л'і / і ўс'і лошата збили^с'і до п'лота і притиснули його до п'лота / а там була латина така / ку^сок латини гострой / йак приперли йіго і тайа латина зал'ізла ў лошака ў се^р'е^ддину / ў жи^в'іт // Боже / йа тоди / беру назад / на^силу в'ід того лошака назад вит'агнуў ту латину // а по^утому заве^р'нуў його і п'ігнаў його до колгоспу / а лошата там були / по се^л'і ходили / йа тоди ўже в'іти ве^р'нуўс'і / заїмайу зноў т'і лошата ў поле" / пасти / о / таї ўже тої пас / пас йа два роки коло тих лошат йа буў // тиї при^е'жену с' пол'а бе^н'ру ше йіх коло них хожу / дайу йім йісти таї водички / котре не" напилос'а дайу ше водички / дайу тої во^ни напили^с'і / подаваў йісти / ў жолуба накідаў /о / таї таке //

447. – Як ви пережили голод?

– Йа тоже" йак буў ма^л'іи ше / о / то ў нас мама була тата забрали мо^го на во^ну / о // а ми були нас було четве^р'ро таї йісти не" було шо / то ми три^е'мали праўда / ше добре шо ко^рову тре^м'мали / то мама моло^ко т'рошки надойт таї нар^в'ем бурачин'а / нар^в'ем лободи / лободи пос'ічем / туйу лободу / а мама тим моло^ком за^п'равит і т'рохи поварит його / таї виливайи ў миску таку здо^рову мак'ітру / таї тоди ми ўс'і четве^р'ро / а мама п'ята / лош^ками гаїда ўп'і^р'од йімо / так аж^м / дуже" / таї шо то^то / т'рошки по^й'іў с'у^ди туди обе^р'нуўс'і таї ўже зноў йісти с'і хоче" / о / тої хоче^ц'і йісти / таї зноў ідем бе^н'рем / о / ше шо таї казати шо се так'і голодоўка була / не" було ж^м хл'іба н'ічого абсо^л'утно / таї ходили по горадах таї зби^е'рали котр'і картофл'і так'іво змерзл'і / таї ўже ўз'али йіх пе^р'е^м'и^е'нали / во^ни ўже змерзл'і були таї т'рохи луш^п'у туйу сте^н'і бл'ували / о // таї мама тоди ўже кидала ў мак'ітру тожи / тої мако^гоном ростерла / ростерла / таї таке^во т'рошки чимос' йакойіс' сме^н'тани там ко^рова дала помас^т'или там туйу дечку чи па^т'ел'н'у / ў па^т'ел'н'і в осно^у'ному б'рали пе^к'кли / о / напе^ч'е тих балабушк'іў / во^ни тако по^н'ухати сме^р'д'ат / але" йіли і таї мус'іли йісти / шош ж мали йісти / не" було зоўс'ім хл'іба не" було / так'і не" було // шо по^утому

ўже во́на на́чалас'і / чи ў́же і во́на то́ди ішла́ йак ў́же йі́дн'і отсту́пали / дру́г'і
насту́пали // та́ н'і́мц'і ше́ ішли́ / лази́ели до́ ко́ждога на го́ру / де но́ т'і́л'ко́ йе́ ў
йа́комус' гла́душчы́ку чи ў́ горш'кови́ тро́шки зе́рна́ / во́ни бол'ши́нство́ то́ди
к'і́н'мі́ йі́зди́ели / т'і́ н'і́магі́ / о́ / та́і́ заби́рали́ // заби́райут то́то ў́с'о́ / шо́ не"
лі́шат там а́псол'утно́ н'і́чо́го // та́і́ вот то́ўб'і́ та́кі́й буў́ голо́д / о́ / мус'і́ли ми
ви́ходи́ти з по́ложе́н'і́я //

Інформант: Антонюк Олена Миколаївна, 1930 р. н., освіта – 4 кл.

448. – Ше́ мо́лодо́го не́ма́ / ро́бл'ат па́рас'тас н'і́бі ну мо́літву́ Бо́жу
мо́літву́ в'і́дмоўл'айут за мо́лод'ат / за по́ўдру́жа́ / о́ / а по́ўто́му мо́лоді́
при́ходи до мо́лоў'дойі́ зо с'в'і́т'і́лкамі́ / з дру́жба́мі з мо́лоў'ду́ мо́жна ка́зати
так ко́ротко́ / с'та́роста́ при́ходи та́і́ / йак пле́тут / йак і́шійут в'і́но́к // бу́кети
ко́ліс' ч'і́пл'али́ / ў́с'і́ сва́хі і́ сва́ті бу́лі і́ ші́ли / бе́рут лі́сточки́ і́ ші́ли та́кі́ /
і́ на гре́б'і́н'чы́к в'і́но́к і́ доў́га б'і́ла л'е́нта / а там з'ве́рхи при́кр'і́пл'у́йці́
в'і́но́чок то́і́ / і́ ў́же йак мо́лода ў́вечі́р пе́ре'гу́л'у́е ко́рону́ / то то́і́ в'і́но́чок
забі́рати́ і́ дес' і́о́го тра́ схо́вати́ / шо́б н'і́х'то́ не́ ўкраў́ / а по́ўто́му ў́же йак
ў́і́шійут в'і́но́к / хло́пц'і́ і́ с'та́роста́ ві́купл'а́е в'і́но́чок / да́йут гро́ш'і́ куп'і́ці́ /
ў́с'о́ / а дру́шкі́ не́ в'і́да́йут і́о́му і́ хло́пц'і́ і́ і́о́го то́ди / во́пши́м йак ві́купл'а́т //
ў́ ме́не ў́ Л'і́л' і́ се́во́ йак бу́ло ве́с'і́л' / а то́ йа́ бачі́ла́ сі́се ві́купл'у́ван'а́ се
се́во́ / ў́с'о́ бу́ло / йак при́і́шли́ і́ мо́лоді́ при́і́шоў б'ра́ти мо́лоў'ду́ йі́хати́ не́ до
шл'у́бу / а до роспи́су ў́пе́ред / а то́ди до шл'у́бу / то́ на́в'і́т' до́лари́ і́ то́ ки́дали
// с'т'і́лко́ гро́ше́і́ на́кі́дали дру́щ'і́ / с'та́рш'і́ і́ дру́щ'і́ шо́ стра́хі ў́ пла́точок /
то заў́й'зали́ гро́ше́і́ по́ўно́ і́ ў́с'о́ ма́ло / і́ ў́с'о́ ма́ло // от на́ се́ йа́ те́пер
на́діві́лас' і́ два́ ро́кі то́му / а то́то даў́но тра́ба / шо́б мо́гла ба́лакати́ та́і́ не́ха́і
кі́да́йут ва́м гро́ш'і́ д'і́ўкі́ / тра́ бу́ти д'у́же ба́лакучоў́ / а по́ўто́му ў́же бу́дете"
бачі́ели́ // при́ходи мо́лоді́ до мо́лоў'дойі́ і́ се́ в'і́н на́ дру́гі́ ден' / заби́райе
мо́лоў'ду́ то́жи / дру́жбі́ то́жи ві́купл'а́йут мо́лоў'ду́ зноў́ / та́і́ йак ві́купл'а́йут
мо́лоў'ду́ / то начи́найе́ц'а ве́с'і́л'а́ // та́ ко́ліс' з бу́кета́мі // по́ртрети́ і́ обра́зі /
ска́чут / то́ де́ за́ра та́ке́ йі́ / хто́ та́ке́ та́мо ў́ клуб'і́ зро́бл'ат та́і́ ў́с'о́ //

449. – Як відбувалися хрестини?

– Ї́родиц'а дитина і ї́ п'і́тора м'іс'ац'а х'рест'ат / бе^нрут х'ресних бат'к'і́ / пох'рес'т'ат і не^нсут додому / ку^ма і кум во^ни по^вин'і / кум і ку^ма то шо йак не^н даї Бог не^н с'тане^н мами чи тата / чи захво^р'і́е чи шос' йа^кес' / то во^ни по^вин'і с'тати на йі́йі м'іс'це^н / шоб оп'іку^вати^с'а дитиноу //

с. Заставля Дунаєвського району

Провідними галузями господарства є рослинництво і тваринництво м'ясо-молочного напрямку. На околиці села знайдено залишки поселення трипільської культури [4, с. 262].

Інформант: Гончар Леонтин Володимирівна, 1937 р. н., освіта – 7 кл.

450. – Йа Гончар Ле^нтина Володимир'і́уна // йа пра́ўда то^д'і ше бу^ла не^н ста^ра // а така со^в'бі д'і́ччинка / но ўс'у во́їну йа по^м'ну пре^красно // дуже ме^н'ні за^помниўс'а еп'і^зод / коли бат'ко м'і́ знаў три йази^ки // ну та^кий в'ін буў со^в'бі чо^лов'ік // в'ін л'убиў мови ўс'ак'і // коли н'і^мці ішли чере^з наше се^ло // то в'ін пе^р'ево^зиў нас з братом до с^войі се^с'три ў дру^гі к^онец се^ла і от н'і^мец зди^баў нас на мо^с'ту і ска^заў / ти наш фа^ш'іст і хт'і́ бат'ка ў^бити // а бат'ко на^чаў до не^го по н'і^мецки гово^рити і во^ни з ним поздо^роўкалис'а за ру^ку і тої ска^заў / шо бе^нри с^войіх д'і^ток і йід' дал'ше / і в'ін бат'ка не^н ўбиў // но бат'ко то^д'і ў тої пе^р'іод буў парт'і^заном // ў нас буў парт'і^занс'кий за^г'ін ў л'іс'і // а бат'ко йак знаў н'і^мецкий йа^зик / то в'ін ў се^л'і буў за^го^това^чом // і от в'ін свин'і ўби^ваў / ўс'о ро^биў // браў м'ясо / хл'і^б зби^раў / ну ўс'о ро^биў / і йак т'і^ки ве^че^р / в'ін с'і^даў на кон'і // кон'і не^н йо^го бу^ли л'і^чно / а кон'і бу^ли чи в'ід с'і^л'с'койі ра^ди / чи во^йен'і бу^ли кон'і / но во^пшч'ім шчи^талис' йак йо^го / і в'ін но ве^че^р / то йі^хаў ў л'іс до парт'і^зан'і́ і так нас ўр'ату^ваў тойоу н'і^мец'коюу мово^у // по^в'тому буў сл^учаї / коли наш'і н'і^мц'і́ ўже вигнали і при^шли // то ў нас розм'і^с'тилас'а к^ухн'а на^ша // дес' душ пйади^с'ат бу^ло // ў нас хата бу^ла ма^лен'ка / то во^ни по^ста^вили па^латки на дво^в'рі і ў па^латках

ночували / а ў хат'і ваірылі і йілі // і от йа 'саме на 'кокл'уш зас'лабла і от ме"не
цеі 'повар наш 'виратуваў // 'каже так ме"н'і 'жалко ц'у д'іўчінку // йа ше 'нав'іт'
'зара рос'кажу тоі ре"цепт / 'може ко'му при'дец'а // в'ін ме"н'і так / так ро'біў два
'курач'і жоўткі / но 'дуже с'в'іж'і 'йайчка т'реба / так'і шо з гн'ізда // но т'реба
'т'іл'ко жоўткі / туд'а ў'сипати дв'і сто'лов'і 'лошки 'сахару / і це ўс'о рос'терти //
воно полу'чайец'а та'ке йак 'мана 'каша / 'йакшо 'добре рос'терти / то воно
полу'чайец'а та'ке б'іле // це ўс'о зйідати і за 'тижден' 'кокл'уш ме"не ли'шиў // то
це йа за'помнила / шо ме"н'і було 'дуже легше / шо ме"не 'виратовали // ц'а
'кухн'а 'наша нам 'дуже ба'гато пома'гала // 'бат'ко ў 'л'іс'і б'іл'ше буў ў
парт'ізанах // а шо назби'рае // то ўс'о туд'а ў л'іс но'сиў // от раз нас н'імці
зустр'ілі // йа забула / це т'реба було сказа'ти ран'ше // солда'т ішоў ў 'розв'ітку і
йакрас по'паў тут ў нас на н'імціў / і во'ни йо'го ростр'іла'ли / і йа ўно'чи / 'мама
'мой'а і д'руг'і л'уди т'ихен'ко п'ішли 'вико'пали 'йаму і йо'го зако'пали / і
поставили та'кі хрест зр'обили с пати'к'іў / 'шоби з'нати де ц'а мо'гила // по'том
було л'іто / поп'сажували / ц'а мо'гила йе до сих пор ў се"л'і і так л'уди 'ход'ат до
'нейі // ў в'ітну н'імці позаби'рали ўс'у худоба / а ў 'кого худоба ли'шилас'а / но
'мало й'іі ли'шилос'а // а ў кол'госп'і н'імці ўс'о позаби'рали // а по'ла / ко'ли
н'імці в'ітступили з 'нашого се"ла / то ми бе"ремо нашу худоба // ў нас худоба
була / запра'гаем ў плу'ги ў це'во ўс'і і ц'іліі ден' на по'л'ях // ми мал'і були /
старш'і сто'йат' ўпе"ре"д'і або ў'зад'і і 'кажут' нам шо ро'бити / ми ц'у худоба
п'ідган'айемо палка'ми // ко'ли бат'ко буў парти'заном дес' до 'сорок че"т'вертого і
ў 'сорок че"т'вертому 'роц'і йо'му при'шла по'в'істка на фронт // йа 'дуже
за'помнила цеі пе"р'іод / цеі с'лучаі / ко'ли бат'ко зби'раўс'а на фронт // напе"кла
йо'му к'іл'ка 'курок / 'пран'ічки / хл'іб / пир'ішки // на по'лу порос'тил'увала це
ўс'о / шоб во'но прости'гало // а в'ін нас з б'ратом ўз'аў о'бох на 'руки / ме"не на
од'но кол'іно / йо'го на д'руге і 'дуже пла'каў і казаў / шо д'ітон'ки / йа на'верно
ўже вас не" по'бачу / йа іду і 'чутвуйу / шо йа ўже до вас не" вернус'а // так
'бат'ко казаў // в'ін праўда п'ішоў с'уда йак на Карп'ати // ўс'о 'наше се"ло / ўс'і
'наш'і д'ад'ки йак'і були ў парти'зан'с'ких за'гонах ў л'іс'і / ўс'і п'ішли ў ц'у

сторону йак на Карпати // в'ін буў с'наїпе"ром / стр'іл'аў на н'імц'іў з'верха // там то'д'і ў Карпатах д'уже ве"лика пе"ре"стр'елка була / йа з'найу / бо мама м'ойа к'іл'ка раз хо'дила туд'а до бат'ка п'ішки // тижде"н' во'ни їдут' туд'а і тижден' на'зад // так во'на хо'дила к'іл'ка раз туд'а // по"тому пис'ма не" було чи к'іл'ка тижн'іў чи м'іс'ац'іў і мама не" хо'дила / бо не" з'нала шо р'обиц'і // чи в'ін там йе чи йо'го там не"ма // на Бе"рдич'іў з'найу ўсе хо'дили // по"тому нам при'шла пов'істка // про'шло к'іл'ка м'іс'ац'іў / н'імц'і в'ітступили з на'шого се"ла // при'ходе нам по"вістка шо та'кий то там то / праўда мама ше з'їбралас'а і хо'дила ше ў тойе се"ло ў Карпати // доўго йі'ї не" було / при'шла і каже / шо йа н'ічо'го не" можу ска'зати / бо н'іх'то н'ічо' не" з'нає // аж по"тому ми п'із'н'ішче ўз'нали / шо йе така сп'іц'іал'на к'ніга / к'ніга загиблих во'їн'іў по район'і // нап'риклад йак наш Дунай'вец'к'ї район Хме"л'ниц'кої о'бласт'і / це то'д'і наш буў Солопко'вец'к'ї район // то'д'і ми по т'ї к'низ'і ўз'нали / шо бат'ко наш за'гинуў // ну так ба'гато було / з на'шого се"ла / з на'шої вулиц'і п'ішло дес' до двац'а'ти д'ад'к'іў // то ве"рнуло'с'а ўс'о'го два / один рибак при'шоў до нас і д'уже на'чаў плакати / рос'казувати і каже йа буў при т'ім йак йо'го ўбили // в'ін с'наїпе"ром буў на дере"в'і / а н'імец'к'ї с'наїпе"р буў на друг'ім дере"в'і і за'сік йо'го / шо в'ін буў там і приц'іліўс'а і ўдарив' йо'го // тої ўпаў з дере"ва і так йо'го п'ід тим дере"вом і похоро'нили // ви'копали мо'гилу і там похоро'нили // оце з бат'ком на'шим така істор'ія // а в'ї'на / ўс'у в'ї'ну ми ў кол'госп'і р'обили / на пол'ах / с'їйали // так'і д'іти мален'к'і / а р'обити т'реба було / но не" було ко'му / бат'к'іў позаби'рали і ми ўс'і мален'к'і р'обили // мама м'ойа ў кол'госп'і йіз'довойу р'обила / кон'ухом була // во'на за'в'їдувала кон'ушн'ойу / о'це кон'і були п'ід йі'ї ке"р'іўництвом // рано во'на їде і йа їду з не'йу кон'ам йі'їсти роздавати / вичиш'чайе там ўс'о // раз ме"не йак гуси за'їмили / йак пустилис'а за м'нойу / йа виб'ігла на подв'іра / а мама там ў кон'ушн'і / то йа так далеко проб'ігла / во'на виб'ігла з кон'ушн'і / а ме"не не"ма // друг'і л'уди ўратували в'ід тих гусе'ї / то мама ка'зала ше йа раз но побачу тих гусе'ї / того гусака / йа йо'го заб'їу // так ми доўго прац'ували // мама ўден' йіздила к'ін'ми / на поле во'зила л'уд'ам йі'їсти і

до коупе^нрац'її треба було ўс'о привез^{ти} / ўс'о це було на йїї го^{ло}в'ї // це
такі буў кон'ух / мала п'ідводу і двое коней // вона мус'їла снабжати ўс'о
се^нло // і ще одна там ж'їночка була / бо о^дной не^н поси^{ла}ли / бо це ж то^вар
во^зила //

451. – Про в'їїну ў мене^н такі еп'ізод / но в'їн страшні / но гарні // це
мої^н мами брат двойр'їдні служиў в арм'її / в'їн буў постарм'їїем / на
кон'ах йїздиў // коли в'їн маў час то писаў нам п'їс'ма // писаў йак т'ашко і
страшно на в'їїн'ї / коли ўден' йїде^нш / наступайе^нш / ў наступл'ен'їе во^ни
казали / то то^д'ї ўс'о забувайе^нш / т'їл'ки к'їн' і шабл'а ў руки і ўс'о / полет'їў //
но ўже каже йак ве^ртайемос'а с того боку / то то^д'ї чуприна п'їдноси^а
догори / так страшно роби^а ў тої момент // в'їн так дослужиўс'а / в'їн получиў
з'їрку // це сама вишча награда була то^д'ї / з'їрка // це д'ад'а Кол'а прин'їс ту
з'їрку / то йому нав'їт' пенс'їю начисл'али б'їл'шу чере^з нейї // вопше багато
л'удей п'їшло // раз інте^ресно було йак бат'ко м'її по н'їмецки м'їг говори^{ти} і
приїшли до нас н'їмц'ї / померзли / пе^реночувати ў нас хо^т'їли // а бат'ков'ї
ўвече^р треба ў л'їс їти до парт'їзан'їў // п'їшоў йаграз назбираў тут дешо / ўз'аў
дв'ї курки і каже до мами в'їдвари йїм ц'ї курки // во^ни понай'їдалис'а і
пол'агали спати / тато п'їшоў ў л'їс до парт'їзан'їў // рано ўстали і кажут гут
ха^з'аїка наварила // а мама каже йа ше зараз вам барабол' нажару // а куреї ўже
не^н було / п'їшли ў л'їс парт'їзанам // то мама ше йїм картошку жарила // один
буў такі м'ахкосе^рдечні / ну ўс'їлак'ї н'їмц'ї йе / дуже плакаў і казаў / шо
думайе^{те} ми хоче^нм їти на в'їїну? / це нас застаўл'айут їти на в'їїну // ў мене^н
ўдома ўс'о йе / багацтво / ж'їнка / магаз'їн св'її // нас застаўл'айут / бо хочут
вас вопше ун'їчтожити / хочут Україїну забрати п'їд Н'їмечину / шо^{би}
Н'їмечина ке^рувала Україїнойу // а мама каже / шо ви на це не^н рош'читуїте /
бо ми л'уди сил'н'ї / ми вас пе^ре^нможе^нмо / шо ви далеко не^н заїдете // ўс'о
раўно ви верните^с назад // праўда цей мамин брат / шо буў кавале^р'їстом / то
в'їн доїшоў аж до Ге^рман'її / аж до Бе^рл'їна // в'їн буў ў Бе^рл'їн'ї / і його оце
вос'мого майа / д'їўятого була пе^ре^нмога / а вос'мого його поранили // на

д'їуїаге в'ін не^н попаў ў Соўуз // в'ін ле^нжаў там ў г'осп'італ'і / йа^кос' попаў до пол'ак'іў / дес' наш'і в'ітправили його до пол'ак'іў // в'ін там ў пол'ак'іў в'ідлежаўс'а / в'ітслабуваў то ўс'о і ўже то^д'і прійіхаў до нас // так шо в'ін пе^р'е^нмоги не^н св'аткуваў / а ми на пе^р'е^нмогу // ў нас ў се^н'л'і буў м'ітінг ве^н'ликіі / ше пе^р'е^нд пе^р'е^нмогойу хто маў прійіти прійішли / ми д'уже / мама / йа / брат / п'ішли зустр'ічати / ме^н'н'і було д'уже жалко маму / йак вона д'ивилас'а / шо т'і поприходили / зустр'ічайут // мама д'уже д'ивилас'а і плакала / мама плаче і ми со^б'і плакали // то це ме^н'н'і тоже так запомнилос'а / шо бат'ко наш не^н прійішоў з^с ф'ронту //

452. – П'ісл'а в'ііни ўже начаўс'а сорок шостій р'ік / сорок с'омій / то опшч'ім ўс'і л'уди б'ідували / і т'і / шо прійішли с ф'ронту / і т'і / шо лишилис'а / і т'і / шо не^н прійішли с ф'ронту / ўдови полишалис'а // ўласт' наша / рад'ан'с'ка ўлада то так притискала // то цеі мамин брат Кол'а робіў ў ф'інансовому в'ід'іл'і / по податках в'ін ходіў / а ў нас була корова / і в'ін прійіде рано с'каже / див'іц'а ховайте корову / куда бачите ховайте / бо буде^нмо нин'і худобу зб'ирати за податки / ми з братом корову напе^р'е^нд себе^н і ў л'іс // ми ц'іліі ден' з коровойу ў л'іс'і сид'іли // аж ўвече^нр / п'ізно ми ве^р'талис'а до^д'ому / а рано зноў // мама но подо^д'ійіла корову зранку / т'іл'ки но розвидн'айец'а / і ми зноў ў л'іс // було нав'іг' так / шо мама нам прійінесе^н йісти ў л'іс / йакого молока попили / поїіли і ўс'о // го^рох зб'ірали / не^н мали шо йісти / гон'ат нас сторожа с пол'а / а ми ідем і зб'іраємо цеі го^рох / бо не^н було шо йісти // картошку гнилу тоже зб'ірали / робили з нейі бл'інчики і так'і т'і бл'інчики були смачн'і // а ў мене^н бат'ко ше до в'ііни робіў ў заготзе^нрно / заўскладом // то^д'і пе^р'е^нд в'іінойу грошеі не^н було і в'ін браў со^б'і пшоно / п'росо // с того п'роса ми наробили пшоно / і оце ц'іла в'ііна ў нас не^нма н'ічо^го / т'іл'ко корова і п'росо // мама п'іде ў се^н'ло / в'із'ме пару ста^к'ан'іў пшоно і зам'інае на шос' // і так ми виживали // і ўже йак бат'ка не^н було / ми ратувалис'а тим пшоном // го^рох зб'ірали на пол'у / картошку гнилу тоже // йа м'іна на бл'інчики / дам ста^к'ан пшоно / а ме^н'н'і пару бл'інчик'іў з гнилой картошки // так'і т'і бл'інчики були

смачн'ї / не^н було так йак зарас / не^н хоче^нц'а морозива / а хоче^нц'а ше того дорогого // на тоц'ї робили / так'ї мален'к'ї // правил'но / йа зара дитина в'їїни / а чо йа не^н дитина в'їїни? / йак йа ўс'ореўн'а з току не^н сходила / грабл'ї рано ў руки / п'їшла на т'їк // оце ми сушили зе^нр'но / грабл'ями по тоц'ї ўзад ўпе^нред / і так доўго ми / нав'їт' ўже коли п'їшли до школи / то к'їнчила наве^нсн'ї і ц'їле л'їто на тоц'ї // мама мо'їа вес' час бригад'їром була // а по^нтому ўже д'ад'ки попр'їходили / то була кон'ухом т'рохи і була молодарка / а во'на була барабанщиком // дуже була ве^нлика профес'їя ў се^нл'ї / барабанщик // кидали снопи на ма'шину / це треба було дуже ўм'їти кинути / шоби не^н загатити молот'їлки / це ўс'о треба було ўм'їти // були три ж'їнки і во'ни це ўс'о робили // оце п'їсл'а в'їїни було таке жит'а / не^нсе горох / ўкраде / волочиц'а тої горох / бо йїсти треба шос' / бо ж д'воє д'їтеї // так виживали ми п'їсл'а в'їїни // грошеї не^н було // але н'їчого / вижили //

Інформант: Гончар Ганна Іванівна, 1927 р. н., освіта – 5 кл.

453. – Надумали ага / подивилис'а шо ў мого тата кон'ї / б'їрка / роби / в'їн робиў і в'їкна і д'вер'ї / чоботи / шо руки // мали його розкуркулити / забрали / ўс'о забрали / будинки роз'їбрали / нарешт'ї ше с хати з мамою вигнали / не^н вигнали / о // аш на Дубину / то ми там ў так'її ха'тиноц'ї мален'к'ї / шо но тап'чан сто'їаў і не^н було шо / ми там жили / о // таке од'їот'ел'ство було // і накладали на нас податки / так'ї шо л'уди платили / сорок к'їло мн'аса / п'їацот штук йаїец' / п'їацот л'їт'р'їў моло'ка / тїї шо тоїво // шо позику ходили п'їт'писувати / шоби обл'їгац'їїні / і то так балакают / була бригада п'їят' ш'їс'т' чо'ло'в'їк ход'ат / шоби то йа складала / то йа пе'ре'пи'сала / п'їт'писуїте^н п'їт'писуїте^н / а грош'її де б'рати / де б'рати грош'ї / тїї п'їт'писували / б'їдили / 'Боже' м'її // ў по'дертих капц'ах / по'дертих шта'нах / латки шили чорн'ї / б'їл'ї / йак'ї / але те^нпер ўже тоже^н ход'ат з д'ур'ками / сини / жоўт'ї / б'їл'ї латки //

454. – Голодомор / б'їда була / де шо йїли / шо хто бачиў / хто жаби / хто п'їтах'їў / хто лис'їў / лис'т'а ўже з дере'ва ш'моргали і йїли / о // н'їчо не^н було /

б'іда була така / шо ўже ўс'о с'а пе"ре"жило // ходили по пол'ах / бо тут такі фронт ішоў / н'імц'і таково в'іциво так'і танки йіхали / шо непроход'імо // л'уди котр'і душч'і ховалис'а куда бачили / а вони сид'іли ў ха'тах / а вони ўс'о іду і ўс'о рус рус з аўтоматами // чос' кури здихали / цвай цвай йайца / а йа кажу не"ма / капут / капут / ўже н'ічо ў ха'тах не" було / вони забирали ўс'о п'ід ме"тлу // думали тако позастел'увано було / ўс'о поховали / тоди н'ічого не" було // то те"пер ўже л'уди ўс'аких лах'іў / то вони так брали Боже" // ми тудиво п'ішли / а вони заімили ў л'ісах тивох / не" знайу шо там лишилос'а / но опшим вони думали шо вони з долини / а наш'і / тйі мали шо жерти / вони ходи в окопи / а там йак'і хочиш цукерки чоколади / шо хочиш було / а наших ў голод'і / дес' ў Сороки кукурузу / ўз'аў суху кукурузу / а ўдома н'ічого не"ма / л'уди давали то молоко / лучи не" жити йак так жити / але" жилис'а //

455. – Шоп злі'пити вареники / треба набрати з м'ішка муки / добре йіі прос'ійати / посолити / вибити йайічко / зам'ісити т'істо / роскачати т'істо і стаканчиком робити варе"нички // на кожную варе"ничку класти сир чи картошку / злі'пити до'купи варе"нички / пот'ім поставити на газ воду / коли вода зак'іпит' / то'д'і треба посолити / ў сеі о'кр'іп кидати вареники / треба шчоб вони пок'іп'іли три чо'тири хвилини / п'ідн'алис'а дофори і вит'агнути шумоўкойу чи дорушл'аком посудиноў / пот'ім йіх мас'тити маслом або ол'ійейу //

456. – Восіни бураки / йа йім жолуд'і / ўс'і дайут / о // с'ічку р'іжут / с'ічку ўс'о / а ў колгосп'і перше" було таке / шо р'ізало / тйі но с'ічку привозили / ўже по'тому легше" було / а зразу смертноё д'ело було // і не" було качок / свиней ўс'ого на с'в'іт'і / роз'ікрали роз'ібрали / а те"пер ўже н'іхто к'інц'іў не" зведе" і добре не" зробл'ат / добра не" буде / отаке // забрали ма'шини / забрали трахтор'і / комбаіни / ўс'о на с'в'іт'і / шо роспродали / шо забрали / а йа шо ўз'ала? / шо йа нарабилас'а / н'ічо / і так йакос' дожи'йу // т'рудно дуже" було / ўручну ўс'о робили // катарат'іў не" було / ўручну до'йіли /

ўручну йісти розносили / дошч пе^нре та^кіі / пре^нвезли йіздові на дво^рі
скинут / то ми знадвору носимо / таі хо^лдоб'і тра роздати / ^дуже^н було т'ашко //

Інформант: Дембіцький Іван Іванович, 1928 р. н., освіта – 10 кл.

457. – Це нав'ерно т^риц'іт' т^рет'ій / т^риц'іт' че^нт^верти^й р'ік буў / голо^лдоўка
/ а т^ато с колгоспу супрово^лжало ўже ну на ели^ватор'і с'уда / і ўз'аў ме^не і йа
запомниў де бол'н'іц'а / то т'і д^вер'і до вок'зала / буў там мага^з'ін / чи сто^лова /
чи шо / чорт його знайе // то т^ато там зав'іў ме^не і чайу ўз'аў ме^н'і і б'ілого
глупку / а там де будинок бол'ниці і лиш колхос ст^ройіў / то там буў
п'т'іцикомб'інат / кури^й біла спат^рошила / кури туда здавала / Ман'ка
Баїдикова там робила // то во^ни знайт / йа^кос' там но^жиц'ами курку но ў
голо^лву рас / і п'іра с'а опси^пайец'а з них // мо^гилу йа помн'у / бо робіў там на
суш'ілц'і / а шо це було / це за н'імц'іў / туда на суш'ілку / н'іби лаге^р буў /
во^йеноп^л'ених туда заган'али на суш'ілку / там суш'іл'ни^й цех буў / сви^нарник
буў / опши^ж'іт'іе^н було і там чи йіх рост^р'іл'ували чи шо // сат тоі на^прот'іў
того здан'іа / там хо^ваў йіх / там мо^гила була / туди йак на роботу ходили /
ка^з'али во^йеноп^л'ених там т^римали // йа ше за^вод на йа^йце^базу / ну йа п'ішоў /
там буў бугалте^нром Оўчаренко / йа п'ішоў учн'іком бугалте^нра / так йа^йце^базу
пе^нре^ндали заводу і ми приішли / ну і йа ў ш^тири м'іс'ац'і п'ішоў // ўчи^ўс'і
бугалте^нрско^го д'ела / то кас'іром то зарп^лату наш^читуваў / то замо^рока /
сид'ача робота / йа не^н м'іх // ди^ректор ка^же^н мо^ўчи / то^лд'і так пот^ребували
холо^лд'іл'ник начали ст^ройіти / пот^ребували на курси / ме^нхан'ік'іў
холо^лд'іл'ника в Одесу / по^йіхаў йа туда ў^читис'і / ш'іс'т' м'іс'іц'іў чи шо / і
при^йіхаў ўже на холо^лд'іл'ник ме^нхан'іком / і робіў ме^нхан'іком холо^лд'іл'никах
соро^катоного / а то^лд'і ^дуже ба^гато м'іас'іў по^уступало / соро^катоні^й
холо^лд'іл'ник заби^ваўс'а пол^нус'т'у // іде Воло^с'ук / зара хто там / зара йак там
ўже при^ймайт / кот^рогос' йа не^н знайу чи Мицо^вецки^й чи йа^кіі ў тих ск^ладах //
то нав'іт' ск'іко було м'іаса / шо зи^мойу туда ў т'ійі ск^лади / були де^нре^ўйаних
досках ск^лади і там зв'ішувало і так м'іасо заме^нрзало / та^кіі буў на^пліў //

поустроїли ше / доустроїли холод'іл'ника / поустроїли овочи хран'іл'ішче / і там поўно було м'яса // то йа ме"хан'іком по холод'іл'никах с'тими ма"шинами / а по"тому пе"ре"вели ме"не ме"хан'іком Золота / і так йа до к'ін'ц'а до пен'с'її // нам понаписувано ў трудо"в'її / Ше"ўчук пи"саў / ме"хан'ік / там же"ш така / шо ди"л'ус'а директор росприд'іл'ає / йа не" буду робити за сто рубл'іў / така на"руска // придумуйе старшій інжин'ер ме"хан'ік / там на два"іт' рубл'іў по вис'ат зарплату / ў мене" ше йе трудо"ва к"нишка //

458. – Сампиред воно називалос'а Дунайевецка заготов'іт'ел'но перерабатуйущайа база овощ'ч'єї / ўходило йаїце база / пере"валка / суш'ілка / директором буў первій Б'ідний Ал'ександр С'імйонов'іч / бо йа пи"саў на вибори бйулитен'і // там тоже" робіў / таї визвали тра пи"сати бйулитен'і // таї буў та"кій Кл'імбоўскій сикрита"ром / тиї каже" / ти би"ри пи"ши на с'вого директора / де"путат бйулитен'і / в'ін шо не" знайє / в'ін каже" ти знайє"ш директора / пи"ши // напи"саў шос' сто бйулитн'ен'її / ти йак пи"саў / Б'едн'її Ал'ександ С'емйонов'іч / п'ішоў туд'а / аї ти с"портиў ўс'і // в'ін йеўреї / Б'едн'її Шл'ома Шмул'ович / а ўже до директора обраш'чалис'а Ал'ександр С'імйонов'іч // коло колгоспу була йаїце база / пере"валка / суш'ілка і завод начаў ст"ройітис'а / первій постр"ойіли овощній цех / по"тому кан"тору стару / бо це но"ва кан"тора / на пере"валц'і воге"рки заготоўл'али / були погрєба / були шала"ш'і так'і / во"зили там воге"рки / опшим приїмали там сухофрукту / йаблука ўс'о тайак // на йаїцебаз'і це викл'учно йаїчка довозили з Дунайевецкого / М'інковецкого / Новоушицкого / З'інковецкого район'іў тут була база / і так само овощ'ч'і // то"ди тако"го не" було / то"д'ї ўже на"чали постр"ойіли завод / пе"ре"ішли ў нову кан"тору / с'їда на завод / постр"ойіли сампиред овощній цех / пустили л'ін'їу / по"тому кон"церній цех / по"тому суш'іл'ній цех / по"тому винцех / хо"лод'іл'ник / і так розр'іс'а завод с пере"валки с такої / ўже сушил'ній цех буў на сушилки там / йа робіў там / там ў осноўному сушили і йаблука / но ў осноўному картошку сушили / апарати були так'і / нажаруйут картошку / л'уди чис'т'а / вона їде по с'ец'і хрус'т'ашча така картошечка / по"тому ўс'о це на"чали на

за'вот прим'ін'ати / по'малу пере"валка пере"шла на за'вод / а була пере"валка де
|зара |Корсоў / то ц'їй сторон'ї |вулиц'ї |зара там бе"рески засажин'ї / там це
пере"валка була / а там де |Корс'аў | там |були погреб'а так'ї самод'ел'ний /
|дере"вом пере"критий і ка'гатне" |поле" |було / а по"тому ўс'о і ка'гатне" |поле" і
ўс'о пере"вели на за'вод / то ўс'о за'крило'с'а / то там ўздоўш'віт' |цего пере"їезда
|коло бо'рат'пунта / то там жи'л'ізнодоро'жний там в'ін ше йе че"рвоний / а то ўс'о
пере"валки були / пере"валка / |дал'ше" була сп'їртплош'чатка / дес' там ў
|Мин'к'їц'ах чи ў Ма'ник'їц'ах / сп'їрт ро'били / а тут йо'го ви'качували і ў
ци'стерни за'качували / |тоже" та'ка орган'їзац'їя сп'їрто'ва була / о / а там
|дал'ше" / так во'но йе |зара сп'їртплош'чатка / кон'тора та'ке ўс'о //

с. Зеленче Дунаєвського району

Зеленче (кол. Злочинці) – село, розташоване у верхів'ях річки Мокша, за 8 км від районного центру і за 7 км від залізничної станції Балин на лінії Кам'янець-Подільський – Гречани. Перша згадка про село в історичних документах датується 1493 роком. Зруйноване турками в 1530 році, поселення відновилося у 1542 році [4, с. 258].

Інформант: Гудзяк Марія Опанасівна, 1928 р. н., освіта – 3 кл.

459. – Бу'ли ко'лис' / |дон'у / па'ни // те"перки° / ўс'ї по'їїхали° на з'їезд / ў
Мо'ўск'ву // там |Л'ен'ін лис'т'їўки ки'дає / роски'дає / шо буд'ут кол'госпи
наве"с'н'ї // так / по'їїхали т'її па'ни і |л'уд'ом н'їхто н'їчо не" |пискнуў //
росп'родали ўс'у |земл'у кру'гом / кру'гом / кру'гом // набрали'с'ї |золота / і
по'їїхали ў |Пол'шчу // і |л'уде'ї вобду'рили / і ў'з'али по п'їм'їшка |золота / і
по'їт'їкали ў |Пол'шчу па'ни / о / так / так // ко'лис' |було і |буде" / і |буде" //
наве"с'н'ї / кол'госпи // |майут |л'уди / майут |л'уди кон'ї / |пару |коне"ї / |воза / м'її
д'їд ма'ў / а'га // ў |сорок |шес'т'їм |роц'ї йа п'їшла до ро'боти // за р'їк /
|вос'їмде"с'ат к'їл пше"ниц'ї // і |восе"ни д'в'їс'т'ї |рубл'їў / а на'логу / в'їс'їм'сот /
|мн'аса / |сорок к'їл // і ўс'о тра |пла'тити // |позики д'в'їс'т'а |рубл'їў / так // і їти до

ро|боти |каждий ден' ка|зали бри|гад'іри / ну ка|зали / до ро|боти / до ро|боти // за
|к'іноў с'і|валкоў хо|дила // проро|била |триц'іт' с'ім |рок'іў / |сапала |бураки /
куку|рузу / кар|тошку // ўс'о / ўс'о / ўс'о хадз'айу|вала / ро|била / от так / і ў|дома
ро|била //

Інформант: Махновська Олімпіада Юхимівна, 1925 р. н., освіта – 9 кл.

460. – Їа Мах'ноўс'ка Ол'імп'іада Їухим'іўна / |дуже" |рано ўсту|пила ў
св'їі трудо|вий шл'ах / |як за|к'інчи|лас'а / ше в'їна не" за|к'інчи|лас'а / |яа
прац'увала на |пол'і / ко|вровами воло|чили // а |моја |мама |старша в'ід |мене"
бу|ла / ме"н'ї було д'івет'нац'іт' |рок'іў / а |мойї |мам'ї було |сорок два |роки //
|моја |мама |с'їйала |поле" / |с'їйала ўруч'ну с'ї|мен'ки / рос'і|вала / а |яа воло|чила
дво|ма ко|вровами // до |низу |попри |цвинтар було ўздоўж |поле" / аж до |л'ісу і |яак
ўниз ко|врова |шла / то тас'кала ме"не кат'ком / с'коро / кат'ком і |яа |мус'іла |б'іхти /
бо |мама не" мо|гла / бо ўже |старша / а |яа ше |зоўс'ім мо|лода // ди|тина ў |мене"
то|д'ї була ма|лен'ка |дома / |старший син // чо|ло|в'ік м'її з |бат'ком були на
ф'рон'т'ї // а ми з |мамою хадз'айу|вали / |мали дв'ї ко|рови // і та ко|рова |б'ігла
ўниз / тої |яа |б'ігла / а ўже п'ід |горб / то во|на по|мало |шла / і ме"н'ї на |ноги
|легше" було // о|дну ко|рову запра|гаю / а |другу при|ўїязу|ю / |шоб" |паслас'а // і
так |яа п'ішла |сапала |бурак // ше не" за|к'інчилас'а в'їна була / то буў |сорок
че"тв'ертїї р'ік |траве"н' / |черве"н' |м'іс'ац' / а |вос'ін'у / дес' |приблизно ў |липн'у
|м'іс'ац'у / |яа |жала на |пол'і // |вийіхаў |бригад'ір / і |каже" ме"н'ї / |шо вас о|ўбох з
|Л'єноу Ко|зак / |шо за |Тим'ком / |визи|вайут на праў'лін'а / ми во|б'ї |приш'ли на
праў'лін'а / і на праў'лін'у ме"не |вибрали заў суш'пунктом / а |їїї |вибрали
вага|ром в'ід ко|мбаїна // і так ми з'їбрали ўс'ї хл'ї|би мо|ло|д'ї / |нам хва|лили аж ў
ра|ком |парт'її // і |яа так ўже |с'іче"н' |м'іс'ац' |яак за|били се"кре"та|ра с'і|л'їради
бе"ндер'іўц'ї / |забрали ўс'ї до|кумен|ти спа|лили / то с'і|л'їрада ли|шилас'а бе"з'
ке"р'іўніка / |но го|лова с'і|л'їради буў Че"ми|с'ук Паў|ло // Че"ми|с'ук Паў|ло
при|шоў до |мене" і |каже" / |шо ми вас ви|бира|є"мо на се"кре"та|ра / а бе"ндер'іўц'ї
ше |били то|ди / хо|дили |поп'ід' хат'ї і ўно|чи визи|вали / і до нас с'тукали ў |в'ікна /

але мама ме^не не^н пускала / каже^н / дитина сиротою / ше те^нбе заб'їют // на в'їн
к'їл'ка раз'їу приходиў / один раз / другїй раз і на трет'її їа согласилас' // і
ўз'ала туйу ўс'у ў руки / і навела порадок / і працювала двац'їт' один р'їк
се^нкре^нтарем / і ўсе ме^не хвалили ў район'ї // ў мене^н н'їколи не^н було проўтул'їу
/ шоб^н ме^не сказали / шо Мах^ноўска шос' не^н зробила //

461. – Їа к'їнчила до в'їїни дев'їт' клас'їу // а ходила разом ў школу
разом із Анто^н'ук Марус'уйу / ми дуже^н були задушєўн'ї поўдруги // во^на ме^не
л'убила і їа їїї // і їа вїїшла ран'ше^н зам'їж^н / а во^на п'їшла учити^с'а в
їнс'т'їтут // і їак ўчилас'а / то кожнїй раз приїїжала / і приїходила до мене^н
пров'їдати / і ўс'о ме^не аг'їт'їрувала / шоб їа поступала в їнс'т'їтут ўчитис'ї /
бо дев'їт' клас'їу кончи'ла / то їа ў школ'ї добре^н ўчилас'а // і во^на ме^не
заг'їт'їрувала // і їа поўступила на другїй р'їк / і поўчилас'а / п'їўроку
проўчилас'а // їїїхала поїїздом на Каме^нец і ўдарилас'а ў кол'їно / получиўс'а
ве^нликий наріў // і так шо їа ўже не^н могла їти / їїїхати / їти до наўчан'а / і
покинула // а ц'а моїа поўдрушка зак'їнчила їнс'т'їтут і працювала ў Запад'н'ї /
ўчител'увала / вїїшла зам'їж^н за голо'ву с'їл'їради // в'їн буў голо'войу
с'їл'їради / пот'їм голо'войу кол'госпу // во^на постройїла хату // но ўсе жит'а
во^на до мене^н їїздила і писала ме^нї в откритки / поздороўч'ї і ўс'о // ми дружили
/ хот' не^н жили разом / во^на там / а їа тут / п'їт'римували зўїязок // але їїїї не^нма
на жал' / ўже померла дек'їл'ка рок'їу // но їа в'їз'му фотограф'їїу / де ми
фотограф'їрувалис' / то ўсе їїїї згадуїу / поплачу / або порајус'а з неїу /
побалакаїем так їак ў молодос'т'ї / ў д'ецтв'ї / ше до в'їїни / ў неїї було д'воїе^н
д'їтеї / ў мене^н / т'роїе^н / ў неїї хлопец і д'їўчинка // хлопчик один назїваўс'а
Слав'їк // і раз приїходит з моїїм пле^н'їником Кол'ом / приїход'ат до нас і їа
побачила / їоґо че^нр'ти наґадали ме^нї їе^нґо маму ў шк'їл'н'ї роки // шк'їл'н'ї
роки / се наїдо^нрошче^н //

Інформант: Заболотної Олени Василівни, 1925 р. н., освіта – 7 кл.

462. – Ої не^н знайу / шо роска^зати / йак і с^чого на^чати / не^н годна / на^верно п^ріду за ^дідом // ^ус^аке^н було / пробувала шос^т там на т^кацк^ім ве^рстат^і / но не^н дуже^н йа там з^нала // таї с^ійала ко^нопл^і / таї мо^чила / таї т^ерла / таї п^рила на п^рит^ці / таї в^іўц^і три^мала / таї ст^ригла / таї во^ўну п^рала // було шо ш^кіри вичи^нали // на^во ше т^і ве^рети / бачиш / к^раше^ні / шо ше са^ма йіх ро^била / во / воз^диво // то так до^ўго на т^і п^ритц^і і ро^била // ше во^на дес^т йе^н / на го^ўр^і / но хто йіі ўже зв^іти зн^іми // йаг^би зн^ати / то на^віт^т можна ў йа^кіс^т му^зеї з^дати / йакшо би хтос^т зн^аў / а так сто^йт во^на там к^іл^ко ро^кіў / таї поро^хами п^рипала / хто йо^го знайе^н / може^н ўже не^н год^дашча / п^рибилас^та / з^ішлас^та // таї так / а во^но ж т^ашке / йак ко^мода // а так / шо ж йа знайу шоб ска^зати / сину / йак йа ўже та^ка / шо не^н годна с^лова до^ўкупи з^ўйа^зати // а нин^і Л^уба п^ріходила до мене^н / во^на ше^н трохи здо^рова / на йа ўже без^с пор^іг пе^ре^тти не^н годна // спас^ібо / дон^у / шо зайшла //

с. Лошківці Дунасвецького району

Село розташоване на річці Студениця, за 25 км від районного центру і за 2,5 км від залізничної станції Дунаївці на лінії Кам'янець-Подільський – Гречани. Провідними галузями господарства є виробництво зерна і тваринництво. Вперше в документах село згадується 1493 року [4, с. 259].

Інформант: Грушкевич Галина Миколаївна, 1941 р. н., освіта – 7 кл.

463. – Хто хоче ко^рову ма^ти / то т^реба ра^нен^ко ўста^вати / бо йакшо будеш до^ўго с^пати / то ўсе про^спиш // ў сил^і три^майут ху^добу // ўста^йт дуже до^св^іта / п^іў п^іятого / да^йт йісти ко^ўров^і / пот^ім п^ідм^івайут вим^йа і до^йат ко^ўрову // ви^дойуйут / йакшо зи^ма / то на^кривайут йіі / шоб зноў було мо^локо / шоб п^рібуло // ў два^нацит^т го^дин чи п^іў першого / ко^му йак ви^ходе / зноў об^ід п^іт^ходе / зноў да^йт ху^доб^і йісти / вигор^тайут в^ід ху^доби на^воз / шоб кру^гом ко^ло ко^ўрови було чисте^нко / шоби до^йти мо^локо / шоби мо^локо па^хло // ше не^н

ўсп'ілі проі́ти полудне / через па́ру часоў ха́з'айін носе́ воду / ко́рову напу́вайе і дава́ти йі́сти на ве́ччу // ше́ т́реба пры́несці ў са́раі / шо́бі на́рано́ было́ йі́сти // так шо́ ў хл'і́в'і ха́з'айін по́райіц'а́ ко́ло ха́з'а́кі / ко́ло ху́доби́ ц'і́ліі ден' //

Інформант: Сінкевич Ольга Йосипівна, 1939 р. н., освіта – 7 кл.

464. – По́ле т́рмалі / малі йа́койс' пол'а́ / обробл'алі пол'а́ // ко́же"н ста́раўс'а́ ма́ти с'во́го ко́н'а́ / о // шо́бі обро́біці по́ле / то заго́тоўл'алі ко́рм дл'а ко́неі́ / дл'а ху́доби́ / хто маў́ свін'у́ // та́ке ў́ремн'а́ было́ / шо́ хто т́рмалі́ ба́гато ху́доби́ / то назі́валі ку́рк'ул'і́ // і та́ка ў́лас'т' була́ п'і́шла / шо́ ше́ роску́рк'ул'увалі́ ціх л'у́деі́ / хоч ху́добу́ позабі́ралі́ / хоч ко́ло т́ейі́ ху́доби́ на́робіс'а́ // л'у́дзі́ бу́лі́ д́уже т́руд'ашч'і́ / бо ро́білі́ ко́ло зі́мл'і́ і ко́ло ху́доби́ / але́ ко́лі́ прыд'баў́ ха́з'айін́ шос' б'і́л'ше́ / йі́х назі́валі́ ку́рк'ул'і́ / і роску́рк'ул'увалі́ // та́ке было́ ў́ремн'а́ / шо́ і на́ висі́лкі́ виси́лалі́ ў́ Рос'і́ю / ў́ ша́хці́ // та́ке было́ / шо́ л'у́дзі́ пропа́далі́ / йа́к то по́йдут на́ Сі́бі́р ці́ ку́да́ йі́х вышл'ут́ // застаў́л'алі́ здава́ці́ йа́йц'і́ / м'н'асо́ / мо́локо́ // но́рма́ була́ на́ ха́з'айі́на / то́ л'у́дзі́ і но́рму́ не́ вы́кладалі́ / ск'і́л'ко́ б не́́ было́ ку́реі́ / то ба́гато́ / со́рок ці́ ше́с'ат́ т́реба́ зда́ці́ йа́йце́ц' // але́ ко́ліс' не́́ было́ ба́гато́ ку́реі́ / ну́ там д'ес'і́т' / п'я́т' / в'і́с'і́м / бо́ не́́ малі́ чым́ го́дува́ці́ // та́к са́ме́ было́ мо́локо́ т́ре́ было́ зда́ці́ м'н'асо́ здава́ці́ // хто́ не́́ м'і́г здава́ці́ / то́ л'у́дзі́ го́лоду́валі́ / забі́валі́ ко́рову́ ці́ бі́ка́ і здава́лі́ на́ к'і́л'ка́ с'і́меі́ м'н'асо́ / бо́ т́реба́ зда́ці́ м'н'асо́ / ка́зала́ ў́лас'т' // па́лілі́ па́ці́камі́ / збі́ралі́ по́п'іл' і поси́палі́ на́ го́родзі́ / на́ с'во́е́ по́ле / шо́бі́ на́ по́л'і́ д'обре́ шос'́ было́ / ў́ро́діло́ // нас'і́валі́ пше́"ні́ц'у́ ці́ шос' са́ділі́ / і та́к йа́к з'і́де́ сн'і́г і з'разу́ л'у́дзі́ б́раліс'а́ до́ го́род'і́ў́ / то́го́ шо́ обро́бл'алі́ бі́камі́ / ко́н'амі́ // спо́чатку́ бі́камі́ обро́бл'алі́ / по́тому́ ко́н'амі́ / і ў́ ве́ре"сн'у́ м'і́с'а́ц'і́ с'і́я́лі́ / назі́вайі́ц'а́ йа́ра пше́"ні́ц'а́ / йа́ч'м'і́н' / ку́л'ту́ры́ ра́н'і́ са́ділі́ / а пше́"ні́ц'а́ то́ восе́"ні́ // а́ жы́то то́го́ с'і́я́лі́ / шо́ по́ші́валі́ хату́ / бо́ ро́білі́ со́лом'я́н'і́ сн'і́пкі́ і по́ші́валі́ та́к хату́ ці́ са́раі́ / та́кімі́ со́лом'я́н'і́мі́ сн'і́п'камі́ // то́ та́к шо́ л'у́дзі́ ко́ло го́род'і́ў́ д́уже́ т́ашко́ ро́білі́ / і́ ра́но / і́ до́ п'і́зно́йі́ осе́"ні́ // та́к шо́ в'і́д' бере́"зн'а́ м'і́с'а́ц'а́ почи́на́ют на́ го́род'і́ і грат'кі́ са́діці́ / ці́бу́л'у́ /

моркву / с'їянку чи така цибул'а кушчова / то садили ў бере"зн'у м'іс'ац'і / шоби с'коро з'ібрати // а йак зберут т'і гратки / ше на тому м'іс'ц'і ше хот'ат кукурузу / шоб худоб'і було йісти // а ў се"редин'і кв'ітн'а садили барабол'і // по"тому сапали / обробл'али / і так приходилос'а робити ц'ілий р'ік на городах / в'ід ранойі ве"сні до п'інойі осе"ни // ўс'о обробл'али ўручну //

465. – Л'уди колис' соб'і / хто трімає свін'у / то но на Р'іздв'ен'і с'в'ета р'ізали / ўзим'і / бо так не"ма де под'іти мн'аса / сала // то допуст'ім зар'ізали свін'у / то скручували сало ў так'і торби і п'ідв'ішували до поли на ве"рху // на гор'і до бант'ини // бо колис' були морози сил'н'і і воно заме"рзало / так л'уди могли йісти // середове сало і таке верхн'е грубе / то ўс'о ў торби / або солили його і п'ідв'ішували на мороз на банти / а м'ясо так саме ў другу торбу / чи хто ў бочки солиў / на мороз / і так л'уди йіли //

466. – Колис' вис'іл'а спраўл'али дуже мален'к'і / бо не" було зв'ітки і не" було шо дуже йісти // допуст'ім йак не" було де ўз'ати / йак зар'ізали свін'у чи купили ў когос' // то і не" було нав'іт' посуди // то колис' заливають ў так'і ве"лик'і нецки або ве"лику миску / виливали холодец і р'ізали його так // варили його і р'ізали на кусочки / і так роздавали л'уд'ом // ше капусту тушили / голупц'і робили / пироги колис' пикли / о // на солотке // і так л'уди спраўл'али вис'іл'а / не" було таких ве"ликих і то // пили з одного стакана ўс'і / бо стакан'іў ст'іл'ки не" було // так шо одно йіс'т' / друге п'іе / випили / не"ма де заку'сити / бо л'уди були колис' дуже б'ідн'і // на вис'іл'а не" скликали багато л'уде'і / сам'і своїйі р'ідн'і / там су'с'іди / знаком'і / двацит' п'іат' / тріцит' / тріцит' п'іат' // колис' п'іс'іл'а вис'іл'а не"в'істка так / то вона п'овина першій раз зварити пироги / то ўже све"круха дивиц'а / йак вона робит // а ўже набере там муки ў м'ішку чи мис'ц'і тойі муки / колис' тойі муки багато не" було // вона п'овина на сито прос'їяти дуже чистен'ко / зам'ісити / одне йайечко вибити / там т'і вареники зам'ісила / а свікруха нагл'адає / йак не"в'істка робит // і вона / колис' не" робили мален'ких пирог'іў / а так'і ве"лик'і / шоб ўз'ати ў руку // колис' виделки не" було / но ўс'о ў руку брали / о // і вона наробит тих вареник'іў / покладе / а

ва|рили то на плит'і / і бан'аки бу|ли // там бан'ак ве|ликий на п'і|ўтора в'і|дра / бо ве|лика с'і|м'я // то на|варит тих ва|реник'і|ў / виби|райе ў ве|лику миску та|ку / чи не|цки бу|ли спе|ц'і|ал'но дере|ў'яни'і / о // кла|де в од|ну миску і |ўс'і с'і|дають |їсти / о // |перше так не" було / шоб до|пуст'ім ви|брали пиро|ги і шоб сам |ї|ў // та|кий бу|ў закон / шоб|и ви|брали пиро|ги / пок|лали |сре|д|сто|лу і |ўс'і с'і|дають / |бат'ко / |мама / |ўс'і |ў с'і|м'їі і так |ї|ли // во|ни са|ми не" об'і|дали там / |як те|пер / шоб хтос' ко|ли зах|т'і|ў / то |ї|ў / но |ўс'і с'і|м'їю |ї|ли // |мали пол'а / но |л'уди бу|ли |дуже |б'і|дн'і / |мама і |тато |ї|дут |жати / а ма|лен'ка ди|тинка ли|шайец'а |ў|дома // |ў|дома на|казували / |шоби шос' по|мог|ли / шоб во|ди |вине|сли |ў |поле чи |їсти зго|то|ў|лат' / |шоби с со|бою не" б|рати з|разу / а |ў|дома ли|шали хл'і|ба с |чимос' // |перше |сало / ма|стили с|мал'ц'ом ота|ке / на|казували т'ї| ди|тин'і / шоб на|брала хо|лодної во|ди |ў |я|к|ї ка|за|нок / чи то|ї хл'і|б / і |вине|сла |ў |поле // і при|ходе |ў|рем'я / ди|тина не"се ба|т'кам |ў |поле |їсти // при|їде / ба|т'ки пос'і|дають там / об'і|дають // і |д'іти бу|ли |я|ко|с' тру|д'ашч'і / от |ўсе по|ма|га|ють ба|т'кам |жати се|р|пом пше|ни|ц'у чи |жито // |тато на|жне / а |мама |ў|яже / |д'іти |коло них при|ў|чай|уц'а //

467. – А ти|пер |л'уди |дуже |ў |роско|шах жи|вуть / |ўс'о |їе / |грош'і |май|ут / ро|боти |май|ут // ти|пер пол'і|ў не" хт'ат / не" хт'ат го|роди об|робл'ати // ти|пер об|робл'а|ють тра|хто|рами / |ўс'ак'і ме|хан'і|за|ї|а // |ў ма|га|з'і|нах |їе шо ку|пити / |л'уди за|житочн'і / п'і|де то |ўс'о ку|пит // |дуже |їе |ўс'о з'і|сти / ко|ў|баси / м'н'аса / на|в'іт' п'ел'м'ен'і го|тов'і / ва|реники // ти|пер н'і|чо не" тре го|ў|тови|ти / о // ти|пер |л'уди |дуже |ўс'о |май|ут //

468. – |ў |мене бу|ло ба|пка і д'і|д / і |мали п|ят' / |штири до|чки і |ї|дного |сина / і |дуже ма|ла |хата бу|ла / д'і|ди с|пали на п|їе|цу / а д'і|ўки с|пали / та|к'і бу|ли |нари / а |ла|ўку с|тави|ли до п|їе|ца / і так но|чували // і п|їяни|ц'а при|шо|ў і не" по|па|ў до|ў|дому / но по|па|ў до нас / |л'і|зе на п|їе|ц до ба|бун'і // а |рано |ўс'і по|ў|ста|вали / п'і|шли до ху|доби / а в'і|н шу|рк та|ї п'і|шо|ў / а ба|бун'а |каже / то хто |ў |мене по|ратку|ва|ў? // а ми не" ба|чили / а в'і|н пере|ночу|ва|ў на п|їе|цу і ше |курку |ў|кра|ў // по|тому аж ми до|били|с'а / шо то бу|ў п|їяни|ї // ота|ке жи|т'а ко|лис' бу|ло // |ў |мої| ба|пки бу|ло т|ро|їе / дв'і |їїх се|с|три і оди|н брат // і сис|тра на|їс|тар|ша |дуже |до|бре |ў|чи|лас'а / і |ў

сорок шост'ім роц'і кончила с'ім клас'іу і поступила ў Камінец ўчитис'а на ме"тсистру // і перевели йіх ў м'істо Дунайіўці // і во"на туд"а ходила п'ішки / бо не" мала за шо йіздити / і хл'іб йім давали на карточки / і во"на ц'ілії тижден' складала т'і карточки і ў суботу йіхала до"дому // продаўчиц'а дала йіі три к'іл'і к'ірп'іч і ше кусочок // і во"на його привезла до"дому / то мой"а бапка / йа подивилас'а на тої хл'іб / йак виішли ўс'і с хати / йа ўз'ала тої хл'іб і поб'ігла за хату / і ўпе"ред з'іла мн'акушку / а тоди ўс'іі хл'іб з'іла // йак вогл'анулис'а за хл'ібом / не"ма хл'іба і не"ма ми"не / но ўже настрашилис'а / ўже хл'іба не" ш"кода / бо шо ўже по"може / но коб не" ўмерла / не"н'ічо ми"н'і не" було // хл'іба найілас'а // бапка дуже була б'ідна / дуже буў голод ў сорок с'ом'ім роц'і / і не" було н'ічо / но трошечки було барабол' ў л'охов'і // д'ід сид'іу дуже слабен'кіі / ма"ма вивела його п'іт хату і п'ішла на роботу // при"ходе су"с'ід / а в'ін такий опухший / шо на"силу приішоў / і каже / шо до"дому не" годе"н заіти і не"ма н'ічого н'і к'рише"чки // каже тато до мене / шо їди до л'оху / в'із'ми к'іл'о барабол' і даі тому д'ат'ков'і // йа п'ішла до л'оху / ўз'ала мален'ке в'ідере"чко і на"кидала к'іл'о барабол'ок і дала // а ў нас йіх було трошки / а ма"ма при"ходе і сва"риц'і с татом / шо йак даў йак т"роїе д'ітеі / і ўс'і хт'ат йісти і не"ма б'іл'ше н'ічо // але тато так жалуваў того д'ат'ка і даў ск'іл'а барабол'ок / і дуже буў т"рудній р'ік //

469. – Ў сорок п'ерв'ім роц'і буў голод / і навис'ні сн'іг зл'із і л'уди так / і шчавел' зби"рали ва"рили / і ўже п'ідросла либо"да / та"ка зе"лена була і ва"рили / шо не" можна було подивитис'а // але л'уди йіли // хо"дили по р'іл'і / де були барабол'і с п'рошлого року і зби"рали т'ііі пере"мерш'і барабол'і / і пикли з них млин'ц'і / і так йіли // ну ўже йак до"жили / шо ўже коло"сочки були на пол'у / то л'уди хо"дили йіх шч'іп"али і терли / і ва"рили / і так йіли // на"силу до"жили до жниў // хо"дили л'уди колоски зби"рати і падали на пол'а / і л'уди так йісти хт'іли //

Информант: Шчавинська Неля Йосипівна, 1924 р. н., неосвічена.

470. – Ў мой"і бапки буў брат // ў сорок сем'ім роц'і бапка пе"кла т'іі систр'і наш'іі су"хар'і // давала / бо во"на ўчилас'а // два"нацят' су"хар'іу / і нам по йедному

/ бо нас було троє / а д'ід дес'іт' / і в'ін ц'ілу н'іч не" спит' / но шоб 'мама заснула і в'ін с'і ўкраде / і виховає / і 'мама ўстає досв'іта / бо п'ішки ходила / бо не" було за шо наїмити ма'шину // ма'шини ішли / но не"ма 'виловити хто буде йїхати // п'ішки ішла ў Ду'найїц'і / і стає досв'іта і ўже тих сухар'їў / не"ма 'жадного / і бїе йо'го / шоб в'ін в'їдаў // а в'ін там йїден сховаў / там йїден сховаў / то ўс'і не" в'їдати / так хот'їў йїсти // ў су'с'іцтв'і коло нас 'жили д'воє л'удеї і ў них ска'зilas'і ко'рова / а колїс' н'їх'то н'їх'то не" знаў / не" 'було та'ких ўра'ч'їў / ну прийа'зали ту ко'рову до дере'ва / і йак та ко'рова р'вала / йак во'на з'емл'у п'їд со'бом дерла / шо л'уди до'рогойу ішли / но оп'ходили до'лином / шоб не" іти і не" зара'зитис'а // доки та ко'рова не" з'гинула і то'д'і ко'рову т'уйу по'ложили і з'емл'у к'ругом 'викопали / во'зами вивозили / так шоби поз'бутис'а с'казу //

471. – Хо'дили на роботу / ўже на'чалас'а во'їна / до 'того / до со'ломи // скир'ти кл'али // і ўпаў чо'лов'їк зо скир'ти і 'було сотра'с'ен'їе 'мозга / і в'ін так пом'їшаўс'і / шо т'їкаў з 'дому / хо'диў де 'бачиў // і раз п'їшоў / і йо'го не" стало // не" 'було йо'го пїят' 'рок'їў / по 'селах і йїдн'ї д'ругим пере'казували / і гл'ад'їли по 'селах / по л'їсах / по р'їчках / ну н'їгде йо'го не" знаїшли // а в'ін знаў / шо ў 'В'їниці йе та'кї д'їм / в'ін по'їхаў ў тої д'їм і ўже 'нав'їт' п'їсл'а во'їни / то шос' йїм йїсти давали / го'дежу давали / а пап'їра / шоб на'писати / то до'ходи в'ін до 'т'ами / но не"ма на ч'їм на'писати п'їс'мо // а ўже ў 'сорок 'шест'їм 'роц'ї / ўже роздо'буў дес' пап'їра / на'писаў п'їс'мо // та'кї Хот'їнец' / де в'ін на'ходиц'ї // йак йо'го д'їти ўт'їшилис'і / 'мама йо'го 'жила і 'ж'їнка / шо в'ін за ш'їст' 'рок'їў повер'нуўс'а і ли'шиўс'а жи'виї //

472. – Ў 'ж'їнки було пїяте"ро д'їтеї ў голо'доўку ў 'сорок 'перв'їм 'роц'ї / і чим мо'гла во'на йїх году'вала // ўже приїшоў та'кї мо'мент / шо н'їчо не"має // л'уди хо'д'ат ў л'їс / зби'райут гри'би // во'на 'заким д'їти мал'ї були / 'заким йїх ўкоплек'туйе / то та'ке 'має 'бути / п'їде ў л'їс / таї ўже не"ма шо зби'рати // не"ма / но дур'них губ // думайе во'на / ўже назби'райу дур'них 'губ'їў і зва'ру тим д'їт'ам / і хаї поми'райут / бо ўже не" годна ди'витис'і // і варит во'на г'ї 'губи / по'локала / зноў ва'рила і по'локала / бо не" 'мала чим 'жарити йїх // і ўже йак во'на йїх до го'тоўност'ї

довела і роздала тим д'їтам їсти // сама дуже заводи́ла / але коли т'ї д'їти
найліс'а / повесел'їшчали / і вона на д'ругий ден' / до ран'а вона не спала / но на
д'ругий ден' зноў їде / зноў т'ї губи збирає / дурн'ї // но т'ї д'їти ц'їлий тижден'
їли т'ї губи / но вона дуже їх варила / і полокала / і так т'ї д'їти вижили / тими
дурними губами // дожили до жниў і там буў ўже хл'їб і так вони вижили //

473. – Бапка ме^нї розказували / шо ў п'їїс'ат д'руг'ім роц'ї вона ходила на
ферму на роботу // не мала шо ўзути / і колгосп видаваў їм ўзут'а // ме^нї дали
дуже мален'к'ї чоботи / бо їа була дуже мален'ка / а велик'ї не можна ўз'ати //
так'ї були морози / шо їа зап'хайу рано ноги ў т'ї чоб'їтк'ї / а їак прихожу
до^дому / то їа їх не розуйу / во^нуч'ї примерзли // то наливайу води ў ц'абри /
їа п'хала т'ї чоботи з ногами ў воду і так воно в'їдме^рзало / і так їа розувалас'ї / і
так до об'їду чут' п'їт'сушувала і зноў їшла на об'їд і так ўвечир // а рукавиц'
н'їяких не було / але д'їўчинка / котра зо мною робила / ўм'їла ўїзати
рукавиц'ї // і їа з їакойіс' старої с'ведри росторочила / і вона ме^нї випле^ла
рукавиц'ї і їа ц'їлу зиму їх тримала ў кишен'ї // їду до^дому / дуже змерзла /
не су гус'аткам / то ўбиралас'а ў рукавиц'ї // їак їа заслабла на жилудок / п'їшоў
м'ї брат на роботу на ферму за мене і ўз'аў т'ї рукавиц'ї / то в'їн за три дн'ї подер
їх // їа так плакала / їак за мамом за тими рукавиц'ами / їа ўже б'їл'ше їх не
мала //

474. – Не було н'їякоїї музики / їшли ў се^ло / наїмали хлопц'а / платили
їому хлопц'ї / д'їўк'ї не платили / і так гул'али // гул'али т'рохи доўго на двор'ї /
їак л'їто / бо клуб буў мален'к'ї // ну розходилис'а по домах / с хлопц'ами їшли
до^дому / ше ставали / сп'ївали / сп'ївали // а ўже со^бї їдут се^лом / сп'ївайут /
не п'їан'ї / тве^рез'ї ўс'ї їдут // а на крайу се^ла живе д'їўчина / завели /
ве^ртайуц'а назад // ре^гочат / не то шо / а / така маїе хлопц'а / то ўже не хот'ат /
н'ї // ўс'ї разом ходили // їїдна д'їўчина робила на ферм'ї / була б'їдна / но дуже
була тарна / і ходиў до неїї хлопц' // в'їн робиў бугалте^ром // ўс'о їїїї не
хот'їли / бо вона була не грамотна // і в'їн ше ходиў / от нас'какує д'ругий //
робиў парторгом // зноў не хот'ат / бо не грамотна // і так тайа д'їўчина / і так до

нейі х'лопц'і ўс'і'л'ак'і хо'дили // аж в'ідалас'а за тракто'р'іста / шо йго'го 'зоўс'ім не"
хт'іла // а 'видно суд'ба та'ка / таї ўмер // 'війшла 'замуж і жи'є до 'нин'ішн'ого дн'а
/ таї 'маіе с'ім'ю // і чо'лов'ік буў не" 'грамотніі і во'на не" 'грамотна // бо так //

475. – Мойа 'бапка 'жила за с'тавом / і там 'дуже ўсе приїжджали цигани і
посе"л'алис'і / 'л'ітом поси'л'алис'а ў до'лин'і / з'имоў поси'л'алис'а ў'гор'і //
приїжджайут / при'ход'ат до нас / пр'ос'ат в'ініка / шоб за'мести / росташу'ватис'а
// 'дуже по'дерли ш'мат'а / ўже при'ход'ат за 'голком / за пати'ками / шоб роспа'лити //
а 'л'ітом йак приїжджали / 'д'іти так'і ма'лен'к'і / і во'ни ко'пали ў рос'токах йіх / де
с кир'ниц'і т'і'кала во'да / і н'іколи во'ни не" слабу'вали / во'ни // і по'будут ден' 'два
/ 'тижден' / так шо 'були во'ни / і йідут 'дал'і //

476. – Була ве"лика с'ім'яа / було ба'гато 'сестр'іў / ко'ли во'ни подру'жилис'і /
'сестри / а ад'на 'мала ба'гато д'і'тєі // і ўми'раіе 'тайа 'ж'інка / і ли'шайце'а п'яате"ро
ма'лен'ких д'і'тєі // а то по'чалас'а то в'і'на / бе"ре сис'тра мо'лоча т'і ўс'і п'яати'ро
д'і'тєі до 'себе // чо'лов'ік п'ішоў на фронт // ли'шилас'а ў'дома 'ж'інка і по'ми'раіе / і
ли'шило'с'а п'яате"ро д'і'тєі // би'ре сис'тра мо'лоча наїма'є де ма'шина / і би'ре тих
п'яате"ро д'і'тєі / і на'стало 'зоўс'ім т'руднош'ч'і / шо не'ма шо йісти // і ад'на
'д'іўчинка по'мерла з голоду / три 'сутки та 'д'іўчинка не" го'во'рила / но 'дихала / і
во'ни но при'ходили до 'тєіі 'д'іўчинки і ди'вилис'а чи не" ў'мерла // і по'мерла 'тайа
'д'іўчинка // йак ўже во'на 'кончилас'і / 'тайа т'от'а йіх то т'роіе з'дала в інте"р'нат /
а йідно сла'бен'ке ўже ў'дома ли'жало / бо во'на сл'і'пен'ка була / та 'д'іўчинка // і
во'на ко'ло нейі була / поки йі'їи не" в'ідала за тако'го 'самого сла'бого // і т'і ў
інти'р'нат'і по'вир'остали / і то'д'і рос'шуку'вали т'от'у // рос'шукали / приї'ждали
/ дуже плакали //

477. – Ў нас бу'ли н'і'мц'і / за'хватили се"ло / і посе"лили ў 'наш'іі 'хат'і // йе
так'і / шо бу'ли 'добр'і // но ў йід'н'іі 'хат'і бу'ли 'дуже / с'ім душ с'ім'яі 'було / і 'дуже
моло'дїі н'і'ме'ц' буў не"добріі // 'було 'чєтве"ро д'і'тєі і йіх д'во'є / і йі'їі 'мама // і
так шо во'ни н'і'чо / но па'лили / ва'рили // в'іўц'і чи тил'ата / во'ни ўпа'даіут /
ўкра'дут / зар'іжут і н'і'чо / но ва'рат т'і мн'а'са / жарат // а т'і хадз'а'йі 'б'ідн'і / шо ў
них жи'йут / на'в'іт' не" майут пра'ва зва'рїти со'ўб'і / бо во'ни па'л'ат 'ц'іліі ден' //

раз во́ни ва́рили мило́ с к'і́сток і ше́ с чо́гос' // на́в'іт' йо́го покла́ли / шо во́но висти́гало // ко́лис' бу́ли ўс'і го́лодні / бо не"́ бу́ло шо́ йі́сти да́ти // бро́д'ачих бу́ло ба́гато // та́й пес в'і́гчнни́ў д'ве́р'і та́й з'іў' то́йе мило́ // н'іме"́ц' чу́т' то́йі ж'і́нкі не"́ за́стр'іліў / шо во́на ўк'ра́ла мило́ // аж на́ дру́гіі ве́чир / а во́на про́се / ка́же / шо ба́чила шо́ пес бу́ў / йа́к во́на ви́ходила зо́ с'іне́і / но во́на не"́ ба́чила чи мо́ з'іў' / чи по́виносиў' йо́го // то в'і́н на́ дру́гіі ве́ч'і́р сл'і́ткуваў' і пес зо́ну́ при́шоў // ду́маў шо́ йе́ то́йе мило́ // бо не"́ бу́ло чи пра́ти / но ва́рили мило́ і так пра́ли / висти́гало / р'і́зали йо́го на ку́скі і так ст'і́рали // то в'і́н на́ дру́гіі ве́чир си́д'іў ў́же / то́й пес при́шоў / ў́же присл'і́ткуваў' / шо то́й пес / і ў́же не"́ за́тримаў' то́йі ха́дз'а́йкі / а ка́же / шо ми ў́же бу́дем ха́дз'а́йі / на́в'іт' бу́дем во́рали го́рода / а ви не"́ бу́де"́те // а́ле йа́к конча́лас'а во́йна / ў́же при́шла пере́мога / ше́ до́ диў'я́те ма́йа н'і́хто го́рода не"́ во́раў' ў́ т'і́м сил'і / то ў́с'о за́імили н'і́мц'і // а́ле ў́же во́ни за́бачили / шо во́ни ў́же не"́ пере́могли // то́д'і во́ни ў́же зви́на́ліс'а ў́ тих ха́дз'а́йіў і е́вакуі́руваліс'а // ви́возили йі́х на ста́нц'і́ю / но ка́жут / шо во́ни не"́ до́ў'і́хали до́ Н'і́мечі́ни / бо те́ і е́шилон' п'і́д от'ко́с пу́стили // са́ме йі́х по́грузи́ли ў́ і́шилон' / йі́х ве́зли ў́ Н'і́мечі́ну / но пу́стили по́йізда п'і́д от'ко́с і во́ни ў́с'і за́гину́ли //

478. – Ко́лис' та́ке бу́ло / шо по́же"́ниўс'а до́ў'і́дому і маў ў́же т'ро́йе д'і́теі // і п'і́т'хо́де до́ н'о́го дру́га / і в'і́н до́ то́йі са́мо́й ха́ті че́ре"́з с'і́ні при́веде дру́гу ж'і́нку з' д'і́ўчи́ном / і жи́йут со́в'і // і сва́рилис'і / і су́дилис'і / і су́д в'і́тсу́диў' йо́го з'в'і́ці // в'і́н за́браўс'і / ро́з'ібраў' хл'і́ви / там по́ўст'ро́йіўс'і / а тут ли́шиў' т'ро́йе д'і́ті // і ко́лис' н'і́чо не"́ да́вали / не"́ бу́ло тих іл'і́мент'іў // йа́к то т'ро́йе тих д'і́теі б'і́дува́ло // в'і́н при́шоў ў́же з' во́іні / д'і́ті бу́ли ви́лічен'к'і / на ро́боті ше́ во́ни не"́ ро́били н'і́чо // йа́к п'і́шли во́ни до́ не́го / то в'і́н на́в'іт' с' ха́ті не"́ ви́ішоў // а во́ни поста́вали п'і́д во́р'іт'ми і сто́яг' // с'та́ршіі х'лопе"́ц ў́же не"́ ішоў / бо йо́му бу́ло трина́ціг' ро́к'іў / то в'і́н хо́диў' ў́ ко́лгосп до́ ко́неі / а д'і́ўчінка бу́ла мо́лодча / а х'лопи́ц ше́ ме́ншіі // і д'і́ўчина та́ п'і́шла / а х'лопи́ц то́й не"́ в'і́т'хо́де в'і́д во́р'іт // то́д'і то́й чо́лов'і́к ў́же ви́хо́де / та́то / до́ х'лопц'а і ви́носе йо́му ста́ру ша́пку / ў́ йа́ко́гос' во́йне́ного за́біто́го ў́з'аў // і та́к то́й син при́хо́дит

до^удому і дуже плаче / шо тато йім н'ічого не^н даў // йак'і воіни бу^{ли} б'ідн'і / не^н мали шо йісти // то д'і ўже по воін'і стали колгоспи п'ідноситис'і / то д'і мама йім / коло хати мали дуже мален'кіі кусочок горада / бо тато постройіўс'а на восад'б'і / а тут не^н було коло хати горада / но кусочок мален'кіі // і ўже мама варила трактор'істам / бо трактор'іст'іў таких два було чи шо / то йіх харчували // не^н було сто^уловой / то ж'інка ц'айа / цих трох д'ітеі^і мама / варила йісти // а ц'і д'іти переживали тоі голод / такіі голод ў них буў / бо воіни ж дуже бу^{ли} б'ідн'і // ўже мама варила трактор'істам / шо лишалос'і / ўже та д'іўчинка носила йісти трактор'істам / так воіни вижили // а тато йім / йіх тато буў бригад'іром // жиў / но н'іколи н'іякаой помоч'і йім не^н даў // таке трудне жит'а було ў тих трох д'ітеі^і //

479. – Колис' йак варили боршч / то не^н так йак типер // а кидайут фа^сол'у / кипит барабол'а / тоди капусту // коллис' так / ўс'о кришили в одне // ў пйецу палили / ўс'о накришили / нал'али води / ўз'али кусочок сала / мален'кіі дуже кусочок // воно ўс'о зварилос'і / то д'і бирут тоі кусочок сала вит'агайут / трошки покришат його ў мак'іт'р'і / трошки кол'ендри кинут чи перц'у / цибул'ку / і с квашинога бурака варили боршч // тоди н'іяких соус'іў не^н було / н'і тамат'іў / і в'ін квасній ўже // бурачок зваріўс'і / покришили / бо бурачок кидайут ц'іліі / зваріўс'і і затерли його пшоном / перчиком / цибул'ком // те^нпер не^нма такога боршчу / шо ў пйецу вариўс'і і буў дуже добріі //

480. – Йа мала ко^н'а / думайу за^пру ў хл'ів'і / ўже н'імц'і в'ітступайут // такий н'імец' ў шинел'і / такий ве^нликіі / кун' йе? / йа кажу / йе // бе^нре іде до того хл'іва / там причепа була / оі // забирайе того ко^н'а // тут ўже па^сут худобу / шо н'імц'і гнали і розбирайут ту худобу // биру йа лапайу со^в'б'і / старен'ка ко^р'ова / бачу бе^нзрога / спо^к'ійна / в'імн'а ве^нлике // йа ўже ўз'ала ту ко^р'ову / привела / праўда лишилас'а во^н'а ў мене та ко^р'ова // йа шо / чим годувати? / куда іти? / ну шо ме^н'і? / мала ше була / ну с'імнацит' рок'іў / оі Боже // бе^нру продайу ту ко^р'ову // так жалко ме^н'і тойі ко^р'ови / бо ж те молочко може йе / оі // продала ко^р'ову / дайу Варениц'і грош'і / кажу нате / закаж'іт' ме^н'і ў Солотк'іўц'ах чоботи // тоі Варениц'а п'ішоў с'імсот рубл'іў даў за т'і чоботи / приносе чоботи

зо шк'іри свин'ачойі че"рвонойі // ўже то"б'і по коров'і // і так // ў'мене д'іўчінка
була с'сорок трэгого року / ўже ту д'іўчінку оп'хожу / го'лодна / ц'отка давала і
д'іўкі давали / і так іа п'іўтора року і во'на ўмерла // по'яв'іўс'а к'ір / брон' Боже
/ л'ічат' іак іе мо'локо / а іа не"ма'і майу чим / і та'каво ваўка п'ід вухом / і не"ма н'ічо
на ту ваўку / кладу ку'файку п'ід го'лову шо майу на'критис'і / то кладу п'ід го'лову
/ з'имно / б'іру т'уйу ку'файку / на'кривайу д'іт'ину / і т'иво / п'р'іходжу до"дому ўже
рано / а т'іі брат м'іі не"ж'ив'і ўже / по'мер з го'лоду / ну іа в'ечир п'р'ішла / д'ума'йу
ўз'ати іо'му мо'же ў п'йецу бара'бол' зва'ру / зва'рила тих бара'бол' / в'ін з'іў
т'рошечка і не"годе"н // ка'же / во'ди / іа ка'жу / то чо т'і так во'ду п'йеш? / а в'ін
ка'же / бо іа сол'ки на'йіўс'а // іа шо л'ішайу / та' іду до ц'оц'і зноў // п'р'іхожу /
сиджу та'і ка'жу / о'і чо с'хо'чу до"дому / чо с' ми'не т'а'гне // хо'ди іа те"бе за'веду /
п'р'іходим / а в'ін на п'йецу / ўже по'мер / та'і л'ішайі'м зноў / і ідем // п'р'іходжу рано /
а ко'ти з'ілі но'са / вуха / то'же ко'ти го'лодн'і // б'іру ла'пайу т'і ко'ти / ў'йа'жу до
ку'пи / не"су ў р'ічку / по'то'пила ііх / і іду / хто б с' п'йеца зд'і'міў // іе С'ерге'і
не"бо'шчик / І'ура шо граў / п'р'іш'ли м'ін'і зд'і'міли с' п'йеца // іа по'сте"лили
во'кол'іт / ўб'рати не"ма ў шо / н'ічо не"ма / о'і // а і'істи не"ма / але д'ума'йу но ко'б'і
на'кр'іти / ўб'рати / і Пе"т'роўска п'р'ішла // ўс'і по'ви'ходили с' хати / а іа кри'чу на
то'ку / але х'ос' п'ітка'заў / шо ўмер буў Б'рон'ко / а ў ж'інки іе ко'ст'ум з не'го / іа
пе'река'зала / і во'на то'і ко'ст'ум пе'редала / і іак так ўб'рала і так по'хо'вала //
в'ід'везли / по'хо'вали ко'ло са'мо'йі ц'еркви / ўс'іх т'уда везли / і ц'оц'у / і ма'му / і
та'та / та'і та'ківо бу'ло / стра'дан'а та'і ўс'о //

481. – П'іш'ли са'пати до і'іднойі ж'інки / за п'ро'дукта / д'ума'йу шо с' дас'т' //
але на'фтал'іном кро'пила і по'палос'і ў гла'душчик / і ме"н'і во'на дала то'го мо'лока
/ до п'иска п'іў п'іў / а во'но св'ир'біт' ўс'о / а ц'ілий ден' са'пали за те мо'лоч'ко / та'і
п'іш'ли //

482. – Бу'ло м'ін'і де'ў'яг' рок'іў / бу'ло д'уже стра'шно / д'уже го'ло'ду'вали //
ма'ма сла'ба ў мене р'ідна бу'ла / то сла'ба / ма'ма т'р'ицит' т'р'ет'іі пе'ре'жила //
т'р'ицит' ч'ит'в'ерт'іі ма'ма ўм'іра'йе / л'ішайе нас / б'рат і'іден і ш'іс'т' д'і'вок // т'і'йі
д'іўч'ата с'тали ўже ро'біти / то ўже то ру'каў / то хал'ави к'р'али / та'і так ми

пережи|вали // а була сист|ра заве|рбу|валас'а / як заве|рбу|валас'а? / ў |Кийі|ў по|ўйі|хала / а д|руга засла|байе / тубиркул'оз // ли|шайі|мс'і |шесте|ро д'і|теї / це ў|же ў |сорок |сем'і|м роц'і // ту моло|ду / шо ў |три|цит' |третим / то та по|ўйі|хала ў |Кийі|ў слу|жанком слу|жила / же|бен'ата |бавила і там з|ди|бала |я|ко|гос' / і ў|же в'і|далас'і // |я|к|раз на|чалас'а во|їна і бе|рут |йо|го на фронт / а во|на ли|шайе|ц'і с |тойу д|тином на т'ї| служб'і // по|ў|тому в'ін заб|раў |йі|ї / |я|к|ос' пере|пису|ваўс'і / заб|раў |йі|ї до|ў|дому / ої // заб|раў до|ў|дому / а|во во|їна / не|ма |чутки за |не|го / а там |сил'но була во|їна / то во|на с том д|тином на |бере|з'і ночу|вала // то зах|ват'ат парт'і|зани / то зах|ват'ат |н'і|мц'і / то |я не| з|найу / |я|к во|на пере|ходила то туд|а / то туд|а // на |дере|в'і ночу|вала с |тойу д|тиной // по|ў|тому очу|тиўс'а тої |йі|ї чо|лов'і|к / шо |я|к на с'іл'ра|ду / |я|к|шо |е така чи та|кії |Л'он'о / |н'і|би |йі|ї син на|зйі|ваўс'а / а |йо|му |було |ш|тири |роки / |я|к во|на при|йі|хала // се бу|ў / |я|а за|була |я|к|іі р'і|к // |оп|шим |ш|тири |роки |йо|му |було // ну ро|бити |то|же не| |було / |са|ме в'і|їна / п'і|сл'а во|їни та|кії роз|рух / голод // во|на то там дес' п'і|де заробе ку|сочок хл'і|ба / і так ми году|вали / т'і д'і|ти // ў |сорок |сем'і|м роц'і поми|рае |ц'я|а сист|ра шо ше д'і|ти / сист|ра по|мерла / ўс'і т'і д'і|ти до |мене за|ходили // |йі|дно ў|ми|рае / дес' |йо|му р'і|к було на|верно / і та|ко с|идит' на |пйе|цов'і і не| годне |плакати / і так |мо|кро / ўс'ої |пйе|ц |мо|крйі // п'і|шла |я|а за со|ломом / таї думай|у за|прошу / |да|їте хо|ц' |я|ко|гос' |си|ра г|рутку / аї // ў |того Ол'і|їніка // при|ходжу / |ка|жу / |да|їте хо|ц' |я|ко|гос' // при|не|си ма|ма|лиги / со|ро|коў|ку гор'і|ўки / а де ў |мене та ма|ма|лига |е? / де т'і гор'і|ўки |е? / |я|а ў|же са|ма го|лодна // т'і|во ди|ри|ў|йашки |н'і|мц'і ли|шили / і |я|а при|шла / та|кі|во сн'і|г / і |я|а при|шла ў тих ди|ри|ў|йашках / в'ін не| даў |тойі со|ломи // з|би|райі|мс'а |їдем но|сити ў|но|чи / ў|же д'і|журит К'і|нд|рат Рй|бак і ше хтос' // ми ў|же за|ўйі|зали ў|йаз|ки на тй|го / во|на на вй|рету |я|а|кус' / а |я|а на моту|зок // до|га|н'а|їе К'і|нд|рат / за|палиў ту со|лому / ої // при|ходжу бе|з н'і|чо|го / за|мерзла / со|ро|чкі ў д'і|теї г|руб'і / бе|з штан'і|ў / і так при|шла до|ў|дому // при|ходжу зноў |рано туд|а / |з|имно / сист|ра сла|ба / д'і|ти пи|шчат' / то |Йа|ў|дошка К|арол'ова при|несла |я|ко|гос' |р'і|шча і так рос|палыла ў |пйе|цу / ої / ну шо ў|же чи|ка|їем до |вечи|ра // те д|тй|н'атко ў|пй|ред ў|ми|рае / д'і|ўчй|нка // К|арол'ко |робит' |йі|ї / та|ке |я|к на свй|н'у ко|рыто //

викопали йаму с Карол'ком і запарпали ту дитину // так йісти н'ічо не^нма / голо і д'іти ўмирайут // ўмирайе друга дитина / це ўже штири роки тому х'лопчиков'і було // тоже ўмирайе / тоже Корол'ко зробіў так само таке корит'атко і по^м'іг ме^н'і // то так ўже поховала свою Л'Гон'у коло нейі / своіу доче^н'чку // ну шо була робила? / ўмирайут д'іти / ої // це ўже сорок шесті р'ік // віду / а то д'і судили дуже / нашч'іпайу кошик колос'а / ўсиплу коло них / коло тих д'ітеї // лишиўс'а В'іт'а / М'іл'а і Брон'а / тройе / а двоіе ўмерло / а В'іт'ко жи^н'иўс'а / було йо^м'у ш'існацит' рок'іў // ну кажу / ўс'о / до зе^н'ринц'а / шо би йа ростерла і ўсипала на воду йушку зварити // во^н'и шо росте^н'ребл'ат / і ў писок / шо росте^н'ребл'ат / то ў писок / ої // приходжу / не^нма н'і колос'а н'і зе^н'рна / бе^н'ру зноў іду / обиртайус'а // кажут шо ўже Ганку до суду передали за колос'а / бо з'лапали // ўже не^н'п'іду / но ўс'ораўно іду // с'тешком іду і те колос'а шч'іпайу / і д'іти так переживали // шо то йе таке зе^н'рн'атко ве^н'лике / нашч'іпайу / нашч'іпайу // ц'отка помагаіе ме^н'і ту д'іўчинку мити / та'ко куфаіку накінула на н'уйу / та куфаіка із во^н'шима / чорне / болото / тако дитину ў рукаві і так несли // тут кажут / шо ре^н'монт в інте^н'рнат'і // стоїт таке ве^н'лике / йа саджу ту дитину / куфаіки не^н'скидали / а во^н'о таке спок'ііне / чи во^н'о не^н' могло говорити / йо^м'у було три р'очки / ої // посадила п'ід д'вер'і і кажу / шо хочте роб'іт / бо йа дитини ўже не^н' по^н'есу до^н'дому // не^нма куди нести // лишила ту дитину і стала думаіу / шо ш то буде? // хтос' даў ме^н'і муки / йа йа'к'іс' пир'іш'ки спикла і іду ў тої интирнат // приходжу / во^н'и б'ігаіут по палат'і / т'і д'іти / ўже трошка може йісти було шо / о // таї йа даіу тому пир'іжок / бо ўс'ім не^н' хватит // не^н' даваіте тому / ў н'ого мама йе / зноў п'іт'ходе дитина / не^н' даваіте / ў н'ого мама йе / ну шо буду в'ідбирала? / і поїхала йа до^н'дому // то йа писала / Сашко буў / то писаў ме^н'і на р'осшук // іідного разу приходіў буў до мене з Сашком / а ну точно / приходит в'ід Ол'і п'іс'мо / шо во^н'а росшукувала і йії дали адрис / то во^н'и думали / шо йа мама росшукуйу / і не^н' дали // бо се^н'стра значит' / дали // тайа на другіи ден' с'ідаіе до мене приїжджайе / колач би^н'ре / не^н' знайу хто п'ік тої колач / о // йідим туду / а йії ўже забрали л'уди таї ўсиновили / о // то ўже було йі в'іс'імнацит'

рок'ю / йак йііі росшукали // во́на ў л'іс'і робит / і ми спитали там / і кажут
л'уди йе така / во́на ў л'іс'і робит // та́і ми ўже тово́ дали знати і во́на б'іжит / а
нам пока́зали до́рогу не"правил'ну / т'реба бу́ло наскос' іти тіїво / а ми кру́гом
до́роги аж чере"з сילו ішли // при́ходим і во́на приб'ігла / та́ко то до мене́ руки /
то до Л'ус'і / кри́чит гвалт / ма́ма мо́йа / ку́да ма́ма / ми рос'казу́ем / шо це т'отка
/ а це т'отка дво́йур'ідна // ми так плакали / ночували там / на дру́гий ден' ка́же / а
чо це т'от'а так зробили / шо ўс'іх при́мили / а ме"не в'ідали / йа ка́жу / іна́кше
не"могла / голо́д буў // по́тому при́йіхаў йакраз Са́ша / а ма́ма йі́хн'а до́бра /
пи́тайе / а ти чу́чувала / шо ти не"йі́хн'а ди́тина? / во́на ка́же чу́чувала // во́на
набрала йа́когос' ма́те"р'іалу і сшила соб'і сороч́ки / а во́на ка́же / ма́мо / сши́те
ме"ні одну́ рубашку шос' чисте́нку / шоб йа до ш́коли ма́ла // і во́на йі́ не"
ўшла сороче́чки // і йа ка́же при́ду до ш́коли та́і прози́вайуц'а на́йда / ка́же /
ма́мо / а чо то прози́вайуц'а на́йда / а во́на там бреше / шо йак бу́ла во́на / то ми
те"бе зна́шли // по́тому та ма́ма ўми́рае / пе́ре"д тим ду́же засла́бла / о // буў
м'ін'інг'іт / во́на ду́же л'ічила / во́на ду́же хо́дила ко́ло то́йі ди́тини / по́тому
ма́ма засла́бае / то во́на при́йіхала до мене́ // то буд' ўже ў мене́ ка́жу / н'е не"
мо́жу / ка́же / ма́ма ме"не спа́сала // йа йі́іі не"об'і́жу / і по́йіхала // а во / ста́ра
та́йа ўми́рае / а М'і́л'а з Б'рон'ом ўже пере́писувалис'а / та́йа ў Хме́л'ни́цку / а
та ў Ста́роси́н'аўс'кі́м райо́ні / та́і тіїво / заве"рбу́валас'а М'і́л'а /
пере́писувалас'а та́і по́йіхала // а тут Ко́л'о ўми́рае // сус'іди пишут / шо та́ке
та́ке д'ело / при́йіждаі / ха́та за то́боў / то во́на про́дала ту ха́ту / а ў До́н'ецку
в'ідалас'а // тро́йе д'іте́і ма́йе // ста́рши́й хло́пчик йак ду́же спо'к'і́нні / в'ін ко́ло
кос'т'ола робиў / то йа йо́му дала м'ішо́к му́ки / і в'ін не"зм'і́г ўз'ати / бо ў
це́ркв'і де / то́ди не"при́мали / о // і так йа до се́йі по́ри про́сила / при́йід' до мене́
/ не"при́йіхаў // но то́р'ік ўже та́ки об'і́шчаўс'а / шо при́йіде / і не"при́йіхаў //

483. – Ідут н'і́мці́ з м'і́шками / ку́ри зби́райут / йа́кас' ба́нда н'і́ме́цка /
зби́рали ку́ри / ўже ў мене́ забрали т'і́іі ку́ри / шо там бу́ли // ідут до Йі́вана /
ко́ло Га́л'ки / ідут та́і шу́кайут ту́та / а йа сто́йу на по́роз'і ў На́т'ки / а ди́тина ше
ма́лен'ка бу́ла / оі // і то́ди то́і фр'і́ц до мене́ / то не"тв'і́і к'і́нде"р / а йа ка́жу то́ж

моя дитина / і тут йакос' так шо виходили с' кухн'і і ме"н'і тре посту|питис'а / йа шмигнула ў хл'іў // во"ни ме"не там застали / ої / і тоже кажу / шо тоїво / а ме"н'і / хо"ди за мною і ўс'о / то не" твоя дитина // йа вит'агују / ч'виркају моло"ко / дају дитин'і с'ати / ої // таке було //

484. – Йа мала таку сорочку грубу с' полот'на / гре"б'іниц'а / тако сама ўшила / так'іво рупц'і на т'іі сороц'і / ої // таї шо / л'агају с'пати / а ме"не питаје / де такої сорочки ўз'ала? / кажу де ўз'ала / ўшила таку / ої // на д'ругий ден' в'ідношу ту сорочку / хустинку б'ілен'ку / Н'іни Борбашивої бл'уску / бо по'жичила / то так в'ідавала //

485. – Жили ж'інка / чо"лов'ік і мали дочечку // і п'ішоў чо"лов'ік на фронт / і ну його // а во"на була з д'іўчинком ўдома // коли н'імиц'і заха|тали Фе"дор'іўку / то во"ни схо"валис'і до л'оху // схо"валис'а до л'оху / і там сид'іли / і ўже стр'іл'аніна ўже н'іби стихла і во"ни вигл'анули // тайа ж'інка / коли н'імиц'і зам'ітиў / кидаје гра"нату і закриваје с' цейі сторо"ни // йак во"ни кричали / йак во"ни на д'вери л'ізли / і йіх не" випустили // во"ни там за'гинули / за'гинули і сус'ід'іў блис'ко не" було / родина була д'уже далеко / але ўже не" бачат' о"дин ден' / д'ругий ден' / не"ма Фран'і з Ма'рус'ком // тут дали з'нати ў д'ругий ко"нец се"ла // приїшла ж'інка / родина йіх / в'ічинили тої л'ох / погл'ад'іли де во"ни / в'ічинили л'ох / во"ни там були // шо во"ни робл'ат / т'румла не"ма с' чо"го зробити / о // по"мили йіх і зав'инули йіх ў ве"рети / д'іўчинку т'ују і маму / і тайа родина за тачку і с'ім к'іломе"тр'іў везли на цвинтар тачком // не" могла везти йіх / то л'уди помагали виходили / бож во"на була / ўс'і л'уди бо'йалис'а виходити на вулиц'у // але тайа ж'інка за'везла тих л'уде" на цвинтар / викопали не"гли"боку йа"му і там йіх поховали //

486. – Ме"н'і було чо"тирнац'ат' рок'іў // ўпаў д'уже ве"ликий с'н'іх / до"ко"л'ін / і мама плаче і йа плачу / не"ма чим палити // і шо / каже / їду йа до голо"ви кол'госпу // ої їди / каже / може випише пап'ір'і // йа п'ішла / в'ін ме"н'і каже / йа то"б'і випишу пап'ір'і / де тв'іі тато? / йа кажу за'битий на фронт'і // а мама / кажу / ў мене" інвал'ід // каже / їди до сви"неї / мален'ких поро"с'ат / то

|випишу пап'ір'і // в'ін тоже не" маў / тої голо|ва // ше йа до^удому не" д'ішла / ўже
 заў|ферма при|шоў / шоб йа ўже ішла до порос'ат // ўз'ала йа то порос'а / |дес'ат'
 к|л'іток по |дес'ат' порос'ат' // робила йа |коло них так / заго|доўл'увала йіх до
 с'емдис'ати / було |с'емс'ат пйат' к'іло // а за зиму |виросли |вони тако / а нависн'і
 |везла йіх ў |Йар|молиц'і здавати на в'ідго|д'іўла / ўже ве^м|ликих // і то^у|д'і іду ўже ў
 |ланку // а |д'іўчина / |хочу дес' п'іти до |клубу / а не^м|ма ко^му п'ідм'ін'ати на |ферм'і
 / то йа ўл'іт'і |робл'у на |бура|ках / а ўзи^м'і |робл'у на |ферм'і |коло сви^ней // так йа
 проро|била с'ім |рок'іў // ў |ланц'і / на |ферм'і / ў |ланц'і / на |ферм'і // а по^тому стало
 т|рошки |інакше" / |мала йа по с'ім|сот т|рудодн'іў і по |шти|риста / і по пйа|цот ў
 |м'іс'ац' // заробл'али ми т'і т|рудодн'і / нам |грош'і / |д'іти / н'іх'то не" |платиў // і
 по^тому ўже давали |того хл'іба по п'іўк'іла // воз'меш там |штири |цинт|нери |того
 хл'іба / не" |знайш чи |курц'і |його чи |хвате / то ми возили |його на |пител' дес' аж
 туди / де |Горо|дец'кйі |район // ну і ўже ми / на |ферм'і т'і робила // голо|ва |каже /
 шо йа вам по^можу |хату |класти / |хатину // ўже ме^н'і то^у|д'і |було в'іс'ім|нац'іт'
 |рок'іў / д'іўчина // йа по^можу вам |хату |класти // це |було ў |шейс'ат |перш'ім |роц'і
 // а тут ўс'о ми |поро|били / |в'іти не" |в'іти |Жилух |при|шоў таі йа ўже |зам'іж /
 |дитино //

487. – А д'і|вочили ми так // |ходили не" так |йак |зара |молод'ош |ходит / ми не"
 |ходили нап'іў|гол'і / це |дуже ве^м|ликіі ўстид // до |церкви ми |ходили / не^м|д'іл'а / це
 ми по^в'ин'і |іти до |церкви // йа |зара так не" |хожу / бо не^м|ма |часу // а ми / не^м|д'іл'а /
 до |церкви / о // а с |церкви ішли до |клубу // ў три |часа |гар|мошка |грае |коло |клубу
 // отак'і |були |танц'і / шо |зара так не^в|село / о // |хлопц'і н'і|коли не" |к|л'али |пере^д
 бат'ками / а |при|шли до |хати / а|га / а ў |мене" |поўна |хата |хлопц'іў / н'іх'то не"
 |ходиў |один на |один // |ходили |пйат' |ш'іст' і |хлопц'іў |пйат' |ш'іст' // ў |хат'і |сид'іли
 / не" |було т'іл'і|в'ізора // |але нам то^у|д'і |було ве^м|село / ми |були |молод'і / таі |було
 ве^м|село // і не" |платиў н'іх'то / і |йісти не" |було так на |розвал |йак би |зараз / шо / |йе
 шо |хочиш / |йдж / о // йа |колис' на Ве^м|ликден' раз ў р'ік |таке |йіла / |йак |зара |йім
 |шчодн'а //

488. – Ш'іс'т' рок'іу ме^н'і було таї йа п'ішла до с'вої в'уни пасти ко^рову / бо в'уко робиу на жи^л'ізн'ї до^роз'ї / попри жи^л'ізну до^рогу с'їйали хл'їба / ў них було шо йїсти ў сорок сем'ім роц'ї / о // ў нас не^н' було / мама була інвал'їд // а ко^рова була / то спа^с'ала / спа^с'ала нас // то ми лободу йїли і оп'ше хоч молоком то інакше / а хл'їба то не^н'ма // то ме^н'не ўз'али пасти ко^рову / ш'іс'т' рок'іу / ше дитина // йа йак со^в'бі по^думаю // йа ўс'о помн'у // йа жи^н'у / ко^рова йалиука і ше ко^з'а / жи^н'у / ну там блис'ко / бо шо / бис си^л'о таї на до^л'ину таї ўже приїшла // зас^н'ула ў т'її до^л'ин'ї і таке // а во^н'а там пока зварит йїсти / то ўже ме^н'і не^н'се // кажу / шо там йїсти було / шо // каша пшон'ана / бош коліс' ўс'ї просо с'їйали // була с'тупа / була смаш'на каша / пшо^н'о / не^н' таке йак зара // то^д'ї така каша була смаш'на шо де / пшон'ана // таї найїмс'а / а йак по^г'едз'ац'ї коро^в'и / а йа с'їла таї плачу // а м'ї брат В'іг'ка тоже пас худо^б'у л'удз'ку / таї баче / шо ко^рова п'ігналас'а ў л'іс' / в'ін ўже за^н'ейу / п'ігнаў / і каже не^н' плач / йа зара позавер'тайу / о // а по^т'ом йа ўже п'ішла до ш'коли / то йа^к йа була / с'їм рок'іу ме^н'і було // не^н' було ше с'їм // то йа / п'ят'нац'а^т'ого вере^с'на ме^н'і було с'їм рок'іу / а йа п'ішла першого вере^с'на // мален'ка йа була / шо / зомл'їла була // зара д'їти / о // ўл'їзла шипком / так помн'у // шипку вит'агнула і л'їзу до хати // а ўчите^л'ка / ше жи^й'е мо^й'а ўчите^л'ка / Слава Ісак'їуна / таї каже / заўтра то^в'бі ўже до ш'коли // мама хустинку с'шила / йа йїї зайа^з'ала таї п'ішла до ш'коли // по^х'одила до восин'ї / до зи^м'и / а^в'о до сн'їгу / не^н'ма шо ўз'утис'ї / ўже не^н' ішла // ўс'о // ўже на дру^г'ий р'їк п'ішла ў сорок перв'ім роц'ї / п'ішла / ўже кончила п'ят' клас'їу / переїшла ў шестїї / а Боже м'її // мама не^н' го^д'ашча / тре ўс'о робити / ўже ме^н'і тре було ўс'о робити / тиї йа не^н' ішла // ўже п'ішла ў ве^ч'їрн'у // але йа кончила п'ят' клас'їу таї бач / проро^б'ила п'ят'нацит' рок'іу за^г'о^т'ова^ч'ом і ше зара робл'у / помн'у ўс'о // а зара кон'чайут' по дес'їг' клас'їу / м'її Микола ўже забуў йак букви пи^с'ати // таї так жи^т'а проїшло // в'їдалас'а / то ўже Господи / д'їти // таї тоже ше не^н' було ме^д'у // ше шейіс'ат дру^г'ий / третїй р'їк ме^д'у не^н' було / тоже^н' ше було т'ашко / о // а по^т'ому ўже при Брежн'еві / ўже стаў / ше кукуру^з'аниї буў / то було ў шейіс'ат третїм роц'ї // Кол'о м'її мален'киї і Тол'ка робиў на зи^л'ізн'ї

до'роз'і / то давали п'і'к'і'ла цукру і п'ран'і'к'і'ю г'рубих трошки на м'і'с'ац' / і хл'і'б кукуру'дз'ані' браў в'ін / с К'ийева при'воз'ат' // ше можна й'і'сти / а ў Ду'най'і'ц'ах й'ак п'і'кли то не" мож було й'і'сти / й'ак с'і'чка / кукуру'дз'ані' // но праўда не"доўго / тако шо до но'вого року ўже так ро'били нараду і йо'го с'кинули // й'і'хали ми ў М'урманску / б'і'л'ет буў б'і'сплатні' раз ў р'і'к / то ми наби'рали й'а'й'ец' й'ашч'ики / ўже з'дали ў багаж / й'і'хали // то Брежн'еў нам даў жит'а / даі й'о'му Боже ца'рство не"бесне // хаі там пи'шут / бо ми за Брежн'ева і по'стройі'ли'с'а / і ше на к'нишку пок'л'али / д'і'т'ом // ўс'о позаби'рали / позакла'дали / н'і'де н'і'чо // л'у'деі так об'і'дили // а Брежн'еў / то й'о'му даі так добре на то'му с'в'і'т'і / бо в'ін ро'біў добре //

Інформант: Трохимова Мирослава Миколаївна, 1940 р. н., освіта – 5 кл.

489. – М'ойа с'і'стра З'і'на і й'а / во'на т'рици'т' ди'ў'я'того року і й'а со'ро'кового / ми д'і'воч'или раз'ом // ў мене було б'і'л'ше ў х'ат'і / бо й'а хл'і'б во'зила / шос' коло'тила / б'і'зне"с'меном була // і ў мене трошки було б'і'л'ше // ну ўже ви'йшла та'ка мо'да / чорн'і сп'і'дниц'і / ну ш'тапил'н'і / і так'і п'і'д р'і'з'інку // й'а со'б'і на'брала на ту сп'і'дниц'у / ў'шила / за'несла / Л'і'д'і'я ви'шила / і бл'узочку ви'шила // і рука'ви та'ко // о / й'а при'їду / а кажут / от й'ак ти гарно ў'б'рана // то ўже ўс'о / ўже на д'ругу ни'д'і'лу й'а да'йу сво'й'і' З'і'нц'і ў'б'рат'і'с'а // й'а'кес' на'беру со'б'і плат'і'ў / бо ў мене було б'і'л'ше / в'і'дала ўс'і / було ў мене дев'і'т' плат'і'ў // було ў спе'кул'ан'т'і'ў во'з'му таі ўже по'мален'ку грош'і в'і'дам // ма'ма м'ойа бу'ла ін'вал'і'д / то пенс'і'йі н'і'я'каойі не да'вали / т'и'пер зар'і'заў сви'н'у чи ко'рову / ку'п'і'ў пенс'і'йу // т'и'пер здо'ров'і л'у'ди пенс'і'йу полу'чайут // наі полу'чайут / во'но ме"н'і не" ў мо'д'і // но м'ойа ма'ма бу'ла ін'вал'і'д в'і'д со'рок с'е'мого року / аж при'ї'хаў з М'урман'с'ка дво'й'ур'і'дноі сест'ри чо'лов'і'к і на'пи'саў ў м'і'н'і'с'т'ерство // це ў шей'іс'ат д'руг'і'м ро'ц'і / то м'ойі ма'м'і да'ли туп'і'ро ш'іс'нац'і'т' ру'бл'і'ў пенс'і'йі / то шо бу'ла праўда? // ўс'о'уремн'а ко'м'іс'і'йу про'ходила / д'руга г'ру'па шчо'року // не" бу'ло праўди // мо'на шо хоч ку'п'і'ти за грош'і // т'ата і ма'ми с' то'го с'в'і'та не" ку'п'і'ш //

490. – Їа виробл'ала так'і ўс'ак'і фокуси / і такогo мост'іка ставала і перекидалас'а / оп'ше пе"рам'іди клала // а 'моја ц'отка / во'на ўже не"бошка / Н'ус'ка / ка'зала / 'Сашко / да'й і'йі до 'мене // а тош роки т'ашк'і ў 'сорок 'вос'мому роц'і // т'іі каже / во'на ха'й іде каже до 'мене // но 'мама ме"не не" в'ідала / 'може йа була би 'луче // а по'тому гур'том сп'івали і 'танц'і / ми кру'гом й'іздили / по 'селах // 'були 'мед'іки / ў нас була 'бол'н'іц'а / 'були молод'і 'мед'іки і д'іўчина була на квар'т'ір'і ко'ло 'мене" // во'на ўс'о ме"не кру'гом б'рала / ше дв'і д'іўчин'і зо мно'м // то йа ходила сп'івати / та 'гарно сп'івала йа / а 'тан'ц'і то ў клуб'і // к'іно / а по'тому рос'у'вайут стол'ц'і / до два'нац'ати го'дин 'ноч'і / но бу'ў с'в'ет / колгоспні бу'ў с'в'ет // с'в'ет йак по'гасне / то л'ам'пи // но так'і бу'ли 'танц'і / шо так // йа ўже так гу'л'ала / 'кажут д'іўкі // фострот гу'л'али // ви не" ў'м'ієте фострот гу'л'ати / не" ў'м'ієте вал'с // 'зара та'ке н'іби й'ідне д'руго'го н'іби ве"зе // каже на ве"с'іл'у там 'ж'інка / каже / 'Боже йа'кіі гарніі х'лопе"ц / то шо ним там кру'те / о'ї //

491. – Не" пла'тили ў колгосп'і г'рош'і / але йа'кес' та'ке в'ійшло шо додат'ково // каже до 'мене 'Жен'ко заў'ферма / бе"ри 'Слаўка поро'с'а / ота'ке шоб ти мог'ла й'ого на пл'ечох 'нести / шоб не" г'нати / бо побачат / шо поро'с'а 'дали // йа 'йел'і й'ого воло'кла / а ўже ў се"л'і ўз'ала в огу'зок і приг'нала // три'мала / жи'ну ўже на ба'зар / ўз'ала 'шейс'ат рубл'іў / то ку'пила со'в'бі д'рапу зе"леного на пал'іто і п'іт'іш'іўкі / і ў'шила со'в'бі пал'іто // а ўже 'бапка / ў 'мене ц'отка жи'є за 'Кийевом / приси'лає ме"н'і по'сылку / пан'чохи кап'ронов'і і 'туфл'і так'і зак'рит'і / ну так'і йак во'с'ін'і // то ўже йа ўб'ралас'а т'і пан'чохи / пал'іто / 'туфл'і і п'ішла ў клуб // о / д'іўкі 'кажут / 'Слаўко / ти так 'гарно ўб'рана / і 'танц'і до у'паду / та'й х'лопц'і // ми з'нали / шо тре в'ідатис'а 'чесно і в'іночок но'сити // тако'го н'іх'то не" ро'біў йак ти'пер / ў нас с'ім'я д'ружна була / ве"лика // ше'стиро д'іт'е'й // а м'іі р'ідн'іі т'ато та'й до д'руго'й тако' / а 'мама зам'і'чайе / шо шос' не" то / а'во т'ато 'ходе / 'ходе / ўже ў 'хат'і скан'дали / а д'іти за 'мамоў / бо 'мама йе 'мама / 'мама 'перше / пи'че хл'іб / бул'ки // 'мама д'іт'е'й го'дуйе / а в'ін іде на ро'боту і не"ма до оп'і'ўноч'і // шо ро'бити / а'во шос' т'ато при'ходе та'й при'носе кугу'та в'ід л'у'боўни'ц'і // ў'дома та'кіі скан'дал / с'варка / а д'іти пл'ачут // т'ато би'ре топо'ра би рубаў 'маму / бо 'мама кри'чит / шо

не" тре в'ід л'убоуниц'і того кугу'та // тато пусти'ю того кугу'та / маму на'би'ю // ота'ке бу'ло жит'а //

Інформант: Рушкевич Галина Миколаївна, 1941 р. н., освіта – 7 кл.

492. – У се"л'і жила мама / дочка Ган'а / і коли во'на п'ідросла / во'на бу'ла не"ро'зумна / слаба на голову // во'на хо'дила попри ста'ї / спі'вала / ма'хала ру'ками // але про'жила во'на ўс'ого два'цят' рок'і'ю // поми'рає Ган'а / во'на закри'ває й'ї'ї ў хат'і / їде ў кол'госп / шоб дали п'ідводи вивисти і т'руно зроби'ли / бо кол'ис' роби'ли т'руно ў кол'госп'і // п'ішла / при'шла / а ко'ти в'ідй'їли й'ї' но'ги // во'на й'ї'ї нара'дила і п'ішла зно'ї за чимос' ў се"ло // при'ходе / ўже ко'ти в'ідй'їли но'са / ву'ха / лице под'рапали / і во'на й'ї'ї накри'ла // ста'ла ва'рити со'б'і ви'черу // але ж'іночки ста'рен'к'і хот'іли про'в'ідати по'мерлу / при'ход'ат / д'вер'і за'суне"н'і // по'стукали / а во'на в'ічи'нила й'їм / і па'лила / та'к'і бу'ли па'тички / ну ми'р'лец бу'ї накри'ти'ї // при'ход'ат т'і ж'іночки до'дому та'ї ка'жут шо Ган'а накри'та / а во'на ка'же / шо ко'ти в'ідй'їли но'са / ву'ха //

493. – Ко'лис' й'ак хо'дили до ш'коли / то не"бу'ло так й'ак ти'пер / па'сти / ру'чки / не"бу'ло чир'нила // чир'нила ро'били з бзи'ни // бу'ла бзи'на / дос'тигне / на'душували і так пи'сали // і д'уже т'руд'на бу'ло пи'сан'а / но коли ўже ви'йшло чир'нило / й'їздили л'уди аж ў Ки'ї'ї / ў сто'лиц'у і при'возили та'к'і кру'глен'к'і поро'шечки / ро'били з не'го чо'р'нило / топ'іру ми ўже так т'ішили'с'а бо ўже й'е чим пи'сати / і то ўс'і не"мали / а 'хо'че"ш до су'с'іц'кої па'рти по'ма'чати / раз / закри'ла ру'ком / ўже не"ма // до д'руго'ї / ўже д'руга не"хо'че да'ти //

с. Маків Дунасвецького району

Маків (стара назва Ступинці) – село, розташоване за 16 км від районного центру і за 18 км від залізничної станції Кам'янець-Подільський. На схід від села проходить автострада Чернівці – Хмельницький. В околицях Макова виявлено залишки поселення трипільської культури (III тисячоліття до н. е.). Тут же

знайдено уламки скляних браслетів часів Київської Русі. Вперше Ступинці згадуються в історичних джерелах за 1482 рік [4, с. 247].

Інформант: Фамендиш Галина Степанівна, 1945 р. н., освіта – 7 кл.

494. – Таї такому тупаков'ї т'ашко жити ў се"л'ї / бо тра робити багато таї ўс'о б'їгом / таї ўс'о катом / ўсе не"ма часу / о // таї такаво робота / таї шо будеш робити / але" мусиш жити йак йе / так муси бути / а йакжиш майе бути // колис' була мален'ка / ше лишилас'а бис бат'ка / о // а те"пер так'ї роки прожила / т'ашко / н'їхто н'їчим не" пом'їг / а те"пер вот кажут шо ми дитина в'їни / а ми"н'ї нашо ўже / шо ми"н'ї майут дати за тойї дитина в'їни га? / шо вони ми"н'ї даїут? / вони балакаїут / вони пот'їшайуц'а га / таї нашо ме"н'ї тих балачок йїх / нахаї би вони помогли ме"н'ї хот шо небут' // хто приїшоў з в'їни / бат'ко бе"з руки / бе"з ноги / в'їн своїм д'їтам помагаў / йїм хати ст'ройали / помагали / йїм були йак'їс' л'готи // а ме"н'ї шо дали / н'їчого / сама трудилас'а до с'їх пор / а те"пер ўже п'їшла на пенс'їю / ўже не"ма здо'роўл'а / о / таї шо с' того / шо тойї пенс'її так трошки дадут / шо за н'у можна купити? / йак їди / пров'їрити / зроби вуз'ї / вондо зробила вуз'ї серц'а / сто рубл'їў / га / то йак будеш / не" годн'ї понайідатис'а тих грошеї ўс'ї // а на л'уди так'їво не" обрашчайут ўн'їман'їа зоўс'їм / шо вони / шо вони знайут / вони зоўс'їм не" обрашчайут ўн'їман'їа на так'ї л'уди // а йа так натрудилас'а / йа майу стажу робочого сорок в'їс'їм рок'їў / йа п'їшла на пенс'їю / йа получаїу так само т'риста рубл'їў / йак тайа шо н'їгде не" робила / на лавоц'ї сид'їла і йїї сонце не" напе"к'лос'а / а йа до с'їх пор на робот'ї / доп'їру п'їятнац'ятого липн'а йак к'їнчил'а роботу / дуп'їру йа п'їшла до"дому га // йа ўс'ої бе"спе"рерўного стажу майу сорок в'їс'їм рок'їў / шо ме"н'ї дали? // шо ў мене" йе? / о / во такоого жит'а //

Інформант: Калинюк Феодосія Семенівна, 1926 р. н., освіта – 3 кл.

495. – Колишн'ішне було жит'а трудне / при Стал'інові ми дуже податки платили / нам було дуже трудно / лишилис'а розкулачували / ў колгосп гоїнили / йїдн'і йшли ў колгосп друг'і не" йшли / тих поб'їдили // а два'нац'їт' 'рок'їу було ме"н'і йак п'їшла на роботу / робила ў завод'ї / виломала руку / л'їчила / ў п'ятнац'їт' 'рок'їу п'їшла ў колгосп до с'їх пор ў колгосп'ї робила // приходила додому / була корова треба було йти ў л'їс за бураном / треба за пати'ками йти / і треба було в'їд корови ше шос' 'ўто'ругувати / бо треба було на жом не" було де ў'з'ати / та'ка була ўс'їл'ака комерц'їйа //

Інформант: Юрчик Ольга Романівна, 1935 р. н., освіта – 3 кл.

496. – Йа була мала / тато прийшоў з' фронту / троха по'жїў і помер / лишилис'а ми з 'мамоў і з' б'ратом / і ми так жили / трудно нам було / мама ходила ў поле" до роботи / а йа пасла ху'добу / п'їг'нала ху'добу пасти / і ше так'ї були ўреме"на / ў'з'ала 'торбу і п'їшла назби'рала ко'ло'ск'їу / 'зак'їм йа назби'рала тих ко'ло'ск'їу / над'їйхаў го'ло'ва колгоспу / зл'їз с ко'н'а і висипаў т'ї ко'ло'ски / а ко'ло'ски так'ї були / шо заб'рали п'ятнац'їт'ки / і йа там зазби'рувала / прийшла до'дому розка'зала 'мам'ї шо йа ко'ло'ск'їу додому не" прин'есла / не" буде" шо 'терти на 'жорна / були так'ї кам'їн'ї 'жорна з 'ручкоў і ми 'терли / і 'мали 'сито / і до нас л'уди приходили / о / су'шили гни'лу кар'тошку / і пе"ре'ти'рали руками / і кидали на 'жорна / і 'терла / і так'ї були бл'їни / і ми так виживали / і йа п'їшла на роботу ўже в'їд тих бл'їн'їу / заробл'ала ск'їл'ко там чо'го платили і шо бл'їше ше / і тра було податки / і йа'кас' 'позика були / шо 'маму водили ўс'у н'їч / шо'би 'мама гр'ош'ї дала шо'б с'а роспи'сали на 'позику і та'ке 'наше" жит'а було / йа п'їшла ўже на роботу / п'їшла ў ш'колу / там с'а ў'формила на робот'ї / була ў'боршчиц'оў / но'сила д'їт'ом 'воду на ко'ромисл'ї і 'мила поли / і були шк'їл'н'ї дил'анки / і нас при'учали та'ких молодих до робо'т'їу / йа 'дуже" хо'т'їла 'жати / і ме"не 'учите"л' при'учиў 'жати / йа так 'добре" 'жала / шо аш со'уб'ї пушку ў'жала / ў'жала пушку ўже та кроў йшла / і ўже

з'ірвала з° голови чи зв'ітки хустину / чи йа'кий платок і заўйа'зала со'б'і' руку // і
ск'іл'ко йа та'кої ўс'іл'акої' памн'атки мала / а йак ше була / була ше мал'ішча
/ пасла л'уд'ом худобу / пасла л'уд'ом худобу / таї гнали / таї до чо'ло'в'іка
п'ішли пригнули 'вишн'у своєю' компан'ією' / дуже" чо'ло'в'ік нас набиў
палкойу і так набиў / шо так'і були син'аки за тих 'дес'іт' више"н'ок / а йа
ўт'ікла / йа ўт'ікла / але" ск'іл'ко будеш т'ікати йак ме"н'і приходилос'а попри
него гнати корову пасти / то ск'іл'ко ти ўт'ічеш / але" йідного 'разу йак в'ін
'вишоў на го'ру і стаў коло 'мене" / то йа ўже була п'іўмерша / йа думала шо в'ін
ўже 'того 'нам'іру не" маў 'бити / но ме"н'і ўже та'ке здавалос'а шо в'ін ўже ўб'е
ме"не за т'і 'вишн'і // та йа 'грош'і 'грохи заробл'ала / 'мама заробл'ала і так 'жили
/ і 'мами ўже не"ма про'жила з° сим с'воїм добром д'іве"носто два 'роки / а йа ўже
на 'пен'с'іі а здо'роўл'а не"ма //

Інформант: Калинюк Ганна Миколаївна, 1921 р. н., неосвічена.

497. – Була воїна / ме"не забрали ў Н'і'мечину / забрали ў Н'і'мечину // там
на роботу забрали / робила на 'фабриц'і / дуже" 'т'ашко було / дуже" 'йісти не"
давали / дуже" голо'доўка була / по'тому ўже нас ўже про'були там шос' три 'роки
ўже воїна мала кон'чатис'і / о / хтос' за'биў оф'і'цера н'і'мецкого / але" ту
'фабрику роз'били 'чисто аме"ре"кан'ц'і роз'били ту 'фабрику / то ми ўже були
т'рошка ў л'удеї / о / а по'тому ў йа'к'іс' сто'доли нас за'ган'али с'пати / а ў л'удеї
робили / а ў сто'дол'і т'ії с'пали / нас т'риста душ там робило / а по'тому /
по'тому ўже йак хтос' за'биў оф'і'цера н'і'мецкого / а ми не" зна'єм хто там за'биў
його / а во'ни нас з'ібрали / ка'жут шо се з 'нашої' 'фабрики 'тойі де ми робили /
с'их ўс'іх л'удеї з'ібрали / т'риста душ / і да'ваї по'бити / по'бити / пал'ім'іот
ўпе"ред / пал'ім'іот 'заду і жи'нут нас / жи'нут нас / жи'нут нас / і ка'жут шо
по'б'іут / то'то з'робим шо 'тому оф'і'церови з'робили / о / а се ми не" зна'єм хто се
йо'му з'робіў / ми не" зна'єм так во'ни нас / не" зна'єм хто йо'му та'ке з'робіў
'тому оф'і'церови / гнали мучили / то по'тому йак йа'к'іс' там буў та'кіш шо
пе"ре"даў в 'А'мерику / 'А'мерику пе"ре"даў шо нас же"нут на ростр'ел за'дурно /

то аме^{ри}кан^ц'і кинули бо^машки / так'і шо бо^машки кинули н'і^мц'ам тим старшим / шо но поб'їут сих л'уде^й / поб'їете^н / то ўс'а Н'і^мечина зго^рит / то вони ўже нас не^н били / но загнали ў тунел' йа^к'іс' п'ідвал / ў п'ідвал загнали на ц'ілу н'іч ў п'ідвал скидали / йїден за йїдну руку / д^ру^гий за д^ру^гу ў п'ідвал / ў п'ідвал / ў п'ідвал / скидали і ў т'ім п'ідвал'і ми ночували д^уже^н і д^уже^н го^ре^н було / д^уже^н т'ашко було / д^уже^н д^уже^н не^н мош дихати було чим / але^н йа^к'іс' добрий ше буў н'і^мец' коло две^нре^й шо ўчин'аў потрошка / попросили його / ўчин'аў потрошка д^вер'і / чут' с'а не^н подушили // рано йа^к ўчинили д^вер'і / то аш н'іби дим ішоў / то йа зразу ўб'ім'л'іла / виїшла / виїшла ўб'ім'л'іла / бо йа на драбинц'і сто^йяла // там ме^н'н'і д'ат'ко / с'таваї на драбинку / бо те^нбе задушат / то йа сто^йяла на драбинц'і / а перва вил'ізла і ўб'ім'л'іла / ўпала і не^н знайу шо / шо даў хтос' ше ме^н'н'і води ў писок л'аў / б'іл'ше^н н'ічо не^н памйа^тайу / ўс'о //

Інформант: Лопушанська Олександра Олексіївна, 1925 р. н., освіта – 3 кл.

498. – Таї була воїна / виступали ўже н'і^мц'і / ўже наш'і були ў л'іс'і / тамо близен'ко / ўже наш'і були ў л'іс'і / о // а ў мене^н ў хат'і / йа була з бапкоў / і були но^чували н'і^мц'і / ма^д'ари чи н'і^мц'і / йа там / йа не^н знайу хто там буў // ми спали / ўночи по^устукаў хтос' ў в'ікно / хтос' по^устукаў ўночи ў в'ікно і н'і^мц'і шос' гиргнуў / і вони ўс'і позривалис'а / і поўт'ікали / йа тогди д^умайу / розвидн'ілос'а / бе^нру збирайу т'їйі лахи ўс'і / шо там було постеле^нно / д^умайу добре^н / шо вони ме^н'н'і його лишили таї буду мати постеле^нлити пос'т'іл' чи накритис'а / бо ўже бо н'ічого не^н було / було д^уже^н б'ідн'іс'т' // занесла ў р'ічку / намочила / ўз'ала пра^ник / буду пра^ти // ле^нт'ат л'ітаки / ле^нт'ат л'ітаки / йа д^умайу йа виїду подивитис'а / чи то з'ірки чи хре^н'сти // йа йно виїшла / но ше не^н ўсп'іла дого^ри глипнути / а бомба ўпала і ме^н'не кинуло / і ме^н'не кинуло / і це не^н знайу йа була йакас' чи жи^ва / чи не^н жи^ва / йа н'ічого не^н помн'у / о // а тако осколки билис'а і йа по^лежала / а л'ітаки по^лет'іли і по^лет'іли // і йа по^лежала ўстала / і ўже не^н мала памн'ати / і так до б'ігла до хати / о // а по^тому аш на д^ру^гий ден' со^уб'і нагадала / приїшла / там д^уже^н ве^н'лика була йама / там

де бомба і то то ўс'о шо йа там прала п'шло дес' не знайу / но йама велика була / б'іл'ше н'ічо // йісти не було шо / була б'іда / була голодоўка / ў колгосп'і робили / ну задурно пушт'і шо / о // но сили на плечох м'ш'ки с тих'во / с ко'пци' і так на ма'шин'і молотили / і так опш'ім дуже" була б'іда // таї п'іс'л'а воїни ходила на роботу ў завод' / ше ўпе"рет ходила / ше ўпе"рет робила ў колгосп'і т'рохи / по"тому в'ідалас'а / по"тому ўже ходила на зм'іну / ну таї так / таї ўже дитина була / таї ўже / таї таке жит'а було / о // аш доки ўже аш по"тому / по"тому ўже по"том т'рошки / чим рас / чим рас було легше" і тогди забралис'а с'уди ўже хату клали ўже там / ну таке ўс'о ўремн'а була б'іда //

Інформант: Федорова Надія Григорівна, 1933 р. н., освіта – 3 кл.

499. – Йа л'убл'у приго"тувати боршч / кидайу ку'сок мн'аса / в'ін но до кип'ін'а доходит / шумоўл'уйу / а то"д'і кидайу фа'сол'у / бурак / к'ришу бурак / то"д'і воно т'рошка пок'іп'іло / то"д'і кидайу картофл'і і капусту / а за'жарку за'жаруйу / кидайу с'мал'ц'у / то"д'і цибул'у / во'на за'жариц'і / а то"д'і ше та'мат / сме"тани і воно / і та'кії боршч дуже" харошії // а друга ст'рава ва'риц'і / ва'реники / бе"ру к'ислого с'ира / картофл'і зва'ру / пе"ре"мну с' к'ислим с'иром і к'істо зам'ішуйу / йе" йак йаїце ви'бйу ў к'істо // йе так шо так зам'ішу / і ва'реники на другу ст'раву / а ше друга ст'рава / каша гре"чана зва'ру / а то"д'і каже" ше до каш'і по"дл'іўки з'робл'у з мн'аса / і так друга ст'рава //

500. – Їду до ху'доби / сампе"ред в'ідгор'тайу в'ід нейі / чишчу / а то"д'і кидайу йіі йісти / а ўже до"йіти / то їду бе"ру в'оду / мийу в'імн'а / вити'райу / в'идойіла і ўже же"ну пасти таї так // л'ітом тра'ва / бура'чин'а таї пи'ти да'йец'і таї так / а ўзім'і / жом / с'ічку р'іжиц'і з' с'іном / с' кукурузин'ам таї так / таї так во'на / коли бура'ка да'йец'а / таї так во'на пе"ре"бу'вайец'і //

Інформант: Ізовіт Анна Миколаївна, 1929 р. н., освіта – 3 кл.

501. – Було ў мене" ве"с'іл'а і дуже" була б'ідно'та / но ми по'мален'ко ст'агнулис'а на то ве"с'іл'а / не" було в'ітки і таке"во було ве"с'іл'а не" та'ке йак з'ара / з'ара дуже" гарне" ве"с'іл'а / а ў нас та'ке було гар'мошка г'рала / бара'бан /

але" було ве"селе" / не" таке йак зара / нам було ве"се"л'шче" набагато / ну таке
було то"д'і жит'а / б'ідно"та була / не" було в'ітки робити то ўс'о / но по"мало
робили і та"ко жили до "сеї" по"ри / таке "наше жит'а ўже не" мош / стар'іс'т'
приш'ла і шо робити? / не" знайу йак буде дал'і // було ме"н'і с'ім'нац'іт' рок'іу
і було то ве"с'іл'а / не" було в'ітки робити / но по"мало ст'аг'нулис'а ми і
зробили то ве"с'іл'а / "пере"д ве"с'іл'ом плели в'інок // попро"сила д'іу'чат /
д'іу'чата посхо"дилис'а / дуже" багато д'іу'чат поўніи с'т'іл д'іу'чат / плели ме"н'і
в'інок д'іу'чата і молодому плели / о // молодому мален'кий в'іночок в'іночок
пле"тец'а / а ме"н'і ве"ликий плели / матка плела ми"н'і / а друшка плела
молодому / о // плели в'інок і приш'оў староста скупоў"увати в'інок / ў нас
такій буў закон / і дуже" требуйе багато гроше"ї за в'інок / шо"би ску"пити сеї
в'інок / ну і каже" шо даваїте" купу гроше"ї за в'інок // дуже" гарно було /
ве"село і дуже" доўго во"ни го"дилис'а за тої в'інок // матка не" даїе в'ін'ка / а
в'ін ўс'о ки"даїе грош'і / ки"даїе по ко"п'їки // ко"лис' були не" так йак зара /
даїе ки"даїе ко"п'їку / по"тому дв'і ко"п'їки / по"тому б'іл'ше" / до п'ят'і / до
двац'іт' ко"п'їйок кинуў і каже" шо ўс'о / і то"ди ла"пайе в'інок тої / і даваї с тим
в'інком гу"л'ати дуже" / гу"л'айе поў ўс'ї хат'і / і то"ди ўже гос'т'і при"ход'ат / ўже
нос'ат с'т'іл / накри"вайут с'т'іл д'іу'чата / о // таке"во було б'ідно / але" дуже"
ве"село не" так йак зара / зара та"койі ве"селос'ти не"ма йак ко"лис' була //
накри"вали на с'т'іл / ка"пуста ту"ше"на ка"пуста / сир ко"лочеч'ний / ко"лис' таке
давали / зара та"кого не" даїут / а ко"лис' ми таке давали / бо б'ідно було / не"
було в'ітки то"то ўс'о робити / о // але" слава Богу за ўс'о / по"тому п'іс'л'а "цего
д'іу'чат дуже" багато було / гар"мошка грала / гу"л'али / ве"се"лилис'а дуже" //
п'іс'л'а то"го ўс'ого на другий ден' ми / с"ходиц'а до мене" ўс'а родина мо"я /
посхо"дилис'а і ми зби"райе"мс'а до сл'убу / сл'уб б'рали ў наш'ї церкв'і ў
п'яде"с'ат' шест'ім роц'і / о // церква була на"ша в'іткрита і ми б'рали сл'уб // о /
п'іс'л'а сл'убу ми приш'ли до"дому і ўс'і гос'т'і с'їли за с'т'іл / за сто"лом
подавали там холо"дец / ка"пуста / голу"пц'і / о // і слиўки з мн'асом / та"к'і були ў
нас ве"с'іл'а б'ідн'і / не" так йак зара / а зара слава Богу дуже" / дуже" багат'і

ве"с'іл'а / п'іс'л'а того гул'али / ве"се"лилис'а до 'вече"ра / ў'вечір ўже п'іс'л'а
 ўс'ого їдем за с'т'іл зноў // мален'кіі ста'канчик / мален'кіі / мален'кіі
 ста'канчик на стопоц'і та'кіі / к'іл'ішчик та'кіі / і цим ста'канчиком почи'нае
 п'ити мо'лода з мо'лодим / і по'тому ўс'ім по по'ратку // по по'ратку ўс'і кол'і'юў
 так сим ста'канчиком ўс'ої с'т'іл пе"ре"п'іе ўс'ої с'т'іл ў сеї б'ік / а по'тому в'ід
 мо'лодога почи'найт ў тої б'ік // ўже по'кушали 'тойі го'р'іўкі / ста'канчик'іў не"
 було / но оден ста'канчик // мисочок 'тоже" та'ких не" було / ўс'о ў че"ре"п'іаних
 мишчи'натах да'вали / мишчи'ната гл'ібок'і та'кі глин'ан'і з' ку'тутиком
 намал'ован'і / таке"во ўс'о ста'ре було ў ста'рос'т'і та'кі / і таке було ве"с'іл'а //
 п'іс'л'а 'сего ўб'іду ўже 'вече"р / будут пе"ре"п'ивати / і не"ма / не"ма шо
 пе"ре"п'ивати // ма'тка купила ме"н'і вод'і'яло / то се 'дуже" ве"лика поче"с'т'
 була / бо то'д'і не" було / н'і'чого не" було // тато при'шоў на в'іс'іл'а / бо ма'ми
 не" було і пе"ре"п'иў руш'ник / руш'ник з йамоч'ками та'кіі / о // і таке було шо не"
 було / а го'с'т'і та'к / хто ко'п'і'ки кинен" / а на'в'іт' р'убл'а н'і'хто не" ки'даў то'д'і /
 бо то'д'і 'дуже" т'аш'кіі йа'кес" ў'ре'м'на було таке / шо г'роше"ні не" було / о // і то
 ве"с'іл'а тра' було робити / і не" було в'ітки / але" робили по'мален'ко //
 кончи'лос'а ве"с'іл'а / то'д'і по'чали ме"не розби'рати / ски'дати вел'ан / вел'ан
 скинули і д'ружба ста'ршіі бе"ре ўби'рае друш'ки по 'воче"ре"д'і / ста'ршу
 д'рушку / по'тому мо'лочу д'рушку / і гул'айе / гул'айе / гул'айе / 'дуже" гарно //
 гар'мошка г'рае / бара'бан тоў'че і пра'мо тої д'ружба тими д'іў'ками ки'дае по
 ўс'іі хат'і / гул'айе з д'іў'чатами / пе"ре"гул'айе вел'ан / і то'д'і ўже йі'дну /
 д'ругу / ўс'і друш'ки пе"ре"гул'уйе // і то'ди ме"не заў'язу'ют ў ху'стину / і йа
 розда'ю / ко'лис' та'кіі за'кон буў / курка пе"чана з ме'дом / ц'ілушка і курка / і се
 ўс'ім го'с'т'ам т'реба роздати сеї по'дарок та'кіі ўс'ім го'с'т'ам // с'т'іки би не"
 було / то ко'жде" ма'е полу'чити 'с'уйу курку пе"чену // 'дуже" було ве"село і
 гарно та'ко / но було не" так йа'к за'раз' / але" по'тому ўже да'ваї пе"ре"п'ивати нам
 і пе"ре"п'ивали / да'вали по'дарки / но т'і по'дарки бу'ли 'дуже" б'ід'н'і / б'ід'н'і
 бу'ли / але" бу'ли за'тоїе ве"сел'і // хто шо маў / то та'ке то йа'кус' ху'стинку
 мален'ку / а то ку'сочок по'лот'на / а то руш'ничок і таке"во та'ке було / бо 'дуже"

було т'рудно / т'ашкії пе"р'юд буў / пот'ім ўс'і рос'ходилис'я до"дому / поросхо"дилис'і / а йа запрошуйу на заўтра на поне"д'ілок / шоби з'ійшлас'я ўс'я ро"дина на ск'лячину / бо тра ше покр'ивати с'т'іл / ўс'і гос'т'і с'ход'яц'я аб'ратно до нас / о // і ми заса'жайе"м за с'т'іл / і да"мо зноў то 'саме" / йі'ден ста'канчик / і ўс'і гос'т'і 'майут' сид'іти за сто'лом / 'зак'ім д'іде 'оч'ір'ід до 'кожного / по ста'канчику 'випіе 'тойі само'гонки // ко'лис' так не" було йак 'зарас' / і ўже ве"се"л'яц'я с'п'івайут ве"с'іл'нойі / гу'л'айут / ве"се"л'яц'я / 'дуже" було ве"село / так було ве"село шо 'Боже" / 'але" 'зара то 'тоже" ве"село / но 'зара наба'гато 'луче" йак ко'лис' було / 'але" нам то"д'і 'тоже" бу'ла 'дуже" 'рад'іс'т' / о // бо тог'ди та'кії буў пе"р'юд / тако було б'ідно і с'своім чо'ло"в'іком йа про'жила п'ід'іс'ат 'рок'іў і ўже 'зара с'тар'іс'т' / ўже не" 'можу / 'але" ше по'ма'лен'ко 'лажу // но 'зара 'добре" 'жити / таї ўже не"ма ко'ли / о // ўс'о 'зара йе / і хл'іб с'лава 'Богу / а то"д'і не" було руб'л'я де ў'з'ати і н'іх'то не" дас'т' / 'але" та'ки'во / три'мали ту 'курочку / то йакес' 'йайе'чко про'дали / таї та'ке жи'т'я було 'наше" ко'лис' / а 'зара с'лава 'Богу 'дуже" 'добре" //

Інформант: Гребенюк Галина Іванівна, 1930 р. н., освіта – 4 кл.

502. – Хо'дили бу'ра'ки с'апати / і то та'ке / і 'зараз ком'байн мо'лотит пше"ниц'у чи то / це"во зе"р'но 'возит так / а 'перше ко'сили / ўй'азали / ру'ками ўй'азали ў ко'пиц'і і ўй'азали / бо 'йіде" п'ід'вода і на п'ід'воду скла'дали / гру'зили / з'возили // 'везли на т'ік / по"тому мо'ло'тили // мо'ло'тити то мо'ло'тиў ком'байн так / і 'тамички на 'кон'ях 'йіздили / по'да'вали сно'пи на 'т'ійі 'кон'і // таї та'ке"во / та'ке ро'билос'я // а йак хо'дили на бу'ра'ки // таї хо'дили на бу'ра'ки / с'апали // по'тому ў та'кії то ўже 'копане" ком'байн / ви'вору'є тра'ктор / ми хо'дили зби'райе"м на 'купу / на п'ід'воду / на ма'шину // таї та'ке"во // 'зараз тра'ктори 'воз'ат / ком'байни // а 'перше" 'л'уди на п'ід'воду і ру'ками і грал'ми по'да'вали йіз'довому / сно'пи 'т'ійі // таї та'ке було //

503. – Ко'лис' ху'доба і зем'л'я / то було наїб'іл'ше ба'гацтво // йак йа с'я в'іда'вала / 'мама 'дала ми ў при'дане" ко'рову с' тил'атком // ко'рову т'раба було

доїйти / а йа не" ўм"іла / с"аду п"ід нейу / во́на б́іе фо́с'то́м / ко́пайе / мо́лока не"
да́йе // а́ле йако́с' по́мал'е́н'ко / т́рохи ме́н"ні́ све"кру́ха по́магала / йа наўчи́лас'
до"їйти і так по́л'у́била ту ро́боту / то п"ішла на ф́ерму до"їйти ху́добу // до"їйла
ху́добу ра́но / ўпо́лудні і ве́чe"р"і // а те йа л"у́била ма́лен'к"і те"л"атка і хо́дила
ко́ло них / йак ко́ло д"іте́й / ѓладила / напу́вала і так проро́била на ф́ерм"і ко́ло
ху́доби до пен"с"ійі / а те"пер йе ўдо́ма ко́рова / бичо́к / а́ле йа ў́же не" го́дна йі́х
до"їйти / бо ру́ки бо́л'ат // х"і́ба то п"іг"казу́й мо́лодим / йак хо́дита ко́ло ху́доби /
с"вин"іў // во́ни ше хо́чут ку́пити ко́н"і / то на́ше ха́з'а́йство зноў зб́іл'ши́ц'а / а́ле
бу́де чим зво́рати го́род / при́вести ху́доб"і йі́дло / та́й так го́спода́руйем //

504. – Так са́мо йак ко́лис' мо́я ма́ма // ўс"і́л'ака му́ка // ў п́йецу па́лили /
нага́рувало ў п́йецу / та́й та́ке / пе"кли́ на ву́гл'ове" / во́гон' виго́р'тали // хл"і́б" буў ў
фо́рмах / ў́же по́п"іг"ходиў та́ко // му́ка бу́ла та́й з йа́йц'ами / та́ке к"і́сто ква́сне //
ма́сти́ли йа́йцем то́же" / та́й ў́же то́й п"ід"і́шоў га́рно / та́й ў́же ў п́йецу то́же наго́р"іло //
во́гон' т́рохи виго́р'та́й ў т"і́ / там та́ка ло́пата бу́ла // во́на бу́ла ў нас // кла́дуть фо́рму
на ло́пату і тоў ло́патоў ў п́йец суну́т / по́суну́ли і с"т"і́л'ко та́мички маў"бу́ти //
за́крыва́лі ќришкоў // і ўс"о // хл"і́б" с ква́сним сиром // це́ пиро́ги та́к"і з"с"и́ром // то ше
Га́лка нага́ду́йе за́ра // то́же" при́ходила с"у́да // ма́ма тут напе"че́ тих пиро́г"іі і ў́же
да́йе пиро́ги // пе"кла́ с карто́фл'ами і сиром // к"і́сто бу́ло та́ке йак на хл"і́б // пра́мо с
хл"і́бом та́й ўс"о // до́да́вали дро́ж"і / м"і́шалос'а / с хл"і́ба ли́шалос' та́ке к"і́сто // по"то́му
ў́же се́се пе"кли́ к"і́сто / ў́же на дру́гі́й раз зноў росчи́н"а́йт // та́к"і не́цкі бу́ли / та́ке
ко́рито / там м"і́сила / за́м"ішували //

505. – *Як готуваліся до весілля?*

– Та́й шо йа́ буду ка́зати / го́тува́ліс'а та́й та́ке / сви́н'у р"і́жуг" / р"і́зали //
ўс"о ро́бл'ат / ўс"о та́ке то́же і ка́тл'ети / і ко́ўўбаси / і п́ран"і́кі і ўс"о / ўс"о
та́ке"во // при́шоў мо́лодйі́ до мо́лодойі́ / та́ке"во / в"і́нок п́лели мо́лод"і́ бар"в"і́нок /
сп"і́вали ду́же" д"і́ўки / по"то́му шо // че"ка́й / йа ў́же са́ма за́була / ў́же" при́шоў
мо́лодйі́ до мо́лодойі́ / та́й ў́же по́здороўка́ліс'а / та́й та́ке / та́й ў́же так // та́й по"то́му
ў́же мо́лодйі́ з мо́лодоў / му́зыка ѓра́йе / та́й ў́же ўс"і́ го́с"т"і́ ви́ход"ат" / бо бу́ли за
сто́лом / ви́ход"ат" / та́й та́н"ц"у́йуг / та́й та́ке"во ў́же // а то́ди ў́же вел"ан здо́малі /

ўже моладз закідала на друшкі вел'ан / ўже гуляла з німі // таі так^ево таі ўже ўс'о / расходіліс'а гост'і нашош // ну / а моладзі де^н маў^бути залішіўс'а / чі в'ін заброў з^е собойу моладу / таі ўс'о добре //

Інформант: Тарасевіч Галіна Міколаіўна, 1919 р. н.

506. – Зара ўд'агайуц'а не^н так йак коліс' / коліс' ўд'агаліс' так / сп'іднічка або плат'ачко / до кол'ін або нішч^е / б'ілен'ке таке^е было плат'ачко // йакшо ўд'агалі сп'ідніц'у с^кофтойу / то п'ітпе^нр'ізуваліс' таім^н пойасом шырокім і доўгім дуж^е т'існо по тал'ійі / а старш'і ж'інкі ўд'агалі шос' те^нмн'іше / доўше^н // с'тарш'і ж'інкі заўйязуваліс' ў хусткі // хусток было багата / так'і ўс'і р'ізні / кол'оров'і // а тоўд'і ў^н косу запл'італи строшкі р'ізного кол'ору / моглі ўпл'ітати ше кв'іткі // а йа ўпл'італа волашки / йа йіх так л'убіла // йакос' з подрушкамі йак ішли на ве^нчорніц'і туди до кам'іного с'толу / але його^н зараз не^нма / то хлопц'і че^нкайут' нас з гармошкойу / дид'лац'а на нас ў кв'ітках // зараз такога не^нма // мі п'ід ве^нч^ер тудз ходілі / а йак сме^нр'калос'а / то зразу расходіліс'а по домам // зараз такога не^нма //

Інформант: Зелінська Ганна Степаніўна, 1936 р. н., освіта – 4 кл.

507. – Зара не^н так'і т'ашк'і ўре^нме^нна / йак коліс' // помн'у ўстану ўдос'іта / дес' пйаг' ш'іс'т' часоў ран'а / і іду до худобі // а мамкі трімалі багата худобі / шоб было за шо жыці і шо йісті // а поки ўс'о об'іідеш / то ўже боліт ўс'о т'іло // але^н мамц'і не^н кажу н'ічо / бо знайу / шо і йім т'ашко // бо тоже уставали ўдос'іта і ішли на буракі / а там т'ашко / ц'іліі ден' на жар'і // деколі йа йіх п'ідм'ін'ала / а воіні тим часом ўдома хаз'аінувалі // вечором молад'ош ходіла на ве^нчорніц'і // мамка ме^нне спочатку не^н пускалі / але^н йа выпрошувалас'а і ходіла // вот так і прайшла моіа молад'іс'т' // ўс'о своіе жи^ет'а проробіла ў колгосп'і // было т'ашко / але^н йакос' ўбулас' і те^нпер кажу і своіім д'іт'ам / і ўнукам / роб'іт' / бо т'ікі так ві зможете жыці нормал'нім жит'ам //

Інформант: Зелінська Марія Семенівна, 1925 р. н., неосвічена.

508. – Шо се 'зара жит'а ў нас? // от ко'лис' жит'а було / ше йак йа 'д'іўкоў була // хоц' були гол'і і 'бос'і / за'то 'весе'ло було // хо'дили на пл'ац на 'тан'ц'і // ў 'мене' ійд'на 'димка ўсо'го була і ійд'на ку'шул'ка на с'вато і на 'будний ден' // 'але' Т'і'мошко йак за'райе на клар'нет'і / то хоц' стар'ій / хоц' моло'дїй / ўс'і тан'ц'уйут // чо'бот'іў н'і'х'то не' маў / то ми бос'ака // а йак 'дуже' 'веч'ір / то 'вимасті'ш но'ги ў бо'лото по 'доки чо'боти / то наї 'дума'ют шо йа ў чо'бот'ох // 'дуже' 'гарно кракоў'йак танц'ували 'парами / а 'зара с'танут 'парами / таї хи'тайц'а // от ко'лис' ше 'л'устро було / то 'л'устро 'праўд'іўшне // бувало йак 'гл'ане'ш / не' мош нади'ел'в'ити'с'а / а 'зара 'диви'с'а ў н'ого / а там / йа'кас' ма'гера загл'адаїе

Інформант: Гуліцька Антоніна Петрівна, 1931 р. н., неосвічена.

509. – 'Мойі 'татко 'були великим ха'з'айіном на се'л'і // маў с'воїх 'пару ко'неї / ко'рову / 'купу сви'неї і ўс'іл'акого др'ібно'го п'тацтва // 'але' 'воза ў нас не' 'було // то 'вони б'рали ў сус'іда / ко'ли т'реба було ій'хати на ба'зар // і вот раз і зроби'ўс'а та'кії с'лучаї // 'татко ўз'али 'воза ў сус'іда / за'гнали'е його до 'себе' на подв'іра / ше з'вечора за'паку'вали'е його ўс'ім / шоб на 'ранок ўже ўс'о було го'тове' // с тим 'татко л'а'гли с'пати // 'ранком во'ни ўста'йут' / 'диул'ац'а / а 'воза не'ма // 'татко наро'били г'валту / шу'кайут 'воза / а його не'ма н'іде // а 'хата ў нас була ма'лен'ка / з'с'олом'яни'ем 'верхом // ми 'диви'мос' / а в'із сто'їит на 'хат'і // 'татко ўже хот'іли іти жал'ітис' ў ве'рхи / шо се та'ке // а се о'казуйе'ц'а / сус'іц'к'і х'лопц'і з'ібрали'е с'вою кум'пан'ію і ўно'ч'і / ко'ли ўс'і с'пали / 'витаскали 'воза на 'хату // ше 'доўго се'ло гуд'іло про сеї с'лучаї / 'але' 'п'іс'л'а 'сего 'татко з'разу купили 'воза і б'і'лше' н'і'коли'е н'і'чо не' по'жи'ел'чали'е ў сус'ід'іў

Інформант: Мельник Степан Миколайович, 1935 р. н., освіта – 3 кл.

510. – По'бачи'ў с'вою те'пер'іш'ну 'ж'інку йа 'перший рас на ве'чор'ниц'ах // 'диўл'ус' / та'ка 'фаїна 'д'іўка / 'але' 'т'ашко б'ідна / ў стар'їй і'упц'і / со'роц'і і ку'шул'ц'і // 'але' і йа не' буў ба'гатїй / ў 'таткових к'ірза'ках і не' 'дуже' ўже та'ких

нових штан'ах і со'роц'і // але" йа добре" знаў / на ве"чорниц'і ход'ат ў с'в'ойї
луч'її одеж'і // но н'і ў мене" / н'і ў нейї видно луч'ойі не" було // але" ў се"л'і
говори́ли / шо д'уже" роб'от'ашча // з д'ецтва с'ро'та / то'го не"ма йї ко'му
помох'ти // але" д'умаю / то шо йак б'ідна / глаўне ду'ша // і ў'с'отакі р'їшиў
п'ід'їти побалакати з нейу / о // то ўже ока'залас' д'їўка // та'койі ў с'в'їт'і ше не"
ўстр'їчаў // чере"з ш'їс'т' м'їс'ац'їў ми поже"нилис' / і не"даўно золо'те в'їс'їл'а
в'їдгу'л'али" // с'к'їл'к'е жи'ву / а н'ї разу не" жал'їў / шо ўз'аў йїї со"б'ї за
ж'їнку / хоч жили ў б'їдност'ї / т'ашко ро'били / зато л'убили і бу'ли шчас'лив'ї //

с. Мала Кужелівка Дунаєвського району

Село розташоване на річці Ушиця за 17 км від районного центру і за 40 км від залізничної станції Дунаївці на лінії Кам'янець-Подільський – Гречани. Тут вирощують зернові й технічні культури, головним чином пшеницю, цукрові буряки, тютюн. На території села знайдено знаряддя праці доби неоліту й міді [4, с. 259].

Інформант: Слободян Ганна Лаврентіївна, 1932 р. н., освіта – 4 кл.

511. – То'ди / ди'тино / йак йа ви'ходила зам'уш ше бу'ла б'їдн'їс'ц' / ше
ў три'ков'їм кос'ц'ум'ї і ў пи'рка'л'ов'їм п'лат'ї / шо зар'а би нав'їт' с'пати не"
х'т'їла / бо ше по'гане / і та'кїї / та'кїї буў об'рад // да / ко'лис' ў нас воп'ше буў
д'уже гарнїї / зар'а ўже ц'его не"ма // ко'лис' та'ко бу'ло шо ў суб'оту п'рос'їт
моло'да на в'їн'кї / так ў нас во'но назив'алос'я / ўс'о се"ло // наї ди'тина де
ро'дилас'я / ўже во'ни йїї п'рос'ат на в'їн'кї / та'ке / та'кїї буў об'рад / і ход'ат
// ко'лис' бу'ло ба'гато д'їт'ї / зар'а не"ма / зар'а шо / по'рожн'є се"ло //
при'ход'ат на в'їн'кї ў суб'оту / музи'ка г'раїє ў суб'оту / бо це так ро'били /
шо'би г'рала музи'ка ў суб'оту / і г'ос'ц'ї с'ход'ац'я // п'рос'ат на суб'оту / і ў
не"д'їл'у / і ў поне"д'їлок // це ў нас це ў не"д'їл'у ве"с'їл'а ў нас почи'нали
/ а ў суб'оту в'їн'кї і п'рос'ат ў суб'оту і на ве"с'їл'а // хто х'оче / тої при'ходить
ў'вече"р / бо н'їби май'ут бу'ти в'їн'кї // то ўже попри'ход'ат на в'їн'кї / то

с'тарш'і д'іў'ки / воп'ше їдут ўс'і // п'росит молада до хати ўс'іх д'і'вок / столи і бар'в'інок і / зара йа на'в'іт' не" з'найу / йак во'но назі'вайе"ц'а / па'рабоз'ц'і / зара йа не" з'найу / йак во'но назі'вайе"ц'а // рос'те во'но / бар'в'інок на го'род'і / ў са'тку / а па'рабоз'ц'і ў 'хат'і рос'те / ва'зон / і пле"тут в'і'нки // це пле"тут в'і'нки з бар'в'інку / це во'на ма'йе бу'ти молада ў'вече"р / се в'і'нок та'кіі ў'м'істе і до не'го та'к'і при'пл'і'тайут 'к'ін'ц'і з бар'в'інку / та'к'іо / та'к'іо за'доўг'і два // це во'на ма'йе бу'ти ў су'боту ў'вече"р'і / а на не"д'і'лу ўже пле"тут в'і'нок то'го / с па'рабоз'ц'у // а т'і ма'л'і д'і'ти / шо ли'шайу'а / ма'л'і д'іў'чатка / бо ж ба'гато бу'ло / бо зара / зара'з // а ко'лис' ба'гато бу'ло д'і'теї / то ма'л'і д'і'ти ўс'і ў 'хат'і / ўс'і ў 'хат'і / не" ў'лаз'ац'а ў 'хат'і / на poste"л'і / на'в'іт' йа не" раз / перше poste"л'і бу'ли де"ре"ў'л'ан'і / то та'ко наї'де поў'на / л'істе на 'пос'ц'і'л' / л'істе на 'пос'ц'і'л' / таї про'ломи'ец'а 'пос'ц'і'л' // і тим ўс'ім / шо за сто'лом пле"тут в'і'нки / то да'йут йі'сти / де зара ви та'ке йі'ли // не"ма так / йе так ўс'і'л'ака с'і'м'я / йе бага'т'іша / йе б'ід'н'іша / ка'пу'ста і там ше шос' бу'ло / а йак не"ма / то і на ка'пу'ста і сир / там п'росто сир / та'к'і / о // по'соле"ннї / і да'йут пи'ти або го'р'ілку / або йа'кіі квас / а ўс'ім ўс'ім д'і'т'ам / шо на 'хат'і / тоже ўс'ім да'йут к'васу // та'ко 'ходит молада 'коло д'і'теї і да'йе к'васу / так пи'ли // таї ко'лис' бу'ло інт'е'р'есно / таї 'гарно / а зара шо // роспл'і'тайут' ко'су ў су'боту / ўс'і роспл'і'тайут / тато / ма'ма / бра'ти / та'ке / так ро'дина / йа'к'і ц'от'ки / чи д'ат'ки / бли'с'к'і / то ўс'і чи ўже з'найут / шо там по'шерпати за 'косу / а'би бу'ли 'коло ко'си / ну та'кіі буў за'кон / таї так та'ке ро'били // а зара ўже 'цего не"ма / ўже і п'іс'н'і во'ні ўси // на'ша 'церква / йа на'в'іт' не" по'мн'у / бу'ла ма'ла / зго'р'іла 'церква / ка'зали / шо бу'ла ма'ла / бо йа не" по'мн'у 'церкви // а там бу'ло ка'м'ін'а / йак 'церква зго'р'іла / сто'й'ало ка'м'ін'а там / то во'на бу'ла де"ре"ў'л'ана / фун'даме"нт буў / не" з'найу / шо там ше бу'ло / бо та'ко ка'м'ін'а бу'ло ту'то / то там ми хо'дили / ше н'і'би йа бу'ла ма'ла / бу'ли ве"л'ик'і д'і'ўчи'н'ц'і / ўс'і'л'ак'і бу'ли / то хо'дили / то на Ве"ли'ел'кодн'і с'і'вата ўс'о ў'ремн'а га'йіўки там сп'і'вали / кру'гом то'го ка'м'ін'а там хо'дили і сп'і'вали // а зара де / зара і 'церква йе / то н'і'х'то не" 'ходе // та ш

ко|ли ўро|дилос'а / та| спраў'л'али / на|йагже ро|дини / хре|стини / та| іме|н'іні /
та| ше |зара до с'іх пор та| поздраў'л'айут / та |йак |дуг' на ро|дини /
поздраў'л'айут / шо ўро|дилос'а / то|во |дуг на хре|стини / а по|том на іме|н'іні
/ та ш |с'о |ўрем'а на с'|вата і кол'а|дуйут і шчад'руйут / ну |ход'ат ў нас і до
с'іх пор |ход'ат // кла|дец'а хл'іб на с'т'іл / та| при|ход'ат і кол'а|дуйут і
ще|д'руйут / і де / |а шо з|найу / |а н'і|чо не з|найу //

Інформант: Заянчуковська Галина Степанівна, 1946 р. н., освіта – 11 кл.

512. – Ў|мой|бапки буў вар'стат / ў|мамі|ной|мамі / і во|на ро|била |с'о
ўрем|я на вар'стат'і // ро|била |с'ому се|лови // ве|рети ро|била / |йак|шо ве|рети /
то т|реба к|расити // ше |шили // а там |йак'іс' |чоўн'іки |були і |бапка за|кладала і
|шоўгала |ними / а та|ко ше но|гойу шос' ро|била // |а ше ма|ла |була / ше не|дуже
б|рала до у|вагі / но |бапка |с'о ўрем|я си|д'іла і тим та|рахкала / а во|но |голосо
та|рахкала // ба|гато ве|р'іт наро|била і полот|но ро|били / но то полот|но тре|було
ви|б'іл'увати // мо|чити ў во|д'і і на |сонці / во|но на |сонці ма|ло сто|яті // |йак
|вибе|ре |сонце / то во|но б'і|лен'ке // вист'іл'ували на тра|ву / то |шили сороч|ки
ж'і|нкі / і чу|л'в'ікам |шили і ж'і|н'ікам |шили // і ви|ши|вали // мой|а ма|ма |дуже
л'у|била ви|ши|вати / і |а в'ід |мамі наў|чи|лас'а // |а с'т'іл'кі рушн'і|к'іў |вишила
на се|ло // ви|ходили |замуж / та| при|носи|ели / за|казували і |а ви|ши|вала // то |а
до трох го|дин |ноч'і" ви|ши|вала // |дуже л'у|била ви|ши|вати // а |поши|вок с|к'іл'кі
пона|ви|шивувала |тоже ў се|ло // і кру|чком та|ко |ўйа|зала |прош'іўкі і до
|посте|л'і ви|ўйазувала і |пош'іўкі / с'т'іл'ко |с'ого / та| та|ко |мойе |д'ецтво
про|ходи|ло // та| ше те|пер / но ў|же те|пер пон'ала / шо |його не|т|реба / то та|кі
пе|р'івод буў / шо т|реба |було // а |нашо |його / шо те|пер |йак хтос' |зам'іж
ви|ходит / то шо рушн'і|к'і бе|рут? // і на |вобра|зи та|ко ч'і|п'али / му|л'аніми
ні|т'камі і ше|рст'аніми / |е ў |мене" //

513. – При|ходи|ели до |церкві / з вос'і|ми до дес'ати про|ходи|т |служба ў
|церкві // сп'і|вайут // чи|е|тайут // а по|том л'ітур|г'іа // |вутре|н'а не|до де|с'ати /
а до о|дина|ц'іт'і / і до два|на|ц'іт'і / а там ше с|пов'ід' / |мижи |утрен'ойу і

л'ітург'іейу // по'том ўже причаш'чае // а по'том ше йе мол'ебе"н за зд'рав'іе / хто подае // по'том 'бат'ушка поздороў'лаіе з днем на'роже"н'а / поздороў'лаіе гарно // а по'том ше панах'іда за ў'мерших // 'тоже сп'івайут //

514. – Буў д'ід Паў'ло / 'бапка Йустина / по'том ше Ме"фод'іі при'в'іў маму / була ше Гел'енка / ше Йі'ван / і буў ше сеі Кос'ко / де во'ни ўс'і були / де во'ни ў т'іі 'комнат'іі сп'али // іа нав'іт не" пристаў'лаў // там 'хата ма'лен'ка // і ў мами ўро'дилас'а с'а Кас'а і во'ни ше там // да'ваі ше ст'ройіт'іс'а / ў д'іда на'шого була зе"м'ла п'іўшнурок / зе"м'ла так назі'валас'а / тамо на се"редн'ім пас'і // ну то шо там д'ід дае там 'хату к'ласті / а Фи'брон'ці дае тут / де во'ни йе // хаі іде туди на тоі п'іўшнурок // а тут'во / де Во'лег жийе / таі каже / та шо Паў'ле в'ін буде там йак в'ід'л'уднік / то йак в'ін буде // н'і л'удеі // таі шо іа // да'ваі пом'ін'айемос' / іа в'із'му там 'зем'лу / буду там с'і'яіти / садііти // а в'ін хаі ст'ройіц'а тут / а'во де пост'ройіліс'а // таі ўже пого'дилис'а / пост'ройіліс'а // а тут'во була така хатина / тут во'ни 'жили / а 'через' с'іні була ко'рова // та'кіі будіночок во'ни пост'ройілі // а по'том Ме"фод' ст'ройіў тут'во 'хату // д'ід 'мамі"н тато / даў с' Куже"л'іўкі сто'долу / д'уже бал'кі гру'біі // ўс'о та'ке д'ід даў / а в'ін ўже 'кам'ін' біў сам / вил'іпі'ели туйу 'хату // а 'тайа 'хата була не" по'гана іа до с'іх пор 'кажу / нашо ми ту 'хату розва'лили / то йа'ка була б ко'мора // а во'на була йак дзв'ін // три в'ік'ніі зв'іт'иво / дв'і в'ік'ніі зв'іт'ки / а одне в'ік'но тут / та'ка була 'хата // чо не" робііти ко'мори? // таі 'кухн'а була би л'етн'а // та'ка то 'хата була / шо тут'во було дв'і пост'е"л'і і ск'рин'а сто'йала і ст'іл // а ми ў'з'али розва'лили таі пок'лалі с'уйу / по'том ше 'кухн'у по'ст'ройілі / а то би 'була і 'кухн'а і ўс'о // таі в'ін буў д'уже хаз'айін / тоі Ме"фод'іі / а'во йа'ке дере"во йе / то ше в'ін йо'го поса'діў / та'к'иво ста'ре // гру'шка та / іаблун'кі йе во'тамо / па'п'ірка с'айа'во і тайа'во / гру'шка ше йедна / но ўже ў'сохла // че"решн'іі поўси'хали // го'р'іх ше буў / но ўпаў // ше но гру'шка і па'п'ірки // то іа 'пішу на'пом'інан'іе / шо мол'ац'а ў 'церкви / то іа йе'го ў сам'пере"д пішу / бо в'ін ме"н'іі сте"ш'ки на'топ'таў / то іа йо'го ў сам'пе"ред пішу // і маму / а то'ди Кас'у // а тата іа з'найу / жи'е ше чи ўмер / іа йо'го н'іколи не" пішу / ст'воріў ме"не / таі іа 'хожу // а

с'айа ме^н'і родина таї йа поми^єнайу // розла^малас'а ме^н'і полка / тиї шос'
дванац'іт' с'лойік'іу ме^н'і п'ішло і моло^ко / і оги^єр'ки / пом'ідори / і клубн'іка і
ўс'о / ўс'о ў пере^н'м'ешку // ўс'о те^н'пер туто / поп'ід посте^н'лу // а там н'ічо
не^н'ма / но оги^єр'ки //

Інформант: Матвієва Віра Дмитрівна, 1947 р. н., освіта – 11 кл.

515. – Ў суботу зби^єралис'а д'іўчата / ішли про^сити на ве^н'с'іл'о / хо^дили
по р'оди^єчах // по^тому ішли до молодого про^сити на ве^н'с'іл'а / с кола^чами /
приглашали с кола^чами з мален'кими / а моло^да хо^дила з ве^н'ликим кола^чем // і
по^том ўже п'ісл'а ўс'ого при^ходиў моло^дий моло^ду про^сити на ве^н'с'іл'а // а ў
не^н'д'іл'у ўже с'ходи^єлис'а на ве^н'с'іл'а г'ос'т'і і начи^єнало^єс'а ве^н'с'іл'а / моло^дий
при^ходиў до моло^дой / 'вече^н'ром моло^ду заби^єраў до 'себе^н // а ў поне^н'д'ілок
ішли / ўже про^п'іі ішоў до молодого / ўже ве^н'с'іл'а 'було ў поне^н'д'ілок ў
моло^дой // зби^єралис'а ў дурн'і моло^д'і // зби^єралис'а / чулу^в'ік зби^єраўс'а ў
моло^ду йа^кі не^н'буд' йа^кі там хо^л'т'іу со^л'бі' / ў йа^кого була во^лхота / а ж'інка
ў молодого / клан'алис'а / хо^дили з буке^н'тами кро^пиви // так // а ў в'іўторок то
ўже була так йа^к зн'іска // ше хо^дили на ве^н'с'іл'а // то хо^дили три д'ні на
ве^н'с'іл'а // а го^утували / то шо так ко^лис' го^утували / йа^к те^н'пер го^утуйут? //
боршч го^утували / кашу го^утували / варени^єки // не^н так йа^к 'зара шо котл'єти /
п'чен'у спе^н'кли / і одним ста^каном ўс'о ве^н'с'іл'о гор'іўку пило // та^ке ко^лис'
було ве^н'с'іл'а / капу^сту тушили / не^н 'було т'іл'ко страў / йа^к 'зара йе //

516. – Ўстаіу р'ано ў п'ят' го^дин / даіу ко^р'ов'і 'йісти // доіу ко^р'ову /
виган'айу ко^р'ову / в'ідношу моло^ко // роспал'уйу / с'коро пал'у / шоб с'коро
вп'али^єти / іду на го^род // до во^б'іда на го^р'од'і // зустр'іну ко^р'ову / ў во^б'ід
заган'айу і то^д'і доіу / ўс'о поро^била / ко^р'ову виган'айу і зноў на го^род і до
'вече^н'ра // 'вече^н'ром ко^р'ова приішла / подо^л'йіла / в о^динац'іт' го^дин с'пати
л'агаіу // ранче не^н полу^ч'аєс'а // а ў вих'ідн'і / йа^кшо ў 'церкв'і п'равиц'а / то
іду до 'церкви / йа ў хор'і сп'івайу ў 'церкв'і //

517. – *Яким було Ваше дитинство?*

– Про него йе т'іл'ко шо розказувати / а шо йа помн'у / шо воно було йакес' добре // воно було зоус'ім не" добре // ў ш'і"с'т' рок'іў ўже пасла худобу / ў ш'і"с'т' рок'іў // тоже ранен'ко будила мама і гонила пасти і зо школи їду / то ўже худоба на вулиц'і / ўже перед'агайуса на вулиц'і і же"ну / бо ў мене" чужа худоба була / йа пасла чужу худобу // і так ў с'омому клас'і ше пасла / а ўже кончала вос'мі / то ўже п'шла на роботу // таке було дн'єтинство // і йак п'шла на роботу п'шла до ципл'аток / а по"тому / р'ік по"була / а по"тому на зиму п'шла до тел'ат // і ўже ферма була до к'ін'ца // пришшла йа с'уда / до свого чулув'іка ў не"в'іст'ки ў шийес'ат п'ято"му роц'і / се ўже минуло ў липн'і сорок ш'і"с'т' рок'іў // пришшла / хата була старен'ка / ми вобойе б'ід'н'і / почали стройитис'а / по"строїли сараї / по"том почаў чолов'ік сам бити кам'ін' / набіў каме"на / шо д'ат'ко / сеї шо йа то"б'і казала / в'ін спитаўс'а на ск'іл'ки ме"н'і сего каме"на хватит // в'ін каже / тиї ше шоби каже йакіис' погр'іб зробити // таї в'ін каже / ти ше чут' побіе"ш того каме"на / то"б'і хватит на хату / а в'ін так ўрадуваўс'а / таї ше тріохі побіў таї ми ўже почали стройити хату // по"строїли хату / по"том погр'іба по"строїли / по"тому кухн'і // таї так // таї д'іти пови"ростали / поросходи"лис'а / нам ўже тайа хата не" треба / бо нашо нам тайа хата / йак д'ітиї не"ма / ми пом'шчайемос'а ў кухн'і // нам ўже кухн'і хватайе // але" прийїжджайут / а во по"бути // таї таке // таї так ми ўже прожили сорок п'ят' рок'іў //

518. – *Як готуєте їжу?*

– Йак приїдец'а // коли дуже приди"л'айуса / коли дуже шос' виготоўл'уйу // а бувайе шо скоро шос' на скору руку / бо не"ма часу //

– *Як готуєте борщ?*

– Кладу водичку / бурачок тушу / картошка вариц'а // по"тому скидайу / воно прокип'іло / кидайу капусточку / зажарку / таї ўже ї борщ / о // йак на с'в'ато / то багато го"туйу / і тушу капусту і холодец' вару і когл'ети і п'ел'м'ен'і / нал'іс'н'іки / ўс'о го"туйу йак на с'в'ато // йак ден' народже"на ў

мене" чи ў чулу^в'іка багато ўс'ого го^лтуйу // а на Паску пе^нчу паску / начи^нку пе^нчу / го^лупц'і / кот^л'ети / с'н'іжинки пе^нчу //

519. – *Які стравы готусте на Різдо?*

– Боршч / ку^т'а / го^лупц'і / холодец' / ка^пуста / салати ўс'ак'і ол'іўйе салат і йа^кіс' ово^чевей салат // ва^ру пше^нниц'у / но пше^нниц'і не^н п'іхайу / ва^ру пше^нниц'у / ви^сушуйу / ви^сполоскуйу / і ва^ру пше^нничку |доки во^на не^н зва^риц'а / шоб була мн'аген'ка // зва^рилас'а / тру мак і то^лд'і накі^дайу ў мак'ітру пше^ннички / ту^да мак рост^тертиї / водички / наси^спайу багато |цукру / гор'іхи / мед^т // холодец' го^лтуйу / мн'асо йак'шо св'іжен'ке / то пе^ре^нполокала ў двох чи ў трох водичках // стаўл'у ў каст^рул'ку // |поки во^но почи^нае заки^спати шумовуйу / шоб шума не^н |була ў холодци / а йак'шо мн'асо з |банки / то йа йо^го на^мочу на н'іч / а по^том ўже пе^ре^нполошчу йо^го / пе^ре^ншкрабайу ўс'о і то^лд'і стаўл'у ва^рити^с'а / і ва^риц'а к'іпит не^н |дуже ш^витко / го^дин чо^тири с половинойу / п'ят' го^дин к'іпит // чут' чут' ўже п^робуйу там / йак'шо во^но не^н со^лене таї чут' по^лсол'у / ли^сточок ту^да |кину / ци^сбу^линку / а по^лтому ўже тру час^ник / |пе^ре^нц ўс'о то тру і ўже то^лд'і йак мн'асо го^тове / п^робуйу / йак'шо во^но зва^ре^нне і мн'асо вит'агу^йу // |йуше^нчку ўс'у запраўл'айу |тими ўс'іми при^правами і мн'асо роск^лала ў тар'ілочки / а ту ўс'у при^справу проц'ідила / шоб там не^н |було н'і часни^ску кусочк'іў там / н'і ци^сбу^л'і / н'ічо^го / і зали^свайу це мн'асо |йуше^нчкойу //

Інформант: Бас Галина Павлівна, 1939 р. н., освіта – 7 кл.

520. – *Як выроцуете картоплю?*

– Сади^смо ло^патами / д'ід^т ко^пайе / йа ки^дайу по дв'і // йак пос^ходит |сапайе^смо / |первей раз / по^том п'ідгор^тайе^смо / д^ругий раз // то^ди к^ропи^смо в'ід жу^к'іў / бо жу^ки с'ідайт |йісти // таї по^лтому шо / таї бу^рин про^пололи таї ко^пайе^смо / д'ід^т ко^пайе / йа зби^срайу // таї так ви^рошчуїмо //

521. – *Як доглядасте корову?*

– Ко́рову до́бре догл'ада́ймо // ра́но до́йу / ви́ган'а́йу ў че́рид па́сти // по́том ў́стр'і́чайем йі́йі / ху́доби ба́гато // ў по́лудне да́йемо йі́сти / бо на по́лу ў́же су́ха тра́ва / во́на не" хо́че йі́йі па́сти і зноў до́йу // си́пим йа́блук по в'і́дрови / бо не"ма де д'і́ти // та́й так // с по"лу́д'н'а зноў ви́ган'а́йе'м до па́стуха // ў ве́че"р зноў да́йемо йі́сти / шоб йі́сти не" хт'і́ла // не" б'і́дуйе во́на ў нас / не" б'і́дуйе // во́да сто́йіт по́ст'і́нно дві́ кастру́лі во́ди / йа́пка ўсе по в'і́дрови ве"ли́к'ім / бу́ри"ну ки"да́йе'м / шоб найі́далас'а //

522. – *Що згадуєте зі свого дитинства?*

– З ди́тинства не"ма шо до́бре зга́дати / бу́ло т'ашке ди́тинство / бу́ла в'і́йна / та́та забра́ли / за́били / бра́т п'ішоў то́же / забра́ли мо́лодим ў ві́с'ім'нац'іт' ро́к'іў // про́сту́ди́с'а при́шоў до́дому ўме́р / а йа і ма́ма ли"ши́ли"с'а // йа ма́ла / а ма́ма йі́дна // зима́но бу́ло ў ха́т'і / не" бу́ло чим па́лити // не" бу́ло йі́сти шо / та́й б'і́дили / б'і́дили // та́й на́чала п'і́дрос'тати / п'і́шла до шкóли / ко́нчи"ла с'ім клас'іў / п'і́шла на ро́боту ў ко́лгосп // та́й так ро́били // по́том ў́же в'і́далас'а і ў́же с'тало лу́че по ў́с'ім св'і́т'і / бо ко́нчи"лас'а в'і́йна / с'тали ў́с'о ст́ройети / с'тало ле́гше / та́й та́ке бу́ло ди́тинство // а ро́боти бу́ло по́ви́сше го́лови / т'ашко бу́ло ро́бити / т'ашко // не" бу́ло ні́коли ні́ с'ва́та ні́ вих'і́дного / ні́чо́го // ў́зим'і хо́дила до скі́рти за со́ломоў ко́'ров'і / на про́чистку ў лі́с / так кра́сти д'ро́ва // ў лі́т'і бу́ри"ни но́сила на плéчох / шоб ко́'рову ви́го́дувати // та́й та́ке бу́ло ди́тинство // ше ма́ма по́магала // про́йшло ў́рем'я / дочка п'і́дрос'ла / п'і́шла ко́нчила ў Хме"л'ни́цк'ім ко́пе"рати́ўній тэ́хн'ікум // то́же ў́же в'і́далас'а / а ми ли"ши́ли"с'а во́бойе до́ма / та́й так / та́й так ка́ланди"мо // мо́лоли пше"ни́ц'у / ку́курузу / де та пше"ни́ц'а бу́ла / та́й так кашу ва́рили і та́кий хл'і"б" пе"к'ли / а бу́ли л'уди шо ше т'і́рше не" ма́ли шо йі́сти // та́ко кача́ни з ку́курузи ва́рили / та́й так йі́ли // ў со́рок с'ем'ім ро́ц'і дуже го́лод стра́шний буў // ма́ма ў́шила ме"н'і йа́к'іс' вал'а́нки то́то к'лоча с ко́нопел' та́ке то́то ў́же отхо́ди"т // та́й йа хо́дила по сні́гу ше то́же та́ка бу́ла ма́ла / та́й намо́чила / а во́ни пок'ла́ли на н'і́ч ў п'йе́ц / та́й зап'хали / а вал'а́нок схи"ли́ўс'а / а ў п'йе́цу збо́ку та́каво ше д'у́рка / шо вал'а́нок схи"ли́ўс'а до то́го во́гн'у / та́й

в'ідгор'їу ше вал'анок / се^нво шо на ногу в'ідгор'їло / а хол'ава ли^ешилас'а //
 чуйут ўночи / а йа то не^нчула / н'їби дим йакиїс' сме^нрдит / аш чого дим? / де
 ўз'аўс'а дим? / тиж не^нбуло / ўвече^нр не^нпалили / н'їчо но рано / раз ў сутки
 пропал'ували / чут' но шоби йїсти зварити // тож не^нбуло з'оўс'ім чим палити /
 тако ў нас груба сторцо'ва йак зара груби / то йак ко'рова зйїст' пати^ек'їу с
 куку'рузе^н'а / то тими пе'рейідами палили / йакраз так шо но ди^емок п'їде по
 хаг'ї // тиї рано йа ўстаїу / а во Гал'у / шо ти найї майе'їш ўзути / йа пок'лала
 вал'анки сушити^с'а / а вал'анок схи'ліўс'а до групки і там були т'ї вуг'ла / шо
 загор'їус'а вал'анок // то ше таке^нво наїшли / ў нас була с'воя ш'веїна ма'шинка /
 во'на ше йе / але^н то'то но'ва // таї доточили того вал'анка // йе'ден вал'анок та'киї
 / другий та'киї // а до школи ходили / Стах знайе / бо в'ін ходиў зо мноў разом до
 школи // чор'нило / робили ў чор'нилиц'ї чор'нило / йак макати / а туди ше
 ўм'н'ати^ена та'ка / шоб не^нви'ели^евалос'а і ручка проста та'ка / не^нта'ка / йак зара
 шар'їкова / но ручка / а с'уди до ручки пе'ро таке застром'л'айес'а // то пе'ро
 пок'лала межи з'ошити / спустилос'а / а'во ўже не^нпише^н / а приїшли до школи /
 а чор'нило ў чор'нили^ец'ї чисто замерзло // а'во ў наш'ї школ'ї не^нбуло чим
 палити / то були д'аг'ки / шо попри'ходили / то ходили ў л'їс били пе'н'ки до
 школи / шоб так ў школ'ї палити / а тої пе'н'ок чим распалиш / це т'реба су'хого
 йакогос' / таї йакойїс' сол'арки шоп распалити / а тайа в'їз'ме йакойїс' т'рошки
 со'ломи / то де тої дубовий пе'н'ок заїмес'а // чор'нило замерзло / во'да ў в'їдр'ї
 замерзла / а ми позад'агуван'ї ўс'ї ў кафта'нах //

523. – Як колись з конопель робили одяг?

– Т'аш'киї буў од'аг / труд'ниї // с'їйали ко'нопл'ї / во'ни д'їл'ац'а на два
 сорти // маг'їрка і плоск'їн // плоск'їн зби^ерали / ви^емикували борше / а то'д'ї
 маг'їрку // то'д'ї ўйа'зали так'ї горсточки / но'сили на до'лину до р'їчки / робили
 копанки / прикла'дали т'їт'ї гортки кам'їн'ом / шоб во'ни вима'кали три не'д'їл'ї /
 то'ди йїх про'сушували / но'сили до'дому і терли на терли^ец'ах // то нитка / шо на
 нитку ли^ешалас'а то / а восе^нредок ви'ски^едали на с'м'їт'а / то'ди прили / че^нсали
 на шч'їт'ках / то'д'ї прили і робили тал'ки / то'ди зви^евали тал'ки на ко'з'олку /

ро|били клуп|ки / нави^о|вали на варст^ат і на варст^ат'і то|ди ўже ро|били |дал'і // то|д'і шоб зроби|ти од'аг с полог^{на} / ше т^реба полог^{но} б'і|лити / шоб во|но було б'і|ле^н / гарне // мо|чили ц'і|ле л'і|то ў |воду і на |сонце^н / то йе ли^оц'о|ва сторо|на / а йе |вивор'ітна // аж то|ди була со|рочка / се не^н |майка //

с. Миньківці Дунаєвського району

Село розташоване біля річки Ушиці за 22 км від районного центру. Населення займається вирощуванням зернових культур, цукрових буряків. У селі є вапнярка й кам'яний кар'єр. На території Миньковець виявлено поселення трипільської культури і доби бронзи, римські монети та рештки Траянового валу (II ст. н. е.), а також групу курганів з кам'яною обкладкою схилів [4, с. 259].

Інформант: Яновська Ганна Іванівна, 1942 р. н., освіта – 10 кл.

524. – Рос|кажу йак ко|лис' полог^{но} ро|били // с'і|мн'а с'і|йало|с'а на го|род'і / то|д'і во|но ўже йак |виросте / була |плог^{ін}' і ма|т'ірка / |плог^{ін}' ви|бирали |борше / а ма|т'ірку ўже |со|сін'у / йак с'і|мн'а до|стигло // то|д'і ви|бирали йо|го / мо|ло|тили / то|д'і ўй|азали ў |горстки // ўже |вимо|ло|тили ў|со / то|д'і |горстки зй|азали / то|д'і |везли мо|чити ў |копанки / с|тавили ми ў н'у / при|кла|дали кам'і|ном / шоб |мокло дв'і ни|д'і|л'і / і то|д'і ви|їмали з во|ди / к|лали на гал'авини шоб |сохло / о // то|д'і б|рали до|дому і |терли на |терлиц'і дере|ў|л'ан'ї // то|д'і то|то |преди|во чи|сали на ш|ч'і|тц'і с ц'і|в'а|хами / і йак йо|го |перепу|стили / во|но їде на два |сорти / к|лоча і по|в'ісмо // то|д'і ше то|то по|в'ісмо по|чесу|вали і то|д'і |п|ри|ли с |цего |п|реди|ва нит|ки / о // бу|ли |тонш'і / |групш'і / а с |к|лоча |п|ри|ли |грубе на м'і|шки / о // а с |три|на|ц'атки |п|ри|ли ж'і|н'кам і чо|лов'і|кам на со|рочки / а з |гриб'і|ниц'і чо|лов'і|кам на ш|тани // та|і та|ко нит|ки мо|тали на мо|то|вило / на|м'і|тки мо|чили і ки|дали ў д'і|л'ник / сипали |по|п'іл / л'али |во|кропу / то|д'і по|ст'і|рали йіх / то|д'і к|лали |ви|йашки на ко|з'о|лок і мо|тали ў клуп|ки / то|д'і т'і клуп|ки сну|вали|с'а / то|д'і з|н'али і не^н |сли до тка|чихи на ве^н|рс|тат / о //

525. – Молода і друшки ходили ў суботу по се^млі і просили на ве^сіл'а / а д'іўчата / нав'іт' шо родилис'а не^мдаўно / були ў биндах / ў сорочки 'вишит'і // старша друшка носила ў хусці калачики / шо пе^кла сама ўдома // к'лала калачик / йак молода просила на ве^сіл'а // а молоча друшка носила предиво / і л'уди / т'і шо йіх просили на ве^сіл'а / давали пов'іс'мо йіі // і тод'і ўже ў суботу ўвечір с'ідали за ст'іл д'іўчата і з барв'інку плели в'інок / о // п'ісл'а в'інка молода іде на се^мло до молодого / молоді до нейі і там ўгошчайуца // ў нід'іл'у починаец'а ве^сіл'а / пе^мред дружба садит' молоду на столец і распл'ітайт' коси / тод'і мама закладае в'інок на голову / друшки йіі ўбирайт' // ўбирали ў вел'ан / в'інок поверхи / бл'уску б'ілу і сп'ідниц'у б'ілу // тод'і молоді з бат'ками і з гост'ами іде до молодой / воіні ідут' до шл'убу // тако починаіц'а ве^сіл'а / на ве^сіл'а гралі цимбалі / ў нід'іл'у ўвече^р'і молоді збирае молоду до себе^м / тод'і кладут на столец подушку там і сад'ат молоду / коло нейі ма'лого х'лопчика чи д'іўчинку і ц'а дитина продае // і молоді п'іт'ходе до того х'лопчика / шо продае / купуйе молоду і придане / тод'і ў п'ідводу складае це ўс'о // садит' молоду зверху і ве^мзе до себе // тод'і ў понід'ілок ўс'і збирайт'а зноў / п'ісл'а ўгошчан'а мама молодого ўже збирае молоду / а матка роздае короваі / о // у в'іўторок була склатчина / не^слі гор'іўку л'уди / ішли одн'і до молодого / друг'і до молодой / ў цей ден' молодих к'лалі на хаз'айіў / п'ідносили на ура // молоді с'ідае на столец / молода йо'му на руки / о / і тод'і т'і х'лопи молод'і п'іднос'ат і кричат ура / тод'і старосту і матку сад'ат на тачку або драбину і не^сут' додому / ўже зноў ўгошчайут' / таі тако робилос'а коліс' вис'іл'а //

– Молода з друшками приходили ў суботу просити на ве^сіл'а в україн'с'к'іі форм'і / в'іночку / ў л'ентах і сама молоча друшка предиво носила на руц'і // і колачик так на платочку чи на рушничку // а пот'ім вечіром / а то воіні просили молод'ош / ходили по хатах / по'тому до молодого ходили за'прошувати // а по'тому ішли ше до молодой і біли тоі колач / аш на т'ім / на гол'ов'і розбивали / йа не^м знайу / а на другіі ден' ўже ў не^мд'іл'у ўд'івалі

молоду // спочатку співали / шо мама п'іт'ходе / роспл'ітайе / а тоді хто там
 ўд'івайе молоду // ч'іпл'али букетики дружбам // молоду ўд'агали в'іночок чи
 корона // но колис' робили ше ве"с'іл'е ў пони'д'ілок / перегул'ували корону зо
 ўс'іма друш'ками / св'ітил'ками / так / йак ти'пер // садили на подушку /
 танц'ували і садили на подушку // коро'ваї пи'че х'ресна 'мама / хтос' пома'гайе //
 ти'пер йак ко'му ви'ходе // кв'іточ'ки робили сам'і ст'трушки // ст'рушка р'ізна
 така була / бумага // робили кв'іточ'ки / листоч'ки зил'ен'і / а ше йе такіі в'азон
 зил'еніі / ч'іпл'али молод'ї до плат'а // то ўже йак остан'а д'їўчина зам'іж
 ви'ходит // ўже нап'риклат ст'арша / мо'лоча / то листоч'ки з в'азона ч'іпл'айут на
 голову п'ід вел'он і на плат'а // йак ўже зн'імайут вел'он / сад'ат на подушку //
 закручуйут йїйі ў хустку / а пот'ім ўже з ўс'іма д'їўчатами / перегул'уйут ше
 ўс'і д'їўчата ту корону // с'ход'ац'а 'гос'ц'і на два'нац'ату го'дину до молодой /
 сад'ат за ст'іл / дайут сн'іданок // пот'ім ўже при'ходит молодїі до молодой /
 зустр'ічайе з молодоў // с кола'чем на руш'нику / а мо'лда ви'ходит зустр'ічайе
 'тоже с кола'чем / або с хл'ібом на руш'нику // ідут до роспису / а ўже в'ід
 роспису с п'існ'ами / танц'ами при'ход'ат до'дому // ўже о'ўб'ід / а там ўже
 вис'іл'а / танц'і / а веч'иром перегул'уйут корону // ну колис' веч'иром ў не"д'ілу
 в'ітпраўл'айут молоду ўже до молодого / ўже у не"в'іст'ки в'ідут // там ўже
 на'верно перегул'уйут корону / ну да // зн'імайут фа'ту / т'ошча закручуйе
 хустку / ну ни т'ошча / а св'ікруха // коро'ваї р'іжут / розда'йут спочатку сам'им
 бл'ис'ким / р'ідним // колис' то так ни'д'іла і пони'д'ілок // ў пони'д'ілок во'но
 називалос'а ішли на п'ридане // от заби'райут молоду і ідут до молодого / ту'да ше
 за ст'іл //

526. – Йак л'у'дина ўми'райе / тре його пом'ити / а тоді ўби'райіц'а на сп'ід
 труси і ма'йка / а тоді б'іл'йо ўби'райіц'а / тоді со'рочка і шт'ани з'верха / н'іби
 ко'с'т'ум // кла'дец'а кашкет 'коло не'го / бут'інки / кла'дец'а на като'фел'ок //
 като'фел'ку засти'лайец'а покр'ивалом / пот'ім засти'лайец'а чи б'ілим полот'ном
 чи п'ростин'ом // йак ни май'іш б'ілого полот'на / то п'ростин' засти'лайіш // тоді
 кла'деш мир'ц'а / з'верха покр'ивало / цир'коўне // тоді ше хоче л'у'дина / то т'ул'

// бат'ушка тод'і чи тайе до рогу йо му // бат'ушка праве похорон / тод'і винос'ат с хати і перекладають хл'ібом / на хресті кладут рушник // кладут на машину два в'іночки сперед'і / зеркала ў машин'і закривають платочками то же // тод'і ў нас йе / йак винос'ат с хати мирц'а / то сп'івають до рогу // на цвинтар'і бат'ушка каже шоби попрош'чалис'а р'ідн'і / вопшим ўс'і / і тод'і бат'ушка зноў сп'івайе / пеўч'і сп'івають і опускають // бат'ушка так йак хрест кладе рискалем // по'тому спраўл'ають дев'іт дн'і / по'тому ўже аш р'ік // чи хлопц'а чи д'іучину ховають / о // йакшо д'іучина то ў б'іле плаг'а ўбирають / вел'ан кладут / буке"т // так саме хлопе"ц / йакшо не" жо наті / то кладут йо му буке"т // тако ў к'ін'ці / над краєм / ў бере"зі / коло берига ховають самогушц'і //

с. Михівка Дунаєвського району

Інформант: Ковтун Євгенія Іванівна, 1940 р. н., освіта – 10 кл.

527. – Колис' ходили д'іучата // зараз їдуть д'іуки і хлопці на дес'іт' / на одинац'іт' годин д'іскач'ека / це т'ійі же сам'і танц'і / шо були ран'ше // т'ікі його називають так / і п'ізно воїни їдуть / бо зараз їдуть в одинац'іт' годин // а перше ў дес'ат' годин / д'іука чи хлопе"ц' ўже були ў дома / ўже пришоў с танц'і // знач'іт так робили / за ран'а ішли / парк буў // б'іл'а парка ходили // б'ралис'і за п'ід руки / хлопці / д'іучата // хто маў д'іучинку / котра мала хлопчика / котра не" мала / ўс'і по четверо / по шестиро / по вос'миро // так б'ралис'і за п'ід руки і кругом / по паркови ходили // п'ісл'а того ішли на танц'і // були танц'і ў клуб'і / по участках / і були танц'і ў дом кул'тур'і / це було ў кос'тол'і тод'і / коли кос'толи запр'ітили і церк'ви // це тод'і таке було // нач'іт' ў клуб'і грала музика / то було по руб'л'у // а по участках грала гармошка чи ба'ян / хто ўм'іє грати / це було по двац'іт' коп'ійок // воїни дном нас'п'івалис'а находилис'а / а п'ісл'а ше о'б'іду / п'ід веч'ір їдуть хто куда / хто їде на танц'і / де по двац'іт' коп'ійок / а хто по руб'л'у // ну там танц'ують / а дис' тако ў дев'іт' годин чи ў в'ісім / танц'і кончайуць // котра д'іучинка

'мала х'лопчика / там чут' пос'тойала // з'нач'іт' ў 'дев'іт' го'дин чи п'іў дес'атого чи ў к'ран'ому / ў 'дес'іт' / во'на ўже 'мала 'бути ў'дома / бо так ска'зали бат'ки //

528. – На Анд'р'ея б'рали / к'лалі табо'реток / поси'редин'і 'хати / і 'кожна д'іўчина с'к'іл'ки йіх там з'іб'ралос'а / п'ят' / 'дес'ат чи в'іс'ім / чи с'к'іл'ки там з'іб'ралос'а до од'нойі 'хати / то т'ііі ідут' до кир'ниц'і / т'реба нано'сити 'писком во'ди / шоб зам'ісити п'л'ацок // це 'кожна д'іўчина по'вина зам'ісити пала'ничку со'б'і / 'кожна д'іўчина // і таку'во ро'били / но п'ідут до кир'ниц'і / на'берут до поло'вини во'ди ў 'писок і до поло'вини д'ідут / а х'лопц'і при'ш'ли / залоско'тали / ўс'о / во'да ўже / 'випорскала с 'писка / ўже не'ма // і зноў ідут до кир'ниц'і // то так 'може з 'дес'іт' раз / 'може с п'ят'нац'ат раз // а то'д'і ўже / з'нач'іт' / 'кожна д'іўчина нано'сила со'б'і во'ди і зам'ісила пал'а'ниц'у // спе'к'ла йііі // і то'д'і по'ставила на табо'реток 'кожна // 'кожна по'ставила / гус'тен'ко // і то'д'і закли'кайут до 'хати пса // пес при'ходит' до 'хати і начи'нае 'н'ухати т'і пал'а'ниц'і // і кот'ру пал'а'ниц'у в'ін 'першу з'іс'т' / та д'іўчина 'перша і ви'ходит' 'зам'іж // п'іс'л'а 'того ўже с'к'іл'ки в'ін пал'а'ниц' з'іў / од'на за д'ругойў / і йе так шо ли'шалос'і од'на / чи дв'і / чи три / чи чо'тири // то так і не пови'ходили 'зам'іж // то'д'і ўже / а це 'було в од'н'іі 'хат'і / кла'дут со'б'і 'йісти / 'випиўку / в'ін'ір'ет / холо'дец' / 'голуц'і / ка'пусту // ю'пшим хто шо 'мае / ўс'о з'носили до од'нойі 'хати і к'лалі за с'т'іл // 'йілі / випи'вали // і так про'водили Анд'р'ея //

529. – 'Мий по'суду // заг'р'іла во'дички // ў'з'ала 'міку // по'мила / 'пот'ім ў'з'ала д'ругойі во'ди / 'ц'уйу 'воду 'вил'ала / ў'з'ала д'ругойі / пополо'кала / по'стави'ла с'ц'ідити // во'но сте'к'ло / по'суда // то'д'і ў'з'ала т'рапку // пови'ти'рала 'чисто / і поскла'дала / і ўс'о //

530. – В'іс'іла ко'лис' почи'нало'сі та'ко / бу'ли в'ін'ки // ў су'боту р'вали бар'в'інок / а ў п'ятниц'у про'сила мо'ло'да д'і'вок в'інок 'шити // і мо'ло'д'іі при'ходиў з д'руж'бами / зо с'в'ітил'ками / ну / і ше т'рошки гос'теі 'було / кот'р'і там б'лишце // з'нач'іт' с'і'дайут за с'т'іл / роскла'дайут тоі бар'в'інок // са'жайут д'іўчаток за с'т'іл 'шити в'інок // кла'дут 'бохонец' хл'іба і кла'дут' с'в'ічку // ў хл'іб запи'хайут с'в'ічку / ко'ли почи'найут 'шити в'інок на 'л'ен'т'і // б'рали

л'енту / м'ірали на 'голову / о // і то'д'і д'іу'чатка од'н'і розби'рали пе'л'уст'ки / в'ідри'вали / дв'і д'євочки 'шило // од'на три'мала / а д'руга 'шила на ту л'енточку так / 'шоби 'було зало'жити на 'голову // ну і вишили в'інок / то'д'і начи'найут с'п'івати // і начи'найут с'п'івати н'іби д'ружбови / начи'найут с'п'івати молодому // ко'ли 'мали почи'нати 'шити в'інок / с'п'івайут / з'ї'ди / *'Боже'н'ку з 'неба бо нам те'бе т'реба / на 'наш'ім под'в'ір'ачку за'чати в'іс'іл'ачко // а то'д'і ше с'п'івайут / йак 'Божіи час // з'нач'іт три 'рази це прос'п'івали / а то'д'і с'п'івайут 'дал'ше / там ше йак'і з'найут // с'п'івали / ої ле'т'іу' го'ропчик кру'т'иу'с'а / ої ле'т'іу' го'ропчик кру'т'иу'с'а / де би йа во'диц'і на'т'иу'с'а / пр'иту'лиу' дз'о'бочок до 'меду / со'лотка Та'нус'а в'ід 'меду // 'коли 'вишили в'інок / с'п'івайут / д'ружба / наш д'ружба ко'стру'батий / наш д'ружба чу'батий / наш д'ружба ко'стру'батий / с'ім л'іт не' ўми'ваўс'а / а за д'ружбу з'іб'раўс'а // то'д'і с'п'івайут молодому / молодий го'р'іўки / го'р'іўки на'туриліу'с'а а ўс'і д'іу'ки / шо ўже в'іночок с'а ў'шили / а ше го'р'івочки не' /пили // кладе молодий го'р'іўку на с'т'іл / во'ни с'п'івайут 'дал'ше / ми 'с'ийі не' 'хоче'мо / ми 'с'ийі не' 'хоче'мо / бо 'с'а'йа ско'лоче'на / а 'даіте нам 'тойі / шо з ба'рилочки но'вой // кладе молодий / 'туйу заби'райе / а кладе д'ругу // то'д'і ўже 'поварка кладе за'куску / холо'дец' / ка'пусту / 'голупц'і / ну / 'випиўку // йа 'майу в'и'ду не' ви'но / а го'р'іўку // і так п'разнунут //*

– Моло'дого 'гос'т'і с'ход'ац'а до молодого / а молодойі 'гос'т'і с'ход'ац'а до молодойі // но 'ранком / ко'ли 'гос'т'і с'ход'ац'а молодого / бо 'зараз та'кого не'маіе / а ко'лис' 'ран'ше 'було / молодого д'ружба по'винен об'ї'ти ўс'і 'гос'т'і молодого / а молодойі д'ружба по'винен об'ї'ти з'ран'а ўс'і 'гос'т'і молодойі // а то'ди ўже с'ход'ац'і / а ў 'кого не' буў / то тої 'гос'т' / шо 'мама про'сила / йак'шо не' буў д'ружба / в'ін не' при'ходе на ви'с'іл'а // ну і то'д'і по'чалос'і ви'с'іл'а // по'чали с'ходитис'і 'гос'т'і // мало'дого до молодого / молодойі до молодойі // 'видали за'куску / то'д'і молодий іде до молодойі // при'ход'ат' до молодойі // са'жайут 'гос'т'і молодого за с'т'іл / а 'пот'ім ви'лаз'ат ўже // молодого 'гос'т'і / ко'ли повесе'лилис'а / заби'райут 'гос'т'і молодойі / і молоду / і й'їи 'гос'т'ей

заби'райут до молодого // до 'вечора кон'чайец'і вис'іл'а // роз'ібрати т'реба
моло'ду // кла'дуть табо'реток / на табо'реток по'душку / і ма'ма й'її розби'рає //
роз'ібрала // за'їй'зала ў 'хустку // ўже во'на молод'иц'а // то'д'і
пере"танц'овуйут друш'ки ко'рону // пере"танц'ували ўс'і друш'ки / с'в'ітил'ки / а
то'д'і ўже пере"танц'овуйут друж'би // і на 'ц'ому вис'іл'а к'інчалос'і // а на
д'ругі ден' / а на д'ругі ден' с'ход'ац'а молодого 'гос'т'і до молодого / а
молодой 'гос'т'і до молодой / і там вис'іл'а / і там вис'іл'а / но ўже не"ход'ат /
х'іба тако'во / шо з'ібралис'і там і 'робл'ят дур'ну молод'у // й'ака це дур'на? //
ну пере"би'райуц'а ўже ў та'ке / 'т'іпа / ў'род'і молод'і і молод'а / то'д'і 'можут
при'йти до молодого чи до молодой / кот'р'і 'ран'ше сп'раўл'ац'і і на 'ц'ому
к'і'нец' //

с. Міцівці Дунасвецького району

Міцівці (XVI–XVII ст. – Городище, Старе Городище, Трихівці, Стріхівці) – село, розташоване на річці Студениця, за 18 км від районного центру і за 18 км від районного центру і за 3 км від залізничної станції Дунаївці на лінії Кам'янець-Подільський – Гречани. На території села виявлено залишки поселення трипільської культури, поблизу Ставища – кургани доби бронзи [4, с. 260].

Інформант: Нідзельська Євгенія Францівна, 1940 р. н., освіта середня.

531. – Й'ак й'а бу'ла ма'ла / бу'ло мин'і чо'тири роки // й'а сто'йала б'іл'а
в'ікна і бачила / шо йшли 'н'імц'і // і с'тали ў нас б'іл'а ке"рниц'і // а й'а ди'вилас'
ў в'ікно / а й'а де"вилас' ў в'ікно // ма'ма ка'же ўступис' / бо й'а буй'ус'а за 'теби
ка'же // а й'а сто'йала і ди'вилас' / й'а 'хочу бачити 'н'імц'а // а тут в'іткр'иває о'дин
ф'іртку і їде п'рамо // не" їде а п'рамо б'іжит / і при'б'іг до нас до 'хати і схватиў
ме"не / приту'лиў ми'не до 'себи і дужи плаче // плаче і пот'ім в'ін роз'казує / ну
ма'ма шос' знала / шос' порозум'іла / а шос' н'е / бо пон'імецки // і во'на так
пон'ала / шо в'ін залишиў 'дома ма'лен'ку 'тоже таку д'іўчинку / туд'і в'ін
вит'агає / дуже ма'ї і вит'агає з 'сумки мармо'лат / кон'серву і да'є ше отр'ез на

плат'а // каже п'ідросте і ў'шійете й'їі плат'а / бо йа не" з'найу чи йа 'вернус'а до
с'вої / чи н'е / бо це йа дл'а 'нейі хот'іў т'римати / і даў ми'н'і тої отр'ез / кинуў
на 'мени і зноў заплакаў / поц'ілуваў ми'не і ви'шоў с' хати і п'ішоў // а ўже тих
н'іміц'іў не" було д'ругих / 'коло ке"рниц'і шо сто'йали // п'ішли і в'ін йіх дог'наў і
п'ішоў з' ними / а йа тої отр'ез ўс'о ў'ремн'а т'римала / т'римала / шо то н'імец
ми'н'і подаруваў / а ў'шили ми'н'і плат'а ў д'ругому к'лас'і йа була / то ўс'о се"ло
з'нало / бо йа б'ігала і ка'зала / шо н'іміц'іў подаруваў / а хто в'іри / а хто і
не" в'іри / а йа рос'казувала йак' було / о // і цеї / і так ми'н'і запамн'а'талас' в'ііна /
о // а пот'ім при'шло пов'ідомле"н'а / шо за'били 'мого 'тата на в'іін'і / о // і йа
зга'дала того н'іміц'а / шо в'ін теш залишиў ў'дома д'іўчинку мален'ку / так йак
'тато залишиў ми'не //

532. – Коли йа була ше мо'лода / мала 'силу / вип'ікала ўс'ак'і коровайі //
к'ликали ми'не і су'с'іди і ў се"л'і / к'ликали шоб йа пе"кла / бо 'гарн'і ў 'мени
ви'ходили коровайі / короваї т'реба пе"кти с' чистим / с' чистоїу ду'шою і 'серце"м
' спочатку т'реба помолитис'а / прочи'тати 'Оче Наш / помолитис'а /
помолитис'а і приступати до м'іше"н'а // хо'дила / м'ісила доўго / бо з'разу ше
йак була мо'лода / то ше не" бол'іли 'руки / 'добри м'ісила // пот'ім ўже не" мо'гла
' бо йак с'тарша була / то не" мо'гла / а ў мо'лодос'т'і було таке / шо за ден' / три /
чо'тири 'тому ў 'кого ви'с'іл'а / тої п'роси / хо'ди спе"чеш ми'н'і / хо'ди хот'
за'м'ісиш / тої ка'же хот' по'стойіш 'коло 'мени / бо 'дуже 'гарн'і коло 'мени
ўда'валис'а коровайі // і йа сама то'жи л'убила / л'убила з'разу / ви'п'ікали /
ви'п'ікала доўг'і так'і / на доўгих деч'ках пекли // і ви'робл'али ўс'аке / ўс'аке і
кв'іт'ки / і 'голуби / ўс'о на них ви'робл'али // а пот'ім ўже чос' ми'н'і пе"реш'ла
ўже на к'ругл'і // к'ругл'і ве"лик'і так'і // 'форма та'ка була / то ви'робл'ала / то'же
' гарн'і та'ки і 'дуже ў'кусн'і // а'ле ўс'о ки'дали ў н'ого // і 'масла / і йа'йчка / ўс'о
' шоби було і мед / но 'меду с'таралис'а не"ба'гато / бо при'го'рит / йак'шо ба'гато
' меду 'дати // таї так хо'дила 'хата в'ід 'хати / по'магала // і с'ама л'убила су'б'і //
куди ішли д'іти на ви'с'іл'а чи с'ам'і ішли / то йа с'таралас'а / шоб м'іі буў с'аміі
к'рашчій короваї / о // а пот'ім ўже то'же ўже не" мо'гла / то ўсе"р'іўно пе"кла /

хот' йак / але ўсе^нр'іўно старалас'а іти спе^нчи // бо на вис'іл'а таі таке часу не^н
було / шоби іти на кожны вис'іл'а // було нав'іт' таке / шо от пр'ос'ат на вис'іл'а
/ не^нма йак іти / бо робота // робота і йа ўже п'іду на роботу // йа р'обила
зоотехн'іком ў кол'госп'і // п'іду на роботу / там ўс'о пор'ішайу і тод'і ўже іду //
бе^нру коро'ваі спече^нній і іду на вис'іл'а / часом при'хожу ўже молод'у заби'рают
до молодого / а йа т'іл'ки шано пр'ішла на вис'іл'а // але була / в'ідзначилас'а /
шо була // було таке работи / а хот'ілось'і іти і були так'і / шо не^н було йак
залиш'іти / шоб не^н іти на вис'іл'а // але ўже че^нкали / шо йа пр'іду з гарним
коровайом //

533. – Ўставала йа ў п'ят' годин ранку // зразу ішла до корови // пр'ішла /
в'іткр'іла ф'іртку / бо йак зак'рито / то д'уже душно / в'іткр'іла хл'іў / кинула
коров'і йісти і ўз'алас'а до нейі м'іти // по'мила йіі с'уда / йакшо гр'азна /
облежалас'а / по'мила // тод'і м'ію в'імн'а // п'ідмила йа в'імн'а / корова ше
йіс'т' / йа бе^нру ст'ілец / д'ііничку / і с'ідайу // ў д'ііничку йа ше нали^евайу
водч'ічки б'іл'ши тако шоби було / шоб ше раз зли'вайу з д'іінички на руку / шоб
ше раз п'ідм'іти в'імн'а / шоб такі ше ч'іс'т'іше було // а р'ешту водч'ічки з
д'іінички ви'ли'вайу на земл'у // подо'йіла і корова ше йіс'т' / йа с'тала
пе^нре'ц'іділа мо'локо / в'ітп'равила / здала до мо'лочарн'і / бо здавали ко'ліс' ў
мо'лочарн'у // п'іт'іжала п'ідвода і йа здавала мо'локо ў мо'лочарн'у // а ко'рова
тим часом на'йілас'а і ўже п'ідішла по'ра вигоніти в оч'ір'ід' // вигнала / пастух
забраў і п'ігнаў // а пот'ім ўже дес' ў дв'інац'іт' годин пр'іходи ко'рова з
оч'ір'ід'і / тожи напу'вайемо йіі // ту'д'і лагожу йіі йісти / ки'дайу йіі йісти /
а то'д'і ўже дес' ў п'іў другога почи'найу зноў // т'р'еба йіі по'м'іти і с'ідайу
до'йіти // подо'йіла і зноў в'ітпраў'лау йіі в оч'ір'ід' пастис'а // до'ходи ўже до
вечора / пр'іган'айут с' пол'а / зноў т'р'еба йіі подо'йіти / по'м'іти // кину йісти /
по'дойу і ўс'о // постел'у йіі ч'і т'ирсойу / ч'і сол'омойу / шоб не^н д'уже
обмашчувалас'а // шоб рано ўс'тати і шоб була ше ч'іс'т'ішча / шоб не^н д'уже
м'іти / ўс'о //

534. – Рошчин'ала на хл'іп / з° того / з° першого разу йа залишала т'істичко таке // поставила його / воно ўже прикисло // ўже на другий раз / йак йа рошчин'айу / то ўже йе т'істичко биру / розводиц'а на вод'і / шоб було р'іден'ке таке ўс'о і виливайемо ў муку / розпраўл'айу добре рукойу ўс'о // кидайу с'іл' і добаўл'айу муки // тод'і ўже йак рошчинили зверху посипайу мукичкоу по ц'іп'росчин'і / посипайу багата / а пот'ім ўже набл'удайу / йак воно п'ідходить // диўл'ус' йак воно п'ідходить і йа распал'уйу ў п'йецу / ў п'йецу помален'ко горит // а тут ўже йак воно п'ід'ішло / йа бе"ру зам'ішуйу / м'ішу цеі ў так'ім чі мисц'і / зара ў мисц'і / а ран'ше то таке було ў мени таке де"ре"ўйане корито // і йа ў н'ім рошчин'ала ўс'о ўрем'а // рошчинила / воно п'ід'ішло і йа ўже зам'ісила його добри / зам'ісила / пе"ре"хре"стила / 'Оч:е" Наш змовила / поставила зверху хрестик і закрила б'ілен'койу марл'очкойу чи хустинкойу йакойус' чистен'койу // а тим часом ў п'йецу нагаруйе / нагор'іло диўл'ус'а // тод'і биру виробл'айу ўже бухан'ц'і // биру кладу ў мисц'і на стол'і вода і мокрими рукамі виробл'айу буханец / виробл'айу буханец / ўс'і буханц'і тако виробл'у / а туд'і така йе лопата де"ре"ўйана / і йа зноў мокрими рукамі биру ше тоі хл'іп п'іспраўл'айу і кладу на лопату і ўсувайу // розпраўл'ати треба / вигорнути жар / а туд'і ўже ўсувати хл'іп // жар росувайу с'уда напе"ред на прип'ічок / висунула с'уда і ўже ўсувайу буханц'і // кладу першиі / зноў поставила / пе"ре"хре"стила / ўснула ўс'о і зноў пе"ре"христила ў п'йецу / закрила / в'ідгорнула жар с'уда на прип'ічок і закривайу / затулуйу / і набл'удайу // ўже йак загну'тиц'а добре / тод'і йа диўл'ус'а чи т'раба ше жару добавити туди в'ід затули / чи н'е / чи т'раба забрати вес' його // і хл'іп пе"чца // пе"чу йа п'ітора / два часа / смотра йак нагоре"но / йак напале"но ў п'йецу / і смотра йакий п'йец / бо йе такий / шо доўго тре пе"чи / йе такий / шо скоро / йак йакий / і ўже пот'ім йак ве"т'агайу хл'іп бе"ру мокройу рукойу зверху с'т'агуйу і з° п'ід'с'подо / бо там жиш мукичка йе / ножем зошкрабуйу ту мукичку / вона то ўже н'іби спе"клас'а тайа мукичка / п'ідгор'іла / зошкрабуйу // і ўже кладу на дечку чи на ст'іл' / куда не"буг' кладу тоі хл'іп / ўже готовиі //

535. – Ўже забула йакого року / то ск'іка 'рок'іў п'ідрад таке то ў нас
було ў се"л'і заве"д'іно / шо новіі р'ік ўстр'ічали на л'оду / л'од замерз / р'ічка
замерзла / і на л'оду с'тавили ве"лик'і доўг'і столи / хто шо маў приносиў йісти /
пити ўс'о / і холодец / і ўс'ак'і хто шо готовіў на новіі р'ік / то ўс'о зносили на
столи // ўс'о пушч'і се"ло приходит / бо ж інте"ресно // поставили йолку і сан'і
так'і / шоб д'іти там на сан'ах / не" т'іко д'іти / но і до'рослі на т'і сан'і і
крутили / но ме"н'і го"ло"ва закрутилас'а і спінили / бо йа не" могла дал'ше // а
там так'і п'есн'і сп'івали / йід'ат // йідн'і йід'ат / д'руг'і пйут / хто шо / і
сп'івайут // прийіжали до мени брат з с'войойу с'ім'йойу / один і д'ругіі брат / бо
йім інте"ресно було новіі р'ік ў нас в'ідм'ітати на л'оду було // час' тод'і було
ск'іл'ка рок'іў п'ідрад / шо так л'од замерз / те'пер ўже шос' бо'лото / і ўс'о // а
тод'і от с Костопол'а м'йі брат прийіхаў з д'іт'ми / і там була д'іўчинка / така шо
ййі дес' було дванац'ат' рок'іў // і во'на ўс'о ўз'ала соб'і записну к'ниже"чку і
р'учку // і приб'іжит до'дому шос' за'пиши і зноў б'іжит / а ў нас р'ічка п'ід
го'родом не"далеко / за'пиши і зноў б'іжит // йа кажу шо ти пишиш таке? / а во'на
каже бабушка до мени / а там д'ад'а Во'лод'а шос' варит і сп'івайе / *'д'ад'а
Вут'а / варит ко"зут'а* // і дуже ййіі ц'ікаво // а це там один д'ад'ко зло'виў дома
кугу'та / зарубаў / поскубаў його / ўз'аў роз'ібраў ўс'о / і ўз'аў та'кіі казанок /
прин'іс туд'а на лед / і так не" на лед'і / а з'боку распалиў во'гон' / патич'ки на
дороз'і запалиў / і казанок // і ўс'о сп'івайе / *шо 'д'ад'а / Вут'а / варит ко"зут'а* //
а ййіі інте"ресно / бо де ж во'на це ў го'род'і бачила / во'на не" бачила // ўс'о
со"б'і позаписувала / то во'на ўже / ўже ййіі сорок рок'іў / то во'на ше до
с'о'годн'і памн'атайе / шо на бат'ков'йі р'од'ин'і так новіі р'ік спраўл'айут //
те"пер не" спраўл'айут так / бо ўже бо'лото / ўже йа'кас' така по'года // но дуже
було туд'і інте"ресно / і час' жит'а туд'і було лехче йак те"пер //

536. – Йа вару го'луц'і так / в'ідваруйу рис не" дуже так / рис чи гречку //
т'рошки наі ше по'паре"лос'а / кладу це"булу / моркву / п'ідт'жаруйу / ки'дайу
'жиру / вили'вайу йа ўс'о ў ту кашу і вим'ішуйу добре // ки'дайу ше / ти'пер то ўже
ки'дайу при'праву ту м'ів'ину / а ко'лис' не" було тойі м'ів'ини / то ми так ўс'о шо

маємо п'ід рукамі / цибул'ка / морква / таї б'іл'ше н'ічого такоґо не" було / пере"ц / биру листочки с капусти і так накладайу лошкойу не"ве"личк'і / л'убл'у не"ве"личк'і робити голубці / шоби були гарн'і / не"ве"лик'і // пот'ім складайу ў казанок / пе"ре"ливайу таматом / йакшо з' с'в'іжойі капусти / то т'реба таматом / а йакшо з' квашеної / то не" т'реба н'ічого т'іл'ки но кинути лист'а / посолити т'рошки і ўс'о // запихайу ў духоўку і тушац'а дес' п'іўтора години / не" на дуже сил'н'ім вогн'і / і ўс'о //

537. – Ў тис'ачу диўйацот шейес'ат другому роц'і чолов'ік робіў головоўу с'іл'с'койі ради / а йа робила зоотехн'іком // ў нас ў сил'і була дипутатка Мар'іа Мазур // і тако орган'ізувала / шо ходила на Новій р'ік і поздороў'ала там начал'ство ўс'о і так до кого йім т'раба // но н'іде не" с'ідали за ст'іл / а ўс'о скидали ў такії здороўі че"рвоніі м'ішок // до кого б приїшли ўс'о ў тої че"рвоніі м'ішок скидали // було там ўс'оґо ўс'оґо поўніі м'ішок // ўже п'ід саміі к'інец приїшли до нас / а ў нас хата не"зак'інче"на / таїво / жили ў хат'і // то йак'іс' поприносили доски / зробили столи // то воіни до нас остан'іх / йак стали с' того м'ішка вит'аґати / то там ўс'о шо не" хоч було / і коўбаси / і гор'іўка / і вино / і ўс'о ўс'о / ўс'ака ўс'ачіна була / аж столи г'нулис'а / йак воіни повикладали ўс'о на тої // і воіни р'ішили / шо будут спраў'л'ати ў голові с'іл'с'койі ради // то воіни ўс'іх об'їздили / поздоровили / а ў нас с'іли випи'вали / сп'івали / то запам'аталос'а ўс'ому сілови / йак тод'і о'дин р'ік / бо п'ісл'а того ўже н'іх'то не" йїздиў / а то це воіни запр'аґли кон'і і на сан'ах то об'їздили ўс'о сіло з поздраў'лен'ійем //

538. – Дужи було т'ашко / йа ўже казала / ран'ше т'ашко було / бо работи так'і // але одного разу плаче дитина / зуб" болит / болит зуб" // шо не" робимо / не" пе"ре"стайе зуб" // ми п'ідем до зубного / бо зубніі буў ў се"л'і // чере"з лед / стаў п'ід гоґором / чере"з лед їдемо // приїшли туди // п'ішли поди'вилис'а / вона буйіц'а / йа кажу / да'ваї с'ідаї / таї д'ад'о по'дивиц'а на зуб" // в'ін посадиў йїйі ў то к'рисло / вона йак копне йоґо // в'ін йїйі с' того к'рисла / вобе"рнула і ўт'ікла і в'ід мене" / і в'ід того ўрач'а і ўже ўс'о // ну а зуб" йак бол'іў так і болит

/ бо н'ічого не" робили / таї ўс'о // йа йі'йі завела додому / а сам'ї іти на роботу / таї п'ішла на роботу / а во'на ўдома ли"шилас'а / на другий ден' зноў п'лаче" таї п'лаче" / зуб" болит // йа кажу / шо йа ж туб'і казала / шо ўрач би шос' зробіў і не" було тойі бол'і // і во'на туд'і п'лаче ўс'о ўрем'на // йа не" знайу / шо во'но майе бути / таї п'ішла на роботу // при'хожу з роботи / а йі'йі ўдома не"ма / думайу де ж во'на // але бачу чапи на сн'ігу на лед // думайу може п'ішла до мени на ферму // во'на так п'ішла до зубного / а л'удеї поўно йе ў зубного там сид'ат // а во'на приішла і дуже п'лаче / бо зуб" болит / але пи'тайут / кажут ну ти чо са'ма? / л'уди йе з со'с'ідн'іх с'іл / пи'тайут чо'го са'ма? / бо са'ма // та ж скажи чо'го са'ма? // ў мени мами не"ма / а де ж т'воя ма'ма? / кажут / ўмерла / а тато де? / покинуў / а йа са'ма / а ти з ким? / кажут / а йа са'ма з брат'іком / таї ўс'о // і п'ішла до зубного / в'ін йі'йі подивіўс'а на тої зуб" / шос' в'ін йі'йі там зробіў / таї ўже перистаў / в'ін каже / треба було ше туд'і йак ти приішла цеї зробіти / буў би зробіў туб'і / таї би було лекше / а ти каже ўже ст'іл'ко мучилас'а / і ўс'о // а во'но вобе"рнулас'а / праўда под'акувала // шо в'ін йі'йі там ўже не" помн'у / шо в'ін там робіў і ўс'о // і проішло / і йа приішла додому / каже зубик не" болит / йа кажу / а шо? / бо йа хо'дила до ўра'ча / во'на каже са'ма хо'дила / таї ўс'о // але прот'агнулос'а / дес' чере"с тижден' ми ідемо на станц'іу Дунайіўц'і до бапки до'в'ідатис' / а при'ходим / а там йе ж'іночка / н'іма во'на / йе ж'іночка // а йа при'хожу з нейу // а тайа йакрас то'д'і була ў зубного / тоже була // таї во'на каже дивис' / до бапки / дивис' / а во'но казало / шо ма'ма ўмерла / а тато покинуў // там йако'с' по н'і'мому во'на росказуйе ба'пц'і / а ба'пка ўже нам бе"ре росказуйе / шо була ў зубного / казала / шо ма'ма ўмерла / тато покинуў / а во'на з брат'іком же"ве // де"вис' каже та н'іма / де"вис' / йа'ке ма'ле і йа'ке бре"х'ливе //

539. – Т'ашко було ж'ити // дома н'ікого не" було // ми д'іти залишали са'мих // хлопчикови було ш'іст' рок'іў / а д'іўчин'ц'і було чо'тири роки // і так в'ін старший дивіўс'а за нейі / пе"ре"би'раў і году'ваў ўс'о йак може бути / ўс'о // а ми п'ідем / було та'ке шо нас ц'ілий ден' додому не"ма / н'і чоло'в'іка / н'і

ме^не // а раз ^вечир при^ходимо ^ўже ^пізно / ^ў кол^госп^і по^ўду^йіли ху^добу //
при^ходим до^дому / в^ін виб^ігає і плаче // ма^мо / про^пала ди^тина / не^нма
ди^тини // то йак? / а ти за чим? / за^чала на ^него сва^ритис^а / за^чала сва^ритис^а //
ми гл^ади^мо скр^із^а / а так ^радо^м кир^ниц^а // Бо^же / за^гл^ада^йем / н^іч / ^ўже не^н
^видно // ^ходим ^плаче^мо і в^ін ^плаче / ^пі^дс^ка^ку^йе / ^плаче / не^нма / про^пала
ди^тина і ^ўже ^ўс^о // де не^н ^хочиш ди^вилис^а / не^нма н^ічо / прислу^хай^емс^а /
к^личим // не^нма і ^ўже ^ўс^о // і ^ўже ми на ^ного / шо ти не^н ^дивис^а за ди^тино^у /
ту^бі не^н ^будем куп^лати / ти не^н ^дивис^а // ^ўс^о / шо йа ^ди^ўл^ус^а за ди^тино^у /
до^піру бу^ла і тут не^н ^стало йі^йі // ми скр^із^а гл^ади^мо і не^нма // але їду / ^чу^йу
шос^а хра^пит / та^кі ^ўже ^вечир / ^пізно / во^но ^бігало ^бігало / та^й зах^тіло ^спати /
та^й сховалос^а / тако ^кам^ін^а ве^ликий сто^йа^й // йак^раз ту^ді стро^їка / кам^ін^а
^по^ўно / йак^би ж то о^дин ^кам^ін^а / йо^го ба^гато ^того ^кам^ін^а / а во^на сховалас^а
та^ко за ^кам^ін^а / ^сіло ^бідне та^й зас^нуло // а ми гл^ади^мо / але Бо^же сла^ва / шо
то ^ўже йе / ^ўт^ішилис^а / бе^нру йа йіх до ^хати / при^вожу до ^хати / ^сіда^йте ^діти /
^сіда^йте // ну ^траба йа^кос^а же на^ўчи^ти // ^траба шос^а ка^зати ^діт^ом // та ж ми не^н
то шо о^дин ден^а / а ^кожен ден^а ми на роб^отах // ^сіда^йте^н / ви йісти ^хочте? // ка^же
х^лопчик / шо ми но те^нпер по^йіли / і во^на дес^а ^счезла і не^н ^знайем де // йа
гл^ад^іў / скр^із^а ди^ви^ўс^а і не^н ^ўпил^ну^ва^ў йі^йі // але ше ^нав^іт^а ^бі^дн^і говори^т
не^н мо^гли // йа ^кажу ^сіда^йте // пос^ідали / тако бе^нру йа х^ліба ку^сочок / бе^нру
^сол^і / бе^нру тор^бинку і зби^райу / бе^нру х^ліп то^ї ^ў тор^бинку кла^ду / ^сол^і ^ў
^паче^нчу ^з ^сірни^кі^ў і це^ї / ^кажу / ^нате вам тор^бинку і ^їд^іт / ^їд^іт ку^да ^хочити ^ў
^св^іт // ти не^н пил^ну^йеш / а ти не^н ^слу^хайеш ^тол^іка // а во^на ^ўс^о ^плаче / йа
^су^сайу / ^нав^іт^а не^н ^може говори^ти ^добре / йа ^су^сайу ^тол^у / йа ^су^сайу // а
в^ін / йа пил^ну^йу йі^йі // ^плачут // н^е / ^їд^іт ^ў св^іт ^від ^мене^н / йа та^ких не^н ^хочу /
^кажу і ^відпра^ўл^айу йіх ^ў ^плеч^і / ^ў ^плеч^і ^с ^хати // ^їд^іт / ^їд^іт // во^ни ше ^гі^рше
^плачут / бо ж не^н ^хот^ат ^їти ^ў св^іт / бо ж не^н ^знайут // а ма^ла пи^тає / а да^леко
то^ї св^іт? / ^кажу да^леко / да^леко // ^ў св^іт ^їд^іт ^суб^і / на^їдети дес^а ^при^тулук //
^їд^іт // ^ўже за^їшо^ў до ^хати чо^ўло^вік // шо во^ни так кри^чат і ^плачат / а йа бе^нру
^кажу / шо ^відпра^ўл^айу йіх ^ў св^іт // но йа не^н са^мих // йа ^дала х^ліба / ^сол^і /

кажу / хаї їдут // і ўс'о / во̀ни плачут і плачут // туд'і чо'ло^лв'ік каже / то ше
лиши йіх / хаї ше ^лбудут / побачим йак дал'і буде / і ўже ўс'о // і ўже ў'тише^ллис'а
і ўже ^лдуже ^лдобр'і / ўже л'агати спати і во̀ни бойац'а / бо во̀ни о'бойе спл'ат //
але чуїу в'ін каже / шо ти л'агаї з мамоїу / йа л'ажу с т'атом / цеї / ага / йа ше
кажу йім / йакшо не^л хочити ви їти ў св'іт / то ми п'ідем с т'атом в'ід вас /
лишаїтис'а сам'і // а во̀ни ше г'ірше плачут // і ўже туд'і во̀ни договорилис'а /
шо ти л'агаї з мамоїу / а ти с т'атом / і ўс'о / пол'агали // то во̀ни б'ідн'і не^л
могли н'і спати / н'ічо'го хот' кожне л'агло / ўже мало до ко'го притулитис'а /
но не^л могли спати так пе^лре^лживали //

540. – Ў тис'ачу дїїацот шейес'ат д'ругому роц'і йа прац'увала ў
колгосп'і на свиноферм'і зоотехн'іком // і ў поне^лд'ілок йа д'їжурила і ше о'дин
тоже ме^лхан'ік ме^лхан'ізатор // йа побачила йак з'е^лсла с'уда йак'іс' л'уди їдут
// ве'зут ко'гос' на та'чанц'і // йа виїшла і с'тала / бойус'а / шоб не^л їшли на ферму /
бо ж не^л можна // б'іла ферми р'ічка і к'латка там / думайу во̀ни по'вернут туд'а
до к'латки / але пове^лртайут с тоїу тачкойу с'уда на ферму // йа з'разу кажу
л'уди тут ж не^л можна / це ж колгосп // зара йакби хтос' приїшоў ме^лн'і б шо
було / вам ўс'ораўно // в'ін дїў'ус'а ўбранї ў такий йак кажут дурна молада /
ў такий вел'ан с т'ул'і / поїа'сали ў таке б'іле ўс'о / і це кажут дурна молада /
ве^лзут до р'ічки то'пити / йа об'ізвалас'а шо не^л можна / в'ідгонила // але во̀ни
ме^лне не^л послухали / ўсер'їно приб'ігли / б'іжу / а та дурна молада за м'ноїу /
йа бойус'а // і над'їшоў тої ме^лхан'ік / тод'і в'ін спи'ниў / пи'тайе / шо таке? / тої
моўчит // зачали дертис'а оба та цеї ме^лхан'ізатор до н'ого розп'істер руки б'ити
/ а ц'а дурна молада йак п'ідн'іс / йак ўдариў йо'го до зе^лмл'і // йа нал'акалас' /
думайу забїе на'верно // а тої ўже ле^лжит і не^л ўстаїе / не^л рухайец'а // і тої
ве^лртайец'а / тайа молада і їде на'зад / тачкойу по'везли йо'го до р'ічки до к'латки
// по'везли / сп'ївали там ўс'о йак може б'ути / але тої ўстаў / каже дївис' /
йакїіс' такий сил'нїй / так ме^лне / аж ме^лне кос'т'і бол'ат / таї ўже ўс'о // тийї
посп'ївали таї ве^лрнулис'а на вис'іл'а / то не^лдалеко то вис'іл'а було / то ў
поне^лд'ілок ўже дурна молада / таку в'ітправили // то^лд'і йа ўже добула до

вечора і їду додому // їду додому / прийшла йа / то вис'їл'а тако йа була на квартир'ї чере'з до'рогу // йа прийшла / таї роспал'уйу примус / бо колис' так не" було / роспал'уйу примус / т'раба шос' йїсти варити // роспалила примус поставила йїсти / але йа'к'їс' приходи // приходи до мене" / здо'ровайец'а / ўс'о йак' може бути // йа не" знайу шо в'ін за один // здо'ровайец'а таї каже йа пристаўник с Хме"л'ницького / прийшоў пров'їрати на ферму / ферму прийїхаў пров'їрати / книж"ки / шо записуйте ў книж"ках / хочу пров'їрати // йа кажу а чо вечир? / на то йе ден' // каже йа ше і заўтра приїду / бо 'нин'ї йа ўс'о не" ўстигну // а йа книж"ки т'ї ўс'ї тримала ўдома / шо йа йїх не" вела / таї кажу / во'ни ў мене" на ферм'ї / а йа вопше йїх 'нав'їт' не" вела // йа йо'му показују / а тако ал'бом стоїт / бачу рукоју присувайе ал'бом до себе" / дивиц'а / а книж"ки ўже менше // йа думайу чо'го? / шо? // в'ін по'сид'їў трошки погово'риў / каже шо заўтра приїду / буду пров'їрати т'ї книж"ки // каже ў мене" догово'рино / голоўний знайе / шо прийїхаў на пров'ерку / но йа ше заўтра дн'ом приїду / тиї ўс'о // зноў приходи і зноў каже / шо буде пров'їрати книж"ки // то в'ін ск'їл'ка дн'їў пров'їраў т'її книж"ки / а пот'їм каже шо йа обман'уваў / йа туд'ї сподобаў суб'ї тїбе / йак' було то вис'їл'а йа буў пе"ребраниї ў дурну молоду // йа диўл'ус'а гарний хлопец' / ўс'о йак' може бути / таї бути їти за него зам'їж // в'ін ск'їл'ка раз прийшоў / пров'їраў т'ї книж"ки / пот'ом признаўс'а ме"н'ї / каже доўго не" будем в'їт'агувати / даваї будем жи'нитис'а // а тут б'їда / злидн'ї / не"ма зв'їдки // йа сирота / не"ма н'ї 'мами / н'ї тата / бо йа мален'кой лишилас'а сиротоју / не"ма зв'їтки то вис'їл'а спраўл'ати // але помален'ко шос' трошки з колгоспу ми'н'ї дали // на'верно душ двац'їт' прийшло / і на квартиру с'уда прийїхали його бат'ки і сист'ра / і так ми в'їдм'їгли то вис'їл'а / а хату йа ст'ройїла ше до н'ого // помагаў ми'н'ї колгосп буду'вати хату / то була вимурована і верх викинениї / н'ї в'їкон / н'їчо'го // в'ін ўже прийшоў і ст'али силами / завїнули стел'у / за'чали робити / бо т'реба дес' жити // то на квартир'ї сама / а з ним куда п'їдеш / в'їкна досками забили // ў хат'ї чо'тири комнат'ї / в одному вуглу с'вин'ї тримали / ў друг'їм кач'ки / чере"з одну пе"ре"ходили / там

таке ўс'о тримали / а ў трет'ї ми ўже постройіли со^уб'і пли^ту / і ми там со^уб'і варили / і так жили // б'їдували зразу ну н'їчо // то^д'ї хот' і б'їда була / але час' весе^нло було жити / не^н так йак зара // то ми з ним жили / в'їн ме^нхан'їк ў колгосп'ї / йа зоотехн'їк / н'їч і ден' // д'їти ўдома сам'ї / пе^ре^нживали / шоб шос' не^н зробили // і там ми прожили ш'їзд'їс'ат рок'їў / разом прожили ш'їзд'їс'ат рок'їў // пот'їм т'аж^нко в'їн захвор'їў / в'їдр'їзали йому ногу / в'їн ше полежаў дв'ї не^нд'їл'ї і помер // а те^нпер йа залишила^са з дочкою і з ў^нуками / жи^йу / шо можу робл'у / а шо не^н можу / то л'ага^йу / пире^ннесла ін'сул'т / на одно око вопше не^н бачу // і так'ї справи //

Інформант: Побожна Євгенія Василівна, 1941 р. н., освіта – 7 кл.

541. – Їду на город / бе^нру корз'їнку // ў корз'їнку зби^райу бурачок / картошку / капустку / фасол'ку / моркву / кр'їп / пе^нтрушку / цибулинку // до кухн'ї // приш'їла до кухн'ї / чистити // по^чистила / по^р'їзала / кинула ў каструл'у // закип'їло / за^жарили / за^правила і от туб'ї боршчик // помидорка / смитанка // от туб'ї українс'киї боршчик //

542. – За^р'їзали свин'у // ми йїї обсмал'уємо / чистимо / роспоруйємо / вит'ага^йємо кишкi / вит'ага^йємо сало се^ре^ндове / туд'ї ўже таки^во / ф'їл'їєку в'їдр'їзайем / в'їдр'їзайемо сало // д'їлимо там ўже / в'їд'їл'їаємо лопаткi / к'луби / ноги / ребра ўс'о тако / ф'їл'їєку //

– За^р'їзали / за^р'їзали пороc'а // бе^нрут лапму пайал'ну чи газову // пайал'ну запраўл'айут бе^нз'їноу / а газову в'їд'їгазу і смал'ат / чист'ат шк'їру / смал'ат до чорного і мийут / опчиш'чайут / шк'їрочка така / аж л'убо // туд'ї шо п'їдноc'ат / c'таўл'ат на йакїc' осл'їн ве^нсокїї і наче^ннає кол'ар / шо коли розр'їзайе животик пороc'атк'ї / вит'агуйут пе^ч'їнкi / пе^ч'їнку / л'охке / нирки ну і решту / шо ў се^нре^ндин'ї // а туд'ї це ўс'о пове^нче^нш'чайут / помили ўсе^нре^ндин'ї / кроў од'ел'но // а туд'ї начи^ннає кол'ар в'їдр'їзати ноги / н'е / в'їдр'їзаў голову / майут в'їдр'їзати ноги / зн'їмає сало / сало ўже в'їд'їнесли куда там треба ў кладоўку // а туд'ї начи^ннає розб'їрати задн'ї к'луби / пот'їм

пе^нредн^і лопат^{ки} // а туд^і ўже розби^{вай}ут топо^{ром} хре^нбет поздо^{ўш} і
рознос^{’ат} куда йім т^реба ў кладо^{ўку} / ў холо^д’іл’ник //

543. – Му^кичку с[’]ійемо // ну там к[’]ілог^{рам} чи два // смот^{ра} на ск[’]іл’ки
рош^чини // по^парити йі^{йі} кро^пчиком / прост^{иг}не // то^д’і доба^ўл’айемо зно^ў
во^дички // ки^дайемо т[’]істо / ки^дайемо др^{ож}’і // і рош^чин’айемо // на ^ранок
при^хожу на ^кухн’у / доба^ўл’айу му^кички // бо ў нас з^разу не^н ^було ^тойі
т[’]естом’ішал^{ки} // рука^{ми} зам’іси^{ла} / зам’іси^{ла} ^сорок с[’]ім раз х^л’іба // при^шоў ў
кол^госп / ка^же еко^ном’іст / а йак про^в’ірити / шо ти ^сорок с[’]ім раз спе^нк^{ла} /
це^нг^нери йе / к[’]ілог^{ра}ми йе ўс^{’о} // ка^жу л[’]іс’ ў ^коме^н / с[’]ад’ ў ^комин’і і
про^в’іриш // ну а шо ро^бити / йак л[’]у^дина не^н ^в’ірит // ^сорок с[’]ім раз / шо це
ш^утки // це ж ўс^{’о} т^реба ^було ўс^{’о} рука^{ми} зам’іси^{ти} // туд^і чо^лов’ік м[’]і ^ран’ше
пра^ц’уваў ў ^ц’ому / в оп^шче^нп’іт’і / знаў / де ^можна д^іста^{ти} т[’]естом’ішал^{ку} //
п[’]ішоў / по^йіхаў ў Ду^найіўц^і з голо^войу кол^госпу / Миха^їлиц^{’а} ў нас бу^ў //
по^йіхали ў Хме^нл[’]ниц^{’к}і / д^іста^{ли} туйу т[’]естом’ішал^{ку} і так два ^роки чи три
пол^зувалас^{’а} ^тойу т[’]естом’ішал^{койу} // ^рано доба^ўл’айеш му^кички ск[’]іл’ки
т^реба / м[’]ісиш / рос^пал’уйеш ў п[’]іц^і // та^{ка} здо^рова п[’]ічка ^була / шо там
дв^інац^{’іт} ^бохан^ц’іў ўла^{зи}ло // та^к’і ^бохан^ц’і / шо ^мали по ^деўят’ / по с[’]ім к[’]іл
/ од^не ^бухон’а не^н та^ке ма^лен’ке / йак ^ц’і кир^п’ічки / а та^ке / шо та^ко об[’]і^н’ати
не^н ^можна // ну і так про^ро^била три ^роки // ^коло ^вип^ічки х^л’іп^чика ^того //

544. – Ў п^йат^{на}ц^{’ат}’ ^рок’іў с[’] по^ловино^ўйу ^віш^{ла} ^зам’іш // ^це ^була ^бс[’]ін’ /
на^ве^сн[’]і ў ш[’]іс^{на}ц^{’ат}’ ^рок’іў п[’]іш^{ла} на ^норму // пра^ц’увала ^разом з[’] с[’]тарш^ими
ж[’]іноч^{ка}ми / спра^ўл’алас^{’а} / ну йак хот[’]іла / шо^б з ^мени не^н см[’]і^йалис^{’а} /
ста^ралас^{’а} / шо^б ^було ўс^{’о} ^добре / та^ї ўс^{’о} // ро^била на ^норм’і п^йат’ ^рок’іў //
туд^і і ^Л’он’ко син на^їшоўс^{’а} на ^шост^ій р[’]ік // п^йат’ ^рок’іў не^н ^було д[’]і^тей / а туд^і
на^їшоўс^{’а} с^иноч^{ок} // с^ид[’]іла р[’]ік і с[’]ім ^м’іс[’]ац^{’іў} ў^дома // п[’]ісл^{’а} ^того йак ^було
й^ому р[’]ік і с[’]ім ^м’іс[’]ац^{’іў} п[’]іш^{ла} на за^вод ро^бити ў ^цех ра^бочойу // про^ро^била
^в’іс[’]ім ^рок’іў ў ^це^нху на ўс[’]аких апа^ратах / ну на ўс[’]ому / на ўс[’]аких про^цесах / і
про^цеси ^були // п[’]ісл^{’а} ^ц’ого п[’]іш^{ла} в оп^шче^нп’іт’ на ^кухн’у // ^була зам^повара на
роз^дач^і / на за^варц^і // про^ро^била с[’]ім ^рок’іў в оп^шче^нп’іт’і // а п[’]ісл^{’а}

опшче^п'іту бат'ки чолов'іков'і поўми'рали / а ў'дома д'войе д'ітеі / т'реба було хаз'аіство в'ести і в'ін на роб'от'і // вир'нулас'а ў сіло зноў до 'норми / п'ішла на 'норму і прац'увала ўже до пенс'ійі // н'е е" не" до пенс'ійі / перид пенс'ійом ше п'ішла до колгоспу на три 'роки пе"кти хл'іп // дл'а комбайнер'іў / дл'а трактор'іст'іў / вопш'ім дл'а ўс'ого роб'очого л'уду / шо робили ў 'пол'і // і було ўс'о 'добри / в'ідробила три 'роки / п'ішла на пенс'ію // таі так до 'сейі порі //

545. – Були простен'к'і вис'іл'а / не" так'і йак 'зараз // те"пер ўс'ак'і 'видуми / ўс'ак'і 'придуми / ўс'ак'і бл'удо // ран'ше шо було / боршч украйін'с'кіі / холодец / голупц'і / каша гре"чана с по'дл'іўкойу / ц'аіа йак во'на / котл'ети р'ітко були / була пе"чен'а // ўкусно й'ійі ў п'йецу ўкла'дали ў чугуни і ўсу'вали ў п'йец // і така була об'ейд'ен'іа / шо прот'іў с те"пер'іш'ного 'небо і зе"мл'а / таі ўс'о // а ше 'риба залиў'на // ну ўс'о було по 'старому ве"се"л'ішче / не" так йак 'зараз / ну йак ска'зати / апе"т'ітн'іше / і л'уди були прив'ітн'іші // а те"пер шо? / т'і 'буги муги т'іко тан'ц'уйут // шо 'пили? / 'пили гор'іўку сивуху / така сирен'ка йак 'маіе 'бути / не" то шо каз'оночка /шо аж блиш'чит' // робили с'вої гор'іўки / нал'іўки ўс'ак'і / ўс'о //

Інформант: Кучерява Марія Миколаївна, 1949 р. н., освіта – 9 кл.

546. – Холодец // ми руб'айемо 'ношки / руб'айемо 'голову / 'мочимо / 'мочимо на н'іч // ну йак'шо заўтра вари'мо / то 'мочимо с'о'годн'і / перидден' // н'іч во'ни по'мокнут // вили'вайемо ў вод'і / кладемо щоб кип'іло // во'но в'ідк'іпайе // туд'і ми йо'го 'чистимо з двох паровод'іў і кла'демо // нали'вайемо чистен'ку каструл'ку і кладемо ў каструл'ку / вот // вари'мо п'яг' го'дин // росфа'совуіем по 'порц'іах //

547. – Дес' тако за м'іс'ац' до с'вад'би ми'не приглас'айот хадз'аіі на с'вад'бу / ми 'пишемо ми'н'у // то'д'і по 'тому ми'н'у ми закупл'айемо продукти // остан'іі тижден' перид с'вад'боў р'іжут сви'н'у // йак'шо с'вад'ба ў нид'іл'у / дес' ў 'сериду р'іжут сви'н'у // розд'елуіем сви'н'і // вид'іл'айем шо там на котл'ети / шо на коўбасу / на об'иўн'і // дес' ў п'йатниц'у ми копт'імо коўбаси / а ў че"т'вер

/ ў п'яатниц'у / ў п'яатниц'у копт'імо коўбасі і п'яатниц'а і су'бота ми го'товімо ўс'і ст'раві // таке йак салаті го'товімо ў не'д'іл'у //

548. – Так пі'чемо корж'і дл'а начінк'і // пі'чемо корж'і задалег'іт' / шоб во'ні т'рохі по'чערств'ілі // пі'чемо корж'і на мо'лоц'і // збі'вайемо йайічка туд'а / со'ду кі'даіем / с'іл' / вып'ікаіем ў ду'хоўц'і // по'том ми йіх к'ршімо др'іб'нен'кімі шма'точкамі і парімо мо'локом або кур'койу // і по'парілі / добаў'л'айем ўс'аких спец'ій'іў / туд'і кі'даіе мн'асо с' тойі кур'кі по'р'ізана / пі'че'рві'ну по'р'ізану і кла'дем вып'ікаіемо дв'і го'д'іні ў п'яецу //

549. – Ко'ліс' бу'ла б'іда / но чо'с' весе'ло бу'ло / жылі ўс'і д'ружно так шо і ну // од'ного раз'у їду на ро'боту і пр'і ха'з'аіств'і о'дін руб'ел' йе і б'і'л'ші не'ма // за ц'ого руб'л'а йа ма'йу ку'п'іти м'іла / бо ма'йу пр'і'т'і з ро'бот'і ст'і'рат'і і чо'ло'в'ікові ма'йу ку'п'іти за'ку'р'іт'і / і п'ішла // йак'рас кум'іс'і'яна на 'фер'мі / ше ро'біў глаў'нім зо'отехн'іком муш'чына і заў'ферма муш'чына / а йа це'і // і ўже та кум'іс'і'яна пе'ре'ішла / і го'ло'ва кол'госпу по'в'іс то ўс'о на'чал'ство на вып'івонч'ік / а ми за'лі'шіліс'а ўс'і і заў'ферма і зо'отехн'ік / і йа за'лі'шіла'с'а / а во'ні ўс'о / от і гро'шіе'і ў нас не'ма і нас не' пок'лікали / а ми 'хо'че'м вып'іт'і і не'ма гро'ше'і // ўс'о пі'таіут / ў те'бі не'ма? // йа кажу йе ў м'ені руб'ел' / а во'ні кажу'т хот' бі руб'ел' бу'ў // йа кажу ў м'ені йе руб'ел' / але ме'н'і тре ку'п'іт'і м'іла і за'ку'р'іт'і т'реба ку'п'іт'і // а во'ні кажу'т ми то'б'і м'іла да'мо / ў нас м'іло ў ск'лад'і йе / м'іла то'б'і да'мо // хо'д'і / ва'п'но ў нас йе / ва'п'на туб'і да'мо / но да'і нам то'го руб'л'а / ну а йа кажу / ну а ку'р'іт'і? / аба'д'оца кажу'т / та'і ўс'о // та'і да'лі ме'н'і шос' т'р'і ку'ск'і м'іла / шо йа м'ала о'дін ку'п'іт'і / да'лі ме'н'і т'р'і ку'ск'і м'іла / да'лі ме'н'і ва'п'на і йа п'ішла до'дому йі'ст'і ва'р'іт'і і ма'йу ст'і'рат'і // та'і ўже по'чала ст'і'рат'і / а во'ні ў'з'а'лі су'б'і то'го руб'л'а і п'і'ш'лі ў ча'іну / кажу'т нам а'бі но за'ч'і'піт'іс'а / ха'і бу'де руб'ел' / а по'тому ўже па'ід'от // там п'і'ш'лі ўже вып'і'вал'і за руб'л'а то'го / с'ід'ілі доўго / бо пр'і'ш'лі на 'фер'му / то до'бре п'я'нен'к'і / йа со'б'і ст'і'раіу // от пр'і'ход'іт чо'ло'в'ік на о'б'ід // пі'таіе / ку'р'іт'і ку'піла? / а чо не' ку'піла? / бо йа кажу руб'л'а за'гу'біла / а шо ж бу'ду ка'з'ат'і йо'му / руб'л'а за'гу'біла // а в'ін каже / ну а м'іло де ў'з'ала? /

пожичила кажу / бо тре ст'ірати / таї ст'ірайу дал'ше / таї ўс'о / а в'ін каже / йак так'її роз'д'ав'ї бути / шоб рубл'а загубити // йа кажу от загубили таї ўже ўс'о // і ўже не"ма ў нас грошеї н'ї кап'ейчки / таї ўс'о // а в'ін поуб'їдаў таї п'їшоў / а с'їл'с'ка рада тако не"далеко ферми була / в'ін їшоў ўже з уб'їду / баче х'лопц'ї / і ўже ве"се"лен'к'ї // таї в'ін н'їби каже / х'лопц'ї / а ви де були? / ви ж казали шо ў вас не"ма грошеї / а во"ни кажут / т'воя ж'їнка дала нам рубл'а / таї ми п'їшли ў чайну / о // ди'вис' / ди'вис' / а казала / шо загубила рубл'а / ўс'о // але приходить ўже вечир додому / но йа не" знайу / шо в'ін буў з ними // приходить вечир додому таї каже / то скажи / де ти рубл'а под'їла? / йа кажу загубила / де? // то ж догадаїс'а / шо в'ін ўже буў з ними / таї во"ни сказали // то скажи скажи де ти рубл'а под'їла? // таї с'їл'ка раз в'ін ме"не пи'таў // а йа туд'ї кажу х'лопц'ам дала / таї ўс'о / то шо не" могла зразу сказати? / а обман'увати? // а йа боїалас'а / шо будеш сваритис'а / а йа луче обману / таї ўже ўс'о // але прихожу на другїї ранок / Боже / праўл'їн'а робл'ат ў колгосп'ї // ўс'ї см'їйуц'ї / ўс'ї до"казуйут за того рубл'а // і назвали істор'їя з рублем // ўже голова колгоспу знайе / шо то п'їсл'а кум'їс'їїї тойї йа рубл'а мала / і то в'їдала х'лопц'ам / шоб п'їшли ў чайну випити / і ўс'о / а чолов'їк б'їл'ше н'їчого ме"н'ї не" казаў / ну туд'ї зразу в'ін казаў / йак так'її роз'ав'ї бути / шоб рубл'а загубити / остан'ого рубл'а / ўс'о //

с. Морозів Дунаєвського району

Морозів (кол. Малий Мукарів) – село, розташоване на річці Ушиця за 19 км від районного центру і за 21 км від залізничної станції Дунаївці на лінії Кам'янець-Подільський – Гречани. Морозів згадується у документах з 1542 року [4, с. 260].

Інформант: Курпїцька Олена Іванівна, 1950 р. н., освіта – 10 кл.

550. – Ну лежн'ї / а це так'її сам'ї пи'р'їшки жарен'ї // можна йїх жарити с ту'во / можна йїх робити з кукурудз'анойї му'ки і можна гре"чан'ї

ро|бити / йа |дуже |часто робл'у так'і |лежн'і // сам про|цес / ва|ру та|ку / ва|ру
 ле^нм'ішку / |кажут' / та|ку |кашу / ки|пит во|да / посо|лила так / хаї |буде
 п'і|л'ітра му|ки куку|рудз'аной / п'і|л'ітра |б'ілої му|ки пше^нничної / і це
 ўсе ви|м'ішуїу |добре до одно|р'ідної |маси і т|рошки |соди ше |сипл'у / ну і
 |вона т|рошки поки^еп'іло // то|д'і бе^нру |начинка / йак|шо куку|рудз'ан'і / то
 |дуже |добре / ў|кусн'і во|ни с ка|пусто|їу / а|бо |с:иром / то бе^нру вики^едаїу це /
 |бажано / шоб во|но |було |тепле та|ке / го|раче / шоб |було // вики^едаїу ц'у |кашу
 на сти^ел'ничку і то|д'і ви^еробл'аїу пи^ер'ішки / ст'іл'ничка / ну |досочка
 дере^нїяна і то|д'і ви^еробл'аїу пи^ер'ішки / |вироби|ла і |жару на о|л'її / ну
 |жару до та|кої рум|йаной ско|ринки // і ше |робл'у |лежн'і з гре^нчаной му|ки /
 но з гре^нчаной му|ки / то це йа вам не^н |можу роска|зати / йа |зара рос|казуїу і
 |сл'унки |падаїут // так |само / гре^нчана му|ка / во|на прода|їец'а / бо тї|гот /
 гре^нчана му|ка і |тоже т|рошки да|їу пше^нничної му|ки і ва|ру та|ку |кашу / і
 то|д'і ви^еробл'аїу ц'і |сам'і пи^ер'і|жечки // но гре^нчани^еки |дуже |л'убл'ат'
 |бути |с:иром / зо с|в'іжим |сиром і шквар|ками / помас|тити їїх по|тому / йак |їїсти
 го|раче / по|жарити |тоже їїх і го|раче та ї от // ну та|ке йа |робл'у // ше / і ну
 пи^еро|ги пе^нчу заў|ж|ди //

551. – Хл'іп пе^нчу // йа то пуш|т'і шо / хл'іп росчи^наїе^нц'а /
 насап^еред т|реба му|кичку по|с'іїати / пере^нс'іїати му|кичку / шоб во|на була
 та|ка воз|душна / пере^нс'іїала му|кичку / то|д'і замо|чила д|рож'і / т'істе^нчко ў
 |мене йе / це ли^ешайе^нц'а в'ід хл'іба // йак|шо пе^нчец'а / йа т'істе^нчка т|рошки
 ки^едаїу ў |баночку / во|но п'ід'ї|де ме^ні / і три^емаїу ў холо|д'іл'нику / ўже
 йак пе^нчу хл'іб / то |мочу д|рожд'і і т'істе^нчко |разом / і то|д'і / йа то ста|райус'а
 пе^нк'ти на |сирватц'і / на моло|ц'і |кисл'ім / ну йак не^нма / то|то во|да |тоже п'і|де
 // |сипл'у |сол'і і посо|лила / і |лийу |теплу во|дичку / чи |сирватку і туй|вот / і
 ки|даїу д|рожд'і с цим |т'істе^нчком і ўже |м'ішу // да|їу ше о|л'її / |бажано
 О|л'їїни / бо во|но к|рашче то|д'і / і за|м'ішуїу / ну а |м'ішу / шоб |було
 гус|тен'ке // ше доба|їл'аїу |житной му|ки т|рошки і то|д'і но |житну му|ку
 |пере^нд цим тра по|парити / то в'ін полу|чайец'а / та|кий мо|крен'кїї / і |то|д'і

ко|ли / ў|же йак т|реба |добре |вим'ісити / шоб ру|ка |була |чиста / і то|д'і пок|лала //
во|но п'іг|ходит' так ў т'і|'мис'ц'і |йе т|рохи |т'іста / шоб |поўна |миска |була /
то|д'і |йа ви|робл'а|ю хл'іпчик / |йак|шо пе|'чу на чи|ери|'ні / а ў пе|'ч'і |дно / то
гус|тен'ко ви|робл'а|ю ў ми|'с'ки / во|но ў ми|с'ках п'і|д|ходит' / по|тому ки|дайу /
ло|пата та|ка |йе / і на ло|пату / ки|дайу і са|жайу ў п'і|ч / но на|пал'у ў пе|'ч'і
|добре / |шоби п'і|ч |була ў|с'а / ў|с'і к'і|рп'і|ч'і ў пе|'ч'і |були |б'і|л'і та то|'во // і
та|ко |йак|шо са|жати хл'і|п / т|раба пот'а|гнути / от ко|ц'у|бойу пот'а|гнула / і
|йак|шо |іскри с|качут / то з|начит' на|пече|'но / п'і|ч |добре на|пале|'на / і са|жайу і
два ча|са пе|'чу // а |йак|шо не|'на |чере|'ні / то т|рошки |р'ітше |м'ішу і пе|'чу ў
тумо|во / фор|мах / фор|ми |йе ў |мене і |йа ў фор|мах пе|'чу // |'хоче|'те / |йа |зара
дам по|кушати //

552. – Ше |йа хо|дила ў |школу / то рос|казуваў нам ў|чите|'л' і|с'тор'і|і / тут
ў нас бу|ў Ба|б'і|чук та|кіі Ва|сил' / то в'і|н рос|казуваў і ка|заў / шо се|'ло по|ходе
в'і|д // ну пан жи|ў / Моро|зоўс'кіі фа|м'і|'яа / і так на|звали / так шо ў
Ма|л'і|'й'ц'ах ма|л'і|'й'в'е|'к'і па|ни жи|'ли / а ми |радом тут там // ну |ц'ому
Мо|розоўс'кому Ма|л'і|'й'в'е|'к'і |н'і|би даў |земл'у / це |йо|го |йа|кііс' син бу|ў /
чи |йа|кііс' |родич / чи |шос' та|ке / і в'і|н даў |йо|му |земл'у / і так в'і|н по сво|їй
фа|м'і|'іі на|зваў се|'ло Мо|роз'і|ў // |йе / |йе ле|'генди / |йе ў нас чу|бати|'кам'і|н' /
от / а шоб та|ко на|звати / |йа не|'на на|з|ву //

Інформант: Розгонюк Людмила Михайлівна, 1932 р. н., освіта – 3 кл.

553. – Моло|да до моло|дого |шла у субо|ту / бо ви|с'і|л'а бу|ло ў ни|д'і|лу // а ў
субо|ту моло|да зби|рала дру|жок / дру|шкі |шли в укра|їн'с'к'іі |форм'і / ў
в'і|ночках / |л'ентах // там чи|кали дру|жби з моло|дим ў|же // і во|ни по|п'рос'ат |йак
при|ход'ат / во|ни с хл'і|бом і|дут / ту|ди до моло|дого / і ко|лач чи хл'і|б / |пред'і|во //
а на дру|гий ден' / ў|же ў ни|д'і|л'у моло|дїі до моло|дойі |іде // моло|да |йак |шла ше
про|сити / то во|на |несла моло|дому ру|шник і ко|лач / шоб в'і|н |шоў до |нейі з
ру|шником і ко|лачем // од|наков'і та|к'і пі|кли ко|лис' // а ў субо|ту чи |п'ятниц'у
зби|ралис'а коро|вай пі|кли на ви|с'і|л'а // ну х|р'есна |мала пі|кла / по|ма|гали |її

пе^нчи // са^м'ї т'ашко / бо ^дуже йо^го ви^м'ішувати / кв'іток навиробл'ати / т^реба шоб ^гарній бу^ў / ўбрати // то ў нид'іл'у мо^лода з друш^ками / ўже йак при^ход'ат му^зики до ^нейі ішла з друш^ками / з друж^бами за тим коро^вайом до ^нейі / до х^реснойі ^мами / і при^носили ўже до^вдому і ўже чи^кали мо^лодого // ко^ли при^ходи^ў / ўже мо^лодїї ішо^ў / то во^на ви^ходила на^прот'ї^ў ^него з руш^ником і с^кола^чем / а в'ін так ^саме зо сво^їм хл'ібом і ко^ла^чем / тим шо во^на йо^му при^несла // ўже зди^балис'а і ўже ішли / при^ходили до ^хати і тут зна^чилис'а // зна^чили ^ўс'іх / букети так'і бу^ли з до^ўгими / по дв'і ^метр'і ^л'енти / і друш^ки ч'іпл'али друж^бам т'і букети // йак при^ходи^ў ўже мо^лодїї / то розда^вали да^ри // да^рили то^вд'і шо / ма^мам хуст^ки да^вали / а бат'^кам сороч^ки // йак йе ^сестри / бра^ти то ^тоже // ко^лис' ^л'енти / хуст^нки / та^ке / на ^плат'ачко чи шо / ^плат'ачка да^вали чи коф^тинки / р'ідним / ^ўс'о р'ідним // йак йе ^бапка / ^д'едушка бу^ў / то ^тоже со^рочку // а то^вд'і ^п'іс'л'а ^того во^ни за^ходили на дв'ір / гу^л'али / ви^води^ў с^тароста мо^лоду с ^хати і ^начали / за^грали вал'с / то^вд'і ўже во^ни / переда^ва^ў в'ін мо^лодому // с^тароста ^вив'ї^ў / за^гул'а^ў і то^вд'і ўже в'ін пере^да^ва^ў мо^ло^вдому / і ^п'іс'л'а ^того до ^роспису ішли // рос^писували ў ^клуб'і ко^лис' // во^ни то^ди ^клан'алис'а ^ўс'ім / з'їазували йіх руш^ником // за^чи^ена^лос'а ви^с'іл'а / му^зики ^грали // ше до шл'убу хо^дили ^тоже^н / на д^ругїй ден' в осно^ўному / ко^ли ўже ^бат'ушка ў ^церкв'і // а ўже ў ^кін'ци ви^с'іл'а т^реба ски^дати фа^ту // ўже зби^ералас'а мо^лод'ош^к пере^гул'увати ко^рону / ма^ма ски^дала з голо^ви йїї ^вел'ан і на^кривала ^хусткойу йїї / по^ўїазувала голо^ву йїї хуст^нойу / а то^вд'і с ^тойу / друж^би ^кожну с'в'ітилку / ^кожну д^рушку ўби^рали / ў ^вел'ан'і пере^гул'ували з ^ними ко^рону / а мо^лода ше з ^ними ў сво^їу очирид' ставала ў ^коло з д'ї^ўчатами пере^гул'ала // а на д^ругїй ден' при^ходили на пере^п'її / ўже пере^пивали хто шо м'іг / хто йак / по^чтом ше с^ходини бу^ли / хл'ібини // ўже це ^третїй ден' / та^ка си^б'ї була ви^ечера //

Інформант: Хмеляр Зінаїда Трохимівна, 1922 р. н., освіта – 3 кл.

554. – При^еход'ат сва^ти / да^руйут' о^дн'і д^ру^ги^еми / а мо^ло^да да^руйе мо^ло^до^го і то^гди мо^ло^до^му да^йе че^рво^ну ху^стку / ўй^аже йо^го на ру^ку // ну / а то^д'і про^до^лжайут сво^їйі ўже реч'і / пй^ут / гу^л'айут та^ї ўсе / а там п'і^сл'а ўже ц'о^го на в'і^с'і^л'а хри^ста // сва^ти не^сут т'і^л'ки хл'і^п і це^ї / і б'і^л'ш н'і^чо^го // а да^руйут цему / т'і^йі тим // сва^ти т'и^йі / сва^ти да^руйут / мо^ло^ді да^йе мо^ло^д'і / там да^руйе йі^ї // шо там / йа з^найу / ху^стка чи ру^шни^еки / так йак бат'к^ови / то со^рочку // а мо^ло^да да^руйе бат'к^ови йо^го так са^ме со^рочку і йі^їйі тешч'і то^же ху^стку / а мо^ло^ді ўже н'і^чо^го не^с да^йе мо^ло^д'і // мо^ло^да ўй^аже ж'і^н'і^ха че^рво^но^у ху^стк^ойу / а бат'к^ови да^йе рубашку / а ма^ти ху^стку / ху^стку // до^го^вару^йуц'а ко^ли с^вад'ба бу^де // до^го^во^ри^лис'а / то^гди куп^л'айут од^н'і д^ру^гим п^лат'а / ж'і^н'і^х куп^л'айе п^лат'а / а мо^ло^да куп^л'айе то^же йо^му ко^ст'ум / ту^фл'і // за^про^шуйут' мо^ло^д'і на с^вад'бу / да^йут за^про^ше^н'а // ну ко^ли / на ко^ли там / на йа^ке чи^сло до^го^во^рац'а / за^про^шуйут на с^вад'бу // ко^ли почи^на^йе^с'а с^вад'ба / то мо^ло^да п^росит' дру^жок / дру^жки при^еход'ат / пле^нтут в'і^ночки і во^ни с ко^лачем їд^ут до мо^ло^до^го // мо^ло^ді х^ова^йе^с'а / на^ход'ат йо^го // і це^ї ко^лач д^луже дру^жби хо^т'ат йо^го ў^кра^сти / о // а мо^ло^ді йак при^еход^ит до мо^ло^до^ї / то^же так са^ме ў^гош'чайут і за то^ї ко^лач д^луже д^руц'а чо^с' / ну ла^майут' йо^го / так на с^вад'б'і // ну та^ка с^вад'ба // з^на^йе^ш / йак при^еход'ат на ве^с'і^л'а / то шо бу^дут' ро^бити / ну це ж мо^ло^д'ож це ў^с'о // ко^ро^ва^ї д^л'а мо^ло^до^ї ви^п'і^ка^йе х^ресна ма^ма // о^би^чно наш с'і^л'с'к^ій ко^ро^ва^ї од^но^їта^жни^ї / не^с дв'і і^тажни^ї і х^ресна це ма^ма пе^н'че // при^еход'ат на це^ї / на до ш^л'убу / при^го^то^ул'уйут дру^шки / пле^нтут в'і^ночок / а на мо^ло^ду то^д'і соби^ерайут на мо^ло^ду фа^ту і че^н'кайут мо^ло^до^го // мо^ло^ді йак при^еход^ит / а мо^ло^ді йак при^еход^ит з до^му / то т^ре^ба ш^оби бу^ло г'і^л'це і на^пе^н'ред му^зика г^ра^йе / в'ін танц'уйе с тим г'і^л'цем // ко^ли при^еход'ат до мо^ло^до^ї / то^д'і йак х^раб^р'і ц'і^їй дру^жби при^ено^с'ат на хату і ба^гато го^р'і^уки зароб^л'айут / бо кла^дут це^ї г'і^л'це ў то^ї ди^смо^ход // ко^ли по^ло^жат то^ї г'і^л'це на це^ї на ди^смо^ход / це і^гра / а ко^ли ўже мо^ло^ді куп^л'айе мо^ло^ду ін^т'ер'ес^н'іше / то^го са^мо шо за

молоду хот'ат багато грошеї / а молодїї не^н хоче дати // торгуїуц'а / шугкуїут / но і тогди при ўже йак воїни соїд'їн'айуц'а / к'їл'ко там в'їн ўже дас'т' т'ї'х грошеї / при^{ел}ход'ат ў хату // молода заби^{ел}райе його з^с собою / даїе йому хл'їп і заби^{ел}райе ў хату молодого / а тогди ўже їдут до шл'убу // в'їд шл'убу при^{ел}ход'ат бат'ки / ўстр'їчайут ў с'їн'їм по^лроз'ї // мама ў ко^лжус'ї по^лвина бути і майут йїїї молодим мїску жита і багато цукерк'їў / ки^{ел}даїут 'через' голову і це ўже йак воїни кїнули / то^лд'ї молод'ата по^лвин'ї дуже ўз'атис'а за ко^лжух / шоб багато грошеї мали / богатїр'ї будут // п'їсл'а шл'убу с'їдаїут за стил / посе^нре^ндин'ї столу // дружба коло молодого / друшка коло молодой // і продоўжайут стил / а посл'ї йак ўже кончат стил / заби^{ел}райут до ж'їн'їха йїїї // ўпе^нред гул'айут корону / пе^нре^нгул'уйут корону / тод'ї ски^{ел}даїе вел'ан'а мама своїа і хресна'а мама // дружби і друш'ки пе^нре^нгул'уйут корону // коїи заберут йїїї до ж'їн'їха воїна по^лвина рано ўстати / ўстати ран'ше / шоб замести хату / шоби / бо дружби не^н дадут замести / то багато гор'їўки з неїї схот'ат //

Інформант: Коцимир Людмила Денїсївна, 1942 р. н., освіта – 11 кл.

555. – Ўмре ме^нрлец / спочатку ми його мїємо / то^лд'ї зби^нраїємо / б'їлу рубашку / чорнїї або с'їрїї кос'т'ум / бот'їнки // пот'їм кладемо катофел'ку / катофел'ку накрївайємо покрївалом / пот'їм д'ругим покрївалом накрївайємо / то^лд'ї б'їлим полотном // ложимо ме^нрц'а / ме^нрц'а накрївайємо або б'їлим полотном / а н'е т'ул'ойу / а то^лд'ї покрївало це^нр'коўне / на руки / руки складаїємо // кладемо с'в'їчку / на г'руди кладемо хрест / а пот'їм образок мален'кїї // то^лд'ї приходе бат'ушка / в'їтпраўл'аїе похорон / моїлїтву чїтаїе / пот'їм кладе йому / в'їдрївайе кладе на чолю / а туйу шо в'їдорваў / кладе йому п'їд'ї паху // коїи в'їн в'їтп'равїў похорон / вїносїмо т'руно з ме^нрцем // вїнос'ат чолюв'їки / кладут його на стула // пот'їм пе^нре^нкладаїут' ў ворот'ах хл'їбом // пе^нре^нклалї хл'їбом // п'еўч'ї засп'ївали / музїки заг'ралї і вїнос'ат' його на дологу / кладут' на машїну // в'їн'кї кладут' на машїну / з в'їн'кама л'уди ўпе^нред їдут / хрест / хл'їбом пе^нре^нкладаїут / пот'їм його опсїпайут

житом або пше^нниц^{ом} кру^{гом} три ^{рази} // то^д'і ўже їд^{ут} на ц^{винтар} / на
к^{лад}'бишче // ў во^{рот}'ах пе^{ре}"кла^{да}й^{ут} х^л'ібом / пос^л'едний мир^{ле}ц / кот^р'і
ўмер / то л[']уди пе^{ре}"кла^{да}й^{ут} його х^л'ібом / кон^ф'етами / п^{ран}'іками // пот[']ім
роз^{да}й^{ут} ц^{ей} кон^ф'ети і п^{ран}'іки л[']уд[']ам / кот^р'і на ц^{винтару} йе // то^д'і кла^д'ут[']
його зноў / мир^ц'а на ^{коз}'лики / то^д'і ^{бат}'ушка зноў п^{рав}'ит / п[']еўч[']і с[']п[']івай^{ут}
/ в[']іт[']п[']равіў ^{бат}'ушка / то^д'і ска^{за}'ў про^ш'чати[']с[']а // л[']уди про^ш'чай^уц[']а // йак[']шо
йе / йак йе так шо чо^л'о^в'ік ўми^{райе} чи ^ж'інка ўми^{райе} / ли[']шийес[']а доч[']ка чи
х^л'опе["]ц ли[']шайес[']а // доч[']ка п^{росе} ў ^{бат}'ка чи ў ^{ма}'ми благосло[']вен[']а / би[']ре
ру[']ш[']ник / на ру[']ш[']ник х^л'іп і п^{росе} благосло[']вен[']а / благосло[']ви ми[']не ^{бат}'ку / три
^{рази} / чи ^{ма}'мо / благосло[']ви ми[']не ^{ма}'мо / ^{то}'же го[']вори[']т // по[']про[']ш[']чали[']с[']а /
закри[']вай^{ут} т[']руно / заби[']вай^{ут} його // йа[']ма / ви[']копуй^{ут} йа[']му на дв[']і мет[']р[']і //
опу[']с[']кай^{ут} / кла[']д[']ут так[']і ру[']ш[']ни[']ки йе даў[']ного в[']иро[']бу / кла[']д[']ут на т[']ий ру[']ш[']ни[']ки
/ опу[']с[']кай^{ут} його ў йа[']му // пот[']ім засп[']івали там ^{Оч}'е наш і приси[']пай^{ут} /
ки[']да[']й^{ут} л[']уди ж[']мен[']у зе[']м[']л[']і на ^{не}'го // гро[']шеі ^{бат}'ушка не["] ^{ка}'же / гро[']шеі
^{бат}'ушка не["] ^{ка}'же ки[']дати / то[']му шо ^{ка}'же / шо в[']ін там н[']ічо[']го не["] ^{бу}'де
куп[']л[']ати / не["] т[']реба н[']ічо[']го //

Інформант: Качук Юлія Іванівна, 1932 р. н., освіта – 3 кл.

556. – Про[']ш[']тра[']фіўс[']а ан[']ге["]л // Гос[']под['] ^в'игнаў його з ^{райу} / ^{ка}'же["] / шо їди
с[']ім ^{рок}'іў будеш ро[']биў / в[']ін їде / їде і в[']ін наї[']миўс[']а ў к[']с[']он[']за куче["]ром // с[']ім
^{рок}'іў во[']зиў к[']с[']он[']за // а к[']с[']он[']з ^{ка}'же["] / шо то[']ўб[']і за[']платити? / а в[']ін ^{ка}'же["] / шо
н[']ічо[']го ме["]н[']і не["] т[']реба платити / йак йа с[']ім ^{рок}'іў кон[']чи[']ц[']а / то йа буду с[']а
за[']би[']раў / з[']робити ме["]н[']і ви[']прова[']зен[']а // т[']і ўже йіде["] с['] ц[']ими к[']с[']он[']за[']ми / кру[']гом
йіде["] с['] к[']с[']он[']за[']ми / ве["]з[']ут по[']коїн[']іка тако[']го йак тра / н[']іби йак с[']во[']йом с[']мер[']т[']ом
ўмер / і в[']ін стаў / ша[']пку с[']ки[']нуў / п[']ішоў / пе["]ре["]хре["]с[']тиўс[']а т[']і ўс[']о // д[']ругі рас
йідут / ве["]з[']ут пов[']ішел[']ника / там ^{че}'ре["]с['] к[']іл[']ка ^{рок}'іў / це ж с[']ім ^{рок}'іў // ве["]з[']ут
пов[']ішел[']ника / в[']ін зл[']із з ^{во}'за і по[']ми[']жи л[']уди ба[']то[']гом кру[']гом / ^{ка}'же["] к[']с[']он[']з
до ^{не}'го / ўже при[']шоў ^{ве}'сти ^{то}'го к[']с[']он[']за / шош ти ^{ро}'биш? / а роз[']ган[']айу
не["]чист[']і / бо во[']ни ўз[']али його ^{ду}'шу і т[']іша[']ц[']а ^{ду}'же["] ^{ней}'ом / а йа роз[']ган[']айу

не^нчис'т'і // ну і ўс'о / по^пйіхали / але ўже йідут коло церкви / тій ў^н церкв'і зв'іл'ниц'а йе / тій в'ін набраў кам'інц'іў / тій ў^н зв'іл'ниц'у / зв'іл'ниц'у / а в'ін каже^н / кс'онз / шош ти робиш? / а розган'айу чорт'іў / бо во'ни п'ідмоўл'айут л'уди / шоби виходили на дв'ір // ўже кончилос' цих с'ім рок'іў / тої кс'онз зар'ізаў сви'н'у / буде робиў йому вiproва'зен'а / напро'сиў кс'онз'іў / ўс'і позій'жалис'а кс'онзи тій ўс'о то'то // наклаў на с'т'іл гор'іўки / ви'на / ну ўс'о'го нанаклаў на с'т'іл / ўс'і кажут йому с'ідати / а в'ін каже^н / н'е / стаў плакати / і не^н буду с'ідаў / шош ти не^н буде^нш с'ідаў? // в'ін каже^н до кс'онза / ход'іт подивитис'а / і тако тої кс'онз стаў ў д'верох / дивиц'а / коло кожнаго то'го кс'онз'іў чортики / йа со^пб'і каже^н заўтра сам зробл'у / тій ўже т'і кс'онзи побал'увалис'а / ўс'і порозій'жалис'а // на другий рас каже^н / сам со^пб'і буду клаў на с'т'іл / п'ішоў / заішоў так йак на т'ійі / так йа'би зарас Л'ус'ка / двац'іт душ попросіў хата ў хату / чи то б'ідний / чи то йакий по'паў / двац'іт душ напро'сиў / посходилис'а // посадили йіх за с'т'іл / поставіў ўс'о то'то йім і с'ігра / і засв'ітиў с'в'ічку / ўс'о / ўже ве'селиў ўже с'ідаў за с'т'іл // каже^н кс'онз / а гор'іўки не^н клаў / каже^н / шо таке? / а в'ін каже^н / ход'іт подивитис'а / стаў тої кс'онз ў д'верах / дивиц'а / коло кожнай л'удини с'в'ічка горит / бачити? / каже^н / с'в'іче'чка горит / в'ін зробиў / ви'маў тій п'ішоў / і тої кс'онз чере^нз три / опшим чере^нз тиждин' чи дв'і не^нд'іл'і т'ронуўс'а з у'ма і ско'наў //

557. – Буў бат'ко / в'іруваў ў Бога / а до церкви не^н ходіў / і ўже Ве'ли'кодн'і с'вата / і прос'ат йо'го д'іти / шоб п'ішоў до церкви / в'ін йде до церкви і так / шо тра іти чере^нз р'ічку / ішоў чере^нз р'ічку і не^н зал'із зоўс'ім ў воду / йак ішоў до церкви // п'ішоў до церкви / п'ішоў до церкви / ўже с'лужба в'іт'правилас' і ўс'о там то'то кончилос' // ўже йдут во'ни до^пдому / і в'ін йде зноў по вод'і // зал'із по к'істочки ў воду / зал'із ў воду тій / д'іти йдут і шепчут / шош це такейе? / шо тато ішоў до церкви і не^н замо'чійу но'ги / а ішоў с' церкви і тоїво / і зал'іс по к'істочки ў воду / а в'ін каже^н / не^н ше^нп'ч'іт // йа ішоў до церкви / ў мене^н гр'іх'іў не^н було / п'ішоў до церкви і набраўс'а гр'іх'іў і зал'із ў воду //

558. – Дали ме^ні норму / тії то^ді ж^нкам но^сила во^ду / бо са^ма бу^ла менша // хо^дила і барабол^у гру^зити і куку^рузу і ўс^о ро^била / ше на^т ішла во^да / ішла ў бал^ках / та^ка ішла чут^ь нас не^н заб^рала //

559. – Бу^ла ў бат^ка доч^ка і мо^ллилас^а Бо^гу / до не^йі н^іх^то не^н хо^диў / но тато і ма^ма // по^йіхали во^ни на ба^зар і ли^шили / і брат^ь ў не^йі бу^ў // ли^шили то^го б^рата / то^ї брат^ь про^сиўс^я / пу^сти / пу^сти / і во^на йо^го пу^стила / пу^стила до хати і во^ни над^їхали / а й^їі не^н мож^на бу^ло н^ікого пу^скати / і над^їхали / де йа йо^го схо^вайу // во^на йо^го схо^вала ў шка^ф / в^їн с^я заду^сиў / заду^сиўс^я ў шка^фови / ну шо во^на ўже ви^їшла ўно^чі / шош йа ма^йу ро^бити? // іде на^їмила два п^їя^ки / алко^гол^ніки / і шо^би по^{хо}вали б^рата // во^ни ўже со^гла^силис^я / і во^на ду^{ма}є як по^{хо}вайут во^ни б^рата / тії ўс^ора^ўно тато бу^де зна^ў / бо ж во^ни с^кажут // ўз^ала пол^ала б^їнз^їном / спа^лила і мо^лиц^я Бо^гу // ду^{ма}є / шош йа мо^лус^я Бо^гу? / йа три ду^ші зо с^їв^їта згу^била // ду^{ма}є / йа п^їду до ц^керкви та^ї вис^пов^їдайус^ь // п^їшла до то^її с^пов^їд^ї / при^зналас^я по^пови / шо три ду^ші згу^била зо с^їв^їта / і ўс^о / ўже вис^пов^їдалас^я / п^їшла до^дому та^ї мо^лиц^я Бо^гу // ўже то^ї п^їп при^їшоў і с^казаў ж^нц^ї / ж^нка с^казала су^сїд^ї / су^сїда ше дал^{ше} / і д^їшло до тата і до ма^ми // п^їшоў тато і ка^же до не^йі / шош ти доч^ко мо^лилас^я Бо^гу? / ти ш три ду^ші зо с^їв^їта згу^била // во^на ка^же / на^{во}з^їт су^хих дро^ў три куп^ї доб^рих і рос^пал^їт / йа со^ўб^ї са^ма зро^бл^ьу / оп^шїм то^ї / п^їду ў во^гон^ь / тії ўс^о // ўже в^їн на^{во}зиў / рос^палиў т^ї дро^ва тії ка^же га^їда їди // во^на ка^же / че^ка^їте / йа кон^чу Бо^гу мо^литис^я // кон^чила Бо^гу / ви^їшла с^хати / а л^уде^ї ка^же ба^гато на^схо^дило^с / ўс^ї ді^їл^ац^я / і ўже їде ў то^ї во^гон^ь / і то^ї п^їп йе // во^на то^го по^па за ру^ку і за па^ле^ц тії га^їда / пе^ре^їшла йе^нден во^гон^ь / во^на ше к^раш^ча / а п^їп го^рит // пе^ре^їшла д^ругий / н^їчого йї // пе^ре^їшла т^ретий / то^ї п^їп го^рит / пе^ре^їшла т^ретий / тії с^того по^па ли^шило^с / но йо^го па^ле^ц ў ру^ках //

560. – Бу^ў ба^гач / по^ўстроїў со^ўб^ї ко^ўпира^цїю / тії с^казаў / бу^ду то^дї же^ниўс^я / кот^ра д^їўчина при^їде^н перша до мене^н / шос^ь б^рати / то йа йїї бу^ду бра^ў за ж^нку // при^їшла б^їдна б^їдна д^їўчинка до не^го ў ту ко^ўпира^цїю //

в'ін браў ўс'о то'то / каже" / шо йа буду же"ниўс'а і ўз'аў йі'йі за ж'інку // і тут
 во'на / ўз'али заб'рали йо'го на фронт / ў нейі ўже / к'іл'ко во'ни там жили /
 ўро'дн'іс'а маліі // ўже бу'ў дес' зо ш'тири / зо три роки йо'му було // т'ийі бат'ки
 шос' не" сподобали со'б'і йі'йі / ўз'али виве"зли йі'йі ў л'іс // пустили йі'йі ў л'іс /
 т'іі лишили ў л'іс'і / ку'ди во'на / во'на ішла і заішла ў пе"ш'черу // заішла ў т'уйу
 пе"ш'черу і там / і ко'за була д'ика з нейом була // заішла ў ту пе"ш'черу і там була
 ў т'іі пе"ш'чер'і / там з'найу / два роки чи три / бо во'на с'а обдерла // йак ўл'іт'і /
 ўзим'і / то вор'іхи йі'ла / ко'зу т'уйу до'йіла / так пе"ре"живали // а ўл'іт'і то т'уби
 зб'іраў тої маліі і во'на / кре"сали вог'ну с кре"м'ін'ц'іў / т'іі так п'алили на
 пати'ках / і так во'ни // але" / при'шоў тої чо'ло'в'ік с ф'ронту / т'іі п'ішоў ў л'іс на
 во'хоту // п'ішли с п'сами / тої пес зав'іў того чо'ло'в'іка йі'йі аш до са'мої тоїі
 пе"ш'чери / диви'ца / шо ў пе"ш'чер'і ход'ат і в'ін заішоў ў ту пе"ш'черу //
 диви'ца / ж'інка і йо'го маліі / бе"ре заби'раіе йі'йі і малого і т'уйу ко'зу / бе"ре
 при'веде" до'дому ўже тамин'ки / і во'на там з'найу к'іл'ко жила / чи два / чи три
 к'іл'ко рок'іў / т'іі ўмерла // ўмерла і то'д'і / а ко'за ше с'а лишила і ко'за т'ужила
 / хо'дила на ц'винтар / і так п'ішла на ц'винтар / і так п'ішла на ц'винтар і так і на
 гробови тоже" ўмерла //

Інформант: Грель Галина Йосипівна, 1940 р. н., освіта – 7 кл.

561. – Йа Галина Йосип'іўна / наро'дилас'а ў соро'ковому роц'і / ў мене"
 се"стра сорок д'ругого року // ми жили без' бат'ка / бат'ко п'ішоў на фронт /
 ли'шилис'а ми сам'і / мама замуж н'і за ко'го не" ви'ходила / ми че"кали бат'ка с
 ф'ронту // не" було йо'го / не" прий'іжаў і п'іс'ім ми не" мали в'ід него // ў сорок
 че"т'вертому роц'і прий'шла похоронка / шо пог'іб / пропаў безв'іс'т'і / так ми
 жили // кончила с'ім клас'іў / п'ішла на ферму / на в'іўце'ферму / ро'била там
 п'ят' рок'іў / п'іс'л'а ферми п'ішла на тил'ата / п'іс'л'а овец' п'ішла на
 те'л'ата / так ми жили // се"стра ходила ў дес'іт' клас'іў / так ми жили без'
 бат'ка / б'ідували / і ў сорок с'омому роц'і ми мален'к'і були / мама ро'била на
 пол'і ў лан'ц'і / ми ходили до нейі мал'і // мама терла зе"р'но і ми так пе"кли

хл'іб" / не" хл'іб" / но пал'анички // бараб'ол'у добу'вали на пол'і пе"ре"мерзлу і так йіли / лободу / це йа помн'у сорок т'рет'її р'ік // а по'тому ўже ў сорок де'ўй'ятому роц'і п'ішла йа ў ш'колу / ў сорок с'омому ў ш'колу п'ішла / бо с'ім клас'іў / кончила с'ім клас'іў // т'рудно нам 'було / 'але" вижив'вали // по'тому ў п'їйс'ат ди'ўй'ятому роц'і п'ішла на ферму / ро'била б'іл'а тил'ат / б'іл'а о'вец' / по'тому ро'била до п'їйс'ат / шизд'іс'ат ш'остого року / там ви'йша зам'іж / майу четве"ро д'ітеї / майу в'іс'ім ў'нук'іў / праўнучок ше не" майу // таке наше" жит'а було з' се"ст'рою // се"ст'ра тоже" замуж ви'йшла / майе дв'і дочки / майе ўже четве"ро ў'нук'іў / п'їате"ро / ўже праўнуки йе / а зарас на в'ітпо'чинку / ўже ме"н'і шеїс'ат в'іс'ім рок'іў / ўже на в'ітпо'чинку / тримайу ше господа'рство / ко'рову / йайіўку / кури / качки / гуси / порайу'а по ха'з'аїстау //

562. – Рано ўстаїу / їду до ко'р'іў / доїу / даїу йісти / даїу куку'рузи / куку'рузин'а нажну даїу / с'іна даїу / доїу / то'д'і молоко ц'іжу / лагожу на молокоза'вод // збирайе ў нас чо'ло'в'ік п'ідводойу / здаїем молоко / то'д'і в'ітпраў'л'айу качки / гуси / даїу йім йісти / даїу // полу'чилас' ц'ого року зе"рно / даїу зе"рно / тру каба'чок / при'машчуйу йім / в'ітпраў'л'айу йіх на воду / виган'айу на воду / ко'рову доїу ў ш'іс'т' годин ранку / ко'рови доїу // а на об'їд ў два / ве'чером ў дев'іт' // таке моїе до'машн'е ха'з'аїство і до'машн'і робо'ти //

563. – Ў п'їадис'ат чит'вертому роц'і йа хо'дила ў се'мії клас / ў нас були е"к'заме"ни / ше лишило'а один т'іл'ки е"к'заме"н // пасли д'іти ў йар'ку ху'дობу / найшли с'тарш'і прот'іво'танкову сна'рада / по'чали шо'лопати ў н'ому / по'чали чи во'ни його шо'лопали чи палили / опш'ім зри'вайец'а тої сна'рад / хто п'ішоў заве"ртати ко'рови ли'шиўс'а жи'вії / а с'ім душ постра'дало // од'ному ногу в'ідор'вало / д'ругому во'ко вибило / дво'х на смерт' забило / то д'уже" буў сил'но ве"ликиї по'хорон / ми ше ў с'омому клас'і лишило'а один е"к'заме"н і ми нав'іт' його не" здали / бо д'уже" траурне" було ўс'о // од'ну д'іўчинку в'ідор'вало ногу / то за'везли йїї ў бол'ниц'у / ц'уйу спасли / то з'робили йї протези і во'на так жи'ла до того року шче / а то ўс'і поўми'рали // тому во'ко / тому во'ху в'ідор'вало / ўс'о но мн'асо і така була ў нас тра'гед'їя / нав'іт' не"

було випускного / випуску не було // дуже було траурно / їс'о се було з'їшло / їс'і разом похоронили одні за другим / так йак жили і так похоронили / так'і мої розкази були //

564. – Це було ў сорок четв'ертому році прикінці нового року / ме'ні було чотири / до чотирох рок'ї / йа помну це // н'імці ішли з одного к'інця / а крас'ні з другого к'інця // крас'ні так зашли / з йакого боку / заду і йїх погналі / во'ні т'їкали / а ў нас зупинилис'я ў хат'і ш'їс'т' б'їц'ї / н'їби руских / а йа була мала то'д'ї // моя т'отка пе'кла хл'їб / не гор'їли дрова і во'на кинула ў п'їч / п'їчку / такий порох йак т'їко триц'їт' сантима'тр'їу буде // йак во'на кинула ў п'їчку і то'д'ї спихнуло і вирвало в'їкно / а ме'ні опалило облича / но йа була ў хус'ці зак'руче'на і ме'ні не спалило ко'сеї / но дуже опалило їс'о / н'ї бр'їу не було / н'їчого // то йа дуже опал'ана була / але ў нас була гостилас'я мої хресної дочка / і ў ней п'їд хатоў була прот'їво'танкова оруд'їя стоїала / і во'на йшла до'дому на стан'ц'їу Дунай'їці // йак во'на йшла на стан'ц'їу / там пе'ре'їшли йїї н'їмці / це н'їме'ц буў вартов'ї не пускаў йїї попри до'рогу / зал'їзну до'рогу / там зал'їзниц'я йшла коло нас // не пускаў йїї / во'на супрот'їул'алас'я / бо йїї дес' було так рок'їу чотирнац'їт' // каже / шо п'їд моїм хатом стоїт' оруд'їе / йа хочу до'дому / хочу до мам'ї і до тата / і во'на супрот'їул'алас'я // в'їн ўстр'їлі і по'раниў йїї / того н'їмця при'їшли на'чал'ники / при'їшли на'чал'ники і за'били його / і так во'на йшла до'дому і ле'жала там / але йак йа попе'клас'я / попе'кла ме'не т'отка / то дали з'нати мої мам'ї // мама при'їшла і при'несла ме'н'ї каме'нт'їу / шо н'їмці дали т'ї д'їучин'ї / шо йїї простр'їлили / то помас'тили ме'не тим кр'имом і скоро зажи'вало // але ж йа мала була / не т'ам'їла їс'о / с'їла со'б'ї б'їла в'їкна т'ї обдерла їс'о облич'я до кр'ови / така че'рво'на зробилас'я // во'но до'ўго зажи'вало / но плачу / зара то кру'гом рота син'е / отаке шо йе було жит'я //

565. – Двохсотому п'їятому році ішли х'лопці / побачили над р'їчкоў пе'н'ок / ў тому пе'н'ков'ї буў з'лапан'ї тако тим ко'р'їн'ами / не зна'ю йака це

проти́во|танкова бу|ла / та|кій сна|рад / а|ле йа п'ішла поди|вилас'а / |ди|у|л'ус'а / шо
це т|реба зайа|вити // п'ішла ў с'і|л'с'ку |раду / зайа|вила с'і|л'с'кому голо|в'і / і
ска|зала зоо|техн'ікови / і ше там су|с'ідам б'і|л'а / |визвали сап'іор'і|ю і це
розм'і|н'ірували і з'і|рвали ў кар'і|ер'і // а могло би / шо|би х|лопчики п'ішли /
шо|би бу|ли шо|лопали / могло би с|татис'а / шо в'і|дор|вало ко|мус' чи |воко / чи
|руку / чи шос' по|ранило // ота|ке ше збе|р'і|гайце|а ў зе|м'л'і ў ко|р'ін'ах / ше
во|йене" //

566. – Ў су|с'ід|з'кому се|м'л'і зна|шли та|ку / та|ке йак йа|це |гус'аче" /
ве|м'лике та|ке по|граф'і|роване" / ра|бен'ке" та|ке / і |д'іти на п'йе|цу си|д'іли / йіх
|четве|ро си|д'іло д'і|теі і |г|ралос'а // тії по|чали |дертис'а / а ба|т'ки / чи |мама
|каже" / н'і|чо / чо|рт йіх не" |в'і|з'ме" // во|ни йак по|чали там |дертис'а / |кинули в
укр'і|п / а та|ко пли|та сто|йала б'і|л'а п'йе|ца / |кинули в укр'і|п / то |мам'і
в'і|д'і|рвало |руку / то |мама ў по|ложе|н'і бу|ла / |руку в'і|дор|вали / од|ного на смер|т'
за|били / од|ному |воко |вibili / а |бат'ко п'і|шоў ў сад / то |бат'ка не" за|ч'і|пило //
|поўна |хата пла|чу / |поўно |к|ров'і / тоі по|ране|нн'і / |тому |ногу м'н'асо |вирвало //
та|ке бу|вайе йа|ке |хо|чиш / а |зара шо / не"ма? / |йе // ше ў зе|м'л'і поўно сто|йіт тих
во|йених / ше н'і|мецких і ўс'і|л'аких //

Інформант: Маголяс Степан Іванович, 1929 р. н., освіта – 4 кл.

567. – Йак за|чалас'а во|йна / о / тії соопш|ч'ен'і|е бу|ло / шо во|йна на|чалас'
// а ў нас буў од|ен х|лопц / шо |л'ітаў на само|л'от'і // то во ў|ремн'а во|їни / йак
на|чалас' во|йна / то в'ін при|л'ітаў / об|лет'іў се|м'ло кру|гом / ну так в'ін по|гиб дес'
/ бо йо|го не" бу|ло / ну а |ж'інка ли|шила|с'а / ў|чите|л'ка |ж'інка во|на бу|ла / о //
|ж'інка ли|шила|с'а і так во|на / про|шло ну ў ба|т'к'і|ў / а |ж'інка бу|ла з
Не|течине|ц бу|ла // і ў|же за |н'і|мц'і|ў то ш|кола бу|ла / |д'іти хо|дили ў|читис'а / хто
ішоў / хто не" ішоў / то та|ка ш|кола бу|ла / а хто ну зоў|с'ім і не" ішоў // йа то шос'
хо|диў / с|к'і|л'ка рас п'і|шоў / на|били / |д'іти / ў|читил'і |били за шо не"бу|т'
л'і|н'е|їкоў по / да|ваі до|лон'і / по до|лон'і йак ў|р'іже" с|к'і|л'ка рас / то ўс'о // ко|ли
на|чалас'а во|йна / то йа пас ху|добоу / і само|л'от / ну ку|куруз'аник йак йо|го |кажут

/ надлет'їу так не^нзен'ко / тоже^н т'ікаў в'ін в'іткис' / так не^нзен'ко понад худобу
пролет'їу / шо ми / чут' де^нреў не^н захва^нтиў / дес' т'ікаў / бо ш во^нна //
пон'імайеш? / о // а ми ви^ншли подивитис'а / ар^нм'їа нача^нла їти чере^нз
пше^нниц'у / пра^нмо чере^нз по^н'с'іви / йїден заб'іг / н'ічо не^н дивіу^нс'а / ну
пше^нниц'а бу^нла йакраз / достигла пше^нниц'а / йака не^н достигла пше^нниц'а // ну
то ми аш на^нл'акалис' / бо н'із'а бу^нло хо^ндити / це хл'іп / пон'імайеш? // і ц'айа
ар^нм'їа над'їшла чере^нз ц'у пше^нниц'у на вопрош^нки до л'ісу / а там де во^нни
д'ілис'а / ку^нда п'ішли / ми сам'і не^н знайемо // дал'і ўже йак жни^нва нача^нлис'а /
тиї ў Покутинц'ах йе л'іс та^нкїї / шо там ар^нм'їа // л'іс і йе ц'їїї ко^нлис' гал^нки
добували / ша^нхти ц'їїї / то ц'її сол^ндати сховалис'а ў цих ша^нхтах / надлет'їу
самол'от н'імец^нкїї // і видно шо во^нни мали йа^нкус' / дес' зас'ікли цих / то во^нни
нача^нли бомб^нити л'іс / а нам видно бу^нло / кон'і нача^нли т'ікати з л'ісу на
плош^нчатку / по^нтом ми пита^нлис' Корна^нч'їус'ких хл^нопчик'їу / бо во^нни там тоже^н
пас^нли худобу бл^нис'ко / то во^нни ка^нзали / шо ка^нже^н / ўб^нитих не^нма^нїе н'ікого /
т'іл'ки ка^нже^н с^нк'іл'ко коне^нї ўбило // і по^нтом де тайа ар^нм'їа д'ілас'а не^н
знайемо / ку^нда во^нни / ну йасне^н д'іло дес' п'ішли // ну так нача^нли жи^нти / н'імц'і
захо^нпили Україну / ўже і наше^н се^нло / нача^нли роспора^нжати^нс'а // йа роска^нзаў
йак во^нна нача^нлас' / і во ў^нрем^нна н'імец^нкої оку^нпац'їїї при^нлет'їу самол'от / буў
с'їу ў нас на гор^нб'і / ну та^нке назван'їе Б'їла Г^нлина // с'їу / три дн'і стоїаў тої
самол'от / н'імец^нкїї самол'от / ну і п'ід н'імец^нким цим / но хл^нопц'і кажут са^нме^н
ўс'о пови^нходило / і це сн'іг буў трохи ве^нликиї / л'уди ви^нходили і ро^нбили йо^нму
на ўзл'от площ^нчатку / прокидали сн'іг // то ц'їїї хл^нопц'і шчи^нталис'а шо н'імц'і
во^нни / но о^нказу^нец'а / шо це наша розв'етка / то во^нни ўже йак в'ідл'їтали / то
ка^нзали по руски / шо ми / го^нворит / с^нкоро ўстр'ет'їмс'а // це ў сорок трет'їм го^нду
на^нверно // с^нкоро го^нворит ўстр'ет'їмс'а / ну і во^нни на самол'ота ўзлет'їли і
поле^нт'їли йасне^н д'іло / то по^нтом за ними го^нворит приї^нжали / дес' йа^нкас'
розв'етка бу^нла // до^нпитувалис'а хто / йак буў / шо там бу^нло // ну н'імц'і гл'ад'їли
/ то го^нво^нрили це шп'їони / шо за шп'їони / хто там буў / чи це наш'і чи чийї // но
о^нказу^нец'а / шо це наш'і хл^нопц'і бу^нли // ну а ўже ў сорок че^нтв^нерт'їм ро^нц'і йак

ўже в'ітступали / то 'арм'іа ішла Дунайіўц'і / це була така 'сама блис'ка до'рога / но 'чере"з р'ічку / 'чере"з р'ічку то робили / моста не" було / ше там так'і не"ма 'цего моста // то там ба'гато л'ісу вирубали і 'прамо з 'дере"ва кидали / так шоб 'можна було про'їхати / і плуш'ки т'агнули 'даже" і ве"рбл'уди / ве"рбл'удами т'агнули плуг // то ц'і ве"рбл'уди не" 'годе"н 'вит'агнути і гва'йт ре"ве // ўже йак 'н'імц'і 'начали в'ітступати / то с Корна'ч'іўки во'ни п'ішли л'ісом 'коло нас / туди 'коло р'ічки / то о'ден х'лоп'ец / розв'етка ішла / а там бу'ў кар'йер та'кі здор'овіі ў 'л'іс'і ц'ім / шо йе 'метр'іў зо два'ц'іт' / йак не" 'б'іл'ше" / зо т'риц'іт' 'метр'іў // про'ішли 'ц'а'а розв'етка с'к'іл'ко / йіх там було т'ри чи п'ят' чо'ло"в'ік / а 'н'імц'і з Мо'розова с 'тойі го'ри // там во'ни ўстано'вили бу'ли 'пушку на го'р'і 'коло Мо'розова / за ц'винтаром на го'р'і / 'коло л'ісу // во'ни с'к'іл'ка рас с 'тойі пушки 'вистр'ілили / 'бахнули / куди там стр'і'л'али / то йа не" з'на'ю / це та'ке 'д'іло // і це'і о'ден розв'етч'ік ўпаў с 'тойі ска'ли / поло'маўс'а і по'биўс'а / ўс'у н'іч кри'чаў там ў 'л'іс'і / і ўс'і бо'йалис'а п'ідо'йти до 'него / то йо'го по'том ўже 'рано п'ішли д'ат'ки заб'рали с 'того кар'йера / занесли до 'д'ат'ка до 'хати і там йо'го л'ічили // л'ічили і 'вил'ічили // 'вил'ічили і в'ін по'том ўже во'іна 'кончилас'а / і в'ін там так і жи'ў // по'том в'ін п'ішоў дес' на'ішоў 'ц'у'ю час'т' чи ко'го / в'ін сам з' С'іб'ір'і / по'том по'силки виси'лаў цим л'уд'ам // 'н'імц'і 'тоже" пе"ре"ходили 'чере"з се"ло //

568. – 'Посл'і во'іни / йак во'іна 'кончилас' / ў 'сорок п'і'ятому во'іна 'кончилас' // ўже 'сорок шест'іі ше так н'ічо / ше кол'госпи посл'і во'іни то 'дуже" / ну 'б'ідн'іс'т' була / б'іда // ў кол'госп'і не" було н'і во'рати н'ічим / н'і с'і'яти / н'ічо не" було / бо ўс'о роз'руха була кру'гом // а ўже 'сорок шест'іі р'ік / то там т'рошки ўже кол'госпи т'рошки воб'жилис'а / а 'сорок сем'іі р'ік не" 'було дош'ч'іў / поми'рало ўс'о // пе"ре"живали хто йак м'іг // ну ўже там 'дал'ше" кол'госпи на'чали т'рошки в'ід'рожува'тис'а і л'уди ўже с'тали т'рошки // ну шо / скр'із' була б'іда / дош'чу не" 'було //

Інформант: Маголяс Марія Петрівна, 1926 р. н., освіта – 4 кл.

569. – 'Чере"з 'наше се"ло 'доц'а / йідн'і бу'ли на Мо'розов'і / а це ўже в'ітступали / і 'н'імц'і бу'ли на Мо'роз'іўс'к'іі го'р'і / то це'і ўпаў не" 'дурно ў ц'у

скалу с цим пал'ім'йотом / їшоў на задус' / ўпаў ў кар'йер / і в'ін йак ўпаў ў ц'у скалу / а йа з^с су'с'ідом с'лухайу / кажу / д'ад'а / ід'іт до / хата ў хату йе мужи'к'іў / ід'іт / бо дуже" / л'уди ра'туіте" / кричит / с та'кой скали поло'маўс'а // а в'ін каже" / з'найеш Ман'у / шо це на'верно н'імц'і / к'liche" / шо'би поў'б'ивати нас / не" тре'іти / п'ідем аш'рано // і во'ни п'ішли'рано / а це наш це'ї роз'в'едч'ік ўпаў с'цейі скали / і так про'жиў ў Мороз'іўс'к'іі хат'і / може" з'найеш // там ўже не"ма н'і'кого / ше йе Ст'опа ў Морозов'і / і во'ни за'несли до'цейі хати / і во'ни йо'го л'ічили і то'д'і // а йа д'умаіу / че"каі / йа п'іду по'воду // п'ішла по'воду / а та'ко ц'ур'кач / а ко'ло мене" та'ко ц'айа пу'л'а // йа при'шла до'хати та'і кажу / в'уіку / ви з'найе"те" / ко'ло мого'вуха проле"т'іла пу'л'а / а йо'го син каже" / а йа п'іду по'пробуіу / а це'ї чоло'в'ік каже" / н'е / ти не" п'іде"ш / і до'мене" каже" / і ти не" п'іде"ш / а йа сам п'іду // п'ішоў в'ін по'ц'уіу'воду / при'ходит / при'носит це'в'ідро'води ти'і каже" / ти з'найеш Ман'у / і ме"н'і так бу'ло / ко'ло са'мого'вуха проле"т'іла пу'л'а / і ўже на'рано ідут'х'лопц'і / п'йат' х'лопц'іў і йа с'тим'д'ат'ком / та'к'і за'муче"н'і / та'к'і моло'ден'к'і / на'в'іт' ў ру'ках не" мали о'руж'ія / і йіх за'брали на фронт і йіх по'били доне"чко // йо'го б'рата так'са'ме" за'били / ц'і х'лопц'і ідут'рано та'к'і за'муче"н'і / за'мороже"н'і / йа кажу / в'уіку / да'і йім шос' по'йісти / а то'д'і з'найеш го'лод і та'во'їна / на'і ви не" та'кого // та'і в'ін каже" / ну то'да'імо шос' т'рошки / бу'ла та'йак во'на не" р'іпак / со'йа / і х'лопц'і т'рошки со'йі / спе"к'лі п'л'ацкі / кажу по'ку'сочку п'л'ацка да'імо йо'му // та'ке моло'ден'ке" / с'цейі скали з'л'ізли і при'шли ў ц'у хату / йім'дали'ц'о'го п'л'ацка // во'ни д'акували / Боже" / по'йіли і п'ішли // йа кажу / в'уіку ди'в'іц'а йа'к'і до'рог'і д'іти і с'к'іл'ко йіх про'пало на т'ім фронт'і / дуже" ба'гато //

570. – Оі до'ца / за бара'бол'ами хо'дили / шчав'і'йу / ўс'о'ї шчав'і'ї по'вий'ідали / і ха'з'а'йка ка'зала / шо там / це'ї / са'харніі за'вод / то при'ходили ту'ди за'жомом / то то'пилис'а ба'гато л'у'д'іі ў тим'жомови / зал'ізло і в'іти не" вил'ізло і йіли то'і б'ідн'і жом / і д'уже" д'уже" бу'ў ве"лікий го'лод / бара'бол'у йіли // с'к'іл'ки л'у'д'іі поў'мірало в'ід го'лодомору //

с. Петрівське Дунаєвського району

Інформант: Токарчук Віктор Данилович, 1928 р. н., освіта – 6 кл.

571. – Балин / знаєш де се^нло Балин? / там ш^кола ма^нхан^нізац^нія / і така ш^кола / опшим йа там ўчиўс^а ш^іс^т рок^іў / ш^іс^т клас^іў йа закончиў / йекраз ўже н^імц^і приїшли і ме^не ў Ге^рман^ію / вот // та йа т^іл^ко с^ім раз т^ікаў / шоб не^н забрали // то ў л^іс^і ховаўс^а / але прихожу / бо ў мене^н ше йе ў Дунайоўц^{ах} родина таї цеї / йа бре^нхати не^н буду / ўс^о праўду хочу сказа^ти // от полу^чайец^а / шо йа т^ікаў / т^ікаў / прихожу до^дому / от на^писано на д^верах по н^імецки і україне^нки / от шо йесл^і ви не^н поїд^ети ў Ге^рман^ію / ростр^іл^айемо ўс^у с^імїю / от і так // йа от поїхаў ў Ге^рман^ію / думаў шо ўже ўс^о // з Балина буў з^і м^нойу Вас^ка / от / і в^ін казаў / шо В^іг^о / йа на^верно до^дому не^н добе^рус^т // буў ше Кол^а розв^еч^ік / побачиў / шо йа б^ігайу / таї каже^н до мене^н / ти до^дому не^н хочеш? / а йа кажу / хочу // поїде^м / т^іл^ки в об^ід // от давали пайок / каже / шо в^ідали хл^іб / будем т^ікати / так йа зробиў / в^ідаў хл^іб / таї кажу / Кол^а / ти може хочеш вижити / а йа шоб здох / от // в^ін каже^н йак? / так йа зробиў / в^ідаў хл^іб / таї кажу / ў ц^ім лаге^рі було построєно чи в^іс^ім / чи дес^ат^т пилорам / ну і цеї / йа согла^сиўс^а // п^ішоў з ним / а там були т^і / шо доски сушили / в^ін ве^де^нне на ту суш^ілку / залазе^н п^ід доски / вит^агує хл^іб / каже / ўс^і кукочки йе / шо полу^чайемс^а // в^ін каже^н ну йак / йа хочу вижити / а ти шоб здох / йа не^н в^іру / шо ти так подумаў / але^н каже^н ўс^о видно // так в^ін лишиў ме^не / хо^диў до нас ў наш барак / от // питаў ме^не йак там здо^роўл^о // йа кажу до Вас^і / шо йа хочу т^ікати / а ме^не на кого лише^нш? / шо нам тоди було / с^імнац^ат^т рок^іў // от йа кажу так в^ін лишиў ме^не / хо^диў до нас ў наш барак / от // питаў ме^не йак там здо^роўл^о // йа кажу до Вас^і / шо йа хочу т^ікати / шо йа те^бе не^н могу ўз^ати / йа сам не^н т^ікаю / а с^і Кол^{ом} розв^еч^іком / Кол^а ме^не тримаец^а / йа його тримаюс^т / кажу // Кол^а / коли будеш т^ікати? / в^ін каже / йа знаю коли / ти не^н знаєш / шо йа то^бі с^коро скажу / так в^ін не^н казаў не^нд^іл^ізо три / о // і

шо полу^чайец'а / цеї Кол'а при^ходе" і каже" до мене" / гаїда будем соби^ратис' / от / але в'ін ска^заю / ран'ше буде н'імецкії празн'ік / от / во^ни буд^ут гу^л'ати / а ми чере^з"з їх кара^л'ніи должн'і пе^р"е^л'істи і на ту сто^рону / от //

Інформант: Чебанова Катерина Іванівна, 1934 р. н., освіта – 3 кл.

572. – Таї таке було жит'а / йіздили на ко^ровах / би^ках / во^зили с'іно / зби^рали ко^лоски / ком^байн про^ходи^й / а ми ко^лоски зби^рали / по^чому ўже на ро^бот'і була / восе^нни во^зили зерно на ма^шинах / позна^комилас' с х^лопцем / ви^йшла за^муж / таї так йак ўс'і / доўго не" жи^ла / ви^йшла за д^ругого / по^чому ў п^йад'іс'ат п^йатому ро^ц'і йа ви^йшла за^муж за д'ед'у М'ішу / а по^чому жи^ли ў Хо^т'іну / з н'ого по^йіхали ў Кри^м / по^чому зноў ви^йіхали / бо ка^зали шо буде во^йна //

573. – Ў ш^колу хо^дили / йак жи^ли / хат^ки бу^ли з са^мана / р'і^унен'к'і / вид^увала / шо з в'ікон вид^увало ўс'о / а коло хат'і^у бу^ли про^гони ве^л'ик'і / це ба^гац'ко нак^ладе^но д^рова бу^ло / с'іно // ви^ривали д^з'урку / бо хо^дили на дв'ір / то^д'і ви^копували тран^шейі / йедного разу ў ту д^з'урку ўс^кочи^й во^ук / д^уже со^баки по^чали га^укати / ви^ходе" тато / а в'ін с^в'іте" очима / його ви^лами зако^ло^у / во^ни хо^дили тур^мама //

Інформант: Гуменюк Олена Дмитрівна, 1929 р. н., освіта – 7 кл.

574. – При^хожу / ка^ждїй раз ма^ма да^вала тро^шки мо^лока і так при^йшли ма^м'і ска^зали / шо ўмер / спух чо^ло^в'ік коло пе^р"е^йезда / по^б'ігла ту^да / по^несла то^го мо^лочка / при^йшла / в'ін ўже ў^мерші // д^уже" т'ашко бу^ло / т'ашко л'уд'ам / ро^били в'ід зор'і до зор'і // с'імії бу^ли ве^л'ик'і // по^мален'ко бу^ли орган'ізован'і кол^госпи / ўс'і ро^били ў кол^госп'і і д'іти / і бат'ки / ўже бу^ло л^ехше" / ў сорок пер^в'ім на^чалас'а в'ііна / ба^гато л'удеї п'іш^ло на фронт / т^ими шо ли^шилис' ро^били //

575. – Йак ва^рити боршч / мийу мн'асо / кла^ду на пли^ту ва^рити / то^ди ки^дайу лис'т'а ла^урове" / сол'і / ст^ружу бара^бол'і / тру на тар^ц'і сто^лов'і

бура'ки / жару на во'лив'і / по'тому моркву // фасол'у ва'ру ок'ремо / робл'у за'жарку / за'жаруйу сме'таном і то'матом // вот і ўс'ої боршч //

с. Рачинці Дунасвецького району

Інформант: Фурман Наталія Захарівна, 1914 р. н., неосвічена.

576. – Ко'лис' т'рудно 'було ж'ити / ў'ремн'а 'було т'рудне / не" 'було шо 'їсти / хл'іба не" 'було с 'чого пе'чи // 'було так / шо 'нав'іт' зва'рити не" 'було шо / 'бувало п'іде 'мама на ба'зар / купе" ка'чан куку'рузи / при'несе до'дому / на 'жорна ро'ст'ерли та нава'рили йа'койіс' ле"м'ішки // ў 'кого 'була ко'рова / то ва'рили на мо'лоц'і / а ў 'кого не" 'було / то на во'д'і // і так с'аде 'коло ст'іл'ц'а п'ят' чо'ло'в'ік і не" най'іліс'а / і не"ма шо 'їсти // ў нас то 'була ко'рова і 'тато ро'біў ў 'техн'ікум'і / то на п'йок там да'вали йа'койіс' му'ки / то ми не" 'дуже б'іду'вали // до ш'коли 'мало хто то'д'і хо'диў / бо не" 'було ў шо ўб'ратис'а і ў'зутис'а / о // та'ке то 'було ко'лис' жи'т'а //

Інформант: Свастьянова Юлія Тимофіївна, 1914 р. н., неосвічена.

577. – Ко'ли за'хва'тила нас в'ї'на / х'лопц'іў поза'б'ірали на фронт / по'ли'шалис'а са'м'і мо'лод'і д'і'чата і ж'інки // ўс'о во'ни ро'били / йа і кон'і 'пасла / 'їздили на них / во'зили со'л'ому / го'ду'вали ко'неї // кон'і 'були ў ко'н'ушн'ах / а во'се"ни йіх виган'али на обо'ру / а ў ко'н'ушн'і сипали куку'рузу і лу'пили йі'ї там // са'м'і ж'інки і ко'сили / і мо'ло'тили / і хо'дили на жни'ва // ба'гато чо'ло'в'ік'іў пови'бивало на фронт'і / р'ітко хто при'шоў до'дому / по'ли'шалис'а д'і'ти с'ироти // п'ісл'а в'ї'ни л'уд'ам ст'ало 'легше ж'ити // ўже 'було ў шо ўб'ратис'а / ў шо ў'зутис'а / 'було шо 'їсти / ўс'о 'було // ж'інкам теш ст'ало 'легше / чо'ло'в'іки ро'били т'аш'ку ро'боту // ўже 'було 'легше ж'ити //

Інформант: Павлова Євгенія Максимівна, 1914 р. н., освіта – 5 кл.

578. – Шо'б спик'ти хл'іп т'раба наб'рати му'ки з м'ішка / про'с'ійати му'ку / висипати ў 'миску // ко'ли за'к'іпит о'к'р'іп / то му'ку за'парити // во'на про'стигне /

кинути др'їж'ї туди і воно буде к'исло // пот'ім коли п'їд'їде т'їсто / то зам'їсити його і тим часом палити ў п'їєцу / а хл'їп виробл'яти на с'т'їл чи кидати ў форми // як хл'їп п'їд'їде / а ў п'їєцу нагорит / б'рати його на ло'пату і са'жати ў п'їєц // жит'н'її хл'їп пи'чец'а два ча'са / а пше"ничний п'їўтора // коли хл'їп спе"чец'а / то вит'а'гати його / к'ласти на с'т'їл і накри'вати чимос' / щоб в'їд'їшоў //

с. Сивороги Дунаєвського району

Село розташоване на річці Біла за 20 км від районного центру. Розвинуте рільництво й тваринництво. На території села знайдено знаряддя праці доби неоліту [4, с. 261].

Інформант: Гришук Дем'ян Семенович, 1935 р. н., освіта – 7 кл.

579. – Ну то'д'ї ше ў т'ї ро'ки там і'гри / за'бави / йа ме"н'ї за'поўнило'с'а // як ми к'оже"н ден' зи"моїу л'у'били ка'татис'а на сан'ках і на л'ижках / і на л'ижках і зма'гали'с'а / хто би'с'тр'їш с'пусти'с'а з го'ри і не" ўпа'де на л'ижках // от // то ми за ц'їлії ден' / як п'їдем р'ано / то ў'вече"р'ї при'ходим ўс'ї мокр'ї / шта'ни мокр'ї / чоботи мокр'ї / і хо'вайе'мс'а в'їд т'ата / щоб не" бачиў / бо як побаче / а то'д'їш т'аш'к'ї ро'ки були / т'реба було т'ї чоботи купити / та шеї мати гр'ош'ї на т'ї чоботи / але нам т'ї чоботи шили // д'їд'ї мене" / д'їд'ї ўс'їгда ўм'їў чоботару'вати / то поре"мон'т'рує / а то і нов'ї по'шійе / але" ўс'їороўно т'ато свар'їс'а / ўс'ї ўрем'а ми хо'валис'а // ну а л'їгом / а л'їгом шо / то'д'ї ро'ки та'к'ї були / ми гр'али'с'а ў во'їни / хо'вали'с'а по кушча'ках / стр'їл'али так буд'то / о // тух тух / ти ўже ў'битиї // а ти р'ан'їні / а йа ше т'їки р'ан'їні / но йа ше буду сра'жатис'а ў руко'пашнії // б'їемс'а буд'то ми цеї / парт'їзани / а т'ї о // і'демо на р'їчку купатис'а / о // йа ше помн'у / шо йа не" ўм'їў п'лавати / а хлопц'ї с'тарш'ї ізд'ївайуц'а / ў'з'али ме"не за р'уки і за но'ги і жбурнули ў к'р'учу // аї / гвалт // йа топл'ус'а / т'ону / але" викарапкаўс'а / і с тих п'їр йа пон'аў / шо як т'реба п'лавати і пома'лен'ку пома'лен'ку / ўже

рас сам п'ішоў на гл'ібоке і наў'чыўс'а п'лавати // а по'том па'сем ко'рови л'ітом / 'зараз / 'зараз 'д'іти не" па'сут / по'н'ат'а не" 'майут' / шо та'ке ко'рови 'пасти / ўс'о там бат'кі 'чере"ду пус'кайт / бат'кі в'іп'псайут / а ми то'д'і 'каждіі сво'йу ко'рову / а то і ше су'с'іц'ку ко'рову / а тоі па'се три / а тоі па'се п'ят' // о'то ўже йак поз'гоне"м 'пасти 'б'іл'а 'р'ічки / 'ц'іліі 'ден' 'лови"ем 'рибу п'ід кам'ін'іц'ами / ру'ками 'ловим цих / на'ловим цих / йак це во"ни назі"валіс'а ц'і бі"ч'кі / н'е / не" бі"ч'кі / даі 'Боже 'памн'ат'і / бу'касі"кі ми на них ка'зали / бу'касі"кі // на'ловим і рос'пал'уіем во'гон' / 'вогни"шче та'ке / 'пот'ім кос'іц'ор та'кіі / ўже на 'ц'ому жа'ру / 'жарим 'рибу / пе"чем / наси"ел' айем йі'йі на 'палочку і пе"чем / так йак шашлі"кі 'зараз / а ми то'д'і 'рибу // вот ну і так 'бистро ў'ремн'а проішло 'бистро / ўже по'том ўже ў ш'колу тре збі"ратіс'а / го'тові"тіс'а / кні"ш'кі / а 'грошеі не" було / то т'і 'грош'і / шо заро'біў там / пас ко'рову су'с'ідов'і од'ному / д'ругому / то ўже т'і 'грош'і / да'дут там по тих п'ят' руб'л'іў / то п'ішли накуп'л'али кні"ш'кі // кні"ш'кі то'д'і де"ше"в'і бу'ли по дв'ацят' ко'п'іёк / по т'рицят' ко'п'іёк / ну 'може 'сама до'рошча к'нишка / 'може / була п'іі'с'ат ко'п'іёк // та ўже че"кай"ем / 'шоби ў ш'колу п'іти / так ўже 'хоче"ц'а п'іти ў ш'колу // ш'кола св'і'жен'ка / 'пахне 'красоіу // от ўже пос'ідай"ем за 'parti / ў'чите"л'ка при"ходіт' там / чи ў'чите"л' / ми так ти"хен'ко сіді"мо ўс'і / с'лухай"ем / нам ўс'о бу'ло 'дуже ц'ікаво / ўс'о бу'ло // то'д'і ше шо / то'д'і те"ле"в'ізор'іў не" було / 'рад'іо ше 'тоже не" ў ўс'акому се"л'і бу'ло / йа 'помн'у / шо ў нас 'рад'іо поіа'віліс'а ў п'іі'с'ат т'рет'ому 'роц'і / чи п'іі'с'ат д'ругому / 'помн'у йак рас пе"ре"да'вали / йак С'тал'ін по'мер / т'раур ў де"р'жав'і / це бу'ло есе"се"сер / буў Ра'д'ан'с'кіі Со'йуз / 'л'уди п'лачут за С'тал'іном / ўс'і стар'і / мал'і / прово'жайут' вожд'а / а 'дейак'і 'хитр'і стар'і та'к'і т'іл'кі ули"байуц'а і 'кажуг' / с'лава 'Богу / шо здох т'і'ран / пара'з'іт // от / а ми ш то'д'і не" з'нали / шо в'ін буў пара'з'іт чи там т'і'ран / та ми ше і 'зараз 'толком не" з'наіом / хто в'ін буў // а нас то'д'і ў'чили / шо це 'бат'ко С'тал'ін / шо це наш вожд' / шо йак не" 'буде вожд'а / то нам / то нас заво'йууг' д'руг'і ст'рани / д'руг'і де"р'жаві / шо ми 'буде"м ра'бами / та і ми

тоже пере^нжи^вали // а стар^р'і та^к'і д[']ат[']ки / кот^р'і ^лумнийе / то во^ни ж / але ж во^ни бо^йалис[']а так ка^зати / во^ни м[']іж со^бойу ^т'іл[']ки гово^рили та^ко / шоб н[']іх^то не^н чу^ю / о // ^добре / шо ўже поз^булис[']а т[']ірана / а ўс[']о ро^уно при^ел[']удно бо^йалис[']а ка^зати / бо ^п'ісл[']а С[']тал[']іна ше ^доўго / ^доўго ше бо^йалис[']а вис[']казуватис[']а / шо хто бу^ю там не^н до^лвол[']ній ним // аш по[']том ўже / ко^ли ўже Ми[']кита Хруш[']чоў присту[']пи^ю до ў[']лади / то ўже то[']д[']і розобла[']чили кул[']т С[']тал[']іна / бу^ю ^лош[']ем / ўже ўс[']і не^ндо[']статки скри[']вали і так ^дал[']ше / от // ої / кан[']ешно памн[']а[']тайу / ми ^дуже / ми ^дуже че[']кали ^лПаску / це бо ми з[']найе[']м / шо на ^лПаску ^дуже готу[']валис[']а / пе[']к[']ли / пе[']к[']ли ц[']і пас[']ки пе[']к[']ли / ўс[']аку ^йіжу го[']ту[']вали / м[']н[']аса зап[']ікали / кол[']баси / бо до ^лПаски ми н[']ічо[']го то[']д[']і не^н ^йіли / ско[']ромно так / ^пости[']ли // ну йак ^пости[']ли / ^йіли / але бо^йалис[']а ^йісти ^жирне / м[']н[']аса не^н ^йіли / ^лсала не^н ^йіли / ^йаїц[']а не^н ^йіли / ну моло[']ко / то ^тоже та^ко / ко[']тор[']і там стар[']і ба[']бус[']і там д[']іди по[']стилис[']а / то бо^йалис[']а ^йісти ^жирне / с[']к[']іл[']ки там ^йіли / там ў кар[']тошку там на о[']л[']ійі ^жарили / таке[']во там ўс[']о на о[']л[']ійі го[']тови[']ли // то ми ўже так ску[']чали за це ^йіже[']йу / за ^цейу кол[']баскойу / за цим м[']н[']асом / то ^дуже че[']кали / ко[']ли це ўже ^будут['] с[']в[']а[']та / ^лПаска // а ўже на ^лПаску йак наго[']тоўл[']ат ўс[']о[']го / сто[']ли тр[']ішчат / но ми не^н ^йіли / ^поки с ^церкви не^н при[']ени[']с[']ут с[']в[']а[']ченого / т[']реба спо[']чатку по[']йісти с[']в[']а[']ченого // от / а но[']сили с[']в[']а[']тити ^йаїц[']а / ^лписанки / галун[']ки ў нас ка[']зали на ц[']і ^йаїц[']а / шо пок[']раше[']н[']і ^йа[']койус['] од[']нойу ^т'іки к[']раскойу / чи че[']р[']вонойу / чи зе[']лено[']йу / чи ^лсин[']ойу / то це нази[']вайуц[']а галун[']ки // а ^йа[']к[']і бу[']ли по[']писан[']і / от / по[']мал[']ован[']і там це ^лразними ф[']ітурками там це[']го / то[']то нази[']валис[']а ^лписанки // ну а о[']так ми / ўже при[']е[']нос[']ат с ^церкви ц[']і писан[']ки / ми ўже ^цокайе[']мс[']а / хто ко[']го роз[']іб[']іе / от ўже по[']йіли с[']в[']а[']ченого / то[']д[']і ўже ^йімо / ну і ^дуже ми на ^лПаску обли[']валис[']а / це та[']кі ^бу[']ю ^лобича[']й // ми хо[']дили х[']лопц[']і / хо[']дили ў се[']л[']і поли[']вати / нази[']валос[']а поли[']вати / так ў нас ка[']зали / це бе[']рем / бе[']рем со[']бойу ^лбаночку та[']ку чи к[']рушку ве[']лику з во[']дойу і ш[']ч[']іточку та[']ку / ну не^н ш[']ч[']іточку / а бу[']кет[']ік с к[']в[']іт[']іў / не^н с к[']в[']іт[']іў / не^н з[']е[']лених а су[']хих / су[']хих /

там чорнобриўц'і су'х'і / там ше та'к'і т'рави су'х'і / йа'к'іс' там л'ікарс'к'і з'йазували і робили та'ку / та'ку кити'єчку і хо'дили поли'вати д'іў'чат // це ў'кого / ў' йа'к'і' хат'і йе' д'іўчина / ми т'і'л'ки до д'іў'чат хо'дили / заходим ў' хату і д'іў'чат поли'вайе'м / к'ропим / к'ропим / та'ко ў'мочиў' ц'у ш'ч'і'точку ў' к'рушку з во'дойу і на' д'іўчи'єну / Хри'є'с'тос' вос'крес' / Хри'є'с'тос' вос'крес' / Хри'є'с'тос' вос'крес' // і так йіх' покро'пили / но це ми ўже' бу'ли то'д'і ве'лик'і х'лопц'і / та'к'і нам бу'ло по п'ят'нац'іт' 'рок'іў' / по ш'іс'нац'іт' // це ми за'писанки / це нам да'вали 'писанки по дв'і / по три / по п'ят' / хто с'к'і'л'ки йа'к'і / хто йа'ка с'і'м'йа с'к'і'л'ки да'вала // а то'д'і нас са'жали за с'т'і'л' і при'є'гош'чали / при'є'гош'чали го'р'іўкойу / ви'є'ном / 'вопше'м там і 'йіже'йу ў'с'акойу / ми / ну ми ба'гато там не' 'йіли / т'рошки там 'випили чут' чут' / так дл'а при'є'л'іч'йа і ў'кусили / і п'ішли до с'л'є'дуйшчойі д'іўчи'єни / і так по ў'с'ому се'л'і хо'дили / поли'вати так назі'валос'а / поли'вати // а за кол'а'ду 'тоже / 'тоже / 'дуже че'кали кол'а'ду / бо це т'реба хо'дити по се'л'і кал'а'дувати і 'тоже до д'іў'чат / но там бу'ли р'і'з'н'і кал'атки / йак' де йе' д'іўчи'єна / там од'на кал'атка / сло'ва од'н'і / а де не'ма' д'іўчи'єни / то там д'руга кол'атка / ну і да'вали нам // так це ми хо'дили зароб'л'ати / так / так би 'мови'єти / зароб'л'ати го'р'іх'і // то'д'і 'саме 'б'і'л'ше це да'вали го'р'іх'і / го'р'іх'і ви'є'нос'ат / ми закал'а'дували п'ід'хато'йу / ми ў' хату не' хо'дили / а п'ід'в'і'к'ном закал'а'дували і ви'є'нос'ат там го'р'іх'і / 'йаблука / п'ірош'ки / от / 'дехто г'рош'і ви'носиў' / хто йак' // о'це ми закал'а'дуйи'єм дес' зо три 'сотн'і го'р'іх'іў' / от / а то'д'і 'мама воз'ме' п'і'де на ба'зар / ц'і го'р'іх'і про'дас'ц' і нам ўже' дас'ц' г'рош'і / не' з'найу с'к'і'л'ки там / по три руб'л'і чи по / йа' з'найу / по руб'л'у 'сотн'а бу'ла і по два руб'л'і 'сотн'а / йак' йа'к'і' р'і'к // коліс' бу'ло 'сотн'а го'р'іх'іў' / ну а 'сотн'а го'р'іх'іў' / це шчи'є'таі к'ілог'рам го'р'іх'іў' // а на шча'д'ру йа' з'найу / шо йа' чос' / чос' ме'не' пере'д'і'вали ў' д'іўчи'єну / от // і хо'дили Ма'ланка / це на Ма'ланку то'д'і во'дили і с'п'і'вали // хо'ди'єм з Ма'ланкоі / ме'не' пере'д'і'вали ў' Ма'ланку / над'і'вали сп'ід'ниц'у та'ку / 'хустку заў'йазували / ш'чоки нама'л'ували цим че'р'воним бура'ком // ну а там пере'д'і'валис'а ў'с'ак'і / тоі ў' 'чорта

пере"д'і'ваўс'а / тої ў йа'когос' ме"д'вед'а / тої ў йа'кус' со'баку / тої з 'вилами / а тої з м'іг'лойу і та'ко / ду'рач'еліс'а // хо'дили по ха'тах от / 'але" нас при"гош'чали / при"гош'чали / да'вали нам гост'инці / го'р'іўку да'вали / ми та'ко на хо'ду / там на'л'е / та'ко на хо'ду 'випи'ели / по с'топці 'випи'ели / там шо 'небуд' ў'кусили і до д'руго'йі 'хати / і так ду'рач'еліс'а аж до 'ранку // а по'том ўже 'виспаліс'а / ц'іліі 'ден' спи'мо / а ўже на 'веч'ір зноў зби'райе"мс'а // ми зар'обили і г'рош'і / і го'р'іўку зар'обили / і 'йіжу / то ўже п'разнуе"м / п'разнуе"м / с'в'ат'куе"м і гар'мошка / і шо 'хоче"ш там / і ане"г'доти ў'с'ак'і / п'іс'н'і / та воп'ше 'весе"ло // 'зара ц'ого ў'с'ого не"ма / 'зара мо'лод'ош' не"по'н'атна / йак во'на с'в'ат'куе? // тої с'в'ат'куе / а тої закла'дут т'і на'вушники ў 'вуха і хо'д'ат / і хо'д'ат / не" з'найу / шо во'ни там с'лухайут / шо там інт'ер'есного / шос' там буб'нит / проїде 'б'іл'а 'тебе і бу бу бу // на Анд'р'іа ми ди"бо'шири'ели на ў'с'у ка'тушку // 'ходи"ем / зн'і'майі"м / при"с'таў со'б'і / зн'і'майе"м во'рота і вит'агуе"м аж на 'хату / воп'ше по'т'еха / і 'ходим і см'і'е"мс'а / вит'агне"м во'рота на 'хату / а то дес' х'в'іртку захо'вайе"м ў та'к'і кушча'ки / шо 'ходи"т' 'рано і це"во // а то в'із'мем / то'д'і 'в'іри'ели ў'с'ак'і та'к'і / ну йак то'б'і ска'зати / ої // йак це? / йак це назі"вайец'а? / ў зл'і 'духи / шо 'мона шос' ко'му зро'бити / при"воро'жити / шо то ми до та'ких ж'і'нок / а о'собе"но та'к'і ж'і'нки / йа'к'і 'мали д'іў'чата і во'ни 'дуже пере"жи"вали / шоб там шос' 'д'іў'чи"н'і не" накру'тили / не" з'во'рочи'ели / тойі 'с'ойі // а ми на'рошне в'із'мем йа'кихос' цих / заў'йаже"м бужет'іў та'ких не"ве"личких бужет'іў кв'і'ток і 'пере"д' хато'ўйу / 'пере"д' по'рогом раз та'ко наў'х'рест пос'тавим / і набе"реш ше йа'кус' 'баночку во'ди і поста'вим 'тоже 'коло по'рога / 'коло тих кв'і'ток / шо 'буд'то х'тото 'шого то наше"п'таў / о // 'рано 'чуйе"м / ме"н'і ўже поро'били / 'л'уди // ўже йак'іс' 'в'ед'ма хо'дила тут і на мо'йу 'д'іў'чину шос' наше"п'тала / а ми со'б'і см'і'е"мс'а / бо з'найе"м / шо це ў'с'о з'начит' чепу'ха / бо йа то'б'і 'кажу воп'ше було д'і'лоў // о / шо там споми"нати / йе шо // бу'вали та'к'і / ў 'кого су'ров'іі 'бат'ко / то ми бо'йали"с'а / бо ше 'може / ше 'може по'том нас поло'вити і налу'пц'у'вати / а'бо шос' та'ке / но ми 'б'іл'ше ў'с'і ста'ралис' та'ких / а оп'ше /

то л'уди пон'імали / то^д'і та^кі о^бичаї бу^ю / це де р'ітко / шоб де над ким
 небу^д' не^н п'ідшували / а то осно^в'ном дл'а ўс'іх // во^ни з^нали / шо це та^кі
 по^радок / а то в'із'і мем до^рогу / пере^п'пугайе^нм до^рогу шпа^ггатом / та^ко до^рога
 не^н дуже ши^ерока по с^елах / там вус'к'і до^роги // воз'і мем до од^ного д^ере^в
 при^еўйаже^нм ц'у / та^кі шпа^ггат / шоб не^н видно бу^ло / шоб не^н цего / бо йак
 в'іроўку / то видно / от і пере^т'аг^нули до^рогу раз / д^ругі раз та^ко //
 позаўйазували ту^да до йа^когос' колушка / чи до во^р'іт / от / і іде іде / не^н з^нає
 / шо там те / гух і ўпа^де // а ми за ку^шчами т'іки / т'іки ре^нгоче^нмо / вопше^нм /
 бу^ло д'ілоў ўс'аких // слу^жиў йа в'ар^м'ійі / обоўйас^ково слу^жиў / то^д'і не^н
 бу^ло та^кого / шоб хтос' не^н послужіў ар^м'ійі / то^д'і за^кон та^кі бу^ю / шо
 до^р'іс вос'ім^нац'ати / де^нўйа^нац'ати рок'іу і в'ар^м'ійу / і слу^жили то^д'і не^н
 по од^ному роков'і / а слу^жили по три роки / а хто слу^жиў ў морфлот'і / то
 слу^жиў чо^тири роки / зара шо там / р'ік послуже і / а то^д'і три роки // перші
 р'ік це бу^ли / ну ў нас / нас д'ід'іуш'чини не^нбу^ло та^койі / шоб там би^ли так
 йак зара^з // це / о / пе^нре^нда^нйт по теле^нбаче^ну / пе^нре^нда^нйт і от /
 д'ідоўш'чина / ізд'івайуц'а ну ў нас так т^рошки та^ко ізд'івали^ес'а / но не^н так
 сил'но // при^ес'агу да^вали / а при^ес'агу йак да^вали / це з^начи^ет' / бе^нрут' це^н
 розво^д'ашч'і / це та^кі че^р'пак ве^нликі / жи^ел'ізній / шо ним с казан'ка
 бе^нрут' на тар'іл'ки розли^евайуц'а йіжу / то цим / з^начи^ет' / розво^д'ашч'ім по
 зад^н'іц'і / по зад^н'іц'і дес'ат' раз шл'опайе / но так б^екрепко / шо д^обре
 бо^лит' / от // це з^начи^ет' дес'ат' раз'іу ў^дари^ет' / шо п^рійн'аў при^ес'агу ўже
 / от // бо при^ес'агу при^ен'імали са^му по с'іб'е / там пе^нре^нд ст^роє^нм /
 чи^тайе^нш / шо йа та^кі то та^кі то тор^жестве^но кл'анус' / шоб захи^ешчати
 сво^йу род'іну і так дал'ше // а це бу^ла та^ка солдац'ка при^ес'ага / от // полу^чиў
 / ўже п^рійн'аў при^ес'агу // ну / слу^жити бу^ло не^нт'ашко / бу^ло / д^ружно бу^ло
 / то^д'і і во^ше бу^ю і патр'іот'ізм і в'ар^м'ійі бу^ю ве^нликі патр'іот'ізм / і
 с^р'ед'іна^селе^на бу^ю ве^нликі патр'іот'ізм / л'уди то^д'і / та^ка бу^ла і^дея /
 шо ўс'о на^д'ійали^ес'а / шо б^уде л^уче / шо б^уде к^раўче / там пропа^ганда бу^ла /
 ну / і ми слу^жили ч^есно / добро^сов'існо //

с. Синяківці Дунаєвського району

Населення вирощує зернові й технічні культури, розвинене тваринництво. Поблизу села знайдено знаряддя праці доби неоліту й міді [4, с. 259].

Інформант: Дуфник Ганна Юхимівна, 1924 р. н., освіта – 4 кл.

580. – Їа саме тоди заслабла / ўс'о ў мен'і здригнуло́са / тож молотом тоўкла / тиі заслабла і три роки пролежала // серце" / же"лудок / шо то ў мене" таке / жи"лудок ўже не" на м'ісци буў / а шо ж / йа плоха така була // таі тре іги / воіна нал'акала нас // н'і"мц'і ц'ііі нал'акали нас / ми ўже боіаіліса" дуже / то ўже таке // н'іме"ц буў би або ме"не / або маму буў би забиў // сказали давати мн'асо / а то мн'асо йаловиче / сви"н'аче / а гр'іш то платили хл'ібом / ми корову продали / п'ішли до старости ўз'ати / таі давали два це"нтнери за корову / худобу тоже зах'т'іў продавати // два це"нтнери йач'мен'у / то шо се / два це"нтнери / даваі ўже // шваге"р його буў старостоў і мае дати // то за тоіто воіні ўже нас'іліса" / шо не" продадут // корову х'т'ілі ўже за шис'т' це"нтнер'іў // даваі кажут ви"носи"ти хл'іб" до сего заготовача / шо мн'асо / ко"мандуйе тим мн'асом // виноси"ли / а тут ўже н'іме"ц чим раз дал'ше / прут його / ўже сказали худобу дати // худобу продали / то сказали те"л'атко дати // д'воіе ти"ел'аток ли"шило́са // ўже прислали / ўже прийіхаў н'іме"ц // воіні ж туто ў Мин'к'іўц'ох були // посилайут маму / шо би ве"сти те"л'ати // а воіні кажут / шо виносили хл'іб ўс'оі / половину хл'іба виноси"ли до заготовача // ми тоі хл'іб виносили / і були жили ў с'іі хат'і / де Кук'іл'ов'і / хата була / то воіні тут жили перше // а тут н'іме"ц на долин'і прислаў того поси"л'ного / шо би мама прийішли // таі тут приіде / таі зоў кри"чит / гаіда ід'іт / ход'іт / а тоі ўже бе"ре в'інтоўку / ўже буў би стр'іл'аў ў маму / але" мама ўже чере"з подв'іра ішли с'удиво / а ж'інка виішла і кри"чит / куди ви ідете? / т'ікаіте / воіні ж вас заб'іут // в'ін вобе"рнуўса" туда с'уда / догори / а тоі ўжа кри"чит поси"л'ній / воіна не" хоче" іти / а тоі зарадиў в'інтоўку / таі ўже іде з в'інтоўкоў // таі мама

шмигнули туди во сатками / а йа ўже стала таї не знайу // брат ў мене буў беэз
 ноги / на кулі ходиў / штирнаціт' рок'іў йому було / буў на подв'іру с'ім / а йа
 ўже на т'ім боці за вор'іт'ми // таї думайу куди / шо же йа майу робити // а тут
 ж'інка на пороз'і ў с'ї хат'і стоїала / а воіи ўже галагол'ат / а воіа до мене
 кричит / т'ікаї / шоби йа була два рази не поступилас'а / в'ін би ме не забиў //
 не знаў чи се мама / чи йа / баче баба таї / а в'ін / а пес буў на припон'і / а воіи
 ўз'али забили / а в'ін бах / дивиц'а ўже не ма // де мама? / пятайц'а
 пер'вочиц'а / йа не знайу де мама / а в'ін бах таї пса / подивиўс'а / шо то
 кал'іка на патику таї ў пса / а пес в'ід того насквоз' / пса надвое роз'ірвало // а
 тоди до него пер'вочиц'а каже / чо тил'ат'і не же не? / чоґо мама ўлас'т'і не
 п'ичи'н'айес'а? // а в'ін каже / йа не знайу / ўз'аў гуцати ним / ўз'аў таї каже /
 бе'ри / бе'ри те'ла // гуцаў ним / таї гуцаў // шо сердиўс'а / се ўже бачат не ма
 // а староста ўже так нал'акаўс'а / шо ўже б'іда і л'удину забити / а там мама
 почувил'и вистр'іл дес' там у сус'ід'іў / шо ўпали в обморок // каже / йа ўт'ікла /
 д'іги забили / думали шо нас котрес' забили // але' були би ме не забили / шоб
 йа два рази не пошагнула / не бачиў би таї бахнуў // таї тоди брат дес'
 пойавиўс'а / тої шо брат ў мене на гор'і Дуфник // ўже розрух п'ішоў по се'л'і /
 йа тут ў ж'інки була / де Бол'ес'ко заб'ігла туди / а в'ін туди пришоў / ше д'вие
 молодих л'удіи пришли / то те'ла ўз'али ў Мин'к'іўц'і // а там худоби тойі
 поўно / йак пал'ц'і пробили то те'ла / таї с'айа худоба го'лодна / ўс'уди
 мн'алас'а // поўно ўс'і'лакойі худоби було / отаке'во жи'т'а було // пер'ежила
 йа баґато / п'ісл'а ўс'оґо думайу / йак йа таке пер'ежила / таї ўже думайу не
 буду б'іл'ше жити // йак се ўже було мирне ўремйа то не було так / а йак воіна
 / така б'іда робила таї заслабла / по'лежала / тоди ўже т'рохи стало лекче / то йа
 ўже попро'силас'а ў т'ут'ун // йа ўже робила дваціт' п'ят' рок'іў ў т'ут'ун'і // а
 п'ят' рок'іў п'ісл'а тоґо забрали / то йа ше ў р'іл'ниці до в'іс'імде'с'атоґо року
 йа робила // пер'ежила баґато і пришлос'а на стар'іс'т' сам'ї // ме'н'і
 трап'алос'а тоди ше но йак арм'йа наша воз'ураш'чалас'а // а саме' ішли
 ран'ен'і / каждоґо в'ечора по два солдати приходи'ели // бо ідут і де н'іч застане /

там но^учуйут в'ід се^ла до се^ла // таї їде солдат з Моск^ви / в'ін ка^заў / шо в'ін си^рота / шоби йа його приїмила / йа ка^же не^п іду на фронт / бо рука ран^ена // йа ка^же йа приїду / а т^іїйі ўс^і решта н^іби їдут на фронт // йа ка^же буду ў тилу // а йа шос^о по^удумала / тий мож се ж кал^іка / на кого йа його лишу / мама не^год^ашча / а йак се йому зроби^лос^а / то йому було ш^іст^о рок^іў // на тоц^і ко^нухи / їх по три було / восе^нни робота і в'ін ли^сшаўс^а дома // а кон^і тако дв^і пар^і так / а дв^і так / тако їх воз^ат / а с^іїї ў се^ре^дин^і подаїут // йе^нден подаїе / тої ўстром^лаїе ў с^пинку / а д^іти воз^ац^а / таї т^і х^лопчи^ки / їх шесте^ро було / шо б^ігали ка^ждїй раз // т^ії х^лопчи^к на дишл^ах / а сеї м^і брат таї на кружок посе^ре^дин^і / тако посе^ре^дин^і кружок / а воно шо / ди^тина / задивилос^а / таї спустило тую^во ногу / а воно ўже ш^тригне // вобхватило і таково туйу ногу при^сп^нало і кри^чит // а шо ж // ме^нн^і ше ^зара приви^сжайес^а йак воно си^дит / се ж ш^іст^о рок^іў / си^дит і за тоїе кол^інце три^кмаїец^а // то то м^насо вис^іт // такаво б^іда була // ве^лике горе йа пе^ре^жила / ве^лике горе // а сеї йе саміі молочіі // а ше йе^нден буў / тої воїеніі буў // в'ін воїу^ваў ўс^о ўремн^а / бо в'ін п^ішоў пере^д воїноў в ^арм^іїу / було ўже йе^нму // ў триц^іт^і перш^ім роц^і його с^уди до^удому / а ў черўн^і на^чалас^а воїна / таї так п^ішоў / дев^іт^і рок^іў воїу^ваў // бо в'ін воїу^ваў ў стал^інградск^і битв^і буў і там страшне було ў Стал^інград^і // там таке страшне / шо йак йакас^о п^іс^на йе / шо от рож^ден^іа зе^мл^а не^в ідала такої б^ітви // такої б^ітви не^б було ше // ої горе / горе було // пе^ре^жила йа ве^лике горе // а те^пер т^реба ^жити / н^ікого не^ма // но йе ў мене^н пл^ем^іян^ік^і ў Хме^лн^іцкому // але^н брат по^мер тоже / в'ін би буў то ше може про^жиў / то се видно т^іл^ко ^жити // ўпаў з мацак^лета / приїхаў до мене^н туйу ха^тину пе^ре^ши^вали / таї т^реба було роз^ібрати // йаг^биш то йа була з^нала / т^реба було ше ко^гос^о заїмити / шоб по^мг^і / а в'ін сам робіў / розби^раў // таї по^уїхаў / т^реба ўже було йому / ўчител^ам борше т^реба ў с^ерп^ну / ка^же ме^нн^і т^реба до сих п^ір йа^вити^са // а в'ін приїхаў ў Ку^жил^іўку / туди^во аўтобус ішоў // ішоў ў Ку^жил^іўку аўтобус / і не^п приїшоў / а С^лаўка сеї / Корч^ового М^ішки / ў Дунай^ец^ах жи^ве

/ таї каже" / надїіхаў таї каже" / йа тоўво / не"ма аўтобуса йа вас завезу ў
Дунайїўц'і / таї ўз'аў йе"го на мацакл'ета таї чи в'ін / бо в'ін ў вокул'арах / чи
в'ін не"добачиў чи може пїяніі буў / л'убиў в'ін випи'вати // таї саме" на
Руд'ан'с'к'ім мост'і йак бахнуў / п'ідве"рнуўс'а / то С'лаўка в'ін дв'і ре"бр'і
ўломаў / а сеї ўпаў і с'т'іх пор даўл'ен'іе / ў него ж не" було даўл'ен'іа / тож
в'ін ме"н'і по'м'іг хатину не"ре"шити // таї ўже даўл'ен'іе // таї ўже приішла то
/ то по'ра шо треба забрати'с'а // се ж при'с'нило'с'а / йак йа прожила вос'імс'ат'
пїат' рок'іў / то шо де воно при'с'нило'с'а ме"н'і / шо ў мене" бра'ти бу'ли / йак
пови'рос'тали / приїжджали / сеї с' Хме"л'ницька / йак го'ст'уваў / по'с'ходи'ли'с'а
і тої на го'р'і попри'ход'ат' ў хату / а те"пер / Боже" / шо се // н'і"би не" було / йа
сама ли'шилас'а / не"ма до кого заговори'ти // ўже таких не"ма ўс'о мо'лод'і /
хто старо'го хоче / тут не"ма ўже // ше Раїка с'а до мене" при'ходит / го'рода ў
мене" три'маїе / бо три'мала Басова Н'іна / во'на ўже г'ірше" заслабла / не"
годна // була на ви'с'іл'у / ў бол'ниц'і ле"жала / го'род тоже сама сапала йак
не"буд' // ў сеї ден' мо'рози бу'ли / заби'вайе дух / ў хат'і холодно / н'і'де // ше
воко забол'іло // ішла ўпала / тайа Ок'сана / тамо нишче жи'ве / ц'отка на Руд'і /
ў нейі ўмер з'ат' / во'ни поїіхали на похорон // ўз'али'с'а мо'рози / ў мене
ци'бул'а не" накрита / бо'йус'а / шо на го'ру не"вил'ізу // а зе"м'л'а замерзла /
прот'іў Бол'ес'кових вор'іт йак с'а бахнула // ш'і'с'т' шв'іў ши'ваў С'тас'ік / а
по'тому воно ўже п'іс'л'а того ўз'ало зажи'вати // по'том воспалило'с'а воко //
ц'іле л'іто болит' воко // ў него йе'ден син / ў с'его брата // йа на него і
зав'ішчан'іе напи'сала / йе'му йо'го не" треба тут / ў него там кварт'іра // але" на
кого йа йе'го мала / зара таке / зара мало хто купуйе // при'в'із ўрачиху с'
Хме"л'ницька / бо йа по'їіхала ў Дунайїўц'і / і тайа випи'сала / таї де"шеўшого
л'ікарства того // во'на доро'того того не" ви'писувала / бо бачи'т' баба б'ідна / а
воно не" помогло / но с'аїа ўрачиха казала / шо йакшо не" буде л'екче / то
чере'з пїат' д'н'іў приїжджайте" // а в'ін ўже до'рошче в'іт'и при'в'із // то тайа
зразу сказала / шо во'на того не" ви'писувала / бачи'т' б'ідна // а во'ни ўже
прив'езли в'ідти / то тайа ўже дала тако'го йак треба // се"во л'ікарство // то'во

так л'іто ме^н'і пришло / а сего року йа ўже н'іби думайу / йа ўже не^н сапала н'ічо / бо ў т'і роки помален'ко робила / трошки / може^н пйат' соток / то то ўс'о Раїка / а тут ўже ж не^н годна н'ічо / думайу потрошки буду сапати / не^н треба було сапати // йа посапала / а во заслабла / а во ц'іле л'іто С'тас'ік н'ічо / но ўколи ходи'т давати / отаке^нво // а те^нпер ўже не^нре^нстаў ўколи давати / ўже трохи лекче // на'чалас'а жа'ра / йа думайу се та'ка жа'ра / шо страш'не / думайу тре по'мити'с'а // ну йак же ў т'ін'і не^н по'мийес'а / тре на 'сонци / йа на 'сонци по'милас'а / а во забол'іло воко зноў // то йа ўже знайу йакого л'ікарства / то не^нредала с'і'йі Оксан'і / во'на ме^н'і ку'пила / та'й во за'капу'йу // та'й лекче / а воко че^нрвоне / б'ілок че^нрвоні'і і ўс'о воко че^нрвоне і не^нкло с'уди'во так п'іс'л'а сего ўдару // йа ўже доўго не^н буду жити / бо шо ж / тут та'ких не^нма // с сего року / шо йа то ше та'йа на до'лин'і хата / но та'йа жила за по'пом / во'на ў кол'госп'і не^н робила // ше молодоў пос'ватаў п'іп / ж'інка йе'му ўмерла / д'а'кова була / та'й ўже д'вац'іт' рок'іў поро'била та'й майе йти на пенс'і'йу / то се'во во'на поро'била пйат' рок'іў ў р'іл'ниц'і // а ме^н'і та'ке приш'лос'а ба'гато ро'бити і ў'дома за хадз'айіна робила / і шо'би йа була то'го сол'дата і при'їмила / а саме^н йшли ў зи'м'і / а йа саме^н заслабла / то де сла'бого тре / ко'му // йак йа ле^нжала три роки // але^н йа йе'му в'ітка'зала / та'й так // а по'том трап'л'алос'а ўже ў стар'ших ро'ках / йа не^н хт'іла / думайу / йа не^нго'д'ашча // се те та'ке / с кимос' зйа'зати'с'а / се треба ро'бити / йа в'ін с'каже / то нашо ме^н'і те^нбе / йак ти не^н може^нш // йа тако заслабну / та'й ле^нжу і думайу ўже буду ўми'рати // жиў брат / йа думала йа ўже при них / во'ни до мене ка'ждий раз перше йїзди'ели // ку'пили ма'шину / во'на / б'ратова / продала с'во'ю хату / бо ба'т'ки поўми'рвали // йї ка'зали на ту хату йти / ма'ма йї'йі йак ўми'рала / ўпе^нред ба'т'ко ўмер / по'том ма'ма / то ў них с'во'я хата була поло'вина // то поло'вину в'ідо'брали / то ме^н'і ка'зали йти на туйу хату // йа думайу / йа ў го'род не^н п'іду // в'ін ка'ждий раз ў го'с'т'і при'їжджаў / думаў йа с'уйу хату продам / в'ін то'же хоче^н на с'во'йе при'їхати // та'й йа ка'жу н'ікуди не^н по'йіду / прода'вайте // та'й во'ни про'дали хату з б'ратом / ў ней'і ше брат буў // і ку'пили ма'шину / а во'на са'ма ма'шиноў йїзди'т

// часто йїздили во̀ни перше / йак брат воже^нниўс'а ше молочнї буў / таї йа ше молоча була // по̀тому ўже йак брат ўмер / таї ўже пл'ем'ан'їк сеї йеден // добрїй в'їн тоже // прїйїжджайе / таж кажу ўрачїху с'уїу прїв'їз // а таї шо ж йак зара таке ўремїа / шо грощїї скр'ї'нз' / не^нма де грощїї б'рати // таї зонт'їки в'їн продаваў / таї перше зонт'їк'її тих їдеш / а на базар'ї / но йеден / таї добре дуже базар їшоў зонт'їками / добре то'ргувати // то пошт'ї через бутку т'їїї зонт'їки / а л'уди грощїї не^н майут / то ўже ре'монтуйе / йому прїсї'елайут з Москви запчаст'ї / то в'їн ўже напраўл'аїе // трохї там / трохї там / таї так // а дес' йа шос' трощїки дам / думайу со'б'ї н'е / во̀ни ж перше ме^нн'ї помоглї булї // туйу хатїну пе'ре'робїти // то йа ўже со'б'ї не^н купїу / лuche трохї йе'му / шоби туйу ма'шїну // ў б'рата була двухкомнатна / ма'шїна / а братова така / шо дуже ве'ре'длива / ўс'ака ж'їнка йому не^н така йак треба // то в'їн ўз'аў так купїў со'б'ї на вїплат // то се ў нїх так дв'ї квар'тїр'ї / а во̀на са'ма і в'їн тоже сам // на т'їїї квар'тїр'ї сам / бо ж'їнка була йедна / во̀на казала не^н така / бо вона не^н з'се'ла / а во̀на туто з города // хоче таке / йак во̀на хоче // д'руга ўже ўз'аў в'їн туйу / а во̀на не^н хт'їла тут жїти / а д'їтїї не^н було / бо во̀на с'тарша була / а ше в'арм'їїу ўз'али / йак но воже^нниўс'а / п'їшла зам'їж / п'їд'їшла д'руга йакас' / п'їд'їшла д'руга / таї буў хлопчїк / син н'їбї тойї д'ругойї ж'їнки // та так шос' н'їбї во̀на ко'мандувала ўс'о / йак ўро'дїс'а сеї малїї / то йїї дали б'ратовї з братовоў / не^н б'ратовї / молодїм дали квар'тїру однокомнатну // то во̀ни сказали / ви ўже лї'шайте'с'а на двокомнатн'її / а ми стар'ї п'їдем ў однокомнатну // ко̀лї ж во̀на туди / но ў холо'д'їл'нїк загл'адаїе / і ко'мандуїе / се не^н таке варїт / йак во̀на знаїе // а'во ўз'ала во̀на ма'ма йїїї п'їдвезла / ма'ма тоже прїйїжджала / н'їбї не^нма чулу'в'їка ўмер / а ма'ма така / шо хо'дїў до ма'мї і хо'дїў / йак же во̀но буде хоче ма'ма квар'тїру в'їдавати / каже по'даї на розв'їд // во̀на ўз'ала по'дала на розв'їд таї ўс'о / а дї'їтина ўс'ораўно до нїх п'їшла // йа так бачу / шо йе так'ї л'уди / шо чї'їтайе / от йа шо чї'їтайу / то йа ўс'о роскажу / а с'аїа Н'їна не^н раз прїхо'дїла / йа не^н знаїу / йа чї'їтайу туйу б'їбл'їїу та йак га'зету / прочї'їтала таї забула // ў мене^н такогo не^нма // ўс'у

б'ібл'іу прочи^{ел}тати / то се^{се} можна пом'ішати^с'а ўс'у б'ібл'іу // не^н ўс'у б'ібл'іу / бо там жеж багато / б'ібл'ія груба // н'іхто не^н годе^н / йа чи^{ел}тала / чи^{ел}тала / а по^{том} ме^н'ні на^{чала} голо^{ва} кру^{тити}'с'а // то йа ўже по^{менче} чи^{ел}тала / бо ^{перше} / коли було чи^{ел}тати / йак р^{обота} // во^{но} то йак йа на ^{пенс'ійі} / то^{то} го^{род} ўс'о / йа со^б'і то ве^чо^{ра}ми / то не^д'іл'ами // йа со^б'і чи^{ел}тала / бо йа дуже л'убл'у чи^{ел}тати //

581. – Йак тут ў нас була с'а^яа шо ле^жала / шо во^{на} ў ки^р'ниц'у с^кочила / / то ми з ^{йедного} ро^{ку} з не^ў // во^{на} с ^{того} ро^{ку} / шо йа // ў ^{нейі} тато і ^{мама} бу^{ли} / а тут бу^ў ў^{чител}' // тайа ж'і^нка не^н мала чулу^в'іка / н'іби з ^{мамою} жи^{ла} / а чулу^в'іка не^н мала / бо чулу^в'ік ли^{ел}ши^ў // во^{на} до ^{тойі} ж'і^нки хо^{дила} / а то^{то} ўже йо^{му} так п'і^д'іш^{ло} / та^ї іде на ве^ч'е^рниц'і / а во^{на} шо р^{обит} / а во^{на} не^н гар^{на} бу^{ла} / да^{ва}ї хо^{дити} ў Ду^{най}і^{ўц}'і / а там йа^{кас}' чаро^д'і^{ка} бу^{ла} / та^ї хо^{дила} / да^{ва}ї шос' но^{сити} // ну а тайа ^{видно} ска^{зала} / шо т^{реба} с ^{когос}' шос' ў^з'ати / а во^{на} / ми во^б'і хо^{дили} / а во^{на} ка^{же} / хо^{ди} с^фото^{ра}ф'і^{ру}іс'а до ^{мене}' / йа п'іш^{ла} / а йа са^{ме} ў не^д'іл'у та^{ко} ро^{шче}'салас'а // во^{на} ўже с'і^{ла} / ^{мама} йі^ї чеш^е // то^д'і ^{мама} ка^{же} / с'і^{да}ї до ^{мене}' / йа те^{бе} ро^ш'чешу / та^ї бу^{дете} во^б'і / шо ^{йедна} бу^{де} так / а ^{друга} так / шоб ви во^б'і ко^{си} во^{пу}сти^{ли} // а йа не^н пон'і^{мала} / д^{ва}ц'ат' ^{первий} р'і^к но п'і^{шо}ў // ў^з'ала йа с'і^{ла} / а во^{на} ў^з'ала ко^{се}'ї ^{моїх} / ў^з'ала за^{несла} / по^тому ска^{зала} / хо^{дила} на ^{карти} / шо с ^тво^ї голо^{ви} ў^з'ала ко^{си}ї / за^{ко}пала ў те^{бе} п'і^д хато^ў / шоби си^д'іла / йак кам'і^н' // ше се з^роблено / ^{йедно} ку^з'н'а / а ше се // і ў^з'ала ў ме^{не}'не ко^{си}ї / а то^ї сол^{дат} бу^ў до ^{мене} при^{ходи}ў шоби // а так / шоб ^{моє} ш^{час}'т'а / то ўс'о йі^ї бу^{ло} // то ў^з'ала тих ко^{си}ї // йа ка^{жу} / шо сол^{дата} в'і^тп^{рави}'ела / во^{но} ме^н'ні не^н с^ходи^{лос}'а // з Му^{ка}ре^{ва} при^шла / то^{же} о^{дин} хт'і^ў / но мо^{лочі} в'і^д ^{мене}' / мо^їейі ц'отки пл'ем'я^н'ік / то^{же} при^{ходи}ў хт'і^ў / ко^{мба}ї^{нером} р^{оби}ў / но мо^{лочі} в'і^д ^{мене}' // а так ўс'о в'і^дходи^{ло} в'і^д ^{мене}' / ме^н'ні ка^{зали} ї^{ди} до Ма^{кс}і^{ма} / а йа так по^{стра}дала / так сла^{бу}вала // по ^{ворож}'ках йа ўже хо^{дити} не^н ^{буду} // і шо во^{на} з^{ро}би^{ла} / то бу^{де} мала // н'і^{куди} йа не^н хо^{дила} / ^{думала} йа при ^{сих} ^{буду} / а^{во} ўже н'і^{кого} не^нма // во^{на} ўже п'іш^{ла} до ^{него} / коли то^{то} бу^{ло} / а^{во} в'і^н н'і^{як}

не^н хт'іу йіхати / на ве^с'іл'а / во^ни там ў ш^кол'і ве^н'іл'а ро^били // но і ўз'ау
в'ін йі'ї / а ту дру^гу ли^л'шиў / ўс'о ўре^мїа ка^заў не^н хт'іу с'во^й Гал'і / бо не^нма
шо // не^н хт'іу і не^н хоч^у / а так ўз'ау // но жи^ти йі' було д^л'уже до^бре / то во^на ў
кол^госп'і не^н ро^била / і ме^н'н'і не^н раз ка^зала / так ме^н'н'і до^бре / шо йа б ше
хт'іла чу^л'ув'іком бу^ти // йа ше н'і в'ід ко^го та^кого не^н чу^л'а / бо чу^л'ув'ікови шо?
/ ж'інц'і ва^рити т^реба / шос' та^ке / а чу^л'ув'ікови лег^ше // йа ше по^д'умала /
то^б'і до^бре / но чу^л'ув'іком ти не^н бу^д'еш // до^бре бу^л'о // про^шло ўже ўре^мїа /
ўже в'ін на пен^с'її / зас^л'аб / по^мер // ше дру^ги' д'ат'ко с'ватаў / там де за^р
Ма^йка / де сеї Ко^в'ал'чук // то ў с'їі хат'і жиў тої д'ат'ко / а ў т'їі хат'і н'іби сеї
хат'і жиў Прок'іп / а с'а^йа чу^л'ув'іка не^н ма^л'а / то^то с'его л'отч'іка ўже
вос^п'итувала / то в'ін ўсе приси^л'аў гро^ши // ко^ли во^на п'ішла за с'его д'ат'ка
а^во шос' з^робилос'а пла^ч'е / ше праў^да ше не^н так п'ішла до с'его д'ат'ка / ўз'ала
с'во^йу до^ч'ку до с'его д'ат'ка і припи^л'ала до^ч'ку на с'у^йу хату / де сеї Йос' // і
д^л'уже на^во^з'їу с'у^ди ўс'акого кра^м'у / гро^шиі вис^л'аў / в'ін п'ік^л'аў хату шо
наў^проти / а^во приси^л'айт до с'ей п'іс'мо / шоб про^д'авати хату // во^на ў
Чи^л'аб'інску / та^йа шо л'очикова / а^во при^й'їхала та^йа ж'інка / то шо во^ни йі'ї
за^п'латили / то во^на так пла^к'ала // тої Йу^з'ік с'коро ў^мер / ли^л'шилос'а т^ро^й
х^лопч'ік'іу // во^ни йі'ї н'ічо не^н да^л'и / йак ни^л'буд' запла^т'или / то ка^заў Йос'ік
/ во^на ў^род'і йеў^р'ейка / л'у^ди ка^з'али во^на в'идно на жи^д'іўску ш^колу по^д'ала //
таї ка^з'ала по^б'ачи'ш / шо се бу^д'е // і с пла^ч'ом по^й'їхала // во^на ше та^йа кур^к
за^р'їзала / не^н тре ме^н'н'і то^йї кур^ки / не^н ўз'ала // п'ісл'а ц'ого а^во при^ш'лос'а /
с'а^йа ба^б'а ўже пла^ч'е / с'а шо ко^с'їі мо^й'їх ўз'ала // тут с'ина ли^л'шила / а^во тої
пла^ч'е / куди хо^д'е пла^ч'е // рас п'ішла йа до ко^п'е^н'рац'її му^ки ўз'ати / а во^на
ка^ж'е на^шо то^б'і му^ки / а^во бе^н'ри на^шу му^к'у / бо ме^н'н'і д'вац'іт' к'іло і ме^н'н'і
д'вац'іт' к'іло / бе^н'ри і н'ічо / но пла^ч'е // та чо ж ти пла^ч'еш? / йа не^н з^н'айу / но
н'ічо / но пла^ч'еш // пла^к'ала / пла^к'ала / а по^т'ому ўже Кат'ка шо за по^м'ом бу^л'а /
йа^к'ос' з неў бу^л'а / таї ка^ж'е / йа^к'ос' би х^р'ест'іка ўче^н'пила / а во^на / на^шо ме^н'н'і
тої х^р'естик / та^ко по г^р'уд'ох і пла^ч'е // та^ж в'із'ми / шо то^б'і з^робилос'а? / а
во^на пла^ч'е / на^шо ме^н'н'і то^го х^р'еста // а х^р'ест во^но по^м'ага^йе / бо н'іби

спас'іт'іл' за л'удеї прол'ау с'воюу кроў на хре"ст'і / хрест с'ватиї // п'ішла во"на ўже раз ўвече"р / каже В'ера ходи"т / шо ти ходи"ш тут"о ўвече"р? // во"на ўз'ала муту"з"ок // гл'ажу дес' со"б'і с'тила зр"обити / пов'ішати"с'а // ходила / ходила / таї шо / таїа накри"чала / шо се ти ви"думуйеш // не" витри"маю / ме"н'і нудно // ўже смер"кало"с'а / во"на п'ішла таї с"кочи"ла ў ки"рниц'у // тут ўже Прок'іп ходи"т / дес' баби не"ма / В'ера / дес' баби не"ма / де ж баба д'ілас'а? // л'уди ўже з"нали / шо во"на со"б'і гл'ад'іла чо"гос' / де ж во"на д'ілас'а? / а може во"на де ў ки"рниц'у с"кочи"ла? // то п'ішли ўз'али того чулу"віка С'тас'ки Буду"лай"а / ше там чо"гос' / п'ішли туди // ўже праўда во"на с'уйу Гал'ку / с'воюу до"чку с'уди при"вела / де сеї Франко / де таїа Гал'ка // ўже тої Франко ходи"т / де ж баба д'ілас'а? / а може де каже ў ки"рниц'у с"кочила // при"шоў тої Буду"лаї / Франко прислу"хайце"а / де каже / ў ки"рниц'і // хто каже / ў ки"рниц'у с"кочи"ў / тої насме"рт' забий"с'а / а во"на не" заби"лас'а // а таке тре на му"ч'ен'іе // шо хто п'іде туда / Буду"лаї каже / спускаї ме"не / чи ў в'ідро чи ў шо во"ни й"ого спу"стили туди і т'аг"ни // і спу"стили і кри"чат / шо йе йе // йак во"ни й'іі вит'агну"ли / йа"ким мутус"ком // а т'іі кру"тили і вит'агну"ли // вит'агну"ли с ки"рниц'і і ше там й'іі / во"на ж мокра / за"везли до бол"ни"ці / во"на ж жи"ва / жи"йе // а"во зр"обило"с'а / ўже зо"ўс'ім пом'ішалос'а // ну пом'ішалос'а / таї бе"ре Л'уба заби"раїе й'іі до себе / й'іі не"в'істка забе"раїе // б'іду роби"т / то во"на і тут б'іду роби"т // розбе"ре того Прок"опа ў хат'і / то так во"ни ў кухн'і // таї ш"коди йе"му то"то робе // шо Л'уба каже / йа"кого"с' л'ікарства й'іі возили / дали // во"на каже йа л'уче дам / шоби во"на не" ходила / но ле"жала // то дала того л'ікарства / то во"на випи"ла // но ле"жит тої Прок'іп ўмер / но во"на са"ма ле"жит / во"на до"ўго ле"жала / і води хт'іла / раз йа при"шла / а во"на до"ўго ле"жала // йа з"найу к'ілко во"на ле"жала / ба"гато // так шо ле"жала і води хт'іла // і й'істи хт'іла / хто при"де / а во"на / йа й'істи хочу // во"на й'і й'істи мала давати і води мала давати // шос' йа за ро"садоў при"шла / а Л'уби не" було / бо кудис' п'ішла / а тоў Волод'ко дес' буў за шопоў / а йа п'ішла ў ту хату на кухн'у / во"на ли"жит / йа пи"тайу / ти з"найеш / хто се при"шоў? / во"на ма"хайа / не" з"найу // во"на

дуже тихо го̀ворит // йа дуже каже во̀ди хочу // йа во̀ди хочу // во̀диц'і во̀на
схо̀т'іла // йа ди́ў'ус'а / на сто́лиц'у ко́ло не́йї ф'ілі'жанка / а не́ма́йе во̀ди // де
ж та́йа во̀да / йа не́ з'нала / шо ў них во̀да ў́ кухн'і / шос' Во́лод'ко зро́биў // йа
не́ з'нала / де то́то де то́ї кран // п'ішла йа де то́ї кран / йа до по́рога тру́ба та́йа
збо́ку // не́ма́ во̀ди н'іде / йа кри́чу / Во́лод'ку / Во́лод'ку // при́б'іга́йе
Во́лод'ко / хо́ди / бо ма́ма во̀ди хо́че / йа не́ з'найу де во̀да // йе во̀да / йе ўс'о /
во̀на ўс'о ў́ремн'а хо́че // от йак шо гр'і́хи ро́бл'ат / йедно шо за мо́йї ко́си /
д́руге во́си ро́тила тих // чо ти се не́ запла́тила так йак т́реба / а ў ц'отки то́го
л'отчи́ка гро́ш'і бу́ли // н'ічо йі́йї не́ да́ли / в'ітпра́ви́ли так // ко́ли б во̀на
по́думала / шо во̀на ў́ приста́р'ілі́м до́м'і ў́мре // Га́л'ка ў́мерла / Л'у́ба
на́йілас'а гу́б'іў / ўс'і во́ни на́йіліс'а гу́б'іў / посла́бли / за́везли йі́х ў́
бо́л'ни́ц'у // д'іти посла́бли / та́ке нака́зан'і́е // бе́ре Л'у́ба ў́ми́ра́йе / хто
ма́йе ў́же ту́йу ма́му до́гл'а́дати / Лес'ка п'і́е / то ка́жут / не́ма́ йак на Лес'ку
ма́му ли́шати // а Лес'ка на́пи́лас'а / та́ї пу́стила / ра́д'іво гра́йе // і та́йа ў́
бо́л'ни́ц'і ли́жит ма́ма ў́мерша і по́ди́вилис'а та́йа Ми́росла́ва / шо ма́ма
ў́мерла / де ба́пку д'іти / та́ї по́ховали Л'у́бу / а Во́лод'ко бу́ў ше ў́ бо́л'ни́ц'і / ну
шо зро́бити // Ми́росла́ва ка́же йа не́ ма́йу йак йі́йї до́ себе ў́з'ати / тре за́везти
ў́ приста́р'ілі́ д'і́м // ну за́везли ў́ приста́р'ілі́ д'і́м // і ў́ приста́р'ілі́м до́м'і
да́ли то́го у́кола / ў́ ўра́ч'іў йе та́ке / шоб не́ мучи́лос'а / да́ти ў́кол'іў і ў́мерла
// ко́ли б во̀на по́думала / а ка́зала / шо до́бре б чу́лув'і́ком бу́ти // у́ не́йї три
до́чки / дв'і до́чки си́нових / три до́чки / де б во̀на по́думала // н'і́кота / н'і́хто
не́ ў́з'аў / ў́же ў́мерла // во́та́ке гр'і́хи ро́бл'ат / о́це гр'і́х // а с'ни́лас'а во̀на
ме́н'і / ше Во́лод'ко ішоў ту́ди / ў́з'аў йа́кус' во́же'ни́ўс'а / то то́же в'ін ў́мер /
но ше Во́лод'ко жи́ў / йак во̀на с'ни́лас'а // бу́ло с'ва́то / йа ў́бра́лас'а / ў́ мене
та́ке па́л'і́то // ў́бра́лас'а ў́ то па́л'і́то / іду до́ не́йї / а во̀на бу́ла на ста́р'і́ї ха́т'і /
ту́т ме́нша ха́ту / во̀на ў́ с'і́ї ха́тин'і / ў́ с'і́н'ох // та́ко си́д'ит / с'перла́с'а голо́воў
/ так ўс'о те́мно / чо́рно // йа ка́жу п'і́дем / хо́ди до́ Га́н'і / бо н'і́би с'ва́то // во̀на
ка́же / йа н'і́куди не́ п'і́ду / бо ху́доба ма́йе при́ти / та́ко ска́зала по́ма́лен'ко // і
так си́д'і́ла / йа то́ўд'і́ п'і́шла до́ ха́ти / а там ў́ ха́тин'і́ зал / с'ви́н'і / і та́кії

восл'ін / на вослон'і Волод'ко си^єдит / то видно / шо Волод'ко маў ў'мерти / того во^на ме^н'н'і с'нилас'а / шо худоба ^лмає приїти / се Волод'ко маў ў'мерти // п'ісл'а того ме^н'н'і таке прис'нило^с'а / н'іби борше таке прис'нило^с'а // от йак'і гр'іхи / от саміі б'іл'шиі гр'іх // ўс'о йе / а йа з'найу / шо йа ў 'Бога в'іруйу здаўна / бо ^лмама так казали / бо м'ї д'ід / ^лмамі^єн тато буў г'рамотніі / в'ін ў по^лпа буў за фурмана / таі в'ін // перше г'рамоти не^н було / п'іп його наўчиў г'рамоти // п'іп пи^єтаў запла^тити за хлощ'а / шо буде во^диў йего / се ше за паншчи^єни було / бо так л'удини по^лпови не^н давали / но тако^го шо ше не^н роби^єт / а ў по^лпа буде робиў // н'ічо тато сказаў не^н даваў ме^н'н'і / но наўчи йего г'рамоти // то в'ін так знаў г'рамо^ту // а в'ін сам с Кужи^єл'їўки // воже^нниўс'а ў Си^єн'ак'їўц'ох / шо ^лмама мо^лйа була / ^лмаму мо^лйу ўз'аў / воже^нниўс'а з ж'інкоў / шо н'іби було четве^ро д'їтиі / йому ж'інка ўмерла / а в'ін нашу ба^лпку ўз'аў // а нас ше четве^ро було // ўз'аў з Мука^рева / во^на робила там на ^лмаков'ім завод'і / то там в'ін ўз'аў // г'рамоти знаў / дуже ў 'Бога в'іруваў // коли ду^лш'і ўми^єрайут / то во^ни ўрод'і ў воздус'і // йака^с с'нилас'а даўно росказували / котра борше ўмре / шоб прис'нилас'а / росказала / шо там // а тайа ўмерла і прис'нилас'а і каже / ми ўс'і ў воздус'і // Волод'ко сеі каже / с'ниц'а ме^н'н'і іду / а Ман'ка на подв'іру / а йа кажу / т'от'у Ман'у / знайе шо ўмерла / а во^на каже ме^н'н'і н'ічо / то Фрасин'і б'їда с'їво шо робила / мам'і / шо йа кажу ко^лсиі мо^лйіх ўз'ала ^лмама // то Фрасин'і ве^ллика б'їда // гон'ат може де / кудис' гон'ат // там тоже не^н так // хот' і ўмре не^н ўс'ім йеднаково // ўс'їлаке горе ме^н'н'і приходи^єло^с'а / така суд'ба мо^лйа / йак л'удина роди^єц'а / ше л'удина ў чрєв'і мате^р'і то Бог суд'бу назна^чайе // йака во^на ^лмає ўродити^єс'а / йака во^на ^лмає бути // л'удина собоў не^н ко^мандує // тра 'Бога мо^лити / про^лсити // йа ўс'о ўрєм'на до 'Бога мо^лу^єс'а // каже шо ў мене^н к'роми 'Бога н'їкого не^нма // йа кажу Боже / про^лбач / шо йа то^лб'ї до^ку^чайу // тут'во ж'інка продавала мо^лйу ко^лрову / а йа заслабла / а во^на не^н хоче ше продати // може ше буде // ну куди йа / йак п'іс'л'а того йак брат ўмер / шос' зробило^с'а / йа не^н з'найу шо / шос' зробило^с'а / йа три м'іс'ац'і ле^лжала // шо до мене^н с'айа Ман'ка хо^лдила // думайу / йак же йа ма^лйу бути /

йак йа майу с тоў ко'ровоў рошчи^{ел}тати^с'а / з неў т'рудно рошчи^{ел}тати^с'а // йа т'уто стала на кол'іна таі кажу / Боже / допоможи ме^н'і с тоў ко'ровоў рошчи^{ел}тати^с'а / йа з неў не^н' годна рошчи^{ел}тати^с'а / стан' ў пом'іч // а тут куп'ці приїхали // і шоб йа не^н попро'сила / чи шос' ме^н'і зроби^ни // йа ўже не^н йед'ному кажу / шо шо йа Бога не^н попрошу / в'ін ме^н'і ўсе ви'конує // ви'конай ме^н'і ше се^н'се / бо йа н'ічо не^н можу і не^н'ма ко^н'му помо'чи / йа так ўс'о ўрем^н'а кажу / а хто по'може / йак Бог не^н по'може? // Боже / помо'жи ме^н'і сеі го'роде^н'ц' поса'диди / бо йа не^н годна // доки ше йа са'ма бу'ла годна / а те^н'пер йа не^н годна // приїшла йед'на / друга / приїшла т'рета / н'іх'то не^н ка'заў // шо йа не^н попрошу // Бог л'убит // Бог нас'ті'л'ко зл'убиў л'уди / шо с'вого с'ина йед'інств'іного послаў / шоб с'іійі л'уди не^н гр'ішили // ме^н'і здайес'а / шо йа т'би так'і л'уди йак йа / то скр'із' би бу'ло до'бре //

582. – Там бу'ло возе^н'ро / йа не^н з'найу чи з'ара йе // з'ара в'идно не^н'ма / бо там бу'ла та'ка кала'бан'а за садом // ў са'ду то та'ка кала'бан'а / ко'ли йа ше па'сла / на роботу хо'дила / бу'ла та'ка кала'бан'а / там в'идно дже^н'ре^н'ло бу'ло / і бу'ло там возе^н'ро / то'го возе^н'ро назі^{ел}'вайец'а // ве^н'лика та'ка / де мо'лодїй сад / се мо'лодїй / чи се кол'госп са'днїу чи се пан'с'киї сад / то там возе^н'ро де з'ара йти до й'ару / де сли'ўковий сад / ве^н'лика та'ка / там воче^н'рет // ўже ми ў воче^н'р'ід па'сли йак моча'рин'а бу'ло // а се пан'с'киї ўс'о бу'динок // тут тако'во бу'ло / то се м'ї тато мо'йу ма'му ўз'аў / йе'му ж'їнка ў'мерла / ма'м'і бу'ло два'ц'іт' рок'їў / так шо на т'риц'іт' рок'їў тато ста'ршиї бу'ў // по'ўду'маї / ну шчи^{ел}таї ма'ма мо'я тис'ача в'іс'імсот де'ве^н'носто друго'го року / в'іс'ім рок'їў с' тойї сотн'і / а тато тис'ача ш'їсот шисде'с'ат де'ўй'атого / Йу'стине^н син ка'заў до мо'їй ма'ми в'уїна // йа'кас' Йу'стина та се'с'тра бу'ла мо'єму тато'ви / бо мо'го тата ма'ма во'на с' ку'та / во'на пол'ачка / йїх дв'і д'їўчи'єни бу'ло / йед'на ў Ку'же^н'л'їўку в'їдалас'а / друга с'у'да // перше дра'гуни бу'ли / кр'єпк'і л'уди / мор'дат'і / йа'кас' по' рад'іво ро'сказу'вала / шо йед'на в'їдалас'а за дра'гуна //

583. – Ба'пка М'їлка во'на спо'к'їйна д'уже бу'ла / доўго ланко'воў бу'ла // но шос' йї зроби'лос'а ў голо'в'ї / доў'бали го'ло'ву / чере^н'п доў'бали ў голо'в'ї /

д'їучи^еноу ше була // забол'їла голо^ва / ўз'али на ре^нген / ска^зали / шо йа^киїс'
нариў буў ў голо^вї // а чере^з то во^на восл'їпла // а йа^кажу забол'їло^воко / то
чере^з ўдар / а главу^кома / во^на в'їд ўдару // а йїї доўбати чере^п мус'їли // а
чере^з те во^на п'їшла / не^н та^киї в'їн буў / йїї може би лучиї ўз'аў // ту^то ў нас
на к'їнци Ген'ка жи^ла / таї тої йїї брат буў в'ї ар^мїї таї нас^тежиў йа^ко^гос'
х^лопц'а / в'їн пи^саў п'їс'ма до нейї // по^том Ген'ка напи^сала до сво^го б^рата / шо
тої шо йї пи^се п'їс'ма / шо во^на ле^нжит сла^ба / бо доўбали ў го^ло^вї чере^п //
тотої ўже б'їл'ше не^н пи^саў // то ше в'їдалас'а / но сеї не^н та^киї буў / сла^биї /
х^лвориї // то ўже за та^ко^го мус'їла / а шо робити // а по^том ўже чере^з то^то но
восл'їпла // гла^ву^кома н'їчо / но в'їд ўдару // йа^к думала шо т'їл'ко забол'їло^воко
/ ўс'а сторо^на пе^че // йа^к думала ме^нї шос' ў нос'ї / поїїхала на ре^нген / а на
ре^нгенї с'а^йа ска^зала гаїмо^рїгу не^нма / но може бути гла^ву^кома / побачи^ла /
шо там ўдар йе // то^то шо во^на восл'їпла / то во^на в'їд то^го / но прошлі ро^ки
во^но так дало // Бог ска^заў / шо н'їх^то не^н знаїе ко^ли / Хри^сто^с ска^заў ко^ли
приїде при^шеств'їе / то^то н'їх^то не^н знаїе і йа^к не^н знаїу // т'їл'ко о^тец / но
го^тови^тис'а тре^ба // ўз'аў Фе^брон'ко / Карол'ка з'їр'ваў то^го хре^ста / а М'їшка
си^дит п'їд плотом прот'їу буди таї ка^же / Брон'ку в'їз'ми тої ле^нген'ко хрест
з'їми / таї йа^к покла^ду тут'во / таї хто^с на цвинтар воз'ме // шо / та йа^к ба^хнуў
тим хре^сто^м за клуб на подв'їра да^леко // ну ўс'о сеї ўже їде // при^шлос'а
гу^л'ати / н'їх^то не^н хоче ўпе^ред їти гу^л'ати // д'їўки ўже посходи^лис'а // йа^к
їти гу^л'ати / йа^к тут ше п'рави^лос'а / ну а з д'ївок н'їх^то не^н хоче ўпе^ред їти
гу^л'ати // а^во ўпе^ред Кас'ка сего д'їда Дарина тут була // мали Кас'ку б^рати ў
Н'їмечину / а во^на п'їшла са^ма / ли^шилас'а но с'а^йа Кас'а с' татом // а по^том
тата заб^рали // Кас'ка са^ма ли^шилас'а // то ба^пка с'а^йа Даринина ма^ма
при^ходи^ла // а^во Кас'ка бой^ова була / п'їшла ў сам пе^ред гу^л'ати с' тими
х^лопц'ами // а^во при^шлос'а / Кас'ка засла^бла / ўмерла / в'їд н'їчо^го // на
г^руд'ох йа^кас' гу^л'а / Дарина вози^ла // ўмерла // п'їшли в'ї ар^мїю сеї два^ц'їт'
се^мїї р'їк / йїх ш'їст' було / н'їх^то з них не^н засла^б / но Вас'ко і сеї шо хрест
зд'їмаў / при^шли сла^б'ї і поўми^ерали // Кас'ка ўмерла і с'її ўмерли // вот шо

хрестозначайе // ў Сприс'іўці зд'імаў хрест / той тожэ гул'али / прійіхаў парт'ейні йакіс' / заішоў трахтаром зд'імати той хрест / а другіі вил'із на тоў / на церкву зач'іпіў / а той ўжэ т'агне трахтаром // той зач'іпаў пр'оволкоў / а той возіў // воба / сеі / шо зач'іпаў / в'ін буў на церкві поііхаў за п'іском / прісіпаў п'ісок / ўмер // вобваліўс'а п'ісок таі ўмер // а той поііхаў / таі ўз'аў ше с'вога с'іна х'лопч'ека / на Слоўб'ідці йіхаў з горба таі попаў ў йар / с х'лопч'еком / перев'е'рнуўс'а з д'ітиноў // побилос'а ўс'о / вот шо хрестозначайе // ў сорок п'іат'ім роц'і ўжэ було л'егше / ўжэ н'іби ходила / м'іі брат / шо ў Хмел'ницкому хт'іў по'ступати на м'ед'іка / йа кажу ў тебе не" буде / бо ў тебе нога в'ідорвана / ти буд'ака не" виіме"ш // ну то'д'і йак такога не"ма / то п'іду // каже тут ж'і'нка / шо йіі чулув'ік ли'шиў / вона думала може верне"с'а до нейі // ли'шиў / бо ў него була ж'інка / а тут с'ім'яа таке капарство було // ходіў до тойі / шо прійіжджала // таі прійіхала ж'інка дес' на гор'і ў когос' була / таі дала туди на'чин / таі в'ін туди п'ішоў // ўз'аў туйу ж'інку / таі ска'заў йа заби'райус'а // таі вона думала в'ін верне"с'а / йакіс' прійшоў ў Хужоло'ву чарод'іі / прійіхаў такиі / шо дуже ўс'о з'нае / но на кого ти хоч кинути тре карточку мати / а ў нейі з него була карточка // таі хоче с'а знати чи верне"ц'а // прійшли ми туди / а в'ін не"чиста сила / Боже / прости ме"н'і / шо йа ходила туди / си'едит п'ід пор'ігом / капц'і / там вода ў него // бе"ре таі каже до нейі / в'ін до тебе" не" верне"ц'а / а вона ўс'о / таі чо не" верне"ц'а? / бо он посмотр'ел / шо не"ма с к'ем ж'іт' / шо не"ма с ким ж'ити // йа б то'б'і багато д'ечого ка'заў та прот'іў тво'йіх вор'іт с'тойіт хрест / а се ў с'іво хат'і де хрест // ме"н'і хрест не" допускае / з'нач'іт хрест не" допускае // не"чиста сила бо'йц'а хре"ста //

584. – Даўно / то ше тато м'іі ка'заў / буў йакіс' пан / в'ін жиў ў йакихос' Балакирах / дес' там'во / де Басараб'іа / а тут трімаў йакихос' поч'ін'оних пан'іў / шо за паншч'іну л'удіі били // а в'ін с'уди мало зайіжджаў / то коли сеі пан ўжэ ўчуў / шо ўжэ паншчина кончайе'с'а // Ши'длоўс'киі пан / прійіхаў / ўз'аў запраг ш'іст' пс'іў ўпраг і по'йіхаў до губе'рнатора // прійшла до него зап'іска в'ід губе'рнатора / шо йакшо л'уді ў тебе будут робити / то шобис'

платиў // а в'ін ро|серди|ўс'а / таї зап|раг ш'іст' пс'іў ў|прот'аг / йак'іс так'і
санки бу|ли / а т'і пси |наўче|н'і |були // при|йіхаў до губе|р|натора / за|ходит до
каб'іни / до каб'і|н'ета / таї ски|дае|шта|ни // пи|таї / шо ти ў |нейі хт'іў? // а
губе|р|натора |того поч'і|н'он'і |йе|го схва|тили / пол'і|ц'і|йа бу|ла таї ў|з'али на
п'ід|воду / таї |везли ў |йа|кус' т'ур|му / шо в'ін та|ке до губе|р|натора // а т'і пси
ли|шли|с'а // таї по до|роз'і |йі|хали / а |с'і|йі |йа|к'і |па|ни / л'аш|ки так'і / дес' там на
до|роз'і з|ди|бали|с'а з ним / таї в'ін |каже / куп'іт ў |мене| май|онти|к / ў
Син'ак'і|ўц'ох / і ў |Куже|л'і|ўц'і // то там ў |Куже|л'і|ўц'і |буў |нази|ва|ўс'а |Л'уд'ко /
а тут |Кал'і|санта / тут на |ш|кол'і / а там Бол'к|ова на |везе|р'і // на до|роз'і |дали
г|рош'і / таї ў т'ур|му по|везли / |може де за|били / шо де се так до губе|р|натора / а
се ўже |ви|шла сво|бода / шо |панш|чина |кончи|лас'а // ідеш на |панш|чи|ну ро|бити
|ц'і|лії |ти|жен' // |мого |тата д'ід з |бабоў |жали |жито таї поў|йа|зали мал'і |сно|пи / а
в'ін при|йіхаў над|вече|р / поди|ви|ўс'а / мал'і |сно|пи / ўс'і до |йед|ного |порости|наў
/ ви мал'і |по|жали / |доси|т' |жне / то ше мал'і |сно|пи // а д'ід |здо|рові| буў / |виде|р
в'ід |н'ого на|гайку / так ўже зма|стиў на|гайкоў // так биў // пан |йа|ки|с' малі| буў /
так одма|стиў на|гайкоў // а сам ўже до|дому не| ішоў / бо ўже при|йі|жджала
пол'і|ц'і|йа // то хо|ваўс'а ў |л'і|с'і / то во|ни ў |л'іс |ви|носили / а ў |зим'і не| з|найу /
де буў // |доки |панш|чина не| |кончи|лас'а // на|верно |дуже |Богу мо|лиўс'а / |заким
|панш|чи|на не| |кончи|лас'а // бо |чере|з р'ік / |йа|краз р'ік про|ішоў і |панш|чи|на
|кончи|лас'а / то|ди д'ід |пока|заўс'а / но |пана то |добре |ви|биў // |панш|чи|ни ўже не|
|було / бо тої губе|р|натор ска|заў / |панш|чи|на ўже |кончи|лас'а / |буде|ш |л'уд'ом
п|латиў / хто бу|де ро|биў ў |тебе| // а в'ін с |тойі |пас'і|йі |скинуў |шта|ни / а во|ни
|йе|го схо|пили / дес' во|ни |йе|го д'іли / бо ўже |ви|шла сво|бода // се |панш|чи|ну
|видумала |ца|ри|ца |Кате|рина // а |За|города во|но |видно |того |нази|ва|ўс'а / за шо
во|но за|гороже|не / |в'і|т:и в'ід |л'і|са // |тата |йа не| з|найу / |шести| р'ік буў |йа|к ўмер
// |йа і сеї мо|лочиї / ми во|бойе не| з|найем |тата // |тата |йа|к хо|вали |йа з|найу / ми на
|лаўц'і стої|вали во|бойе / |йо|му т|рети| р'ік / а ме|н'і |пйат' / |шести| / на три |роки |йа
с|тарша // і |йе|му ў|пала з рук |св'і|чка / се нам |дали |св'і|чки |три|ма|ти / з рук |йе|му
ў|пала |св'і|чка // то се ми |т'і|л'ко так з|найем // і |д'і|да не| з|найу // тут'во де

бе^нрези^на кажут / тут бу^л л^іс / вико^рчували л^іс / і кажут бе^нрези^на / а дал^і
їде Ко^рч^ійка прот^ію саду / вико^рчували л^іс таї ко^рч^ійка // а с^уди
бе^нрези^на // а туди дал^{ше} се^редній пас / бо там бу^ло поле / вишче // то
се^редній пас / того шо то^то пас / поле бу^ло / с^уди л^іс бе^нрези^на / а туди
Ко^рч^ійка / туди руд^{ан}с^{ке} поле бу^ло / а тут се^{во} се^моє краї^не воб^іс^та /
се^панс^{ке} поле бу^ло до до^лини // д^ід купи^л у пана ге^ктар пол^а / ма^л три си^ни
/ два си^ни розд^іли^ли на двоє / а третій воже^нни^са // а бу^ло ш^тири д^іїки / то
пов^ідавали^са з до^му / а тут другі чу^лв^ік тоже купи^л ге^ктар пол^а у пана /
то ^ї того бу^ло п^йат^і си^ні // йе^ден воже^нни^са ^ї Ку^же^лов^і / а ш^тири
под^іли^ли по два^ціт^і п^йат^і сотих / а ^їже йак па^ни мали с^іїї по^чули / шо май^лт
дес^т вивозити // ^їже їде сов^ецка ^їлас^т // стали прода^вати поле дал^{ше} // тут де
хрест тут краї^не // тут поле дал^і бу^ло / то ^їз^али па^ни шо дал^і йе хата / йе^ден
бу^л с па^нами д^луже д^лобре / да^л йе^му садибу / а се^ї дал^і купи^л / шо прот^ію
хре^ста // па^ни ^їже с^іїї ^їз^али т^ікати / куди во^ни по^ут^ікали? // повий^їджали
//

585. – Іду туди / ма^ма ^їсе їде на ро^боту і ме^не ве^де туди // при^вела //
д^ад^о маїс^терн^у ма^л д^луже ве^лику / Па^ўло / йа с^аду на по^роз^і і си^їджу / а
Гал^ка тоже при^їде / таї тоже си^їдит // а д^ад^о поро^би^ї нам ко^рбочки /
кори^ну воб^дер / зроби^ї ко^рбочки / шо^б ми мали ^ї шо че^решн^і зби^їрати // а
ба^пчи^н чо^лув^ік Йі^їван Мат^віе^ї т^уто сто^ружу^ва^л коло саду / ашош // ко^лис^т
сто^ружу^вали / до кол^госпу вобри^ївали // то йа ви^їду вине^су с^ті^лчик / бо в^ін
^їже бу^л стар^{ен}ки^ї // вине^су с^ті^лчик / с^аде на тої с^ті^лчи^к / а ме^ні
роз^рішит / шо^б йа ^ї ко^рбочку п^ішла че^решн^і назби^їрала / бо гороп^ці
накидали / л^італи // то йа назби^їрай^у / ди^їтина ше бу^ла // таї їдут ма^їнаш^і на
ро^боту / таї ма^ма ме^не ве^де до ц^отки / до Фи^їброн^ки / то ме^не ве^де туди //
тато йі^ї роби^ї на фер^мі / то бра^ї за па^зуху дер^ті / во^ни зако^лот^ат / спе^чут
йа^кіс^т бл^ін / мали^ї / д^луже ^ї гор^лі дер^ло / бо то йа^кес^т йач^міне // таї г^руба
дер^т / таї д^луже ^ї гор^лі дер^ло / але^ї йі^їмо // таї ^їже приве^де ц^отка до нас
Гал^ку / ли^їшайе тут / ми ^їже вобидв^і / то ма^ма напе^че бара^бол^і і ми не^ї

хоче"м тойі пе"ченоїі барабол'і са"мойі / то ми да"ваї кри"шити ци"бул'і //
вопте"ребим тойі ци"бул'і / ўкриши"е / но поче"каї Гал'у / ше не" йїдж // таї ми
по"соли"м / во"на трошки зм"йакне / йушку п"усте // барабол'у ми йїли // во"так ми
ж"или // а бапка ўже / трошки йа б"їл'ша була / але" йїсти ў"со ўрем"яа х"т"їла //
бапка їде ў л"їс за дро"вами і ўсе в"їз'їме за пазуху пал'а"ниц'у // да"ст' ку"сочок
пал'а"ниц'ї і йа по"йїм / то йа"ка се"се ме"н"ї р'їдна бапка / мо"я р'їдна бапка /
ма"ми"на ма"ма була ў Ку"же"л'їўц'ї // во"на р'їтко при"ходи"ла / бо ў не"ї там то"же
бу"ли во"нуки / а се"се мо"я бапка була р'їдна // йа с'у"йу ба"пку за р'їдну
шчи"їтайу // йа то"б'ї ка"жу / во"ни а"во р'їдн'ї во"нуки / но во"ни на"в"їт' не" з"найут
/ де во"на по"хована / а йа за тойі / шо во"на ме"н"ї се"її пал'а"ниц'ї да"вала / йа йїї
те"пер мо"гилку во"п"ходжу / шо во"на ме"не го"ду"вала / шо во"на ме"не не"
в"їтки"їдала в"їд с"во"го ро"ду / шо во"на розл'їч'ї"їа не" ма"ла // йа на не"її бу"рин
во"бри"ївайу / йа хрест кра"шу / йа к"в"їточку кла"ду // йак х"оче"ш йа то"б'ї по"ка"жу /
де д"їд по"хованїї // бо н"їх"то / н"ї д"ат"ко Стах / н"ї Раїка / во"ни на"в"їт' не"
з"найут / де во"на по"хована таїа Йу"стїна // те"пер за то"го Ко"с"ка / перше д"ат"ко
Стах таї д"уже пи"ў / то"же мо"ло"дїї бу"ў // в"їн д"уже т"ашко ро"бїў / ў Спри"с'їўц'ї
хату кла"ў // то бапка Фи"брон"ка їде і ка"же / а шо ти Гал'у ро"бїш? / мо"же ти
ма"їеш час? / Бо"же / так не"ма п"їд"ношчик'їў ў С"таха / то ми хо"дили во"бїдв'ї з
ба"пкоў Фи"брон"коў / хаї би з"ара Стах ска"заў / і не" годн'ї тойі г"расї // дис'
йа"к'ї ў ме"не но"гї / то ми в"їз'їмем на па"тик / таї на па"ти"їку но"си"ли т"уйу г"расу /
п"їд"ношчик"ами та"кими бу"ли ў Спри"с'їўц'ї йак д"ат"ко Стах хату кла"ў // ки"їдали
ї ў"со / но таїа Л"он"ка ро"з"умна ж"їнка була / во"на і до ме"не при"ходи"ла // і на
Ру"ду їшли / а йа на под"в'їру / а ў ме"не" ше х"лопчи"їк бу"ў Ва"с"а / таїа по"мер / в"їн
с"шїїес"ат д"руго"го ро"ку / а по"мер ў шїїес"ат шост"їм / ш"тири ро"ки йо"му бу"ло
/ ў бе"ре"зн'у по"мер / а ў че"р"їн'у ма"ло бу"ти ш"тири ро"ки // їду йа їду / а во"ни
ма"хайут їди с'у"ди / їдем до М"їл'її ў Го"с"т'ї / хо"ди з на"ми // таї чо йа п"ї"ду / йа не"
х"очу // хо"ди / ми те"бе не" ли"ши"їм // Л"он"а не"бо"шка / п"їшли ми т"у"ди / а йа
д"уже / ў ба"пки бу"ли в"у"лики / таї мед бу"ў // на"пе"к"ла йа"ко"їїс' пал'а"ниц'ї таї ми ў
тої мед ма"ч"али / то йа так на"їїла"с"а / йа до с"їх пор по"мн'у / йак йа тої мед йїла //

Їдем ми з в'їт:и / йа ше не знайу / чи вони нам го^р'їўки давали чи шо / сп'їваєм // ну йа кажу / Ман'ка ўже зо^у'с'їм не то / в'їдв'рнула^с'а // та йа йак бачу / шо вона в'їдв'рнула^с'а // йак ў Слав'їка були п'роводи / ми в'їдро го^р'їўки дали // були праўда пе^р'е^у'йа^з'али за старосту // ўроди^у'с'а ў мене во^н'ук // ти знайеш / шо йакби йа за свое к'їно напи^с'ала к'нишку / то було би таке к'їно здо^р'ове // на с'к'їл'ка с'ер'її // по^у'тому ме^н'ї було ш'їс'нац'їт' рок'їў / йа в'їдалас'а / кончи^л'а в'їс'їм клас'їў наве^с'н'ї і восе^н'и йа в'їдалас'а // були йїхали / робили ў шийес'ат перв'їм роц'ї / т'агнули л'їн'їю / рад'їво / св'їтло робили і рад'їво // таї рад'їс'т' / хлопе^ц' буў з Йармоли^н'ецкого райо^н'у / тиї сподобалис'а йедно д^р'угому таї поже^н'илис'а // поже^н'илис'а / таї в'їн по^у'йїхаў на Донбас / бо не хот'їў / ў колгосп'ї робити не^б'уду / по^у'йїхаў на Донбас на шахту // поро^б'їў там р'їк / при^й'їхаў забраў ме^н'е / а тим часом ўроди^у'с'а хлопч'їк Вас'а / бо йа ў положе^н'у ли^с'їшила^с'а // ў шисде^с'ат д^р'угому роц'ї ўроди^у'с'а хлопч'їк // п'їятого жо^у'тн'а / при^й'їхала йа туди до него / по^у'були ми там т^р'охи / хлопч'їк м'її там д^л'уже слабуваў / хрон'їч'їскї бронх'їт буў // ўс'о ўремїа слабуваў // йа попала з ди^т'иноў до бол'ни^ц'ї / йа / в'їн по^у'лучиў по^у'лучку / по^у'лучка тайа була в'їс'їмсот рубл'їў / ше на т'ї грош'ї // по^у'лучиў в'їн т'їїї грош'ї / їшоў ви^п'и^с'ї там йакогос' пива / їшоў до^д'ому / розд'агнули / побили / бан'д'їти напали / забрали т'їїї грош'ї і ўс'о / і в'їн тово / чокну^у'с'а // і тут за м^н'ою сл'їд'ат // йїде^м'о на пе^р'е^у'селен'а / дурна / таж бе^р'и таї йїд' до^д'ому / а во напи^с'и шо такево / чи до своїї ма^м'и / чи до його / н'е / н'їчо / тихо // йїдем на пе^р'е^у'селен'а / по^у'йїхали / тої поїзд н'їчо / йак би кам'їн' йїхали // проїхали шос' т^р'оїе суток чи четве^р'о / а во в'їн начаў т'їкати с поїзда і йего сп'їумали і с^к'ора забрала // а йа з ди^т'иноў такоїу слабойу / на так'їм мороз'ї йїхала // та йа ше са^м'а ди^т'ина була / шо ме^н'ї / два^ц'їт' рок'їў було / то шо йа знала // два^ц'їт' рок'їў // йїду с тойу ди^т'иною // при^й'їхали ше сутки / а йа плачу / а мал'її / де папа? / і н'їчо / но ў в'їкно диви^ц'а чи папа не йде // і н'їчо / но до в'їкна / ма^м'а така / така ва^л'ебна ма^м'а була // і та ди^т'ина загл'адала / загл'адала / а во на^д'ихалас'а в'їд в'їкна і застудила бронхи // і ўже ме^н'е

зд'їмайут с поїзда // зд'їмили ме^не с поїзда / положили ў бол'ни^ц'у / а ўс'ї
мої вешч'ї / йак на пе^ресе^л'а / то ўс'о позйазуване поїхало дал'ше // йа
по^була з ди^л'тиною тижде^н' / каже ме^н'ї ўрач / но йа ўже ўс'о поросказувала
шо йїду бес чулу^в'їка / там забрала / а вешч'ї поїхали дал'ше // ўже ди^л'тин'ї
н'їби легше / чере^з тижде^н' каже ме^н'ї тої ўрач / а куда ж ти забере^ш
ди^л'тину? / ти ж не^н знайеш де т'вої вешч'ї? / де воно ўс'о востановилос'а? // ти
бе^р'и йїд' / наїдеш с'вої вешч'ї / а то^д'ї приїде^ш за ди^л'тиною // йа поїхала
дал'ше / а йа / Боже / тут на Донбас'ї дуже промокла / а йа шеї ў р'їз'їнових
чобот'ох // і зима / і так'ї морози / а ў мене не^{ма} н'їчо на зиму / н'ї грощї
не^{ма} / н'ї ўз'ут'а н'їякого / ў пал'т'ї // проїхала йа // приїхала таї гаїда т'її
вешч'ї гл'ад'їти / приїхала на йакус' станц'їю / де йа майу д'їтїс'а //
диўл'ус'а с'в'їт'ца / йакас' контора // йа туди / не^{ма} начал'ства / но
уборшч'їца / йа начала плакати / йа кажу йа тудо ў куточку / шоби но до ран'а /
шоб йа не^н замерзла // таї вона каже / чо будеш заме^р'зати / ходи до мене /
пе^р'е^н'о^чуйеш // бо йа тоже розказала шо і куди йа йїду // а вона / пришла йа
до нейї до^д'ому / а то^т'о були казашки / а чулу^в'їк пїяний // но шо ти се / вибач
за слово / йакус' курву привела? // думайу л'удон'ки / де се йа майу д'їтїс'а //
дес' ў куточку вона постел'ила / ў комнатоц'ї мален'к'її // то в'їн ўже рано
н'їчо не^н каз'аў / ўже пїян' тайа виїшла з него // п'їшла йа на туйу автобусну /
ўже тайа ме^н'ї розказала шо куди // туди на тої по^с'олок / куди приїхали т'її
пе^р'е^с'елен'ц'ї // ўже вобдзвонила вона с тої конторки / ў йакиї район
приїхали т'її пе^р'е^с'елен'ц'ї / на йаке отд'ел'ен'їе // С'їмеозернїї район / а
ме^н'е на перве отд'ел'ен'їе // приїхала йа на туйу автобусну // а во не^н ход'ат
автобуси / попередувало дороги // то йа на т'її автобусн'її здибалас'а с такоїу
ж'їнкою / шо з' самой тої Т'їмоф'ейєўки // йа те^н'бе в'їз'їму / но ў мене не^{ма}
де / но ў хат'ї одна коїка / де ш чулу^в'їком спл'у / х'їба ў друг'її хат'ї зимн'ї /
но там пе^р'ина / ти не^н замерзне^ш // положила там спати / то йа ўже
переночувала / п'їшла до того упраўл'айучого / а в'їн каже в'їтпраўл'аем
те^н'бе за сто двац'їт' к'їлометр'їу в'їд це^н'трал'ної садиби // йа прошус'а / йа

прошус'а / та ў мене ди^етина слаба / то йак йа так да^леко // таж там бол'ниц'і не^нма // а ти чо зо слабоў ди^етиноў йіхала? // так на^чал'ник каже // то де ж ме^нн'і зара д'іт'іс'а / то воплачў ўс'у до^рогу / таі вертаіс'а до^дому // воплати ўс'у до^рогу / ну то де йа воз'му / шо во^ни вешч'і везли / нас везли // йіду йа ту^ди / а нас трактор ве^зе і сани за собоў т'агне // при^йіхала йа ту^ди за сто д'вац'іт' к'іломе^тр'іў / то ўже бе^ре ме^нне тоі тракто^р'іст до^дому / бо йа не^нмаю де / шоб йа поди^евилас'а // при^йіхала йа до^него / а ж'інка каже / туг'во вийіжджайе йедна с'ім'я / може ти буде^ш туг'во // йа с'тала / по^думала / шо ж йак ди^етина заслабне? / йак йа його сто д'вац'іт' к'іломе^тр'іў д'ізе^нл'ом і на сани? // то де йа його дове^зу? // п'ішла йа на^чала про^сити // в'ін каже / шо йе ше б^лишче за вос'імс'ат к'іломе^тр'іў / ше б^лишче / но там д^луже квар^т'іра / йак хоче^нте поди^ев'іц'а // при^йіхала йа поди^евити^с'а / а там квар^т'іра / груба розвале^на / де ме^нн'і туйу квар^т'іру придложили // бе^ру йа м'ішу г^лину / гр'ію воду / муруу туйу грубу // замурувала туйу дз'урку // при^ходи^т йакас' ж'інка / каже тут ў нас л'ігом но к'іноме^нхан'іки жи^ейут / тут ў нас л'уди не^н жи^ейут / бо н'іхто не^н годе^н йіі до п'ут'а до^вести // йакшо хоче^ш / ходи до мене / ў мене йе молоді чулув'ік / в'ін каже буде вийіжджати / ме^нне забере // таі ти будеш там // іду йа до тойі ж'інкі / про^в'іру // при^хожу йа до тойі ж'інкі / а во^на ўже така хара / ў таких ўже чорних ло^с'інах ходи^т / так'і вош'і / шо гет по ло^с'інах лаз'ат // але^н думайу хаі буде / йа по^душу т'і вош'і / а де йа майу д'іт'іс'а // ўс'о йа майу бути тут / але^н кажу / йа по^йіду ди^етину заберу / да^леко за багато к'іломе^тр'іў // при^йіжджайу йа за ди^етиноў / ў нейі ўже йакиіс' ди^ефти^ерик / таке шо висі^пала при^ш'чами / к'ір // таіак к'ір // ўже каран^т'ін / ўже не^н пускайут ди^етини тойі // ўже ўс'у бол'ни^ц'у на каран^т'ін // пушт'і йа тижден' йізді^ела за тими ве^ш'чами / при^йіхала ту^ди / а ди^етини не^н пускайут і ме^нне до ди^етини не^н пускайут // то тайа ўра^чиха каже / ми те^бе ўстройім так йак ўборшчи^ц'у / по^в'буд тут // то йа ўже ўборшч'іце^нў / ўже зам'ітайу / мийу / а ўночи до ди^етини іду / таж ўночи ўра^ч'іў не^нма // тако ди^етину вобту^л'у і на^крийу і наго^дуйу / і шоб во^но не^н мокре було де // ве^личен'кий хлопч'ек /

але" ўс'аке бувайе // так по^убула йа ше дв'і не^д'іл'і / 'йіду йа ўже з ди^етиноў / ди^етина молока^а хоче // п'ішла йа до казашки купити молока / а во^{на} до мене // ти што? / ко^рова дойц'а не^н буде? / йак молоко буду продавати? / таі не^н хоче дати // с плачом п'ішла до^дому / таі кажу т'іі баб'і ха^з'аіц'і / а во^{на} каже во^{на} не^н хоче продавати / во^{на} так даст' / ну то к'іл'ко во^{на} може дати // дала во^{на} того молока / поки ўз'ала / ди^етину зноў застудила / бож хран'іч'ескіі бронх'іт / зноў йіду ў бол'ни^ц'у / се ж Т'імоф'ейеўка / а се ў С'імоноўку / ў централ'ну тут йе бол'ниц'а // поло^жили ме^нне ў бол'ни^ц'у / к'іл'ко йа там по^убула / сниц'а ме^н'і сон / а ди^етин'і Г'ірше / шо йак с'айа була копе^н'рац'іа / де Бочкар'і жи^ейут / іде бапка В'ери^н'а с'айа Со^ф'іа / таі каже / йак добре шо йа те^н'бе побачи^л'а / йа пи^т'айу / шо таке? // во^{на} каже / а^{во} йе на т^{во}го х^лопчи^к'а кус'т'ум / но йа з^н'айу / шо во^{на} ў^мерша // а^{во} йе на т^{во}го х^лопчи^к'а кус'т'умчи^к' / т^р'еба шоб ти ўз'ала // йа кажу / ў него йе т^ч'оно та^к'іі са^м'іі / в'ін ко^б'и здо^ровен'кіі буў / шоб т'і по^н'о^с'іу / йа^к'і йе // ти шо х^ч'оце^н'ш ка^ж'и / но ти м^уси^ш ўз'ати // се на не^д'іл'у с^н'іу^с'а ме^н'і сон / шо йа п'ішла до М'ішки ў бол'ни^ц'у / а в'ін каже поди^евис'а / поки те^н'бе не^н було / ме^н'і з^уби пови^ебала // йе^д'ен ви^б'іели / йе^д'ен на по^л'овин'і розла^м'ау^с'а // йіду йа ў бол'ни^ц'у / при^й'іжджайу йа т^уди / т'іл'ки по^л'о^жили т^уйу ди^етину ў па^л'ату // ме^н'і кажу^т / те^н'бе ви^з'ивайут / а ме^н'не хто тут з^н'а^й'е / шоб ме^н'не ви^з'иваў? // а сеі шо^ф'е^р / шо ме^н'не в'із // а до мене ве^р'нуўс'а / може шо йа пе^р'е^к'ажу // а шо йа ко^у'му пе^р'е^к'ажу? / може пе^р'е^к'азувати / може йа^к'і п'іс'ма з ^д'ому / шоб пе^р'е^д'аў ў бол'ни^ц'у // таі йа ўже ве^р'тайус'а на^з'ад / а мойа ди^етина ўже така^{во} // ўже почо^р'н'іла / а тут са^м'е во^б'ідн'іі пе^р'е^р'іу // а ди^етин'і дали воспо^к'ойушче / а йіі т^р'еба було на по^д'ержку с^ерц'а / а дали воспо^к'ойушчо^г'о і во^{на} ў^мерла // за к'іл'ко го^д'ин таі ди^етина ў^мерла // та^й'а до са^б'е ди^етину / а йа до са^б'е^н / а йа кажу / шо / х^ч'оце^н'те прак^т'ікувати^с'а на мойіі ди^етин'і? / н'е // ўже во^{на} позво^н'ила / та^й'а ма^ш'ина на^з'ад при^й'іхала і ме^н'не на^з'ад за^б'рала с то^й'у м^ертвоў ди^етиноў // д^умайу / де йа ма^й'у д'і^т'іс'а? // к^уди йа ўже по^д'іт'іс'а з м^ертвоў ди^етиноў? // кажу ве^з'и ме^н'не т^уди / шоб йа т'іл'і^г'раму дала // п'ішла йа на т^уйу

пошту / дала т'іл'іграму с'воїї мам'і / його мам'і / дала до него / а йому / що
в'ін слабий // ўмер Вас'а / такево шо // з його дому ме"н'і вислали д'вац'іт п'ят'
рубл'іў / а моя мама по'лучила туйу т'іл'іграму / грошиї не" мала / таї
с'кинулис'а л'уди / вона с'їла на поїзд таї приїхала // поховали туйу ди'єтину /
таї мама каже / йа те"бе ўже тут не" лишу / забрала ме"не до'дому // п'їшла йа
до ц'єпат / пот'ом ли'шила маму коло ц'єпат // а ў шийес'ат с'ом'ім роц'і
пришоў с'уди Л'он'ка // то ў ме"не не" було д'їтиї / аж п'ят'ім роц'і
ўродилас'а доц'а // пот'ом почали ми ст'ройіт'е с'а і ўродилас'а пот'ім ше Вал'а /
таї пожила во'на п'ят' ден' і ўмерла // таї ме"н'і ц'їлії ц'винтар // таї шо йа хт'їла
ска'зати / та'ко шоб ти була на ц'винтар'і / таї шоб їшла з но'вого ц'винтара на
ста'рїї / ти будеш їти попри моїї гроби'ки // то там Саш'ко / Іван / Паў'ло /
Ма'рус'а / Кос'ко / сеї Ме"фод'їїў брат // н'їх'то не" знаїе / н'ї Стах / н'ї Раїка /
н'їх'то / но ме"н'ї йак мама пока'зала / шо се'во Кос'ко / в'ін не"розумнїї / йе'му
було ш'їснац'іт' рок'іў і в'ін ўмер / вопш'ім Кост'антин / во'ни ўс'ї так
нази'вайуц'а // Ман'ка йак ў'серди'ц'а на С'тах / то каже / ти Кос'ко дур'нїї / а
таї'во / Раїки д'уже све"крухи не" хт'їла / то ка'зала / то'то Кос'ко дур'нїї / Кос'ко
дур'нїї // а йа кажу ви ўс'ї Кос'ками ве"ли'чайете"с'а / а скаж'іт де в'ін
по'хованїї? // н'їх'то не" знаїе // ту'то Ман'ус'ка жи'ла / ту'то ў до'лин'і коло
Ф'ран'а там хата була / а ми ту'ди б'їгали во'бидв'і / а во'на ўже в'їдалас'а / йа
помн'у йак ве"с'їл'а було то'то ўс'о // до роспи'су хо'дили до к'лубу ў
канце"л'ар'їу // але" ўже чере"з т'рохи ўродилас'а ди'єтина // таї ми ўже хо'че"мо
поди'вити'с'а / йа'ка та ди'єтина // п'їшли ту'ди поди'вили'с'а на туйу ди'єтину //
Во'лекса / каже М'їлка / ти за'при / бо во'ни буд'ут б'їгали ц'їлії ден' ди'єтитис'а
на туйу ди'єтину // а ми хо'че"мо поди'вити'с'а на туйу ди'єтину / таї да'ваї л'їсти
чере"з во'рота // йа вил'їзла на во'рота / а Гал'ка за'п'хала го'лову таї не" може
в'ит'агнути // ме"жи во'рота за'п'хала го'лову / таї а'во не" може в'ит'агнути го'лови
// не" годна / во'на ту'ди / во'на с'уди таї не" годна в'ит'агнути / йа'кос' во'на ту'ди
про'сунула го'лову / а на'зад не" годна // во'на нача'ла пла'кати // а таїа ба'ба
приї'шла по'рухала таї не" годна // Во'лекса / Во'лекса / їди в'їд'бїї до'шку / бо не"

Годна голови вит'агнути / а'во ўстро'мила // тої Во'лекса за то'пор / таї їде дошку
в'їдб'ивати // а йа думала / шо Гал'ц'ї голову / таї ўт'їкла с'уди'во дого'ри //
ўт'їкла / т'їл'ки коло кир'ниц'ї волг'анулас'а // а с'айа побачи'ла / шо їде с
топо'ром таї так рва'нула / шо аж 'вуха понадри'вала // ми 'тоже ўсе ўспоми'найем
// вона 'каже / йа помн'у / ме'не по'том дуже 'вуха бо'л'їли // йа йак рос'казувала
ж'їнк'ам на пол'у / йак ми хо'дили на туйу ди'тину ди'витис'а / то ба'би
см'їяли'с'а / гет за ки'шки бра'ли'с'а // ми ўс'о ў'ремйа бу'ли йед'на з другоў //

с. Січинці Дунаєвського району

Мешканці займаються тваринництвом, є млини та кам'яні кар'єри. Поблизу села виявлено зняряддя праці доби неоліту [4, с. 257].

Інформант: Петльована Ольга Олександрівна, 1930 р. н., освіта – 7 кл.

586. – Голо'доўка бу'ла та'ка // п'їсл'а во'їни бу'ла кр'їза // ми ўс'ї бу'ли
не'ш'часн'ї / ўс'ї бу'ли б'їдн'ї / голодн'ї / не' було н'ї лошки // ми йїли
де'ре'ўйаними лошками // ба'пка ў п'їєцу со'ломойу па'лили / варили та йїсти
со'ломой // не' було ў хат'ї чим запа'лити / па'лили куку'рузе'н'ам і в'їд' ко'рови
йа'кїй ви'сушували та'к'ї балабухи / су'шили так па'лили // це бу'ў ўс'о п'їсл'а
во'їни // дужи бу'ло т'рудно // а ми йак бу'ла во'їна / то ми та'кїй ка'ганец' св'їтили /
йак н'їмец'к'ї само'л'оти бом'били коло нас не'далеко коло во'р'їт / с'уда п'їт
пл'отом коло во'р'їт / де та'я / ну не'далеко так / може йа'ких п'їят' метр'їў мона
снар'ад // нам ўс'їм об'яў'л'али / шоби ми оп'клеяли в'їкна бума'гойу / бо
бом'било / шоб не' так тра'сло / па'лили ка'ганц'ами / вол'її л'али ў к'лоча по чут' /
карто'фл'ї йїли на'помацки / ну то'їй ўже прив'икли // ве'лика б'їда / ну ў т'їм
чис'л'ї бу'ла б'їда / но л'уди бу'ли до'бр'ї / до'вол'ні йа'к'їс' ўс'ї та'к'ї / т'їшили'с'а
/ ўс'о / за'к'їнчилас'а во'їна //

587. – Йак н'їмц'ї / сто'йаў н'їмецкїй шта'б" / а хл'їўчик то'нен'кїй / бу'ла
ко'рова / во'їни заг'нали до нас кон'ї / кон'ї поку'сали ко'рову / ко'рова здохла // ў
нас ў ба'б'ки дво'є ў'нук'їў / ме'не і Борка три не'д'їл'ї // ми не' мали шо йїсти

// ходили по се^мл'і н'імц'і і ви^ебе^мвали |кури // і во^ни заби^рали ў л'у^деї шо йе /
заби^рали |кури / а ў друг'ї половин'і |хати ў нас |дуже |баб^нц'і / ми до тої хати^ни /
бо там бу^ло поўно н'імц'і // ми з |Борком на п'йецу / а цей ле^мжаў йа^кіс'
на^чал'ник / хто йа не^н з^найу / бо йа шче то^д'і була дитиноу // о / і в'ін нас спас
// бо йак^би ше не^н в'ін / нас бу^ли по^били // то в'ін не^н даў / |шоби |кури
постр'і^лали і прика^заў // в'ін буў |ране^ний і ле^мжаў там ўс'о ў^рем'я / а ми с
п'йеца заг^ладали / об^машче^н'і / не^н воб^мит'і / го^лодн'і / не^нш^часн'і // заб^рали
до |хати / |поки |баб^нка ўже / в'ін |тоже ка^заў / шо в'ін н'імец / но в'ін буў |добрий //

588. – Ну / по^в'тому ми ўже ли^шилис'а бе^з'к^орови / |кон'і / |корову це^мво //
йісти не^мма чим / |жити не^мма з^в'ід^тки // тут ўже за^кончилас'а во^нна // ми
не^мдоўго бу^ли // ше |була во^нна йак при^шли н'імц'і // поскидали поўно |того
ш^мат'а / стра^шного / там |вош'і |лазили / там стра^шне шо бу^ло і |кажут' до |баб^нки
кип'я^ти // |баб^нка не^н хо^т'іла / но |мус'іла це ро^бити // то |д'едушка ўз'аў за
баб^нку пови^варував йім то^то ўс'о // ну просто йак нага^дати / то це стра^шне // не^н
мож за^поўнити так //

589. – І шо ше на^чаец'а і де за^кончилас'а во^нна // ше не^н ўсп'іли
вог^л'анутис'а / ну ўс'і т'ішилис'а // тут ўже нав'іт' голо^доўка / |сорок |сем'ї р'ік
// от пр'і^мером рос^кажу са^ма про |себе^н // ме^н'ні при^писали два |роки /
ўст^роїе^ли ме^нне на |фабрику / шоб йа не^н ма^ла / шоб не^н ў^мерла з |голоду //
|баб^нц'і з |д'едушком нас |було д^воїе ў^нук'іў / ше по^том привезли |Борка // ми ўс'і
бу^ли го^лодн'і і н'ічо^го не^н ма^ли // |дуже |д'едушка про^даў / |було по^с'ійано |жито
чи то пше^нниц'а / чи |жито / в'ін не^н даў / шоб во^нно дости^гало / а про^даў |т^рошки
бага^т'ішчому за шо ни^буд^т' / бо ми ўже пра^мо по^ми^рали // йак до ро^боти // ме^нне
ўст^роїіли / чо^го / бо ро^биў |д'едушка |тат'іў // |тато ро^биў на |фабриц'і / і маў
зна^комих / по^про^сиў на^чал'ства / спас'і дитину // то ме^нне при^н'али // а на
|фабриц'і ва^рили / йе сто^лова і ва^рили ро^бочим йісти / хот' тої раз |з'істи |беўки //
йак ше не^н |було / |зак'ім до тої сто^лової / не^мма / за^крита / то ме^н'ні спе^н'кли
бу^рак цук^ровий / йа ўз'ала / і то ў |мене^н ў^крали // ў^крали тої / йак йа п^лакала /
йісти |хочу / не^н |можу ро^бити / бо йісти |хочу // йак тим |йако^с' в'ідро^била //

по́тому ўже на дру́гий ден' ох'ран'ік ка́же до мене" / їди до тебе" // зноў зм'іна // ка́же ох'ран'ік до мене / їди / при́шоў стари́ чолов'ік йа́кііс' до тебе // д'едушка при́шоў / і ка́же / йа прин'іс ба́йдо́чку // йа до нин'ішн'їі ден' ўсе то́ї хл'іб" ц'іну́йу // ми ба́чили т'ру́дношч'іў // це стра́шне бу́ло // а йак запла́кала / ка́жу / д'едушка / де ви ў'з'али? / а в'ін ка́же / ц'а ўже пасл'едн'їі ут'ух" с хати про́даў // за́н'іс м'іш'чанц'і / ка́же ут'ух" / шоб во́на да́ла хоч кусочок хл'іба / шоб ти не" ўмерла / шоб ти не" ўпала ко́ло станка // йа бу́ду ўмирати / бу́ду поўнити йак в'ін прин'іс ба́йдо́чку хл'іба // йак це так поўтому / дру́гий раз зноў ў мене" на роўбо́т'і ўкра́ли хл'іб" / йа не" зна́йу / шо то ме"н'і да́ли ў т'їі то́рб'і чи бура́к цукрови́ / то́го бура́ка ўкра́ли // йа п'ішла туалет / при́хожу / т'їі ки́мо́я посылка плива́є / хтос' з'іў ў туалет'і // схова́ў ўкра́ї і так кину́ў туйу / шо бу́ла за́вени́на п'ілочка / та́ка ко́синочка ў го́рошки йа за́поўнила //

590. – Жили ми / хо́дили зби́рали ко́лоски по по́л'і // т'реба зби́рати т'їі ко́лоски / шоб не" ба́чиў бу́ў лано́виі / шчи́таўс'а та́кіі / шо сох'ра́н'аў поле // т'їі ко́лоски ми збе"ра́ли / но́ги нам в'ід то́їі сте"рн'і / бо ви́соко ко́сили // назбе"ра́єм тих ко́лоск'іў / то ше т'ре схо́вати / бо йак за́бере / то не" дас'т' н'їчо́го // а так т'їіі ко́лоски ўже при́несе"м доўдому // то хо́дили ми ўс'і за тими ко́лоска́ми / хто м'іг" / хто стари́ / хто йак м'іг" // при́не"сем доўдому / вису́шим йїх" / пот'рем на жо́рна / та́ких" два ка́ме"н'і і мо́лоли / і хот' ўже йїсти // а йак бу́ло про́сто // то́же бу́ла ступа / шо дуже то́го про́са позби́раєм / по́сушим // і ў т'от'і Н'їні йїйї тато зро́биў та́ку ш'туку і ми ста́вали но́гами / п'їхали то́го про́со // а цеі ка́ме"н' не" раз т'ре мо́лоти / а йа не" годна то́то ка́мин'а пот'а́гнути // д'едушка ше ро́биў ко́ло ко́ниі на ко́н'ушн'і // баб"ка на́ша б'їдна / хто наўма́ў йїйї / во́на бра́ла так п'їйїс'ат к'їло // шоб ми не" ўмерли // бо йїйї ўже / баб"ц'і / ко́ло ши́йд'іс'ат п'ят' ро́к'іў // то во́на п'їде на м'їсто / кину́т' ц'і куку́рузи / шчи́тайце"а т'ри п'уди / це п'їйїс'ат к'їло // ну так йак за́раз со́рок в'іс'ім // купит' / не"се доўдому / не"сти йе ш'їст' к'їлометр'іў / на п'лечах" не"се // мел'ники не" бра́ли ў баб"ки м'їрки / бо зна́ли / шо баб"ка го́ду́є сиротин / ма́ма ў Л'їн'інг'рад'і / там пере"д во́іно́йу йак ме"не при́везли // і во́ни / баб"ка з

д'едушком / тало^ували нас д'ітїї // і баб^нка б'ідна / йак йїї Бог даваў ^ісили / шо во^на несла ц'у^йу куку^рузу / з^меле^н // за шос' ^імеле^н / то б^рали таку м'ірку шче^нтайце^на // а ў нейї ўже не^н браў м'ірки // то во^на нам лишит' зв^рити йакойіс' там беўки / йаке не^нбуд^т // зв^рит тої беўки і так ми пе^ре^нживали // і не^н ўсе ше було купити // це ше не^н ўсе купим //

591. – А шоби не^н було вошії / то баб^нка брала брала йа^кес' / шос' во^ни ўс'аке / брала кост'і / ше йа^кес' і робила мило і так об^ст'ірувала / і ми ў Балін з баб^нкойу / ше ме^нне брала // ми хо^дили п'ішки / туда но^сили то мило продавали / хот' шо не^нбуд^т / бо жшли і ми ўс'і // ну ста не^н годна пе^ре^ндати йак це було т^рудно / п^росто зга^дати це ўс'о / ўс'і т'ашк'і роки // Бог даваў баб^нц'і ^ісили і так виживали //

592. – А п'ідеш пасти по^утому дес' / де їти не^н з^найу / чііу йа ко^рову па^сла / чи ме^нне наїмили чи мо // пос'ідайе^мо з д'іт'ми / вижинут' // по^ус'ійут' р'іпак / ў колгосп'і с'ііе р'іпак // і ўже мо^рози так'і / шо во^ни ўже б'ілії тої р'іпак // худо^ба па^сец'а // а ми со^уб'і при^саде^м ў^купо^чц'і / і бут'інки йак'іс' / поў^ну йак нин'і / нога ви^лазит' / но на ш^нуках // тут'во три^майе^ца // йак ми с'ілі і стати заве^рнути / ми ўже не^н мо^чили но^ги / поза^ме^рзали // ми хо^дили / не^нш^часн'і / ми хо^дили / хто ў ч'ім // йа ўже на фаб^риц'і робила і то йа ўже хо^дила ў ку^фаїц'і // може ти ди^тино ўже не^н з^найе^ш / шо та^ке ку^фаїка // та^кії ват^нічок / ку^фаїка // то ми по^латан'і / хто ў ч'ім // ўс'і були б'ідн'і / го^лодн'і / не^нс^шчасн'і // виживали / ба^гато л'у^деї поў^мирало // вижи^нем ше па^сти йак ше л'іто було / то д'іў^чаток / хто не^н буў / то д'іў^чаток / то поді^вис'а ме^нн'і ў го^лову / шоби во^шеї // вош'і / не^н було ш порошк'іў / не^н то шо те^нпер / ўс'акого ўс'ого ўже йак по^утому ўже //

593. – А ше була та^ка іс^тор'ія / шо за н'імц'а // ко^ли се^нло хтос' ў н'імц'а об'ідіў / н'імц'а хтос' / дес' хто ўс^тр'іліў чи хто / н'іх'то не^н з^найе / шо було балачки / шо х^т'ілі од^ного н'імц'а за^бити // і дали ко^манду / ўс'о се^нло з'ібра^ти // пови^возили чим хто м'іг^х / ви^ходили кал'іки / ўс'іг^х з'ібра^ли на с'у^йу пл^ошчад' коло ц^винтара / там буў та^кії // по^утому ка^зали / шо це мали ви^бити і

л'уди ўс'іх' / і прот'римали л'удеї нас ц'ілії ден' // а ми д'іти так'іво побачили с'торожа / шо с'торож ў се'лі / по'с'їяли кавуни / ми бачили шо йе / бо там охр'ан'али // ми ж голодн'ї ўсе йісти хо'т'їли // ми з'їбралис'а д'їтеї і ўт'їкли на то 'поле / до тих' кавун'їў // к'їл'ко ми там / ми там були до 'вечора / ми роспа'далис'а 'межи 'тими кавунами / шо ми позасла'бали // но ми то йіли кавуни // а тут ўс'ї че'кали з'їбран'ї / че'кали 'самого г'лаўного / шо'би даў ко'манду шо робити с 'цими л'уд'ми // чи йїх 'вибити / значит' 'будут' стр'їл'ати / шо буди ко'манди // і прїї'жайе 'самїї г'лаўнїї / старїї на'чал'ник во'їненїї і розд'ївїўс'а // йак його стр'їл'али / і на'поўнїї со'ўб'ї / шо в'їн с'їм'нац'ат'їм 'роц'ї / чи ў йак'їм була во'їна // і в'їн на'поўнїї / шо його спас'ли тут / 'їме'но / тут спас'ли і в'їн даў ко'манду роспус'тити л'удеї і так 'наше се'ло ли'шилос'а жив'ї л'уди // а йе так'ї / йе / шо рос'казували к'їл'ко по'пропа'дало / ну шо ўже начи'наец'а / йак 'н'їмц'ї 'були / то стр'їл'али // йа 'тоже бачила / йак йїх пог'нали / то два чо'лов'їки ў рад' / 'н'їмц'ї і л'уди // оп'шим 'коло Соло'минчинового л'їсу в'їкопан'ї // г'нали і розб'їраїс'а до го'ла і л'агаї // аўто'мати стр'їл'али там / ки'ш'їла зе'м'л'а // так ск'їл'ко по'ўтому ше дн'їў зе'м'л'а 'рухалас'а / ше бо ко'гос' / 'ран'али / ко'гос' за'били // 'дуже страшно / шо'би н'їколи не" поўто'р'алос'а / шо'б д'їти жили м'їрно / шо'б н'їх'то н'їкого не" бачиў / шо'б ўсе було с'в'їтле небо // а йак 'н'їмц'ї самол'оти ле'т'ат / йак во'їни бом'били // це на нас то'ўд'ї були 'дуже ве'лика во'їна // а ў се'л'ї хтос' прошт'рафїўс'а / то ў нас 'чере'з мур / там ха'ти / то була 'н'їби с'їл'рада // то йак хтос' прошт'рафїўс'а туди за'бї'рали / 'р'їзними / було 'чути // було 'чути до нас / там не"далеко / та'ке росто'їан'їє / дес' д'вац'їт' 'метр'їў / 'може трошки 'б'їл'ше / йак йїх 'били / йа'ка це була 'кара / наї Бог 'милуйе // ми не" мо'гли пере'слухати / се 'дуже страш'не / ми сїд'їли ўс'ї на'помацки бе'с с'в'їтла //

смт Смотрич Дунаєвського району

Смотрич (з березня 1923 по грудень 1962 року – районний центр) – селище міського типу, розташоване на місці злиття річок Смотрич і Яромирка, за 20 км

від районного центру і за 8 км від залізничної станції Балин на лінії Хмельницький Кам'янець-Подільський – Чернівці. Перша згадка про Смотрич припадає на 70-і роки XIV століття. Наприкінці XIX та на початку XX століть у Смотричі виникли вальцовий млин, гончарні і ткацькі промисли. Село відоме високим мистецтвом розписної кераміки [4, с. 261].

Інформант: Кітасвич Евдокія Артемівна, 1923 р. н., освіта – 5 кл.

594. – На Ве^лликден' л'уди^е зби^ралис'а / тако б^ралис'а за р^уки / от / і ішли кру^гом ц^еркви і с'п'івали // *ми кр^ивого т^ан'ц^уу їдемо / к'ін'ц^аа йо^му не^н наїдемо / к'ін'ц^аа ми їму не^н наїдем // а хто б^уде к'інец' в^ести / тому б^удем в'інец' п^лести / тому б^уде^м в'інец' п^лести // о / тиї так с'п'івали // це називалис'а йаг'ілкі // ішли так так по м'іс'т'і / ц'іла зг^райа л'уде^ї зберуц'а / моло^д'і / стар'і і їс'о тако їдут здоўж м'істом і це с'п'івають так / та с'п'івають / і кру^гом ц^еркви с'п'івають // то це так було на Паску // йак пос'ват'ат паску / приїдут до^дому / понайідайуц'а ўже ўс'ого // на д^ругий ден' / на т^ретий ден' / н'іби ше на першій їдут добре в'ід^т к'ін'ц'а до к'ін'ц'а і то с'п'івають так // це воро^таїчику ка^зали / воро^таїчику с'п'івали^е / йаг'ілка була // то ходили тут йак ц^еркви не^н було / ходили кру^гом кос'т'ола // с'кр'із то^то ўс'о о^б'їїдут та с'п'івають // помучилис'а т^рохи / походили / пос'їдали // то стар'і зо старими с'їдають / а моло^д'і так'і з молодими с'їдають су^б'і // посид'ат таї зноў їдут // а йаїц'а мали^е / галунки / шо били / знайе^ш йак с'тукалис'і / ў кого побйец'а / то виграў / то забраў йаїце / а ў кого н'е / то ли^ешиў // ўже та забулас'і // на Стр'іте^н'а ішли ўс'і до ц^еркви^е / а т^вояа ма^ма ш^ходе^н до ц^еркви^е / во^на знайе добре / во^на л^уче знайе йак йа // колис' так с^амо с'ваткували Стр'іте^н'а // ішли до ц^еркви / с'ватили воду / с'в'ічки // праўда ў нас на це с'вато не^н ворожили / тил'ко на Йандр'їа // там ф'іртки с'н'імали^е / пироги пикли / а на це с'вато так не^нма // ну там буў облиўний поне^д'ілок на Паску / знайе^{те} // обливалис' ўс'і // х^лопці ходили до д'їўчат / де застанут / там об'їл'айут // застанут ў хат'і / ў хат'і в'ідро вил'айут // і ми так робили / обливалис' // тиї не^н памн'ітайу ўже так*

/ за вос'імдис'ат штири роки мона забути / д'іти // йак колис' було // начи'наўс'а п'іст / та начи'наўс'а п'іст так / йак зара аво буде п'іст начи'наўс'а // л'уди' ідут до церкви / мол'ац'а та начи'найе'ц'а п'іст / шо постити // не" можна н'ічо йісти жирного / а хто хоче постити / то тих три д'н'і чи штири постит першого тижн'а посту // тижде"н' не" йісти / може тике чайу / водички попити // ўс'о // то це значит в'ін постит / то це аво цеі тижде"н' / бо во заўтра буде аво п'іст // ў нас йак мае бути ве"ликий п'іст / то робили ўже ўс'о масне / лагодили / макаран / мн'асо / конкл'ети // макаран ўсе пе"кли на ве"ликий п'іст / макаран повине"н ўсе бути / ше наш д'ідо не"бошчик ўсе макаран було тра спе"чи // і шо налагодили / с'одн'і ўс'о пови'й'дати / а йак не" пови'й'дали'е ўс'о / то зби'рали / бо ўже заўтра ве"ликий п'іст і не" можна було йісти / та пороздавали'е псам / худоб'і // а йісти ўже не" можна було / бо першій тижде"н' посту // траба було добре пер'ед тим найістис' / тоди ше було ўс'о йісти / вистаўл'али'е на с'т'іл і жаре"не і варе"не / ўс'іл'аке і йісти / а заўтра ўже ўс'о / горшки помили / шоб не" були жирн'і гарно во'дойу / шоб не" пахло й'дойу // і першій ден' то строга // варили узвари'е з йаблук там / з грушок / кампоти // це ц'іліи п'іст до самого Ве"ликодн'а // хто може постити / то постит / а хто не" може / то йіс'т' // каже так нав'іт' бат'ушка / аво мален'киї / старен'киї / хто слабі / то можна йісти шос' // а так не" можна // се"ре"да і п'ятни'ца / це ўже йак ўс'ім / шоб постити ўс'ої п'іст до самай Паски //

595. – А ўже на Ве"лигде"н' пе"чут паску / вара'т йаїц'а / пе"чут начинку / р'іжут поро'атко / начи'наўт його к'істом / нава'рат / замішат пл'ацки на йаїц'ах / стаўл'ат висохнут тако / шоб про'сохли'е с'одн'і // заўтра пор'ізали'е і зварили'е / і ўже будут / н'е / потом в'ідварили'е / йаїец набили'е / ўс'о помастили'е і ў те поро'са ўсунули'е і ў п'йец / та ў п'йец // спе"кли // бо ўже мае заўтра бути Ве"лигде"н' // то ідут до церкви с'ватити паску і бе"рут те поро'атко // то те"пер ўже не"сут ў кошиках / а колис' йак поро'са несли / там ше шо / то брали'е ў так'і мале"н'к'і нечики / но'чоўки так'і / знайе"ш / де"ре"ў'ян'і / видоўже"н'і / видоў'убан'і з дере"ва // ў мене" ше дес' на го'р'і йе // і то ўс'о ў нейі скла'дали'е і

несли с'ватити // не^н ў кошиках несли / а те^нпер ўже // накривали^е рушник^{ом}
вишитим / хто ўм'іў вишиваў / хто не^н ўм'іў / то купуваў // таі так н'іс //

596. – Ну а на Теплоґо Волекси^е / та на Теплоґо Волекси^е п'чоли
вил'ятайт // то на Теплоґо Волекси^е // а на Ёура / то кажут йакшо на Ёура
кугут води нап'ец'а п'ід по^нроґом / то до Паски в'іл нап'сец'і // ўже паша
виросте // о / таку припов'ітку л'уди гово^нрили^е // на Благо^нв'ішче^н'а кажут / шо
не^е можна їти ў л'іс / бо ўс'і ко^нмашки / зм'іи ви^елаз'ат з норок // йак Бог / кажут
/ земл'у укаже^н / бо кажут шо до Благо^нв'ішче^н'а не^н можна са^ндити / бо ше Бог
земл'у не^н побласло^нвиў // а йак ўже побласло^нвиў / то ўже можна са^ндити то^нди
ўс'о // бо ўже ви^нходи^т ўс'о зо зе^нмл'і / ви^елазит / о // Вербна не^нд'іл'а / їшли до
церкви // баґ'ушка п'равиў / с'ватиў ло^нзу / та ло^нзу і ло^нзу роздаваў л'уд'ам //
ран'че так було // те^нпер ўс'екий не^нсе жмути^ек ло^нзи на с'вата / а ран'че ў
церкв'і це маў с'тароста там церкви і ти^нїї двац'атка // во^нни йіхали^е / нарубайут
тойі ло^нзи / привозили до церкви і ў церкв'і йе шо розби^ерайут // ти приїшла / ти
приїшла // хто г'іло^нчку / хто дв'і розби^ерали і ўже баґ'ушка пос'ватиў // і їшли з
ло^нзойу до^ндому / о // то ўже за мене^н казали / бе^нри до^нбру ло^нзу / бо ў тебе^н
худо^нба / ко^нрови // шоб вигнати ко^нрову першиї раз пасти ло^нзойу // а йак
приходили до^ндому з ло^нзойу казали / ло^нза бйе / не^н йа бйу / чере^нз тижде^н'н'
не^ндалечко че^нрвоне йаїечко / за тижде^н'н' Ве^нлиґде^н'н' // тиї таке було //

597. – С'в'ічки с'в'ітили пере^нд Паскойу ў че^нт'вер / Жиўніи че^нт'вер або
Чистий че^нт'вер казали / або страст' // то їшли зо с'в'ічками до церкви /
баґ'ушка п'равиў / читалос'а дванац'іт' раз Йе^нвангел'а / дванац'іт' раз баґ'ушка
пе^нре^нўд'агаў ризи^е д'ругого кол'іру // ц'іиї с'в'ічки с'ватили / по^нтом їшли з
ними до^ндому / шоб не^н зага^нсити ц'ілу до^нроґу туйу с'в'ічку // і до^ндому
приходили / йа знайу шо там казали / то де там на д'верах на гарцабах х'рести^ек
робили ти^нтво / поставили т'і с'в'ічки ти^н стоїали^е // докупл'али ше так'і
с'в'ічки // коли дуже^н гри^емит / ти^н с'в'ітили йіїї і так хто слабиї / то па^нлили
там // йа знайу / шо казала Ца^нберци^нха йак була стара / слаба то^нто М'ікуса
казала / шо хо^ндили во^нни / шукали дес' тойі с'в'ічки зас'в'ітити / бо во^нна не^н

Годна була ўмерти з Богом // с'в'ічки з ве^лликих с'ват треба / шоб^н ўсе були ў хаг'і // йакшо с'тане^нц'а трагед'іа / йакас' б'іда / м'лосно л'удин'і / то то^лд'і д'істайец'а зас'в'ічуец'а ц'а с'в'ічка і шоб^н во^на була пого^лр'іла ў хаг'і //

598. – Перші т'ижде^н'н' п'іс'л'а Паски казали пров'ідніі // но дес' ўс'уди по р'ізному // ў нас на пров'ідніі т'ижден' тут зара ідут на ц'винтар на т'ретій ден' / а дес' ішли за т'ижде^н'н' // от йак на В'іниц'к'іі облас'т'і ўс'і на п'роводи ішли аш за т'ижде^н'н' на ц'винтар // несли хто шо злагодиў йіден'а прилагоди'ели / ти таке / во^на таке / ішли на ц'винтар і шоў бат'ушка по гробах ўс'і і с'ватили'е / і тоді росте^л'л'али скате^р'рку і к'іки'е коло гробу йе дес'іт' душ / стали'е на тоі о^л'б'ід / помо^л'лилис' / пооб'ідали'е і порос'ходи'елис' // а на п'роводи ў сил'і було нав'іт' жадна н'і л'удина / н'і ди'тина / но ўс'і ішли на п'роводи // а те^л'пер ўже не^н так / ти п'ішла тоді // на т'ретій ден' п'ішли / і там бат'ушка йак ўсп'іла / то в'ітп'равиў панахиду // і шо с'в'ічки с'в'іт'ат на пров'ідніі ден' // то так само // ў нас то тут ў С'мотри'чу ідут на т'ретій де^н'н' // при'носи'ели ўс'о / паску і начи'нку / ўс'о шо саме л'уче і хто тоі / йак йа кажу / шо налагодиў / то напе^н'чене і наваре^н'не // ти хоч злагоди'ела йедно / а ти друге і ўс'і с'іли'е разом до того / росте^л'лили і йіли // но зара так ў нас не^н робл'ат // н'іх'то на ц'винтару не^н с'ідаіе / не^н с'телит н'ічо / но так п'ішли шо паску ўз'али'е і п'ішли / бат'ушка праве / купили'е с'в'ічку / ў паску зап'хали / пок'лали на кл'ійонку т'і с'в'ічки і паски // бат'ушка в'ітп'равиў / ўс'о йак мае'бути / і тоді т'ийі паски розби'райут // не^л'сут ў бол'ниц'у / ў сад'ік / куда йім тра / туда нос'ат / та туда нос'ат / а так бе^н'з н'ічого не^н з'найу // а йак зак'інчи'ўс'а п'іст / зби'рали'е с' на так'і с'вата / йіхали'е на майоўку // то це було на перше майа / друге майа / на майа йіхали / майоўка була / а потом б'ралис' город'іў ўже // оі д'іти'е д'іти / ўс'о проішло йак сон //

599. – Тут жила стара ж'інка / мала т'роіе д'ітеі // жили'е б'ідно / то муси'ели ту хагату про'дати / де зара ц'ерква // бо було два хлопц'і і д'іўка // та про'дали'е / а л'уди купили / купиў буў цеі / Се^л'мен Дума^ноўс'кіі / кажут Пап'ірніі // а л'уди скинулис'а грощ'і / а на когос' треба було ц'у ц'еркву шоб^н

оформи́ли на ко́гос' // ну та́ї л'уди скинулис' а на ц'у церкву́ ўже / не" церкву́ / хати́ну / а форми́ли на цего́ Дума́ноўс'кого // та в'ін здаў / шоб" мо́литис' // хо́дили л'уди мо́лилис' / а поў'том ўже ба́т'ушку ўз'али / та́ї по́стави́ли т'рошки церкву́ тут / де ц'а като́фал'на з'ара // поў'том з'робили ап'теку // ро́били шо х'т'іли / те ро́били // та́ке бу́ло жи́т'а / та так ро́били ўс'о // та́ї так та х'ата на Дума́ноўс'кому бу́ла / а те"пер не" з'найў ўже на ко́му / на ко́го пе"ре"вели / шо ц'у церкву́ по́стави́ли // ц'у на́шу церкву́ с'тави́ли йак // там жи́ла ж'інка Вол'ка с чо́ло"в'іком // во́ни ма́ли дес' вий'жати // та́ї ц'у х'ату про́дали" / та́ї ку́пили" ту х'ату / с'тали по́мален'ко с'тройі́ти ц'у церкву́ // та́ї по́стави́ли гарну́ церкву́ // а́во наш д'ідо наро́биўс'а до́бре / ха́ї мо́л'ац'а за н'ого / шоб" Бог даў йо́му там // наро́биўс'а в'ін не"бошчик там / о́ї наро́биўс'а / в'ід першо́го ка́мен'а // йак при́йхаў то́ї Йа́ндр'ід / н'і́би шо на церкву́ перші́й ка́м'ін' за́ложувати // в'ико́пали ка́тлаван і перші́й ка́м'ін' / наш д'ідо п'ішоў туд'а / там в'ін буў ў два́ц'атц'і і хо́диў // ка́тлавані" ўс'і і в'ід ве"р'ха виму́руваў // і буў би ше хо́диў // йак це́й ба́т'ушка при́шоў / хо́диў в'ін ше / хо́диў // та́ї б'іда заб'рала // ўс'і с'ела зда́вали" грош'і і на церкву́ ше́ї до́бре да́вали // ўс'і то́ди х'т'іли церквы́ / Бо́жен'ку / йак х'т'іли / бо доўгі́ час не" бу́ло церквы́ // хо́дили па́ску с'ва́тити / йак ўже ў ме́не" д'іти бу́ли / хо́дили ў Сло́б'ітку // ў Ду́найіўц'і йі́хали / шоб" па́ску по́с'ва́тити / та́ї по́с'ва́тити // ў Ду́найіўц'і то йі́хали / а ў Сло́б'ітку то йшли п'ішки че́ре"з по́ле та́ї п'ішки до Сло́б'ітки // ше з'вечора ви́ходи́ли / а но́чойу по́пробу́ї йди // поў'тому ўже бу́ло і шо не" да́вали с'ва́тити // то бу́ла йі́накша ўла́с'т' // с ко́с'т'ола бу́ли з'робили" клуб // а зби́ралис' мо́литис' ў ха́тах / на цві́нтару / о́та шо йе ка́пличка / то хо́дили" мо́литис' і там стра́с'т' в'ітбу́вала і мо́лили"с'а //

600. – Шве́ц'ку і́кону пе"ре"носи́ли ше то́д'і ко́лис' / йак ц'а церкву́ бу́ла // це цехове́ бу́ло // це цех та́кіі буў // пе́ре"носи́лис' // два м'іс'ац'і ў то́го / а поў'том р'ік // р'ік ў то́го / р'ік ў нас // по ро́кови і по два пе"ре"носи́ли так // а́йякже / там бу́ла і́кона Бо́жайа Ма́г'іп // йак пе"ре"носи́ли цех / то ў нас сто"йаў / ў Шло́тки / поў'том в'ід Шло́тки до нас ўз'али // то та́к'і ве"ли́к'і с'в'ічки / йак

це м'ї патик / так'іво ве^ллик'і с'в'ічки несли // от ў тебе ўс'і с'в'ічки стоїали / тої цех / так було // йашчик і ў йашчику стоїали ці і с'в'ічки і ўже стоїали во^ни ў тебе наприклад буду казати р'ік / а ўже другий р'ік ўже майут пе^ре^носити до неї // та лагодит о^лб'ід / а во^на лагодит / бо майут л'уди приїти / йїх та йак в'іс'іла мали стр'ічати / о // тиї їдут ўс'і / не^сут так'іво с'в'ічки здо^ров'і / груб'і / но груш'і // так'і / йак на в'ік'н'і // несли ўс'і ў руках / к'іл'о там йїх йе / пе^уно двац'іт' / триц'іт' // к'іки йе у це^лху тих л'уде^лі // бо було ш^тири це^лхи // наш буў шеўс'кий цех / а де во Не^бесний Фед'о / то буў кол'існиц'кий / а третій гончарс'кий / то гончар'і / шо горш'ки робл'ат / то ў них тоже буў цех / то во^ни зби^лралис' // а хто ўмере / то ўже с'в'ічки брали т'і шо стоїат // от ўмер / хто приїшли до тебе^л / даї с'в'ітло / бо ўмер / ти вит'агайеш / дайеш с'в'ітло / бо ўмер // во^ни пос'в'ітили / згор'іли / то згор'іло / а шо не згор'іло / ти при^лнесла і ў тої йашчик пок'лали // тоди зби^лрают грош'і ск'іки с'в'ітла тра / їдут купуйут в'іск тиї л'айут зноў ці с'в'ічки // і так пе^ре^лходило ўже // то до нас були при^лнесли в'ід Ш'лотки^е / а в'ід нас ўзали до Н'ус'ки Бачин'с'кої // і ў мене^л йе ше в'ід тойї по^лри така с'в'ічка / і на с'ватий веч'ір йїї пали^лмо // а те^лпер зане^лхали ўже // не^лма н'і гончарс'кого / н'і кол'існиц'кого цеху // ўже йак ўмер / то ўс'акий со^лб'і їде купуйе / таї зас'в'іти^лт / тиї ўс'о //

601. – От на гамарн'і д'ад'ко ше робит горш'ки / і на м'ішчанах робіў / а ў нас тут'во де см'іт'а висі^лпайе^лм за нашим городом / ви^лп'ікаў ці г'лечи^лки / ми^лс'ки робіў // а тут робіў / де б'іла нова хата / воц'а чорна ве^ллика / то цеї робіў мис'ки по^лливан'і / а цеї робіў горш'ки і гладушчи^лки / а йаким ў долин'і робіў // було багато гончар'іў на нашому куг'ку / було йе ден / два / три разом і цеї шо на гамарн'і / ш'ири було // бо ран'че не^л було таких горш'к'іў таких йак з'ара // каструл'іў не^л було і паски пе^лк'ти т'іки ў таких / ринки // ў мене ше йе шос' зо ш'ири ринки / казали ко^ллис' бабни^лки // а з'ара ўже ў каструл'ах // і йісти ва^лрили у горш'ках // в'ін не^л лопаў / ўсе^лре^лдин'і буў по^лливаній / а зоўн'і такий чорний // було йак зварит' мама борш / то такий ўкусний / шо ну // ў мене ше дес' йе на го^лр'і с'лойк / шо йа кукурузи наски^лдала / шоб^л миш'і не^л з'іли // а йе ден

буў менчй на пов'ідла // бо с'лойік'іў не" було таких шкл'а'них / а помидори
були ў с'лойіках / коліс' були ў д'іш'ках // так було / каструл'і і вийшли за
сов'ец'кой //

Інформант: Лотоцька Віра Іванівна, 1929 р. н., освіта – 5 кл.

602. – Ве"сн'аний ден' Стр'ітин'а ўстр'ічали / ішли до церкви / палили
с'в'ічку і ц'у с'в'ічку ми тримали ц'ілії р'ік / йакшо гримит й'ійі запал'ували /
ц'а с'в'ічка називалас'і в'ід грому / п'іс'л'а Стр'ітин'а шо іде п'іст / ў п'іст ми
ц'ілії тижде"н' ходили ў церкву / рано і вечир / били поклони / п'іс'л'а посту
ше іде с'в'ато Благов'ішче"н'а / на цйі благов'існій ден' ўс'і пташ'ки ўже
виз'ат і п'іс'л'а благов'існого дн'а ўже можна зач'инати садити / п'іс'л'а
Благов'ішче"н'а ўже приходе" тої тиждин' до Паски / ше і Масл'ана не"д'іл'а
пере"д постом / йакє т'іки ўкушали йайічка / молоко / сир / сме"тану / отакє /
п'іс'л'а цего дн'а то'во іде п'іст такиї / а там ўже пере"д тиждин' до Паски там
Жиўній че"твер / тоже" ішли до церкви / били поклони / палили с'в'ічки і с'
тими с'в'ічками ми запале"ними ішли до"дому і б'іл'а вор'іт / на ворот'ах
робили хрестик с' тойі с'в'ічки йак палили / а доходили до хати і на гарцабови
теж робили сим с'в'іче"чком хрестик такиї / до Жиўного Че"твер'га ше можна
було так ўс'о робити / т'іки готувиліс' до с'в'ат / до че"твер'га ўс'і дн'і ўже не"
можна було / ц'і дн'і т'іки ўже готувиліс' / паску пе"кли / кобаску / таке"во / і ў
нид'іл'у ўже ночу ішли до церкви / с'ватити / б'рали паску / кобаску /
пич'іночку / сало сирє / хто шо маў / то накладаў ў кошик і несли с'ватити /
п'іс'л'а нид'іл'і ў в'іўторок по мойє"му ішли на цвинтар / це помин'ал'ний буў
ден' / ішли несли пасочку / йайічка / там бат'ушка правиў / а пот'ім ішоў по
гробах / с'ватити гроби // хто буў коло пам'ятника / то там ходили / в'ін с'ватиў
// до с'воїх ходили / за ўс'іх ми спомин'али / бо ў пам'янику йє записано / і йа би
ўже на цвинтару / то ми ходили по гроб'ах ўже / мо'лиліс' і // ўже на Ве"ликодн'і
с'вата ўже н'ічого такогo не" було / бат'ушка т'іки правиў рано / ноч'у і
вече"р'і ўже / а на другий ден' бавилис'а йат'ілки / б'ралис'а за руки / б'ігали
кругом церкви і с'п'івали йат'ілки / с'п'івали ўс'аких п'ісен' / хор такиї буў /

бралис' за руки / ше колис' були муш'чини і х'лопц'і / д'ї'чата і ж'ін'ки / стар'і
ўс'і і бавилис' йаг'іл'ки / п'іс'л'а о'ўб'іду / п'іс'л'а ц'еркви пово'ўб'ідали і хо'дили
там с'п'івали // на Йура н'ічо пушт'і тоже" тако не" робили / казали шо можна
са'д'ити кор'топл'у / но не" са'дили / а кажут на Йура ўже ж'ито їде ў п'іра /
с'їйали ше до Йура / а на Йура воно ўже ў п'іра ви'ходило //

603. – Так'і ве"че"рниц'і були / ў ней'і тут'во / а ти не" помниш? / тут'во
кр'іл'атник буў ў долин'і / там кури були / то тут приходиў Лиса Івана Брон'а /
шо вона продавала ў мага'зин'і жил'ізному / тут в'ін приходиў тут'во граў / то тут
ўже с'т'іко нас'ходилос' було / так тан'ц'ували шо де / нит' йа ста'ра і то йшла /
Н'іна йшла дивитис'і і йа ўже з нейом йшла / тоўво / бо так грало / шо не" годен
було сид'іти ў хат'і // таї таке // колис' буў такиў ў'чите"л' і ў'чите"л'ка / шо ми
не" могл'і йти йак ў'чилис'і ў к'іно / т'іки ўден' / а в'ече"р во'ни хо'дили і нас
го'нили / бо не" можна було // а йакшо дес' те"бе по'паў / то на д'ругий ден' так
во'на і в'ін ўже так пи'тайе / шо йа не" з'найу // так ми т'ікали / хо'валис' // то
таких два ў'чите"л'і було / вона викла'дала україн'с'ку мову / а в'ін ф'ізику / по
мойе'му / Катє"рина Васил'іўна і Олє"ксандр Іванов'іч / чи йак // таке було //
було колис' к'іно / то те"пер ўже н'іма / д'ецк'ий с'їанс зо два рази / йак хорше
к'іно / то зо два рази були хо'дили // але" нас не" допус'кали / йак но по'бачат / то
ўс'о б'ігом до'ўдому // б'іл'ети де"шев'і то'ди були по дес'іт' / чи по п'ій'іс'ат
ко'п'ійок / ўс'ак'і були к'іна / були нав'іт' хорш'і так'і / не" наш'і і наш'і / тї
д'ецк'і с'їанси так'іво були д'ецк'і к'іна //

604. – Тї колис' йак не" з'найеш д'уже / с'лапше" / н'ікаг'да ў'чите"л'ка те"бе
не" пусте" ўже до'ўдому / п'іс'л'а йакос' ли'шалис' і мали ў'ремн'а / ли'шали
п'іс'л'а урок'іў / ўс'о / і доки цєй пре'д'мет не" ви'ўчиш та йак тра / шо ти не"
ўм'іла на уроц'і розка'зати / ви'ўчиш і туп'іру ти їдеш до'ўдому / і тої клас
ли'шали і тої клас / а з'ара де хто с то'ўбойу хоче / з'найеш / а не" з'найеш / так і хаї
бу'де / а колис' н'є //

605. – Ўс'о було / добре і по'гане" / ўс'о було // думайе"ш так д'обре" жили /
те"пер д'обре" жили / те"пер пирог'іў не" хочиш / зва'риш тї не" хочиш йїх йїсти

/ а то|ди ўже йак с'в'ато тїі так че"кайеш пир'ш'ка / ої 'Боже" / ўже с'в'ата їдут /
 ўже пир'оги будуд / пе"чен'ї чи п'ран'їчок буде / а 'зара не" 'дуже / шо // йак ў
 с'їм'їй ў нас було 'чєтвир'о і 'бат'ко і 'мама / 'шєстир'о душ / а шо ў колгосп'ї
 давали / н'їчо не" давали // на трудодн'ї там т'рошки / а то запр'ш'чали / таї була
 б'їда // 'тато робїў 'чоботи / то шо 'думаєш 'годе"н було пр'одати? // ўзуваўс'ї
 'чоботи нов'ї / а стар'ї йак'їс' 'клапт'ї н'їс ў м'їш'ку / шоби не" заб'рали // аво йак
 пр'одавали йак'їс' 'лахи / ве"зут / м'їл'їц'їяа с'пине" / 'л'уди ўс'о ка'зали не" 'мое /
 не" 'мое / а вони ўс'о заб'рали і ўс'о // таї под'їлилис'ї с'уб'ї / 'було таке / а не"
 заплатили аво / бо не" було грошєї заплатити по'даток / прїш'оў буў йа'кїєс'
 пат'їфон і тої 'Тєна буў з Грїцкова і тої пат'їфон і дримл'у'гина була і гаїда ўже
 забїрайут // колїс' бач / карт'опл'у т'раба було з'дати і жито / чи там пше"ниц'а /
 і шк'їру тїїво / молоко / йаїчка / ў нас ко'ровина була чи там 'добре" даїє то'б'ї
 чи н'є / тра було з'дати дв'їс'т'ї дв'ац'їт' 'л'їт'р'їў молока і йаїчок дв'їс'т'ї 'сорок
 за р'їк і мн'аса т'рїц'їт' кїло / а хто одноос'їбник / то 'сорок ш'тїри кїло / то
 'л'уди б'їдили // 'сала не" з'їш / а не"сєш / їшло ўс'о госу'дарству // а по'тому ўмер
 С'тал'їн / стаў Мал'їнкоў / ўс'о сє с'кїнуў // тїї жал'їли / бо во с'к'їки л'удїї по
 'сєлах і сє ўс'о ў нїх збїрали // буў та'кїї загото'вач на мн'асо // а йак молоко
 'л'уди здаїут / а буў пе'ре'к'ручували / од'єл'но сме"тана / од'єл'но пе'ре"г'їн /
 то ми до 'часу 'ноч'ї че"кайєш / шоб купити 'того пе'ре"гону 'може" / 'було // 'зара
 не" 'добре" / 'але" колїс' 'тоже" не" було 'важно / таке шо 'л'уди були здо'ров'ї //

606. – Робїла йа аво в Упоўм'їнзах / єренка ка'зали / аво тут йа робїла /
 шо прїмалї йаїчка / молоко ўс'о / то йа пр'їм'єрно 'мала йа'кїх ш'тїри сїл'ї і
 йак прїходїли кв'їтан'ц'їїї / аво ти здавала йаїчка / там вїпїсєвали то'б'ї
 кв'їтан'ц'їїу / вони до нас прїходїли і йа роз'носїла по л'їцевїх ш'ч'отах /
 'п'їс'л'а там було ско'роче"н'а / то робїла ў ф'їнад'єл'ї / 'п'їс'л'а ф'їнад'єла
 робїла ў комун'хоз'ї / цє ўже ост'ан'ї роки / там ше проробїла де"ўят'нац'їт'
 'рок'їў //

с. Стара Гута Дунаєвського району

Село розташоване за 18 км від районного центру і за 3 км від залізничної станції Балин. Розвинуте садівництво, городництво [4, с. 262].

Інформант: Гончарук Анастасія Миколаївна, 1933 р. н., освіта – 4 кл.

607. – Тато пішоў на перепідготоўку / ме^ні було в'ісім рок'іў // йа ли^лшилас'і з мамом сиротойу // н'і зад'агнути^с'і / н'і ўз'ути^с'і н'ічо не^н було // не^н було чим волочити / волочили ко^ровом // та^ка йа була мален'ка / то йа нейом волочила // тата не^н було / пішоў на перепідготоўку перед в'ітноїу і заб'рали на в'ітну // думали шо загінуў / але його ўз'али ў полон // ўже панахиду за него дали йак ве^рнуўс'і // йа мален'ка була памн'атайу // св'ата дуже гарно про^води^ли / було б'ідно / але зг'ідно // л'уди дуже л'убили^с'а // ходили на йаг'ілку / кол'адувати ходили с гармошкойу // гарно було / дуже гарно було // хоро^води дуже во^дили гарн'і // дуже багац'о молод'і було // але б'ідна молод' / бос'і були // ц^керква ў Ки^рни^чан'ах була / но по^вале^на // ми їдемо / хлопц'і мйа^ча йакогос' грайут' / а ми їдемо до клубу бос'і // а йаг бапка купила йак'іс^ли ходачки / за^ким йа при^шла / то по^дерлис'і / а нові р'ік ходили зас'івати / піду до хати // д'іду^хи сте^лилис'і ў хат'і / со^лому сте^лили / а на в'ікнах вит'ат'і с пап'іра так'і т'ул'і // ўгошчали йідн'і д'ругих чим мали // на жорнах мо^лоли / так'і були мли^лни / та^ку му^кичку і пе^кли пе^р'ішки // і таг йідн'і д'ругим дарували // ходили кол'адувати / д'іти с тор^бинком та^ком // хтос' дас'т' балабушок / хтос' дас'т' во^р'ішок // таг було / та^ке жит'а мо^йе // ко^ровом волочила / ко^рова ў йарм'і // а мама піде^на на поле ше ме^не ви^біе / бо ко^рова ўстала ме^ні на но^гу / а йа плачу // ко^ров'і давали пе^рейіди / ви^чи^шчали з зе^мл'і / се в'ітна була // худ'іпка волочила // старон'ка ў мене^н була ко^рова / йак зара памйатайу // ўстанеш рано / хатинка старен'ка / запалити не^н було чим // мама б'ідна дес' йакоіс' пе^рейіди запалит' серед' хати / шоби ўд'агнути^с'і // с'іни ўс'і ў ле^дови / в'ікна ў ле^дови / то тако йа шкрабайу / або хухайу / шоб^н д'урочку тако^ву про^хухати // це страшне було жит'а // Ве^ли^кодний поне^ділок

тої д'їучатка / тої х'лопц'ї при^еходилили ўли^евати // а ў мене^н х'атка ста^рен'ка / в'їкно в'їчи^лпили / а йа на по^сте^нл'ї с'пала / ба^бух ба^бух / во^ди л'айут' // ви^еход'ат ўс'ї на дв'їр д'їучата / х'лопц'ї сп'ївайут йаг'їлки / го^лодн'ї але сп'ївайут // і дуже була л'убоў / хот' була в'їна / а та^ке було ма^н'енка / йа ше д'ївочка була / а тут н'їмц'ї // при^їшли н'їмц'ї / а с'пати не^н май^їм де з ма^мом / п'їшли туд / де мо^я ц'отка жила / во^на ше до нин'ки жи^їе // ми там ўже ночували / мали поро^с'атко ў^дома / при^ходим / н'їмц'ї ўже зар'їзали па^ц'атко / ўже на йа^кис' плит'ках жарат / по^ўтому ми ўже не^н май^емо н'їчо / а ко^рову виве^нли / ко^рову виве^нли на ха^тах та ко^ровиц'а / ти з^найе'ш де йа жила? / ко^ло С'їчка / то так ў го^ўрод'ї т'ї сто^їят / а н'їмиц зла^паў ме^не на^пе^нред себе^н і схо^ваў / схо^ваў ме^не п'їт ст^р'їху / і даў ми^н'ї шико^латку / а йа йїсти хочу / і ба^їдичку хл'їба / та^ке шо тро^ц'ом на^машчино / ўс'о пам^їяти / тро^ц'ом на^машчино і йак хтос' р'їжи тро^ц' / пати^ки / то та^ким хл'їбом / ага / і так в'їн ме^не на^го^ду^ваў //

Інформант: Бомко Ганна Опанасівна, 1942 р. н., освіта – 7 кл.

608. – Йа п'їшла с'уда до туси / в'їн буў ма^лен'киї / б'лис'ко була та^во ко^н'ушн'а / а в'їн ў по^дертх ку^фаїччинках / та^ка по^дерта ка^фаїччинка / пови^ривана / п'їд'їїде до тих ло^шат // а ба^пка / ма^ма мо^я / го^нила по т'її до^роз'ї йїсти / хтос' ба^їдичку хл'їба да^с'ц' / во^ни дужи б'їдили / а тато тожи буў за^ди^хаўс'а / але^н наїшли д'їдушка / таї так тато при^жиў / в'їн тожи б'їлого с'в'їта не^н бачиў / і ба^пка була / було д'во^їе д'їгїї / а чо^ўло^ўв'їка не^нма / п'їйа^ки / та^ке то доб^ри / в'їн ма^лен'киї / дужи ма^лен'ко доўго три^маўс'а / а по^ўтому в'їн ўже п'їдр'їс / зму^жн'їў / а то та^кїї гар^бузик / гар^бузик ма^лен'киї їде і ре^м'їнчиком п'їтпирезанїї / а не^н йа^кимс' шну^р'очком / Бо^же / та^ко йак на^га^дайу / то ў ву^лиц'ах ко^н'ї го^нили / б'їдили д'їгїї / б'їдили дужи / йак ўже тата не^нма / за^ра не^нма / а то^ди ше г'їрши //

609. – С ко^лиском п'їд'ї по^сте^нл' зап'хайут' / шоб^н ме^н'ї ўс'о^ремїа н'їч була / шоб^н йа не^н кри^ечала // а ку^ому та^койї ди^етїни ў в'їїну т^раба // а ше ба^пка

була / татова мама / то там ме^не восп^итувала ўс^ор^ем^я // ў бапки ше було дв^і дочки / д^во^йе х^лопц^іў / була ве^лика с^ім^я // т^ашко було / йа не^н памн^атайу / йа ў п^ійд^іс^ат^а с^ом^ому к^онч^іла с^ім^я клас^іў / то ше р^ік пасла ко^рову с^во^йу і ст^рийову / бо ст^рийна мала на плат^а наб^рати // дуже т^аж^шко було дв^і ко^ров^і / дв^і те^лат^і на мо^утусках // то^ди не^н можна було пасти йак зара / кругом сторожа / кругом пил^нували / таг шо нар^вем бур^іну / дам ко^ров^і / а йаг н^е / то во^на го^лодна ко^рова і тра було на^пасти // а сти^рн^а ви^есока / а то^ди бос^і ходили // т^іл^ко до ш^коли ўз^утис^і чи до ц^ерк^ви // а сти^рн^а ви^есока / а йаг нал^ізи сти^рн^анок с^ти^рн^і той^і со^ломи / йаг поч^нут^і т^ій^і сти^рн^анки г^нити // йа ше пасла п^ісл^а ш^коли р^ік т^уйу худобу і ше т^уси / бо ме^ні тра було по^удуш^ок // а во т^уйу худобу ў йар п^іг^нала / йаг по^чала йакас^і з^лива і т^і т^уси ў то^му йару / во^да заб^рала // та^ка во^да йшла йаг би во с^его ро^ку // то^ди не^н було д^ере^ва йаг зара ў йару / та^кіі ч^іст^ій йар бу^ў і та^ко^во н^іби зв^інци в^ід Сем^чики і тайа во^да та^ко п^ід^тне^нс^лас^а і т^і т^уси так си^діли / чи во^да / чи х^тос^і заб^раў / йа ж не^н бачила / но тих гу^се^і не^н с^тало // а на д^руг^і р^ік д^али З^ін^і і н^ор^му / а ме^ні п^іўн^ор^ми / та^і п^іў^тора н^ор^ми / та^і ме^не З^іна б^уде ў с^ім го^дин / шоб^н йа йшла са^пати // йа йду са^пайу дес^і до д^іс^ат го^дин / то^ді во^на при^еходе // та^і йа ўже с^і насапала д^обре // та^і во^на з л^уд^іми са^пайе / а йа так не^н годна з л^уд^іми / бо йа х^очу бур^ін пови^еби^ерати / а во^на так п^ішла та^і п^ішла // та^і йа т^іл^ки до^їду до не^і / во^на сто^їт в^іди^ехайе / йа но до^їду до не^і / а во^на ўже са^пайе // та^г шо йа ди^хнути не^н майу ко^ли // по^втом ме^ні д^али дв^і н^ор^ми і й^ій^і н^ор^му // ў д^вац^іт^і ро^кіў йа в^ідалас^і // Й^іван ро^біў ў Ру^ці комба^інером // то^ди тра було но^сити й^істи // аж^ш та^мон де т^і Кали^нки аж^ш т^уда і б^іл^а Лисо^ір^ки була і ко^ло йа^кихос^і Кали^нок // до Ру^тки в^іс^ім к^ілометр^іў / а ше за Ру^тку то дес^і с^і дес^ат^і к^іломе^тр^іў // а по^втом в^ін шос^і там ш^тири ро^ки поро^біў ў т^ій^і Ру^ці / ўже тут по^йавилос^а м^ісце / ўже тут бу^ў комба^інером // тут ўже по^чали й^істи ви^евозити // так шо йа ўже не^н но^сила й^істи // дуже було т^ашко / та^кшо в^ін на ве^сн^і ла^годе п^ід^т пос^іўну / в^іт^буде ўс^у пос^іўну / а то^ди зак^і ўс^о пос^ійе і бу^раки і ку^окурузу // ўс^о с^ійали комба^інери // а то^ди ўже

лагоди́с'а до жниў // хо́диў аш е́мти'ес / тут де д'ад'і Ва́с'і ха́та / де та́йа ка́пличка / то ту́да зайі́жд'жати на е́мти'ес / то ту́да д'ід Іва́н хо́диў на ре́монт / ре́монт'ірувати ко́мба́йна / а по́тому за́к в'ін то зре́монт'іруе / і ў́же жни́ва в'іт'бу́ди / жни́ва / то то́ди ў́же / йа́крас ла́годит ко́ло ка́мба́йна / шо до ко́пати бура́ки // в'ін ў́ Казахста́н с ко́мба́йном не́ йі́хаў / в'ін та́ко йа́к к'ін'ча́йуц'а ц'і́во жни́ва / а ше ко́тр'і ко́лгоспи ту́да до Си́н'ави / йа́к та́к с'і на́зівало то се́мо / то в'ін два ро́ки йі́здиў ту́да / ту́да йі́здиў на про́риў // там на́в'ерно бу́ло чу́т п'і́зн'ішчи / ка́жи / та́к'і го́рби / шо йі́диш та́ко / йа́к на ска́лу йа́кус' / а то́ди та́к с та́йой ска́ли / і ў́же ка́жи Ко́пистин / се́мо та́ке ка́жи Ко́пистин / но йа́ не́ зна́йу / чи се́ Староси́н'ави райо́н / чи се́ / не́ зна́йу / Ко́пистин / то́то се́мо / ти́ ка́же / при́йіхали та́м / ба́ба ў́ п'е́цу па́лит і гр'і́е ча́й / ти́ би́рут во́ни с Фо́д'ком кла́дуть пли́ту ба́б'і на дво́р'і / пок'ла́ли ба́б'і ту́йу пли́ту / за́гр'і́ли то́го ча́йу / да́ли ше ба́б'і по́кушати / ба́ба ка́жи / о / то в'ін не́ сми́рдит тим / ну а ко́лгосп йі́м хар'ч'і да́йе / ба́ба йі́м ва́рит // ну по́мидо́ри йе́ / сми́тана // ба́ба шо / ў́з'ала во́ливоў по́масти́ла / ну йа́ зна́йу йа́кі́ са́лат / о / во́ни би́рут к'ри́шут по́мидо́ру / во́гир'ки / ци́бу́л'і / л'а́йут сми́тану / йі́м да́йут пе́регнату сми́тану / ро́бл'а та́кі́ са́лат / ба́б'і ку́шати / а ба́ба ка́же / о / ў́ вас лу́чий / в'ін шо́с' три ро́ки йі́здиў на то́й Ко́пистин / а по́том по́йі́хаў на Ц'і́ліну / з Іва́ном / це́й гру́бий Іва́н / с сво́йім дво́йур'ідним бра́том по́йі́хаў на Ц'і́ліну / бу́ў ц'і́лій р'і́к / заробі́ў т́риста ру́бл'іў / то́ди бу́ли ду́жи ве́лик'і грóш'і т́риста ру́бл'іў // і то́д'і наро́дилас'а са́ми ма́ма Л'у́ба / н'е́ / то Ва́л'а / Ва́л'а наро́дилас'а / то́д'і йа́к в'ін по́йі́хаў і во́ни ро́ш'читували не́ ви́ртатис'а з та́йой Ц'і́ліни / та́м ли́шатис'а / о // а́ли та́м то́жи жа́ра / і ду́жи ве́лик'і го́ни / та́к'і зо́ три / зо́ шти́ри к'і́ломе́три / та́ке до́ўге по́ле " / де та́м йі́м пе́ре'ти́найе / ду́жи ве́лик'і го́ни / і в'ін то́во бе́ре / ну на́гр'і́ўс'і ма́тор ду́жи і зри́вайе про́пку / і йе́му во́да зики́п'іла і йо́го о́парило ў́с'о ли́це // а тут шо́ / Ва́н'ко ма́лен'ки́ / і з Ва́л'ом хо́жу / Ва́н'ко ше не́ хо́ди / а ц'о́тка Л'у́ба / йо́го сист'ра / при́шла ти́ ка́же // л'у́ди то́ди ше хо́дили п'і́шки з Ру́тки і Зе́ленча / хо́дили п'і́шки до С'мо́трича на ба́зар // ти́ ў́же при́шла / а ў́же бу́ла та́йа ц'о́тка не́ при́шла / ви́бавали́с'а з не́йу / ти́ ка́же

/ шо нав'іт до Ган'і до гурту не" ду'в'ідує'ітис'і / во'на тим с'ітими д'іт'мі не"
 'годна си 'ради 'дати / ви нав'іт не" ду'в'ідаєтиси / во'на ўже не" 'мала йак тої'во /
 тиї ўже приїшла / приїшла тиї каже / шо тої / ої Божи каже / шо ти будеш с'ітими
 д'іт'мі робити йак в'ін не" приїди / а йа кажу то шо / а йак була в'їна і ви
 лишилис'а с'ітрома д'іт'мі / тиї йакос' виживали / тиї йа йакос' виживу / ну а
 шо йа 'мала казати / а в'ін нав'іт не" признаўс'і шо в'ін 'має йіхати на Ц'іліну /
 не" признаваўс'і / о // бо тої / поспорили / а чо поспорили / н'іби Г'ванов'і бат'ки
 зах'іли хату класти / о // і тої / х'іли шо'би д'ад'о приїхаў к'ін'ми / ну д'ад'а
 були то'ди ве"лик'і кон'і і зам'ісиў зам'іс / а баба З'іна і баба Вон'ка / н'іби
 З'інина мама / ўз'али то'го д'ад'а і не" пустили / о // бо чо ти поїдиш туд'а / і не"
 пустили // ну а тут жила с'ім'я / д'ід Г'ван че"каў че"каў до 'самого 'вечира / бо
 так то 'має приїхати зам'ісити зам'іс // так'і ба'лабухи м'ісили / так викладали
 хату / до 'вечира че"каў / в'ін ўже йак пришоў ўночи / таке ме"н'і ф'іс'т'івал'
 робиў і на тої ўз'аў з Г'ваном по'їхаў на Ц'іліну // ўже во'ни 'мали не"
 ве"р'татис'і с'ітої Ц'іліни / але" во'парило йіго і в'ін то'то по'паў ў 'бол'ниц'у /
 шос' дв'і не"д'іли / і ўже шо / ве"р'тайес'і / шо робити // 'баче" шо йо'го Бог
 покараў / це шо ц'іли сп'ас'ен'іє / шо йо'му 'вочи не" пови'парували / бо ше
 могло випарити 'вочи / о // і таке було // йа 'дуже" т'ашко про'жила / 'дуже" ме"н'і
 було т'ашко / д'воє д'ітеї / йід'ному три 'роки д'ругому два 'роки / да'йут ме"н'і
 п'іўнорми / бураки та'мо на т'ім / за ро'вом туд'а / та'мо ў 'поле" / ну а ст'рийови
 дали лошата / так'і шо ў 'воз'і хо'дили / мо'лод'і лошата / і ст'риї зробиў 'воза / ну
 то'ди йак доро'биў в'ін 'воза / н'іби да'йут дош'ки і ўс'о / но т'раба мого'рич'і
 давати / т'раба / шо'би йо'му зробили то'го 'воза / і в'ін ўже т'і лошата / ўже йіхати
 хт'іў на т'ім 'воз'і / о // а голо'ва кол'госпу каже" / буде то'б'і Й'ак'іў і приво'зиў і
 ў й'асла буде заби'раў т'і д'іти і з й'асел буде привозити то'б'і йіх / ну а ў нас
 г'рошії таке / йак за п'іўнорми заробиш / за 'норму сто рубл'іў / то'ди були 'дуже"
 ве"лик'і г'роші / ну і ко"п'ілки т'реба / йа 'думаю со'б'і таї хаї ўже 'буде" / тиї тої
 Й'ак'іў шос' ме"н'і дв'і не"д'іли пово'зиў т'ийі д'іти / то'ди Кол'ус'о Ве'ронкин
 чо'ло'в'ік 'Над'чин т'ато / а ми з ним трет'і / ми шеї ро'дина / шо о'дин бе"ре

Їакова наган'ає в'іт тих коні / а кладе Федун'а / бо Жен'ка Федун'ова і
 Кол'ус'о то двойр'ідні і вони почали ст'ройітис'і / значит Їакову ўже не"
 т'раба коне" / а Федун'ови т'раба / Їак'іў ўс'о то'то зробіў / наўчиў кон'і
 йїздити / ўже го"тов'і кон'і / йа шо ше с'тими д'іт'ми / йа ше там ў'д'ад'а жила /
 о // бе"ру йїдну на руки / то'то плаче" / тра сапу ў'з'ати і т'реба йїсти шос' ў'з'ати
 / биру то'то на руки то'то плаче" / Боже" с'ватїї / ну йако с'баба / во'на Ван'ка
 т'рохи л'убила / ў'з'ала т'рохи то'го Ван'ка на руки то за руку і п'ішли с'уда коло
 магаз'іну // п'ішли ми коло то'го магаз'іну / а тої Кол'ус'о сидит на воз'і /
 опшим / Федун'о тримає кон'і тої сидит // йак йа приїшла коло то'го Кол'ус'а
 / йак йа йе'му ўс'і'л'ако / така пас'іа / ўже ме"н'і добре" було / Боже" / ўс'і'л'ако
 то'му Кол'ус'ови наказала / а Вол'га Йаструбиха / тїї каже" до мене" / а в'ін шо
 то"б'і д'ітїї наста'раўс'і чи / шо ти на него сварис'і? / тїї так було // тїї ўже
 в'ітоди ўже тої Федун'о так і не" йїхаў за тими мойіми д'іт'ми / а йа ўже т'рохи
 пере"сапала тїї бураки / тїї Іван браў Вал'у напе"ред' / а Ван'ка на'зад' / і так йїх
 возиў ў'т'і йасла // а йасла були ту'во / де бат'ушкова хата / о // а по'тому ми ўже
 ў с'імди с'ат'ім роц'і купили ту'во хату / купили ми ўже тут хату // то була не"
 хата / а парод'іа / во'но йак ф'інскї домик / ўс'і в'ікна пог'нили / д'вер'і тожи /
 а шо ў с'і'во комнат'і / ну тако чорна йак хона / тако в'ід' п'ідв'іконик'іў с'і
 вобг'нили / і с'уда'во аш до с'амойї цегли / пов'ідл'італо тїї'во / а Іван каже" до
 мене" / шо не" журис' / йа по'малу ўс'о з'робл'у / не" журис'і каже" // ми то'ди
 дали три тис'ач'і на руск'і грош'і / на сов'ецк'і / о // то се"во ўс'і гарцаби / ўс'і
 в'ікна / ўс'і д'вер'і / ўс'о се ўс'о д'ід йо'го пе"ре"робиў / ви'ранду з'робиў ўже так і
 заслаб / і так / і так по"тому заслаб" / і так // з бл'ахи д'ід Іван вир'ізаў с'і
 ко'гутики / і так во'ни до'нин'і / кв'іт'ки се ўс'о д'ід Іван з'робиў / то'то вики'даў то
 пе"ре"робл'аў / і так то'йо // дали бал'ійї так'і йак таз'ік / і так вир'іў'ували і так
 робили так'і штукован'і вир'ізували / а с' тих ку'сочк'іў робиў с'і'во кв'іт'ки / н'е
 / се йо'го двойр'ідні брат / в'ін добре" жиў / вопшим то ў вироб'ництв'і буў
 кир'іўний ў Рущ'і / і в'ін прин'іс ринву / шо'би д'ід робиў ринву / тайак ў мене"
 була / і в'ін робиў ту ринву / а в'ін прин'іс такоїї бл'ахи шо не" ржа'віла / то'ди

не"ржав'єйки не" було / ну така шо во"на не" ржав'їла / о // то в'їн с'їво кв'їтки
поробиў / не" гал'ум'їн'єва / шос' во"на йєнакша назївалас'а / во"на дуже" дороґа
була тайа бл'аха / то оцинкована була / бо цинкова це корїта / в'їдра то"во / а
тайа була йакос' їнакши с'ї назївала / се йє оцинкована / то во"на ржав'їла / то
в'їн с'їво кв'їтки поробиў / ї ше до хати рїнву зробиї ї то спїреду т'руби / а по
боках во"ни / ўже не" годин буў ходити / йоґо в'їдт комбаїна в'їтправили ўже на
вос'їн' / ше хт'їў бураки грузити / копати / али ўже в'їн не" годин / с палком
ходиў / буў одинац'їт' рок'їў слабиї / то в'їн ше сїво ўс'о не"ре"робл'аў / а ўже с
тих одинац'їт' рок'їў ш'їс'т' рок'їў то ўже зоўс'їм н'їчо не" годин буў робити /
ш'їти роки л'їг / таї таке д'єло //

Інформант: Хамардук Дїна Миколаївна, 1933 р. н., освіта – 7 кл.

610. – Йа народилас'ї тїс'ачу де"ўйацот т'риц'ат' т'рет'ому роц'ї
дв'їнац'ятого бере"зн'а ў се"л'ї Стара Гута Смотриц'кого району Каме"не"ц'
Под'їл'с'кої облас'т'ї / тишчу де"ўйацот т'риц'їт' вос'мому т'риц'їт'
де"ўйатому бат'ка забрали на воїну // йа т'їл'ки за"помнила / тата би"рут' на
воїну / їди попрош'чаїс'а / в'їн коло с'їл'ради // йа з'нала де / бо тато там
сторожуваў ночу // но з мамоў з нами посл'єдне ўремїя не" жиў // бапка дуже
йоґо не" л'убила ї вигнала // коли йа при"б'їгла / то було баґато д'ад'к'їў // йа не
могла наїти ї стоїала дївилас'ї йак с'їдали на п'їдводи йїхали / ї тут в'їн
зос'кочиў с п'їдводи ї до мене" / ўз'аў ме"не ї поц'їлуваў ї високо п'їдн'аў / ї
б'їл'ше не бачила йоґо // мама получила похоронку // по"том мам'ї дали грощ'ї
ї мама за т'ї грощ'ї купила ме"н'ї портфел' // не" помн'у добре т'риц'ат'
вос'мому / т'риц'ат' де"ўйатому йа п'їшла ў школу // ў школ'ї мал'увала л'ал'ки
/ ўс'ому класови // ў буквар'ї буў Лен'їн ї Стал'їн на перш'її сто'рїнц'ї // йа шче
по одному намал'увала // де ї була наказана / в'їд'їбрали ў мени буквар //
зоши"ти були ў портфел'ї з л'ал'ками / з мал'унками // воїна ч'уйу / напали
н'їмц'ї / йа не" думала шо то л'уди // зо школи ўс'ї к'нїги везли ў Кри"ву Долину
/ палити // ми ў школ'ї пи"сали мало / не" було зоши"т'їў / не" було кни"жок / ми

б'іл'ш ұйа'зали / вишивали / мал'у'вали / чорну бумагу р'ізала на 'зошит // о'ден
рас побачи'ла / шчо у ў'чите'л'ки Фро'сини Гри'гор'і'їни була к'нишка / но ўс'а
по'черкана // і йа по'думала / за шчо ў ме'не забрали кни'шки? / ў мене' тоже
за'черкане // за шчо ме'не нака'зали? // і не' рас 'били ў'дома / особ'ливо 'бапка
'била / во'на ме'не не' л'убила і 'тата 'тожи не' хо'т'іла і 'вигнала // йа б'ігала на
до'рогу / шчо б' йо'го побачити // в'ін ў се'л'і ро'бийў ў копи'рац'ійі / прода'ваў //
'кажді рас ме'н'і ў 'руки при 'зустр'іч'і 'сипаў ко'п'і'їки / йа в'іда'вала 'мам'і //
по'том ми до ш'коли не' хо'дили // йа 'мам'і вес' час при'носила 'новос'т'і / де
хтос' кри'чит' / плаче / йа б'ігла спов'іш'чала чо'го во'ни кри'чат' // пи'тала 'мами
'мама ска'зала / шо 'тата за'били н'і'мц'і / йак'і на нас на'пали / а наш жи'віт' / йа
пи'тала / н'е / 'нашого 'тожи за'били // 'бапка поми'рає / ме'н'і не' 'дуже було
'жалко // йа п'ішла кататис'а на 'лиж'і // ў се'л'і пош'т'і 'коже'н ден' бу'ли к'рики /
пла'ч'і // ми 'д'іти б'ігли ди'в'итис' // ў се'л'і ш'уцмани грабу'вали хо'д'обу /
ви'води'ли с хл'і'в'іў // 'л'уди гово'рили / шо гра'бу'ют' Укра'їну // ш'уцмани 'були
з 'нашого се'ла / йа йіх знала Коз'ар'ук / Козу'л'ак 'Фед'ір / Козу'л'ак со'с'ід // сам
при'шоў до нас п'ішоў до хл'і'ва і 'вив'іў ко'р'ову // 'мама п'лакала про'сила /
'Фед'у ли'ши / ў мене ди'тина // но в'ін пот'а'гнуў // на т'рет'ій ден' сто'ї'у коло
во'р'іт ди'вилас' на до'рогу // і тут ве'д'ут' 'Тоўбу / йака ў нас ў ха'тин'і жи'ла і йі'ї
'дочку / з йа'кою йа 'бави'лас'і // дво'їх с ри'ска'л'ами / а дво'х з в'ін'тоў'ками
'ш'уцмани // йа дога'далас'а / шчо ростр'і'л'увати пове'ли 'поза 'Семчиху ха'ту ў
йар // йа ў сат'ку ди'вилас'і / 'мама не' знала / коли во'ни ве'р'нулис'і // йа
по'б'ігла ў 'поле // но н'і'чо'го там не' побачи'ла / було за'копано // при'шла
до'дому і ска'зала 'мам'і // 'мама плакала і йа 'тоже // не'за'доўго с'тали гово'рити /
с'коро 'будут' наш'і // ў нас поси'лилас'а 'ж'інка с 'Харкова // ў 'нейі було д'воє
д'і'те'ї // йа була 'рада // 'Жен'а та'ка йаг йа / 'Во'ва п'ят' 'рок'іў ма'лії / ме'н'і ўже
було 'весе'ло / во'на 'мам'і че'р'нуш'і при'носили / гово'рила / во'на ў нас т'рохи
по'була і п'ішла ў се'ло / там ў сил'і по'йа'вилис' 'н'і'мц'і г'нали ху'д'обу / ху'д'оба
ме'не здиву'вала / во'на була ра'ба / чир'вона / б'іла / 'роги 'дужи 'доўг'і / 'р'і'з'н'і і
'доўг'і і ве'л'ик'і / г'нали 'н'і'мц'і // йа 'нав'іт' не' знала / шо ў нас та'ка ко'рова йе /

а та^к'і ро^ги / і та^ко^во ро^ги / а та^ко / йа побачила зо ст^раху / шо це та^ке / н'і^мц'і
г^нали н'і^мц'ам // ч^ерис па^ру дн'і^ў ху^добу б^или // ч^ерис па^ру дн'і^ў заї^їхали
н'і^мц'і / ішли п'і^шки / но^ги за^вернут'і / ўс'і ішли на С^мотрич / по^том с^тали і
посе^лилис' ў се^л'і по до^роз'і / ч^уйу го^ворат на^ш'і ў С^мотричу і ў Р^утки / ў
Р^уц'і і С^мотричу / а н'і^мц'і^ў поў^на Г^ута // поси^лили нас с^пати на со^лом'і на
зе^м'л'і / пос'т'і^л'і по^ламалас'і с^подуш^ками і про^валилас'і //

ПОКАЖЧИК ОСНОВНИХ ТЕМ ОПОВІДЕЙ

Село

Розповідь про село 58, 59, 63(15), 63(16), 147, 148, 280, 373

Походження назв 32, 63, 63(7), 552

Виникнення села 143, 356

Земля, господарювання

Обробіток землі 46, 130, 152, 209, 318

Виросування рослин 253, 281, 282, 381, 385, 388

Сівба 188, 248, 445

Жнива 181, 249, 303, 313, 323

Картоплі 171, 182, 328, 520

Праця в колгоспі 4, 13, 14, 38, 63(11), 99, 111, 146, 162, 183, 195, 210, 244, 245, 246, 330, 334, 342, 346, 403, 456, 459, 460, 473, 502

Виросування й обробка конопель 7, 36, 80, 170, 179, 304

Виготовлення полотна 142, 357, 392, 462, 512, 523, 524

Знаряддя праці 164, 225

Праця в панів 63(10)

Будинок

Будинок 383

Будівництво 57, 80, 141, 177, 367

Хатні меблі 178

Кухонне начиння, посуд 260, 261, 265, 267, 268, 529, 601

Приготування страв 1, 16, 17, 29, 37, 42, 47, 63(2), 63(5), 63(8), 63(14), 63(18), 104, 113, 116, 117, 135, 184, 194, 215, 259, 262, 263, 264, 266, 269, 284, 314, 336, 363, 375, 382, 402, 431, 432, 433, 434, 435, 437, 438, 455, 465, 479, 499, 518, 519, 532, 536, 546, 538, 550, 575

Випікання хліба 63(4), 109, 132, 163, 192, 287, 307, 335, 404, 504, 534, 541, 543, 551, 578

Паска 71, 103, 358

Пирого 10

Утримування худоби 11, 39, 40, 41, 48, 75, 78, 153, 180, 208, 243, 283, 288, 311, 312, 315, 337, 353, 378, 446, 463, 500, 503, 516, 521, 533, 562

Одяг, взуття 214, 238, 239, 240, 241, 242, 364, 506

Прання 320, 321

Різник свині 542

Сучасне життя 467, 494

Рукоділья 45

Життєві пригоди 21, 63(3), 63(17), 76, 189, 190, 226, 291, 339, 345, 347, 350, 365, 366, 368, 420, 425, 426, 439, 468, 470, 471, 475, 478, 481, 484, 492, 509, 538, 539, 549, 563, 565, 566, 573, 585

Спогади про минуле 5, 63(1), 65, 67, 68, 96, 105, 119, 120, 121, 127, 128, 129, 149, 155, 156, 157, 165, 168, 175, 176, 191, 198, 206, 222, 227, 228, 270, 271, 272, 274, 275, 277, 279, 292, 293, 308, 333, 338, 341, 370, 419, 456, 458, 461, 476, 482, 489, 491, 507, 510, 514, 535, 537, 540, 544, 561, 568, 572, 574, 577, 579, 580, 581, 582, 583, 584, 591, 605, 606, 609

Лікування 69, 299, 310

Дитинство 2, 6, 12, 54, 62, 64, 134, 159, 207, 250, 251, 252, 254, 278, 285, 306, 361, 369, 371, 398, 399, 401, 407, 418, 421, 440, 517, 522, 579, 592, 607, 608, 610

Навчання 8, 123, 160, 161, 493, 604

Відпочинок, розваги 3, 15, 52, 53, 55, 92, 97, 116, 121, 197, 290, 319, 332, 354, 374, 436, 441, 474, 487, 490, 508, 511, 527, 603

Розкуркулення 167, 453, 464

Війна 60, 61, 63(12), 93, 94, 107, 125, 172, 173, 186, 204, 205, 212, 213, 220, 223, 273, 289, 300, 322, 325, 326, 329, 340, 343, 344, 349, 400, 416, 430, 450, 451, 457, 477, 744, 480, 483, 485, 498, 531, 564, 567, 569, 571, 586, 587, 588, 593

Переселення 187

Дитяча праця 34, 35, 56, 193, 211, 229, 302, 324, 362, 486, 488, 495, 496, 558

Мораль 166

Праця в Німеччині 422, 497

Традиційна духовна культура

Андрія 528

Богородиці 169(1)

Великдень 49, 100, 110, 169, 379, 393, 405, 594, 595, 597, 598

Різдво 43, 44, 50, 102, 114, 115, 131, 218, 384, 406, 443

Маланка 51, 140

Поховання померлих 85, 88, 91, 150, 199, 203, 520, 555

Весільні звичаї 9, 63(6), 82, 83, 86, 89, 95, 98, 108, 122, 136, 138, 144, 169(2), 196, 201, 216, 219, 247, 258, 286, 305, 316, 317, 331, 351, 359, 376, 387, 427, 448, 466, 501, 505, 511, 515, 525, 530, 545, 547, 553, 554

Хрестини 84, 90, 112, 124, 145, 151, 202, 449

Родильні обради 82, 84, 87, 90, 106, 137, 217

Ворожіння 118, 133, 139, 355, 444

Івана Купала 185, 360, 442

Піст 157, 594

Церковні свята 200, 327, 377, 380, 602

Церква 66, 70, 72, 73, 74, 76, 101, 224, 513, 599, 600

Біблійні оповіді 18, 19, 23, 25, 27, 232, 372, 386, 389, 390, 391, 394, 395, 396, 397, 408, 409, 410, 411, 412, 413, 414, 415, 556, 557, 559

Легенди 33, 81, 424, 560

Казки 230, 231, 233, 234, 235, 236, 237

Байки, гуморески 294, 295, 296, 297, 298

Відьми 20

Ходячі покійники 22, 30

Нечиста сила 24

Зцілення 26

Сни 31, 309

Грім, блискавка 158

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

Наукове видання

ЗАХІДНОПОДІЛЬСЬКІ ТА СУМІЖНІ ГОВІРКИ

ТЕКСТИ

ТОМ ПЕРШИЙ

Коваленко Наталія Дмитрівна, кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри української мови, завідувач лабораторії діалектних досліджень
Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка.

Підписано до друку 24.06.2020 р.
Формат 60x84\16
Гарнітура Times New Roman.
Папір офсетний. Друк офсетний.
Ум. друк. арк. 31,16.
Тираж 100 прим.
Замовлення No 346.

Віддруковано ТОВ «Друкарня «Рута»
(свід. Серія ДК No4060 від 29.04.2011 р.)
м. Кам'янець-Подільський, вул. Руслана Коношенка, 1
тел. 0 38 494 22 50, drukruta@ukr.net